FRANCISCI HARÆI
ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM
BRABANTIÆ
TOTIVSQ. BELGII.

TOMVS SECVNDVS;

Quo Belgii vniti Principvm
res geſtæ enarrantur.

FRANCISCI HARÆI ANNALES DVCVM SEV PRINCIPVM BRABANTIÆ TOTIVSQ. BELGII.

TOMVS SECVNDVS.

PHILIPPVS BONVS CONSOBRINVS PRÆCEDENTIS, XXXVIII. BRABANTIÆ PRIMVS BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit Brabantiæ annis trigintaſeptem.

PHILIPPVS Burgundus, cognomento Bonus, Ioannis Intrepidi filius, Philippi Audacis nepos, *Philippus*
Ioannis Valeſij Franciæ Regis pronepos, cùm di- *pronepos Regis Francorum.*
tionibus paternis Burgundiæ, Flandrię, & aliis ab anno 1419. per annos vndecim præfuiſſet, inauguratus eſt quoque Brabantiæ, vt dictum eſt,
tamquam proximus heres anno 1430. quarto 1430
Nonas Octobris. Is dum adhuc in Brabantia agit, ſub Kalend. Nouembris Galli factionis Caroli Compendium, dudum
à Burgundi milite obſeſſum, liberant. Tormenta bellica & bombardæ *Vincuntur*
Philippi (verba ſunt Meieri) hîc omnes perditæ, & captæ ab hoſtibus. *Angli & Burgundi in Francia.*
Victi item Angli & Burgundiones in Cathalaunis ad locum eum, quem

Groſettam vocant; interfecti multi; capti ampliùs quingenti. Eodem
anno 16. Kalend. Februarias naſcitur Bruxellæ Philippo ex Eliſabetha
vxore primogenitus ſuus Antonius, ſed qui proximo anno finem viuen-
1431 di fecit. Anno ſequenti 1431. tertio Kal. Iunias Rothomagi, vt etiam ſu-
prà commemorauimus, ab Anglis igni cremata eſt Ioanna puella libe-
ratrix Galliarum, Debboræ, Iudith & Eſther à Scriptore eius temporis

Vaudemontius obtinet Lotharingiam armis & ope noſtri Philippi.

comparata. Menſe Auguſto ſub ferias diui Bartholomæi Antonius
Comes Vaudemontij, frater Caroli Lotharingiæ Ducis defuncti, armis
& ope Burgundi eum Ducatum obtinuit contra Renatum generum Ca-
roli. Pridie Kalend. Decembris, ipſis feriis D. Andreæ, celebrata à Bur-
gundo prima Comitia ſeu primum Capitulum Velleris aurei Inſulæ, ad
D. Petri, per triduum; de cuius Ordinis inſtitutione pluribus egimus ante
1432 biennium. Anno 1432. menſe Auguſto, Gandenſes arreptis armis in ſe-
ditionem vertuntur, clamitantes auream argenteamq; monetam puram
putam non cudi. Senatores tres tumultũ ſedare conantes interficiuntur,

Borſelius, quòd Iacoba ei nupſiſſet, Ripelmondam abducitur: quo vt potiatur illa, ditiones paternas Burgundo reſignat.

ceteri vrbe pelluntur. Tenuit hæc inſania dies duodecim; tunc opera
proborum ſedati improbi veniam petunt, & impetrant, exigua pecuniæ
ſumma mulctati. Sub idem tempus Burgundus in Hollandiam profici-
ſcitur, captum Borſelium, quòd ei Iacoba præter leges pacis ſuprà anno
vigeſimo octauo commemoratas nupſiſſet, Ripelmundam abducit: quo
vt potiatur Iacoba, patrias ditiones omninò Burgundo reſignat, certis
ſibi ad vitam retentis vectigalibus, ac titulis Comitatus Ooſteruantij in
1433 Hannonia, ac Dominij Vomani in Hollandia. Anno 1433. gladio per-
cuſſus eſt Ægidius Poſtellanus Hannonius, conuictus Burgundum ve-
nationi intentum balliſta traiicere ſtatuiſſe; corpuſque in quatuor partes
diſſectum. Margareta Burgundi amita & Iacobæ mater, quòd dictus
Ægidius in eius aula foret educatus, auctor facinoris exiſtimabatur: in-
iuſtè enim Burgundum omnia ad ſe trahere ſæpè queſta erat. Hactenus
1434 Diuæus & Meietus: deinceps ferè Heuterus: Anno 1434. menſe Februa-

Proficiſcitur, Bonus in Sabaudiam, relicta vxore & filio bimeſtri in Burgũdia. Componit diſsidia quæ erant inter ciuitates Brabantiæ.

rio, inquit ille, Philippus comitatus ducentis viris nobilibus in Sabau-
diam proficiſcitur honeſtaturus nuptias Comitis Geneuæ, relicta vxore
Iſabella cum Carolo filio bimeſtri Cabilone in Burgundia. Nuptiis fini-
tis in Burgundiam reuertitur, iuſtiſque præſidiis in finibus relictis, menſe
Aprili ſexcẽtis ſtipatus equitibus per Arteſiã Flandriamq; in Brabantiam
peruenit, pacemq; inter Antuerpienſes, Bruxellenſes ac Mechlinienſes fa-
cit. Oppugnarant enim acriter Antuerpienſes iuncti Bruxellẽſibus Mech-
linienſes, ob fora nundinaſque, quas quiſque ſuæ vrbi aſſeuerabat deberi.
1435 Anno 1435. pertinaciter inſtatur reconciliandis Franco & Burgundo ſu-
per nece Ioannis patris Burgundi, quem Carolus Franciæ Rex, (eo tem-
pore Delphinus) anno 1419. vt dictum eſt, in conſpectu ſuo fœdè contra

pro-

PHILIPPVS BONVS XXXVIII. BRAB. I. BELGII VNITI PRINC.

promiſſam ſecuritatem Monreraui necari iuſſerat. Vrbs Arrebatenſium
colloquio eſt conſtituta. Vniuerſæ pænè Europæ Legati conuenerant.
Bellum tot annis fuerat, quo pluſquam trecenta hominum millia perie-

Tota penè Europa laborat conciliando Franco & Burgundo, ſolo obnitente Anglo.

rant, familiarum centum millia vagabantur. Sed cùm ſæpiùs commu-
nicaſſent, ab Anglis nihil æqui obtineri potuit. Volebant enim retinere
omnia, quæ confœderati Burgundo in Francia obtinuerant, quin etiam
(quod Francis intolerabile erat) vt Carolus Franciæ Rex ea quæ adhuc
tenebat, beneficiario iure ipſe & eius ſucceſſores ab Anglo peterent. Re-
lictis igitur Anglis, Legati Francici, Borbonij Dux, Artus Magiſter
equitum, Comes Vendomæ, & Epiſcopus Rhemenſis, Bono apud
D. Vedaſtum in ſacello ſuo ſacris intento ad genua procumbunt, nec
ſurgunt, donec multis lacrymis & rationibus, collacrymante etiam
vxore Boni, eum ad lacrymas & condonationem iniuriæ permouiſſent.

Tandem Burgundus multis precibus & lacrymis victus, Franco ſædam patris necem condonat.

Legatus Pontificius ſolemniter in ſe recipit iuſiurandum, quo iurarat ſi-
ne Anglo pacem ſe non facturum. Conſcriptæ pacis leges menſe Se-
ptembri, inter alias hæ: Iuxta Monterauum in ponte Crux ænea cum in- «
ſcriptione cauſæ ſumptu Franci erigitor. Ibidem in templo Miſſa quoti- «
diana, & iuxta oppidum Cœnobium Carthuſianorum 12. Sacerdotum «
pro anima Intrepidi fundantor. Præter Comitatum Matiſconenſem & «
Caſtellaniam Barrenſem, Quintinopolis, Ambianum, Abbatis-villa, «
aliaque oppida ad vtramque Somonæ ripam ſita Burgundo cedant, do- «
nec ipſi aut ſucceſſoribus Francus eiúſve heres quadringenta aureo- «
1436 rum millia perſoluerit. Initio anni 1436. Bonus Lalani Regulum ſex- «

Pellit Burgundus Anglos Pariſiis.

centis cum equitibus Regi Carolo contra Anglos mittit, qui iuncti Vil-
lanio ac equitum Magiſtro, Anglos è Fano S. Dionyſij, ac paulò pòſt,
adiuuantibus in gratiam Burgundi ciuibus, vrbe etiam Pariſienſi pel-
lunt. Eodem anno, menſe Iunio, Bonus Caletum obſidet, ducens inter
ceteros triginta Flandrorum millia. Verùm cùm Hollandi fruſtrà por-

Seditionibus Flandrorũ impeditur, ne plura tunc poſsit.

tum obſtruere eſſent conati, Gandenſes in ſeditionem verſi primi ex ca-
ſtris diſcedunt, mox & alij. Inſecuti Angli omnia latè populantur. Tu-
multuarum hinc Brugis à 9. Kalend. Septembris vſque 4. Nonas Octo-
bris, & trucidatus Sculretus. Bonus quoque vix vxorem & filium è ma-
nibus tumultuantium impetrat. Quid agat? colligit copias, ſed territos
1437 & ſupplices factos mox in gratiam vtcumque recipit. Sed anno proxi-
1438 mo vlciſci ſe parans, ſimulans in Hollandos ſe ducere, vrbe receptus vix

Bonus, edicto ne quis cum Brugenſibus contrahat, dilabentibus mercatoribus Brugenſes domat.

effugit, occiſis plurimis è ſuis. Tandem interdicto, ne quis cum Brugen-
ſibus mercimonia ageret, dum mercatores & ditiores aliò dilabuntur,
anno 1438. Kalend. Martij pax firma data eſt; ducenta aureorum equi-
tum millia ſoluenda; & quadraginta duo ſeditionis auctores nominati
pace excluduntur; ex his vndecim tantùm reperti, capite plexi ac in ro-

tas

tas acti ſunt. Menſe Iunio Bonus Cameracum venit, vbi Catharina Caroli Septimi Francorum Regis filia decem annorum virgo deſponſatur Carolo Charloo Boni filio, ſed quæ poſt paucos menſes obiit. Initio anni 1439. Burgundus, interpoſita auctoritate ſua, Louanienſes, Bruxellenſes ac Mechlinienſes inuicem conciliat, qui ciuile bellum ob minores rei 1439
frumentariæ cauſas (cuius tum temporis magna vbique erat inopia) inter ſe geſſetant; ſimilibuſque fermè negotiis fuit occupatus diuerſis in locis anno 1440. 1441. & 1442. prudentia ac auctoritate innumerabilia ſopiens ciuitatum diſſidia. Menſe Iulio denuò Francorum Anglorumq. Legati pacis cauſa conueniunt; & quamquam Burgundus ad rem componendam nullum non moueret lapidem, nil tamen eſt effectum. Hollandi ac Zelandi hoc anno cum Oſterlingis parua de cauſa bellabant, ſæpeque inter ſe mari actitet conflixerunt, naueſque mercatorum diripuerunt.

Variaiſ-torùm ſopit ciuitatum Brabantiæ diſſidia.

Anno 1440. coniuratant plerique Francorum Proceres cum 1440
Delphino contra Regem Carolum, quem in ordinem redigere, ac filio Regni adminiſtrationem tradere cupiebant. Sed is facinus deteſtatus, eos ab impio propoſito, rationibus interpoſita auctoritate deterruit. Menſe Nouembri Carolum Aurelianorum Ducem, Ludouici Aureliani ab Intrepido anno 1407. mactari iuſſi filium, qui à prælio Azincurtiano annis 25. in Anglia captiuus fuerat, Burgundus à carcere liberat, perſolutis propria è pecunia pro eius redemptione ducentis aureorum filiorum millibus. Inuenta eſt hoc anno apud Europæos ars imprimendi libros: ſed an apud Moguntiacos, an apud Harlemenſes (quod veriſimiliter aſtruere conatur in ſua Batauia Iunius) non definio. Latè de his Miræus noſter in ſuo ſtricto alioqui Chronico, quem qui volet adeat.

Liberat Bonus ſuo ære ex Anglicano carcere filium Aureliani iuſſu Intrepidi trucidati.

Ars impreſſoria librorum inuenta.

Anno 1442. menſe Nouembri Fredericus Auſtriacus, electus Romanorum Rex, poſteaquam Aquiſgrani corona argentea eſſet redimitus, per 1442.
Burgundiam in Auſtriam reuertens, à Bono magno cum honore decem diebus Beſontij vario lætitiæ genere eſt exceptus, magniſque muneribus ornatus, cedens omni iure, quod Imperij nomine in Hollandiam, Zelandiam, Friſiam ac Brabantiam habere poſſet. Anno 1443. Burgundus Lutzenburgum armis occupat, cedente ei ius ſuum certa annua penſione Eliſabetha Antonij Brabanti vidua, cui Lutzenburgum à Wenceſlao Imp. patruo pro dote erat aſſignatum, fruſtrà repugnante Bruinſwicenſi, qui tamen pecuniis poſteà etiam eſt placatus. Anno 1444. denuò Turonum conueniunt Legati Francorum, Anglorum, 1443
ac Burgundionum; cumque pacem facere non poſſent, inducias in viginti menſes pangunt, quo tempore ſæpiùs à Burgundo pax fruſtrà 1444
eſt tentata. Menſe Nouembri Iſabella Boni vxor in Hollandiam proficiſcitur tollendis Cabbeliauorum ac Hauccior̃um factionibus; qui omni-

Cedit Fredericus Imp. omni iure quod Imperij nomine in Hollandiam, Zeland. Friſiã aut Brabantiam habere poſſit.

Fruſtrà tentatur pax inter Anglum & Francum.

omnibus belli calamitatibus prouinciam vexabant. Sed quòd imbelli comitatu aduenißet, à factioſis eſt contempta. Præfecto igitur Hollandis in locum non ita pridem defuncti Guilielmi Lalani, Goſſino
1445 Wildæo, ad maritum reuertitur. Menſe Ianuario anni 1445. variorum Regum, Ducum Principumque Legati in Angliam de pace acturi appellunt. Sed cùm partes componere non poſſent, inducias ad menſem
1447 vſque Aprilem anni 1447. prolongant. Huius anni æſtate Turcarum Rex ſeu Tyrannus inſulam Rhodum oppugnat. Illuc itaque Bonus triremes tres egregiè armatas ductu nobilis Luſitani auxilio mittit, accedenteque ceterorum quoque Principum Chriſtianorum auxilio, Turca re infecta decedere cogitur. Hoc anno Hollandi ob factiones crudeliter inter ſe ſæuiebant. Amſterodami armata manu Cabbeliaui oppido ſunt pulſi. Leidis ad pugnam inſtructi Haucciij ad cœmeterium vſq; D. Pancratij aguntur, ibique incurſu Sacerdotum Chriſtiana ſacra manu tenentium, reuerentia Numinis vix tandem domum dilabuntur, cædemque furiæ per omnia Hollandorũ oppida flagrabant, Cabbeliauis probantibus Bonum ab Iacoba heredem ſcriptum, Haucciis idem improbantibus. Quare Bonus eò profectus, ac capita aliquot ſeditionis è medio tollens, quoſdam etiam pecunia mulctans, inducias furori dedit. Eo tempore Wildæus Hollandiæ Gubernator ac Præfectus Medenblickius (Droſſardum vocant) ſe mutuò de non contemnendis criminibus accuſarant. Quare Loueſtenum in carcerem miſſi, poſt ſextum captiuitatis menſem Wildæo ceruix abſcinditur, Medenblikio antiquus reſtituitur locus: manſitque Burgundus per biennium in Hollandia, nec tamen omnino factiones tollere potuit. Luerant Brugenſes Caletanam diſceſſionem, quærebatque Philippus occaſionem etiam de Gandenſibus ſe vlciſcendi. Excogitat igitur nouum perpetuumque vectigal, quod vniuerſæ Flandriæ pro diſceſſionis ſatisfactione menſe Martio anni 1448. imperat. Petebat autem nouem ſtuferos in ſingulos ſalis ſac-
1448 cos, expectabantque minora oppida, quid vrbes eſſent reſponſuræ. Brugenſes recentis vulneris memoria ſilebant, idem faciebant Iprenſes. Gandenſes verò ægrè ferentes ſe inconſultis Flandriæ Comitẽ vectigalia imperare noua, primi planè collationem abnuunt. Bonus ad Kalend. vſque Septembris anni 1449. ſilet; tum occupatis Audenarda,
1449 Teneramunda, Gauera ac Ripelmonda, iuſtiſque præſidiis munitis, vltra vectigal ſalis aliud quoque ſiligini ac tritico indicit: cumque Gandenſes nil ſe collaturos affirmaſſent, qui publico fungebantur munere poteſtate priuat, propoſito per vniuerſam Flandriam edicto, ne quis vlla in re Gandenſis populi iuſſis pareat. Flandrorum Ordines ciuile bellum veriti, Gandauum proficiſcuntur, conſenſuque vtriuſque partis, immuni-

Turcæ Rhodum obſeſſum deſerere coguntur.

Sæuiunt inter ſe factiones in Hollandia, ſed aliquot capite aut pecunia mulctatis, aliquamdiu ceſſant.

Manet Burgundus biennio in Hollandia, nec tamen factiones prorſus tollere potest.

Tumultuantur item Flandri & in primis Gandenſes.

Poteſtate priuat Bonus omnes qui Gandani publico munere fungebantur.

munitatum Gandenſium vetera diplomata, vt ſecundùm ea rem com-
ponant, inſpiciunt. Quinque fermè menſibus elapſis, menſe Martio an-
no 1450. pronuntiant, Flandriæ Comitem pro arbitrio Gandaui Magi- 1450
ſtratu mouere, ac in eum quem vellet, legere poſſe. Stant Ordinum ſen- *[Ordines Flandriæ, inſpectis priuilegiis, pronunciāt Bono hoc licuiſſe.]*
tentiæ Gandenſes ad menſem vſque Auguſtum; tum concitati à Petro
Tinctio, Ludouico Hamero aliiſque infimæ ſortis hominibus, vrbe pel-
lunt omnes quos Principi fauere arbitrabantur, exteriſque in vrbem ad-
miſſis, ius illis ciuitatis donant. At ille quò æquiore cauſa bellum auſpi-
caretur, ſeſe reprimebat, conquerens tantùm apud Flandriæ Ordines, ſine
ſuo conſenſu Gandenſes vrbis immunitates exteris, pulſis amicis ſuis,
communicaſſe, ac proinde in vincula ſibi tradi petebat Danielem Ser-
ſandrum ſummum opificum Præfectum, Liuinum Potterum, ac Liui-
num Sneuotium. Renuunt primò Gandenſes, donec à Nobilibus, Du-
cem eis gratiam ſua deprecatione facturum pollicentibus, perſuaſi con-
ſentiunt. Proficiſcuntur igitur menſe Maio anni 1451. dicti tres Tenera- 1451
mondam, Bonoque ad genua prouoluti, veniam ſubmiſsè orant. Sed is, *[Seditionis auctores ſupplices facti, (quibus Nobiles veniam velut addixerāt) nihilominus Bonus proſcribit.]*
contempta Nobilium promiſſione, Flandria eos exulare iubet; quæ res
adeò populum contra Nobiles (quos malo animo promiſiſſe exiſtima-
bat) irritauit, vt captos eodem momento octodecim viros Nobiles capite
puniiſſent, niſi bonorum interceſſione moti, facinus diſtuliſſent. Quin
etiam paulò pòſt factorum pœnitentia ducti, in gratiam Principis capite
plectunt Petrum Tinctium ac Ludouicum Hamerum ſeditionis aucto-
res: cumque tribus hebdomadibus iuſtitium in vrbe fuiſſet, lectis nouis
Senatoribus domum reuertuntur, menſeque Nouembri Legatos ad *[Item velut tota ciuitas veniam petit, ſed non impetrat.]*
Principem mittentes, rogant vt electionem ſua auctoritate confirmet,
pacemque populo Gandenſi donet. Sed cùm nil pacati retuliſſent, cum
armis iterùm ad forum Veneris prouolantes, belli Tribunos creant, Ioan-
nem Heuerſlagium ac alios tres: qui belli fundamentum, exacerbato
Principis animo, iacturi, octo Nobilibus viris ex octodecim prædictis, in
publico ceruices abſcindi iubent. Hinc ipſa Feria ſexta ſancta ante Paſcha
occupant Gaueram, pauloque pòſt etiam arces Pucceanam & Eſtan-
debergam; ac deinde menſe Aprili anni 1452. Audenardam fruſtrà 1452
dolo tentatam obſidione cingunt. Sed Bonus paulò pòſt ſuis ſubue-
nit, cæſis circiter tribus Gandenſium millibus. Plures etiam hoc an- *[Hinc ergo apertum & cruentum bellum.]*
no & ſequenti inter Gandenſes & Principis Duces aliæ pugnæ cruen-
tæ commiſſæ ſunt; atque adeò in agro Gandenſi ſupra octo villarum
millia, trecenti pagi, ac ædes hominum nobilium opulentorumque
complures ſunt exuſtæ; ac quicumque vtriſque in manus veniebant,
ſine gratia interficiebantur. Hoc eodem anno 1453. occupat Guiliel- 1453
mus Brunſwicenſium Dux Theodonis villam, Lutzenburgicæ ditio-

Lutzenburgica ditio fruſtrà à Brunſvvicenſi tentatur: hinc cum Bono trãſigit.

nis oppidum, exiſtimans Bono (quòd Gandenſes ad officium cogere non poſſet) vires defendendo Lutzenburgo defuturas. Sed is Crouiacum octingentis balliſtariis ac trecentis lanceariis inſtructum veteranis equitibus, contra Brunſvvicenſem mittit, qui variis eum prælijs ita exercuere, vt de ſecundo belli euentu deſperans, pace facta, omni iure Bono Lutzenburgum cederet. Intereà Rex Franciæ certas pacis leges â ſe inter Gandenſes & Bonum conceptas Gandauum mittit; ſed parum abfuit, quin eius Legatus â plebe violaretur. Itaque tandem Bonus videns bello finem imponi non poſſe, niſi iuſtis viribus peruicacem aggrederetur populum, vndique militem conſcribi iubet, ac 15. Kalendas Auguſti ad Gaueram caſtra locat. Poſt quatriduum continuo tormentorum reboatu effractis Gaueræ muris, deditio facta eſt; centum Gandenſes ad arbores iugulantur; cùm paulò pòſt 10. Kalendas eiuſdem menſis totus Gandenſis populus ſuppetias laturus in aciem prodit, viginti quinque armatorum millia, & totidem ferè millia agreſtium & inconditæ plebis. Bonus ſexdecim peditum equitumque millia ducebat. Concurritur non longè â Gauera, & Gandenſes ænea tormenta contra Burgundicas acies exonerantes non paucos interficiunt; cùm ecce, caſu, an (vt quidam volunt) dolo Anglorum apud Gandenſes militantium, vas pulueris tormentarij igne corripitur. Hinc primùm trepidatio: nam & quidam Angli ad Bonum tranſibant; ſed reſumptis animis Gandenſes fortiter inſtant, ita vt & Boni equus quatuor locis, & filius Carolus in planta dextri pedis vulneratus eſſet, multiq; Nobiles & ignobiles caderent; tandem tamen victi Gandenſes ceſſerunt. Occiſi Gandenſes decem millia, capti mille ſexcenti, ac ex his eodem die ſtrangulati trecenti. Bonus deſiderauit circiter ſeptingentos; qui cæſos intuens, commiſerans dixiſſe fertur: Súntne hæ oues meæ? Gratias tibi ſumme Deus, quòd me ab iis opprimi non permiſeris; & mox litteras Gandauum mittit nihilominùs pacem offerens; quæ & paulò pòſt ſecuta eſt, nempe poſtridie Kalendas Auguſti. Pro impenſis belli trecenta aureorum equitum millia, ac pro templis exuſtis quinquaginta millia promiſſa; viginti quinque Senatores lineis ſupra nudum induti, & bis mille ciues atrati omnes nudis pedibus & capite, ad pedes Boni extra portam ſupplices veniam petunt, & impetrant, ibidemque opificum omnium militaria ſigna offerūt, quæ Bonus paulò pòſt partim Boloniæ partim Hallæ D. Virgini ſacrauit. Nec intrauit tunc Bonus Gandauum, ſed Inſulas ſe contulit, ibique ſe & ſuos refecit. Hoc eodem anno 29. Maij Conſtantinopolis in poteſtatem Mahumetis Turcæ venit, 52. diebus cōtinuè ab eo oppugnata. Sæuitum in Chriſtianos ſuprà quàm dici poteſt: Quæ res ita Bonum

Bonus totis viribus cōtra Gandenſes accingitur.

Dudum pugnatur dubio Marte.

Tandem victi Gandenſes, decem millibus eorum occiſis, captis mille ſexcentis.

Certis legibus Gandenſes ſupplices veniam petunt & impetrant.

1454 affecit, vt anno 1454. proximè ſequenti libentiſſimè ad Imperatorem Frede-

Fredericum profectus ipſe ſit, acturus de expeditione contra Turcas. De quo ſic Æneas Siluius, poſteà Pius II. Pontifex nominatus, epiſtola 127.

Magno ſtudio occurrere vult Bonus Conſtantinopoli tunc recèns à Turcis capta.

„ Vnus, inquit, mihi videtur ſupra omnes commendandus Philippus
„ Burgundiæ Dux, qui vocatus ad Conuentum noluit excuſari, noluit
„ Reip. deeſſe. (Nota; obliquè raxatur Imperator, qui morbum excuſabat.)
„ Venit Ratiſponã, iturumq́; ſe contra Turcos in perſona propria pollicitus
„ eſt, ſi vel Cęſar, vel Rex Hungariæ, vel alius magnus Princeps exercitum
„ duceret. Sin minùs, miſſurum ſe quas poſſet copias. Neque in hiſce re-
„ bus excuſatum ſe habere voluit, niſi tale ſuperueniret impedimentum,
„ quod tota Chriſtianitas legitimum reputaret. Hęc ille & plura in laudem Philippi. Reuerſus in Belgas Philippus, lætatur filium Carolum Inſulis Iſabellam Borboniam 15. Kalend. Nouembres vxorem duxiſſe, eamque ex eo grauidam à matronis nuntiari. Exinde anno 1455. magno Belgarum commodo, perpetuum inſtituit Concilium, ſuamque ſemper aulam Senatores ſequi voluit, hac ratione ſubditorum lites appellatione cognitnrus, ac quæ alicuius forent momenti, ſuo iudicio finiturus, fruſtrà renitente Curia Pariſienſi; nempe neminem Pariſios appellare prohibebat, tantùm, qui vellent, poſſent ad eius Senatum quoque appellare. Philippus Auſtriacus poſteà Senatores illos diuiſit, certumque vtrique parti locum adſignauit: vna Mechliniæ (ſumpto ſupremi Concilij nomine) vbi è Curiis prouincialibus Flandri, Artheſij, Hollandi, Zelandi, Friſij ac Lutzenburgij appellanr; altera Bruxellæ, ſeruato Arcani Concilij nomine, conſtituta. Hoc anno circa Kalend. Aprilis mortuus erat Adolphus Diepenholdius Antiſtes Traiecti ad Rhenum, tum temporis totius ditionis Dominus. Quamobrem Bonus ſumma diligentia filium ſuum nothum Dauidem, tunc Terowanæ Epiſcopum, commendabat. Geldriæ Dux pro Bauaro laborabat: ſed neglecto vtroque, Giſbertus Bredenrodius electus eſt; qui cùm confirmationem à Calixto Papa impetrare non poſſet, quòd Bonus filio Dauidi à Calixto Epiſcopatum impetraſſet, tandem anno ſequenti 1456. menſe Aprili res arbitrio Ducis Cliuiæ ac Domini Brederodij commiſſa eſt: qui adhibitis in conſilium Reneſſio, Preuſio, Montfortio, & aliis, ſic pronuntiarunt; Bredenrodius cedet, ſed ſeruata Domproſtia ac Præpoſitura Audemunſterana; addet Burgundus Præpoſituram D. Donatiani Brugis, & quotannis ſeptẽ aureorum millia. Dauentrienſes, cetericque Tranſiſulani ceſſionem non admittebant. Quare acriter à Bono per duos menſes obſeſſi, tandem opera Cliuiæ Ducis Ordinumque Vltraiectenſium pacantur. Hoc eodem anno Ludouicus Galliæ Delphinus patri Carolo VII. Galliæ Regi infenſus ad Philippum confugit, & annos quinque apud Belgas humaniſſimè eſt habitus; at magno noſtro malo ac damno, quod poſteà ſenſimus.

Carolus filius Boni ducis vxorem Iſabellam Borboniam.

1455
Initiũ Curiæ ſupremæ in Belgio, fruſtrà reclamantibus Pariſienſibus.

Quomodo Dauid Burgundus factus ſit Epiſcopus Vltraiectinus.

1456

1457 mus. Anno 1457. duodecima Februarij nata eſt Maria filia & heres vnica Caroli Philippi Boni filij, cùm periculoſiſſimum diſſidium paulò pòſt inter patrem Philippum & Carolum filium incidit. Pater Philippum Crouiacum filio volebat dare Cubicularium, ille alium obſtinatè poſtulabat. Filius ad tempus Bruxellâ Tenetamundam ſeceſſit, poſteà veniam à patre petiit, & accepit: relegati diſſidij auctores. Menſe Aprili

Naſcitur Maria filia Caroli, vnica poſteà heres Belgicarum prouinciarum.

1458 anno 1458. cùm ſæpiſſimè Principem Gandenſes rogaſſent, confirmandæ pacis cauſa, vrbem inuiſeret, comitatus filio Carolo, Delphino, ac quadraginta Nobilibus Equitibus Gandauum proficiſcitur. Numquam tanto cum honore Princeps in vrbe fuit exceptus, à porta Walportæa ad ædes ſuas Wallenſes quatuor horas aſpiciẽdis ludis conſumpſit. Octo continuis diebus hinc inde conuiuiis publicè ac priuatim eſt certatum. Æſtate anni 1459. conuocarat Papa Pius huius nominis Secun-

Nunc primùm Bonus Gandauum poſt turbas ingreditur, magnificentiſſiméque excipitur.

1459 dus Mantuam Chriſtianos fermè Principes omnes, quo communi conſilio ac viribus in Turcas bellum decerneretur, miſeratque & ſuos Burgundus Legatos. Sed quòd Imperator tanto exercitui ducendo parum ſe efficacem commonſtraret, re infecta eſt diſceſſum. An-

Fruſtrà agitur de expeditione in Turcam.

1460 num 1460. læta pace exegit Bonus, ſed longo incognitoque implicatus morbo. Quo pellendo inter varia remedia Medicis eſt viſum, comam poneret. Hinc ſentiens muſſitando ſe rideri, edicit omnes Nobiles itidem comam ponant. Parentibus Bruxellæ eodem die quingentis, etiam ceteri Nobiles in aliis vrbibus paruerunt; & quod tunc ridiculum vulgo viſum eſt, poſteà ab omnibus paſſim eſt receptum, plures tamen Princi-

Occaſione morbi Bonus comam ponit; bene eius iuſſu etiam Nobiles.

1461 pes adhuc poſteà quoq; diu comam nutrierunt. Menſe Iulio anni 1461. moritur Carolus Francorum Rex huius nominis Septimus, magno Delphini gaudio, qui apud Belgas quintũ iam annum (vt dictum eſt) iram patris declinabat. Itaque deducente eum Burgundo cum filio Carolo ac præcipuis Belgarum Proceribus in Rhemos, indeque (poſtquam corona Regia fuiſſet redimitus) Pariſios, ſolemni ritu ibi Rex proclamatur. Bonus Pariſiis in ædibus ſuis Atrebatenſibus diuerſatus, Regiam magnificentiam familiari menſa ſuperabat, nulluſque alicuius nominis non donatus ab eo diſcedebat. Vbi cùm duos fermè menſes hæſiſſet, ac nouo Regi de Burgundia, Arteſia, ac Flandria clientale iuſiurandum præſtitiſſet, Heſdinum rediit. Carolus filius Regem Pariſiis in Turones proficiſcentem comitatus eſt, ac deinde in Belgas reuerſus, patris mor-

Nota Boni magnificentiam liberalitatémque ſanè Regiam.

1462 bo, è quo is tamen Bruxellæ conualuit, reuocatus. Anno 1462. Ioannes Cuſtenius ac Ioannes Ingieus capiuntur, inſtantibuſque Auguſti Kalendis Ripelmondę capite plectuntur, conuicti quòd Carolum Charloum, poſteà Pugnacem dictum, veneno aut veneficiis è medio tollere conati eſſent, numquam tamen Crouiacos nec alios Proceres Carolo ſuſpectos nomi-

nominarunt. Anni 1463. æſtate Bonus Crouiacorum (vt ferebatur) per- 1463
ſuaſione, acceptis quadringentis aureorum liliorum millibus, Regi Lu-
douico oppida ad vtramque Somonæ ripam ſita, pignore ex pace Atre-
batenſi anni trigeſimi quinti hactenus detenta, reſtituit: quod adeò ęgrè
filius Carolus tulit (cùm paci illi Atrebatenſi nondum per omnia eſſet
ſatisfactum) vt rurſum à patre diſcedens cum vxore Gorinchemium
Hollandorum oppidũ proficiſceretur; pax tamen iterùm facta eſt. An-

Carolus filius à patre Bono diſſidet.

no 1464. menſe Maio idem Carolus Burgundus ſecretè fœdus cum Ca- 1464
rolo Biturigum Duce Regis Ludouici fratre, Franciſco Britonum Duce,
ac multis aliis Francorum Proceribus, contra Regem, conſentiente patre
facit, quòd ſenex, etſi ſerò, videret, Ludouicum Regem duriſſimum con-
tra fratrem Carolum; etiam omnes veteres Præfectos loco mouere, ac
demum non niſi vltionem contra Burgundos moliturum. Sed dolebat
Turcicam expeditionem tam magnificè à ſe votam, ac ardenti deſiderio
ſæpiùs expetitam, hac de cauſa neceſſariò omittendam. Ne tamen om-

Idem Carolus ſecretũ fœdus init contra Ludouicum Regem Frãcorum.

nino Pontifici fidem datam fefelliſſe videretur, inſtructis apud Zelan-
dos duodecim triremibus, multiſque his onerariis additis, decem millia
lectorum peditum imponit, præficitque filios nothos Antonium ac
Balduinum, quibus in præſenti pecunia numerat ducenta aureorum li-
liorum millia, perſoluto inſuper vnicuique militi, trimeſtri ſtipendio.
Iunxerant ſe tam piæ expeditioni voluntarij Nobiles multi, quibus præ-
erat Simon Lalanus cum filio Philippo. Gandenſes trecentos triginta
ciues publico ſumptu miſerant. Rebus omnibus paratis, Sluzis Bru-
genſium portu claſſis egreditur, magnoque maris emenſo ſpatio, cùm

Inſtruit Bonus 12. triremes aliaſq; naues contra Turcas, imponens eis decem millia peditum.

ad Fretum Herculeum perueniſſet, nuntiatur Mauros ac Pœnos Se-
ptam Africæ ciuitatem Luſitaniæ Regis præſidio munitam magno
hominum numero obſidere. Quarè proximum Africæ portum occu-
pantes, expoſito milite, ac in aciem collocato, Septam pergunt. Sed
Mauri viribus diffiſi, relicta obſidione, domum dilabuntur. Cùm
Septæ aliquamdiu militem naueſque refeciſſent, paratique Anconam

In itinere Belgæ Septã Africæ ab obſidione Maurorum liberant.

ad Pontificem (vbi copiæ Chriſtianorum conueniebant) profecturi
forent, ſubitò Pontificis mors, ac expeditionis omiſſio nuntiatur. (obiit
enim Pius II. Septembri 1464.) Quare conuerſo itinere menſe Februa-
rio anni 1465. Maſſiliam cum claſſe appellunt, indeque pedeſtri itine- 1465
re in Burgundiam ac Belgas perueniunt. Bonus ſenio ac dolore irri-
tæ expeditionis in morbum incidens, fugacis tandem aliquando vitæ
finem optabat, ac proinde filium Carolum vniuerſarum ditionum
Præfectum nominat; qui potentia vtendum ratus, durante patris mor-
bo, Crouiacos, Eſtampium, ac qui cum his faciebant, iudiciali ſenten-
tia condemnatos è Belgis exulare iubet, bonaque eorum fiſco addicit.

Mors Pontificis concidit expeditio.

Diſsidium Boni cum filio Carolo vix tãdem componitur.

Sed Princeps ſanitate recuperata, in integrum omnes, reſciſſa ſententia, reſtituit, filiumque poteſtate exutum aliquamdiu in conſpectum admittere noluit, variaſque ei tendens inſidias capere conabatur. Is verò ſe Gorichemi iterùm iuſto munitus præſidio continebat. Tandem interpellatus non ſemel Bonus à filiò notho Antonio, cui multum tribuere erat ſolitus, ac à Proceribus exoratus, inſtructuſque ab Ordinibus de Regis Franciæ contra ſe ac filium coniuratione, eum denuò in gratiam recipit, transfugiente tunc ſeriò ad Francorum Regem Eſtampio Boni patruele, cum magna Crouiacorum Procerum parte, ac Ioanne Lannoio Hollandiæ Gubernatore. Eodem anno Carolus in Franciam cum exercitu contendit, duodecim habens equitum millia, ac peditum non contemnendam manum, quibus præerant Ludolfus Lutzenburgius, Adolfus Rauaſtanius, Antonius Burgundus, Philippus Lalanus, & alij, ſequebanturque tormenta ab equis attracta ac commeatus; cùm intereà Leodienſes, magnis promiſſis à Francorum Rege inducti, bellum Philippo Bono indicunt. Sperabat hac ratione Rex ſe à Carolo Burgundo, qui cum exercitu Franciam ingreſſus erat, liberari poſſe. Sed Bonus, eo in Francia relicto, beneficiarios tantùm reuocat Nobiles; ductuque Cliuiç Geldriæque Ducum ſanguine ſibi iunctorum, Naſſauij, Hornani, ac Gasbecani, in Leodienſes magnam peditum equitumque manum mittit: qui copiarum multitudine territi, quòd Rex contrà quàm promiſerat, nec aurum nec militem in auxilium mitteret, è Namurcęis ac Hannoniis (vbi prædando vrendoque agricolas vexarant) Leodium ſe recipiunt. Nec interim ceſſabatur in Francia à bello. Nam quinto Kalend. Auguſti eiuſdem anni ad Mohendricum (pagus eſt haut procul Pariſiis Aureliam tendenti) acriter pluribus inſultibus decertatum eſt. Rex Ludouicus tandem Corbeliam beneficio noctis euaſit, Carolus nocte illa & die inſequenti in loco pugnæ victor conſtitit. Ceciderunt ab vtraque parte circiter duo virorum millia; è quibus Franci, maximè equites, ac inter hos Seneſchallum, Belinum ac Flocquetum cum multis Nobilibus deſiderarunt, Carolus balliſtarios plures pedites amiſit. Poſt paucos dies ad arcem ſiluæ Vincennis hæc pax facta eſt: Rex oppida ad vtramq; Somonæ ripam ſita, Comitatum Bolonienſem ac Guinenſem, Carolo Burgundo reddito, neque eo viuo vlla pecunia redimito. Flandria in perpetuum libera ab appellationibus ad Curiam Pariſienſem maneto. Fratri Carolo Rex Nortmanniæ Ducatum concedito, ac Lutzenburgum D. Pauli Comitem Magiſtrum equitum creato. Carolus ad patrem in Brabantiam cum victore exercitu reuerſus, tantum terrorem Leodienſibus incuſſit, vt mox & ipſi pacem peterent. Promiſerunt trecenta aureorum liliorum millia intra ſexennium ſoluenda, agnoſcentes Brabantiæ

Transfugit Eſtampius & magna Crouiacorum pars ad Francum.

Leodienſes Bono bellũ indicunt, inſtigante Franco, vt eum duplici bello diſtineret.

Pugnatum cruentè in Francia ad Mohendricum, victore Burgundo. hinc pax facta.

Victor exercitus etiam Leodienſes pacem petere cogit.

tiæ Ducem Leodienſis diœceſis Protectorem, eaque de cauſa ei alia ſingulis annis mille aurea lilia numeraturos recipiunt. Antiſtiti quoque ſuo compenſaturos damnum belli huius tempore illatum pollicentur. Erat is è familia Borbonica, quare ei Carolus memoria vxoris recèns 5. Kalend. Octobris Anruerpiæ defunctæ enixiùs fauebat, oderantque magis Leodienſes. Hæc ita acta tranſactaque menſe Ianuario anni 1466. à Leodiis, cùm mox proximo Aprili (Franco, vt creditur, inſtigante) ab iiſdem eadem violantur, Dionantiis bello cauſam præbentibus. Opes enim eos quietem pati non ſinebant, recipientes oppido omnes qui poſtremæ pacis conditionibus in exilium fuerant acti, eoſdemque cum ciuibus ſuis in Namurcæos Hannonioſque prædatum mittentes. Itaque Bonus menſe Auguſto, collectis triginta hominum millibus, poſtrema induens arma, cum filio in Leodios profectus Dinantum obſidione cingit, vndique tormentis illud quatit, & ruina ad irruptionem idonea facta, nihilominùs ſuadere nititur, ne vim tanti exercitus ſtultè experiantur. Æqui nihil, contumeliarum ſatis redditur. Bouinenſes quoque vicinorum periculo moti ciuem ſuum Dinantum mittunt, qui eadem perſuadere conatus, cùm dicendi finem feciſſet, cum puero qui comes venerat, contra Ius gentium in patibulum agitur, ac in oppidi muro patibulum collocant. Quo barbarico facinore Princeps irritatus oppugnationis ſignum edicit. Præſidiarij de defenſione deſperantes, obſcura nocte plures transfugiunt. Erat hoc tempore Leodienſium Antiſtes Hoiæ, vnde per certum hominem Bonum certiorem facit, Leodienſes, eductis triginta hominum millibus, in auxilium Dinantiorum properare. Pars Burgundi exercitus Leodios expectat ad pugnam inſtructa, ceteri Dinantios per murorum ruinas inuadunt. Sed hi deſperata defenſione octo honeſtiſſimos ciues, qui vrbem, vitam tantùm deprecantes, dedant, ad Principem mittunt. Is nulla conditione vrbem dedi, ſed ſuo omnia arbitrio permitti volebat; quod tandem, humanitate eius fruſtrà cōfiſi, fecere, portarum claues Antonio Burgundo adferentes, ille fratri Carolo, hic patri, qui eas filio Carolo reddidit. Is redditione clauium ciuitatem ſuo arbitrio permiſſam iudicans, exercitui diripiendam dedit. Durauit opulentiſſimæ ciuitatis vaſtatio octo continuis diebus: ditiſſimi quique ciuium abducti, libertatem magno poſteà redimere ſunt coacti: octingenti, tamquā belli auctores, bini inuicem colligati, in Moſa ſunt ſubmerſi: ignis deinde oppido iniectus reliqua conſumpſit: muri denique, vallum, turreſque diſiectæ, ac repletæ foſſæ dirutum Dionantum docuere. Leodienſes, qui Dinantiis, vt ſuprà dictum eſt, in auxilium properabant, intellecto oppidi miſerabili ſtatu, feſtinanti itinere vrbem repetunt; ſtatimque lectis probatiſſimis ciuibus ad Bonum Namurcum, quò ſe ille

Moritur vxor Caroli.

1466

Dionantenſes violata pace iterùm in Namurcaes & Hannonios excurrunt.

Iidem Dionantenſes Legatum Bouinenſium cum puero contra Ius gentium in crucem agunt.

Exacerbatus hac barbarie Bonus ſeueriſsimè Dinātenſes caſtigari permiſit.

Direptum & funditus exciſum oppidum, octingenti in Moſa quoq; bini ſubmerſi.

Leodienſes ſupplices iterùm in gratiam Bonus recipit.

receperat,impetrandæ pacis cauſâ oratum mittunt:qui ſupplicibus parcendum cenſens, iiſdem eis conditionibus pacem,quibus filius Carolus ante annum fecerat,dedit,petitis tantùm quinquaginta obſidibus ad pacis confirmationem; è quibus Leodienſes triginta duos, Tungri, Centrones,Haſſelij ſinguli ſex miſêre. Namurco Bonus Bruxellam, indeque
1467 menſe Martio anni 1467.Brugas peruenit;vbi circiter Nonas Iulij ęgrotare incipiens,poſtridie Idus eiuſdem menſis leui ſed continua febri extinctus Deo ſpiritum placidè reddidit, ætatis anno 72. poſteaquam à morte patris 48. annos ditiones hereditarias rexiſſet, Brabantiam verò annos 37. Conditus eſt Brugis apud D. Donatianum, primæque hîc ei factæ exequiæ,donec mortua anno 1473. vxore Iſabella, refoſſum cadauer, ſimul Digeoni, vt iuſſerat, apud prædeceſſores penes Carthuſianos conderetur. Flore ætatis concubinarum mutatione gaudebat, ſecunda fortuna ac proſpera valetudine illectus, ſuſcepitque è variis filios octo, filias ſex, ex quibus duo, Cornelius (qui in bello Gandenſi occubuit) & Antonius,maximè clarent facinoribus. Ex Cornelio Deluerdingij, Pratenſes ac Woſtini;ex Antonio,Beueræ, Veræ, ac Capellæ Domini. Sub hoc Principe anno 1452.initium habuit Cœnobiū S.Agnetis Dommelanum in Campinia tertiæ Regulæ S.Franciſci;& anno 1462.iuxta Bruxellam Carthuſiani,& in ipſa ciuitate anno ſequenti 1463.Prædicatores.

Moritur Bonus leui ſed continua febri Brugis Flandriæ.

Cœnobia ſub hoc Principe in Belgio constructa.

CAROLVS AVDAX

FILIVS PRÆCEDENTIS, XXXIX. BRABANTIÆ II. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annis decem.

CAROLVS Burgundus,à multis Audax, ab aliis Pugnax cognominatus, filius hereſque vnicus Philippi Boni ac Iſabellæ Luſitanæ, natus eſt Digeoni metropoli Ducatus Burgundiæ,4.Idus Nouembris anno 1433.nomenque ei datum à Carolo Comite Neuerſij,qui cum Antonio Crouiaco eum è ſacro ſuſcepit Lauacro; Equeſtrique à patre eodem momento ornatus dignitate, Comes Charloi eſt nomina-

Carolus mox à ſacro Fonte à patre Eques creatur.

CAROLVS AVDAX XXXIX. BRAB. II. BELGII VNITI PRINC.

minatus.(attingit is Comitatus fines Burgundię, Borboniæ, ac Baulosij.) E Burgundia, vix impleto biennio, Gandauum mittitur. Anno ætatis octauo linguam faſtidiens Latinam, veterum Hiſtorias Gallicè tranſlatas auidiſſimè cœpit legere: feſſus operam Muſicis dabat, donec adultis viribus arma tractans, equitando, ſaltando, luctando, iaciendo ad ſcopum, digladiandoque ſe exerceret.

Arma induit nondum viginti annos natus, ferocissimus in hostes.

Anno 1452. prima in bello contra Gandenſes arma induit, ſecutus patrem prælio Bazelenſi prope Ripelmondam, in quo eius frater nothus Cornelius occubuit. Deinde cum turma ſuorum equitum præſidium Morbecanum aggreſſus, intra munitionem hoſtes compulit, obſediſſetque, niſi tutorum auctoritas interceſſiſſet. Pugna Gauerenſis tertia fuit eius expeditio, de qua, ſicut & de aliis bellis viuente patre ab eo confectis, diximus in Philippo Bono eius

1467 patre. Quo defuncto, ipſe tertio Kalend. Augusti anno 1467. Gandaui Flandriæ Comes inauguratur, vrbem ac bona reſtituens quingentis ac ſexaginta tribus ciuibus, qui à patre poſtrema pace in exſilium, bonis

Gandaui vix inauguratus, ad arma concurrentibus ciuibus, Priuilegia à patre erepta reddere cogitur.

fiſco addictis, acti fuerunt. Et ecce vix inauguratione peracta, tam Gandenſes quàm Mechlinienſes tumultuantur. Gandenſes (vbi tum Audax erat) cum armis in forum congregati, Priuilegia veteréſque immunitates à Bono ereptas reddi ſibi volebant: quod cùm coactus feciſſet, Bruxellam reuerſus reuocat, armáque domandis rebellibus parat. Sed Senatus, viríque Nobiles, congregatis in tempore amicis ac clientibus, ſeditioſos viis foróque, cumpluribus è textorum ordine occiſis, pellunt, captóſque ſeditionis auctores partim gladio, partim laqueo puniunt, fuga elapſos

Vlciſci ſe parat; ſed caſtigatis ſeditioſis, receptiſq; Priuilegiis placari ſe ſinit.

perpetuo multant exſilio. Ad Principem deinde, Bruxellam profecti, diplomata, quæ ſeditioſi ciues extorſerant, reddunt, pacemque in genua ſupplices prouoluti, perſolutis quinquaginta aureorum liliorum millibus impetrant. Mechlinienſes quoque ad ſe reuerſi pacem, ſolutis quindecim aureorum liliorum millibus, obtinent. Eodem anno Leodienſes à Francis iterùm dementati, quamquam quinquaginta eorum obſides Audacis in poteſtate adhuc eſſent, circa Idus Septembres in Huia oppido

Leodienſes dementati à Francis, iterùm arma contra Burgundum induunt.

Antiſtitem ſuum Borbonium obſident. Qui iuſto deſtitutus præſidio, obſcura nocte cum paucis in Brabantiam ad Pugnacem confugit. Leodienſes, ſpoliata exuſtáque Hoia, fines etiam Limburgenſium ac Lutzenburgenſium inuadunt, ac populationibus vexant, fugato ijs è locis Ioanne Cliuenſium Duce, eiúſque fratre Rauaſtani Regulo. Itaque Audax ſumma cura exercitum cogit, & non multò pòſt Bruxella Louanium proficiſcitur, vbi exercitus viginti millium conuenerat, eoque S. Trudonis oppidum (alij Centronum vocant) cingit. Agitur hîc de Leodienſium obſidibus: tandem hac conditione omnes dimittit, vt ſi quem eorum contra ſe poſthac arma ſumpſiſſe repériſſet, vita boníſque multaretur.

Præerat

Præerat oppido peditum trium millium præſidio vir Nobilis Reinerus Ruuraius. Tertio obſidionis die, ductu Barræ viri quoque Nobilis, vrbe Leodienſi triginta peditum millia, quingentis additis equitibus exeunt, æneáque ſecum tormenta aliquot ac magnam commeatus vim trahunt, oppidum S. Trudonis liberaturi; peruenerántque ad pagum Bruſlanum, quod quingentis tantùm abeſt oppido paſſibus. Hîc Audax, relicto ad obſidionem Marlæ Comite cum quatuor peditum millibus, ac ſexcentis Anglis balliſtariis, obuiàm Leodienſibus vadit, conſertóque cruento prælio, plurimis occiſis, reliquos in fugam agit. Cecidere Leodienſium circiter nouem millia, ac inter hos Præfectus Barra: capta circiter ſex hominum millia, plauſtra armis commeatúque onuſta trecenta, ſex ænea maiora tormenta, ac è minoribus centum viginti. Deſiderauit Audax viros octingentos. Qua clade Leodium allata, Legati Franciæ Regis Ludouici, qui aurum ibi pro auxiliaribus cogebant Francis, clàm cum pecunia ex perturbata vrbe in Franciam fugerunt. Tertio à pugna die Centrones deditionem faciunt, omnibus vita bonáque conceſſa; decem exceptis, capitéque truncatis, è quibus ſex obſides apud Audacem fuerant. Ruuraius cum præſidio, relictis armis, in tutum eſt deductus. Inde exercitus Tungros petit, qui ſexto obſidionis die iiſdem quibus Centrones conditionibus deditionem faciunt. Decem & hîc capite plexi, è quibus quinque obſides fuerant; exceptáque vrbe Leodienſi, reliqua eius ditionis oppida omnia ſimiliter, allatis clauibus, leges accipiunt. Tandem Leodienſes propria clade ac defectione ſociorum territi, deditionem quoque faciunt. Eam his verbis Placentius Leodius deſcribit: Intelligentes Leodij ſe non aliter cum Burgundo paciſci poſſe, niſi & pecuniam ingentem ſoluerent, muróſque & turres ſuæ ciuitatis aliorúmque oppidorum diruerent, ad pactum huiuſmodi cunctantes copias Caroli prodire experiuntur: & quàm arctiſſimè obſeſſa ciuitate, facta deinde inter ciues diſcordia, pars per vnam portam exit, & ſe & vrbem gratiæ eius dedit; pars verò per alteram, dimiſſis vrbe ac bonis, aufugit, & ad Ludouicum Franciæ Regem præſidij cauſa ſe contulit. Dux Carolus ciuibus mandat, vt turres omnes, muros & antemuralia demoliantur: deinde Leodiorum arma omnia, bombardas, & quidquid bellici apparatus habebant, in vrbe & ſubiectis locis abſtulit. Nec his ſatiatus, eos vt ſibi ſoluerent trecenta millia florenorum, ſacramentis obligauit. Hæc Leodius. Alius ſic: Salutem dumtaxat pacti, reliqua omnia Ducis arbitrio permittunt. Decima itaque ſeptima Nouembris instructa acie Dux Carolus vnà cum Epiſcopo Leodium ingreſſus eſt armatus, interdicta tamen omni direptione & violentia militibus ſuis: & cùm arma tormentaq; omnia erepta nauibus impoſita Namurcum, indéque in Brabantiam præmiſiſſet, vigeſimo

Oppidum S. Trudonis ab Audace obſeſſum Leodienſes liberare fruſtrà parant.

Caduntur Leodienſes ad nouem circiter millia, cadentibus Burgundis octingentis.

Dedit ſe Burgundo oppidum S. Trudonis, hinc & Tungri, & alia oppida omnia inferiora.

Item Leodiũ ipſum, vbi turres muriq́ deſtructi, & tormenta bellica omnia ablata.

geſimo octauo eiuſdem Nouembris cum exercitu ipſe ſecutus eſt, paucis ſed opportunis in locis præſidio relicto. Huius anni hiemem Bruxellæ exegit, Gandenſium tumultuum expectans euentum, quòd ſub belli huius initium excitata ſeditione, priuilegia repetiiſſent. Sed intellecta Principis victoria animis cecidere, & paulò poſt miſſis Bruxellam probiſſimis ciuibus, eius poteſtati priuilegia omnia permittũt, ſignaque opificum militaria noua ad eius pedes deponunt, præſentibus Francorum, Anglorum, Britonum ac Biturigum Legatis, pacemque impetrant: multati tantùm quindecim aureorum liliorum millibus, & aliis tribus millibus pro conſiliatiis: & ſeptem ſeditionis auctores ſunt proſcripti.

Gandenſes etiam ſupplices ab Audace veniam petunt.

1468 Menſe Martio anni 1468. Montibus Hannoniæ Audax inauguratur, indeque Inſulas profectus magna cum pompa eſt ſuſceptus. Inſulis Brugas peruenit, magnoque cum honore, dato acceptoque iureiurando eſt ſuſceptus: Ordineſque hîc Flandriæ congregati intra proximum decennium, vti petierat, decies centies aureorum equitum millia ſunt polliciti; vxori quam deſponſam habebat, & paulò pôſt duxit, (ſcilicet Margaretam Ebotacenſem ſororem Eduardi Quarti, qui victo & occiſo Henrico Sexto Lancaſtrio, dicto Rubeæ roſæ, tandem anno 1471. vt dicemus, plenum imperium Anglorum accepit) ac filiæ, ſingulis centena millia. Brugis Gandauum profectus, ſexdecim millia inermium ciuium extra vrbem obuios habuit, ſe vrbemque poteſtati eius committentes, timore tamen magis quàm amore, vt multi interpretabantur, ſic Principem honorantes. Circa Idus Apriles Brugis in Collegio Franconatium, conſeruationem iurat immunitatum, donaturque viginti libris puri puti argenti; paulóque pôſt nuptiis, eadem in vrbe, Regia magnificentia celebratis cum Margareta Ebotacenſi, de qua diximus, adeunt eum Legati Francorum ac Britonum, quibus ſæpenumerò ſuos miſerat, conabaturque Rex Ludouicus Audaci perſuadere, vt reiecto fœdere quod cum fratre Carolo ac Britone icerat, nouum inter ſe pangerent. Cumque eò perducere eum nullis rationibus poſſet, Proceribus ſuis iam magis Rex fidens, huius anni æſtate exercitum contra Britonem mittit, munitaque quædam loca expugnat. Audax Peronæ magna cum diligentia militem Britoni opem laturus cogit. Rex verò tranſitum illi impediturus cum exercitu Compengam tendit, Legatiſque ad Britonem ac fratrem Carolum miſſis, pacem haud tamen diuturnam cum eis inſcio Audace facit, ſufficere arbitratus, quòd illi, remiſſis veteris fœderis tabulis, ab eius amicitia diſceſſiſſent. Audax in Regis perfidiam inuectus, iniuriam ſeſe numquam depoſiturum minatur. Sed Rex centum viginti aureorum liliorum millibus ei numeratis, ægrum aliquo modo placauit animum; impetrataque pace conditiones renouant; quarum confirmanda-

Celebrantur Brugis nuptiæ Caroli cum Margareta Eboracenſi.

Reſumitur bellũ Francicum.

Idem vtcumq; pacificatur.

mandarum cauſa Peronæ ad Audacem exercitum habenti, ſexaginta tantùm equitibus ac octoginta Scotis ſtipatus ſatellitibus Rex venit, confiſus litteris eius manu ad ſe ſcriptis, quibus de ſecuritate ſuam fidem interponebat. Cùm ſumma cum amicitia ac familiaritate inter ſe aliquamdiu communicaſſent, ſubitò nuntiatur, Leodienſes, violata pace, Tungrorum vrbem occupaſſe, Antiſtitem, Guidonemque Imbercurtium comprehendiſſe; Archidiaconum vnum cum aliquot Canonicis ac clarioribus ciuibus interfeciſſe, cadaueraque in fruſta ſecuiſſe. Erant hæc vera, procurataque miſſis clàm Leodium Legatis à Rege Francorum, cùm Audax Peronæ exercitum cogeret. Sed pace cum Proceribus ac Audace facta alios miſerat, qui priores reuocaturi ſeriùs aduenerant. Leodienſes Audacem cum Rege in gratiam rediiſſe audientes, pœnitentia violatæ pacis ducti, Antiſtitem ceteris cum captiuis ineunte Octobri in libertatem reſtituunt, ſperantes hac ratione Audacem placari poſſe. Sed is pacem Francicorum Legatorum opera violatam edoctus, furens Regem Peronenſi in arce cuſtodiri iubet. Tribus diebus in arce cum his qui ſimul in cuſtodiam dati fuerant, Rex ſedit, vno è domeſticis ſpecie rei familiaris curandæ dimiſſo, qui quindecim aureorum liliorum millia Audacis conſiliariis ac amicis diuiſit, multoque plus, Rege in libertatem reſtituto, eſt pollicitus. Sic Rex quarto captiuitatis die auri ſui omnipotentia hac lege liberatur, cum Audace Rex vt in Leodios proficiſcatur, Burgundicam in armis Crucem ad belli vſque finem laturus. Leodienſes his intellectis, fruſtraque per Antiſtitem ſuum tentata pace, ſumma cum diligentia foſſas purgant, portas vallumque reficiunt, & ad reſiſtendum ſe parant. Tandem comitatus Ludouico Rege adeſt Audax die 22. Octobris; ſuburbiaque occupans fruſtrà repugnantibus Leodienſibus, ſeptem continuis diebus nec ipſe nec quiſquam in exercitu arma depoſuit. Octauo die poſitis armis exercitui quietem concedit, ac reficere corpora iubet, poſtero die vrbem muro pro parte carentem variis locis oppugnaturos. Leodienſes à Francis clàm ea de re edocti, facinus ſanè audax ac ſtrenuum concipiunt. Sciebant quibus in ædibus Rex & Audax ſe quieti dediſſent, cuſtodia exigua circa ædes poſita. Eliguntur ſexcenti è Francimontanis fortiſſimi veterani, ducebanturque ab ædium dominis in quibus Principes cubabant, iamque inter colles, primis cuſtodibus præfocatis, ædibus appropinquabant, cùm quidam in tranſitu petulanter domunculam argillaceam haſtis perforantes, trecentos in eo cubantes Nobiles excitant. Hinc ergo & in caſtris & in vrbe ad arma conclamatum eſt, fortiterque vtrimque dimicatum. Francimontani omnes ſtrenuè pugnantes ante Principum diuerſoria cæduntur, ædium dominis ibidem cadentibus. Quid agat Audax? Mox circa meridiem

Interim Leodienſes inſtigati à Francorum tumultuabantur, Epiſcopo capto, aliis fœdè mactatis.

Hinc ergo furens Audax Regem qui ad ſe venerat detinet, & ſecum profiſciſci in Leodienſes cogit.

Obſident Audax & Rex Leodium ſumma pertinacia.

Francimõtani ſexcenti audacter ſanè ex vrbe in obſeſſores irrumpunt.

ridiem die Octobris trigeſimo ſignum oppugnandæ vrbis edicit. Leodienſes nil minùs quàm vrbis oppugnationem eo die ac hora expectantes, feſſi nocturna pugna, quemadmodum & Burgundos exiſtimant, poſitis armis corpora curabant, nocturnaque inuicem facinora narrabãt, adeò vt Rex Ludouicus, Audax, Aurãtius, Marſcalcus & Imbercurtius ventilantibus vexillis quadraginta hominum millia in vrbem nullo reſiſtente perducerent, tantum ſubitò ſtrepitum tympanis ac tubis excitantes, vt viri, mulieres, pueri maximo numero in ſiluam Arduennam ſalui euaderent, relictis ædibus omni diuitiarum genere ſcatentibus, ac menſis ciborum diuerſitate repletis, quæ militi in prædam ſunt conceſſa. Vix trecenti in vrbe periere. Vitæ eorum conſultum, qui ad ædes ſacras confugerant: eæ tamen quoque direptæ ſunt, dum ſe miles ditiores captiuos quærere ſimulat. Sed Audax à Papa paulò pòſt admonitus, non pauca reſtituenda templis curauit. Præda ditiſſimæ vrbis immenſa fuit, multique gregarij milites hîc opes ſibi ac poſteris quæſiere. Octauo ab vrbis expugnatione die Rex ægrè impetratata dimiſſione in Regnum reuertitur. Audax firmiori exercitus cum parte in Francimontanos, tamquam vitæ ſuæ inſidiatores, profectus, militi incolarum opes in prædam donat, interfectis qui per ætatem arma ferre poterant omnibus, Vulcano reliqua conſecrans. Eadem ratione Leodij eſt ſæuitum, exceptis Diuorum fanis ac Canonicorum ædibus. Deleti ſunt funditus Leodienſes, cùm ſpatio biennij à Ianuario anni 1466. ter ſupplices facti, ter iterùm bellũ renouaſſent, anno 1468. pridie Kalend. Nouembris, tam rigido gelu tum ſæuiente, vt non minùs Burgundi frigore ac ſiti (omnibus mox gelu conſtrictis) oppugnarentur, quàm Leodienſes ferro ac igne. Gandenſes ſub huius belli initium denuò coniurarant, rebellaturi ſi Audax infeliciter pugnaſſet. At ſeuera Leodienſium pœna territi, per Legatos tertiùm Bruxellam miſſos tandem circa Nonas Ianuarij 1469. conſignatam pacem impetrant. Liber hac hieme Audax à bello, Brabantis Hannoniiſqúe ipſe ius dicebat, ter ſingulis hebdomadibus inter Conſiliarios præſidens, ac pro infimis maximè, vt ius ſuum obtinerent, curans. Menſe Aprili eadem de cauſa in Occidentalem Flandriam eſt profectus, menſe Maio Gandaui, Iulio Brugis, Auguſto in Hollandia ac Zelandia eadem agit, mirum in modum hac agendi ratione populorum erga ſe amorem ac reuerentiam excitans, reliquitque inter cetera rigidæ æquitatis hoc memorabile exemplum, tum ab aliis tum etiam à Cl. V. Lipſio cap. 8. Exemplorum recitatum. Erat Audaci vir nobilis in feruenti gratia; atque ei Præfecturam oppidi in Zelandia dedit. Ipſe ibi in otio amorem concipit in alterius coniugem: quam cùm blanditiis expugnare non poſſet, ſi fortè terrore vincat, maritum falsò proditionis inſimulatum in vincula coniicit.

Leodium tertiò capitur, ciuibus omnibus qui poterant in ſiluam Arduennam euadentibus.

Seruati qui ad templa confugerant, tamen eadem tẽpla fœdè ſpoliata.

Ferro & flãma immanè ſæuitum.

1469 *Liber hac hieme Audax à bello, ipſe per ſe ius dicit, inter Conſiliarios ter ſingulis hebdomadibus præſidens.*

Sceleſtus quidam, vt fœminã potiatur, eius maritum falsò proditionis incuſatum capite plecti curat.

coniicit. Femina, quò maritum liberet, ægrè tandem in ſtuprum conſentit; ſed ille perpetuis vt fruatur amplexibus, in carcere quoque maritum trucidat. Quid agat femina? Conſilio & comitatu amicorum Principem adit, & facinora explicat. Iubet Princeps eam manere in aula, & in vicinum cubiculum ſecedere, dum Præfectum vocat; nam fortè & ipſe in aula erat. Venit; introducitur & mulier. Hanc noſtin'? ait Princeps. Colorem homo mutat, & Princeps exſequitur: At querelas quas ſuper te defert etiam noſti? Quid ais? Vacillat, perplexè loquitur; tandem, remotis aliis, ſpe gratiæ Principi ſcelera fatetur, veniam ſupplex petit, offerens etiam feminam coniugem ducere. Adeſt vocata, vix victa Principi obſequitur, & ſolemnibus verbis præſente Principe matrimonium celebratur. Tum Princeps: At tu noue marite, hoc iam nunc largire, vt ſi prior ſine liberis obeas, hæc coniunx heres omnium bonorum tuorum ſit. Libens concedit, teſtes audiunt, tabularius ſcribit. Et his iam peractis Princeps ad feminam: Dic ſodes, animo tuo factum iam ſatis? Satis, inquit mulier. At nondum meo, ille ſubiicit; & ablegata femina, iubet Præfectum in illum ipſum carcerem duci, in quo maritus cęſus erat, & pariter cæſum in arcam ligneam deponi. Mulier duobus maritis eodem ferè tempore, eodem certè ſupplicio amiſſis, mox in morbum incidit, & fato obiit, hoc ſolùm alteris nuptiis lucrata, vt liberos ex priore coniugio diuites relinqueret noua hereditate. Simile ſeueri iuris exemplum in Vita Guilielmi Tertij Chronicon Hollandorũ narrat, ob ereptam tantùm ruſtico vaccam, Præfectum capite plectentis. Hæc tum alij, tum etiam Lipſius. Anno 1470. Audax triginta ingentes onerarias naues rebus neceſſariis ad bellum inſtructas, ductu Henrici Borſelij Veræ Reguli, contra Richardum Warwici Comitem Anglum mittit, qui Francorum fiſus amicitia Belgas mercatores mari deprædabatur, pacemque cum Anglorum Rege Henrico Sexto (quem paulò antè Regno pepulerat) Francorum Regis opera redintegrarat; treſque hi Principes fœdere facto ſtatuerant Eduardum Quartum (cuius ſororem Audax in vxorem duxerat) Albæ roſæ Principem, Angliæ Regno pellere, ac poſteà coadunatis viribus Audacem opprimere, ac ditiones eius diuidere. Borſelius itaque, pulſo mari Warwicio, diſſipatiſque eius nauibus, maris imperium obtinuit. Quod ęgrè ferens Rex Ludouicus, inſtructa Rothomagi Francica claſſe, eique Warwici Comite Præfecto, Henricum Sextum, pulſo Eduardo Quarto, in Regnũ reſtituit. Eduardus cum quadringentis viris nobilibus in Hollandiam appellit, indeque in Flandriam ad Audacem, eiuſque vxorem ſororem ſuam, peruenit; ac ab eis ducentis aureorum equitum millibus eſt donatus, excepta pecunia, quam liberali animo Ordines prouinciarum contulere, velut conniuente inſuper Audace,

Idem ſpe veniæ, feminã hanc iuſſu Audacis vxorem ducit, eamdemq; ſcribit heredem.

Nihilominùs virum Audax capite mulctari iubet.

1470

Adornat Audax claſſem cõtra Richardum Anglum molientem contra fratrem vxoris Audacis, Eduardum dictum Albæ roſæ.

Rubea roſa triumphat ope Regis Francorũ.

Eduardus, dictus Alba roſa, acceptis ab Audace auxiliis, iterùm in Angliam traycit.

vt inſtructas quot vellent ad bellum naues ei commodatò darent, ac qui cum eo in Angliam traiicere cuperent, permittens. Eduardus igitur Belgarum liberalitate viribus auctus, menſe Martio anni 1471. in Angliam proficiſcitur: confluunt ſtatim amici veteres ac noui, inter quos eius frater Georgius Clarenciæ Dux (qui primùm pro Henrico Rege ſteterat) magna auxilia adducunt. Pugnatur ter acriter, ſed ſemper Eduardus victor, poſtremò prælio Regem Henricum cum vnico filio captum interfici iubet, cadente Richardo Warwicio, omnibuſque aduerſæ partis Anglorum Proceribus. Atque ex eo tempore in Regnum reſtitutus, incredibili Belgarum lætitia, ſummo autem Francorũ cum dolore, Eduardus regnat. Rex Francorum Ludouicus irritatus contra Audacem, quòd Eduardo ſuppetias tuliſſet, contendit clàm, vt oppida ad Somonam ſita in partes ſuas trahat: quod cùm Ioannes Borbonij Dux ſecretò Audaci apud Hollandos tum agenti nuntiari curaſſet, credere priùs noluit, quàm Regem fratrem ſuum Carolum in Aquitaniam procul ſuis ditionibus amandaſſe, Britonémque & alios ab eius amicitia omnino alienaſſe didiciſſet. Feſtinanter itaque ex Hollandia in Flandriam, indeque in Atrebates profectus, exercitum conſcribit. Sed Rex, ac ſi iam pax violata foret, aſtu Ambianum Fanumq; D. Quintini occupat, recepiſſetque iiſdem artibus Abbevillam ac Dorlanũ, niſi Eſquardius in tempore iuſtum miſiſſet præſidium. Occupandis hiſce Picardorũ oppidis plurimùm Regi profuit opera Balduini Burgundi Audacis fratris nothi; qui etiã poſt paucos dies, deſerto fratre, cum multis aliis Nobilibus ad Regem tranſiit. Verebatur Audax ne & frater Antonius coniurationis foret particeps. Sed cùm is fidem ac conſtantiam ſuam probaſſet, reſumpto Audax animo ad bellum totum ſe conuertens, breui quindecim virorum millibus armatis Picquenium ad deditionem cogit, indeq; caſtra Ambianum promouet. Rex exercitus parte in Burgundiam miſſa, incendiis ac populationibus omnia vaſtat; cõcurrentes ad arma Nobiles, multis interfectis captiſque, bis ſuperat, munita aliquot loca capit. Audax tot incommodis ſubitò circumuentus, cùm per duos menſes Ambianum fruſtrà obſediſſet, nec Rex faceret pugnæ copiam, inducias in annum facit, quæ Kalendis Martij anno 1472. finirentur. Bruxellas reuerſus Audax, conuocatis Ordinibus, docet, Ambianum Fanumque D. Quintini inopia ordinariorum equitum in Regis poteſtatem deueniſſe: proinde neceſſe fore, vt certam ſingulis annis pecuniæ ſummam, ſingulæ regiones conferant, qua octingenti equites in Belgarum finibus ordinario perpetuoque ſtipendio alerentur. Promittunt ſingulis annis centum viginti aureorum liliorum millia, quæ poſt paucos menſes ad quingenta millia Audacis aſtutia creuere; fuitque hoc primum ordinariarum Equeſtrium turmarum

Triũphat Eduardus caſo Henrico Rubea roſa, eiuſq; filio vnico.

Rex Franciæ aſtu Ambianũ & Fanum D. Quintini occupat.

Idem Rex populatur Burgundiam: hinc induciæ in annum factæ.

Primum initium ordinariarũ Equeſtrium turmarum apud Belgas finibus defendendis.

rum apud Belgas initium. Auſtriaci ad tet quinas turmas auxerunt. Kalendis Maij anno 1472. finitis induciis, Rex & Audax militem conſcri- 1472
bunt: verùm tantò diligentiùs Rex, quòd frater eius Carolus (cui ſecretò venenum dari iuſſerat) animam agens circa Kalend. Iunij moreretur, *Audax deluditur à Rege Francorum.*
prolongarántque inducias ad Idus vſque Iunij, pollicitus Rex ſe tum pacem reddito Ambiano Fanóque D. Quintini factutum, ſi dimiſſo exercitu in Belgas Audax rediiſſet. Facit id Audax immoderato deſiderio recuperandi dictas ciuitates; ſed deceptus eſt, cùm Rex nihil minùs cogitaret: quod dimiſſo Audacis exercitu, ac finitis induciis de pace tacens, occupata Guienna, Britonémque bello perſecutus apertè comprobauit. Audax ſerò perſpecta Regis verſutia, regionum ſuarum Ordinibus perſcribit, proprium eum fratrem veneno ſuſtuliſſe, violata fide ſibi verba dediſſe, Britonem contra fœdus bello vexare, de his ſe vlciſci ſtatuiſſe. Omnibus ei operam pollicentibus, immenſo exercitu coadunato, *Ingreditur idem Franciam cum valido exercitu iniuriam vlturus.*
cùm Somonam traieciſſet, Neſlanam expugnat: hinc Roienſes & Mondiderij ſe dedunt: Bauaſium obſidet. Vbi cùm fruſtrà menſem triuiſſet, circa Idus Iulij, caſtra haud procul Rothomago locat, pugnam omni ratione quærens. Rex ſuis non ſatis fidens, exercitum opportunis locis ſemper continebat, ne (quod ſummo ſtudio quærebant) Audax Britoque vires coniungerent. Quo Audax perſpecto, menſe Septembri paruo accepto detrimento cum exercitu in Atrebates eſt reuerſus, pauloque pòſt Brito cum Rege pacem iterùm facit. Audax inducias ſancit, quæ ad menſem vſque Martium anni 1473. durarent, quæ deinde ad Kalend. Iunij 1474. tandémque ad Kal. Maij 1475. ſunt prolatæ, omnibus modis quærente interim Audace, vt Ambianum Fanumq; D. Quintini Regi per fas nefaſque (vt ſibi fecerat) eriperet. Hoc eodem anno 1472. menſe Septembri Audaci Geldriæ Ducatus & Comitatus Zutphaniæ acceſ- *Ducatus Geldriæ Audaci transſcribitur venditione Arnoldi, quem impius filius ſex annis in carcere habuerat, itemq; paulò pòſt teſtamento.*
ſerunt, vendente Arnoldo Duce, impiúmque filium Adolphum exheredante; qui quòd patrem annis ſex durè in carcere habuerat, induſtria Audacis iam ipſe erat in vinculis, patre in libertatem aſſerto. Arnoldus quoque ſexto inde menſe moriens, in Februario anni 1473. itidem teſtamento venditionem confirmauit. Quin etiam menſe Maio proximo Collegium Equitum Aurei velleris Valencenis celebratum: vbi opera Ioannis Rubenpræi, Crouiaci Audaci reconciliati ſunt, & ſic contra 1473
„ Adolphum per Procuratorem legitimè auditum pronuntiatum: Vendi- *Confirmatur Geldria Audaci à Collegio Equitum Aurei velleris, filio impio perpetuo carceri adiudicato.*
„ tio Ducatus Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ, teſtamentúmque Ducis
„ iuſtum ratúmque cenſetur. Audax Ducatus Gelriæ ac Comitatus Zut-
„ phaniæ poſſeſſionem omni tempore iure adire poteſt. Adolfus Gelrius,
„ propter inhumanam erga proprium patrem impietatem in carcere vi-
„ tam finiat. Lata ſententia Audax Traiectum ad Moſam profectus, exer-

Tradit ſe ei Ruremõda, hanc & Venlonia, muris eius tormentis diſiectis.

citum conſcribit, vi vel amicitia à Gelris Dux inaugurandus. Ruremonda aduenienti portas aperit, ſequunturque Cuca, Keſſelum, Borna, Zittertum, cum nonnullis aliis. Venlonij cùm aliquamdiu ſe defendiſſent, muris verò tormentis diſiectis, auxilium nuſquam conſpicerent, honeſtis conditionibus deditionem faciunt. Gerardus Iuliacenſis, quamquam ab Imperatore Frederico in poſſeſſionem Gelriæ poſitus, tamen Audacis potentiam veritus, conſentiente filio ſuo Guilielmo, Audaci omne ius ſuum octoginta aureorum florenorum millibus cedit. Quod cùm Gelrij intellexiſſent, ſtatim Audaci portas quoque aperiunt, Gochtum, Strala, Gelra, Graua, Wachtendoncum, Lenſa, Bommela, Tiletum, Bura, Erkelenſa. Neomagenſes in contumacia perſeuerantes, vrbe imbellem turbam eiecerant, ac aliquamdiu ductu viri nobilis Reineti Bruchuſij ſtrenuè ſe defendebant, Carolum Adolfi filium octennem

Tandē omnium oppidorum vltimum Neomagum poſt tertiam obſidionis hebdomadam.

ſecum habentes. Tandem cadente ferocia, quòd nuſquam gentium opem expectarent, circa Kal. Auguſti interuentu Ioannis Cliuiæ Ducis vitam pacti, tertia obſidionis hebdomada portas aperiunt. Audace vrbem intrante, viri feminæque omnes in genua cadentes gratiam, ne diriperentur, altis vocibus rogabant: quod tandem à Proceribus exoratus hac conditione admiſit, ſoluerent Iuliacenſium Duci octoginta illa aureorum florenorum millia. Poſt hæc in Gelriæ Ducem ac Zutphaniæ Comitem ab omnibus Ordinibus inauguratur, claues ei adferentibus omnium ciuitatum Magiſtratibus; pecunia interim multati ſunt Lobe-

Inauguratur Audax in omnibus Geldriæ ciuitatibus.

cani, Zutphanij, Arnhemij, Haſſelij, Hattemij, Grolli, Hardewicani, Deurecomenſes, Elburchij, Dusburghij, Oldenburgenſes, Oſualli, quòd non ante captũ Neomagum veniſſent. Carolus Adolfi filius & ſoror ab eo oſculo excepti, Gandauum mittuntur, vbi apud vxorem & filiam honeſtiſſimè ſunt educati. Dimidia exercitus parte dimiſſa, cum reliquis copiis Traiectum ad Moſam reuertitur, relicto Geldriis Gubernatore Guilielmo Egmondano Iſelſteinę Regulo. Traiecto Aquiſgranum contendit, inde Lutzenburgum, villicos vbique à militari inſolentia ſeuerè

Iter inſtituit vt colloquatur Imperatori Frederico.

defendens. Petierat colloquium Frederici Imperatoris: qui certior factus eum cum exercitu Imperij fines attigiſſe, multis Germanorum cinctus Proceribus, in Treuiros eſt profectus; vbi circa Nonas Octobris Audax Imperatorem inuiſit, ac poſteaquam ſæpiùs inter ſe ſecretò communicaſſent, conuiuiis, donis, ludicriſque belli ſpectaculis certaſſent, Audace in nullo magnificentiæ Imperiali cedente, Imperator filio ſuo Maximi-

Nuptiæ petuntur Mariæ filiæ Audacis pro Maximiliano Imp. filio.

liano octodecim tum annorum adoleſcenti filiam eius Mariam vxorem petit. Pollicetur Audax, ſi Imperator veteri reſtitura dignitate, Burgundiæ ſe Regem nominaſſet, titulumque Legati Imperij adderet. Imperator tantùm vt Maximiliano ſuo amplas conciliaret nuptias, ſe om-

nia

nia facturum promittit, iamque Treueris parabantur quæ ad nouum Regem coronandum erant neceſſaria, corona aurea, ſceptrum Regium, & alia; erectuſque viſebatur in templo D. Virginis thronus Imperatorius, ac paucis infra hunc gradibus Regius; cùm intereà Rex Franciæ ſuggerit Imperatori, caueat ſibi ab Audace, titulo Legati præcipuè inſidiari eum Imperio. Quare Imperator, quaſi aliò ſubitò euocatus, reiecta (vt ſimulabat propter filij nuptias) in aliud tempus coronatione, non ſalutato Audace, Coloniam properauit. Hîc deluſum ſe cernens Audax, ira fremens, iram tamen diſſimulauit, ne magis eſſet riſui.

Inſigni aſtu Rex Franciæ propo-nit Audacem ridendum.

Per id tempus Coloniæ inter Antiſtitem Robertum Bauarum ac Ordinem Eccleſiaſticum oritur diſſidium. Eccleſiaſticis ſeſe ciues, pulſo vrbe Roberto, iunxere, ac in eius locum Hermannum Haſſium elegere. Audax Imperium orbis animo meditans, aperiri in Germaniam ſibi iter gauiſus, Roberto opem ſuam addicit, ſimul de ignominia ab Imperatore illata vltionem ſe ſumpturum ſperans. Robertus à Papa cenſuris oneratur, quin etiam Imperator pro Colonienſibus exercitum conſcribit.

Roberto Epiſcopo Colonienſi à ſuis eiecto, & à Papa excommunicato, nihilominus Audax ſuã operam addicit.

Interim ineunte anno 1474. naſcitur quoque Audaci aliud hac de cauſa bellum. Sigiſmundus Auſtriacus Comes Tirolis, cùm contra Heluetios acre ac diuturnum pro dignitate, illi verò pro libertate bellum geſſiſſent, (nam hi ab anno 1314. ac deinceps, excuſſo iugo Auſtriaco, in libertatem ſe vindicarant) ad tantam rei pecuniariæ inopiam deuenerat, vt Audaci menſe Iunio anni 1467. oppignoraret ditiones ſuas ad vtramque Rheni ripam, Sungoiam, Briſgoam, nigrum Nemus, ac Ferrettũ, acceptis octoginta aureorum florenorum millibus. Præfecerat Audax dictis regionibus Petrum Hagenbachium virum nobilem, ſed crudelem, auarum, libidinoſum, ac ſuperbum, itaque omnibus exoſum. Ludouicus quoque Francorum Rex, quò plures Audaci hoſtes concitaret, Sigiſmundo certis conditionibus octoginta aureorum millia, quibus ſua redimeret, dat mutuò, ſatis ſibi perſuadens Audacem tergiuerſaturum. Erat pecunia Baſileæ parata, Audax eam numeratam vult Beſoncij oppido Burgundiæ; hinc bellum.

1474 Naſcitur intereà Audaci quoque aliud bellum cum Sigiſmundo Auſtriaco Comite Tirolis.

Briſachiani excitata ſeditione Hagenbachium in vincula coniiciunt, præſidiarios partim cædunt, partim pellunt; quin paulò pòſt Rhenani omnes fœdere facto, iudiciali ordine Hagenbachium de ſtupris, rapinis, & ſimilibus conuictum & condemnatum, Briſachij in foro capite plectunt.

Præfectus conſtitutus ab Audace conſpirantium Rhenanorum ſententiis publicè capite plectitur.

Hîc Audax vindictam altè ſpirare. Quare iam dictis Rhenanis iungunt ſe Fredericus Palatinus, Antiſtes Argentinenſis, Baſilienſis, Colmarienſis, Seleſtadienſis, Conſtantienſis, ac clàm opera conſilióque Regis Francorum Reinerus quoque Lotharingiæ Dux. Audax tot Principum contra ſe intellecto fœdere, animo non deficit, ſed maiores quàm vnquam fecerat, copias

cogit, accepitque panlò pòſt à Sabaudiæ Duce quatuor peditum millia; adduxitque Iacobus Galeottus nobili apud Inſubtes loco natus, ac Nicolaus Campobachij Comes exſul Neapolitanus, auctor poſteà exitij Pugnacis, mille ſexcētos Italos equires, ac peditum duo millia; Somerſeti verò Dux Anglorum balliſtariorum ſex millia. Quibus cùm Belgas Burgundoſque iunxiſſet, ſexaginta hominum millia in armis habens, Nucium tertio infra Coloniam milliari ad Rhenum oppidum ſexto Kalend. Auguſti venit; iudicans, ſi Colonienſes in ordinem redegiſſet, bellum Rhenenſe cum Sigiſmundo parui negotij fore. Exercitu in quinque acies diſtributo, totidem locis oppidum ptemit, tormentis nocte dieque muros quaſſans, ac ſæpiùs fruſtrà oppugnans, deſideratis per varias oppugnationes ſuprà tribus hominum millibus: nempe defendebat ſtrenuè oppidum cum tribus veteranorum peditum millibus, & quingentis equitibus, Heſſi Electi Colonienſis frater. Quate omiſſa vi, arctè vndique oppidum claudete conatur, donec ſe tradat. Germaniæ Proceres indignum rati Imperij maieſtatem ab Audaci inuadi, coactis in vnum quinquaginta hominum millibus, quingentis tantùm à Burgundis paſſibus Imperatore Duce caſtra locant. Erant Pugnacis caſtra ad inſtar vrbis, ſtatueratque loco non diſcedere, niſi Nucio in poteſtatem redacto. Itaque Imperator aliam ſoluendæ obſidionis viam non videns, Rhenenſes in Burgundiam confœderataſque eis Regiones mittit: quibuſcum Baumontius congreſſus, deſideratis duobus Burgundionum millibus, fuga conſulere ſibi eſt coactus; conuerſique Rhenani in Iacobi Remontij ditionem, expugnant Elicurtum, Remontium, ac Granſam. Circa Beſoncium verò ac Pontarlam omnia in prædam vertunt, indeq; in Sabaudiam infeſto agmine tendentes occupant Murtum, Orbam, Aubonam, Peterlingam, Montenalium, Eſtauagum, Iuerdunum, Fontium, Fanum Crucis, Clauem, cum viginti caſtellis. Morga ac Niona voluntariam deditionem fecere. Reinerus Lotharingiæ Dux, acceptis à Francorum Rege aliquot equitum turmis, ſuiſque his iunctis, Lutzenburgios inuadit ac depopulatur. Francorum Rex Atrebates vaſtat, ac ad vrbem vſque excurrens, præſidiarios erumpentes prælio ſuperat, capto Iacobo Lutzenburgio, cum Catenſij, Remontij ac Contaij Regulis: deinde igne ac ferro in vicinos omnes ſæuiens, vniuerſaque adeo Germania ac Gallia ad opprimendum Audacem Belgarum Principem vires conſiliaque in vnum contulerat. Quibus non obſtantibus, manebat Audax pertinaci propoſito in obſidione; quamquam Chriſtianus, primus huius nominis Danorum Rex, Hiſpania ac Roma veniens, eoque deflectens, quòd ab Imperatore Frederico ditionē Ditmarienſem, Holſatienſem ac Stolmarienſem, quò Daniæ Regno coniungeret, impetraſſet,

Audax collectis ſexaginta armatorum millibus Nucium tendit, Colonienſes vt ſperabat, domiturus, dehinc facilè & alios.

Germaniæ Proceres exercitu quinquaginta millium Audaci ſe obiiciunt.

Cùm pugnæ oportunitas non eſſet, variè Audacis hoſtes Burgundiam, Sabaudiā, & Lutzenburgum populantur.

Excurrit quoque Rex Franciæ in Atrebates.

ſer, pacem fruſtrà facere eſſet conatus; quemadmodum & Papæ Lega-
tus, Antiſtes quoque Mediolanenſis, ac non pauci alij vtriuſque ordi-
nis Principes viri tentarant. Audax enim fortunæ ac militi fidens, arde-
bat deſiderio pugnandi cum Cæſare. Sed is nil temerè committendum

Fruſtrà Papa, Rex Daniæ, & alij ſuadent Audaci pacem.

fortunæ iudicans, munitis caſtris, magno tormentorum numero inſtru-
ctus, ſuos continebat. Tandem menſe Maio anni 1475. coactus eſt Au- 1475
dax obſidionem ſoluere, quòd Anglorum Rex exercitum, eius gratia ac
rogatu coactum, in Franciam traiicere pararet, quò iunctis viribus in
Francum mouerent. Tentare tamen, antequam in Belgas reuertatur, ſta-
tuit, an Imperatorem ad pugnam pellicere poſſet, inſtructa acie ad ho-
ſtes pergit, maioribus tormentis carros, plauſtra, ac reliqua caſtrorum
impedimenta diſiicit, hominum equorumque ſtragem facit, adeò vt
Germani ignominiam diutiùs non ferentes, obtenta ab Imperatore po-
teſtate, in pugnam tria equitum millia educerent, ac acriter ſtrenueque
cum Belgis concurrerent.

Velitaris pugna factu acris ad Nuſsium.

Cùm non paucis deſideratis Germani fugam
circumſpectarent, admiſſumque fermè in conſpectu Imperatoris dede-
cus eſſet, Antiſtes Monaſterienſis, eductis quinque equitum ſuorum
millibus, vim Belgarum repreſſit. Hinc pacis mentio à Legato Pontifi-
cio iniecta eſt. Verùm cùm de conditionibus conuenire non poſſent, in-
ducias magno Nucianorum gaudio in nouem menſes faciunt, quòd iis
vix quatuordecim dierum cibaria; vndecimo iam menſe tolerata obſi-
dione, ſupereſſent. Paulò pòſt opera eiuſdem Legati pax quoque coiit,
cauſa Antiſtitum Colonienſium ac oppidi Nucij iudicio Summi Pon-
tificis commiſſa. Sed quòd ceteræ conditiones ſecretò pactæ maiori Pro-
cerum Germanorum parti eſſent incognitæ, ægerrimè pacem ferebant.
Hinc ergo iterùm tumultus, & paulò pòſt ad 16. Kalend. Iulij cruenta

Tandem cauſa Colonienſis Summo Pontifici, commiſſa, poſt vndecimum menſem obſidionis Nuſſenſis.

etiam pugna, in qua Germani pedites circiter mille quingenti, Burgun-
di tantùm centum triginta cecidere. Poſteà pax renouatur, & ſignatur.
Qua quia non comprehendebantur Lotharingiæ nec Auſtriæ Duces,
Heluetij, Rhenenſes, nec Francorum Rex, miſit idem Rex in Burgun-
diam quatuor peditum ac duo equitum millia, Duce Borbonio filio no-
tho. Hic cùm omnis cladis genere regionem infeſtaſſet, concurrentes ad
arma Nobiles prope Chinoum cruento fundit prælio, captumque An-
tonium Lutzenburgium ac Ludouicum Mommartinum cum multis
aliis viris Nobilibus in Franciam abducit, cæſis Burgundionum duobus
millibus.

Magna patitur damna Audax in Burgundia.

Traiecerat intereà Eduardus Anglorum Rex Caletum viginti
bellatorum millia, ac in Picardiam rectà contendebat, cùm Audax, teli-
cta exercitus ſui parte maxima contra Lotharingum ac Heluetios, qui-
bus bellum inferre ſtatuebat, parua manu ad Anglica peruenit caſtra:
quod adeò ægrè Rex tulit Eduardus, vt vix contumelioſis abſtineret
verbis,

Item aliatur ab eo Eduardus Rex Angliæ pactis cum Franco in nouem annos induciis.

verbis, oriretúrque inter eos non ficta ſimultas; quod paulò pòſt Rex Eduardus pactis in nouem annos cum Franco induciis palàm eſt teſtatus, pollicentre ſingulis illi annis Francorum Rege quinquaginta aureorum liliorum millia; in promptu quoque numerauit ſeptuaginta quinque millia, addens ſexcenta optimi vini Francici dolia; in Proceres verò Anglos tam extitit liberalis, vt Franciam auro exhaurire diceretur. Conditionibus ritè obſignatis, Rex Eduardus menſe Septembri in Angliam, non ſalutato Audace, reuertitur. Itaq; Audax quoque cum eodem

Hinc ergo & Audax cum Franco paciſcitur in nouem annos, quò mercatura refloreat.

Rege Francorum Ludouico in nouem annos inducias facit, per quas mercatura inter Francos ac Belgas, quæ per quinquennium ceſſauerat, magno incolarum gaudio iterùm vtcumque florere cœpit. Quare liberaliter Principi Belgæ magnam pecuniæ ſummam ad gerendum bellum partim numerant, partim promittunt; ſicque ille eodem adhuc menſe Septembri in Lotharingiam cum exercitu proficiſcitur, vlturùs (vti fama ſpargebat) iniuriam à Duce tempore Nucianæ obſidionis ſibi illatam, ac repetiturus pecuniam ab auo patreque ſuo prædeceſſoribus eius mutuò datam. Deditionem ſtatim faciunt Bria, Baſ-

Audax in Lotharingos ducit, & multa oppida partim vi partim deditione accipit.

ſompuia, Chaſtemum, Abia, Greſſa, Loniacum, Confluentia, Auricurtum, Flouilla, Dendremum, Landra, Samblaum, Boqueuilla, Nontaum, Membruna, Baiona, Antenſona, Verſonna, Samurum, Gangona, Marſacum, & Spinaum. Charnoum vi expugnat, præſidiarioſque ad arbores ſtrangulari iubet. Dux Reinerus, Nancio ac Sirico præſidiis neceſſariiſque de rebus prouiſis, cum pretioſiſſima ſupellectile in Franciam ad Regem Ludouicum confugit. Exinde Siricum per menſem oppugnatum circa Idus Nouembres deditionem facit. Sirico expugnato, Nancio exer-

Tandem & Nanceium poſt nouem hebdomadarum obſidionem ſe ei tradit.

citum admouet, ac poſteaquam per nouem hebdomadas ſæpiùs fruſtrà oppugnaſſet, non paucis deſideratis fortibus viris, inter quos cecidit Philippus Bergis ad Scaldim Regulus, extremam parari vim ciues ac præſidiarij videntes, animis cecidêre, pactique vitam ac bona oppidum tradi-

1476 dêre, paucis exceptis, in quos laqueo eſt animaduerſum. Initio anni 1476. Heluetij potentia ac fortuna Audacis moti, miſſis Legatis pacem petunt, pollicentes ſe Duci Sabaudiæ, Iacobo Remontij Comiti, ceteriſque eius confœderatis quæ eripuerant reddituros: quin & veteranus quidam Heluetius ſeorſim perſuaſurus candidè addebat; ſanè phaleras equitatus Audacis pluris valere vniuerſis Heluetiorum ſpoliis. Sed Audax inni-

Heluetios pacem petentes ſtultè in gratiã recipere differt: hinc ergo illi arma expediunt.

xus dudum concepto proferendorum limitum ab Oceano Hollandico ad Italiæ vſque Alpes propoſito, cùm in Burgundiam rediiſſet, reſponſurum ſe ait. Heluetij quid vellet intelligentes, veteranorum delectu habito, exercitum cogunt, quos & clàm Rex Ludouicus pecunia iuuit. Interea Audax Comitem Nicolaum Campobachium in Italiam, numeratis qua-

quadraginta aureorum liliorum millibus, mittit, vt conſcriptis quadringentis lancеariis equitibus, iungat ſe auxiliariis Ducis Mediolanenſis, ac Iolæ Sabaudæ: qui in vnum copiis coactis, cùm quindecim armatorum millia recenſuiſſent, inexſpectato aduentu Loſannam occupant. Audax, vniuerſa occupata Lotharingia, ac proinde contra Heluetios cum exercitu moturus, primùm Granſam, Comitis Remontij oppidum in Heluetiorum finibus ſitum, ac non ita dudum ab eis occupatum, munitumque præſidio octingentorum peditum, obſidione cingit, fruſtraque illud aliquoties oppugnās, circiter centum quinquaginta viros fortes amittit. Sed cùm acriùs quàm anteà præſidiarij vim parari variis locis conſpicerent, nemine ſuppetias ferente, pacti vitam, oppidum cum arce dedunt.

Granſam in Heluetiorum finibus Audax obſidet, & paulò pòſt deditione capit.

Audax (quod numquã anteà fecerat) rupta fide octoginta ad arbores ſtrangulari iubet, ducentos proxima in palude mergi, ceteros abduci captiuos. Quæ perfida crudelitas omnium Germanorum animos ab eo alienauit, atque ita irritauit Heluetios, vt duce Comite Hertmanno Eptingemio Comitis Sigiſmundi Auſtriaci Legato, peditum viginti millia ad Vaumarum, vbi Audacis ordinarij corporis cuſtodes in præſidio erant, caſtra locarent: augetúrque mox eorum numerus auxiliis Epiſcopi Baſilienſis ac Argentinenſis.

Ob violatam ab eo fidẽ omnes Germani & Heluetij contra eum conſpirant.

Audax aduentu Heluetiorum cognito, etſi omnibus diſſuadentibus, obuiàm proficiſcitur, & anguſto inter duos montes itinere congreditur. Fratres nothi Audacis cum Heluetiis fortiter dimicantes, ac ſtudio cedentes, ex anguſtiis hoſtem in apertum campum pellicere, deinde exoneratis tormentis equitatu vndique inuadere ſtatuerant. Sed militum vulgus conſilij ignarum, exiſtimantes eos verè fugere, fugam paſſim capeſſunt; ducibúſque aſtum explicantibus, ac vt ſtarent pugnaréntque iubentibus, non obediunt; aucto pauore, cùm ex incognitis montium viis, recentes ſubitò Heluetij, latera ſuorum inuaderent. Audax ſua cum acie ſubſidio feſtinans, à Campobachio ac aliis equitibus acies anguſto in loco explicare non valentibus deſeritur; tandémque diſſipato vniuerſo exercitu, fugam cum ceteris capere cogitur.

Inter anguſtias mõtium Audax vincitur, & fuga ſibi conſulere cogitur.

Veniunt in hoſtium poteſtatem bellica tormenta, & omnis belli apparatus, tantumque pecuniæ & ſupellectilis pretioſæ, vt aceruis factis Heluetius miles inter ſe diuideret, & ſupellex tricies centenis aureorum liliorum millibus ſit æſtimata. Inſigne exemplum his qui fortunæ bonis ſtultè inſoleſcunt. Ex Audacis exercitu (quòd maior pars pugnam non tentarit) non vltra duo hominum millia cecidere (errant inſigniter qui ſupra viginti quatuor millia interfecta ſcribunt) capta tamen ſunt ſigna militaria viginti & ſeptem. Nobiles multi fugam ſiſtere conati periere, ac inter hos Ioannes Lutzenburgius Marlæ Comes, Lignacus, Antonius Lalanus, Rollinus. Capti tantùm ducenti, quos

Relicta ſigna militaria viginti ſeptem, caſa virorum duo millia, capti ducenti.

Helue-

Heluetij in vindictam commilitonum Granſæ ſtrangulatorum, depoſitis ſepultiſque cadaueribus, iiſdem in laqueis ſuffocauerunt. Audax ea nocte fuga Inerdunum peruenit, ac manè Loſannam, vbi dolore accepti dedecoris, in animi corporiſque ægritudinem incidens, belli tamen curam non omiſit. Vtcumque ſe colligens, coactis iterùm viginti quinque circiter militum millibus, Murtum obſidione cingit. Heluetij, Rhenani, Comeſque Sigiſmundus, collectis triginta peditum, ac quatuor equitum millibus, contrà proficiſcuntur, venitque eorum in caſtra Reinerus Lotharingiæ Dux, à Franco mediocri pecuniæ ſumma, ac quadringentis equitibus inſtructus, quem Regis intuitu exercitui præeſſe volũt. Quingentis tantùm paſſibus Heluetij ab Audacis caſtris aberant, cùm recuperandi decoris deſiderio ardens, prior eductis copiis inſtructa acie in pugnam prodit. Heluetij ſuis in caſtris quieti corpora curabant, quos cùm Audax horam & ampliùs inſtructa acie expectaſſet, ſæpiuſque per Anglos balliſtarios ad pugnam irritaſſet, nec tamen quiſquam prodiret, ſatis ſeſe eo die animandis ſuis profeciſſe iudicans, poſtremæ aciei pro rei neceſſitate non ſatis prouidens, ad caſtra reuertitur. Heluetij in hanc parati occaſionem, ſubitò omnibus caſtrorum portis peditem educunt, poſtremamque Audacis aciem tanta vi inuadunt, vt tempus conuertendi exercitus eriperent. Corporis tamen eius cuſtodes in pedes deſilientes, Anglis iuncti balliſtariis, irrumpentes Heluetios non ſolùm excipiunt, ſed acti pugna edita, cedere etiam loco primos cogunt, donec Comitis Sigiſmundi equites, his interfectis, reliquorum impetus repreſſiſſent, ac priuſquam Audacis equites è prima in poſtremam aciem peruenire, tormentaque eòdem attrahi poterant, in fugam omnes vertiſſent. Cecidere pugnantes è Burgundis Belgiſque morte nõ inulta circiter octo peditum millia, tantumdemq; Germani in fuga interfecere. E Nobilitate pugnantes interière Somerſeti Dux ex Anglia ad Audacem cum ala equitum balliſtariorum ſuo nomine profectus, Philippus Grimbergius, Iacobus Maſius Audacis vexillifer, peneſque ipſum viri nobiles complures. Qui Murti in obſidione relicti fuerant, cognita clade, vaſa conclamant. Sed in perterritos præſidiatij erumpentes, facilè omnes, ereptis impedimentis, in fugam agunt, pauloque poſt in equites Germanos incidentes, ad vnum ferè omnes cæduntur. Audax tribus tantùm hominum millibus ſtipatus, Riuerium in Burgundiam fuga peruenit, Heluetiis ad noctem tãtum inſequentibus, deinde ad prædam conuerſis. Altera hæc clades ita Audacem atra bile repleuit, vt nonnumquam cogitabundus totos dies ſolus ſederet; debilitatoque calore naturali poſthac calidiſſimis vinis vſus eſt, cùm ante has clades ob caloris abundantiam ante ac poſt prandium ptiſanæ cremore vti conſueuiſſet. Rex Franciæ vtendum hac occaſione ratus, mit-

Iterùm colligit Audax ad viginti quinque millia.

Secundam accepit cladem ab iiſdem Heluetiis.

Cecidère Burgundi pugnantes morte non inulta, circiter octo millia totidemque in fuga interfecti.

Audax tribus tantùm millibus hominum ſtipatus in Burgundiam fuga euadit.

tus, mittit ſtatim ad Reinerum Lotharingiæ Ducem Legatos cum pecunia, ſuadens in tanta opportunitate non quieſcere, ſed priuſquam Audax vires reficiat, ſua recuperare, Heluetios interim Rhenanóſque omni ratione conciliare, vt eorum auxilio reſiſtere poſſit. Regia pecunia Reinerus quatuor peditum millia, ac mille quingentos equites Francos conſcribit; moritúrque eodem tempore Maria Haricurrij Comes, vidua aui eius Antonij Comitis Vaudemontij, cuius hereditate ditatus magnâ quoque pecuniæ ſummam conflauit. Parua itaque quam diximus manu occupat Reinerus Vaudemontium, Eſpinalum, ac aliquot munita caſtella, auctóque exercitu Nancij præſidium Burgundicum obſidione premit. Præerat oppido Ioannes Rubenpræus ac Cochinus quadringentorum Anglorum Dux vetus, qui communi conſilio ſe defendentes Audacem expectabant. Sed is vix ſui potens, ſex hebdomadibus in Burgundia domi deſidens nil agebat, fruſtrà monentibus amicis Reinerum parua manu Nancium obſidentem, miſſo milite pelleret. Intereà Cochinus Nancij in vallo deambulans tormenti globo interficitur, Anglique de auxilio deſperantes, ac Duce orbati, primò Rubenpræum rogant, deinde cogunt, vti præſidiariorum vitæ ac fortunis, dedito oppido, conſulat: quod cùm is feciſſet, tertio poſt deditionem die, Audax ferò cum exercitu veniens, Reinerum ſequi inſtitit. Is ſe imparem ſciens, exercitu proximis in oppidis diſtributo, duodecim tantùm comitatus equitibus ad Heluetios auxilij cauſa cum pecunia contendit. Habebat Audax in exercitu non vltra ſex bellatorum millia; hoſteque, quo cum congrederetur non reperto, Nancium obſidere inſtituit, Comite Nicolao Campobachio Italo exercitus Legato conſtituto, quamquam eum primo contra Heluetios prælio turpiter deſeruiſſet. Erat is Neapolitanus, Arragoniis ac Andegauenſibus pro eo Regno contendentibus, Andegauenſium ſemper partes ſecutus, donec his ab Arragoniis pulſis, exutus fortunis cũ multis aliis Proceribus proſcriberetur. Intereà Ducis Reineri œconomus, cognomine Suffron, menſe Nouembri cùm Nancæos commeatu ac milite iuuiſſet, cum paucis in tergo fortiter pugnans, circumuentus à Burgundis capitur, & paulò pòſt ſupplicio addicitur. Strangulandus cùm fruſtrà ſæpiùs, impediente Campobachio, de re magni momenti colloquium Audacis expetiiſſet, hæc poſtrema protulit verba: Sanè Audaci non minùs quàm mihi poſtremus inſtat dies; quod qui ei à conſiliis eſt intimus, probè nouit. Hæc ille. Campobachium dudum inſidiatorem notans; de quo Cominæus tunc præſens prolixiſſimè. Et obſidebat Audax exiguo cum exercitu brumalibus diebus pertinaci propoſito Nancæum, proditore, vt poſteà etiã certò patuit, exercitus Legato Campobachio, militibus maiori ex parte aduerſa valetudine affectis, malè armatis,

Lotharingus clàm à Franco pecunia iuuatur, quò & ipſe ſeorſim Audacem fatiget.

Obſidet Lotharingus Nancium.

Deditur idem oppidum, ſeriùs accurrente Audace.

Obſidet iterum Nancium Audax paruis cum copiis & brumali tempore.

Milites Audacis maiori ex parte ægroti, malè armati, & omnium rerum inopia laborantes.

matis,ac omnium rerum inopia laborantibus. Scribit igitur Guilielmo
Hugoneto Burgundiæ Cancellario (cui ante paucos dies dono dederat
Flandriæ oppidum Middelburgum) conuocatis Belgarum Ordinibus,
pecuniam ac recentem in ſupplementum militem imperet, clientelaſq́;
ſuo nomine ad arma cogat, quòd Heluetij ac Rhenani exercitum ſoluen-

Fruſtrà expectat Audax ſubſidia ex Belgio, impediēte proditore Cāpobachio.

dæ obſidioni pararent. At contrà Campobachius primariis aliquot
Belgarum viris ſcribit, neceſſe non eſſe brumalibus diebus Nobiles ad
equum conuocare, quòd Heluetij iuſtum non cogerent exercitum, Nan-
cæique poſt octo dies commeatus inopia deditionem certò videantur
facturi; non nimiùm Hugoneti dictis terrerentur, qui proprium magis
quæſtum quàm Principis neceſſitatem, rei bellicæ imperitus, ob oculos
habere conſueuiſſet. Qui Campobachij acceperant litteras, ſcientes quo
is apud Principem eſſet loco, hoc eſt ſummo, effecerunt, pecuniæ parum
Hugonetus impetrare potuerit, nobilitate etiam paſſim ante ver arma in-
duere recuſante. Quæ omnia reſciſcens Audax (præter Campobachij
perfidiam) iurat ſe in immorigeros non aliter quàm in rebelles animad-

Veniunt tamen ad eum ſumma hieme Naſſonius & Chimaius, pauciq́; alij.

uerſurum. Engelbertus tamen Naſſauij ac Ioannes Chimaij Comes
aliquot cum Nobilibus ac paucis peditibus ſumma cum difficultate
ac periculo Nancæana ad caſtra perueniunt, magna Principi auxilia pro-
mittentes, ſi bellum ducere, ac pugnæ in ver ſuperſedere vellet; ſed ſana
non admittebat conſilia, etſi multis ſingulis diebus in exercitu fame ac

Intereà Heluetij ac Rhenani ad quindecim millia parant Nanceo ſuccurrere.

frigore morientibus. Intereà Heluetij ac Rhenani ſollicitatione Ducis
Reineri quindecim circiter bellatorum millia coëgerant, Rege ſingulis
clàm aureum lilium numerante, ac pro reliqua ſolutione fideiubente:
ſicque Dux Reinerus confœderatis iunctus, inſtantibus Ianuarij Kalen-
dis anni 1477. caſtra Beneuillæ locat, poſtero die ad Fanum D. Nicolai,
1477 quod haud procul Nancæo diſtat; vnde Nonis Ianuarij, vt oppido de re-
bus neceſſariis prouideat, aut cum Audace confligat, inſtructa acie
Nancæum rectà pergit. Audax de hoſtium aduentu certior factus,
Præfectos, quod ab aliquot annis non conſueuerat, ad conſilium vocat.
Prudentiores vnanimi voce ſuadebant, caſtra Ponmuſſonium mouere,

Reiicit Audax ſanum conſilium plurium de differenda pugna.

ac exercitum proximis in oppidis caſtelliſque, vſque ver proximum di-
uidere. Germanos enim Lotharingici auxiliares, importato Nancæi
commeatu, brumæ diebus loca de præſidiis ac commeatu prouiſa non
obſeſſuros, ſed domum vitatis frigoribus dilapſuros, nec facilè iterùm

Confligit tum vix duobus millibus ſanis contra quindecim millia.

coituros Ducis Reineri cauſa pecunia inopis. Salubre conſilium altus
Audacis animus contemnens, ex Campobachij ſententia inſtructa acie,
paucos valetudinarios recentibus ferocientibuſque obiicit hoſtibus.
Vix enim decem virorum millia in exercitu habebat, è quibus duo tan-
tùm millia ſana benéque armata erant, quæ in fronte contra quindecim
Germa-

Germanorum millia collocat, quemadmodum Oliuerius Marcanus, Audaci tunc inter domeſticos ſeruiens ac pugnæ præſens, in Annalibus ſanctè affirmat. Defendebant ſe Burgundi aliquamdiu pro paucitate ſtrenuè, nec in fugam agi potuerunt, priuſquam Campobachius proditor (de cuius exitu, in filia Audacis) quadringentis ſuis cum Italis ad hoſtes tranſiiſſet; tum, pulſis ceteris, Eptingemius Germanus à ſiniſtro latere pedites Burgundos inuadit, ac poſt breuem pugnam, equitum clade territos in fugam ruptis ordinibus agit. Audax vniuerſi exercitus diſſipatione motus, cùm fruſtrà ordines retentare ac fugam ſiſtere, ſæpiùs inuadentem feriens hoſtem, eſſet conatus, ab omnibus ſe fermè deſertum conſpiciens, vi per vrgentes aliquot erumpens hoſtes, conſulere ſibi conatur. Sed cùm paucis comitatus Nobilibus viris ad Fanum Ioannis Rhodij, haud procul Nancæo, perueniſſet, ac equo calcaribus concitato obuium torrentem ſaltu tranſilire vellet, eo præ laſſitudine ad ripam offendente, in torrentem cadunt, ſequebanturque eum multi, ſed quis eſſet ignorantes; è quibus Claudius Baumontius Nobilis Lotharingus inter pedites militans, ſurdus, atque ita quæ inclamabantur non intelligens, equi iacentis clunes infeſta hallebarda tanta vi reiterato aliquoties impetu verberat, vt fruſtrà ſurgere conatus ephippio Audacem armis grauem eiicere cogeret; inque eum deinde Claudius cruento conuerſus telo, repetitis ſæpè ictibus, eodem in loco iacentem mactat, ſuperuenientesq; Germani pedites ignoto cadaueri arma veſtimentaque detrahunt. Iacebat Audax nudus ignotúſque, ac haud procul eo Ioannes Rubenpræus Contaius, Vtuilla, aliquótque alij domeſtici eius Nobiles, viri fortes, tertio primùm à pugna die cogniti, tribus in corpore Audacis magnis vulneribus repertis, vno cæſim ab aure vſque ad dentes, & aliis duobus circa femora punctim hallebarda inflictis. Periere ſimul è Burgundis circiter tria virorum millia: capti verò Nobiles hi; filij Rottelini ac Naſſouij, Comes quidam Anglus, Crouiacus, Chimaus, Galeottus, Antonius ac Balduinus Audacis fratres nothi, Iodocus Lalanus admodum ſaucius, Oliuerius Marcanus Hiſtoriographus, Montaguris ac Montfortius. Cecidit Audax Nonis Ianuarij, anno eius ſæculi ſeptuageſimo ſeptimo ineunte, vt nunc cōputamus, ſeu ſeptuageſimo ſexto exeunte ad Paſcha, more tunc recepto, annos natus quadraginta quatuor, menſem vnum, dies 25. Poſt triduum vix agnitus per Medicum ſuum & Amanuenſem captiuos (ita facies totumque corpus frigore ac tabe fœdata erant) iuſſu Reineri Ducis in primario Nancæi templo, ante ſummum altare D. Georgio ſacrum, ſepultus eſt, iuxtaque eum, qui vnà ceciderant viri Nobiles; erectaque ab eodem Reinero tumba, & ſuper eam imago Audacis, additis natalium inſignibus, vt etiamnum hodie apparet: adfixaque

Equo ceſſitante præ laſſitudine Audax torrenti armatus immergitur.

Ignotus occiditur & ſpoliatur.

Periere vnà cum eo circiter tria virorum millia, capti etiam plurimi.

Poſt triduū vix agnitus Nancæi ſepelitur.

fixáque Epitaphia varia, inter alia hoc breue non inconcinnum:

Eius tumba & Epitaphium.

Te pacis piguit, te tædiut atque quietis,
Carole, ſicque iaces? iamque quieſce tibi.

Poſteà à Carolo Quinto eius oſſa Lutzenburgum deuecta, eius ſoror Leonora demum Brugis Flandrorũ in Choro templi D. Mariæ oſſibus filiæ eius Mariæ coniunxit. Sub huius Principatu anno 1474. initium habuit Carthuſia Louanienſis. Fundum & primas officinas dedit Walterus Waterlet Prępoſitus Malbodienſis. Promouerunt inſtitutum Margareta Audacis vxor anno 1489. & Maria vidua Marchionis Arſchoti.

Carthuſia Louanienſis huius tempore inſtituta.

MAXIMILIANVS
CVM MARIA
FILIA SVPERIORIS,
XL. BRABANTIÆ
III. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annos quinque, hebdomadas vndecim.

Compellere nititur Rex Franciæ Mariam viginti annos natam, ad nuptias filij ſui octennis.

CAESO ad Nancæum Carolo, paternas ditiones Maria filia hereſque vnica adiit, ſed magnis multiſque calamitatibus priùs exercita. Nam præter quòd dolor immenſus eſſet, patre tam ſæua morte ſublato, ipſaque nondum nuptui tradita, mox hoſtes ſenſit qui vel maximè ſolatio auxilioque eſſe debebant. Nona ſtatim Ia-
1477 nuarij anni 1477. cùm quarta eiuſdem menſis pater Audax cecidiſſet, Francorum Rex Ludouicus, qui eam è ſacro Fonte ſuſceperat, cum quo & pater anno 1475. inducias pepigerat in annos nouem, pupillæ prouinciis inhians, eamque ad filij ſui octennis nuptias, cùm ipſa nata eſſet annos circirer viginti, compellere nitens, inter cetera hæc ad Tramulium Lignij Comitem ſcribit: Amiciſſime Comes, litteras tuas, quæ de rebus me magnis audituque gratiſſimis ſummopere delectarunt, accepi. Tempus eſt omnes animi corporiſque neruos intendas, vt Ducatus Comitatuſque Burgundiæ tua prudentia voluntariam mihi deditionem faciant: decreuiſſe enim me vt nuptiæ inter cognatam Mariam ac filium Carolum

Docet id epiſtola ipſius Regis, pluraque etiam alia.

MAXIMILIANVS ET MARIA, XL. BRABANTIÆ
III., BELGII VNITI PRINCIPES.

lum primo quoque tempore effectum ſortiantur. Sed caue Comes, in « Burgundiam cum armata manu proficiſci, niſi certò tibi de Audacis « morte conſtiterit. Pleſſio, nona Ianuarij 1477. Vtque hæc conſequeretur, « certis locis & interuallis tunc primùm ab eo (teſte Cominæo) diſpoſiti ſunt celeres equi. Hinc ergo partim aſtu partim armis, deficiente etiam ad Francorum Regem Ioanne Challonio Aurantiæ Principe, tota ferè Burgũdia non multò pòſt à Rege aut capta aut vaſtata eſt. Nec mitiores Mariæ fuêre Gandenſes dicam, an Ordines ibi congregati, quibus Maria vndecima Februarij, ipſo inaugurationis die, ea priuilegia concedere coacta fuit, quæ ſucceſſores eius tamquam extorta, & contra Principis dignitatem, reſcidetũt. Miſſi ſunt eo tempore Legati ad Franciæ Regem, cùm Gandenſes apertè rebellantes, Maria in poteſtatem redacta, Flandriæ gubernationem inuadere nomine trium ditionis Ordinum auderent, Mariam cogentes, vt priuilegia ab auo Philippo patréque Carolo vrbi ob rebellionem erepta ſtatim reſtitueret. Per idem tempus Rex Ludonicus, iuſto exercitu collecto, in Atrebates mouet, ſpe potiundæ Arteſiæ ac Hannoniæ. In itinere ei portas aperiunt Hannum, Chaſteletum, Fanum D. Quintini, aliaque ad Somonam oppida Burgundo oppignorata. Occupat aſtu paulò pòſt quoque Tornacum ciuitatem tunc liberam. Præerat eo tempore Atrebatenſibus Adolfus Cliuius, qui certior de Audacis morte factus, ad Ducem Mariam Gandaui inuitè habitantem contendit, relicto Atrebati proditore Creueceurio, de cuius animi mutatione nil metuebat, quòd ante paucos dies cum ceteris Proceribus Mariæ ſacramentum dixiſſet, cuius opera Rex minori oppido potitus, alteram oppidi partem deditione quoque non multò pòſt accepit, hac lege; tantiſper cum Dominum agnoſcant, dum Maria filia eius nupſerit, vel clientale ſaltem iuramentum præſtiterit, liberi interea ab omni militari præſidio. Iter facienti deditionem quoque Atrebatenſium conditionibus faciunt Lenſij, Bethunij, Terwanenſes ac Heſdinij. Dux Maria Regem contra omnem æquitatem ruptis induciis prouincias ſuas occupare conſiderans, ad eum pro pace miſerat Cancellarium Hugonetum, & Imbercurtium cum aliis. Rex mille artibus aggreſſus erat, vt deſerta Maria, ſibi ſacramentum dicerent. At illi nil facere nec promittere volebant, niſi matrimonium Maria cum filio eius Carolo contraxiſſet. Tandem has proponit pacis iniquiſſimas conditiones: Nubat cognata « Maria filio meo Carolo, omnia ei ſarta tecta manebunt. Si propter filij « mei pueritiam huius non eſt animi, cedat mihi meiſque ſucceſſoribus in « perpetuum Ducatum Comitatúmque Burgundiæ, Bolonienſem ac A- « trebatenſem. Reddat oppida omnia ad vteramque Somonæ ripam ſita. « Perſoluat mihi in numerata pecunia ſexcenta millia aureorum liliorum. «

Tunc primùm diſpoſiti celeres equi, teſte Cominæo.

Gandenſes quoque rebellantes, Mariâ in poteſtatem redactâ, quidduis ei extorquẽt.

Iſthic Francus multa oppida ei adimit, occupans etiã Tornacum tunc liberum.

Occupat item Atrebatum, Lenſium, Bethuniã, Teruuanam Heſdinum.

Legatis ad ſe miſsis proponit Rex has iniquiſsimas conditiones.

Datis

„ Datis vadibus promittat, ſe ſine meo cōſilio nec permiſſione viro nuptu-
„ rā. Gandenſes quoque, amiſſo Atrebato & aliis, Flandriæ timentes, ad Regem Legatos deſtinant, petentes à bello deſiſtat, quòd Maria Belgarū negotia in Ordinum poteſtate conſtituiſſet. Negat id Rex, litteriſq; partim à Duce Maria partim Viduæ Audacis manu, partim Adolfi Cliuij digitis ad ſe exaratis docet Mariam Belgarū negotia conſtituiſſe arbitrio nouercæ Margaretæ, Imbercurtij, Hugoneti, ac Adolfi Cliuij. Traditæ ſunt illis eæ litteræ, quibus Gandauum allatis, plebs furibunda Imbercurtiū ac Hugonetū in vincula coniicit, clamitat eos proditores, ac Franco ſtudere, cædis quoq; Audacis nō miſſa pecunia nec milite cauſam dediſſe. Admouentur primùm tormētis, deinde gladio, Maria per alios primùm, deinde & per ſe (ô dura pectora!) in omnium conſpectu paſſis crinibus cumq; multis lacrymis fruſtrà pro iis deprecante: quæ tam indigna tantorū virorum cædes ita omnes probos affecit, vt nihil ſalutarius Reipub. quàm procuratas quamprimùm Mariæ nuptias exiſtimarent. Dum Rex Ludouicus hac ratione Burgundiam, Arteſiam ac Picardiam inuadit, Flandri eius claſſico excitati ad arma, Ducibus Gandenſibus ac Brugenſibus cōcurrunt, armatiſque circiter viginti virorum millibus eis Adolfum Geldriæ Ducem (de quo ſuprà ad annum 1472.) Cortracenſi carcere eductum præficiunt. Ducit Gelder Flandros Tornacum, vt, eiectis Francis, Flandriæ agros ab eorum populatione liberaret. Locat caſtra ad pontem Deſpiertes, ſummopere pro decore annitēs, quòd ſibi viduo Flandri Mariæ nuptias, inuitis etiam omnibus, promiſiſſent. Nocte quadam Gelder ſuburbia incendit; cúmq; circiter auroram fruſtrà hoſtem expectans diſcederet, Franci magna manu erūpentes, poſtremos cædunt. Gelder Flandris euadendi ſpatium daturus, cum paucis vim Francorum ſuſtinet; ſed tandē à maiori parte deſertus, à Franciſco Sauuagero infeſta lancea equo deiicitur. Defendit ſe pedes aliquamdiu ignotus, donec eum pluribus inuadentibus eodem loco interficitur. Moribundus bis alta voce Gelriam inclamat, ſicq; cadauer Tornacum auectum cùm nemo redimeret, ibi à Francis ſepultū eſt. Exinde Catharina interfecti Adolfi ſoror, pulſis tota Gelria Præfectis ab Audace conſtitutis, adiuuante Borbonio Leodienſiū Antiſtite, Caroli pueri Adolfi filij auūculo, omnes in verba pueri Caroli, etſi apud Mariam detēti, adigit, diſſimulante his difficillimis temporibus Maria; atq; adeò manſit exinde dicta Catharina in Geldriæ gubernatione, donec Carolus multò pòſt, vt ſuo tēpore narrabimus, amitam eo onere liberaret. Tandem ergo ſeriò agunt Belgarū Ordines de Mariæ nuptiis. Miſerat non ſemel Cæſar Fredericus III. ad Belgarū Ordines, vt Mariam filio ſuo Maximiliano acciperet; ſed demum menſe Iunio honeſtiſſimam ad ipſam Ducē Mariam, ac congregatos cum ea Ordines, deſtinat Lega-

Angit malum Gandenſes ſua proteruia.

Imbercurtius ac Hugonetus à Gandenſibus gladio admouentur, fruſtrà pro iis publicè deprecante Maria.

Flandri rebelles Geldrum carcere exemptum ſibi Ducē conſtituunt.

Interficitur idem Gelder à Francis in pugna ad Tornacum.

Agitur ab Ordinibus Belgicis de Mariæ nuptiis.

 tionem,

Venit in Belgium inſignis Legatio pro Maximiliano Imp. filio, cui dudũ Maria dicebatur deſponſa.

tionem, Archipræſules Moguntinum ac Treuerenſem, Antiſtitem Metenſem Gallica loquentem lingua, Ludouicum Bauarum, & alios. Admiſſi Gandauum Legati (fruſtrà renitente Philippo Cliuio, qui & ipſe procum agebat) cùm in conſpectum Mariæ totiuſq; Concilij veniſſent, omnium nomine Antiſtes Metenſis verba facit; docet Carolum Audacem ac Fredericum Cæſarem, facta ad Nuſſium pace, de Mariæ ac Maximiliani nuptiis tranſegiſſe; ac tandem litteras ſuauiſſimas ipſius Mariæ Maximiliano idem confirmantes, ſimul cum arrha adamante ingenti, aureo annulo incluſo, proferens, quàm officioſiſſimè nomine Archiducis Maximiliani rogat, dignaretur Dux Maria datæ fidei ſatisfacere; eademque Legati Ordinibus Belgicis hac de cauſa Louanij congregatis proponunt. Ordines de voluntate Mariæ, ac qui cum ea erant Procerum inſtinctu, communi aſſenſu in nuptias deſcendunt, mittuntque

Datur conſenſus in nuptias.

cum Cæſaris Legatis Balduinum Lanoium, qui hæc Cæſari eiuſque filio nuntiaret, Bauaro poſt paucos dies ſemiarmato Principum more Maximiliani nomine cum Maria concumbente. Exinde Maximilianus, liberato è Nancæanæ cladis captiuitate Comite Chimao, in Belgas ſplendidiſſimo cum comitatu proficiſcitur. Aderant Archipræſules Moguntinus & Treuerenſis, Marchio Badenſis, Brandenburgius, Albertus Saxo, Dux Iuliæ, Antiſtes Metenſis, Lantgrauius Haſſiæ, cum multis aliis. Singulæ Belgarum ciuitates Coloniam vſque Agrippinam Legatos cum donis obuiàm miſêre, nec indonatus per Germanorum vrbes iuit. Tandem 17. menſis Auguſti Gandauum perueniens, ſalutata deſideratiſſima ſponſa, omnibuſque aulicis, poſtridie 18. Auguſti, præeunte Antiſtite Tornacenſi, eam in vxorem duxit. Miſſæ ſacrificium à

Maximilianus, ducta Maria, mox animum adiicit ad conſtituendum ſtatum Reip.

Legato Summi Pontificis maxima ſolemnitate fuit peractum. Paucis deinde diebus nuptiis datis, ad conſtituendum Reipublicæ ſtatum, reſiſtendúmq; Francis ex Ordinum ſententia animum adiicit. Initio menſis Septembris Egmondæ Dominum Valenchenas cum 100. equitibus Germanis mittit. Iungunt his Antuerpiani ſuo ære conductos viginti equites, ac trecentos pedites ſclopetarios, cum quatuor tormentis campeſtribus: atque interim Maximilianus, data acceptáque fide, in Principem à Brabantis, Flandris, ac Hannoniis inauguratur, ſolitis cærimoniis
1478 primariis in ciuitatibus celebratis. Ineunte anno 1478. leuibus præliis Belgæ contra Francos aliquoties feliciter pugnarunt. Circa feſtum Paſchatis Maximilianus Middelburgij Zelandiæ inauguratur, aderántque & Hollandiæ Ordines; manſitque ibi ſeptimanis ſex, fruſtrà conciliandis Hauckiis & Cabelliauiis operam impendens. Paulò pòſt Brugis Ordinem Aurei velleris ipſe accepit, & aliis deinde impendit; cùm intereà

Condæum Hannoniæ à Franco obſidetur.

tertio Kalend. Maij Francorum Rex Condæum Hannoniæ oppidum obſidet.

obſidet. Præerant Condæo Mingouallius ac Freſnæ Dominus præſidio vigintiquinque lancеariorum equitum ac octoginta peditum, quibus iuncti fideles ciues vix ſimul trecentorum virorum numerum implebant. Habebat in exercitu Rex circiter viginti millia pugnatorum. Quatiuntur muri quatuordecim maioribus tormentis, continuis viginti octo horis. Ruinæ ingentes inuitant Francos ad irruptionem; ſed Mingouallius nuſquam auxilium proſpectans, ne ſuos temerè certæ morti obiiceret, Kalendis Maij ea lege deditionem facit, vt qui exire vellent, ſaluis rebus omnibus poſſent; qui manere cuperent, tutò idem liceret. Dediderunt ſe quoque Francis Bieſium, Briſolium, Eſtrambruga, Haurcchium, Treſlonga, Boſſuum, ac circumiacentia Condæo caſtella.

Idem deditur Fräco, cum vicinis caſtellis.

Eodem tempore Tornaco ac è vicinis præſidiis collecti octingenti circiter equites Franci, Flandriam Audenardam vſque populantur: quos excipientes Dudſellius & Auricanus cum octingentis peditibus ad pagum Egenium, prædam eripiunt, quadringentis partim cæſis, partim captis; cecidere è Belgis tantùm triginta. 1478

Intereà Maximilianus quatuordecim virorum millibus è Belgis in vnum coactis, hiſque duobus Germanorum peditum millibus iunctis, in hoc totus erat, Regem Francoſque Hannonia pelleret.

Maximilianus collecto iuſto exercitu Franco obuiàm proficiſcitur.

Ab alia parte Iacobus Romontij Comes ac Philippus Cliuius, collectis quatuor virorum millibus, recipiunt Boſſuum, Treſlongam, Haurcchium, ac Villam. Maximilianus cum exercitu Criſpinum proceſſit, cuius metu circa Kalend. Iunias non Condæum ſolùm, ſed etiam Queſnoium, Bochainum, & caſtrum Antoignij Franci deſerunt. Erat hoc tempore Rex Francorum Cameraci, qui & hinc ſe ſuoſque non multò pòſt deduxit, ſiue Imperij Germanici reuerentia, ſiue quacumque alia de cauſa: interim feruebat adhuc Burgundia conflictibus; Gelri etiam Duce Meurſio bellum Hollandis, Brabantis ac Cliuiis, quod biennio durauit, inferunt.

Recuperat pleraque in Hannonia. Etiam Cameracum à Franco deſeritur.

Eodem ferè tempore Maximilianus, reſtituta Leodienſibus Cruce (quam Picon vocant) ab Audace illis ablata, non parum re parua infeſtos eorum animos ſibi deuinxit. Hoc anno nono Kalend. Iulij natus eſt Brugis Maximiliano filius, de quo eſt hoc rude metrum numerale:

OMnIbVs aCCeptVs regnat noVVs eCCe phILIppVs.

& quarto Kal. Auguſti à ſacro eum Lauacro ſuſcepêre Margareta Audacis vidua, Adolfus Cliuius Rauaſtainæ Regulus nomine Cæſaris, & Lutzenburgius D. Pauli Comes nomine Henrici VII. Anglorum Regis. Et exinde fiunt inter Regem Ludouicum & Maximilianum induciæ in annum, quæ initium ſint habituræ 15. Kal. Auguſti ea lege, Rex vt Maximiliano reſtitueret ante finem primi menſis quidquid in Comitatu Burgundiæ ac Hannoniæ occuparat: (quod quamquam ægrè, tandem Rex conſen-

Naſcitur Maria filius Philippus, & induciæ fiunt cum Franco in annum certis legibus, & ſpe pacis.

conſentit, Germanos ac Heluetios veritus, quibus parum placere ſciebat, vicinum ſibi Burgundiæ Comitatum Francicis ditionibus iungi.) Ceteræ verò ditiones eo manerent ſtatu quo erant, donec ſex viri ab vtraque « parte Tornacum miſſi de abſoluta tractaſſent pace. Denique Rex Tor- « naco præſidium deduceret, vrbemq́ue liberam relinqueret. De pace « Francis non comparentibus, nil actum eſt. Tornacenſes Regio liberati præſidio, menſe Nouembri cum Maximiliano tranſigunt, pollicenturq́ue ſe Francicum ampliùs non admiſſuros militem. Varia his duobus annis exigua prælia, atrocia tamen, inter Belgas, Francos, vicinaſq́ue nationes, mari extitêre. Sed ſub finem huius anni Belgæ, pulſis piratis omnibus, repreſſiſq́ue Francis, maris imperium obtinuere. Bello inter Francos ac Belgas ad tempus ſopito, diſſidium aliunde exarſit. Gandenſes enim

Tornacenſes liberati Francico præſidio cum Maximiliano trāſigunt.

1479 menſe Februario anni 1479. contra vrbis Rectores arma ſumunt, quòd teruncio ſingulum cereuiſiæ poculum oneraſſent. Arma vtraque pars capit, pugnatur diuerſis vrbis locis, cadunt è plebe triginta quinque, capiuntur multi, pars capite plectitur, alij exſilio multantur. Intereà Franci, quod promiſerant lege induciarum, præſidia ex aliquot Hannoniæ caſtellis non deducebant. Quare Boſſuij ac Harciæ Domini Sellam inuadunt, Francoſq́ue deditionem facere cogunt, vlteriuſq́ue progreſſi occupant Creueceurium, Oſinum, Eſnam, Leſdaignum, Honecurtum, adiutiq́ue auxiliis Philippi Cliuij ac Ioannis Lutzenburgij Bochainum quoque recipiunt, Baureuorium deſertum reperientes, præſidio firmant. Franci ex aduerſo circa Iunij Kalendas ſeptingentos equites cogunt, pedites multò plures, Duceq́ue Creueceurio recipiunt Oſinum, Creueceurium, Leſdaignum, Eſnam ac Baureuorium, Bochainum fruſtrà tentant. Et hæc dum fiunt, induciæ tamen violatæ non dicebantur. Sub finem induciarum Maximilianus conſiderans Regem à pace abhorrere, ad Fanum D. Audomari profectus, exercitū colligit, ita vt, delectu habito, circiter viginti octo millia bellatorum recenſeret. Mouet ſexto Kal. Auguſti Terowanam verſus infeſſam præſidio 400. galeatorum equitum, & 1500. balliſtariorum peditum. Vbi dum Maximilianus neceſſaria ad expugnationem parat, nuntiatur Francos ductu Creueceurij iuſto cum exercitu ad ſoluendam obſidionem properare, eſſeq́ue in pago Blangenſi. Quare Maximilianus exercitum in vnum locum contrahit, maiora tormenta ad oppidum Airam deuehi iubet, minora in pugnæ vſum ſeruat. Irridebant Terowanenſes, quaſi aduenientibus Francis fugam circumſpiceret. Sed ille ponte reperto, eoq́ue quatuor millibus Flandrorum munito, generosè viginti nondum annos natus contra Creueceurium proditorem (vide ſuprà ad annum ſeptuageſimum ſeptimum) nequidquam colles duos Enguinenſem ac Guine-

Tumultuantur Gandenſes contra vrbis Rectores ob vnum teruncium ſingulis poculis cereuiſiæ impoſitum.

Franco non præſtante quæ promiſerat, iterùm vtrimque vis bellica.

Obſidet Maximilianus Terouuanā, etſi 400. equitibus & 1500. peditibus munitam.

Guinegatam inſedentem in aciem prodit. Habebat Creuecœurius circiter tria millia equitum, quatuordecim millia peditum, ac ſex millia ruſticorum. Secunda erat poſt meridiem hora, calor intentiſſimus, ardor ab vtraque parte pugnandi maior. Pugnatur aliquamdiu acerrimè. Sed Francorum equitum multitudine oppreſſi equites Belgici, tandem fugam Airam verſus arripiunt. Inſequitur eos Creuecœurius ac Torcius cum tribus equitum turmis longiùs quàm exercitus Ducem decebat. Maximilianus, equitum ſuorum conſpecta fuga, peditum phalangem, cui ſe iunxerat, promouet, ac primus fortiter lanceam pedeſtrem in ſtrenuum equitem Britonem nomine Alexandrum rumpit, eumque equo deiectum propria manu capit. Creuecœurius ac Torcius, è prima equitum Belgarum inſecutione reuertentes, ſperabāt eumdem aliarum acierum ſucceſſum ſe repertutos. Sed in haſtatos incidentes Flandrorum pedites, pars maior capitur, aliquot cæduntur, pauci cum Ducibus effugiunt. Inſequebantur Auſtriaci, Belgæ ac Burgundi, fugientes ad portas vſque Fani D. Pauli, Heſdini, Dotlani, & vicinorum locorum; ſed pauci equites, qui viginti octo horis ex equis non deſcenderant, inſuperque & cladem acceperant, peditesque laſſitudine & ſudore fluentes reficiendi neceſſariò eodem erant loco. Requieuit igitur Maximilianus ea nocte in caſtris & tentoriis Francorum: durauerat enim pugna ab hora ſecunda pomeridiana vſque ad octauam veſpertinam. Poſtero die Airam peruenit. Creuecœurius diſperſas in vnum colligens copias Blangeſij manſit, ſummoque manè Heſdinum venit. Periēte è Francis circiter nouem virorum millia, ac inter hos Peureuſij Comes, Argentellius, Bauuoſius, Torcij Legatus, Dordanus, Brecquius. Capti ſunt perpauci. A parte Maximiliani, Romontij Comes in dextro crure fuit vulneratus, Cruningius duos ſub ſe perdidit equos. Equites Belgæ deſiderati ducenti, ac inter hos Iacobus ac Antonius Halwini, Rudlederus, Ardenburgius, Patweſius, Rotſelarius, ac aliquot alij viri Nobiles. Pedites ceciderē perpauci, eorumque conſtantia victoriam Maximiliano parauit. Contigit hæc pugna, dicta Blangiaca, Vieſvilla & Guinigatæa, à vicinis locis, 7. Idus Auguſti. Menſe Septembri, in vnum coactis mille equitibus ac peditum ſex millibus, Romontij Comitem Maximilianus ad obſidendum Maubonium caſtrum munitiſſimum à prædonibus inſeſſum mittit. Poſt varias oppugnationes arbitrio Romontij ſe dedentes, pars ſeminuda dimittitur, pars ad arbores ſtrangulatur. Hinc Lilerſium Romontius peruenit; ſed propugnatore non inuento, ignem tectis iniiciens, ad Maximilianum cum copiis venit, qui cum altera exercitus parte ad Fanum D. Pauli caſtra habebat. Hoc enim oppidum bis mille ducenti Germani Francorum Regi militantes cuſtodiebant. Exit pars alacriter, expe-

Pugnatur aliquamdiu acerrimè dubio Marte ad Guinegatam, non procul à Blangio pago.

Tandem victoria ad Maximilianum inclinat.

Pugnatum à ſecunda pomeridiana vſque ad octauam veſpertinam, cæſis circiter nouem millibus Francorum.

Maubonium caſtrum in poteſtatem Maximiliani venit, hinc & Lilerſium.

Vtrimque deprædationes & velitationes.

experiuntur cum Belgis vires, diſcedunt paucis vtrimq; deſideratis æquo
Marte. Hinc Belgæ ad Atrebatenſium vſq; portas nemine cõtrà exeunte
excurrunt, mille artibus Francos ad pugnam fruſtrà irritantes. Dimiſſo
igitur Maximilianus exercitu, veteranos in præſidia diſtribuit. Tunc
Franci hinc inde ab Hannonibus & Flandris prædas agunt, Chimaenſes
vice verſa ditionem Leodienſem tamquam Francis fauentem depopu-
1480 lantur. Anno 1480. menſis Ianuarij die decima, parit Bruxellæ Dux Ma-

Naſcitur Mariæ filia Margarita.

ria filiam Margaritam. Suſcepere eam è ſacro Fonte Margareta Ebora-
cenſis Audacis vidua, Anna Burgunda Rauaiſtainij vxor, ac Ioannes
Challonius Aurantij Princeps dudum ad Mariam reuerſus. Huius quo-
que anni initio Ioannes Carodoletus, Schampuanſij Dominus, Burgun-
diæ fit Cancellarius in locum Gulielmi Hugoneti à Gandenſibus inter-
fecti, Aurantij Principe ægerrimè eius promotionem ferente. Petierat
enim ſæpiùs eamdem dignitatem pro Guilielmo Rochefortio, qui poſt-

Gandenſibus iterùm tumultuantibus, Maximilianus iratus inde diſcedit, primò Mechliniam, inde in Hollandiam.

eà Franciæ Cancellarius eſt factus. Vere huius anni Gandenſes Ordi-
num Flandriæ conſenſu, maximeque Dudzellæ Domini inſtinctu, Ma-
ximiliano leges ſumptuarias, quibus familiam inſtituat, ditioneſque re-
gat, ſcribere auſi ſunt, complures in exilium agentes, qui ab eo dignitati-
bus ornati, diu probè recteque muniis functi fuerant: qua inſolentia gra-
uiter offenſus, cum vxore Maria vrbe diſcedens, Mechliniam contendit;
eaque ibi relicta Bredam eſt profectus, inde Gertrubergam, conſcen-
ſaque naui Roterodamum venit, vbi in morbum incidens, adeò graui-
ter aliquamdiu laborauit, vt Medici de vita deſperarent. Sed tandem na-

Rex Francorum inuadit ditionẽ Lutzenburgenſem.

tura morbum ſuperante, conualuit. Exinde Francorum Rex circiter vi-
ginti virorum millia in ditionem mittit Lutzenburgenſem, Duce Ca-
rolo Amboſio: qui primo impetu Vertonium expugnat, præſidiariiſq;
partim cæſis partim captis, paulò pòſt Iuoſium per deditionem accipit,
ac in Franciam cum copiis reuertitur. Sub huius anni finem Wolfardus
Borſelius Hauckicæ factioni fauere repertus, præſertim ob non ſedatam
tumultuationem, quam ij præſente Borſelio in Haga-Comitis excita-
rant, iubente Maximiliano, in præſentia Adolfi Rauaſtainij & Ioannis
Egmondij, in oppido Gorichemio gubernationi Hollandiæ Zelan-
diæque renuntiare cogitur, ſuccedítque ei Iodocus Lalanus. Vere an-
1481 ni 1481. Maximilianus iterùm in Hollandiam profectus, bellum Hauc-

Hauckios ſeditioſos in Hollandia Maximilianus caſtigat, inde in Frãcos tendit.

kiis infert. It cum eo Salezarus, Fani D. Martini Dominus, Habartus, ac
alij Nobiles præfecti. Capiuntur capita aliquot Hauckiorum ac ſecuri
percutiuntur. Vrbem Leidanam in quinquaginta millia florenorum
condemnat, quòd ſine cauſa Hauckios admiſiſſet. Exinde ex Hollandia
contra Francos proficiſcitur. Expugnat, diripit, ac exurit Baumontium
Hannoniæ. Arx, cùm aliquamdiu tenuiſſet, tandem quoque deditio-

nem facit. Sed vix inde cum exercitu diſceſſerat, quin ſtatim Belgæ à Francis pellerentur, quòd iterùm Maximilianus in Hollandiam contra Hauckios omnia perturbantes proficiſci eſſet coactus. Roterodami ac Goudæ honorificè admittitur, tum Audewateræ ac Leidæ, capite hîc puniens Theodoricum Potterum, auctorem vt Henricus Brouchuſius Geldrico cum præſidio in ciuitatem Hauckiis auxiliaturus admitteretur. In profeſto Paſchatis Hagam-Comitis venit, indeque poſt octo dies Dordracum, quod Egmondius non ita pridem, eiectis Hauckiis, aſtu occupauerat, nauem velut ſolis ſaligneis viminibus (intus latente milite) onuſtam portui inuehi curans. Rebus Hollandicis ex animi ſententia confectis, Maximilianus Nonis Maij Boſcoduci numerum Equitum aurei Velleris ſupplet; filiumque Philippum trimulum Equitem creatum aureo torque condecorat. Venerat & Maria vterum gerens Buſcoducum, vt cum marito inauguraretur; vbi cùm ſcena lignea rumperetur, Maria tamen omneſq; qui in ſcena ſtabant ruentes nihil ſe læſerunt. Pridie Kalend. Iulij annuæ inter Francos ac Belgas inducię publicantur: quæ ita ſcilicet ſunt ſeruatæ, vt intereà ab vtraq; parte tamen miles à prędationibus non abſtineret. Sub idem tempus Geldrij, præcipueq; Neomagenſes, Brabantinorum Hollandorúmque agros continuis incurſionibus vaſtabant, Meurſio eorum nomine cum Cliuio bellum gerente. Cauſas vide ſuperiùs anno ſeptuageſimo ſecundo & ſeptimo. Quare Maximilianus cum mediocribus contra eos copiis profectus, variis locis minutis præliis Geldros fundit, ſed nullibi maiore incommodo quàm iuxta Wageningam: qua pugna quingenti ciues Neomagenſes, exceptis exteris, periêre; capti ſunt multò plures. Domiti Neomagenſes ceterique Geldri cum Maximiliano tranſigunt, omneſque ſe eius poteſtati, exceptis Venneloniis, committunt. Proficiſcitur Maximilianus cum vxore Neomagum, ac in Geldriæ Duces inaugurantur. Idem fit Zutfaniæ: præficitque Geldriæ ac Zutfaniæ Adolfum Naſſouuium à Visba; qui (vt poſteà narrabimus) non probè hoc munere eſt functus. Vxore Maria Bruxellam remiſſa, Rurmondæ militem cogit, ac Venneloum obſidet. Cúmque muri tormentis diſiecti militem ad irrumpendum inuitarent, emiſſis Vennelonij Legatis, honeſtis legibus deditionem faciunt. Inde dimiſſo milite, Maximilianus Antuerpiam venit, vbi ab ignotis aliquot circa veſperam occiditur Dudzellæ Dominus, ſummus Gandenſium Balliuus, poſtremæ Gandenſis ſeditionis caput, eáque de cauſa plebi gratus; quæ, eius morte intellecta, alium ſeditionis ducem circumſpicit, cauſámque quærens, mox vrbe ac Flandria exulare iubet Gasbechi Dominum, multóſque alios claros nobileſque viros. Poſtridie Kal. Septembris naſcitur Bruxellæ Maximiliano filius Franciſcus, qui vigeſima

Ex Galliâ redire cogitur, iterùm tumultuãtibus Hollandis.

Maximilianus filium Philippum trimulum Buſcoduci Equitem creat.

Geldri Brabantia & Hollandia agros incurſant.

Domiti Geldri Maximilianũ cum vxore recipiunt, tardiùs tamen alio Venlonij.

Pergunt tumultuari Gandenſes, proſcripto etiam Gasbechi Domino & aliis.

tertia Decembris ſequentis obiit. Exinde Franci occupant oppidum Cambreſiacum haud procul Cameraco ſitum, inde Condæum vſque ad Scaldim excurrentes. Erat hoc tempore Maximilianus cum vxore Brugis. Exit illa cum Nobilium virorum ac virginum comitatu ad venationem, inſpectura hieroſalconum ac accipitrum, quibus plurimùm delectabatur, artem ac ſolertiam. Inſidebat noto aſturconi, admodum animoſo ac feroci. Cingula quæ ſellam ſeſſoriam ſtringebant, dum incitatus aſturco ardentiùs fertur, inter currendum ſoluuntur. Labitur ſupina equo Maria in tergum, læditque coſtas adeò grauiter, vt poſt tertiam ſeptimanam decumbere cogeretur. Hactenus enim vim mali diſſimulando nemini aperire, mariti cauſa, fuerat auſa. Tandem accedente continua febri, quinto Kal. Aprilis anno 1482. in ciuitate Brugenſi Deo animam reddidit, quartùm grauida, ætatis anno vigeſimo quinto, incredibili cum dolore Maximiliani. In ipſo enim iuuentæ flore ac vigore conſtituti, inuicem tenerrimè adamabant; adeò vt Maximilianus per omnem vitam cùm de ea mentionem inferret, aut fieri audiret, à lacrymis aut ſuſpirio abſtinere non potuerit. Fit viduus anno ætatis vigeſimo tertio. Conditur Maria ſumma cum celebritate Brugis, in templo, vt petierat, diuæ Virginis Mariæ, tertio Nonas Apriles. Cor Antuerpiæ in matris ſepulchro ad D. Michaëlis clauſum eſt. Huius Mariæ Principatu anno octogeſimo primo Ioannes II. Luſitaniæ Rex peritiſſimis ea tempeſtate Mathematicis Roderico & Ioſepho Medicis ſuis, itemque Martino Bohemo, qui ſe Ioannis Regiomontani diſcipulum ferebat, negotium dedit, aliquid communi conſilio excogitarent, ad curſum nauium in pelago, quamuis ignoto, regendum, abducto nauta à ſiderum ſibi familiarium conſpectu. Ita Aſtrolabium inſtrumentum, quod anteà ad colligendos ſtellarum motus dumtaxat adhiberi conſueuerat, ad explorandam ſimul locorum (vt vocant) latitudinem ab ijs accommodatum eſt.

Maria inter venandum equo lapſa grauiter læditur.

1482 Tandem poſt tertiam hebdomadam moritur Maria, incredibili dolore Maximiliani.

PHI-

PHILIPPVS AVSTRIACVS, POSTEA HISPANIÆ REX, FILIVS SVPERIORIS, XLI. BRABANTIÆ IV. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit partim per tutores, partim per ſe, annis 24. & menſibus ſex.

MAXIMILIANO vxori Mariæ iuſta perſoluente, Francorum aliquot Præfecti, 4. Kalend. Aprilis vigilum negli- 1482
gentia Bohainum occupant, ciuibus ac præſidiariis ad arcem confugientibus; vnde mox in oppidum armati reuertentes variis locis incendunt: quare Franci diſcedere coacti, ædibus quæ nondum ardebant, ipſi quoque ignem iniiciunt. Belgæ alia parte occupant caſtrum Elicurtum ac Baureuorium. Sed Mouyus Fani D. Quintini Pręfectus, coactis trecentis equitibus ac quadringentis peditibus, dicta caſtella, eiectis Belgis, recuperat. Demum 12. Kal. Auguſti Maximilianus, conuocatis Brabantis, ab ijs liberorum ſuorũ tutor conſtituitur. Idem Ipris, coactis Flandriæ Ordinibus, tentat; ſed Gandenſium interceſſione, recuſant. Hinc poſteà miſeriæ. Sub idem tempus iuxta Leodium Ludouicus Borbonius Leodienſium Antiſtes, machinatione Guilielmi Mercani Arenbergij in inſidias pertractus, à ſicariis Francis fine Auguſti interficitur, corpuſq; in Moſam abiicitur, atque inſuper conuocato Leodienſiũ populo, gloriatur Mercanus ſua opera Antiſtitem omnium præcedentium calamitatũ à Brabantis acceptarum auctorem interfectum, petitq; filium ſuum Ioannem Mercanum Coloniæ litteris operã dantem in Antiſtitem eligant. Peruenerat Maximilianus in Hollandiam ac Zelandiam; tutelaque liberorum ſuſcepta, in Brabantiam reuertit: intellectaque Præſulis Leodienſis indigna cæde, conſilio cum Brabantis habito, vindicare ſcelus, nec pati vt Mercanus

Maximilianus à Brabantis liberorum ſuorum tutor conſtitutus, tamen à Flandris ad tutelã non admittitur.

Borbonius Epiſcopus Leodienſis fœdè mactatur.

eiuſque complices erga cõmunem Præſulem, Burgundicæ familiæ fau-
Conſtitutus etiam ab Hollandis Maximilianus tutor, per Brabantiã in Leodienſes mouet.
torem, impunè tantum facinus ſint auſi, ſtatuit. Pedites enim equiteſque
Franci, à Mercano ad facinus perpetrandum conducti, magno numero
palàm ac impunè in vrbe vagabantur. Attribuuntur ſtatim Philippo
Cliuio belli huius Imperatori quingenti equites, & mille quingenti pe-
dites; cui ſe mox alijs cum copiis iunxere varij Proceres, ac voluntario-
rum militum numerus ingens; petuntque primùm D. Trudonis oppi-
dum, quod Kalend. Septembris deditionem facit. Hîc ad Cliuij caſtra
adducit Marcgrauius Antuerpienſis centum equites, Maierus Louanien-
ſis octingentos haſtatos pedites, Balliuus Brabantiæ alam equitum ac
Potitur S. Trudone, Burchlonio, Haſſelto, alijs.
mille ducentos pedites. Sequitur mox Challonius Auranij Princeps
cum equite ac pedite Burgundo. Oppidum Burchlonium occupant ac
diripiunt. Expugnant ſpoliantque Haſſeltum, dein muros portaſque
deiiciunt, ciues occidunt aut captiuos abducunt. Hîc ad exercitum cum
nobili iuſtoque comitatu venit Romontij Comes Sabaudus; multaque
oppida ditionis Leodienſis deditione facta, in gratiam, magna priùs nu-
merata pecuniæ ſumma, recipiuntur. Nono Kal. Octobris vniuerſus
exercitus vnico ab vrbe Leodienſi milliari, qua parte Tungros reſpicit,
caſtra locat, certantque leuibus indies prælijs. Pars exercitus Tungros
obſidet, qui poſt paucos dies inopia commeatus deditionem faciunt.
Sancit Maximilianus pacem cum Franco, propter Flandrorum rebellionem, iniquis licet legibus.
Intereà Maximilianus cum Ludouico Vndecimo Francorum Rege pa-
cem propter Flandrorum rebellionem facit, his aliiſq; licet iniquiſſimis
conditionibus: Carolus Delfinus Regis filius Margaretam Maximilia-
ni filiam in vxorem ducito, eaque mox pace publicata Atrebati traditor,
& in Francia enutritor. Margareta Delfino in dotem Comitatus Arte-
ſiæ, Burgundiæ, Maſconum, Auxerræ, Charoloij, Salinarum, Barræ ad
Sequanam, Boloniæ ac Noierij adferto. Nec Rex, nec Delfinus, nec Ma-
ximilianus, tutelam Philippi Auſtriaci prætendito, neque gerito, ſed
Belgarum Ordinibus in eo quo nunc ſunt ſtatu relinquito. Maximilia-
nus ac Philippus vt Flandriæ Comes eiuſque ditionis Ordines Pariſien-
ſem Senatum pro ſuprema prouocationis curia agnoſcito, eaque de re
litteras Regi dato. Pace iniqua facta, Maximilianus ad bellum Leodien-
Totus ad bellum Leodienſe accingitur.
ſe totus accingitur. Tribus Leodio milliaribus arx ſtabat Houloinga, in
qua octingenti erant prædones Mercani, Brabantis infeſtiſſimi, quibus
centum ſexaginta equites eiuſdem farinæ auxilio venerant. Cliuius cete-
rique Proceres cum octo virorum millibus poſtridie Nonas Ianuarij
1483 anni 1483. eos obſidet, tormentiſque facto ingreſſu, præſidiarios ad de-
ditionem cogit; qui nudi, albam manu virgulam in gratiæ ſignum fe-
rentes, exeunt. Hinc Mercanus circiter viginti virorum millia Leodio
educens, contra Cliuium in aciem prodit. Brabanti eorumque ſocij pre-
catione

PHILIPPVS AVSTRIACVS, XLI. BRAB. IV. BELGII VNITI PRINC.

Ex pietatem veterum.

catione ad Deum facta, promittunt ſuperſtites proximo die Veneris pane ac aqua victuros. Pugnatur acriter, tandem virtute peditum Auſtriacorum acies Leodienſium perrumpitur, ac in præcipitem fugam agitur. Periere è Leodienſibus circiter tria virorum millia, capti multò plures,

Leodienſes accepta clade circiter trium millium virorum pacem petunt, impetrantq́; ea lege vt Brabantia Ducem Protectorem ſuum agnoſcant.

tormenta omnia cum ſignis militaribus in poteſtatem redacta, ex Auſtriacis plùs minùs quinquaginta cecidere. Hinc poſita ferocia Leodienſes pacem petunt, eaque lege inter alias impetrant, vt ſingulis annis, Maximiliano triginta duo millia aureorum florenorum ſoluerent, Ducémque Brabantiæ Protectorem ditionis vrbíſque Leodienſis agnoſcerent. Tenebat hoc tempore Traiectum ad Rhenum (Vltraiectum vulgò) partes Hauckiorum, eaque de cauſa Antiſtes Dauid Burgundus ſede erat pulſus. Oppreſſum captumque Vltraiecti Epiſcopum Amorsfortium ſuæ factionis oppidum relegauerant Hauckij, iuſtaque cuſtodia ſepſerant: Maximilianus Antiſtitem affinem indigno carcere liberaturus, ar-

Bellũ aliud in Vltraiectinos, ob captum ab ipſis ſuum Epiſcopum Dauidem Burgundum.

ma parat, ac copias contra Vltraiectinos mouet. Habebant Hauckij in vrbe mercenarios equites centum viginti, pedites mille quadringentos. Iodocus Lalanus Hollandiæ Præfectus contra vrbem cum copiis præmittitur, adducebátque Sorræ Comes mille quingentos Germanos pedites, Lancelotus Barlaimontius bis mille Picardos ac Hannones, quibus imperabant Salezarus, Hiergius, Hutinus, Habartus ac Hercules Lalanus. Menſe Iunio ad vrbem cum octo virorum millibus Lalanus venit. Barlaimontius ſuburbium inſulare, dictum *de Weert*, bis reiectus, tertiò expugnat, munitiones proferens ad vrbis vſque foſſarum labra. Adeſt 18. Iunij Maximilianus, qui hactenus Gorinchemi conſcribendo militi fuerat intentus, quinque millia peditum cum non paucis equitibus adducens; ſtatimque miſſo milite, munitionem quæ in Portu (quem

Oppugnatur acriter vrbs.

de Vaert vocant) expugnant ac incendunt. Tum proferri tormenta, quatique murum iubet. Erumpunt aliquot equites; repelluntur, captis viginti. Propoſito oppugnationis ſigno, miles ſe parat. Vltraiectenſes, de rei euentu timentes, mittunt ad Maximilianum Eingelbertum Cliuium, Montvortij Comitem, ac Conſules duos, vt de compoſitione agerent. Interim miles iniuſſus ad vrbis oppugnationem ſine ordine conuo-

Dum de deditione agitur, hinc iniuſſus miles nihilominùs ad oppugnationem proſilit, inde Lalanus vrbem obequitans traiicitur.

lat. Non deſunt ſibi ciues, nec præſidiarij. Cadit Sorræ Comes cum aliquot Germanis; eoque res deuenerat, vt collato pede pugnaretur. Doluit ob hæc Maximilianus: nam ferè tranſactum erat, auctoritatemque ſuam lædi ſatis intelligebat, quaſi mala fide cum eis tractaſſet. Ciues exigua victoria elati, conditiones reiiciunt. Detinentur hac de cauſa in caſtris Eingelbertus Cliuius ac alter Conſulum. Iudocus Lalanus paruo aſturconi inſidens, vrbis ſitum comitante Egmondio perſpiciebat, cùm ecce è veſte purpurea agnitus, à duobus vulneratur ſclopetariis. Deducitur

citur ad diuerſorium propinquum. Venit huc ſtatim Maximilianus, ac poſteaquam per duas horas ſoli eſſent collocuti, commendatis vxore ac liberis, paulò pòſt pridie Nonas Auguſti moritur, Denſæ in Flandria ſepultus: nec diu poſteà Vltraiectini moram facientes, his inter alias leges
,, gibus Maximiliano ſe dedunt: Pro belli impenſis Maximiliano quadra-
,, ginta millia florenorum certis temporibus ſoluitote. Equites peditéſque
,, præſidiarij ſtatim inermes exitote, præſidiúmque Maximiliani per por-
,, tam aut muri ruinam, vt illi viſum fuerit, recipiunto. Annui ciuium re-
,, ditus, qui die publicationis pacis debebuntur, ſemel Maximiliano ce-
,, dunto. Maximilianus in vrbe arcem, loco quo voluerit, extruito. Hæc acta tranſactaque pridie Kal. Septembris circa mediam noctem. Hoc anno 2. Kal. Septembris obiit Ludouicus Vndecimus Francorum Rex, ſuccedente filio Carolo, cùm anteà menſe Martio etiam obiiſſet Rex Anglorum Eduardus Quartus. Anno ſequenti 1484. vndecimo Kalend. 1484
Februarij, obſcura nocte, viginti pedites Auſtriaci occupant Amerſvortium, quòd congelatis foſſis cuſtodias negligenter curaſſent. Auſtriaci ſuorum paucitatem diſſimulaturi, ingenti ſublato clamore omnes ſecuros eſſe iubent, qui cum Antiſtite Dauide ſentiant. Qua voce audita, ſtatim ſe Auſtriacis Cabelliauij iungunt, ac Hauckia factione eiecta, bona diripiunt. Maximilianus eodem tempore in Hannonia filij Philippi tutor admittitur. Hoc anno initium ſumpſit ſumma Belgarum calamitas, è bello ciuili orta. Brabantiæ pars maior, ac Cabelliauij Hollandi cum Maximiliano ſtabant, quemadmodum & Hannones, Lutzenburgenſes, Namurcenſes, ac Rectores ferè omnes, exceptis Flandris, parteque Brabantiæ minore; quorum anteſignani Gandenſes, iactantes Maximilianum nimium Germanis & exteris tribuere, in poteſtate habentes Philippum Auſtriacum, eius nomine ſe omnia administrare ſimulabant, aſſignatis ei viris nobilibus Adolfo Rauaſtainio, Philippo Burgundo, Romontij Comite, ac Gruthuſæ Domino. Scribit ad hos litteras Maximilianus, docens, iniuriam quam Flandri, erepta proprij filij cura ac tutela, contra rerum naturam, omniúmque ferè Belgarum iudicium eam ſibi deferentium, faciebant. Cùm Proceres quid Maximiliano eſſent reſponſuri, dubitarent, Flandri propria auctoritate non ſatis honeſtè nec modeſtè reſpondent. Eodem tempore Gandenſes ac Brugenſes Antuerpienſium foris, nundinis, ac mercaturæ immunitatibus inſidiabantur; illi viciſſim Flandrorum prærogatiuis imminebant. Maximilianus conſiderans Gandenſes ad bellum ſe parare, inſidiatur oppidis circa Gandauum ſitis. Inſtruit Mechliniæ plauſtra tria, imponit iuuenes acerrimos. In vno ſedebant hi ſchemate ſacrarum Virginum, in ſecundo Monachorum, in tertio mercatorum ſeu ciuium,

Leges quibus Vltraiectini Maximiliano non multò pòſt ſe tradunt.

Amerſfortium inde captũ, pulſis Hanckiis.

Cauſa prætenſa à Flandris & aliis paucis, cur deditò apud ſe Philippo, nollent habere Maximilianum eius tutelam.

Aſtu militari occupat Maximilianus Teneramondam.

ciuium, omnes ſub veſtibus egregiè armati; ſic portam Teneramondæ occupant, ſequénſque mox Maximilianus cum octingentis equitibus op-
1485 pido potitur. Et ſimiliter aſtu militari ſecundo Nonas Ianuarij anni ſe-
Item Audenardam. quentis Audenardam in poteſtatem redigit. Exſtruxerant Gandenſes inter Zaſtingam ac Calloum in Clopperſdikio iuxta Scaldim munitionem amplam, tormentiſque ac viris probè inſtruxerant. Ex hac Antuerpiam proficiſcentes aut redeuntes ſpoliabant, infeſtique erant. Mittit huc militem Maximilianus, iungunt ſe eis Antuerpiani, munitionemque inuadunt, tandemque expugnant, Gandenſium præſidiariis in pugna interfectis, aut ad arborem iugulatis. Hoc tempore mari non minùs infeſtè
Flandri vice verſa ex Sluſano portu Vliſſingam Zelandiæ populantur. bellum gerebatur. Sluzani enim armatis nauibus è Zelandia ac Hollandia omni momento prædas agebant, ac decima ſexta Maij Vliſſingam, quæ tum nec foſſa nec vallo erat munita, inuadunt ac diripiunt, Scoltetum Walterum Domburgium cum multis in templo interficiunt, & contra fidem ditiores ciues omnes abducunt. Maximilianus hæc impediturus, in inſulam Walechranam iuſtum mittit militum præſidium; quod opportunis diſtributũ locis exinde Flandrorum deſcenſiones prohibuit. Intereà Martinus Suauræus, vir militaris, conſcriptis apud Heluetios mille ducentis peditibus, in Brabantiam redit, contraque Aloſtanos ac Niniuenſes ducit, ſubſequente Philippo Cliuio cum duobus millibus Brabantinorum peditum ac quadringentis equitibus. Contra hos præſidium Aloſtanum erumpens, in oppidum retruditur. Naſſauuius cum Heluetiis Niniuenſes præſidio carentes inuadit, & oppidum expugnat. Gandenſes res ſuas indies peius ire videntes, vireſq; Maximiliani creſce-
Accipiunt Gandenſes auxilia à Franco. re, ad Francorum Regem, Ioannem Brugenſem, Gruthuſæ Dominum cum honorifico comitatu mittunt; cuius operâ Rex eis in auxilium, duce Creueceurio mittit ſexcentos quinquaginta lancearios equites ac bis mille pedites: qui initio menſis Maij in Flandriam contendens, propinquuſque Tornaco, intromitti cupit, ſed fruſtrà; quare quinto Idus Maij Denſam proficiſcitur, ac quindecim diebus manet. Conſiderans Maxi-
Audet Maximilianus prodire in conſpectum vrbis Gandauenſis, quò auxilia ſe receperant. milianus non ſolùm Romontij Comitem à ſe defeciſſe, ducémque rebellium Flandrorum factum, ſed etiam Francorum Regem duce Creueceurio ſe ſuoſque oppugnare, collectis in vnum quatuor millibus peditum ac duobus millibus equitum, fruſtrà tentato in itinere Aloſto, ad Creueceurium prælio certaturus contendit. Sed certior factus eum Gandauum perueniſſe, non multò pòſt cum omnibus copiis ad vrbem Gandenſem accedit, inſidias iuxta D. Bauonis portam locans. Ipſe cum paucis Proceribus ac equitibus ſe dat in conſpectum; Montignius ab altera parte cum quadringentis equitibus prædabatur, nihilque intactum, ad portas vſque excurrens, relinquebat. Quare tandem ſonitu campanæ, cui nomen

nomen eſt Rolandus, magnus ciuium numerus ad recuperandam prædam vrbe cum armis exit. Montignius, acta præ ſe præda, abitum ſimulat. Gandenſes acerrimè inſtant, inſidiarumque loca pertranſeunt. Surgunt qui latuerant, eoſque à tergo inuadunt. Idem à fronte facit Montignius; multi cadunt ac vulnerantur, adeoque Auſtriaci fugientium Gandenſium veſtigiis inſiſtunt, vt tres qui vnà in vrbem irruperant, poſteà confoſſi ſint reperti. Periêre è Gandenſibus circiter mille: molæ frumentariæ quinque exuſtæ, quemadmodum & pars portæ D. Bauonis; quæ niſi opera Ioannis Rantreli fuiſſet occluſa, captum Gandauum eo die periiſſet. Dimiſſo enim cratere, ad quem ſpectaturus pugnam aſcenderat, hoſtes ciuéſque excluſit. Ex hoc tempore Gandenſes multum de priſtina ferocia remiſere. Hoc rerum apud Belgas ſtatu, Carolus Octauus Francorum Rex Margaretam Philippi Auſtriaci ſororem ſibi deſponſam in poteſtate habens, ad Brabantiæ ac Hannoniæ Ordines inter cetera ſic ſcribit:

Quin egreſsos contra ſe Gandenſes ad mille circiter viros cadit.

,, Carolus Dei gratia Francorum Rex. De bello
,, inter patrem noſtrum Auſtriæ Archiducem, fratrem Philippum, & tres
,, Flandriæ Ordines orto ſummopere doluimus. Miſimus Legatos. Hi
,, rem eò deduxere, vt frater dictíque Ordines negotium arbitrio noſtro,
,, Principúmque noſtri ſanguinis aut Senatus Pariſienſis ſententia definiendum
,, committerent; cui præſentationi acquieſcere patet noſter noluit,
,, ſed iuſto cum exercitu Flandriam inuadens, incolas omni genere calamitatis
,, affecit. Id autem nobis nulla ratione eſt ferendum, quippe qui
,, ſupremam in Flandriam iuriſdictionem obtinemus, ac iure vxoris damnum
,, Flandriæ illatum aliqua ratione ſentimus. Datum Roüe, decimo
,, Kalend. Iunij. Carolus.

Litteræ Regis Franciæ pro Flandris.

His litteris ab Ordinibus ad Maximilianum miſſis, iis reſponſione prohibita, ipſe inter cetera ſic reſcribit: Sereniſſime

Reſponſio Maximiliani ad eaſdem.

,, Rex, vidi tuas litteras ad Ordines ſcriptas, quibus tibi placet eam mihi
,, inurere notam, ac ſi cum ſumma iniuria contra naturam filio meo dilectiſſimo,
,, Ordinibúſque Flandriæ bellum inferrem. Nouere omnes homines
,, iniuriam, qua à Flandris in hunc vſq; diem afficior, filium meum
,, Gandaui, me, eóque inuito, vi detinentibus, ac pro arbitrio gubernantibus.
,, Sed ſpero, iuuante Deo, breui me eum carcere ac tyrannide eorum
,, liberaturum. Quare honori tuo conſultum vt pater cupiens, te admoneo,
,, ne poſthac ſimiles litteras mittas. Nam prǽter ſpem ſummam quam
,, in Deo ac iuſtiſſima habeo cauſa, non ſolùm litteras tuas, ſed etiam minas
,, contemno, id teſtatus inuicta conſcientia, qua hoſtes omnes perſequi
,, non deſiſtam; reſiſtant, eóſque iuuent qui velint, ac præcipuè rebelles
,, ſubditos, in quo nunc totus ſum, rationis ac æquitatis præſcripto obediens.
,, Vale Domine ac cognate honorande. Deus te diu incolumem
,, ſeruet, ac ſanum omnibus in rebus conſilium dare dignetur. Ex vrbe noſtra

Maior pars Flandrorũ ad pacem inclinat.

ſtra Duacenſi, pridie Kal. Iunij. Maximilianus. Iam Flandros belli ci- « uilis tædere incipiebat, maiórque pars Gandenſium ac Brugenſium pacem petebat, pecuniæ inopiam allegantes: quibus Guilielmus Rimius Syndicus homo ſeditioſus conſulebat, Ducis Philippi pretioſiorem ſupellectilem venderent. Ægerrimè id ferebat Martinus (alij Matthiam vocant) Paiartus, ſummus opificum Decanus, inſtigátque ſecretò populum, pacem petere non deſiſtat. Fit ita. Sed cùm res differretur, exacerbatur plebs contra pacis oſores. Iam anteà enim Teneramondæ tredecim Aurei velleris Equites congregati æquiſſimas pacis leges Gandenſibus obtulerant, eáſque plebs admiſiſſet, niſi qui cum imperio in vrbe tum

Pacis oſores dilapſi primò Gandauum retrahuntur, deinde duobus etiam capita abſcinduntur.

erant, impediuiſſent. Receperant hi ſe mox ad pacis mentionem Aloſtum. Mandant Gandenſes Præfecto Aloſtano captos ad vrbem remittat. Paret non inuitus, quòd vereretur ne ab his Francorum auxilio, oppidi gubernatione priuaretur. Erant inter hos præcipui, Raſlingemius, Rimius, Coppenollius, Ouredenus; è quibus paulò pòſt Gandaui Rimio ac Ouredeno, pacis Teneramondanæ interceſſoribus, capita publicè abſcinduntur; ceteri plebis interuentu liberati, clàm Tornacum migrant. Romontij Comes Flandricæ coniurationis Imperator, Aloſti erat cum trecentis Francis: is rebus ſuis diffidens, cum præſidio ad Creueceurium tendit. Sedebat hic in Veteribus caſtris iuxta Tornacum in ſuburbio diui Martini, nulla cum ratione Tornacenſibus admittere volentibus: quare decimo ſexto Kalendas Iulij Heſdinum cum Romontio rediit, nulla, quæ tanto Duci exercituíque honori eſſe poterat, re memorabili geſta. Confecto hac ratione bello, ſeptimo Kalend. Iulij

Maximilianus dilapſis capitibus rebellium, Brugas ingreditur.

Maximilianus Brugas cum nobili decentique comitatu intrat. Excipiunt eum ciues lætis animis, pacem ſibi gratam demonſtrantes. Erant eadem in vrbe Nobiles aliquot, qui contra Maximilianum cum Flandris acerrimè pugnarant: ſtatim in carcerem ducuntur, bona fiſco addicuntur. Vxor ſororque Romontij donantur Philippo Cliuio: Borſelius Ter-veræ Dominus captiuus fit Beueræ Domini. Ita Flandri integram pacem deſiderantes, eam tandem his inter ceteras legibus impetrant:

Conditiones pacis inter Maximilianũ & Flandros.

Flandriæ Ordines ac Vrbes Archiducem Maximilianum filij ſui Philip- « pi tutorem agnoſcunto. Philippum extra vrbis portam adductum in « patris Maximiliani poteſtatem conſtituunto, promittente Maximiliano « ſe filium extra Belgij limites, antequam adoleuerit, non abducturum. « Rerum iudicialium in Flandria is ſtatus, qui ante bellum fuit, maneto. « Acceptorum impenſarúmq; rationes Inſulis veteri more redduntor. Or- « dines Flandriæ Maximiliano tribus temporibus 700. florenorum mil- « lia in bellicos ſumptus à ſe factos ſoluunto. Exinde Gandenſes ſe parant, vt Maximilianum honorificè excipiant. Exeunt ei cum Philippo Auſtria-

Auſtriaco obuiàm Adolfus Rauaſtainius, Antonius Burgundus, cum filio Philippo, multiſque aliis Nobilibus, qui in vrbe cum Philippo Auſtriaco erant detenti. Philippus, viſo patre, ex equo deſilit, flexoque poplite ſalutat, tantoque vtrimque animi cum affectu in amplexum ruunt, vt maiori aſtantium parti lacrymas excuterent. Gandenſes viſo Maximiliano in genua procumbunt, ac dum leguntur pacis leges, manent: dein Nonis Iulij omnes vrbem porta Brugenſi intrant, ſequentibus Germanorum peditum quinque millibus. Tum Maximilianus proprio gladio tactis ſcapulis, in Equitum cooptat numerum Martinum Paiartum, quòd cum ſemper pacis auctorem fuiſſe ſciret. Quinto pòſt hæc die Gandenſes iterùm ad arma hac de cauſa recurrunt. Tres Germani milites, ancillam hoſpitis ſui violare conati, iuſſu Magiſtratus in carcerem ducuntur. Germani nullius ſe imperio ſubiici cenſentes preter Præfecti rerum capitalium ſuæ legionis, (Prouoſtum vocant) eo inſcio, numero quatuor ad carcerem contendunt, ancillæ claues extorquent, ac ianuas duas aperiunt. Reſtabat poſtrema, cùm vociferatione dictæ ancillæ accurrentes ciues, ac quidnam eſſet edocti, ad Magiſtratum tendunt, ius de carcerum effractoribus ac virginum violatoribus petentes fieri. Promittente Magiſtratu, nihilominùs magno numero cum armis ad forum contendunt, ſigna militaria proferunt, ſeque plauſtris muniunt. Maximilianus, cauſæ ignarus, eò Philippum Cliuium ac Cameraceſem mittit Antiſtitem. Loquentibus aures præbere nolunt. Hora noctis decima, motis ſignis, ad ædes Maximiliani contendunt. Ille Germanos ad pugnam inſtrui iubet; vrbémque flamma ferroque vaſtaſſet, niſi eum Proceres exoraſſent, placaſſéntque. Chimaus ac Beuerus rem pacificaturi ad ciues exeunt, ſed fermè violantur, maiórque famulorum pars galeros ac ſuperiorem veſtem perdidit, eodémque momento Rolandus dat ſonum. Maximilianus aliquot Germanos, Heluetios ac Anglos exploratum mittit, ſerióne pugnam quærant, an ebrij aliquot tumultum excitent. Hi Gandenſes variis locis aggreſſi, nonnullos vulnerant ac ſternunt, complures in fugam agunt. Cúmque Maximilianus, inſtructa acie, ſe ſeriò ad pugnam pararet, animis plebs cadens, domum reuertit, armaque ponit. Verebantur enim etiam à tergo arma proborum ciuium, vndique Maximiliano in auxilium coëuntium. Is cum ſua acie ad Ædem publicam profectus, pacis violatores, ac tumultus excitatores à Magiſtratu exigit. Traduntur tertio à tumultu die octo. Intereà ex omnibus circumiacentibus oppidis ad Maximilianum auxilia conuolant, opportunaque vrbis loca occupant. Tum cogit Gandenſes reſtaurare quinque lapideos pontes, quos demoliti erant, ne Maximiliano è caſtro Wallenſi in vrbem pateret aditus; filiumque Philippum

Gandenſes Maximiliani ſupplices excipiunt, tantiſper dum leges pacis leguntur, in genua proaoluti.

Violare conatur Gandaus quidam Germani ancillam ſui hoſpitis.

Hinc hora noctis decima ciues cum armis ad ædes Maximiliani contendunt.

Tumultuatores aliquot caſi, reliqui domum dilabuntur.

Philippus Auſtriacus Gandauo eductus Mechliniã deducitur.

Gandauo eductum Mechliniam ſub cuſtodia Adolfi Rauaſtainij mittit. Promittunt Gandenſes ſe ſoluturos ſupra promiſſam pacis legibus ſummam, centum viginti ſeptem millia aureorum liliorum. Exinde auctores poſtremi tumultus numero triginta tres gehennæ adiudicantur, octoque ex his capite plectuntur, è quibus duo ſinguli ſeptem millia aureorum liliorum pro redimenda vita fruſtrà offerebant: centum circiter in exilium mittuntur. Decimo Kalendas Auguſti in ipſo ingreſſu arcis Wallenſis Maximilianus in Ducali throno ſedebat. Aſſidebant à dextris & ſiniſtris Conſiliarij Proceréſque. Accedunt omnes vrbis Gandenſis Rectores, ac quot è populo adſtare poterant, capitibus nudis. Tunc Gandenſium Syndicus: Confitentur Gandenſes extremè ſe erga clementiſſimum Principem peccaſſe, incurriſſeque mulctam vitæ ac bonorum. Hinc offerunt ciſtulam, in qua cuſtodiebantur nouem volumina, priuilegia à Francorum Regibus rebellionis tempore ciuibus donata, aut Comitibus extorta continentia: quæ omnibus inſpectantibus Præfectus Diplomatum, detractis ſigillis, diſcidit. Tum veniam petunt. Reſpondet Maximilianus, Cùm feciſſent quod promiſerant. Quo audito omnes iterùm atque iterùm veniam ingeminant. Tandem Maximilianus eam ſeſe abſolutè dare pronuntiat, promittens clementem ſe futurum Principem, ſi in fide perſtitiſſent, ac cùm primùm filius Philippus adoleuiſſet, ſeſe ei gubernationem ceſſurum. Tum Octoviris noui legendi Magiſtratus dat curam: quo facto epulum apparari iubet, in quo omnibus qui petebant, vinum gratis propinabatur. Exinde pax publicatur. Merweſij Dominus Flandriæ præficitur, Iacobus Ghiſtellius Mottæ Dominus vrbis Gandenſis fit Præfectus, magnum Balliuum vocant. Secundo Nonas Nouembres Maximilianus Antuerpia Buſcoducum, inde Grauiam Ruremondamque proficiſcitur. Vndecimo Kal. Ianuarij Rurmonda Hensbergam venit, audienſque patrem Fredericum Cæſarem (quem ab octo annis non viderat) Aquiſgranum veniſſe, eò tendit. Vnico ab vrbe milliari eum ſalutat Dux Iuliæ, ducentis comitatus equitibus, pauloque pòſt à Cæſare miſſi adſunt Marchio Badenſis ac Comes Wirtenbergæ. Hos ipſe tandem Cæſar Fredericus ſequitur, qui aliquamdiu ſolus cum Maximiliano locutus, tandem magna cum pompa ſimul Aquiſgranum ingrediuntur. Decimoquarto Kal. Martij anno 1486. Maximilianus Auſtriæ Archidux Francfurti ad Mœnum, communi Germaniæ Septemvirûm aſſenſione, in Romanorum Regem eligitur, coronatúrque Aquiſgrani die nono menſis Aprilis: eò Norimbergâ, vbi tum erat, allata corona, qua olim Carolus Magnus fuit redimitus. Aquiſgrano Cæſar ac Romanorum Rex (ſic poſthac Maximilianum appellabo) ceterique Germaniæ ac Belgarum Proceres, Coloniam Agrippinam pro-

Octo ſeditioſis Gandenſibus capite plexis, centum prætereà in exilium pelluntur.

Gandenſes iterùm atque iterùm ſupplices, vix tandem Maximilianum placant.

Occurrit Maximilianus Patri Cæſari Aquiſgranum.

1486

Eligitur Maximilianus Romanorum Rex.

proficiſcuntur, vbi publicè conuiuiis ludicriſque bellorum ſpectaculis ſæpiùs ingenti ciuium gaudio fuit certatum. Vigeſima Maij Cæſar ac Rom. Rex inuicem amplexi, ille in ſuperiorem, hic in inferiorem Germaniam contendit; Sonſiumque eo die profectus, ab Archipræſule honorificè excolitur. Manè Nuſium veniens, paucis diebus oppidi ſitum, ſoceri Audacis memor, qui id vndecim menſibus obſederat, eſt contemplatus. Hinc Erquelemium, inde Hulquenroiam venit. Tandem aurea indutus Imperiali veſte, Ruremondam armatus introiit.

Redit Rex Romanorũ à patre in Belgium.

Poſtero die ad arcem Horſtiam diuertens, noctem egit; tum Buſcoducum venit, obuiámque ei ſacer profanuſq; Ordo cum vniuerſo populo duos boues mirum in modum ſaginatos, ac duo ingentia dolia vino Rhenenſi plena, dono offerunt: res eo tempore admodum honorifica, nunc ridicula.

Vbique ſplendidè excipitur, primùm Buſcoducis.

Buſcoduco Heuſdam mouet, in itinere aucupio ſe recreans. Cùm hîc triduo hæſiſſet, ac controuerſiã inter Archipræſulem Colonienſem Cliuiæque Ducem ortam compoſuiſſet, vtrumque contentum à ſe dimiſit. Heuſda Gorinchemũ profectus, prandet, pręmiſſaq; nauibus Dordracum maxima comitatus parte, terreſtri itinere eques ſubſequitur, toto itinere quatuor horarum vaſibus pice infectis honoris cauſa ardentibus. Donatur à Dordracenis quarto Iunij boue incredibilis pinguedinis, immenſæque vaſtitatis, tum ſturione viuo, longitudinis quinque vlnarum. Poſtero die Legatos Hollandorum audit, qui per Iacobum Alemondium Orationem ei panegyricam recitauere.

Inde Gorinchemij, tum Dordraci, vbi & omnium Hollandorum Legatis eum excepere.

Exinde ex Hollandis Equites creat, Abbenbrouckium, Dorpium, Zoutium, Cuſingium, Catzium, Eſpangiam, Nortwickium. Dordraco Geertrudebergam proficiſcitur, indeq; Bredam. Poſtero die Turnholtum, vbi ſe per aliquot dies venatione ac aucupio exercuit, inuiſente hîc eum Boſſuij Domino & aliis. Ex eo tempore, quo Creueceurius cum exercitu Gandauum venerat, pax inter Belgas ac Francos violata cenſebatur; ſed vterque id Princeps diſſimularat, aliis impediti rebus. Nunc Salezarus minor Duacenſium Præfectus, feliciter appoſitis muro ſcalis, adiuuante eum nocte ventoſa ac pluuia, Terowanam occupat: hinc ergo apertum bellum.

Præfectus Duacenſiũ Terovvanam nocte ventoſa occupat: hinc iam apertum bellum.

Pridie Idus Iunij Rom. Rex, qui cum ſummo honore ac ſumptu Antuerpiæ, Mechliniæ ac Bruxellæ fuerat exceptus, certior factus patrem Cæſarem honeſtiſſimo comitatu ſe inuiſentem haud procul Bruxella abeſſe, cum filio Philippo Louanium prouolat, patremque excipit, qui incredibili deſiderio videndi nepotis tenebatur: quem cùm ſenex tenerè eſſet amplexus, ac cum lacrymis exoſculatus, beneque non ſemel precatus, ſimul Bruxellam contendentes, vigeſimo ſecundo Iulij, qui D. Magdalenæ eſt conſecratus, intrant, vbi poſt paucos dies leui de cauſa tumultus inter ciues ac Germanos milites oritur. Ciues ſtatim à Magiſtratu pacantur; Germani

Rr instru-

Cæſar filiū & nepotem Bruxellæ inuiſit, vbi Germani in dolia aliquot vini iram ſuam effundunt.

inſtructa acie ad Curiam, vbi Principes genio indulgentes menſæ aſſidebant, tendunt, reperienteſque in curribus onerariis dolia aliquot vino Rhenenſi plena, eo die à Magiſtratu Cæſari dono data, poſitis armis iram omnem in ea conuertunt, prædam faciunt, neque diſcedunt antequam ea exhauſiſſent. Bruxella Cæſar Mechliniam, indeque Antuerpiam venit, vbique ingenti cum ſumptu ac magnificentia exceptus. Exinde Rom. Rex circiter quindecim millia bellatorum in vnum colligit, præficitque Cliuium, Chimaum (iam primùm Principis titulo à ſe exornatum) ac Naſſauium. Erat enim & Creuecœurius iuſtis cum copiis egreſſus. Hunc ergo ad pugnam cogere, aut Terowanam de commeatu,

Auſtriaci Terovvanam neceſſariis inſtruunt, hinc & Lenſium capiunt.

quo ſummopere egebat, prouidere inſtituerant. Sed Creuecœurio in aciem non deſcendente, introductis Terowanam rebus neceſſariis, in Attrebates contendunt, ac obſeſſum aliquamdiu Lenſium tandem ad deditionem cum aliquot in circuitu caſtellis cogunt, plura executuri, niſi Heluetiorum militum ſubita defectione, Rom. Rex qui ad caſtra venerat, fuiſſet impeditus. Legatis igitur iterùm exercitu commiſſo, Inſulas (dimiſſis Heluetiis, qui à Francis pecuniis corrupti dicebantur) contendit. Exercitus quoque paulò pòſt, inopia commeatus dilabentibus militibus, valdè fuit diminutus; quin & Germanorum aliquot vexilla, ſtipendia non ſoluta cauſantes, circa Mabugam ac Auennam omnia

Tria millia Germanorum ad Francum deficiunt.

in prædam vertunt: cumque ſtipendia offerrentur, tria millia ſublatis ſignis ad Francorum Regem tranſiere; quatuor millia in fide perſtantes, ſtipendia accepere. Cæſar Fredericus poſteaquam per tres menſes in Brabantia, Hannonia, ac Flandria Ordinum ſumptu hilares egiſſet dies, in Germaniam eſt reuerſus, comitante eum Romanorum Regis nomine Mingouallij Domino; ipſe, diſtributo exercitu in præſidia, Bruxellam venit. Sed ecce accedunt eum Terowanenſium Legati, extremam commeatus inopiam exponentes, ac ſubſidium rogantes. Conuocat ergo Proceres ac militem, proficiſcitur Cortracum, Iperas, indeque ad Fanum D. Audomari. Creuecœurius enim, intellecta Terowa-

Terovvanēſes preſſi à Gallis, extrema laborant rerum penuria.

nenſium egeſtate, mille ſexcentos equites ac tria peditum millia coëgerat; inſeſſiſq; opportunis locis ad eam Terowanenſes redegerat inopiam, vt canes, feles, mures, ac ſimilia etiam deficerent. Naſſauius Bergis D. Winoci ſubſtiterat, Rom. Regis aduentum exſpectans, ac Creuecœurium quotidie minutis præliis vexans, oppidanis verò ſpem citæ liberationis præbens. Ducenti enim eius equites aliquid frumenti intulerant. Habebat in armis Rom. Rex octo Germanorum, quatuor Belgarum peditum millia, centum cataphractos, & mille ſexcentos leuis armaturæ equites. Sequebantur ducenta plauſtra omni commeatus genere onuſta. Inſtructis aciebus, Terowanam proficiſcitur. Sed Francorum Præfecti inter ſe

diſſi-

Diſſidentibus Francorum Præfectis, commeatus Terovvanam inuehitur.

diſſidentes cauſa fuêre, vt milites Picardi ac Bolonienſes, relictis munitionibus ac Præfectis, domum reuerterentur, quos Creueceurius deſerta Terowana ſequi eſt coactus; introduxitque Rom. Rex plauſtra commeatu onerata, ac diſceſſit, reuertens menſe Ianuario anni 1487. Bruxellam. Creueceurius verò numquam quietus, ſed flagrans deſiderio recuperandæ Terowanæ, ad eius obſidionem menſe Februario reuertitur, re- 1487

Terrevvana iterùm obſidetur, iterúmque commeatu iuuatur; ſed intereà Fanum D. Audomari à Francis aſtu capitur.

ſtitutis veteribus circum oppidum munitionibus: quibus non obſtantibus paulò pòſt Belgæ, importato iterùm commeatu, oppidanos eo inuito refecêre, paucis ab vtraque parte cadentibus. Intereà, quarto Kal. Maij Franci, ductore Creueceurio, ſub nocte obſcura Fanum D. Audomari occupant. Ingreſſus eis patuit, partim nauigio, quà Aa fluuius Bertinenſi Cœnobio permeato vrbe abſcedit, partim ſcalis mœnibus admoris, & cito pede dimenſis, dum molæ aquaticæ, quæ tum graui cum ſtrepitu prouoluebantur, excubias fallunt. Menſe quoque Iulio idem Creueceurius Terowanam recuperat, ſimili ferè ſtratagemate, quo anno ſuperiore eam Salezarius occupauerat.

Hinc & Terovvana ſtratagemate ad Francos redit.

Nec hoc contentus, ſubornato commodo proditore quaſi de Bethunia Belgis tradenda, octauo Kalend. Auguſti plurimos iuxta vrbem & Pontem Merwillæ Belgas cædit, & capit. Captiuorum præcipui fuêre Carolus Egmondanus Geldriæ Dux, annos tantùm quindecim natus, Naſſauius, Boſſuus, Foreſtius, Maſtaingius ac alij aliquot.

Ad hæc inſignẽ quoque cladem accipiunt Belgæ ad Bethuniam.

Ductus eſt Carolus Egmondius cum ceteris in Franciam, ac Borboniis maternis cognatis cuſtodiendus datus; apud quos per continuum ferè quinquennium egit. Tum Geldris pecuniam ad eius redemptionem cogentibus, Meurſij Comes proprium filium obſidem dat, donec promiſſa numeraretur pecunia; quod tandem anno 1492. eſt factum. Ea clades Rom. Regi ſanè fuit acerbiſſima; ſed paulò pòſt recrudeſcens cum Flandris ciuile bellum etiam dolorem curarúmque molem auxit. Fuerat Raſſingemius, vt ſuprà dictum eſt, inter præcipuos belli pridem Gandenſis concitatores, paceque facta, poſt mortem Rimij Tornacum primùm, deinde Inſulas cum vniuerſa familia migrarat, tutò ſe ibi manſurum exiſtimans. Sed Carolus Menneuillius, iuſſu Romanorum Regis, Naſſauij aliquot corporis cuſtodes ſibi adſciſcit, Raſſingemiumque tamquam Regi Francorum ſtudentem capit, ac in arce Viluordiana cuſtodiæ tradit, cognatis affinibuſque vincula eius ægerrimè ferentibus.

Iterùm nouum bellum ciuile ex captiuitate Raſſingemij.

Iraque huius anni æſtate Adrianus Liekerkius, Raſſingemij patruelis, armatis quatuordecim viris fidiſſimis, ad portã caſtri Viluordiani accedit, ceteriſq; in inſidiis collocatis, cum tribus intromitti petit, obſeruato tempore quo Walhainij Dominus, oppidi arciſq; Præfectus, Bruxellam ad Rom. Regem erat profectus. Negato primùm ingreſſu, promiſſis blanditiiſque tandem impetrat. Cauſam obtendebat viſendæ famoſæ arcis. Hîc re-

Aſtu idem Raſsingemius ex captiuitate Viluordiana liberatur.

perto Raſſingemio in area deambulante, ait illi Liekerkius: Eamus, cognate, diutiùs quàm par eſt hîc hæſiſti. Raſſingemius, exuta veſte talari, breuem induit, galerum capiti imponit, ac abit. Cuſtos clamorem tollit. Illi caput parieti illidunt, ſemimortuum in terra relinquentes. Exeunt Liekerkius ac Raſſingemius arce, aſcendunt paratos equos, ac cum ceteris armatis, non intermiſſo equorum curſu, Tornacum veniunt. Hinc Gandauum profecti, quàm tetro carcere ſine cauſa Viluordi Raſſingemius fuiſſet detentus, non ſine mendacio narrant. Idem omnes manere, qui aliquando arma contra Rom. Regem defendendæ libertatis cauſa tulere.

Ab eodem & Liekerkio Raſſengemij patruele rurſum concitantur ad arma Gandenſes.

Nil ſeruare Rom. Regem eorum quæ pace Gandenſi promiſit. Eſſe ſine iuſtitia Flandriam, ſine diſciplina militiam. Cogendum Rom. Regem rationem reddat de acceptis pecuniis, quas Germani numquam ſatiati deuorarunt, & in Germaniam miſerunt. Philippum Bonum nec Carolum Audacem tantum ſimul per omnem vitam nummorum accepiſſe, quantum paucis abhinc annis charybdis Rom. Regis abſorbuiſſet. Hæc veri ſpeciem habebant, niſi acceſſiſſet mendacium & calumnia. Eodem enim tempore corporis Rom. Regis cuſtodes, non ſoluta ſtipendia conquerentes, partem agri Brabantici ac Hannoniæ depopulabantur, ac Germani milites agrum Brugenſium: Bruxellæ verò nullus hoſpiti ſuo ſatisfaciebat. Hinc ergo Gandenſium rebelles, clàm bello inter ſe decreto, Liekerkio negotium dant, prior id Rom. Regi inferat. Is eductis tribus Gandenſium millibus cum multis plauſtris ac tormentis bellicis,

Occupant Gandenſes duce Liekerkio Cortracum.

1488 quinto Idus Ianuarij anno 1488. nocte intempeſta prope Cortracum conſidet. Cùm diluxiſſet, oppidi cuſtodes quærunt, vnde & quid tot plauſtra. Reſpondent aurigæ, è proximis pagis timore Gandenſium ſe fugere. Interim maior manus Gandenſium aduenit, ac per glaciem in muros peruadit. Tormento porta aperitur. Obiiciunt corpora armati ciues ac pauci præſidiarij. Pugnatur hora cum dimidia acriter, deinde vrbe potiuntur; præſidiarij ad arcem profugiunt, poſteróque die deditionem & ipſi faciunt. Rex Rom. re intellecta, Philippum Cliuium cum trecentis peditibus his qui in arce erant, auxilio mittit. Sed ſerò ve-

Item Brugenſes Rom. Rege præſente tumultuari audent.

niens, etiam Ipris non admiſſus, Brugas ad Regem Rom. reuertitur. Initio menſis Februarij, concitatione hoſtium Rom. Regis Brugenſes in ſeditionem vertuntur; cùm tamen Rom. Rex ſine præſidio alicuius momenti ad vrbem veniſſet, expectaturus Belgarum Ordines, qui de pace cum Francorum Rege ineunda erant acturi. Collegia opificum opportuna vrbis loca raptis armis occupant, ad quos cùm Rom. Rex exiguo cum comitatu veniſſet, & cauſam tumultus quæſiiſſet, ſuperbum ac parum ad rem reſponſum accepit. Poſtridie Kalend. Februarij cohors ciuium vna, ſublato ſigno, quod puero tredecim annorum in manus dederant, ad æ-

des

des Petri Lanckhalſij Curiæ Rom. Regis Magiſtri pergunt; domi non repetto, diripiunt, armáque inuenta ad domum deferunt. Inde ad ædes Feurij Flandriæ Quæſtoris, Baradotij Theſaurarij Rom. Regis, ac Meningij (aliàs Ninhouij) Conſulis Brugenſis contendunt, quos etiam nuſpiam reperiere. Rom. Rex cum Proceribus & comitatu intra ædes armatus ſe continebat, eius iuſſu Beueræ ac Mingouallij Reguli ad forum venientes, blandè rogant quid velint, ac an contra Regem Rom. arma ceperint. Negant, viuere ſe velle ac mori cum eo affirmantes; ſed non ſe forum derelicturos, niſi in manus ſibi forent traditi ij qui res eius malè adminiſtrarant.

Inuolant domos Officiariorum cum armatis, eos ſe petere, non Rom. Regem dicentes.

Nonis Februarij Gandauo litteræ ad populum Brugenſem veniunt, petentes Rom. Regem firma cuſtodia aſſeruent. Litteris lectis, veſperi circa horam ſextam Tribunus ſupremus à populo coactus ad Rom. Regem venit, nuntians populum ac Præfectos velle, ad forum veniat. Paret pedes, ſequente Beuero, Mingouallio, Lalano, Pollainio, ac aliis nonnullis. Litteras Gandenſes ei dant legendas. Neceſſitate viſa, petit in ædibus ſuis vt cuſtodiatur. Pluſquam horam ſuper hac re conſulunt.

Intereà Gandauenſes litteris à Brugenſibus petunt, eum vt firma cuſtodia ſeruent.

Tandem negatur, ſed in domo aromatopolæ ad fori angulum ſatis anguſta includitur, ac cuſtoditur. Domui nomen tum erat *Cranenburgh.* Multi è comitatu Regis incognito habitu euaſere, aliqui in carcerem ſunt contruſi, pauci cum eo manere permiſſi. Quinto Idus Februarij, inſtantibus Gandenſium Legatis, feneſtræ domus in qua Rom. Rex erat, ferreis craſſis clathris cancellatim muniuntur, & ex ſingulis collegiis octo viri, qui eum noctu diuque diligénter cuſtodiant, mittuntur.

Itaque aſſeruatur, nec in domo propria ſed in domo priuata in angulo fori.

Poſt biduum è fæce plebis plures in Rom. Regis domũ irruunt, omnia in prædam vertunt, cauſati armorum aceruum in ciuium perniciem congregatorum ſe reperiſſe; quod falſum erat, meraque calumnia.

Domũ eius Brugenſes diripiunt, aliaq; indigna committunt.

Exinde annitentibus Gandenſibus noui leguntur nomine Ducis Philippi ac Francorum Regis Magiſtratus, Rom. verò Regem ad filij ditiones gubernandas inidoneum declarant. Tum Brugis diſcedunt Legati Duacenſium, Inſulenſium, Orchiaci, Valenchenenſium, & alij, à Rom. Rege ante ſeditionem, vt diximus, euocati: quorũ præſentia liberati Brugenſes, in carcerem coniiciunt Villeruallí Dominum, Dudzellium, Cancellarium Carondeletum, Ioannem Lanoium, D. Bertini Abbatem. Tum Rom. Regem adeunt, dictos Nobiles in carcerem ſe conieciſſe affirmantes, quò faciliùs pax Nobilibus exoſa iniretur; deinde vt iniuſtos prædatores puniri petunt, offerentes Regi quatuor millia librarum Flandricarum, quibus domeſticis Nobilibus ſatisfaciat, aliaque quatuor millia, quæ corporis ſui cuſtodibus numeret. Actis Rex gratiis pecuniam non petit; eodemque die in eius cubiculum irruunt aliquot nebulones, capiuntque Pollainium, Naſſauium, Volquenſtainium, Mingouallium, Lalanum,

Domeſticos Nobiles à latere eius ad carcerem abripiunt, duobus tantùm ei ad miniſterium relictis.

Wettæum, Mainium, ac aliquot alios, & in carcerem coniiciunt; manſitque tantùm cum Rege Sorræ Comes, cum alio Germano Comite. Vetant inſuper Beueræ Domino ne diuerſorio iniuſſu egrediatur. Quarto poſt hæc die Sorræ Comes cum altero Germano Comite, iuſſu Regis ex vrbe habitu feminarum euaſere. Exinde publicari iubent, Rom. Regis domeſtici ac milites latebris abſconditi ad ve[illegible]orum ſine metu veniant ſtipendia accepturi, addita capitis pœna ſi quis non veniat. Prodeunt circiter quadringenti milites partim Germani, partim Wallones;

Item alia indigna in eius milites ipſúmque committunt.

quibus fabri lignarij viſis, vnus eorum clamat, Occidite proditores. Inermis miles in fugam ſe coniicit: inſequuntur per omnes vias fabri, vulnerant pleroſque. Sed bonorum virorum ac præcipuè feminarum operâ occultata pars maior mortem euaſit. Poſt hæc verentes ne Rex aliqua ratione aut arte è domo Cranéburgica elaberetur, ei in ædes Philippi Cliuij migrandum nuntiant. Reſpondet, ſe Canenburgica non diſceſſurum, niſi ſuccollantes inde ſe deportaſſent: non rectè eos facere, quòd nullo perſonæ ſuæ reſpectu habito ſic agerent: duodecimum iam agi annum, quòd cum maxima cura, diligentia ac periculis Belgas defenderit:

Tandem cum maieſtate Rex loquutur, ſi ſe occidant, non omnes ſimul Auſtriacos occubituros: itaque videant.

ſcire ſe mortalem eſſe; ſi ſe occidant, non omnes Auſtriacos ſecum occubituros eſſe. Quibus verbis cum maieſtate prolatis, effecit vt multi lacrymas vix continentes, omnes certè eo deſerto ad forum reuerterentur. Quarto Kalendas Martij, cùm paulò ante Coppenollius cum præſidio Francorum Brugas intraſſet, pax cum Francis anno 1482. inita, & nunc renouata publicatur, Rom. Rege adhuc in ædibus Cranenburgicis ſedente. Exin Coppenollius auream argenteamque monetam in vulgus ſpargit, & non multò pòſt Rom. Rex ex Cranenburgica ad Philippi Cliuij domũ ſimiliter ferreis clathris probè munitam migrare cogitur, conceſſis ei rurſum decem Nobilibus domeſticis.

Philippus Cliuius pro Rom. Rege Sluzam occupat.

Philippus Cliuius, intellecta tam arcta Rom. Regis captiuitate, collecto milite Sluzam occupat, ac vtrique arci de rebus neceſſariis prouidet, militare ſignum Rom. Regis exponens. Erant hoc tempore Hulſtæ in præſidio mille circiter ducenti veterani pedites Germani, ac totidem Wallones. Præerat eis Saueuſius, qui adeò grauiter Gandenſibus nocte dieque fuit infeſtus, vt molas etiam quæ iuxta vrbem vento aguntur, redimere cogerentur, ſingulis menſibus quatuor millia aureorum liliorum perſoluentes.

Brugenſes, capto adhuc Rom. Rege, Ghiſtellio, & aliis nouem capita in foro abſcindi curant.

Poſtridie Nonas Martij Brugenſes Iacobo Ghiſtellio, Dudzellæ Domino, quaſi publicam pecuniam in rem propriam conuertiſſet, cum aliis nouem in foro capita abſcindi iubent. Intereà Philippus Auſtriacus Mechliniæ agens Ordines conuocat, rogat, rationem qua patrem liberet ſuggerant. Promittunt omnes extremam operam. Brabantiæ ac Hannoniæ Ordines ſinguli Legatum caſtrenſem ad hoc cum litteris Gandauum ac Brugas mit-

mittunt. Sed Gandenſes ad Ordines Mechliniæ congregatos ſcribentes, petebant, quarto Idus Martij ipſi Gandauum venirent. Sub idem tempus Mechliniam Legati Principum Imperij veniunt, miſſos ſe docent cum conſilio Ordinum, Rom. Regi liberando; cupere omnino Germaniæ Principes, operam opeſque offerentes, id vi aut amicitia fiat. Paulò pòſt Gandenſes interficiunt Martinum (aliàs Matthiam) Paiartum, poſtremæ cum Rom. Rege pacis auctorem, eò quòd Gandenſibus promiſiſſet Rom. Regem in vrbem vltra quingentos pedites non introducturum, adduxiſſe autem quinque millia. Hic per quatriduum immaniſſimè tortus, torturæ violentia decē ciues Gandenſes honeſtiſſimos conſortes nominarat, quos ad cœnā cum vxoribus quidam Gandenſium Præfectus, opere calcearius, lautiſſimè acceptos intempeſta nocte dormientes, è lecto in carcerem ducit, ſtatimque vocatis ſacerdotibus ac carnifice, ceruices abſcindi iubet. Hoc rerum ſtatu Brugis publicatur, ſi quis Petrum Lanckhalſium occuluiſſet, & non proderet, cum vxore ac liberis in ſuperiori propriarum ædium limine ſuſpenderetur, bona publicarentur, cognati ac affines omnes in perpetuum exſularent. Delituerat hactenus Lanckhalſius per quinque ſeptimanas apud confectorem pileorum, quem omnes exiſtimabant eius eſſe infeſtiſſimum hoſtem. Hic atrocitate edicti territus, Lanckhalſium rogat ſibi conſulat. Dum igitur mutato habitu, facie fuco obducta euadere conatur, agnitus captuſque, grauiùs quàm vllus vmquam torquetur, & poſtquam reuocaſſet quòd Nobiles aliquot vi tormentorum accuſaſſet, exprobrans Coppenollio præſenti & aliis ſua ſcelera, capite truncatur. Tandem pridie feſti Paſcharis Brugenſes, relicto foro, quod per ſex ſeptimanas continuas inſederant, domos quiſque ſuas repetunt ſeptemdecim circiter virorum millia, cùm paulò pòſt litteræ à Summo Pontifice Innocentio Octauo ad Brugenſes ſcriptæ adferuntur, quibus conſtituta excommunicationis pœna iubebantur Rom. Regem dimittere. Intereà Gandauum peruenerat pars maior Legatorum Ordinum Belgarum. Agitur de liberatione Rom. Regis acerrimè; quæ demum poſt aliquot dierum ingentes diſceptationes

,, his eſt obtenta conditionibus: Philippus Cliuins, Hainoius, ac Volquen-
,, ſtaini Dominus, obſides Rom. Regis nomine, donec conditionibus ſa-
,, tisfecerit, Brugis ac Gandaui manento, nomineque Cliuij pater eius
,, Adolfus intereà Sluſam eiuſque arces gubernato. Exteros milites om-
,, nes intra tertium liberationis ſuæ diem Rex è Flandria, ac poſt ſepti-
,, mum è Belgio, ſine maleficio dimittito. Rex Philippum Cliuium cete-
,, roſque obſides à dicto ſibi ſacramento liberato, poteſtatem eis faciens
,, militandi cum Flandris contra ſe, ſi hanc pacem violarit. Pacem Rom.
,, Rex Ordinum omnium auxilio, ſi fieri poſſit, cum Francis facito. Flan-

Summè incumbunt tam Brabantiæ & Hannoniæ Ordines, quàm Germaniæ Principes, Rom. Regi liberando.

Barbarum facinus cuiuſdā calcearij Gandenſis cruentus nocte necare decem ſuos concines.

Tandem & Lanckhalſio ſupplicio affecto, Brugenſes, relicto foro quod per ſex ſeptimanas continuas inſederant, quiſque domum dilabitur.

Leges quibus ad extremum Rom. Rex liberatus eſt poſt quartum captiuitatis menſem.

dri æquè ac Romanorum Rex militem omnem dimittunto, Regiq; pro « compenſandis damnis incommodiſq; ternis vicibus quinquaginta mil- « lia aureorum liliorum perſoluunto, ſed Rex proprio ære redimi curato « Gruthuſæ Dominum, Cõſulem Brugenſem, ac alios qui eius libertatem « procurantes capti fuere. His & alia minora addita fuere: quibus propria « manu Rom. Rex ſubſignatis, in libertatẽ poſtridiẽ Idus Maij reſtituitur, quarto ferè à captiuitate menſe, aduenientique publicæ Supplicationi comitem ſe iungit, & in ſcenam ligneam Altari inſtructam conſcendens, ita iurat: Libera voluntate, in præſentia ſacræ Euchariſtiæ, particulæ « Crucis Domini, Euangeliorum, corporis D. Donatiani, ac Canonis Miſ- « ſæ, promittimus conſeruaturos nos ac re ipſa completuros pacem ac con- « ditiones inter nos ab vna parte, ac tres Flandriæ Ordines, quique cum eis « ſtetere, ab altera parte factas: ad hæc fide Regia pollicentes nos num- « quam eos violari permiſſuros, liberans Flandros omnes à ſacramento « quod nobis vt patri ac tutori filij noſtri dixerunt. Iuraruntque deinde « Beueræ Dominus, Legati Ordinum Prouinciarum, ac poſtremò tres Flandriæ Ordines, & Præfecti omnes ciuitatis Brugenſis. E ſcena in ædes Rauaſtainij Rex contendit ac prandet, vnaque cum eo Vicarius Antiſtitis Tomacenſis, qui Sacrum fecit & iuramenta ſuſcepit, Abbates D. Petri Gandaui ac Afflegemij, cum Beuero. Abſoluto ferè prandio, armatus intrat Philippus Cliuius, menſæque adhibetur. Poſt meridiem Ro. Rex ad Templum D. Donatiani properat, ibique Cliuium à ſacramento ſibi dato liberat, eumque in hæc verba iurare permittit: Ego Philippus Cli- « uius promitto ac iuro iturum me Gandauum, atque ibi obſidem manſu- « rum, donec initæ pacis conditionibus ab vtraque parte plenè ſit ſatisfa- « ctum. Intereà aduenerant copiæ Germanorum Rom. Regem expectan- « tium: qui ſalutatis ad portam Crucis Brabantinorum, Hannonum ac Namurcenſium Legatis, iiſque gratiis actis, ad Germanos contendit, deducente eum tantiſper Cliuio. Rex ad arcem Malam, Cliuius comitante Volquenſtainio ac Hainouio Brugas, indéque Gandauum proficiſcitur. Exinde Rex cum exercitu Ardenburgum, inde Middelburgum Flandriæ tendit. Brugenſes metuentes vim militum, qui duce ipſo Cæſare Frederico Belgij finibus appropinquabant, Germanos Præfectos rogant, dignentur apud Cæſarem pro ipſis intercedere. Promittunt hi, ſed faciliùs impetraturos ſe aſſerunt, ſi obſides dimittant: ſic obſides dimiſſi ſunt, ſolo Cliuio non grauatè, vt videbatur, Gandaui manente. Tum pax per vniuerſam publicatur Flandriam. Ceteri Belgæ partim eam publicauere, partim vt indecoram contempſere: ſcribitque etiam Rom. Rex ad ciuitates quæ eam nondum publicauerant, ne id faciant, iubétque quinquaginta plauſtra commeatu onerata ad caſtra ſua Meyngam mittant,

Quid? An non poſteà hæc violata? Sed reſpondebatur, nouam ſecutam actionem, patris ſcilicet vindicantis iniuriam filij; ſeu Cæſaris ſua trans Scaldim vindicantis.

Philippus Cliuius ſacramento, quo Rom. Regi tenebatur, in ſpeciem liberatur, ſed certè nequaquam quo tenebatur eius filio.

Obſides Maximiliani dimittuntur, ſolo Cliuio non grauatè, vt videbatur, Gandaui manente.

tant. Intereà adeſt cum copiis Cæſar caſtigaturus proteruiam Flandrorum, cùm Gandenſes tribus millibus peditum, & quadringentis galeatis equitibus à Franco acceptis ſeſe communiunt. Ægerrimè id tulere Hannones, Antuerpiani, Mechliniani, ceteræque Belgarum Rom. Regi fidæ ciuitates. Cæſar caſtra haud procul Gandauo ad pagum Euergem locans, Legatum caſtrenſem (Heraldum vocant) ad vrbem mittit, iubens ſe ſupremum ditionis Tranſ-Scaldanæ Dominum agnoſcant recipiantque, ſtatimque mittant Cancellarium Carondeletum, Mingouallium, ceteróſque Nobiles quos in vinculis habebant. Legatione ad plebem euulgata, Præfectus ille calcearius ſuprà memoratus, cum Sacerdote ac carnifice ad carcerem iterùm clàm pergit, præcipuis capita abſciſſurus, eáque Cæſari in coreaciis marſupiis tranſmiſſurus, niſi re intellecta, ſuperueniens Cliuius barbaro facinori interceſſiſſet.

Cæſar vt ſupremus ditionis Tran-Scaldanæ Dominus Gandauenſes vt ſe recipiant, fruſtra petit.

Quinto Idus Iunij Badenſis & Nouellius mento tenus foſſas tranſgreſſi, noctu Denſam Rom. Regi vendicant, Francis in fugam actis. Laborabat Rom. Rex ſummopere, Philippum Cliuium vt in ſuas partes pertraheret, perſuadere conatus eum non pro pace Brugenſi, ſed contra Cæſarem iam arma gerere; ſe quoque patrem Cæſarem armatum Imperij nomine ſequi, non quòd pacem Brugenſem violare cupiat. Sed hæc fruſtrà Cliuio occinebantur, aliis interpretantibus, Cliuium apud Gandenſes imperare, quàm apud Cæſarem ſubeſſe malle.

Fruſtrà itē agitur vt Cliuius Gandenſes deſerat.

Cæſar tertio Idus Iulij motis Euergemio caſtris, dimiſſáque maiori exercitus parte, Antuerpiam pridie Kal. Auguſti venit, cùm ſex hebdomadibus, nulla re memorabili geſta, Gandenſes ac Brugenſes omni cladis genere egregiè vexaſſet; & Nonis Septembris Antuerpiæ in atea Abbatiæ diui Michaëlis pro tribunali ſub dio ſedens, Cliuium vt Imperij perduellem, rebellemque clientem, honore ac bonis priuatum proſcribit, Ordinéſque Belgarum ibidem congregatos admonet, pacem anno 1482. initam obſeruent. Hoc tempore Rom. Rex Philippum Burgundum Terueræ ac Beueræ Dominum & Ioannem Salozarum in Hiſpaniam ad Ferdinandum Arragoniæ ac Eliſabetham Caſtellæ Reges tria petitum mittit: primùm perpetuæ pacis cauſa fœdus fieret; deinde vt Rom. Regi viduo filiam Eliſabetham vxorem darent, ac filiam Ioannam filio Philippo deſponderent. Fit fœdus. Sed Eliſabetham Portugalliæ Regis filio deſponſatam renuntiant: quod ad Ioannam, ſeſe libenter ea de re communicaturos quamprimùm adoleuiſſet.

Mittit Ro. Rex Legatos in Hiſpaniam, cuius Legationis fructus tandem nuptiæ Philippi filij.

Exinde Cliuius 14. Kal. Octobris fauore aliquot ciuium Bruxellæ cum quingentis equitibus per portam Flandricam intromittitur. Rom. Rex re intellecta, Mechliniam cum iuſto præſidio mittit Ioannem ac Cornelium Bergios fratres, vt filio Philippo Auſtriaco ſint præſidio, quem ſummopere in poteſtatē redactum cupiebat Cliuius. Bergij fratres

Capta à Cliuio Bruxella, Rom. Rex Mechliniam & in ea filium firmo præſidio munit.

fratres Viluordam occupant, præſidioq́ue muniunt, quotidie ad portas vſque Bruxellenſium excurrentes. Cæſar ac Belgarum Ordines cum Cliuio Mechliniæ fruſtrà de pace agunt. Quare ſeptimo Idus Octobris Dieſtam Cæſar profectus, inde in Germaniam rediit, filio Rom. Regi relinquens Albertum Saxonem Thuringiæ Lantgrauium cum iuſta peditum equitumq́ue Germanorum manu, virum militiæ peritum. Occupata Bruxella, Cliuius paulatim effecit, vt dimidia ferè pars Brabantiæ ac Leodienſis ditionis à Rom. Rege deficiens, ſibi ac Flandris iungerentur. Octauo Kal. Nouembris Niuellæ admittitur, & paulò pòſt quoque Louanij. Offerebant Brabanti ac Flandri, Cliuium ſecuti, Rom. Regi centum millia aureorum Rhenenſium florenorum Coloniæ numeranda, ſi relictis Belgis in Germaniam non ampliùs reuerſurus proficiſci voluiſſet, ac Ordinibus Proceribuſq́ue filio parte matris ſanguine iunctis (quorum p imus Cliuius) gubemationem reliquiſſet, ſed fruſtrà. In Flandria Euerſteinus ac Morbecanus Rom. Regi militantes, Dunkerkam eiectis Francis occupant, auctique militum numero, ſui etiam iuris faciunt Pontem Rowarti, Giſtellam, Womenam, Eſſedum, ac alia aliquot opportuna loca. Cliuius, coadunatis Flandrorum copiis, Niportum ducit, ac nomine Ducis Philippi deditionem fieri iubet. Eſſe ſe eius affirmant ciues, ſed Cliuium hoc rerum ſtatu non agnoſcere. Deinde Niportani, vicinorum auxiliis aucti, adeò Cliuium minutis vexant præliis, vt ſtatim ijs è partibus diſcederet; vireſq́; Creuecœurio coniungens in poteſtatem redigunt Bergas D. Winoci, ac Borburgum, cui Daniel Pratæus præerat: qui inde Niportum profectus, diligenter illud cuſtodiuit, Cliuio ac Creueceurio diuerſis viis ſingulis ad ſua paulò pòſt proficiſcentibus. Menſe Nouembri pridie D. Eliſabethæ Franciſcus Bredenrodius, partium Cliuij & Haukiorum, Sluſis ſoluens quadraginta octo inſtructis actuariis nauibus nouum ſinum, qui ab eo nomen habet, penetrans, quò tutus ab Armuanis & Middelburgiis eſſet, Rotterodamum tendit, illudq́ue nocte idem feſtum ſequente proditione quorumdam occupat, omneſq́ue Cabbeliauios aut capit, aut eiicit. Poſtridie Idus Decembris Duacenſes, Inſulenſes, ac Orchiacenſes pacem anno 1482. cum Francis factam
1489 recipiunt. Et ecce anno 1489. tertio Idus Februarij Burgundi ac Belgæ, forti ciuium opera adiuti, eiectis Francis Fanum D. Audomari recuperant. In vrbe teſſera erat lucerna ardẽs ad turrim, vbi ciues fautores excubabant, ſuſpenſa, dum hi qui foris ſint ſtata hora felem verberibus altiſſimè vociferari compellerent. Ad arcem fugientes Franci, tandem diſcordes facti, etiam eam reliquerunt. Poſt hæc Euerſteinius, Saueuſius, Morbecani fratres, fugientibus Francis, Grauelingam, Borburgum, Bergas D. Winoci, caſtellaque ibidem complura occupant, ac poteſtatem à Rom.

Cedũt quoque Niuella & Louanium Cliuio: idq́; ab eis petebatur inſtanter, vti Maximilianus Belgio deſcederet.

Fruſtrà tentat Cliuius Occidentalem Flandriã.

Occupat pro Cliuio Bredenrodius Roterodamum.

Fanum D. Audomari iterum Francis eripitur.

Rom. Rege accipiunt recipiendi in gratiam omnes qui deſertis Francis & Cliuio ad obſequium rediiſſent, quemadmodum & ius conferendorum officiorum, ac diſpoſitionem de publicatis bonis. Eo tempore confœderatio ſolemnis inter Rom. Regem, eius filium Philippum ac Henricum VII. Anglorum Regem facta, poſtridie Idus Februarij Dordraci in Archiuis eſt relata, & publicata Valenchenis 4. Nonas Martij, deinde & alibi. Sub 14. Februarij D. Valentino ſacrum, Rom. Rex ſubitò in vnum collectis Cabbelliauis, Schiedamum obſidere iubet; ipſe cum Germanis Roterodamum premit, ſed non adeò arctè, quin Roterodamenſes egreſſi pagum Auderſchieum occuparent ac munirent, inde Delfos vſque excurrentes: qui ſine ordine contrà egreſſi, tractique à Rotterodamiis in inſidias, cæduntur, multi capiuntur, ceteri Delfos perfugiunt, deſideratis circiter ducentis viris, ac inter hos vrbis Conſule, qui in partes diſſectus, Delfos à ſuis in viminea fuit reportatus ſporta. Schiedamenſes idem conaturi in Cabbelliauorum caſtra irruperant, ac Harlemios fugauerant, ſed à ceteris Schiedamum repelluntur, quod mox rebus ſuis diffiſi deſeruere, Regiis adhuc ad Roterodamum ſedentibus. Exeunte Martio Flandri collectis quadringentis equitibus ac multis peditibus, Bruxellenſes ſumma commeatus inopia laborantes iuuant, inuectis in vrbem ducentis quinquaginta plauſtris omni commeatus genere onuſtis. Erat hoc tempore Cliuius cum valido præſidio Louanij, Saxone haud procul eadem vrbe caſtra habente. Tertio Kalendas Maij Cliuius Arſchotanis in auxilium circiter quadringentos Francos miſit, vt Antuerpienſium ac Mechlinienſium agros infeſtarent. Læti ciues ac ruſtici qui eò ſe contulerant, lautè eos excipientes genio indulgebant, eò magis quòd poſtero die Maij Kalendæ ad id iuuitarent. Saxo de eorum incuria edoctus, mox cum iuſta Germanorum manu adeſt, media nocte è dumetis in oppidum irrumpens, ac paucos reſiſtentes obtruncans, capit, ignemque aliquot locis Germani iniicientes elegantiſſimum exuſſere templum. Lætati ſunt ſummopere Mechliniani ac Antuerpiani, quòd nulli magis eorum agris fuiſſent infeſti, ſeque iam immeritò conqueſtos videbant, quaſi Saxo clàm cum Cliuio ſentiret. Sexto Idus Maij Cliuius eductis Bruxella circiter ſex millibus virorum cum tormentis, Hallam Hannoniæ expugnaturus properat: vix erant Hallæ centum præſidiarij adueniente Cliuio; ſed Mabonius cum ducentis veniens Hannonum equitibus animum eis auxit. Edocti de Bruxellenſium aduentu, permittunt eos foſſam tranſire, partemque murum conſcendere; ſed cùm in oppidum deſcendere conarentur, omni armorum genere opportunis è locis eos deturbant. Cliuius, quòd detectis inſidiis nemo in oppido pro ſe moueret, ſtatim receptui canit, ac cum multis ſauciis, exuſtis Hallæ ſuburbiis, ac in

Schiedamũ ſimul & Roterodamum Rom. Rex obſidere parat.

Varia velitationes inter Hanckios & Cabbelliauos.

Vaſtationes etiam in Brabãtia, Louanienſibus & Bruxellenſibus variè Mechlinienſes & Antuerpienſes incurſantibus.

Arſchotum Saxo pro Rom. Rege capit.

Fruſtrà tentat Cliuius Hallam Hannoniæ.

iis ſuis qui ceciderant, Bruxellam reuertitur. Circa Idus Maij quoque Gandenſes, armatis circiter quatuor Flandrorum millibus, ac octingentis Francis, ad Occidentalem deuaſtandam Flandriam proficiſcuntur. Figunt caſtra prope Niportum. Adueniunt intereà Vendomius ac Creueceurius cum viginti circiter virorum millibus, magnoque tormentorum numero tanta muros pertinacia quatiunt, vt decem tormenta percalefacta diſrumperentur. Facto hiatu Picardi ac Bolonienſes irrumpere conantur, ſed repulſi ſunt: ſuccedunt eodem euentu Heluetij. Tum equites grauis armaturæ, dimiſſis equis, oppidanos inuadunt; qua inuaſione feminæ Niportanæ galeis ac ferreis thoracibus indutæ, viris feſſis, sauciis ac formidine correptis audacter ſucceſſere. Vendomius maiorem militum manum in oppido eſſe, quàm erat ab exploratoribus relatum, exiſtimans, tertio Kal. Iulij, motis caſtris obſidionem ſoluit. Eodem tempore in Hollandia Ioannes Naeltwijckius Hauckicæ partis Geertrudebergam occupat at; indeque initio menſis Iunij cum Ioanne Montvortio mille ſtipati peditibus Leidam contendunt, ac vi introitum tentant. Sed armati Cabelliaui opera Ioannis Egmondij Hollandiæ Gubernatoris, eos illata clade repellunt. Hi Coudekerkam reuerſi, arcem Poulgæſtiam recipiunt, ſed Egmondius mox cum Leidanis egreſſus eamdem expugnat & incendit. Hinc 17. eiuſdem Iunij pugnatur ad Roterodamum inter Regios ac Hauckios: victoria Regiorum fuit; multi cæſi ac aquis ſuffocati ſunt, captus Naeltwijckius cum multis aliis: pauloq́ue pòſt, Franciſco Bredenrodio Sluſas redeunte, Roterodamenſes deditionem faciunt. Nono Kalendas Iulij Cliuius iterùm Hallam Hannoniæ aggreditur, hiatum efficit vt tria plauſtra inuicem à latere iuncta ingredi potuiſſent; ad hæc ignem erat eiaculatus, vt aliquot ædes arderent. Ciues Deo & tutelari Deiparæ confiſi, aquam bullientem, circulos ligneos ſtuppa, pice, ac ſulphure circumlitos præparant; ab vna parte admotis ſcalis, ab oppoſita pleno Marte inuaduntur. Sed cùm ad veſperam vſque acriter ab vtraque parte eſſet pugnatum, inclinante die Cliuiani multis vulneratis ac aliquot deſideratis, recedunt. Menſe Iulio Saxo Thenam omnibus rebus neceſſariis abundantem, ac cum Cliuio non ita dudum ſentientem, cùm fruſtrà aliquamdiu oppugnaſſet, ac amaris ſarcaſmis indies ab eis irrideretur, duobus locis ipſa meridie oppidum aggreſſus, cùm idem ſæpiùs feciſſet, vt eos in conſuetudinem adductos negligere vim aſſueſceret, tandem omnibus annixus copiis vi irrumpit, ac per multos dies opulentam ciuitatem diripit atque incendit, Francis ac Leodiis præſidiariis pro maiori parte cæſis, paucis captis. Demum menſe Auguſto Germaniæ Principes Francofurti ad Mænum pacem, auditis omnium Legatis, hiſce conditio-

Item Flandri & Franci turpiter diſcedunt ab oppugnatione Niporti.

Pugna in Hollandia inter Hauckios & Cabbellianos, & præcipuè ad Roterodamum, victoribus Cabellianis, hoc eſt Reg. Romanorum.

Tandem Roterodamenſes ſe dedunt.

Cliuius iterùm cum dedecore Hallam occupare nititur.

Thena à Saxone capta, direpta & incenſa.

» ditionibus concipiunt: Rex Romanorum ac Francorum certo mox lo-
» co conueniunto. Quod attinet ad controuerſiam Belgarum contra Ro-
» manorum Regem, promittit Francorum Rex, ea in re ſe rationem ho-
» noris ac exiſtimationis Rom. Regis habiturum, quemadmodum pro-
» prij patris, cuius filiam matrimonio teneat obſtrictam. Nobiles cum
» Rom. Rege Brugis capti, & adhuc Gandaui & in Francia detenti, liberi
» ſine pretio dimittuntor. Gandenſes conditiones pacis Gaueranæ cum
» Philippo Bono olim initas, quod attinet ad annuam Magiſtratuum ele-
» ctionem, ac ius quod extra intraque vrbem tum ciuibus tum Comitis
» miniſtris dicent, obſeruanto. Rom. Regi pro factis belli impenſis, conſti-
» tutis temporibus Flandriæ Ordines ſemel quingenta viginti quinque
» millia florenorum ſoluunto. Rom. Rex in gratiam Regis Caroli Philip-
» pum Cliuium in gratiam recipito, eique omnia ſua vxoriſque bona re-
» ſtituito. In gratiam Rom. Regis Rex Carolus Ludouicum Aureliano-
» rum Ducem carcere dimittito, modò Rom. Rex ſpondeat, cum poſthac
» contra Regem Carolum noui nil moliturum. Ad hæc in gratiam Rom.
» Regis reſtituet idem Rex Annæ Britonum Duci oppida, vrbes, muni-
» tiones ac arces quas in eius ditione occupauit, modò illa Anglos omnes
» ditione ſua dimiſerit. (Nempe parabat Rom. Rex eam ſibi coniugem, ſed
» Rex Carolus eam præripuit, vt pòſt dicetur.) Iubebit vterque Rex ſta-
» tim publicari ſuis in prouinciis conditiones pacis anno 1482. initas.

Leges pacis inter Rom. Regem, & Belgas eorumque auxiliarem Regẽ Francorum.

Ecce riuales, & ideò haud diu fidi amici.

Publicata eſt pax apud Francos ac Belgas, magno omnium gaudio;
præterquam Brabantinorum. Nam adeò ſtatim peſtilentia ſæuire cœ-
pit, vt octodecim menſium ſpatio in ſola vrbe Bruxellenſi triginta ho-
minum millia obierint. Cliuius pacem impedire non valens, accepta
à Saxone fide publica, ſeptimo Kalend. Septembris cum vxore præſi-
dio quingentorum equitum Bruxella diſcedit, permiſſumque illi fuit
omnem ſupellectilem ac prædam, quò vellet, auehere; quam ægrè
duodecim plauſtra, à tribus ſingula equis attracta, capere poterant.

Cliuius accepta fide publica, cum omni ſupellectile Bruxella diſcedit.

Tunc in Franciam Legati miſſi ſunt ad Regem; qui & pacem confir-
» mauit 28. Octobris, in qua & hæc inter cetera expreſſit: Maximilia-
» nus Rom. Rex abſolutam filij ſui Ducis Philippi tutelam habeat, &
» pacis leges Rom. Regi Brugis extortæ reſtituuntor ac diſcerpuntor. Hinc
Eingelbertus Naſſauij Comes Flandriæ Gubernator à Rom. Rege con-
ſtitutus, vbique Magiſtratum renouat. Deinde Ordinum ac Proce-
rum adhibito conſilio, circa Chriſti Natalem moneta ad veterem va-
lorem Edicto reuocatur, vtpote quæ duabus tertiis excreuerat: quæ
ſubita mutatio multas lites & incommoda attulit. Tornacenſes pruden-
tiùs eius æſtimationem dimidia tantùm parte primò mutilarunt. An-
no 1490. variis in locis nonnulli adhuc reluctabātur. Ipſo D. Magdalenæ 1490

Mutatis vbiq; Magiſtratibus, moneta quæ duabus tertiis excreuerat, reuocatur ad veterem valorem.

Bredenrodius & Naeltwijckius Hauckiæ partis tentarunt Goeream, vt inde vicinos popularentur, ſed fruſtrà fuit; & poſteà Bredenrodius inſtructa mediocri claſſe,cum quingentis circiter Hauckiis Sluſam ad Cliuium iterùm nauigans, inſequente Ioanne Egmondio ac Pollainio pugnare coactus ſuperatur. Euadit quidem cum maxima parte ad Riperij portum,militémque exponit: ſed & hîc, victoribus inſequentibus, pugnare compulſus iterùm ſuperatur, deſideratis ſimul ab vtraque parte trecentis viris. Bredenrodius grauiter vulneratus capitur,ac Dordracum perducitur,vbi paulò pòſt è vulneribus obiit,ſepultus apud Auguſtinianos. Erat adhuc adoleſcens Louanio à ſtudiis ad arma ab Hauckiis auocatus,miſeréque ſeductus. Ei enim Hollandiæ Zelandiæque Comitatum deberi aſſerebant, Philippo Cliuio Flandriæ; Philippo Auſtriaco tantùm Brabantiam ac Burgundiam. Apud Hannones quoque prædonum dux erat filius nothus Domini Bellemontij, qui, occupata arce Bellemontia,iter facientibus ac ruſticis nocte diéque erat infeſtus; adeò vt tandem Hannones,rei indignitate moti,contra Antonium Rollinum Aimeriæ Dominum,Hannoniæ Prꝍfectum,ſummopere murmurarent.

Bredenrodius Hauckius vulneribus confoſſus, captus, paulò pòſt Dordraci moritur.

Conſcriptis igitur quadringentis peditibus Bellemontium proficiſcitur: cumque deditionem facere nollent, vi expugnat, latronum maiori parte cæſa, ceteris ad vnum omnibus cum Bellemontio captis,ac Bergis Hannoniæ in carcerem concluſis;vbi tandem iuridica ſententia Bellemontio cum ſuis omnibus caput amputatur,corporáque in quatuor partes ſecta hinc inde ad aliorum exemplum in arboribus ſuſpenduntur. Adrianus etiam Vilainus Raſſingemij Dominus, cùm deſerto Cliuio in gratiam cum Rom.Rege rediiſſet, Gandauoq; ad domum, quam ruri habebat, cum quatuor famulis properaret, à ſexdecim Cliuij equitibus ex inſidiis inuaſus,dimidio ab vrbe milliari multis vulneribus confoditur. Eodem anno ſimiliter Dominus Montvortij iuxta Vltraiectum, vir animi inquieti,Vltraiectinos Hollandóſque iniuriis afficere,latrociniiſque vexare nõ deſiſtebat;cùm tandem Albertus Saxo, eductis contra eum copiis, oppidum Montvortium cum arce obſidet, munitionémque idoneo loco crectam expugnat. Tum animi ciuium præſidiariorúmque cecidere, faciuntque hac lege deditionem,vt ciuibus nil præter interiorem lineam veſtem relinqueretur,exteri milites,quò vellent,ſalui abirent. Sed maior pars, dicto Rom.Regi eiúſq; filio Philippo ſacramento,apud Saxonem manſit. Montvortio ea lege gratia eſt facta, vt ſi denuò contra Regem Ducémque arma ſumpſiſſet, quæcumque apúd Belgas poſſidebat, in perpetuum Ducis Philippi fiſco manerent. Hæc acta circiter Idus Auguſti. quo tempore Saxo cum copiis Dordracum profectus,militem nauibus imponit, nemineque quò tenderet ſciente, ſubitò Ziriczeam inuadit,

In Hannonia etiam Bellemontius omnia turbans tandem capitur, & capite plectitur.

Similiter Monsfortius Vltraiectinos Hollãdoſq; infeſtans, capto oppido à Saxone domatur.

uadit,& viginti millibus florenorum multat, quòd Cliuium non ſemel commeatu & puluere tormentario iuuiſſent,& in Northauen portu munitionem erectam præſidio munit. Quin etiam hoc toto anno Brugenſes nolentes (vt Chronicon Hollandiæ tradit) edictum de imminutione monetæ recipere, Naſſauio Flandriæ Gubernatori obluctabantur. Is occaſionem quærens Brugenſes caſtigandi, Guardiam magnam Rom. Regis, mille quingentorum equitum,& ter mille veteranorum peditum,huc illuc tunc prædantem, ex Hannonia in Flandriam mox poſt pacem anni ſuperioris euocarat. Hi Ardenburgi caſtra facientes, omnia in circuitu deprædabantur. Brugenſes inſolentiam militarem ægrè ferentes,iniuſſu Naſſauij (quod ille quærebat) arma contra Guardienſes ſumunt, Præfectum militiæ peritum, Georgiū Picquauetum nomine, à Cliuio accipiunt,nouumque fœdus cum Cliuio ac Gandenſibus ineunt. Munierant Brugenſes Blanckenbergum; quod cùm Guardienſes obſidere parant, Brugenſes ad eorum munitionem quam prope Dammum habebant, proficiſcuntur. Vnde Guardienſes relicto Blanckenbergo contra Brugenſes tendunt,& aliquot occiſis ac ſauciatis,pleriſque captis, omnes in fugam coniiciunt. Magna erat in vrbe Brugenſi fames. Quare Cliuius, Sluſæ ſe continens,rogatu Picquaueti iis naues aliquot commeatu onuſtas mittit. Cum quibus Picquauetus nocte diſcedens, ac à Naſſauio diligenter cuſtodias Dammi obeunte conſpectus,poſt breuem nocturnam ſuperatus pugnam cum omnibus nauibus capitur, ſociis partim aqua merſis, partim ad patibulum ſtrangulatis, paucis pecunia ſe redimentibus; ipſe Picquauetus capite luit: ſic demum Brugenſes pacem petunt,& impetrant his inter alias legibus, 4. Idus Decembres, cùm
,, tumultus duraſſet menſibus quatuordecim: Brugenſes ſolemni titu ve-
,, niam ruptæ pacis è præſcripto Naſſauij petunto. Pro belli impenſis
,, Rom. Regi eiuſque filio centum quinquaginta millia Andreanorum
,, florenorum ſoluunto. Summa hæc non niſi ex vrbis incolis colligitor.
,, Nominabit Naſſauius viros quinquaginta ſex, è quibus aliquot capire
,, luent,alij qui poterunt,vitam libertatemque ex eius arbitrio redimunto.

Initia nouorum tumultuum apud Brugenſes.

Fœderati Cliuio & Gandenſibus infeliciter cum milite Ro. Regis confligunt.

Pacem rurſum petunt & impetrant.

Sub huius anni æſtatem Carolus Gelder ex Francica captiuitate (de qua ad annum 1487. dictum eſt) in Gelriam venit,omneſque Gelri, eiectis Rom. Regis Rectoribus, ei ſacramentum dicunt. Initio Ianuarij anni 1491. Rom.Rex ac Anna Britonum Dux de ineundo matrimonio 1491
inuicem dant fidem, mittitque ei ſubſidio duo millia peditum, decubuitque cum ea Aurantius armatus nomine Rom.Regis. Sed Rex Francorum Carolus Reneſium,in quo Anna erat,longa obſidione vexatum, tandem in poteſtatem redigit, Rom. Regis militibus trium menſium ſtipendio ad deditionem coëmptis, vrbemque ei cum Duce Anna tra-

Gelria pellit Præfectos à Rege Rom. conſtitutos.

Sſ 2 denti-

Rex Francia Rom. Regi praeripit Annam Duciſſam Britanniæ.

dentibus,quam poſt paucos dies in vxorem Rex Carolus duxit,neglecta Margareta Rom.Regis filia,de qua ſuprà ad annum 1483. Menſe Maio Gandenſes, auctore Reineroquodam calceorum ſutore, in ſeditionem verſi,inſignia Philippi Cliuij reſumunt, Rolandum ſonant,Cliuij militem in vrbem admittunt, ſummum opificum Præfectum impedire conanrem ante publicas ædes interficiunt, filium eius tormentis lacerant, nautarum Præfecto cum quinquaginta viris probis caput amputant: ducenti vrbe diffugiunt. Ioannes Coppenollius iterùm creatur ſummus opificum Præfectus,qui ruſticorum turbam quæ ad vrbem confugerat, in legionem quinque millium diſtribuens,Arnoldum Clericum adoleſcentem ruſticum alti ac ferocis animi eis præfecit. Cuius gloria bellica variis excurſionibus feliciter confectis ita creuit, vt non multò pòſt eius æmuli, videlicet ſanguinarius ille calcearius Reinerus (Remigius aliis) & Coppenollius cum fratre, à plebe occiſi ſint;ille tumultuariè, hi torti & publicè capite plexi. Sub idem tempus Legati Rom. Regis ac Archiducis Philippi, conſenſu Cliuij , Sluſæ Magiſtratum mutant, ac cum eo de reconciliatione agunt. Reſpondet ſe nec apicem vnum diſcedere velle à conditionibus Francofurdenſibus & Turonenſibus , quibus cauebatur, Sluſam cum vtraque arce in ſua manſuram poteſtate , dum ſeſe Reges inuiſiſſent,ac de ſua reconciliatione ſententiam protuliſſent. Multa tunc vltrò citroque acta ſunt illi reconciliando, ſed fruſtrà. Hac æſtate Turcæ , coacta iuſta militum manu , Carniolam Windorum Marcam,indéque Ciliam,Carinthiam ac Stiriam ingreſſi,multa hominum millia capiunt. Sed Rom.Regis iuſſu contra eos cum ſubitario milite Georgius Heberſtainius profectus , hoſtem, illata clade , prouinciis expulit, ac maximam prædæ partem recuperauit. Circa idem tempus Archidux Philippus Eingelbertum Naſſauium ac Præſidem Curiæ Flandriæ cum nobili comitatu ad Francorum Regem mittit , repetitum ſororem Margaritam ac reſtitutionem ditionum vrbiumque quas è pacto pacis anni 1482. reddere Rex iubebatur,ſi nuptiæ fuiſſent diſſolutæ. Rex frigidè reſpondens, conſultaturum ſe ſuper eorum petitionem ait. Videns Naſſauius legationem ſuam non admodum Francis eſſe gratam, petito acceptoque commeatu ad Archiducem reuertitur. Circa finem menſis Decembris apud Kenemerlandios & vicinos Aquilonares Hollandos tumultuari cœptum eſt hac de cauſa. Nicolaus Pynſius (vulgò Corfius cognominatus) illarum ditionum Quæſtor exacturus iuſſu Gubernatoris Senatuſque Hollandici duriùs tributa dudum promiſſa, Alcmariæ à nebulonibus fuiſſet trucidatus , niſi noctis beneficio Hagam-Comitis euaſiſſet. Harlemenſes etiam quidam ſeditioſi ſolutionem detrectant , creſcebatque indies coniuratorum numerus. Gubernator,

Tumultus iterū Gandenſium cruenti.

Legati Ro. Regis, & Philippi Archiducis, conſenſu Cliuij, Sluſæ Magiſtratum mutant.

Repetit Archidux à Rege Francorum ſororem, & vrbes pacti anni 1482.

Tumultus apud Aquilonares Hollandos occaſione Quæſtoris duriùs tributa exigentis.

nator Senatuſque aſturè edici curant, nihil promiſſæ pecuniæ ampliùs exigendum, iamque acta obliuioni quoque ſepelienda: ſic poſitis ſeditioſi armis domum quiſque diſcedit. Poſt aliquot hebdomadas 1492
menſe Martio anni 1492. Egmondius Gubernator conſilio Senatus Ordinumque Hollandiæ rebelles puniturus, ducentos cogit pedites, atque ad pagum caſtrúmque ſuum Egmondam prope Alcmariam ſitum iter per Oceani æſtuaria inſtituens venit: ſed reſciuerunt eius inſtitutum rebelles, collectiſque Alcmariæ mille circiter viris, ad reſiſtendum ſe parant; quare Hagam-Comitis maiora adducturus auxilia Egmondius reuertitur. Alcmariani & vicini animis elati, primùm in militaribus ſignis caſeum & panem, quaſi ad tantam inopiam exactionibus redacti, depingunt, (hinc vulgò dictum *Het Caeſen-broots-ſpel*) ac deinde tertio Maij, ipſo inuentæ S. Crucis die, Harlemum tendunt, illudque fauentibus ſibi nonnullis tumultuariè occupant. Interficiunt Scoltetum Nicolaum Ruuium, ac cum fratre elapſi anni Conſulem, duoſque Scabinos, ceteris fuga ſibi conſulentibus.

Tumultuatores hi (dicti Het Caſebroots ſpel) Harlemum occupant.

Nec his contenti, poſt aliquot dies ſex circiter millia rebellium hora 10. ante meridiem Harlemo profecta Leidam contendunt, ac circa noctem Nortwici altero Leida milliari caſtra conſtituunt, poſteroque die ante meridiem campeſtribus tormentis Leidanos vexant, portamque Rhenanam quatiunt. Cùm neminem exire viderent, ad oppugnationem conuerſi aliquamdiu ſtrenuè depugnant. Tandem à Leidanis vi depulſi, non paucos deſiderauere, multi ſaucij diſceſſere; ortaque diſſenſione hi diſcedere, illi ad oppugnationem redire volebant.

Quin & Leidam oppugnant, ſed magna accepta clade repelluntur.

Leidani ſeditioſos remittere animos ſentientes, accepta poteſtate, equites pediteſque aliquot erumpunt, obuios malè armatos, ac cuſtodias imperitè diſpoſitas obtruncant; ingentemque è ſucceſſu tollentes clamorem, hoſtes formidine captos perturbant. Egmondius occaſioni intentus, cum ceteris præſidiariis ac maxima ciuium parte auxilio exit, rebelleſque inita pugna diuerſis locis aggreditur. Reſiſtunt primò acriter, ſed renouante aliquoties Egmondio cum equitibus impetum, tandem vndique in fugam aguntur. Harlemenſes cum vno tantùm militari ſigno media nocte domum reuertuntur, Alcmariani omnia ſigna perdidere. Accepta eſt altera clades ad Bewerwicam.

Item alteram cladem accipiunt ad Bevervvicam.

Quare hi pacem ſuadebant, alij bellum volebant; hi Gelros mercede conduci petebant, illi Hollandum militem quærebant; rem pecuniariam nemo ſeriò expediebat. Tandem pacis ſuaſores obtinebant, Legati vt ad Saxonem mitterentur. Sed hoc rerum ſtatu nuntiatur, auxiliares prope Hemskerckam conueniſſe quingentos, pluréſque exſpectari. Proficiſcuntur eis Harlemo in auxilium ſexcenti pedites, tandemque in vnum coactis omnibus, ſupra tria peditum millia probè armata recenſuere. Germani, Duce Ober-

ſtainio eis obuiàm eunt, Hemskerkæque propinqui aciem inſtruunt.

Tertiò vincuntur iidem Caſenbrotij ad Hemſkerkam.

Idem faciunt Caſenbrotij. Concurritur animoſè, ac diu victoria anceps fuit. Sed tandem cæſis pertinacioribus, tyrones ruſtici veteranis Germanis virtute, aſtu, ac pugnandi conſtantia impares, ſolutis ordinibus in fugam ſe coniiciunt. Periêre Caſenbrotij circiter quingenti, pauci capti, pars maior effugit. Duo Friſonum millia nauibus aduecta, cùm è propinquo aggere ſociorum cladem conſpexiſſent, conſcenſis nauibus domum renauigant: Harlemenſes, intellecta ſuorum clade, Legatis ſuis, qui Hagæ-Comitis apud Saxonem pro pace ſatagebant, ſcribunt, ne ſine ea domum reuertantur, ſed quoquomodò quàm honeſtiſſimam impetrent.

Demum pacem petũt, & impetrant.

Pax ea ratione coit: Vt innocentibus gratia fieret, nocentes Saxonis arbi- « trio punirentur. Soluerent coniurati pro belli impenſis ducenta quin- « quaginta millia florenorum, ſingulo viginti quatuor ſtuferis Brabanticis « æſtimato. Pace 15. die Maij ſubſignata, Saxo cum Procetibus Harlemum « intrat, ſtatimque tribus ſeditioſorum Præfectis capita abſcindi iubet. Poſteà Saxo cum filio Georgio & Ioanne Immerſelio Conſule Antuerpiano ad Harlemenſium venit Prætorium.

Seditioſi tres Præfecti capite plexi, aliis dictũ: Nolite ampliùs inſanire.

In foro ſtabant viginti ſex viri, partim Alcmariani, partim vicini, capite ac pedibus nudi; qui viſo Saxone, in genua procumbunt. Aduocatus ſeu Syndicus Harlemenſis Ioannes Tattinius, cùm priùs rebelles aliquamdiu officij admonuiſſet, pro ceteris ſubmiſſè gratiam petit. Tum Saxo alta voce ita profatur: Om- « nia vobis ſunt condonata, nolite ampliùs inſanite. Alcmariani cum vi- « cinis dono Saxoni dedere decem millia florenorum, Harlemenſes multam ſuam pecuniariam ſpatio trium dierum perſoluêre, ad publicam ædem perferentes mundum omnem muliebrem, torques annuloſque aureos, & pocula argentea, quibus militi Germano ſtipendia ſunt perſoluta.

Miles in Chriſti imaginem iniurius capite luit.

Harlemi Saxone agente nuntiatur, militem Germanum, qui pecuniam ſuam alea perdiderat, in templum veniſſe, & euaginato pugione crucifixi Ieſu Chriſti imaginem bis acie impetiiſſe. Captum capite plecti, idque ſtipiti impoſitum portæ imponi, cadauerque in quatuor partes ſectum variis locis ſuſpendi iuſſit. Hoc tumultu pendente Archidux Philippus, eique à conſilio Proceres conſiderantes, Cliuium munitione Sluſana ac fœdere Francico ferocem, honeſtam omnem pacem reiicere, conſtituunt Sluſam (vnde infinitæ prædationes pro quinquennio factæ fuerant) armis ſubigere; terreſtri exercitui Saxo, claſſi Burgundus Terveræ ac Beueræ Dominus, Præfecti deſignantur. Beuerus cum filio Sa-

Magno apparatu Sluſa, & in ea Cliuius ab Archiduce obſidetur.

xonis in portum Sluſanum è Zelandia quadraginta tres adducit naues militariter inſtructas, triginta onerarias minores (vulgo *Heuen*) tredecim maiores (*Hulcken* dictas.) His tria millia pugnatorum tormentaque maiora vehebantur, iactiſque in portu anchoris, ne quis Sluſam intrare

aut

aut exire poſſit prohibebant. Cliuius eductis ſeptingentis peditibus ac triginta equitibus, tribuſque tormentis maioribus, claſſem indeſinenter oppugnat. Illa eius militem ſuis impetit tormentis, ſed nulla re memorabili geſta Sluſam reuertitur. Menſe Maio eódem appellunt viginti duæ naues optimæ armatæ ab Angliæ Rege Archiduci in auxilium miſſæ, in quibus vehebantur veterani pedites bis mille quingenti, pauloque pôſt adueniunt aliæ quatuor Saxonis iuſſu ab Hollandis armatæ; iamque Saxo Sluſam etiam terra ſeriò premere incipiebat. Tum Gandenſes, ſublatis paulò antè, vt ſuprà diximus, ſeditioſiſſimis, calceatio & Coppenollio, ad ſaniora conſilia conuerſi, diuturnoque bello exhauſti, vnanimi conſenſu Mechliniam ad Archiducem Philippum pro pace Legatos mittunt; quæ inſtantibus Iulij Kalendis his tandem legibus

Veniunt Archiduci auxiliares ab Anglia viginti duæ naues bellica cum veteranis 2500.

„ eſt data, vocataque pax Caſantiana: Gandenſes Rom. Regem tutorem „ filij ſui Philippi bonorumque eius omnium agnoſcunto, regereque fi- „ lium pro arbitrio ſinunto. Pro belli impenſis ſeptuaginta octo millia „ florenorum ſoluunto; è quibus viginti quinque millia primo menſe nu- „ meranto, ceteras portiones ſpatio duorum annorum penſionibus qua- „ tuor pendunto, & Archiduci viginti quinque millia. Pœnam medio- „ crem in oppido Hulſtano, quam Archidux iubebit, conceſſa fide publi- „ ca luunto. Vrbis priuilegia ex Archiducis arbitrio moderantor. Balliuus „ ac Magiſtratus ad ſui quiſque cuſtodiam duodecim ſatellites legito: ne- „ minem in ius Gandauum vocato præter ciues, ac veteri vrbis caſtellania „ comprehenſos. Quod ad valoris monetæ reſtitutionem attinet, ea in re „ vicinos imitantor. His ſtrictè ſeruatis legibus omnia anteacta abſolutè „ condonantor; quiſq; ad ſua redito, contentus conditione qua ea reperiet. „ Confirmat Archidux pacem Turonenſem. Exules domum redeuntes, in „ hanc pacem præſente Ballino iuranto. Hæc acta tranſactaque ac ſigillis ſunt munita Hulſti menſe Auguſto. Premebatur obſidione, vt dictum eſt, Sluſa. Tum ad Saxonis caſtra venit Adolfus Cliuius Rauaſtainij Dominus Philippi Cliuij pater, admodum ſenex, per Legatum caſtrenſem à filio petes, accepta fide publica Sluſam ſibi intrare liceret. Negat filius patri, magna omnium admiratione. Saxo intereà ad portus ingreſſum munitionem erigit, rebuſq; neceſſariis communit, vnde Francorum naues auxilium Cliuio ferre conantes tormentis repelleret. Poſteà ſtipatus octingentis peditibus Sluſam contendit, Cliuianóſque ad pugnam prouocat. Exeunt aliquot; certatur ab hora quarta pomeridiana ad nonam veſpertinam; paucíſque vtrimque deſideratis, æquo Marte diſceditur. Inde Saxo exercitum promouet, caſtráque locat ad Fanum Annæ Termuiæ. Erumpunt Sluſani, ac ſex Germanos interficiunt. Poſt hæc caſtra vno Sluſa milliari locantur. Idibus Auguſti ad Saxonem veniunt

Leges pacis, rebellibus Gandenſibus conceſſæ.

Saxo ad portus Sluſani ingreſſum munitionem erigit.

Sſ 4 mille

Variæ velitationes cũ Sluſanis.

mille ducenti Brugenſium pedites cum aliquot tormentis, primóq; die conſidunt Lapſcuri: contra hos ſtatim Sluſani erumpunt: cadunt ac vulnerantur vtrimque aliquot, tandémque recipere ſe Sluſani coguntur. Brugenſes caſtra ſua communiunt. Tum Saxo dimidio Sluſa milliari caſtra transfert. Fortia interim facta complura hinc inde à veteranis, ſingulis diebus ex prouocatione certo numero pugnantibus, edebantur. Menſe Septembri Cliuius cum trecentis militibus è minori deſcendens arce, ad Germanorum acceſſit tormenta, è quibus tria clauis ferreis, vbi ignem concipiunt, adactis, reddit inutilia; ac cùm maiora moliretur, cru- deſcente pugna eſt inhibitus, nonnulliſque deſideratis ac ſauciatis ad

Moritur Adolfus Rauenſtainius Cliuij pater.

arcem rediit. Vndecimo Kalend. Octobres Cliuio mors patris ſui Adolfi nuntiatur; vix mouetur. Excurſiones ac minuta prælia nullo die intermittebantur, ſemperque hinc inde aliquot cadebant & ſauciabantur. Paulò pòſt Sluſæ ignis fortuitus conſumit omnem pulucrem tormentarium, tanto cum fragore, vt multi captum oppidum exiſtimarent. Quare poſthac Cliuius (quem deinceps Rauaſtainij Dominum appellabo) ad pacis mentionem aures præbere cœpit, maximè agente Chimao

Tandem pax cum Cliuio ſancitur.

& Naſſauio. Tandem poſtridie Idus Octobris Sluſæ, quæ à 13. Kal. Iulij fuerat obſeſſa, pax publicatur, his inter alias conditionibus tertio Idus eiuſdem ſignata: Philippus Cliuius Rauaſtainij Dominus Alberto Sa- « xoni nomine Rom. Regis ac Archiducis Philippi ſacramentum dicito, « eique omni loco, ſemper, ac contra quos iuſſerit, fideliter operam ſe na- « uaturum promittito. Archidux ac Saxo curantote vt Rauaſtainius Im- « periali proſcriptione liberetur; nec ferent, ea de re aliquis apud Belgas « ei ſit moleſtus. Rauaſtainius in manus Saxonis caſtrum maius eiúſque « claues dato, iſque Rauaſtainio eas reddito, qui anteà promittet Rom. Re- « gi proprio id ore à ſe petenti, aut Archiduci Philippo cùm ad annũ ætatis decimum octauum peruenerit, ſeu eius heredi, ſe reſtituturũ. Minus «

En multa turbatoribus indulta.

caſtrum cum oppido Sluſa ſtatim in poteſtatem Saxonis conſtituito. Annua penſio ſex millium florenorum Rauaſtainio reſtituitor. Libera re- « rum ſuarum omnium poſſeſſione patriáque vtuntor, & Rauaſtainius, & « quicumque eius partes ſunt ſecuti. Nulli Rauaſtainium, nec qui cum eo « fecere, ob præterita detrimẽta in ius vocare fas eſto. Hinc die quinto No- « uembris Cardonio Atrebatenſium Præfecto per Philippum Creueceu-

Atrebatum (quod quindecim annis ſub Francis gemuerat) memorabili ſtratagemate recuperatur.

rium cum militibus multis Atrebato commodùm euocato, atque in ea vrbe relicto Carquelantio Britone, Ioannes Marius ciuis Atrebatenſis, Griſardus vulgò à multa canitie dictus, vir quidem fortunæ tenuis, ſed acris ingenij, ſuíque Principis perquam ſtudioſus, cooperantibus Iacobo Lobbæo, Ioanne à S. Paulo, & Petro Regio; miro prorſus ſtratagemate militem Regis Rom. eiúſque filij Philippi in Atrebatenſe oppidum, quod

quod totos quindecim annos ſub Regis Franciæ iugo ingemuerat, porta Haigeruęſi admittit, Roberto Melunio, Vaudreio, Lanoio, Belleforerio, Raſſino, Contaio, aliiſq; Ducibus Belgis ſex millia partim peditum partim equitum ſilente nocte ciuitati inferentibus, eamque occupantibus. Griſardus multis compotationibus apud Channium Francum, certarum portarum claudendarum onus habentem, eam fidem etiam propter canitiem obtinuetat, vt (Channio aliquoties ad pocula manente) ipſe cum militibus eius nomine portas clauderet. Quod cùm ſæpiùs fideliter feciſſet, quodam die ad portam cum militibus profecturus, ex condicto, in itinere à coniuratorum vno, ſemiebrium ſe ſimulante, poculúmque vino plenum manu tenente, intrò, vt bibat, ac mox diſcedat, adigitur. Rogat Griſardus milites, paululùm præcedant, ſe paucis ab homine ebrio ſe expediturum. Ingreſſus inuenit ceram, argillam, aliáque dudum parata, & celeriter claues exprimunt; ſicque Griſardus ad portam it, claudit, &, vt ſæpè anteà, ad Channium, cum eo compotaturus, comitantibus militibus redit, claues reddit.

Griſardus cum coniuratis claues vrbis magna dexteritate in cera & argilla exprimit.

Claues ita expreſſas mox coniuratus ille Duaci fabricandas curat; tertiuſque coniurátus (hic pictor erat) Melunium, Vaudreium, alióſque Burgundos ductores ad ſtratagema incitat.

Fabricantur claues Duaci.

Stato die iam dicto 5. Nouembris Griſardus, cui omnia Franci credebant, ſignum conſtitutum Burgundis exhibet. Illud erat, cantilena eo tempore Atrebati admodum trita. Eam in vallo intenta voce alacriter Griſardo cantante, Burgundi inter colliculos iter placidè faciebant, equorum ſoleis panno laneo ſuffultis, hinniendique facultate ijs impedita; & eo ſilente, ſtabant: ſic erat condictum. Veſperi hora nona coniuratorum vnus clàm in turrim conſcenderat (nam & huius clauem expreſſerant) ac ferream campanæ linguam adeò alteri lateri adſtrinxerat, vt cùm fortè populum ad arma conuocare vellent, non poſſent. Ex coniuratis duo in mutis vigilabant, dum ſocij cum tribus Francis coniurationis ignaris largiùs ſumentes vinum in porta excubant. Circa duodecimam pictor portæ Haigueruæ oſtiolum modeſtiſſimè aperit, ac ad Burgundos aduentantes contendit. Omnia ſalua nuntiat, tantùm ne ſeipſos prodant, ſed teſſeram Griſardi cantantis diligenter obſeruent: eo canente, quàm placidiſſimè incedant; eo ſilente, ſtent.

Diligentiſſimè curantur & alia omnia ad vrbem aſtu capiendam neceſſaria.

Silebat nempe, accedentibus eò loci vigiliarum Præfectis. Pictor dat eis teſſeram Francicam D. Georgij, ipſe accipit Burgundicam tunc D. Michaëlis; ſicque ad vrbem redit, comitantibus eum tredecim militibus Burgundis. Cùm ad vrbem omnes copiæ appropinquaſſent, tredecim illi, quos pictor adduxerat, portæ cuſtodes ad vnum omnes capiunt, ſtatimque integras valuas, nemine reſiſtente, aperiunt, ductoréſque Burgundicos cum pedite equitéque intromittunt, ſemper Griſardo, & ala-

Potiuntur Burgundi Atrebato.

& alacriùs etiam tunc cantante. Sic circa horam tertiam matutinam Burgundi vrbe potiti ſunt, & paulò pòſt etiam caſtro maiori, oppidóq; minori, Francis fugientibus; & ſeptimo die Nouembris Magiſtratus renouatus eſt, omnéſque coniurati in eum allecti, Griſardo Prætore vrbis ſeu Meiero conſtituto. Hoc anno Chriſtophorus Columbus Genuenſis, paucis à Ferdinando Rege Arragoniæ & Caſtellæ nauibus obtentis, primus in Occidentem longiùs enauigare tentauit, reperitq́ue varias inſulas anteà ignotas, quibus noua indidit nomina, Fanum Dominici, Hiſpaniola, Ferdinandina, Eliſabethina; nunc conſtanti nomenclatura vocantur tres præcipuæ, Hiſpaniola, Cuba, Iamaica. Menſe Ianuario anni 1493.

Columbus primus detegit nouum orbem Occidentalem.

1493 Creueceurius dolens ſibi Atrebatum hoc modo ereptum, alio dolo id recuperare deſtinat. Mittit ad oppidum militem. Is ſe transfugam ſimulans, multa in Francis culpat, ſicque Archiduci ac Gubernatori Contaio ſacramentum dicit; aſſeuerans prætereà, Proceres multos Picardiæ inſolentiam Francorum pertæſos cupere in partes Archiducis inclinare; horumque præcipuum eſſe tandem aperit Baufortij Dominum, qui cum familia ac theſauro paratus eſſet Atrebatum venire, modò in gratiam recepto fides ei publica miſſis litteris concederetur; attribuerent ſibi viros ſex cum litteris fidem facientibus, qui ſecum ad Baufortium eant: pollicetur ſe eum adducturum. Placent hæc Contaio, ceteriſque Præfectis; dant ſimulatori comites ſex. Qui cùm per noctem paululùm proceſſiſſent, à Creueceurio capti, donis ingentibúſque promiſſis eò adducuntur, vt dicto Francorum Regi ſacramento promitterent ſe auxiliaturos, vt vrbs Atrebatenſis recuperaretur. Id autem futurum, ſi nocte eò reuertentes portam exiguo tempore apertam tenuiſſent, fingentes Baufortium in propinquo adeſſe; ſeſéque in humeros adferre arcas pretioſiorem eius ſupellectilem habentes: aderátque ancilla, quæ ſeſe è Baufortij familia aduenire, ſimiliaque ferre ſimulabat. Circa horam noctis nonam vrbi appropinquant, ſubſequente paruo interuallo cum valida peditum manu Creueceurio. Compellant voce notos portæ cuſtodes, eámque aperiri petunt, adeſſe in propinquo Baufortium cum familia, apportareque ſe humeris argentea eius vaſa. Aperitur arcis porta; introëunt, ſequuntur pauci equi, ſupellectilem fictitiam apportantes. Expectant ſimulanter non Baufortium, ſed iuſtis cum copiis Creueceurium; qui inſtitutum ſtratagema omnino ad effectum perduxiſſet, niſi ſubitò vnus proditionis pœnitens exclamaſſet, Claudite actutùm portam, aut proditi perditique ſumus; Creueceurius enim cum magna militum manu veſtigiis hæret; iterátque bis & ter eadem anxius verba. Hic omnium poſtremus intrarat. Quare ceteri pedem referre conati, clauſam à cuſtodibus portam reperiunt, ſtatimque omnes reliqui

Simili arte Franci Atrebatum iterùm ſibi vendicare ſtudent.

Certè & hoc inſigne inuentum.

Atrebatum penè iterùm receptum, ſed tamen ſeruatur.

reliqui cum ancilla capiuntur. Simulator transfuga cum quinque Belgis
veritatem faſſi poſtridie capite puniuntur, corporáque in quatuor partes
ſecta variis locis ſuſpenduntur; eadémque ancillæ fuiſſet conditio, niſi ſe
grauidam dixiſſet. Hæc facta menſe Aprili. Paulò pòſt inter Rom. Regem, Archiducem Philippum ac Carolum Francorum Regem, vigeſi-
,, ma tertia Maij his inter alias conditionibus Senliaci pax initur: Rex Ca-
,, rolus Margaritam Auſtriacam in manus Rom. Regis, Archiducis Phi-
,, lippi, aut Legatorum eorum, vbi & quando placuerit tradito. Rex Caro-
,, lus ac Margarita ab omni nuptiarum vinculo liberos ſe hinc inde confi-
,, tentor; pacta conuenta ea de re inita, irrita habento. Regi ac Archiduci de
,, iis rebus iure agẽdi poteſtas maneto, quæ cõditionibus pacis anni 1482.
,, ſunt conceptæ, ac hiſce conditionibus non determinatæ. Reſtituet pace
,, publicata Rex Carolus Rom. Regi, vt Archiducis patri ac tutori, Comi-
,, tatum Burgundiæ, Arteſiæ, Charloij, ac Noieij, auctoritatem iuris patro-
,, nalis, in quibus id ei competet, retinens. Heſdinium, Aira ac Bethunia
,, in poteſtate Regis Caroli maneto, donec Archidux ætatis annum vi-
,, geſimum attigerit, (quod erit octauo Kal. Iunij anno 1498.) & tunc Ar-
,, chidux eiúſve heres clientale ſacramentum de iis Regi dixerit. Rex Ca-
,, rolus in poſſeſſione Comitatus Maſconnij, Auxerræ, ac Barræ ad Sequa-
,, nam maneto, donec de iure harum ditionum via iuridica ſit ſtatutum.
,, In gratiam bonorúmque poſſeſſionem ab vtraque parte, qui contrarias
,, fouerunt partes, recipiuntor. Promulgatur Senliaci pax ſolemni pompa,

Pax, Senliaca dicta, inter Francum & Ro. Regem eiuſq; filium.

En, ergo agebat Philippus tunc annum decimum quintum.

à Rom. Regis Legatis & Rege Carolo ſacramento confirmata. Tum Legati Margaritam Auſtriacam ad Fanum D. Quintini adducunt, inde Cameracum; vnde Francorum Proceres in Franciam reuertuntur. Poſtero die Margarita Valenchenas intrat. Pace cum Francis ſeriò inita, ac Belgarum ſeditionibus ſublatis, exteri milites omnes, perſolutis ſtipendiis, dimittuntur, ac inter hos Guardienſes; qui deinde cum Ducibus in Geldriam ac Vltraiectenſem ditionem ſe contulere, prædáſque ibi ingentes coëgere, quòd aliquot eorum commilitones ibi non ſecùs ac publici graſſatores fuiſſent patibulis affixi. Tum contra Carolum Geldriæ Ducem abiete, illiq́ue aere bellum nomine Archiducis Philippi intulere, quòd Dux paulò antè finitimis Belgis id prior feciſſet, ac non obſtante Senliaca pace, adhuc in eo perſeueraret. Decimo tertio Kalend. Septembres moritur Lintzij Auſtriæ oppido Cæſar Fredericus Tertius, cùm vixiſſet annos ſeptuaginta ſeptem, ac imperaſſet annos quinquaginta tres, ſepultus Viennæ in templo D. Stephani, perfecto à Maximiliano filio inſigni Mauſoleo, quod pater Fredericus ante annos viginti inchoarat. Turcæ, intellecta Cæſaris morte, initio anni 1494. irruunt in Croatiã. 1494
Romanorum Rex Maximilianus (quẽ exinde Cæſarem nominabo) collecto

Margarita ſoror Philippi Archiducis ex Francia reducitur annos nata tredecim.

Moritur Fredericus Imp. Maximiliani pater, Philippi auus.

Maximilianus ducit ſecundam vxorem, ſed qua biennium integrum non ſuperuixit.

Vt emeret idem Maximilianus vxoris ſuæ patruum Ducem Mediolanenſem, quadringentis millibus ducatorum paciſcitur.

Cliuius Cæſarea proſcriptione Antuerpiæ liberatur.

lecto exercitu eis obuiàm tendit. Sed expectare non auſi, diſceſſere. Cæſar in Auſtriam reuerſus, exercitum dimittit, pauloq; pòſt Oeniponte in vxorem ducit Blancam Mariam filiam Galeacij Mariæ Sfortiæ Ducis Mediolanenſis, ſororem Ioannis Galeacij, qui à patruo Ludouico Sfortia imperio Mediolanenſi fuit exutus, ac demũ veneno ſublatus. Mirabantur complures Cæſarem Maximilianum ad tam impares deſcendiſſe nuptias: ſed hi non conſiderabant Cæſarem ob nimiam liberalitatem continuaque bella ſemper pecuniæ indigum, cum ea in dotem, ac pro Diplomate quo Ludouicus Sfortia ſponſæ patruus Dux Mediolanenſis renunciabatur, accipere quadringenta millia aureorum ducatorum; pro mundo eius muliebri ducenta millia, aliaque centum millia quibus ſponſæ nuptias cognati eius ac affines honorare dicebantur. Sed biennium integrum Blanca Maria non ſuperuixit. Inter venandũ enim (vt & Maria Burgunda prior Cæſaris vxor) equo delapſa, non multò pòſt è caſu, cum fœtu quem vtero gerebat, nullis relictis liberis periit. Exinde Cæſaris iuſſu Antuerpiæ publicatur, Philippum Cliuium Rauaſtainij Regulum proſcriptione, qua eum Fredericus Cæſar ferierat, liberatum in integrum reſtitui, veterémque ei honorem, bona, locum ac dignitatem reddi. Nono Kalend. Maij obiit Philippus Creueceurius Eſquardij Dominus, cuius ſuprà ſæpiùs meminimus, vir belli peritiſſimus, multiſque ornatus dotibus, niſi eas perfidia maculaſſet, ſepultus Boloniæ apud Picardos.

Reuiſit Cæſar liberos ſuos, cùm per quinque annos & medium Belgio abfuiſſet.

Cùm Cæſar per quinquennium & ſex menſes à Belgis abfuiſſet, eò cum Maria Blanca vxore venit, primò Coloniam, inde Traiectum ad Moſam, vbi eum filius Philippus filiaque Margarita cum præcipua Nobilitate præſtolabantur, ibique felices nuptias ac aduentum gratulantes, aliquamdiu feſtos egerunt dies. Cùm Grauiam perueniſſent, obuium habent Carolum Egmondium qui ſe Ducem Geldriæ dicebat, ſperans opera Alberti Saxonis à Cæſare Ducatus quietam poſſeſſionem ſe impetraturum, ſed fruſtrà. Obſidebant Cæſariani Neomagum vrbem primariam, muroſque tormentis quatiebant. Sed cùm paucis menſibus ſummo Geldrorum incommodo bellum duraſſet, tandem Principum aliquot Germaniæ interceſſione res componitur.

Compromittunt Cæſar & Geldrus in pacem, ſed nullo effectu.

Committunt Cæſar ac « Carolus Egmondius controuerſiam ſex Imperij Septem-viris; aſſume- « returque, ſi opus eſſet, ſeptimus Argentinenſium Antiſtes, ſententiaque « à pluralitate conſentientium penderet; intereà Carolus prouentibus Du- « calibus frueretur. Si cauſa cecidiſſet, tum Cæſari ac Archiduci Philippo « vt beneficiarius cliens operam impenderet, acceptis ea de cauſa ſingulis « annis ſex millibus aureorum Rhenenſium florenorum. Non obſtante « hac partium ſubmiſſione, pax paulò pòſt à Carolo rumpitur, ita vt neceſſariò in Geldria relicti Guardienſes non fruſtrà reſiſterent. Cæſar

cum

cum vxore, filio, filia, Antiſtite Moguntino, Frederico Saxoniæ Duce, multaque alia nobilitate Mechliniam, indeque Antuerpiam venit, neceſſaria patans, vt filius Philippus Louanij in Ducem Brabantiæ inauguraretur. Decreuerat enim filium annum decimum ſeptimum agentem emancipare.

Venit Cæſar Mechliniam, indeq; Antuerpiam.

Philippus Rauaſtainius, quamuis ſecundùm pacis Sluſanæ leges tutò Cæſarem adire poterat, miſſo tamen ad eum viro nobili rogare iubet, num Imperatoriam Maieſtatem ſalutatum ſibi venire liceat. Aſſentit hilari ore Cæſar. Cumque Rauaſtainius procul Cæſaris aſpexiſſet vultum, ex equo deſcendit, pedeſque appropinquans, ac Cæſarem ſubridere videns, flexo genu dextro inquit: Ago Maieſtati tuæ gratias, quòd me in conſpectum admittere ſit dignata. Si ante hunc diem aliquid commiſi in quo Maieſtatem tuam offenderim, rogo id mihi ex animo ignoſcere dignetur, ac veniam præteritorum tribuere. Reddit ei Cæſar: Iamdudum ea animo deponens libenter tibi ignoui, ac liberaliter etiamnum ignoſco. Cùm autem hæc aulica ratione in ſpeciem prolata Rauaſtainio viderentur, ac proinde ei non ſatisfacerent, non multò pòſt ad Carolum Francorum Regem ſe contulit; à quo deinde Genuæ Liguru Metropoli præficitur.

Cliuius Rauaſtainius benignè à Cæſare per omnia in gratiam recipitur, ad colloquium eius admiſſus.

Sed nihil ibi memoria dignum, quemadmodum nec contra Turcas geſſit, per omnem poſteà vitam bello infelix. Francis enim (vt pòſt dicetur) Genua pulſis, in Franciam eſt reuerſus, nullàque auctoritate nec dignitate ornatus, inglorius inter eos egit, tandemque ſine liberis moriens, bona omnia cognato Cliuiæ Duci reliquit.

Nihilominùs idem Cliuius ad Francum transfugit, vbi inglorius obiit.

Intereà Cæſar cum filio Philippo multiſque Proceribus Louanium contendit, ibique ſolitis cærimoniis in Ducem inauguratur. Tum moneta aurea argenteàque in populum ſpargitur. Exinde Dux Philippus Equites creat. Tum Principes Antuerpiam redeunt; eadémque ratione Dux qua Louanij, ſed maiori cum pompa inauguratur, quemadmodum & paulò pòſt in ceteris omnibus Brabantiæ aliarúmque prouinciarum præcipuis ciuitatibus. Gertrudebergæ 12. Decembris nomine totius Hollandiæ inauguratus eſt, poſteà Romerſwalij nomine omnium ciuitatum Zelandiæ.

Philippus Archidux præſente patre Cæſare, Louanij inauguratur, inde Antuerpiæ & in ceteris vrbibus.

Anno 1495. poſtridie Nonas Apriles Cæſar in Germaniam reuerſus, cum Summo Pontifice Alexandro Sexto, & Ferdinando ac Eliſabetha Hiſpaniarū Regibus ac cum Venetis contra Carolum Octauum Francorum Regem, qui ſuperiori anno magnis copiis in Italiam tranſgreſſus ſtatum Florentinæ Reipublicæ mutarat, & pulſis Arragoniis Regnum Neapolitanum occuparat, fœdus in ſpeciem facit. Aliis enim implicitis negotiis, nec Cæſar nec Hiſpanus quidquam fœderi contulerunt. 1495

Initiū belli Italici in regno Neapolitano.

Conuocat hoc anno Archidux Philippus Mechliniæ Belgarum Ordines, ac ex eorum conſilio ſtatum Reip. Belgicæ ciuilibus bellis ac diuerſis ſeditionibus valdè perturbatum, in ordinem, qui maximè Principi ac

ſubditis conuenire videbatur, redigit. Deinde miſſo ad Angliæ Regem Philippo Burgundo Beueræ ac Tetueræ Domino cum viris aliquot doctis, controuerſias mari ac terra mercaturæ cauſa ortas componunt, veteremque amicitiam renouant ac ſtabiliunt. Ad hæc Edictum olim à Philippo Bono conſenſu Summi Pontificis publicatum renouatur, ne quis Romæ obtenta maiora Sacerdotia ſacrámque dignitatem ſine Principis conſenſu (Placet vocant) poſſideret, néve poſthac ſacrati homines agros vllos ſine Principis conſenſu emerent. Tum inducias cum Geldro in ſex menſes concipit, Cæſare ægerrimè ferente. Exinde Cæſar, Wormatiæ Comitia Principum ciuitatúmque Germaniæ liberarum celebrans, auxilia contra Francorum Regem petit, quòd non ſolùm Regnum Neapolitanum ac Belgas inuaſiſſet, ſed perturbata Chriſtiana Eccleſia, vrbem Romam, fugiente Venetias Pontifice, occuparat. Petit etiam conſueto more opem contra Turcas. Sed ſententiarum diuerſitate nil memoratu dignum fuit decretum. Singularium aliquot Procerum quæſtiones, vitandi ciuilis belli cauſa, fuêre ſopitæ. Ludouicus Sfortia, accepto Diplomate, Dux Mediolanenſis à Cæſare renunciatur, & Comes Wirtembergij eodem tempore Ducis ab eo titulum accipit. Quinto Kalend. Septembris caſtrum Roberti Mercani, nomine Eſdain (cuius præſidiarij dudum vndique rapaci manu prædas egerant) multis operis ac tormentorum ictibus debellatum deditionem facit. Controuerſia quæ inter Mercanum ac Badenſem erat, Procerũ ſententiæ committitur. Præſidiarij, dicto Archiduci ſacramẽto nemini ſe nocituros, in arce manſere. Menſe Octobri Archidux Philippus Legatos ad Francorũ Regem mittit, petens pacem Senliacam inuiolatam ſeruari curet. Ita ſe facturũ Rex promittit. Pridie Kal. Nouemb. Cæſar Francofurti ad Mœnum Romani Imperij Senatũ, quem vulgò Cameram Imperialem vocant, inſtituit, dictóque die inter horam nonã & decimam antemeridianã in ædibus Brauſeliis Iudices hos cum Aſſeſſoribus conſtituit, Eittelfredericũ Zollernenſem, Bernhardum Eberſtainium, Richardum Neccardienſem Comites; Theodorum Pleiminganum, Nicolaum Heiurenum, Georgiũ Neideccenſem, Auringam Simanam, Martinum Walderodenſem Barones.

Renouatur Edictum, quo olim à Philippo Bono conſenſu Summi Pontificis modus opibus eccleſiaſticis poſitus eſt.

Caſtrum Eſdain, receptaculũ raptorum, debellatur.

Inſtituit Cæſar Camerã Imperialem.

1496 Menſe Febr. anni 1496. Rex Carolus ad Archiducem Legatos mittit, petitum, ſibi Mortangam Hannoniæ oppidum reſtituat, ſi ſecundùm formulam pacis Senliacæ, ante conſtitutum tempus, Airam, Heſdinum, ac Bethuniam recipere velit. Legati liberaliter donati in Franciam contenti reuertuntur. Poſt hæc Archidux à patre Cæſare dudum vocatus, in Germaniam circa finẽ menſis Aprilis proficiſcitur. Kal. Maij Traiectum ad Moſam veniens, cùm ciues pro more ligneã auem è malo ſcorpionibus deiicere conarentur, rogatus è numero eſſe dignaretur, conſentit, ac poſt aliquot

Legati Francici liberaliter ab Archiduce donati, contenti domum reuertuntur.

aliquot repetitos ictus, autem magno ciuium gaudio altiſſima arbore deiicit, ciueſque huius Sodalitatis liberaliter donat. Inde Coloniam Agrippinam profectus magno cum honore recipitur. Idem fit maximè in ditione Ferretana, à quibus in Principem inauguratur, quemadmodum & in aliis cognati ſui Sigiſmundi Auſtriaci ditionibus, dudum patri eius donatis. Secundo Kal. Iulij Viennam ad Cæſarem patrem venit, ac ſecretis communicationibus per multos dies, remotis arbitris, tempus impendunt, agentes, vt creditum eſt, de aſſerenda Geldria, recipienda ſponſa, ac recuperandis ditionibus, quas Francorum Rex eripuerat, de conciliandis Heluetiis, & ſimilibus. Hinc ſimul Insbrucum, id eſt Oenipontem, perueniunt, ac in menſem vſque Auguſtum manent. Circa finem Iulij Ludouicus Sfortia Mediolanenſis in Germaniam venerat, Cæſarem in Inſubres perducturus; Archidux Auſtriacos ſuos inuiſens, patrem Lintzij expectabat: Cæſar à Ludouico Sfortia ad bellum contra Francos in Italia ſuſcipiendum incitatus, ea tandem lege eſt aſſenſus, ne filius Philippus ei ſe miſceret, ſed in Belgium reuerſus, pacis Senliacæ conditiones obſeruaret. Rebus ad hunc modum conſtitutis, filio in Belgium redeundi poteſtatem facit, dimiſſoque Ægidio Buſlidio Præpoſito Leodienſi, filio alios adiungit comites ac Conſiliarios: qui cum eo per celebriores Germaniæ ciuitates profecti, à Principibus ac liberis ciuitatibus magno cum honore ſunt exculti. Duodecimo Kal. Octobres in Zelandiam Hiſpanica claſſis centum triginta quinque nauium appellit, qua vehebatur Ioanna Arragona Ferdinandi ac Eliſabethæ Hiſpaniæ Regum filia, deſponſata Archiduci Philippo, ac non ita dudum per Legatum illi nupta. Venit Ioanna cum præcipua Nobilitate Antuerpiam (militibus ac ſociis naualibus in inſula Walcherana ad claſſem manentibus) ſummoque cum honore, ingentique pompa omnium Nationum in vrbe mercaturam facientium, recipitur. Margarita Auſtriaca fratri eius Hiſpaniæ Principi deſponſata, Namurco Antuerpiam profecta, ſponſa ſponſæ felicem gratulatur aduentum, bonaque omnia inuicem precantur. Congreſſus harum duarum Principum fuit perquam ſuauis ac blandus; non enim multùm ætate diſtabant. Archidux vix è Germania reuerſus, Liræ Brabantiæ oppido ſponſam Antuerpiâ venientem excipit, ac duodecimo Kal. Nouembres in vxorem ducit, iungente eos Henrico Bergio Antiſtite Cameracenſi: nuptiæ verò exiguo cum comitatu ac parua pompa Liræ ſunt celebratæ, ſed poſteà Bruxellę Regia planè magnificentia inſtauratæ. Erat eo tempore Cæſar in Italia, primumq; Genuam, deinde Piſas circa Nonas Octobres ingreſſus, deiectis Frãcicis liliatis inſignibus, Aquilam Romanã eius loco ſubſtituerat. Oppugnabantur Piſani à Florentinis auxilio Francorũ. Defendebantur verò à Summo

Archidux Traiecti ad Moſam, deiecta aue lignea, Rex.

Multis diebus Viennæ Archidux cum patre Cæſare ſecretò communicat.

Rediens in Belgium, magnis vbique honoribus excipitur.

Venit ad eum Ioanna ſponſa filia Regum Hiſpaniæ.

Nuptiæ celebrantur primùm Liræ, ſed poſteà ſplendidiùs iterùm Bruxellæ.

Fœderati in Italia, hinc Florentini cum Rege Gallia, illinc reliqui cum Cæſare.

Pontifice, Venetis ac Sfortia, qui Cæſarem in fœdus ac ad ferendũ auxilium pertraxerant. Conueniunt omniũ confœderatorum Legationes, inter quos erat & Philibertus Sabaudię Dux, ducentos adducens lancearios equites, ac clientale Cęſari ſacramentum de Sabaudia dicens. Decernunt Liburnum Florentinorum portum terra marique oppugnandum, ne eius opportunitate ad inuadendam Italiam Francorum claſſis vteretur. Cæſar oppidi ſitu terra marique perluſtrata, copias terreſtres adducit. Veneta claſſis mari premebat. Florentini iuſtum Liburni habebant præſidium, cui nec commeatus nec tormenta deerant. Præerat Bettinus Ricaſolis, qui mox adiutus Normannica naue, quæ ſecundo vento, contemptis Venetis, in portum ſe intulerat, ac octingentos Vaſcones cum multo commeatu expoſuerat, inſigniter ſe defẽdebat, tantò feliciùs, quòd Veneti & Sfortiani diſſiderent de Liburni poſſeſſione, etiam antequam eſſet in poteſtate. Tandem cùm media hieme, ſæua tempeſtas aliquot Venetorum triremes perfregiſſet, ceteraſque in altum eieciſſet; milites terra Liburnum premenres eadem coacti tempeſtate, è caſtris magno numero Piſas perfugêre. Quare Cæſar, ſoluta obſidione, reductiſque copiis, Ticinum ad Sfortiam, indeque in Germaniam eſt reuerſus. Apud Belgas Hiſpaniæ Proceres qui Ioannam Arragonam comitati erant,

Liburnum Florentinorum portus obſidetur, ſed irrito conatu.

Reuertit Cæſar in Germaniã.

1497 cum Margarita Auſtriaca menſe Februario anno 1497. naues Vliſlingæ in Hiſpaniam traiecturi conſcendunt, vt Ioanni Arragonio Hiſpaniarum Principi nuberet. Comitatus eſt Archidux ſororem Middelburgum Zelandiæ vſque, manſitq; donec vento flãte ſecundo claſſem aſcendiſſet, ac è portu ſoluiſſet; tum Bruxellã reuertitur. Hiſpanica claſſis Angliam in conſpectu habens, ſubita ac periculoſiſſima oborta tempeſtate, haud procul naufragio abfuit: quo tẽpore (res memoria digna) Margarita naturali hilaritate nõ deſtituta, cùm iuxta nautarũ in eo periculo morem, manus ſibi ac in iis aliquot aurei obligarentur, vt erat Gallica lingua facunda, vtpote vt futura Regina in Francia enutrita; hoc ſibi ipſi Epitaphium luſit; atque chartæ cereæ incluſum, alteri manui cum aureis alligari voluit, vt poſteà ab vndis ad littus eiecta cognitaque, honeſtè terræ mandaretur:

Margarita Archiducis ſoror nuptura Princips Hiſpaniæ, illuc nauigat.

Intrepida inſtante naufragio, lepidiſſimũ ſibi ſcribit Epitaphiũ.

Cy giſt Margote, noble Damoiſelle,
Deux fois mariée, & morte pucelle.

quòd Latinè ſic ſonat:

Margaris hoc tegitur tumulo clariſſima; quæ bis
Nupta quidem, manſit ſed ſine labe pudor.

Tandem multis ſuperatis difficultatibus, ac aliquot amiſſis nauibus, ceteriſque ferè omnibus iactu onerum ſeruatis, ægrè portum Angliæ oppidi Hamptonæ tenuit. Honeſtè ac pro dignitate à Rege Henrico Septimo excepti, rebus neceſſariis ſunt adiuti. Cumque per tres hebdomadas

das ventum ex Oriente flantem expectaſſent, eo ſe exhibente, dant vela, magnumque maris emenſi ſpatium, valida iterùm cogente neceſſitate, Galliciæ portum, qui à D. Andrea nomen habet, intrant, Regeſque certiores de ſuo aduentu faciunt. Properat eis ſtatim cum multa Nobilitate obuiàm Caſtellæ Coneſtabilis, ac haud procul vrbe Burgenſi Rex Reginaque Margaritam amplexi ad vrbem deducunt. Poſtero die eam Princeps Ioannes cum magna ſolemnitate in vxorem ducit, celebranturque ingenti Hiſpanorum gaudio ſumptuoſiſſimæ aliquot diebus nuptiæ.

In Angliam aliquamdiu ex tempeſtate recreata tandem proſperè Hiſpaniam attingit.

Sed lætitiam hanc non multò pòſt nubes triſtis inuoluit. Nam fine huius eiuſdem anni obiit idem Ioannes Hiſpaniarum Princeps ardenti febre, relinquens vxorem Margaritam Auſtriacam grauidam, quæ paulò pòſt animi dolore immaturum edidit fœtum maſculum, quæ altera fuit Hiſpaniæ mœroris cauſa.

Nuptiæ eius, ſed breuis gaudij.

Hoc anno poſtridie Kal. Iulij fortuito igne Anghiani periêre quingentæ ædes, extincti fumo ac flamma pluſquam quinquaginta homines. Oppidum Dieſtum in Brabantia hoc tempore ſub imperio erat Ducis Iuliæ, vt beneficium Ducis Brabantiæ. Iuſſerat Dux Iuliæ ibidem leui de cauſa ciues aliquot capite plecti. Horum propinqui ad Procuratorem cauſarum Brabantiæ Ducis de ſupplicij iniquitate erant conqueſti. Hic die dicta Ducem Iuliæ coram Senatu Ducis Brabantiæ in ius vocat; defendebat ille ſe per Procuratorem: ſed tandem cauſæ diffidens, oppidum Dieſtum cum omni quod in eo habebat iure Eingelberto Naſſauij Comiti vendit, cuius poſteri exinde id poſſedêre.

Narratur qua ratione Dieſtum oppidum à Duce Iuliæ ad Naſſouios venerit.

Eodem ferè tempore Ioannes Carondeletus Champuanſij Dominus Burgundiæ Cancellarius dignitate exuitur, inimicorum calumniis, vt quidam volebant, circumuentus, promotúſque eſt in eius locum vndecimo Kalend. Ianuarij Thomas Plainius Maignij Dominus, natione (vt Carondeletus) Burgundus; cuius conſilio mox ſtatutum ac publicatum fuit, ne quis ſericis aut laneis vteretur veſtibus, niſi ex apud Belgas factæ textæque eſſent: quæ lex mercatorum aſtu ac donis parum diuturna fuit.

Lex lata, ſed parum diuturna, ne quis veſtiretur, niſi ſericis aut laneis apud Belgas textis.

Paulò pòſt Balduinus Lanoius Molenbaiſij Dominus cum honorifico comitatu in Franciam ad Regem ab Archiduce mittitur, vt Ducatum Burgundiæ, ac in Arteſia Airam, Heſdinum ac Bethuniam, ceteraſque vrbes eius iuris repeteret. Honorificè à Rege excipitur, legationéque in ſecretiori Concilio audita, ſpecioſis Lanoius verbis ducitur. Cúmque diſcedendi tempus aduenifſet, frigido ſcripto remiſſus eſt, vt facilè Franci demonſtrarent, ſeſe Burgundiâ niſi per vim 1498
non diſceſſuros. Septimo Idus Apriles anni 1498. obiit Francorum Rex Carolus Octauus, annos natus viginti & octo, è quibus regnauit tredecim. Anna Britona ter ei peperit, ſed infantes obiêre. Erat enim Rex corpore & animo infirmus. Feſſus ludo paruæ pilæ, in quo ſe cum reticulo exer-

Moritur Carolus Octauus Francorum Rex apoplexia, nullis relictis liberis.

exercuerat, in cubiculum ſecedit, ceteroſque è feneſtra ludentes aſpiciens, ſubito neruorum ſtupore, quem Græci apoplexiam vocant, corripitur, priuatúſque ſenſu ac motu in terram decidens, pauló pòſt exſpirat. Quinto Kal. Iunij eius loco Rhemis inungitur Ludouicus Aurelianorum Dux, Rex huius nominis Duodecimus. Comparat intereà Cęſar iuſtum ex Heluetiis exercitum, cum quo in Burgundiæ Ducatum filij ſui

Cæſar pro filio in Burgundiam irrumpit, ſed fructu tantùm inducıarum.

maternam hereditatem contendit. Præerat Francorum nomine Burgundis Tramulius Dux vetus; qui cùm in vrbem Digionenſem ſe cum copiis includere eſſet coactus, Cæſari ſine dubio ceſſiſſet, niſi pecunia corrupti Heluetij ſubitò ſtipendia ac miſſionem petiiſſent. Carolus quoque Dux Gelriæ dictus, à Francis concitatus, contempta Septem-virûm Germaniæ ſententia (de qua ſuprà ante quadriennium) quòd contra ſe feciſſet, Belgis è Geldria bellum infert. Quare facilè Cæſar cum Rege Ludouico id ſummopere expetente, inducias aliquot menſium, dimiſſa exercitus maiori parte, facit; cumque Louanium perueniſſet, Ioanna filij

Naſcitur Leonara filia Philippi Archiducis ex Ioanna Arragonia.

Philippi vxor, filiam parit Leonoram matris Cæſaris Maximiliani nomen referentem: Præſul Cameracenſis infantem ſacra lauit Aqua, eam inde ſuſcipiente nomine Cæſaris Marchione Badenſi. Huic adſiſtebant Margarita Eboracenſis ac Anna Burgunda Adolfi Rauaſtainij vidua, nomine Eliſabethę Hiſpaniarum Reginæ. Hoc tempore in Friſia dudum potentes erant factiones, vna ſe Vercoperos appellabant, hanc Groningani fouebant; altera Sciringanos. Groningani mirum ius in vicinos

Dura leges à Groninganis prætenſa in Ommelandios.

(Ommelandios vocant) prætendunt. Non enim Ommelandiis vel pullum equinum alibi quàm Groningæ emere aut vendere licet. Singulæ ciuitates præter vnum piſtorem, ſutorem, calcearium, lanei lineíq; panni venditorem, nec alias, quibus vita ſocietáſque humana indiget, tabernas habere poſſunt, adeò vt neceſſariò ampliſſimis pagis ea ſint Groningæ comparanda, quæ vna non poteſt ſuppeditare taberna. Quæ verò domi vel in agris ruſticis naſcuntur, nullibi præterquàm Groningæ vendere licet, niſi ingentem multam ſoluere malint. Sciringani, Duce Gotſcalco Iongema, anno 1494. aduocata è Belgio Guardienſium legione, Groninganos, excepta Leuwarda ac Ooſtergoia, omni Friſia pepulerant; nunc verentes, dimiſſis Guardianis, Groninganorum potentiam, inito conſilio Franicæ concludunt, Principem aliquem potentem in Friſiæ

Nata hinc gratia inter Friſios diſsidia.

peculiarem Dominum aſſumendum; mittunt Legatos ad Albertum Saxonem apud Hollandos agentem. Communicat is Cæſari, eiúſque filio Philippo. Hi conſiderantes ſeſe Duci Alberto propter bella ex ſtipendio vltra trecenta florenorum millia debere, in Friſiorum Legationem conſentiunt, traditóque Diplomate Albertum Saxonem, legitimóſque eius heredes, hereditarios Friſiæ vtriuſque Gubernatores (hoc enim tantùm

» tantùm titulo eſt decoratus) nominant, ea conditione, vt hanc donatio- » nem tam pro debitis in hunc vſque diem ſtipendiis quàm pro præſtito- » rum officiorum munere honorario acciperet, ſeſeque Cæſaris Comitiſ- » que Hollandiæ cum omnibus poſteris clientem profiteretur, reſtituturi » Hollandiæ Comiti Friſiam, eùm ei aut eius heredibus dicta trecenta » florenorum millia cum omni pecunia, quam ipſi aut eius poſteri do- » mandis rebellibus, extruendis neceſſariis munitionibus, alendiſque per- » petuis ſtipendiariis erogaſſent, eſſet reſtituta. Sic exhibito Diplomate, Saxonis nomine Scaubergius à Snekiis ac Weſtergoiis ſtatim inauguratur, vt etiam paulò pòſt ab Ooſtergoiis, qui tum primùm à Groninganis defecerant. Sequuntur hos Zeuenwoldæ ac Sciringicæ factionis Nobiles ignobileſque omnes. Groningani idem facere iuſſi recuſant, quemadmodũ Leuwardij ac Vercoperi omnes. Leuwardij cùm ſtrenuè ſe aliquamdiu contra Scaubergium defendiſſent, tandem & ipſi Saxonem Principem recipiunt, pacti res omnes ſaluas, & vt qui vellent Groningam migrare poſſint: præficiturque oppido Witterſoxius, qui contrariæ factionis ædibus aliquot dirutis, arcem Leuwardæ ædificat, quæ etiamnum hodie viſitur. Sciringani, dominationis Groninganæ hoſtes capitales, Etzardum quoque Ouerendæ Comitem ad bellum Groninganis inferendum omni arte concitant, corpora opeſque in hanc rem ſinguli offerentes. Is re benè examinata, clàm cum Saxone conſpirat, auxiliiſque ab eo acceptis cùm ſuas iunxiſſet copias, bellum ſubitò Groninganis infert. Defendunt illi ſe ſtrenuè, donec variis fracti cladibus ad Fredericum Badenſem Præſulem Vltraiectinum donatione Cæſaris Henrici Quarti (vt volunt) Groningæ Dominum ſe conferunt, auxiliumque petunt. Is partes auditurus, eos Vollenhouam conuenire iubet. Cùm fruſtrà pro pace laboraſſet, inducias in menſem vſque Martium anni 1499. facit: quibus ſtantibus, iterùm pro pace in Hollandia conueniunt, ex vna parte Albertus Saxo cum filio Georgio & Comes Etzardus, è Groninganis Schatterus & Horenkens Conſules, & Paſtor D. Martini; ab Ommelandiis Abbas Selwarti, Commendator Warſumij, ac Albertus Guikuma. Sed cùm nec hîc conuenire poſſent, prolongat Præſul inducias vſque ad ſeptimum Kal. Iulij. Poſtridie Kalend. Iulij Archidux Philippus Duaci inauguratur, indeque Atrebatum profectus, Franciæ Cancellario clientale ſacramentum ſolita cum cærimonia de Flandria ac Arteſia dicit; is verò Archiduci nomine Regis, de Bolonia, petens ſecundùm formulam pacis Senliacæ, Aira ſibi, Heſdinum ac Bethunia redderentur: quod ſtatim Rex Ludouicus, miſſis ad horum oppidorum Præfectos in eam rem litteris, fieri curauit. Exinde Arrebati 25. Iunij in Arteſiæ Comitem magno omnium Ordinum gaudio inauguratur. Erat enim

Tandem poſtulatus ab eis Dominus peculiaris, & datus Albertus Saxo, certis his legibus.

Opponunt ſe Saxoni Groningani & aliquot alij.

Capta Leuuarda, arx ibi cõſtruitur.

Fruſtrà laborat Epiſcopus Vltraiectinus paci Friſicæ cõponendæ.

1499

Tandem paci Senliacæ ſatiſfit, tam à Rege Franciæ quàm ab Archiduce.

enim Princeps formoſiſſimus, annorum viginti & vnius, Regiam maieſtatem ore, vultu, totoque corporis habitu referens. Atrebates eo viſo, adeò ſunt lætati, vt miſeriarum, quas longo tempore eius nomine pertulerant, obliuiſcerentur. Octauo Idus Iulij Comes Naſſouius Bethuniam profectus, Philippi Principis nomine eius oppidi poſſeſſionem accepit. Exinde Cæſar è Germania in Geldriam cum copiis deſcendens, Carolo numquam quieto bellum infert, oppidumque Arkelenſium capit. Defendit ſe Gelder quantum poteſt, acceptis clàm à Francorum Rege quingentis lancearìis equitibus, Ducibus notho Borbonio ac Marcano Eſdainæ Domino. Cæſari quoque Cliuiæ ac Iuliæ Ducum auxilia non defuêre. Sed paulò pòſt res ex parte componitur, Cæſare in Germaniam reuerti coacto, propter nouum inter confœderatos Sueuos ſubditos ſuos ac Heluetios ortum bellum. Finitis inter Groninganos eorúmque hoſtes menſe Iulio huius anni induciis, bellum vtraque pars ſummo ſtudio apparabat. Eligunt Groningani quatuor tribunos militares, Heralma, Schatterum, Comerum, ac Comina; qui educto milite Dammum, Fermſonium, Otterdumium, Rheidam, Watenœum, ac loca vicina præſidiario milite occupant, arcemque Kipperdanam, ceteráſque Hammij, Derſumij ac Stickæ incendunt. Etzardus, Ducibus Groninganæ ditionis Nobilibus, in Oltamptiũ octingentos mittit veteranos pedites, ac bis mille armatos ſuæ ditionis ruſticos; qui Winſchotam ac Slohteram prætergreſſi ad Abbatiam Witwirum conſident, partemque Oltampij ſacramentum dicere, ac ſtatim Etzardo numerare bis mille ducentos daleros cogunt. Groningani qui Dammi in præſidio erant, eos exſpectare non auſi, deſerto oppido, Groningam reuertuntur. Nobiles id occupantes, foſſa valloque muniunt. Poſtero die Etzardus comitatus mille aliis armatis ruſticis Dammum venit; Oltamptios non parentes populationibus ac incendiis vexat. Witterfoxius, intellecto Etzardi aduentu, cum ducentis quinquaginta veteranis ad eum contendit: ſed prope Colhamum à Groninganis numero longè ſuperantibus victus, inter primos præliando cadit, ac cum eo circiter centum quinquaginta ex Guardienſibus; Dammo nihilominùs in poteſtate Etzardi manente. Hic erat Friſiæ ſtatus æſtate huius anni, cùm Albertus Saxo menſe Aprili Leuwardæ, & in vicinis oppidis eſſet inauguratus hac vtrimque ſacramenti forma: Nos Albertus Saxoniæ Dux, Lantgrauius Thuringiæ ac Marchio Miſniæ « notum facimus, nos in protectionem defenſionemque noſtram accepiſſe « ac accipere omnes ac ſingulos cuiuſcumque generis ac ordinis homines « ditionis Friſicæ, eorum oppida, pagos, munitiones ac incolas; promittimuſque, extra Friſiam ad conuentus agendos eos numquam euocaturos, « ſed ius omnibus ſinguliſque æquiſſimè domi dicturos. Priuilegia quo- «

que

Cæſar pro filio cum copiis in Geldriam venit, ſed mox domũ reuocatur.

Groninganis toti ſe inſtruunt contra Etzardum aliosq́ hoſtes clàm cum Saxone facientes.

Adueniente hoſte Dammum deſerunt, hoſtiq́ relinquunt muniendũ.

Forma iuramenti, quo ſe Saxo Friſiis obſtrinxit.

„ queac immunitates omnium ſingulorumque conſeruabimus, nouaſque „ leges ſine eorum aſſenſu nullas feremus. Et ſic Albertus Dux. Friſij verò „ in hanc ſententiam cum eo conuenere ac iurauere: Nos homines ſacri ac „ profani ordinis, Nobiles ac ignobiles ditionis Weſtfriſiæ, agnoſcimus, „ eligimus ac recipimus in abſolutum Principem, Ducem Albertum Saxonem, eiúſque legitimos heredes conditionibus deſcriptis in Diplo„ mate Cæſaris. Si neceſſitate preſſi Dux Albertus eiúſque heredes in Fri„ ſia gubernandi cauſa habitare non poſſint, nóſque eam ob cauſam eum „ eiúſve heredes pro Principe agnoſcere nec recipere ampliùs voluerimus, „ promittimus nos illi aut eius legitimis heredibus ſoluturos eam pecu„ niæ ſummam, quam durante gubernatione nutriendis militibus, aut „ quibuſuis aliis de cauſis regioni neceſſariis impenderit. Quo facto inte„ grum nobis erit, aliũ pro arbitrio eligere Principem. Donamus ac con„ ſentimus Duci Alberto eiúſque heredibus Dominia, tributa, ac annuos „ reditus ſequentes: ſingulis recipient annis à ſingulis Friſonum ædibus „ duos Flandricos groſſos, ſtuferum Brabanticum conſtituentes. Singuli „ equi, ſingulaque pecora biennium excedentia groſſum vnum ſoluent. „ Annui Friſonum reditus, ac agrorum annuæ locationes ſingulis annis „ centeſimum Principi ſoluent nummum. Qui proprios colent agros, ſol„ uent habita ratione vicini agro conducto vtentis. Singula cereuiſiæ do„ lia aliunde in Friſiam aduecta octo ſoluent groſſos, è quibus Princeps „ ſex, ærarium loci duos recipiet; liberi tamen erunt homines ſacri ac No„ biles. Vini vigeſimam Princeps habebit menſuram. Pannus laneus, cu„ ius vlna triginta vendetur ſtuferis, ac lineus, qui decem, ſingulæ vlnæ „ quatuor ſoluent groſſos, quæque dictam non attingent ſummam, duos „ groſſos. Harum rerum ſolutio hoc anno ac die initium ſumet. In cuius „ rei teſtimonium hęc Snechi ſubſignauimus, ac ſigillo ordinario ditionis „ Weſtegoicæ muniuimus pridie Kalend. Maij, anno 1499. Hoc eodem anno vigeſima prima Auguſti vendidit Fredericus Badenſis Antiſtes Vltraiectinus Ordinum ditionis conſenſu Ioanni Rouero Montfortij Burchgrauio ſupremam iuriſdictionem, quæ ipſis in oppido ac ditione Montfortiana ab omni antiquitate competebat, ſeruata patronali præeminentia, ac imperandi tributi poteſtate, ſemel acceptis quatuor millibus aureorum Rhenenſium florenorum.

Pactum quo ſe Friſij viciſſim Saxoni ſubiecerũt.

Inter cetera addixerunt centeſimũ quotannis reditsuum & elocationũ omnium agrorum.

Vendit Epiſcopus Vltraiectinus ſupremã Montfortij iuriſdictionem ſemel quatuor millibus aureorum.

Anno ſeculari à nato Chriſto milleſimo quingenteſimo, menſe Ianua- 1500
rio Groningani muniunt arces quæ ſunt Vtwarti, Muedæ, Zudenburæ, ac Slohteræ indeque cum iuſtis copiis ac aliquot tormentis Damnum, Dickhuſam, ac Delfzilam tentant. Sed continuæ pluuiæ, ac per cataráctas procuratæ agrorum inundationes eos domum redire coëgerunt. Tum Etzardus, ſuis eductis copiis, incendit Wageburgum, Vthuſam ac Muedam.

Etzardus varsis populationibus laceſſit Groninganos.

dam. Vtwartij, tradita arce, præſidiũ admiſere. Marnij rebus ſuis timentes, arma capiunt. Mittuntur eis auxilio Groningani atque Ommelandij, ac ſimul caſtra Vinſumij locant. Sed appropinquante cum copiis Etzardo, oritur inter ſocios diſſenſio. Groningani domum abeunt, militibus ſtipendiariis munito Vinſumij loco relicto. Etzardus diſſentientes inuadit, repugnant nonnulli, alij ſeruato ordine diſcedunt, tertij fugam capiunt. Marnij, non paucis deſideratis, malè habiti domum rediere.

Oſtergoij, Weſtergoij ac Zeuenvvoldij contra Saxonem rebellant, ac Frankerã obſident.

Per idem tempus rebellant contra Saxonem Ooſtergoij, Weſtergoij, ac Zeuenwoldij, ac filium eius Henricum Franikeræ obſident. Veniunt Saxoni, Duce Brunſwicano eius genero, auxiliares copiæ è Germania; quibus vt ingreſſum obſtruerent, collecta circiter decem armatorum millia caſtra Bomſterzilæ munierant. Dux Albertus in vnum coactis veteribus ac nouis copiis, ad hoſtem pergit, cumque eos inſtructa acie in conſpectum haberet, per ſclopetarios leuibus vexat diuerſis locis pugnis.

Prælio tandem ſuperantur.

Intereà idoneo loco conſtitutis tormentis, tantam à latere eis cladem infert, vt vix tentata pugna, omnes fugam arriperent. Multi capiuntur, plures interficiuntur, aquiſque merguntur. Tum Dux caſtra Vrawcloſteram transfert, expectans, quid conſilij rebelles qui Franikeram obſidebant, eſſent capturi.

Soluere coguntur obſidionem cœptam.

Cùm eos in caſtris manere, premereque oppidum velle intellexiſſet, eò contendit. Illi, re intellecta, ſimulque de ſociorum clade ad Bomſterzilam certiores facti, concepta formidine, impedimenta conuaſant, ac non expectatis Ducibus ad ſua plerique dilabuntur, manente obſtinatè in obſidione Præfecto Suckero cum mille quingentis veteranis: in quem obſcura nocte erumpẽs Henricus Saxo, Suckerum cum ducentis quinquaginta viris interficit, ceteros omnes in præcipitem fugã agit; ſuperuenienteſque ſummo manè Duces, tormenta ac alia impedimenta

Weſtfriſiis domitis, Saxo Groningã obſidere parat.

ſui iuris faciunt. Inde Duces cum Henrico Saxone Leuwardam ac ad cetera Friſiæ oppida proficiſcuntur. Nullus non portas aperiebat, veniam clementiamque petens obuiàm Ducibus veniebat. Rebus in Weſtfriſia recuperatis, ad domandos obſidendoſque Groninganos Dux Albertus animum conuertit. Locat Adewarti caſtra, tandemq; ſeptimo Kal. Martij eadem ad Abbatiam Selwartum, haud procul Groninga parte Septemtrionali ſitam, transfert; continuiſq; prælis ac opportuna occupando loca tantum efficit, vt vndique feriò obſiderentur. Tum maiora profert tormenta, ac omnia ad oppugnationẽ neceſſaria parat, nocte dieque

Inter ſpeculandum vrbis ſitũ, tormenti globo vulneratur.

ciues tormentorum globis vexans; vbi cùm aliquando ſuperbæ ciuitatis ſitum incautiùs ſpeculatur, tormenti manualis globo leuiter in capite ſauciatur; cuius curandi cauſa cùm ſe Dammum contuliſſet, accedente febri decumbere ſenex cogitur. Intereà Fredericus Badenſis Præſul Vltraiectinus ſummopere pro pace ſatagebat. Idem ſtudebat Georgius Thu-

Thurenus, Cæſaris in Friſia Legatus, qui poſt mulras diſceptationes, variaque colloquia, tandem Groningæ iuxta Elbingæ portam, vndecimo » Kal. Septembris hiſce legibus conuenere: Groningani Ommelandios ſa- » cramento, quod ſibi noua confœderatione dixerunt, liberanto. Omme- » landij ac Groningani, donec Imperiali ſentenria de iure Ducis Alberti ac » ciuiratis Groninganæ fuerit decretum, liberi manento. Intereà Georgius » Thurenus Ommelandios gubernato, dicto ſacramenro, ſe in nullius eos » conſtituturum poteſtatem, niſi quem Imperialis ſenrentia Dominum » declaraſſet. Pendente lire Groningani iuribus conſuetis vtuntor, ita vt ne- » mini liceat alibi vendere butyrum, caſeum, equos, boues, vaccas, frumen- » ra, legumina, oues, porcos, quàm in ciuitate ac foro Groningano, exce- » ptis ſacris hominibus, Nobilibus, ac Dammiis; qui ea quæ ager eorum » proferet, vbi voluerint, vendere poterunt. Eadem libertate Oltamptij, » durante ſequeſtri tantùm tempore, vtuntor. Groningani Comiti Etzardo » ſummam quatuor millium quingentorum Dauidicorum florenorum, » quam eis mutuò dedit, reſtituunto, & ſi vſuram de dicta ſumma de- » beant, ex ſententia Antiſtitis Vltraiectini ac Ducis Alberti ſoluunto.

Leges pacis agente Legato Cæſareo ſanciuntur.

Quibus ira cõſtitutis, Dux Albertus obſidionem ſoluens, maiorem exercitus partem in Weſtfriſiam mittit, iuſtum Dammi præſidium relinquens. Ipſe ingraueſcente febri, & leui vulnere in ſenili corpore ſubputreſcente, cùm in Ooſtfriſiam contendiſſet, paulò pòſt Emdæ ſupremum diem claudit, ſuccedente ei filio natu maximo Georgio. Hoc anno ſæculari 1500. ſexto Kalend. Martij, qui D. Matthiæ tum ſacer erat, quòd annus eſſet biſſextilis, natus eſt Gandaui Flandriæ Archiduci Philippo filius Carolus, poſteà Cæſar eius nominis Quintus: Nonis Martij ſacro Fonti præſentatur, Margarita Eboracenſi vidua Caroli Audacis infantem vlnis geſtante, cui dextrum latus claudebat Margarita Auſtriaca Hiſpaniarum Principis iuuencula vidua, quæ non ita dudum ex Hiſpaniis cum Ioanna puerpera redierat; ſiniſtrum latus claudebat Carolus Crouiacus Chimai Princeps, iuſſu Aulæ (inquit Marchantius) accedente quarto Ioanne Bergarũ ad Scaldim Domino, patre Antonij primi Marchionis. Antiſtes Tomacenſis infantem Sacra vnda abluit; nomen Caroli indidit Chimaus in memoriam proaui Caroli Audacis. Rectores vrbis Gandenſis infanti obtulere nauem argenteam quinquaginta pondo, omen futurarum opum, quas ei ſucceſſoribúſque naues incognitis inſulis ac terris repertis eſſent aduecturæ. Ter poſt hæc in populum aurea argenteáque ſpargitur moneta; primùm ab Archiduce infantis patre, deinde à Senatu Gandenſi, tertiò à mercatore panni ſerici. Menſe Maio Archidux Bethuniæ & ad Fanum D. Audomari inauguratur; indéque Dunkercam peruenit, tum Greuelingam, vbique liberaliter donatus.

Moritur Albertus Saxo leui vulnere in ſenili corpore ſubputrefacto, ſuccedente filio Georgio.

Naſcitur Gandaui Carolus, poſteà Imperator eius nominis Quintus.

Pompa Baptiſmalis eiuſdem.

Hîc,

Colloquuntur iuxta Caletum Rex Angliæ & Archidux.

Hic, miſſis ad eum Anglorum Rex Legatis, ſtatuunt colloquij diem ac locum in templo D. Petri, vnico diſtans Caleto milliari. Prior venit cum Regina Rex Henricus VII. quinto Idus Iunij eódē contendit Archidux, Anglorum Proceribus obuiàm prodeuntibus, deinde Rege Henrico. Cùm inuicem honoraſſent, amplexique eſſent, Archidux Reginam eiuſque comitatum inuiſit, ſalutatque. Tum Principes per tres & ampliùs horas ſoli colloquuntur. Abſoluto prandio, cùm hinc inde comites donis oneraſſent, ac inter ſe muneribus certaſſent, ad ſua rediêre. Archidux Greuelingam, Veumam, hinc Niportum, tum Oſtendam, tandem Ardiburgum peruenit, vbique ſummo cum honore exceptus, muneribuſque excultus. E Flandria Lutzenburgum proficiſcitur, vbi dicto acceptoque ſacramento in Ducem inauguratur, relicta ditionis gubernatione Marchioni Badenſi. Hoc anno, Cæſare grauiſſimo bello inter Sueuos ac Heluetios occupato, Ludouicus Duodecimus Francorum Rex Alexandriam, deinde Mediolanum eiecto Ludouico Sfortia, copiiſque eius ad Padum amnem profligatis, occupauit, fugiente Sfortia cum liberis fratréque Aſcanio Cardinale in Germaniam ad Cæſarem: vnde poſt quintum menſem à Mediolanenſibus, Francorum inſolentiam feſſis, reuocatus, cum forti Heluetiorum manu, quam mercede conduxerat, Mediolanum eſt reuerſus. Sed paulò pòſt nouus Francorum exercitus duce Tramulio rediens, ac ſe veteribus Lignij, Triuultij, ac Venetorum copiis iungens, Heluetiiſque qui Sfortiæ militabant pecunia corruptis, Mediolanum Franci cum vniuerſo Ducatu recuperauere, Ludouico Sfortia, ita vt inter pedites Heluetios, eorum more veſtitus ac armatus, Nouaria per medium Francorum exercitum exire, ac in tutum ignotus effugere conabatur, capto, in Franciam abducto, ac triſti carcere Lugduni incluſo, perquam exiguo ſcribendi ac legendi conceſſo ſolatio, vbi tandem poſt decimum captiuitatis annum miſer periit, relictis duobus filiis Maximiliano ac Franciſco, qui in Inſubrum Imperio inuicem ſuccedentes, cum ſumma miſeria, exiguo tempore regnauere, tandémque ſine liberis obiere.

Inauguratur Archidux apud Lutzenburgicos.

Sfortia Mediolano à Gallo pulſus, poſt quintum menſem illud recuperat, ſed mox iterū pellitur.

In Franciam demū abductus Sfortia poſt decimū captiuitatis annum ibi miſer obiit.

1501 Archidux Philippus Bruxellæ Brabantiæ anno 1501. 4. Kal. Februarij in templo Carmelitarum, Sacro ac cærimoniis pro more peractis, Equitum Aurei velleris numerum ſupplet. Decimo quarto Kal. Iunij Legio Guardienſis ſtipendiis Groninganis adſcripta, Dammum arcta obſidione cingit. Groningani illud cum Guardienſibus duobus diuerſis locis oppugnant; ſed deſideratis ducentis, ac multis ſauciatis, repelluntur. Co. Etzardus cum mille quadringentis militibus ac quingentis ruſticis Amiſiam traiicit, & Fermſonij caſtra metatur. Groningani ac Guardienſes, relicto Dammo, inſtructa acie obuiàm proficiſcuntur. Exſpectat idoneo loco Etzardus, tormentiſque maioribus præ ſe actis, adeò Groninganos

Groningani Dammum obſident.

ninganos ac Guardienſes perturbat, vt orta diſſenſione (alij proditionem
dixêre) vixq; tentata pugna Seltwartum reuerterentur. Sed rupto in itine-
re ponte, multi ſunt ſubmerſi ac cæſi, ceteri fuga Groningam verſus ſibi
conſuluêre. Periêre è Groninganis circiter ſeptingenti, ac inter hos Con-
ſulũ filij aliquot. Conſules ipſi captiui abducti ſunt. Poſt hanc victoriam
Hugo Liſenachi Burchgrauius, Saxonis Legatus, cum multa Germano-
rum ac Weſtfriſiorũ Nobilitate Adewartum, Etzardus verò ſuis cum co-
piis Winſumium venit, ac communi conſilio Adewartũ inſigniter mu-
niunt, coactis Ommelandiis ſuo ſumptu operas facerent, inſuperq; ma-
gnam pecuniæ ſummã conferrent, in recuſantes igne ſæuientes. Inde ad
portas vſque Groninganas excurrunt, omnia igne ferroq; vaſtant, Dren-
tamq; vniuerſam depopulantur. Sub idẽ tempus Comiti Etzardo contra
Brunſwichiũ & Oldenburgenſem Comites, Nobileſq; Butiagerlandios,
domi oritur bellum: qua vſus occaſione Fredericus Badenſis Vltraiecti-
nus Præſul, inducias inter Saxonem, Groninganos ac Etzardum facit,
quæ initium eſſent habituræ Kal. Octobris huius anni, finituræ ſexto
Kal. Maij anno 1504. ſæpius intereà diuerſis locis fruſtrà pro pace ſata-
gentes. Æſtate huius anni in ditione Leodienſi ac vicinis reperta ſunt in
hominum vtriuſque ſexus veſtimentis ſigna Crucis, adeò exactè expreſ-
ſa, vt nullus pictor meliùs poſſet. Plures cælo demiſſas cruces affirma-
bant, quò Principes oſtenti terrore ad bellum Turcis inferendum ani-
marentur. Decimo quinto Kal. Auguſti naſcitur Bruxellæ Archiduci fi-
lia Eliſabeth, quam Henricus Bergius Antiſtes Cameracenſis ſacra Vn-
da lauit. Pridie Idus Auguſti Archidux Lugdunum ad Regem Franco-
rum Ludouicum mittit Ægidium Buſlidium Archipræſulem Biſun-
tinum cum Cheuræ ac Verrij Dominis, vt filiam natu maximam Clau-
diam ex Anna Britone natam, filio ſuo Carolo ex promiſſo conuentó-
» que deſpondeat. Promittebat Rex cum filia maternam hereditatem,
» Britonum Ducatum; Cæſar Regem Ludouicum Mediolani Ducem
» conceſſo Diplomate, ac ſacramento clientali accepto, ea conditione re-
» nuntiaret, vt ſi dictæ nuptiæ Regis culpa effectum non fuiſſent ſortitæ,
» conceſſio dicti Ducatus nullius foret momenti, ſed omnis actio, quam
» iure Imperij in Ducatum Mediolanenſem Cæſar habebat, ad Carolum
» Auſtriacũ rediret. Exinde deſponſatur Margarita Auſtriaca, Ioannis Hi-
ſpaniarum Principis vidua, Philiberto Sabaudiæ Duci: quę decimo Kal.
Nouembres Bruxella diſcedens, per Hannoniam, Picardiam, Franciam,
Burgundiam, ac tandem in Sabaudiam venit; vbi duobus milliaribus à
Geneua, loco dicto Roma Mouſtier, Duci Philiberto matrimonio con-
iungitur, præeunte Moriennæ Antiſtite: & pridie Nonas Decembres
Geneuam ingrediuntur, venientibus obuiàm Ducis Philiberti fratri-
V v bus,

Groningani cæſi circiter ſeptingenti, haud pauci capti, reliqui fuga ſibi conſuluerunt.

Sanciuntur induciæ, & intereà diuerſis locis fruſtrà de pace agitur.

Naſcitur Archiduci filia Eliſabeth.

Deſpondetur Carolus infans Claudiæ Franciæ.

Nubit Margarita Archiducis ſoror Duci Sabaudiæ.

bus, Carolo poſt eum Duce, quatuordecim tum annos nato, Philippo decem annorum puero, Archipræſule ac Comite Geneuæ; ibidemque Margarira magna cum pompa lætitiaque inauguratur. Paulò ante has nuptias Bruxellam venerat Bellevillæ Dominus, à Rege Ludouico miſſus, rogans, quandoquidem Archiduci iure vxoris, poſt mortem Ioannis Hiſpaniarum Principis, hereditas Hiſpanica neceſſariò erat adeunda, dignaretur per Franciam in Hiſpaniam terreſtri itinere proficiſci ſtabiliendæ amicitiæ cauſa. Habito diu ſuper hac re cum Proceribus, Conſiliariis, ac Ordinum Legatis conſilio, duæ erant ſententiæ. Carolus Croiacus Chimai Princeps longa oratione diſſuadebat, ab initio recenſens bella, eorum cauſas, fœderúmque inconſtantiam, ac artes quibus à quadringentis annis Francorum Reges Belgas opprimere eſſent conati; nequaquam iſta memoriâ eſſe deponenda. Ægidius Buſlidius Archipræſul Biſuntinus (qui fuerat Archiduci Pædagogus) econtrà illuc eundum, vitatis maris iactationibus, quibus ſoror tam fœdè habira fuerat, ſuadebat, docens nihil periculi à Ludouico Rege eſſe, quem conſtaret à vindicta eſſe alieniſſimum; quod & exemplo tunc noto iniuriæ acceptæ à Duce Lotharingo, comprobauit. Etenim is cùm deprecaretur iam Regem factum, obliuiſceretur iniuriæ irrogatæ ei dum Dux Aurelianus eſſet, iocabundum Regem reſpondiſſe, non æquum eſſe, vt Rex Franciæ memor ſit iniuriæ Duci Aureliæ illatæ. Quòd verò tam enixè deſideret per eius Regnum iter Archidux faciat, non aliam ſubeſſe cauſam, quàm quòd eum omni ratione beneficiis deuincire cupiat, quò Cæſar Archiducis pater eum Imperiali auctoritate, deuicto Sfortia, Ducem Mediolanenſem cum ſucceſſoribus renunciet. Archipræſulis orarione Archidux Proceréſque confirmati, per Franciam eundum communi conſenſu decernunt. Præficit Archidux Belgis Eingelbertum Naſſauium, ei à conſiliis iungens, ac ſine quorum conſilio nihil eum facere volebat, Ioannem Homanum Præſulem Leodienſem, Cornelium Bergum, Berſelij ac Cheuræ Dominos. Liberos verò Mechliniæ educari præcipiebat, cura Margaretæ Eboracenſis Audacis viduæ, Thomæ Plainij Burgundiæ Cancellarij, ac Domini de Rauaſtain. Exinde quarto Nouembris cum Ioanna vxore Bruxella diſcedens cum ampliſſimo comitatu, Bergas Hannoniæ venit, hinc Valenchenas, Cameracum, Fanum diui Quintini, occurrente Francica Nobilitate. Inde Nouiodunum, Compengam, Senliacum, Fanum D. Dionyſij, Pariſios, Aureliam; poſtremò Bloſium, vbi Rex ac Regina eos expectabant. Hîc excepti à Rege ſalutant Reginam, deinde & Claudiam Francicam deſponſatam Carolo Auſtriaco, cui adamantem auro incluſum æſtimatum mille quingentis aureis liliis Archidux Ioanna dat dono. Poſt decem feſtos Bloſij exactos dies

Mortuo Principe Hiſpaniæ, diſceptatur mari an terra Archidux cum vxore in Hiſpaniam proficiſcatur.

Tandem vincit ſententia, terreſtri itinere per Franciam eundum.

Iter eorum, Bruxella Bergas Hannoniæ, Cameracum, hinc ad Fanum diui Quintini, occurrente ibi Francica Nobilitate.

dies Amboſiam Archiduces, comirante hucuſque Rege, proficiſcuntur;
hinc in Turones, Pictauos, Congacos ac Vaſcones. Initio menſis Ianua-
rij anno 1502. Garumnam amnem traiiciunt, veniuntque Caſtillonium, 1502
Candillacum, Langonum, Cariſium, deinde Requefortium Regni Na-
uarræ oppidum, inde Tartaſium, tum Arqueſium, vbi Regem Nauarræ
ad ſe venientem ſalutant. Hinc Baionam proficiſcuntur; valedicenteſq;
Nauarro, pergunt ad Fanum Ioannis Luſij, poſtremum hoc loco Franci-
ci Regni oppidum; indéque Fontarabiam apud Cantabros (nunc Biſcaia
dicitur) vbi ſupremus D. Iacobi Commendator cum filio, qui Regno Bæ-
ticæ ſeu Granadæ præerat, multiſque aliis Hiſpaniæ Proceribus, eis ob-
uiàm procedit, felicémque gratulatur aduentum. Inde Riuam, Victo-
rium, Mirandam, tandemque circa Idus Februarij Burgos perueniunt.
Comeſtabilis Caſtellæ, Archiduces cum omni comitatu Fontarabia huc-
uſque ſuis ſumptibus deduxit, ac tractauit, muneráque perampla, vti &
Proceribus Belgis dedit. Burgis Valladoletum veniunt, obuiamque
habent Naiaræ Ducem, Caſtellæ Ammiralem, Præſides ac Conſiliarios
ſummi Hiſpaniæ Conſilij, Ordinemque ſacrum, totumque effuſum vi-
ſendi noui Principis ſtudio populum. Hinc Medinam, tunc Segouiam
veniunt; vnde pridie Kalend. Maij Toletum ad Hiſpaniæ Reges conten-
dentes, coacti ſunt aliquot dies hærere in pago Ollies; duobus Toleto
milliaribus, correpto Archiduce morbo puerili, ſed periculoſo, maculis
toto corpore fœdè erumpentibus, Medici Variolos vocant, Belgæ *de Ma-
ſelen*, Galli *Rougeroles*: quo Rex Ferdinandus audito Olliesium con-
tendit, generumque lecto decumbentem inuiſit, & reuertit. Septimo
Maij Archiduces Toletum pergunt, dimidióque ab vrbe milliari ob-
uiàm habent Regem Ferdinandum, cuius comitatus vltra ſex virorum
millia habebat. Vrbis portam intrantes, à Magiſtratu ſub aurea recepti
vmbella, Rege ad dextram, vxore Ioanna ad ſiniſtram equitante ad ſum-
mum eunt templum; factáque prece, Deoque actis gratiis, ad palatium
contendunt, Reginamque Eliſabetham in ſede magnifica ſedentem,
iuxtaque Hiſpaniæ Principes feminas conſpiciunt. Viſo Regina gene-
ro, ac filia, ſurgens obuiàm venit, generumque ad oris, Belgarum Proce-
res ad manus oſculũ admittit. Deinde filiá amplexatur; ſimúlq; quatuor
Principes vna menſa prandentes: ea remota, Rex generum, Regina filiam
ad ſecreta colloquia abducit. Decimo Kalend. Iulij Rex & Regina in ge-
nerali Ordinum Hiſpaniæ Caſtella dependentium conſeſſu declarant,
Archiducem Philippum, eius vxorem Ioannam, communeſque liberos,
veros legitimóſque ſuos heredes: tum Nobiles vtriuſque ordinis, vrbium
Ordinúmq; Legati eis ſacramentũ dicunt. Moritur hîc Toleti in Mona-
ſterio D. Bernardi vigeſima tertia Auguſti Ægidius Buſlidius Archipræſul
Biſun-

Similiter in Nauarra occurrit eis Rex Nauarræ.

Iter eorumdem per ciuitates Hiſpaniæ.

Archidux iuxta Toletum morbo variolorum correptus à ſocero Rege inuiſitur.

Tandem ſplendidiſſima pompa Toleti excipiuntur.

Dicitur eis vt Hiſpaniæ heredibus ſacramentum.

Biſuntinus, vir inter ſummos, olim pueritiæ Archiducis pædagogus. Die
decima ſeptima Octobris Archiduces Medinam cæli veniunt, vigeſima
ſexta Saragoſſam (olim Cæſar-Auguſta dicebatur) ibique obſeruationem
Priuilegiorum Arragonijs iurant, ipſique Ioannam legitimam Regis
Ferdinandi heredem agnoſcunt, & Philippum eius legitimum maritum.
Iamque Hiſpaniæ Principes (ſic enim deinceps Archiduces appellabo) in
Belgium reditum parabant, ſed petunt Rex & Regina ea hieme in Hi-
ſpania maneant, quòd Princeps Ioanna haud procul à partu abeſſet, bel-
lúmque inter Francos ac Hiſpanos renouatum in Italia arderet. Docet

Ioanna dũ pariat manet in Hiſpania.

Princeps Philippus id res Belgicas non permittere, ſed ſe vxorem, donec
peperiſſet, relicturum, tum petere, bona eorum cum gratia ad ſe in Bel-
gium reuertatur. Cùm conſenſiſſent, noluit tamen Rex Ferdinandus
eum per Franciam in Belgium redire, niſi ſecuritatis cauſa Rex Ludoui-
cus obſides Belgis tradidiſſet, donec eò Princeps ſine iniuria perueniſſet.

Archidux iam Hiſpania Princeps, reditum in Belgium adornat.

Mittit ſtatim Rex Ludouicus Valencenas Gaſtonem Foxij, Carolum
Monſpenſerij, ac Carolum Vendomæ Comites, vixdum pubeſcentes
Regij ſanguinis adoleſcentes. Exinde decima nona Decembris Princeps
Philippus, valedictis Regibus, ac vxore tenerè plorante, Madritio Sara-
goſſam redit, aliquótque diebus regiè excultus, tandem ſeptima Ianuarij
1503 anno 1503. venit Laridam Cataloniæ ciuitatem & Academiam, deci-
ma octaua Barcilonam, vigeſima quinta Garonnam, octauo Februarij
Perpuuanum. Pridie Kal. Martij, tranſitis Salſis, Sigam Languedoci
oppidum intrat; cúmque intellexiſſet Francos obſides apud Belgas eſſe,
proficiſcitur Narbonam, tum Mompellerium, vbi Legatos patris ſui

Redit in Belgiũ per Prouinciã, vbi ei nunciatur vxorem Toleti Ferdinandum enixam.

Cæſaris, Furſtenbergij Comitem, Domprooſtium Vltraiectinum, ac
Dominum de Fay reperit. Nona Martij Mincium venit, decima Aui-
gnonem, decima quarta Aurantium, inde ad Pontem ſancti Spiritus; vbi
ei nuntiatur, vxorem Ioannam Alcalæ peperiſſe filium Ferdinandum.
Decima ſexta venit Turnoni, vitans Valenciam ob peſtem valdè graſ-
ſantem, vigeſima Viennam prouinciæ Lugdunenſis, vigeſima ſecunda

Occurrit ei Lugduni Rex & Regina Franciæ.

Lugdunum. Huc mox Rex Ludouicus cum Regina vxore, multiſque
Franciæ Proceribus, occurrit, aliquótque diebus ſe recrearunt. Decima
ſeptima Aprilis Burgium in Sabaudiam Princeps proficiſcitur, à Duce
eiúſque vxore, ſorore ſua, magnificè exceptus. Sed mox acri corripitur
febre. Paulò meliùs habens, Lugdunum ex promiſſo reuertitur, Regi ac

Per Sabaudiam trãſit Philippus in Burgundiam, vbiq; ſplendidiſſimè exceptus.

Reginæ valedicturus. Sed in febrim recidiuus, tam grauiter ægrotauit,
vt de vita Medici deſperarent. Vulgus venenum ei datum aiebat. Sed
mox paululùm conualeſcens, fecit ne plebs inconſideratè loqueretur.
Rex verò ac Regina ei valedicentes in citeriorem abiêre Franciam. Prin-
ceps Philippus lectica vectus ad Sabaudum reuertitur, vnde confirmata
vale-

valetudine ad Fanum D.Claudij Comitatus Burgundiæ venir, vigeſima Iulij Salinas, vigeſima ſecunda Vaudreium, vigeſima tertia Dolam; decima tertia Auguſti Graiam venit, vigeſima Haricurtiam, inde Iupam; tum Briſachi Rhenum tranſiens, Friburgum venit, inde Neuſtattum Comitis Furſtenbergij; vigeſima nona Senueringam, vbi à Wirtembergij Comite laurè cum comitatu excipitur. Pridie Kalend. Septembres intrat Ritelingam, tum Eilingam, Auſtriaca oppida; Kal. Septembris Oulinam, tum Auguſtam Vindelicorum; octauo Septembris Lauffenbergam; inde Oeniponrem tendens, iuxta vrbem Cæſarem patrem obuiàm habet, ſeque mutuò ex equo amplexantur: noluerat enim Cæſar filium ex equo deſcendere. Tum ab Imperatrice Maria Bianca Sfortia omnibuſque aulicis ac Principibus honorificentiſſimè excipitur, ac per menſem partim Oeniponti, partim Hallæ propinquo ei oppido cum patre egit, variis exercitiis ſe recreantes. Tandem ſexta Octobris, obtenta abeundi facultate, ac multis ingentibúſque muneribus bellicíſque ingentibus tormentis à patre donatus, è Comitatu Tyrolis in Bauariam, ditionémque Wirtembergenſem reuertit, inde Bruxellam Sueuiæ, tum Heidelbergam Comitis Palatini, exinde Vlmam, Oppenheimium, Maguntiam, randémque pridie Kal. Nouembres Coloniam Agrippinam, tertio Nouembris Duram Iuliæ, inde Aquiſgranum, Traiectum ad Moſam, ad Fanum D.Trudonis, Louanium. Nona Nouembris Mechliniam intrat, tanto perfuſus imbri vt toto corpore maderet, cogenturque Mechliniani ignes gratulatorios ac ſimilia lætitiæ ſigna in proximum differre diem. Hîc amplexis liberis, eorúmque nutriciis ſalutaris, aliquamdiu ex tanto itinere requieuit. Hoc anno Franci ab Hiſpanis ductu Ferdinandi Conſalui è Regno Neapolitano eiici pellique cœpere: quam hiſtoriam ſi quis exactè ſcire cupit, legat Iouium & alios. Interim Francorum Rex magna ſuis in Italia mox mittit auxilia; vtque Hiſpaniæ vires diuerſis locis diſtractas, imbecilliores in Italia redderet, duobus præterea iuſtis exercitibus (excepto Italico) Hiſpaniam terra aggreditur; hoc Ruſſionenſem Comitatum, altero Cantabros (nunc Biſcainos) inuadens, ac verſus Fontarabiam properare iubens; inſtructaque valida claſſe, Cataloniæ ac Valenciæ oram omni calamitatis genere infeſtare præcipit. Eodem anno obiit Mechliniæ Margarita Eboracenſis, Caroli Audacis vidua, ſepulta apud Franciſcanos. Anno 1504. Princeps Philippus, cernens Carolum Geldrum contra aui Arnoldi venditionem teſtamento approbatam, confirmatámque Cæſaris Sigiſmundi Diplomate, (de quibus ſuprà ad annum ſeptuageſimum ſecundum ſuperioris ſæculi) in Geldria vi regnare, eum debellare, vniuerſáque Geldria pellere (vti patri è Germania diſcedens ſe facturum fuerat pollicitus)

Deniquo venit ad patrem Cæſarem Oenipontem.

Redux per ciuitates Germaniæ venit Coloniam, hinc demum Mechliniā.

Ardet inſigniter bellum inter Francum & Ferdinandū Regem Hiſpaniæ Philippi noſtri ſocerum.

1504

Parat Philippus bellum in Geldros.

tus) conſtituit. Præmittit cum tribus virorum millibus in Geldriam Legatum Vergij Dominum Burgundum; qui indicto per Legatum caſtrenſem bello, arces aliquot expugnat, Præfectis ac præſidiariis in vincula coniectis. Intereà Princeps iuſto exercitu coacto, Moſam Grauæ traiicit, expugnatiſque tribus caſtellis ad Neomagum caſtra ponens, erumpentes Geldros in vrbem reiicit. Cleuam exinde exercitum ducens, tranſmiſſo Rheno Arnhemum obſidet, productiſque tormentis mœnia deiicit. Exſtruxerant haud procul porta oppidani munitionem; hanc Auſtriaci occupant. Arnhemij ſumma in eos vi erumpentes recuperant. Sed cùm paulò pòſt puluis tormentarius deficeret, quique cum perſecte in ciuitatem erant conati, cæſi, capti aut ſtrãgulati eſſent, quamquam nec commeatus nec militum inopia premerentur, hiſce legibus deditionem faciunt: Arnhemienſes ad veterem familię Burgundiæ obedientiam reuertuntor. Princeps in vrbem armata manu, ſi ei placuerit, per hiatum tormentis factum intrato. Ea qua Princeps iubebit ratione gratiam rebellionis roganto. Sacramentum Principi nouum dicunto, ac poſthac obſequentes ſubditos ſe futuros promittunto. Cetera omnia cõdonata ſunto. Has conditiones ſtatim admiſere Arnhemij, Hattemij, Hardarwicani (paulò antè fortuito igne planè vaſtati) Elburgij, Tieltij, Bommelij, Dousburgij, Lochemij, Grollij; ac è Nobilitate Bronchorſtij, Wiſchij, Therenbergij, Sceinkij, Batemburgij, Anholtij, ac plerique alij, omneſque Principi ſacramentum dixere. Itaque menſe Iulio Princeps, comitatus multis Proceribus Arnhemum ingreditur; magnoque cum honore exceptus, inauguratuſque, paulò pòſt haud procul Zutfania caſtra locat. Mittunt menſe Septembri honeſtiores ciues rogatum, conditionibus Arnhemenſium in gratiam recipiantur. Conſentit Princeps. Sed reuerſis Legatis, mox concitatione Nobilium, qui à Carolo ad eos erant miſſi, animis mutantur, formulamq; Arnhemiam reſpuunt. Carolus in pugnam non exibat, ſed exuſtis vbique ruſticorum fortunis, efficerat, vt commeatus difficultet in caſtra aduehererur; ipſe locis munitis, ſæpè ea mutans, ſe continebat. Tandem iiſdem ferè quibus ſuperioribus annis, pax haud diu duratura conditionibus initur. Eodem ferè tempore Dux Georgius (ſtantibus adhuc induciis cum Groninganis) Weſtfriſiis leges ciuiles ac capitales dedit; Curiam vbi ex prouocatione litigarent, inſtituit; ponderéque ac menſura vna hac vti iuſſit. Grana, frumenta ac legumina cuiuſcumque ſunt generis, menſura oppidi Bolſwartij diſtribuuntor. Laneis ac lineis pannis diuendendis vlna oppidi Worcomij, quod eſt apud Friſios, vtuntor. Poculi menſura, qua vinum, cereuiſia, ceteraque liquida publicè venduntur, menſura Leuwardica diſtrahuntor. Quidquid per libram aut ſtateram commutatur, ponde-

Obſidet Arnhemũ Princeps Philippus.

Deduntſe ei Arnhemij.

Item Hattemij, Tieltij, Bommelij, alij.

Pax fit cum Carolo Geldro, ſed parum duratura.

Leges ciuiles eo tempore apud Friſios à Saxone.

re

» re quo vrbs Colonienſis vtuntor. Vas butyri trecentas libras ponderis » Colonienſis, dolio non connumeraro, habeto. Libra magna caſei (more » mercatorum loquendo) trecentas ſimiliter libras pẽdeto. Finitæ induciæ cum Groninganis, operâ Euerwini Comitis Benthemij vſque ad Paſcha anni 1505. prolongantur, facilè concedente Duce Georgio, quòd Cæſari in auxilium proficiſci contra Philippum Comitem Palatinum eiúſque filium Robertum, ſuperiorem Bauariam ſibi vſurpanrem, neceſſariò cogeretur. Poſteà Cæſar pacem ſancit cum Ludouico Duodecimo Francorum Rege hac formula: Claudiam Regis filiam Carolo Auſtriaco deſponſatam ratum habento. Rex eiúſque Proceres ei ſanguine iunꝺi ſponſalia ſubſignanto. Cæſar reſciſſo Diplomate Sfortiæ conceſſo, nouum Regi eiúſque maſculis legitimis liberis, ijſque deficientibus, è filia natu maxima Carolo Auſtriaco nupra, concedito: quæ nuptiæ ſi Francorum culpa effectu caruerint, tum Carolus Auſtriacus, eius frater, & ex ijs nati liberi nepoteſq; in Ducatum Mediolanenſem ſuccedunro. Fœderi cum Papa Iulio contra Venetos icto Cæſar accedito. Pro Diplomare Ducali ditionis Mediolanenſis Cæſari ducenta millia aureorum liliorum ſoluito. Lodouicum Sfortiam carcere liberato. Quamquam hæ conditiones non diu ſint ſeruatæ, nec Sfortia carcere emiſſus, fuit tamen poſthæc multò mitiùs habitus, facta ſcribendi ac legendi libera poteſtate.

Pax ſancitur inter Cæſarem & Regem Francorum de Ducatu Mediolanenſi.

Hoc anno pridie Kal. Iunij obiir Eingelbertus Naſſauij Comes. Obiit quoque quinto Kalend. Decembres Medinæ Campi, quinquennio poſt filij Ioannis mortem, Eliſabetha Hiſpaniæ Regina, heroina numquam ſatis laudata, ad quam ſpectabant Caſtellæ Regna, Hiſpaniarum maxima præſtantiſſimaque pars. Quare cùm Ferdinando Regi in Arragoniam, ea mortua, iure eſſet migrandum, ac relinquenda Principi Philippo Auſtriaco, eiúſque vxori Ioannæ Regnorum Caſtellæ gubernatio, Rex Ferdinandus ſe oppoſuit, quòd facto Eliſabeth teſtamento ſibi Caſtellæ gubernationem ad vitam legaſſet. At eam id iuris non habuiſſe, Hiſpaniæ Proceres diſſerebant: à quibus Princeps Philippus concitatus, itēr in Hiſpaniam inuito ſocero adornabar, Caſtellæ hereditatem vi vel amicitia aditurus. Sed tandem Fredericus Toletanns Albæ Dux, Franciſcus Puuenefius Archipræſul Toletanus Caſtellæ Cancellarius, Ioannes Lutzenburgius Villæ Dominus, ac Ioannes Emmanuel Ærarij Præfectus, controuerſiam inter ſocerum at generum his conditionibus » compoſuêre: Princeps Philippus nil ſine ſoceri Ferdinandi voluntate nec » conſiliis in Hiſpania agito. Hiſpaniæ Regni titulus communis eſto. » Regni vectigalia æqua portione diuidunto, idemque de nouarum Inſu» larum in mari Indico repertarum reditibus faciunto. Donatio munio» rum D. Iacobi Calatrauæ ac Alcantaræ iuris Ferdinandi maneto. Alter

Moritur Eliſabetha Regina Hiſpaniæ.

Ex eius teſtamento ortum diſſidium inter Philippum & ſocerum.

Componitur utrinq; idem diſſidium.

alteri militum auxilia, belli tēpore, recipientis ſumptu ſubmittito. Cæſar «
his conditionibus comprehenditor. Philippus tamen in Hiſpaniam pro- «
fectus non eſt niſi poſt menſes tredecim, ob Gelricam perfidiam & alia
1505 in Belgio detentus. Poſtridie Idus Ianuarij anno 1505. celebrat Princeps Philippus Bruxellæ Brabantiæ in templo D. Gudilæ exequias Eliſabethæ Reginæ Hiſpaniæ, & poſteà ſolemni ritu ipſe eiúſque vxor à Legato caſtrenſi, in eodem templo ter Reges Caſtellæ, Legionis, Toleti, Granadæ, &c. acclamantur, vſúſque eſt deinceps Philippus in ſuis Diplomatibus hoc titulo: Philippus Dei gratia Rex Caſtellæ, Legionis, &c. Princeps Attagoniæ, Siciliæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgūdię, &c. Menſe Martio Rex Ludouicus Georgium Amboſium Cardinalem Rothomagenſem ad Cæſarem in Germaniam Hagenauæ Comitia celebrantem mittit, ſuo ei nomine clientale ſacramentum de Ducatu Mediolanenſi ac Comitatu Ticinenſi Angleriæque diceret, quemadmodum pacis conditionibus ſuperiori anno conceptis erat conuentum, pręſentátque dimidiam promiſſæ pecuniæ partem, reliquam ex pacto numeraturus, cùm Cæſar in Italiam veniſſet. Amboſius Diploma accepit ſeptimo Aprilis huius anni Hagenauæ exaratum. Sub idem tempus Rex Caſtellæ ad patrem Cæſarem Hagenauam venerat; vbi ſæpiùs habito conſilio, tandem etiam pacem cum Francorum Rege factam Cæſar approbat, in eam præſente Amboſio iurans. Tum Rex Caſtellæ patri Cæſari clientale dicit ſacramentum de Geldria, Zutfania, ac pro filio Carolo de Lutzenburgo. Finitæ erant hoc anno feſto Paſchatis inter Groninganos eorúmque hoſtes induciæ. Ter diuerſis locis pro pace fruſtrà egerant. Exinde Groningani Dammum excurrentes, viginti quatuor præſidiarios leui pugna captos Groningam perducunt. Saxonici Adewarti præſidium augent, quotidiéque ad portas vſque Groninganas excurrunt, venítq; eódem Comes Etzardus, relicto Dammi fratre Vckone cum mille præſidiariis. His non obſtantibus, Groningani cum quingentis armatis egreſſi, ſpoliant exurúntque Ooſterwicum, Heueſcham, Weiwartum, domúmque cum magna præda reuertuntur. Etzardus, armatis ter mille quingentis viris, munit templum Slohteranum, Zuitlaranum, Terpuntanum, conatus vndique impedire ne commeatus Groningam deferretur. Aperuerat etiam cataractas aliquot, aquáque marina loca decliuia inundàrat. Ad hæc, rogante Duce Georgio, Cæſar ſemel & iterùm Groningam ſcribit, Ducem Georgium Principem à ſe creatum admittant: demum Groninganos rebelles Imperio proſcribit. Groningani proſcriptione parum moti, auxilium ab Vltraiectinis expectabant: quod haud dubiè Antiſtite Duce veniſſet, niſi eodem tempore Cæſarem cum Philippo filio, dum contra Geldrum bellum gerit, idem

Celebratis Bruxellæ exequiis Eliſabethæ, Philippus & Ioanna ter ſolemni ritu Reges Caſtellæ, &c. acclamantur.

Rex Philippus patri Cæſari clientale ſacramentum dicit de Geldria, &c.

Saxonici & Groningani inuicem populationibus ſæuiunt.

Proſcribuntur Groningani à Cæſare.

eadem opera in Vltraiectinos conuerſuros timuiſſet. Etenim inſtante menſis Aprilis fine, Rex Caſtellæ Philippus, impetrata à patre Cæſare poteſtate, in Belgium reuerſus erat; & coacto non contemnendo exercitu, iterùm, vt patri pollicitus fuerat, Geldros inuaſerat. Graua ei portas aperuerat, idémque fecerant minora omnia pro maiori parte oppida. Reſtabant Neomagum, Rurmonda, Venlonium, Zutfania, Bommelium, Arnhemum, ac Tiletum. Rex caſtra ad Arnhemum ponit. Carolus Geldrus ad omnes ferè Germaniæ Principes litteras dederat, cauſamque ſuam commendarat. Sed quòd à maxima parte parum probaretur, nulla auxilia impetrarat. Conuertit itaque ſe ad Francorum Regem, cum eo æternum fœdus pro ſe poſteriſque firmiſſimum ſanctiſſimumque (ſic enim fœderis verba ſonant) ſanciens. Sed quòd ſe rebus adhuc omnibus imparatum Caſtellæ Rex non expectatus iuſtis cum copiis inuaſiſſet, pro tempore arte ac dolo agendum ratus, accepta fide publica, ad Caſtellæ Regem in arcem Roſendalam venit, ac in hunc mo-
» dum ei adulatur: Tuus ego ſum, Domine, humilis famulus, veníque
» huc, declaraturus me vires non habere, quibus tibi reſiſtere velim aut
» poſſim; proinde poſitis armis, pacem amicitiámque certis conditio-
» nibus rogatum veni. Rex Caſtellæ ad eius verba ſubridens, arrepta manu, è terra eum leuat, iuxtáque ſe ſedere iubet; factiſque induciis Carolus promittit (præſtito iureiurando, ac ſumpto Ieſu Chriſti Corpore ſacro) ſe Caſtellæ Regem breui in Hiſpaniam proficiſcentem cum honeſto comitatu ſecuturum, ſtatimque Bruxellam venturum, ſe ſuoſq́; ad iter inſtructurum: quam in rem tria florenorum millia ei Rex dat dono, ac Ducatus Geldriæ reditibus vti ſinit. Exinde quarto Kal. Au-
» guſti Tileti induciæ duorum annorum his legibus publicantur: Liberè
» vtrimque ſubditi commeanto, ac mercaturam aliáq; negotia exercento.
» Iudices certo numero hincinde leguntor, qui durantibus induciis de ab-
» ſoluta pace tractent. Partes duorum menſium ſpatio Tabulas omnes
» proferunto, quibus ius ſuum tueri volunt: quod ſi non fecerint, cauſa
» cadunto, ac condemnantor. Carolus Caſtellæ Regi Bommelium, Tile-
» tum ac arcem Hattemiam tradito; reliqua oppida & munitiones, quas
» vtraque pars habet, durantibus induciis ſeruanto. Omnes Geldriæ Or-
» dines eum Ducem habento ac ſacramentum dicunto, quem dicti Iudi-
» ces, lata ſententia, Geldriæ Ducem pronuntiabunt. Cæſar his conditio-
» nibus ſubſcribat. Exinde ſimul ad oppidum Zanctis ditionis Cliuię proficiſcuntur, inuiſuri Cæſarem, qui eò non ita dudum cum exiguis venerat copiis. Hoc anno quarto Idus Septembris obiit Philibertus Dux Sabaudiæ, nullis è Margarita Auſtriaca relictis liberis, ætatis anno vigeſimoquarto, rediens à venatione, qua adeò corpus incaluerat, vt cùm
patum

Iterùm venit Rex Philippus cum exercitu in Geldriam rebellantem.

Carolus Geldrus ficta animi demiſſione inducias impetrat.

Iurat Geldrus ſe profecturum cum Philippo in Hiſpaniam, quod tamen non fecit.

Leges induciarum & via ſtruenda pacis publicantur.

Moritur Dux Sabaudiæ.

Naſcitur Bruxellæ Regi Caſtellæ filia Maria.

parum frigidæ hauſiſſet, continuò animam efflaret. Decimoquinto Kalend. Octobres naſcitur Regi Caſtellæ Bruxellæ filia, cui nomen eſt inditum Maria. Teſtes ſacræ ablutionis fuêre Cæſar ac vidua Engelberti Naſſauij. Duodecimo Octobris pax ſuper Regno Neapolitano his inter

Pax aliquanta ſuper Regno Neapolitano.

alias legibus conſtituitur: Cedit Rex Ludouicus Regi Ferdinando integra poſſeſſione & titulo Regni Neapolitani ac Ieroſolymitani. Ducet Rex Ferdinandus in vxorem germanam Foxeam Regis Ludouici ex ſorore neptem. Actum Bloſij. Addebantur conditiones multæ, ſed ferè ſine effectu. Narrauimus ſub finem anni præcedentis, Regem Caſtellæ cum ſocero Ferdinando de gubernatione conueniſſe. Quibus conditionibus quamuis eum Rex Ferdinandus non fore contentum crederet, naues tamen multas, quibus cum vxore in Hiſpaniam veheretur, miſerat. Iungit

Nauigat Philippus cum vxore ex Zelandia in Hiſpaniam.

his Caſtellæ Rex Belgicas quinquaginta, ac cum vniuerſa familia, Reginaque Ioanna, multiſq; Proceribus, Carolo Geldro morbum ſimulante, maximam earum ornatiſſimamque Middelburgi (vbi paulò antè in Abbatia Equitum Aurei velleris numerum ſuppleuerat) in Zelandia con-
1506 ſcendens, quarto Idus Ianuarij anno 1506. ſublatis velis in altum contendit. Dederat illi Cæſar comitem ac Achatē indiuiduum Wolfgangum Comitem Furſtenbergij, virum multis animi corporiſque dotibus inſignitum. Cùm Angliam in conſpectu haberent, nauis Regia fortuito corripitur igne, tanta omnium conſternatione, vt extremam adeſſe horam

Maximis iactati periculis & procellis in Angliam appellunt, tribus nauibus cum omnibus hominibus ac rebus mari abſorptis.

vererentur. Sed ſociorum naualium diligentia ignis reſtinguitur. Exinde tempeſtas adeò horribilis ac ſæua eos excipit, vt haud procul naufragio abeſſent, ægréque in portum oppidi Hamptonæ (quod eſt in Anglia) nauis Regia paucis comitata appellit, tribus cum omnibus rebus ac hominibus fluctibus abſorptis, ceteris per varios Britonum Anglorumque portus varia fortuna, magno cum incommodo diſiectis. Excepti ſunt à Rege Henrico Septimo ſumma cum beneuolentia ac humanitate, maris tranquillitatem ac ventum ſecundum exſpectantes. Rogatus Caſtellæ Rex inuiſit Angliæ Regem in arce Windeſora, haud procul Londino ſita, ac poſt aliquot dierum feſtiuitatem renouant pacis conditiones, ante multos annos inter Hiſpaniæ Angliæque Reges conceptas. Cumque

Renouat Philippus tabulas veteris amicitiæ cum Hiſpaniæ.

earum tabulas Angliæ Cancellarius attuliſſet, Caſtellæque Rex perlegi iuſſiſſet, ſtatim propria manu ſubſignat; neque vlla in re ſeſe difficilem præbet, quàm in traditione Suffolciæ Ducis, quem bello Geldrico Hattemi captum in arce Namurcenſi honeſta cuſtodia detinebat. Eum enim Rex Henricus ſummopere expetebat, quòd in Regnum Angliæ, è contraria factione natus, ius prætenderet, pollicitus ſeſe eum non interfecturum: quod dum vixit, ſeruauit; ſed filius Henricus Octauus infelicem ſenem, mox poſt patris mortem, ſecuri percuſſit.

cuſſit. Poſteaquã Rex Caſtellæ ferè per tres menſes apud Angliæ Regem ſummo cum honore ac lętitia exceptus fuiſſet, ſecretoq́; de nuptiis Caroli Auſtriaci ac Margaritæ filiæ dicti Regis Henrici natu maximæ tractaſſent (certiores enim iam facti erant, Frãcorum Regem filiam Claudiam ſecretò deſpondiſſe Franciſco Engulemę Comiti) vento ex Oriente flante naues inſtrui iubet. Nono Kalend. Maij conſcenſis nauibus in Hiſpaniam dant vela; ad eoque felici vtuntur nauigatione, vt quinto Kal. Maij Corongam in Gallicia appellerent, vbi cum ſumma lætitia ab omni hominum ſexu ac genere ſunt excepti. Accurrêre ex vniuerſa ferè Hiſpania Proceres, quique dudum Regi Ferdinando non admodum æqui fuerãt, Regi Philippo, nouas ſocero conditiones extorqueat, ſuadent, fore aſſeuerantes, vt nil neget; quòd aſtutus ſenex apertè perſpiceret, Procerum populique maiorem partem animis ad generum defeciſſe. Paret horum conſilio Caſtellæ Rex, nouas ſocero ſuper communi pacta gubernatione adferens difficultates; cui id minùs durum fuit, quòd iam tale quid euenturum præuiderat. Ne igitur inuitus cogeretur, oblatas cõditiones, paucis mutatis, ſubſignat, ac in hanc formulam genero conſentiente acce-

Agitur ſecretò de deſpõſanda Carolo Auſtriaco filia Regis Angliæ.

Feliciter in Hiſpaniam appellunt.

» ptanteque, mutat: Rex Ferdinandus Caſtellæ Regnorum adminiſtra-
» tione, omnique iure quod in iis habere poteſt, cedito; è Caſtella migrato,
» nec ſe amplius regnandi cauſa reuerſurum promittito. Regnum Nea-
» politanum cum Sicilia Rex Ferdinandus habeto. Indiæ Occidentalis ve-
» ctigalia Regi Ferdinando cedunto. Donatio dignitatis Equitum Ordi-
» nis D. Iacobi Alcantaræ ac Calatrauæ iuris Ferdinandi maneto. Quot-
» annis è Regno Caſtellæ viginti quinque millia aureorum Ducatorum
» recipito.

Leges nouæ, & pleniores inter Philippum & ſocerum ſancita.

Poſt hæc ſtatim Rex Ferdinandus in Arragoniam, indeq́; paulò pòſt Neapolim eſt profectus, conſtitutiſque eius Regni negotiis permanſit, donec mortuo Rege Philippo, ad Caſtellæ gubernationem reuocaretur, abducto in Hiſpaniam magno Conſaluo, quòd eum ad Regnum adſpirare Neapolitanum ſuſpicaretur. Hoc anno fame ac aduerſis minutis præliis fracti Groningani, ſeque deſertos ab Antiſtite Vltraiectino ac Tranſ-Iſulanis conſpicientes, vnanimi omnium Ordinum conſenſu, poſt multorum dierum maturas deliberationes menſe Aprili habitas, cum Comite Etzardo Ooſtfriſiis ſeu Ouerembdiis imperante, tranſigere, cumque odio Saxonis, cogenteque neceſſitate, Principem recipere decernunt; quod tandem his inter alias factum eſt conditionibus: Gronin-

Groningani deſerti ab Epiſcopo Vltraiectino & Trãſ-Iſulanis pacem circũſpectant.

„ gani nomine Sacri Romani Imperij Comitem Etzardum cum fratre
„ Vckone ac mille armatis peditibus in ciuitatem recipiunto, ac ſacramẽ-
„ tum dicunto, nomineque Imperij Principem inauguranto. Partem ciui-
„ tatis quam petet, in eius poteſtatem conſtituunto, vbi pro arbitratu ar-
„ cem ædificare, ſine Eccleſiæ Vltraiectinæ ac Antiſtitis præiudicio, poſſit.

In odium Saxonis, Etzardum cum fratre Ouerẽbdiæ Comites in Dominos recipiunt, arce conſtrui permiſſa.

Comiti

Comiti nomine Imperij ius omne, quod ſibi in ciuitate ac Ommelan- « diis eſſe contendunt, ceduntoꝫ ipſe ſecundùm veteres conſuetudines vim « legum obtinentes ius ſumma cum æquitate dicito. Quòd ad bellicas « quæ factæ ſunt attinet expenſas, ſententiæ Septem-virûm Imperij ſtanto; « quæ vt quàm moderatiſſima obtineatur, Comes curato. Comites non « permittunto, vt aliquod frumenti genus natum apud Ommelandios, aliò « quàm Groningam aut Dammum venum aduehatur. Quod ad butyrum «

Permittunt etiam alia haud pauca.

ac caſeum attinet, Comes in ordinem reducito, quem Groninganis ac « Ommelandiis maximè expedire iudicabit. Quæcumque belli tempore « hinc inde euenere, obliuioni tamquam numquam facta danto. Tabulas « ſignant ac ſigillis muniunt hinc Etzardus ac Vcko Comites, inde Schatterus, Horenkens, Woldentius ac Sickinganus Conſules, ſeptimo Kalend. Maij. Etzardus mox arcem in vrbe molitur, eò loci qui eſt inter *Steinentijl*, *Dreinkelaers toren*, ac *Ooſterpoort*, diruens extra ac in-

Conſtruitur Groninga arx.

tra ciuitatem ea de cauſa, perſolutis pretiis, plurium ædes. Ommelandij ſuo ſumptu foſſas, vallum, ac extantes à gleba ceſpiteque munitiones facere coguntur, maiori quidem parte non grauatim odio Groninganorum. Dux Saxoniæ Georgius, qui hoc tempore in Germania erat, in Friſiam mittit Marſcalcum ſuum Henricum Stalsburgij Comitem, cum aliquot Conſiliariis; qui perſolutis militi ſtipendiis, præſidia Selwarto, Adewarto, ac ceteris munitionibus deducunt, ac ne vnum quidem militem in ditione Groningana reliquere. Idibus Iulij Adewartum venit dictus Marſcalcus, Comes Herinkus, Vitus Drakenburgius Præfectus Emdanus, cum Cancellario ac Conſiliariis Comitis Etzardi, conuocántque Langewoldios, Fredewoldios, Hummeiſchæos, ac Middagios; commemorant quàm calamitoſo bello ſint liberati, ac

Declarat Etzardus ſe tantùm pro Duce Saxone Legatum velle agere: & hunc nouæ turba.

ne rurſum in præteritas recidant ærumnas, Ducem Georgium in Friſia duos conſtituiſſe Legatos, donec perfectis in Germania negotiis, in Friſiam redeat, è quibus Comes Stalsburgius eius nomine Weſtfriſios eſſet gubernaturus, Comes Etzardus Groningam cum Ommelandiis. His eum velle ac iubere non minùs quàm ſibi ipſi obediant. Tum Præfectus Emdanus ac Etzardi Cancellarius, exhibita poteſtate, abſoluunt Ommelandios à præſtito Comiti ſacramento, eoſque ſub Imperium Ducis Georgij, hereditarij nomine Imperij Friſiæ Gubernatoris, conſtituunt. Accipiunt hi conditionem, ac Duci Georgio nouum dicunt ſacramentum. Detrectarunt id quidem Dammij & aliquot alij, ſed quod iis poſt aliquot annos malè ceſſit. Initio menſis Auguſti inter Ducem Geor-

Pacta conuenta inter Saxonē & Etzardum.

gium ac Comitem Etzardum certæ hac formula conditiones concipiuntur: Comes Etzardus titulo Legati ditionis Friſiæ, quæ Amiſia ac « Laura fluminibus continetur, Ducis Georgij Gubernator eſto, dictique «

Ducis

» Ducis auctoritas ſarta tecta maneat, enixè curaro. Nil noui apud Ommelandios molirot. Groninganos nec Ommelandios multato ob tranſgreſſionem decreti per Ducem Georgium Weſtfriſiis cauſa menſuræ ſtatæ & ponderis nuper lati, antequam ea communi conſenſu ſit recepta. Exactiones ac tributa, quæ Dux Ommelandiis imperabit, vt & ea quæ Duci ab initio iure ordinario conceſſa ſunt, ſumma diligentia colligito: quibus recipiendis Quæſtorem Dux, Etzardus verò Legatum, qui præſidiatiis munitiones cuſtodientibus ſtipendia perſoluat, dato. Vt Dammij ac Oltamptij, qui non ita dudum in Ducis Georgij nomen iurare recuſarunt, id ante inſtantem menſem Octobrem vi aut amicitia inducti faciant, Etzardus ſedulò curato. Has conditiones Comes Etzardus ac Comes Stalburgius menſe Auguſto Harlingæ ſubſignarunt.

Tributa colligenda à duobus, vno à Saxone altero ab Etzardo conſtituendis.

Hoc eodem anno Cæſar Legatos ad Franciæ Regem miſerat, petitum ſibi in Italiam traiecturo promiſſam pecuniam ac auxilia mitteret, exulesque Mediolanenſes è poſtremæ pacis formula reſtitueret. Quæ cùm Rex differret, facilè Cæſar eum nil facturum proſpiciens, filium Philippum Caſtellæ Regem admonet, Francum fœdus violaturum; eo id facilè credente, quòd menſe Maio Rex Ludouicus litteras cum Legatis in Hiſpaniam ad Caſtellæ Regem, ac alias ad Belgarum aliquot ciuitates miſiſſet (diſſimulare enim diutiùs rem nequibat) ſignificans ſe rationibus ac precibus Ordinum Regni ſui inductum conſenſiſſe in nuptias Franciſci Valeſij Engulemæ Comitis ac Claudiæ filiæ ſuæ Carolo Auſtriaco deſponſatæ, maximè quòd filium ſibi naſci nullum videret, nemóque propinquior Salicæ Legis decreto ad Regnum quàm Franciſcus eſſet. Læſi fœderis iniuriam Auſtriaci Principes diſſimulabant, quòd cum exercitu in Italiam, indeque Romam proficiſci Cæſar conſtituiſſet, vt corona aurea à Summo Pontifice redimitus, Regem Philippum Romanorum Regem renuntiaret. Sed hæc conſilia morbo Ladiſlai Bohemiæ ac Hungariæ Regis, cui certo iure Cæſar ſuccedere, ſi ſine liberis obiiſſet, debebat, euanuere. Fine menſis Auguſti Rex Caſtellæ cum vxore Ioanna vrbem Burgos intrat, ſtatimque loca pia Miraflorum ac Carthuſianos inuiſit. Poſt dies aliquot ad ludum paruæ pilæ cum reticulo ſe exercitaturus contendit: cumque pomeridiano tempore, ſummis cæli caloribus, nimio exercitio ſanguis æſtuaret, ac ſtomacho humorem petenti, frigidam auidiùs infudiſſet, ſtatim malè habere cœpit. Inualeſcente morbo, decumbere cogitur; animumque extemplò ad Deum conuertens, teſtamentum condit ac conſignat, Sacramentis Eccleſiæ Catholicæ ſe munit: tantáque fuit intereà continuò ſine vlla remiſſione ſæuientis validiſſimi morbi vis, vt paucis diebus virum robuſtiſſimum, in ipſo ætatis flore conſtitutum, ſummo omnium

Excuſat Francus quòd filiam Carolo noſtro deſponſam alteri tradat.

Philippus poſt luſum pilæ auidiùs bibens morbum incurrit.

nium cum dolore ſeptimo Kalend. Octobris è viuis violenter raperet, anno ætatis vigeſimo octauo, relicta vxore Ioanna grauida, quæ poſthumam paulò pòſt peperit Catharinam; intellectáque Regis mariti morte, adeò intemperanter doluit, vt ex eo tempore numquam ampliùs mente ſatis valuerit, cùm tamen ſeptuageſimum prætergreſſa ſit ætatis annum. Conditum eſt Regis corpus apud Carthuſianos iuxta Burgos Hiſpaniæ, & cor Brugis Flandriæ apud matrem. Mortem eius Cometes menſe Auguſto in Occidentem flammeſcens prædicere eſt viſus.

Florenti ætate moritur; vxore adeò dolente vt ex eo tempore numquam ampliùs mente ſatis valuerit.

CAROLVS
HISPANIÆ REX,
POSTEA IMPERATOR EIVS NOMINIS V.
FILIVS SVPERIORIS,
XLII. BRABANTIÆ
V. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annos quadraginta nouem.

1506 DIVVLGATA per terrarum orbem mortis Philippi Auſtriaci Caſtellæ Regis fama, variè Principes affecit; ac ſi quis alius, Cæſar Maximilianus, tanto orbatus filio, inprimis iuſtè doluit. Deinde Anglorum Rex Henricus Septimus, deſtinans (vt ſuprà dictum eſt) filiam ſuam Carolo Auſtriaco ſponſam, miſſis ad Guilielmum Crouiacum Cheueræ ac Arſchoti Dominum, tum temporis Belgarum ac Regiorum liberorum Gubernatorem, litteris, oſtendit ſe Regis Philippi morte non parum doluiſſe, res ditioneſque liberorum eius curæ ſibi eſſe ac futuras. Inter alia hæc ſcribit: Petimus, conſilio Ordinum (quos conueniſſe intelleximus) liberos Principis veſtri eorumque res fideliter ac diligenter gubernetis, inprimis verò finibus veſtris benè proſpiciatis, ne quid vicini Fràci per iniuriam occupent. Quod ad nos attinet, ſi ratione, conſilio, aut re Principi Carolo adhuc puero, eiuſque ſororibus ac fratri, Belgarũ prouinciis ac Ordinibus gratificari poſſumus, non id alia ratione,

Cheurius Belgarum ac Regiorum liberorum Gubernator.

CAROLVS V. IMP. ET HISP. REX, XLII. BRABANTIÆ
V. BELGII VNITI PRINCEPS.

1506 ne, quàm ſi eorum pater Dominuſq́ue Caſtellæ Rex adhuc in viuis eſſet, « ſummo ſtudio libenter faciemus. Certiores quoque facti ſumus litteris « Cancellarij noſtri, Francos, rupta fide, excurſiones, prædas ac incendia fa- « cete, Brabantiam per Geldriæ Ducem deprædari, captiuos abduci, ho- « ſtiliáque omnia tentari. Scribimus etiam hoc tempore ad Cæſarem Ma- « ximilianum, eum adhortantes, primo quoque tempore in Belgium pro- « ficiſcatur. E caſtro noſtro Cingio, decimo quarto Kal. Nouembres. Nem- « pe Carolus Gelder, morte Caſtellæ Regis, liberorum eius pueritia, Cæſa-ris variis in Germania & Italia negotiis, promiſſiſq́ue Francicis confi-dens, mox rupta pace, Brabantiam inuaſerat, Turnholtûm ſpoliatat ac incenderat, totaq́ue Campinia magnam prædam plurimoſq́ue capti-uos abduxerat. Initio anni 1507. conſiderantes Belgæ, bellum eſſe cum Geldro, inſtare cum Franco, Legatos in Auſtriam ad Cæſarem Irn-

Speciosiſſima promittit Anglus, nuptias Caroli cum ſua filia meditans.

Inuadit Ditiones Caroli pueri Geldrus.

1507 ſtij agentem mittunt, rogatum (quod paulò antè incondita plebs ſtultè recuſarat) dignaretur nepotis ex filio Caroli Auſtriaci Ditiones regere ac defendere. Lectu digna eſt apud Heuterum Cancellarij Brabantiæ Hauthemij hanc in rem ad Cæſarem oratio, vbi hæc inter cetera: Roga- « mus intimo cordis affectu, obliuiſci digneris iniuriæ Maieſtati tuæ à ſola « plebe illatæ. Verè dixit poſt Heſiodum Liuius, Populum aut ſuperbè « imperare, aut humiliter ſeruire, medium non nouiſſe. Regnum Belga- « rum Monarchia, ſed prudentibus probiſq́ue Conſiliariis fulta diu ſtat, « nec aliter: idcircò quòd populus natura generoſus, mortis fortunarumq́; « contemptor, ſi ſeruiliter habeatur, citò in vindictam exurgat; contrà, ſi « ſecundùm leges leniter humaniterq́ue tractetur, nulla Prouincia fideliùs « Principes ſuos agnoſcat. Et perorando: Indigent pueri Principes tuo « auxilio, tremulaq́ue id voce per nos nunc eblandiuntur: nós verò om- « neſq́ue probi ſupplices inſiſtimus, plebs erroris ſui culpam demiſſo vultu « deprecatur; natura ſubditorum efflagitat, Deus venire Cæſarem iubet, « extrema rerum Belgicarum neceſſitas exorturam ſe confidit. Iuuent, « rogamus, aliquid nunc lacrymæ omnium Ordinum nomine contra æ- « tatis noſtræ decus dignitatemq́ue erumpentes. Silente Hauthemio, ce- « teriſq́ue Legatis eadem demiſsè petentibus, promittit Cæſar, quam-primùm poſſit, ſe in Belgium venturum, interim commiſſa Prouin-ciarum Belgicarum cura filiæ Margaritæ Principis Caſtellæ, ac de-inde Ducis Sabaudiæ viduæ, amitæ Caroli Auſtriaci; cui ex Ordinum ſententia Conſiliarios Belgas dedit Cheuræ Dominum ac alios, Caro-lum puerum Latinis litteris veraq́ue pietate imbuendum tradens Adria-no Florentio Vltraiectino, qui poſteà Summus Pontifex fuit eius nomi-nis Sextus. Iniit Margarita gubernationem Belgicarum Ditionum die 28. Maij. Hoc anno Comitia Cæſar habuit Conſtantiæ cum Prin-cipibus

Rogant Belgæ Cæſarem, dignetur ditiones nepotis regere ac defendere.

Genius Belgarum graphicè depictus.

Promittit Cæſar ſe quamprimùm poſſit, ad Belgas venturum, interim dat eis gubernatricem Margaritam filiam.

cipibus Imperij à vigeſimo tertio die Aprilis in menſem vſq; Auguſtum. 1507
Sub idem tempus Genuenſes, qui paulò antè rebellauerant, & Nobilitatem eiecerant, citiùs omni opinione à Ludouico Duodecimo Francorum Rege ſuperantur, & acceptis quibuſcumque legibus in deditionem veniunt. Paulus de Nonis tinctor, quem Ducem Genuenſes creauerant, ex conflictu per mare fugiens, Piſis à claſſe Gallica capitur, & Genuæ capite plectitur. Menſe Septembri Carolus Gelder, adueniente ad ſe è Francia Roberto Marcano cum quadringentis galeatis equitibus ac bis mille peditibus, iterùm Brabantiam inuadit, Dieſtum fruſtrà oppugnat, ſtrenuè ſe defendentibus Naſſauij præſidiariis & ciuibus; Thienam obſidet, & 29. Septembris captam fœdè populatur, multis ciuibus trucidatis, pluribus Ruremondam paulò pòſt abductis. Manſerunt ibi vſque finem menſis Octobris, ex Brabantia & Haſbania intereà immenſam colligentes prædam; tum Gelri cum captiuis & præda Ruremondam reuertuntur, Marcanus cum Francis præda onuſtis in Franciam. Qui cùm in ſilua Arduenna iuxta D. Huberti Fanum caſtra haberent, eouſque reficerent, maximè quos è Brabantia & Haſbania abegerant, ſubitò à ducentis Namurcenſium peditibus totidémque equitibus nocte opprimuntur. Cadunt triginta quatuor Franci, reliqui in proxima ſilua fuga elabuntur. Quingenti equi cum omnibus impedimentis & præda capiuntur, ceterique ſeminudi in Franciam reuertuntur. Intereà Egmondij Dominus Hollandiæ Gubernator, arcem Potoiam ad Moſam obſidet: ſed aduolante omnibus cum copiis in auxilium Geldro, diſcedere cogitur. Cumque Poroiæ præſidiarij omnibus vicinis eſſent infeſtiſſimi, ſequenti anno menſe Iulio ab Anholtij Domino expugnantur, Præfecto Swewindio cum duodecim præſidiariis ſtrangulato, ceteris ſingulari cum veſte dimiſſis. Sub finem huius anni, & deinceps
anno proximo 1508. Veneti magnis animis, quòd ſe ab Auſtriacis Car- 1508
nias Alpes & vicina loca incolentibus irritatos dicerent, conſcriptis decem peditum duobuſque equitum millibus, Duce Bartholomæo Liuiano (aliis Aluiano) Nicolao Vrſino, Vitellio Tifernate, ac pleriſque aliis veteranis Ducibus, hereditarias Cæſaris ditiones ad Atheſim ſitas inuadunt, Carnos, Hiſtrios, ac Foro-Iulienſes vaſtant. Ab alia parte Andreas Grittus cum quinque peditum millibus ac equitibus leuis armaturæ Epirotis ac Macedonibus (quos hodie Albanos vocant) Alpes Atheſinas occupat. Ducit contra Grittum partem Cæſarei exercitus Sixtus Tranſonius: ſed in valle oppidi Codoriani, niuoſis Alpium anfractibus, vbi explicare aciem non poterat, à Veneto exercitu deprehenſus, inita pugna Tranſonius ſuperatur, maiori parte cum eo cæſa, captoque Barone Turrienſi, cum aliis viris præclaris. Altera Cæſariani exercitus

Genuenſes à Franco domantur.

Geldrus auxilio Francorū Dieſthemū fruſtrà oppugnat, ſed Thienam fœdè diripit.

Franci auxiliares à Namurcenſibus cæduntur, & præda exuuntur.

Initia & cauſa belli inter Cæſarem & Venetos.

Pugnant Cæſariani infeliciter cum Venetis.

1508 pars in Italiam ſe dimittere conata, ad arcem Petronianam à Nicolao Comite Petiliano Venetorum ac Triuultio Francorum Ducibus, accepta clade, eſt repulſa. Veneti partim fuſo, partim repulſo Cæſaris exercitu, ad deditionem compellunt Cluſium, Cadoram, Gradiſcam, Cormonam, Goritiam ac Wipachum. Antonius Contarenus, educta claſſe, occupat Dumum, Tergeſtum, ac Biſtoniam; & niſi vlteriùs Triuultius procedere recuſaſſet, ſciens Regem Francorum non omnino Cæſarem irritari velle, Tridentũ cum vniuerſa ſubiecta ditione Veneti in poteſtatem redegiſſent. Cæſar enim eo tempore imparatus Coloniæ Agrippinæ res Belgicas ac Imperij tractabat. Quas ob cauſas facilè Paulus Lichtenſteinius, Præſul Tridentinus, inducias inter Cæſarem & Venetos in triennium pangit, ea lege Venetis percommoda, quæ quiſque tenebat intereà temporis poſſideret, ac pro arbitrio muniret; quibus indueiis tamen Cæſariani nulla ratione induci potuêre vt Carolus Gelder comprehenderetur. Quærebat intereà Cæſar rationem qua acceptum à Venetis detrimentum ac dedecus ſarciret: irritaranr enim hoc bello Veneti non ſolùm Cæſarem, ſed etiam Papam Iulium, & hactenus ſocium Ludouicum Francorum Regem, maximè ob arrogantes induciarum conditiones, quas ſe inconſulto, neglectoque Geldro, præſcripſerant. Retundendam igitur ſuperbæ vrbis ambitionem Pontifex Iulius, Cæſar, Francus ac Hiſpanus iudicantes, contra Venetos coniuranr; ac Cameraci apud Belgas locum mittendorum Legatorum, ſanciendique fœderis, tanto ſilentio conſtituunt, vt cùm ex fama tale quid agi ſpargeretur, Veneti non crederent. Venit Cameracum pro Cæſare filia eius Margarita Belgarũ gubernatrix, Matthæus Langius Cæſari ab Epiſtolis, ac Nicolaus Friſius; pro Rege Francorum, Georgius Amboſius Cardinalis Rothomagenſis, tandemque & Ferdinandi Hiſpaniæ Regis Legatus; ſparſerantque famam, ſe coiiſſe, vt pacem inter Caſtellæ Principem Carolum Auſtriacum ac Carolum Geldrum facerent, factis inter eos hac de cauſa quadraginta dierum induciis; tractántque multa variáque de rebus Geldricis ac Nauarræis, ſed adeò frigidè multis verbis chartas implentes, vt facilè appareret, non hiſce de rebus eos conueniſſe. Denique decimo Decembris die fœdus Cameraci concluditur, ac in ſummo templo publicatur; non tamen ea parte quòd bellum communibus viribus in Venetos eſſet decretum. Repetebat ab ijs Pontifex Iulius vt ab iniuſtis poſſeſſoribus, Fauentiam, Ariminum, Rauennam, Ceruiam; Cæſar Imperij nomine Patauium, Vicentiam, Veronam, ſuo nomine Forum-Iulij & Tauriſium; Francorum Rex vt Inſubrum Dux, Cremonam, Giarodadam, Brixiam, Bergomum, & Cremam; Hiſpaniæ Rex portus & oppida Venetis oppignorata, Sipontum, Tranium, Monopolim, Brunduſium, ac Hidrun-

Cæſare Coloniæ rebus Belgicis ac Imperij diſtento, ſancit inter eum & Venetos Epiſcopus Tridentinus inducias in triennium.

Excogitat Cæſar rationem de Venetis ſe vlciſcendi.

Conueniũt Cameracum Legati Cæſaris, & Regũ Franciæ & Arragoniæ.

Hidruntum. Vt autem Cæſar legitimo titulo inducias cum Venetis fa- 1508
» ctas rumpere poſſet, cautum fuit, Pontifex ab eo vt Cæſare & Ponti-
» ficatus patrono auxilium contra Venetorum iniurias imploraret; Fran-
» corum Rex ipſemet ad bellum primus omnium ſociorum profici-
» ſceretur, tum Cæſar ſequeretur. Alter alteri ad ſua recuperanda auxi-
» lio eſſet. Pax cum Venetis niſi communi conſenſu non fieret. Tres men-
» ſes conceſſi, qui rebus ſuis recuperandis fœderi vellent adſcribi. Ad-
» dita eſt & fœderi pax inter Principem Hiſpaniæ Carolum Auſtriacum
» & Carolum Geldrum; ſed, ſicut plures præcedentes, non fuit diuturna.

Fit fœdus in Venetos: Cæſar tamen non ſuo nomine, ſed vt Pontificis patronus bellū gereret.

Pontifex Iulius ingentem imminere Italiæ tempeſtatem hoc fœdere videns, Venetis obtulit, ſe fœderi non ſubſcripturum, ſi Ariminum ac Fauentiam ſibi reddidiſſent. Qua de re diu deliberantes, tandem magno ſuo malo ſeraque cum pœnitentia negauere. Tum Iulius fœderi Cameracenſi ſubſcribit. Exinde Veneti, maximis collectis copiis, Regem Francorum Ludouicum, qui eis per Legatum caſtrenſem bellum indixerat, cum non minoribus copiis in Italiam properantem ad Abduam expectant. Anno 1509. decimo quarto Maij ad Geradadam inter Francos 1509 & Venetos collatis ſignis concurritur. Superantur ingenti peditum cum iactura Veneti, egregiè aperto in campo vincentibus Francis. Capitur Liuianus, amiſſo altero oculo, ac cum eo non pauci primæ Nobilitatis Ordinum ductores, ductíque in Franciam, demum liberati ſunt, cùm rupto Cameracenſi fœdere, nouum Franci cum Venetis iniiſſent.

Non ſubſcripturus erat Pontifex fœderi, ſi Veneti Ariminum ac Fauentiā reſtituere voluiſſent.

Vincuntur Veneti à Francis.

Poſt hanc victoriam Rex Ludouicus ſpatio quindecim dierum oppida quæ repetebat omnia in fidem accepit; inſupérque Pontifici ac Cæſari occaſionem dedit, nullo negotio ſua recipiendi, fugiente Comite Nicolao Petiliano Venetorum Imperatore cum maxima exercitus parte Meſtrium, quod eſt extremum Venetæ ditionis in continente oppidum. Tantus enim Venetos terror ex aduerſo prælio inceſſerat, vt vrbem munirent, ſubditos nomina dare cogerent, ac ad conciliandam beneuolentiā portoria remitterent, ad Germaniæ Septem-viros liberáſque ciuitates Legatos mitterent, vt apud Cæſarem pro pace interpellarent; miſſo eadem de cauſa ad ipſum Cæſarem Antonio Iuſtiniano, qui oratione ad prouocandam commiſerationem eximiè compoſita, promiſiſque Cæſari ſingulis annis aureorum nummûm quinquaginta millibus (auctore Franciſco Guicciardino Hiſt. lib. 8.) fruſtrà, vt infrà narrabimus, laborauit. Cęſar enim ſupra modum Venetis iratus, cum Ludouico Francorum Rege in exitium Reipublicę coniurarat. Vna in re laudata ſemper exiſtet Venetorum eo tempore prudentia, pietas, ac animi magnitudo, quòd oblata à Turcarum Rege in tanta rerum acerbitate parata auxilia repudiarint. Exinde Veneti Legatum in Apuliam miſere, Regi Ferdinando

Mittunt Veneti Legatos ad Septem-viros, vt pacē apud Cæſarem concilient, ſed fruſtrà.

Eximia tunc pietas Venetorū, quòd nihilominùs oblata Turcarum auxilia repudiauerint.

 eius

1509 eius ditionis oppida ſuprà commemorata liberaliter reſtituentes; pauloque pòſt, aliquot ciuium opera, ductu verò Andreæ Gritti, Patauium recuperant. Aperta enim porta, vt plauſtra aliquot frumento fœnoque onuſta intromitterentur, Grittus cum pedite equiteque ſuccedens, eam occupat, paulóque pòſt arcem expugnat, Leonardo Triſſino cum quatuor aliis, qui vrbem Cæſari tradiderant, Veneto in foro ſtrangulato. Hinc oppugnarit Ligniacum, Patauio propinquum. Cæſar ſuorum negligentia amiſſum recuperaturus Patauium, iuſto cum exercitu, ſociorum auxiliis, magnóque tormentorum apparatu obſidet, fruſtráque oppugnat. Erat enim in vrbe Comes Petilianus cum firma electáque peditum equitúmque manu. Quare de expugnatione diffidens, pecuniæque inopia preſſus, dimiſſo exercitu, in Germaniam regreditur, Marchione Brandeburgio cum præſidio Veronæ relicto. Moritur hoc anno Anglorum Rex Henricus Septimus, ſucceſſitque ei filius Henricus Octauus, cùm Arthus natu maior aliquot annos ante patrem ſine liberis obiiſſet. Regnauit Henricus Octauus aliquot annis vt moderatum decet Principem, ſed poſteà animo ad intemperantiam, libidinem & ſæuitiam conuerſo, crudelis, vt ſuis locis patebit, factus eſt tyrannus. Sub huius anni finem Cęſar ac Rex Ferdinandus, inter ſe ob Caſtellæ gubernationem diſſidentes, conciliantur ea lege: Rex Ferdinandus Caſtellam regeret, donec communis nepos Princeps Carolus annum ætatis vigeſimum quintum attigiſſet; abſtinerétque Carolus Regio in Hiſpania titulo, quamdiu mater eius Ioanna viueret. Rex Ferdinandus Cæſari quinquaginta millia Ducatorum numeraret, eúmque donec ſua à Venetis recuperaſſet, Hiſpanicis copiis iuuaret. Principi Carolo ſingulis annis ducenta millia Ducatorum penderet. Facileque vterque Princeps in hoc fœdus conſentiebat, quòd communis nepotis Caroli amor in vtriuſque animo vigeret, quem potiùs aliquando in Italia, quàm Francos rerum potiri malebant. Has res ſubſecuta eſt mors Nicolai Comitis Petiliani Venetorum Imperatoris, cui paulò pòſt Bartholomæus Liuianus aut Aluianus, qui hactenus Magiſter equitum fuerat, in imperio à Venetis eſt ſubſtitutus.

Recuperāt Veneti Patauium.

Moritur Henricus VII. Angliæ Rex, ſuccedente filio Henrico VIII.

Pacta inter Cæſarem & Ferdinandum Hiſpaniæ Regem.

1510 Anno 1510. Cæſar Auguſtæ Windelicorum Imperij Comitia celebrat, Pontificiſque Iulij Legatum Piſaurenſem Præſulem diſcedere iuſſerat, quòd eius opera Septem-viri priùs de pace cum Venetis ineunda, quàm de ferendo auxilio agendum cenſuiſſent. Menſe Februario Pontifex Iulius, rupto Cameracenſi fœdere, nouum cum Venetis pangit, eóſque iam anteà diris deuotos, ſacris reſtitutis, quibus voluit conditionibus in gratiam recepit. Ne verò Cæſarem hac re offenderet, ſtipulatur, certo Veneti tempore Cæſari Teruiſium, Tergeſtum, ac omnia quæ in Foro-Iulij, Carnis ac Hiſtris occupatant, redderent. Tabulas, quibus ſe in poſterum

Pontifex Iulius, ſciſſo Cameracenſi fœdere, cum Venetis tranſigit.

„ ſterum ab alienis temperaturos promittebant, darent. Extorſere hanc Iu- 1510
lio Veneti pacem magna cum difficultate. Omnibus enim artibus, ne
concederetur, Cæſaris ac Regis Ludouici Oratores erant conati. Impe-
trauere eam Dominicus Triuiſanus, Leonardus Mœcœnicus, Paulus
Piſanus, Hieronymus Donatus, Paulus Capella, ac Ludouicus Maripre- *Cæſariani*
tus, prouectæ ætatis Venetorum Patricij. Exinde Cæſaris Legati Vicen- *Vicentiam*
tiam armis captam militi concedunt diripiendam; ægrè vita ciuibus *capiunt ac diripiunt.*
conceſſa; inſignia enim ſæpiùs odij teſtimonia in Cæſarianos demon-
ſtrarant. Intereà in Foro-Iulij maximè calamitoſum gerebatur bellum:
nunc Germani, nunc Veneti erant ſuperiores: aliquando à propria nobi-
litate indignis tractabantur modis: vbique clades, mœror, luctus, cædes,
direptiones, incendia, vis ac iniuria conſpiciebantur. Pontifex occaſio-
nem ſeceſſionis à Franco quærens, clàm palàmque bellum Ferrarienſi- *Initia &*
bus ac Genuenſibus Francorum clientibus inferri curat, ſperans ea ra- *cauſa belli mox ſecuti*
tione facilè Cæſarem à Francica amicitia diuelli, ac ſibi Venetiſque con- *inter Pontificem &*
iungi poſſe. Sed ij, nouo inter ſe fœdere ſancito, ſeparari nondum pote- *Francum.*
rant. Intereà Francorum Rex Pontifici in ſequentem annum clàm bel-
lum parat, vniuerſámque Italiam Cæſari, vt ſimulabat (excepta Medio-
lanenſi, Genuenſi, Florentina ac Ferrarienſi ditione) occupandam præ-
bere, cogeréque Aureliis contra Pontificem omnium ſacrorum ſui Re-
gni Procerum Concilium ſtatuit. Ardebat contra Ferrariæ Ducem bel-
lum; quem vnà cum Francorum Rege, omnibúſque qui iis adhærebant,
Pontifex Iulius aqua ignique interdixerat. Anno 1511. Cæſar perſuaſus 1511
à Rege Ferdinando fermè cum Venetis fecerat pactum, mittens ad Pon- *Pacis cum Venetis*
tificem ac Francorum Regem Legatos, qui teſtarentur ſe nil, quàm vt *mentionem*
pax & quies Chriſtiano orbi daretur, dudum cupiiſſe, adnixurumque li- *fruſtrà proponit*
benter eò aliquando vt perueniatur. Nullus non, præter Francum, hæc *Cæſar Franco.*
læto audiebat animo. Is enim malebat Cæſarem ſecum in fœdere con-
tra Venetos icto permanere, non dubiam ex pace contra ſe tempeſtatem
Pontificis opera emerſuram conſpiciens. Variis igitur artibus pacis men-
tione paulatim ſublata, Cæſareque in fœdere confirmato, per Triuul-
tium Pontifici bellum infert, ac menſe Maio illi Bononiam multaque
alia loca eripit. Eodem ferè tempore Cæſar ac Franciæ Rex, miſſis per
vniuerſam Germaniam, Italiam ac Franciam Oratoribus, in proximum
Septembris menſem Piſis Concilium auctoritate ſacrorum hominum
ac Cardinalium ſecum facientium indicunt, Pontificem Iulium vt fœ- *En quid*
difragum auctoritate ac poteſtate exuturi; quem, vt Piſis ſe præſentem *faciant filij Adæ.*
ſiſtat, citauere. Sed Pontifex contrarium Concilium in Laterano conuo-
cat, eoſq; ad id citat; confirmatuſque tribus Hiſpanorum peditum milli-
bus, quos Rex Ferdinandus ex Hiſpania Neapolim miſerat, veteres reſu-
mit

1511 mit ſpiritus. Intereà Carolus Geldrus, tanta belli mole preſſum in Italia ac Foro-Iulij Cęſarem videns, rupta iterùm pace, Brabantorum fines depopulabatur. Hi iuſſu Margaritæ Auſtriacę econtrà ſe armant; acceptiſq; ab Angliæ Rege mille quingentis peditibus Venlonium obſident; promotiſq; tormentis, muri aggeriſq; partem in foſſam deiiciunt; acceptoq; ſigno Angli Brabantis mixti alacriter ad ruinas peruolant. Defendunt ſe præſidiarij ſtrenuè, ac poſt aliquot horarum pugnam Anglos Brabantoſque in foſſam detrudunt, multis ab vtraque parte deſideratis ac ſauciatis. Eadem fuit alterius oppugnationis fortuna. Sed tertiò ſine dubio oppidum expugnaſſent, niſi obſcura nocte Gelti recentem militem ac puluerem introduxiſſent. Quam ob cauſam Brabanti ſoluta obſidione, dimiſſoque exercitu, domum reuertuntur. Idem Angli inſtantibus Kalend. Decembris faciunt. Tum Gelder, in vnum coactis ſuis copiis, recuperat Hattemium, Harderwicum, Bommelium, Tiletum, aliáque ſuperiori tempore erepta. Hoc eodem anno, vt dicere cœpimus, Foro-Iulienſes, Hiſtri, Tergeſtini ac Flumienſes, omni bellica calamitate peruaſtabantur, diripientibus tandem etiam Cæſarianis Vtinam Foro-Iulij caput, Venetis timore fugientibus, ac paulò pòſt vniuerſum Foro-Iulium Cæſari relinquentibus; excepta Gradiſca, cui Ludouicus Mœcœnicus cum iuſto præſidio ac tormentorum apparatu præerat. Sed cùm muti inſigniter verberati ingentem feciſſent ruinam, præſidiarij timore correpti, tradito Cæſarianis Mœcœnico, deditionem fecere. Sed hæc omnia paulò pòſt, excepta Gradiſca, Veneti recuperarunt. Secundo Nonas Octobres nouum fœdus inter Pontificem, Venetos, ac Regem Ferdinandum contra Francum ſancitur, in quo Cæſari ac Henrico VIII. Angliæ Regi locus, ſi aſſcribi vellent, ſicut paulò pòſt euenit, ad certum tempus relinquebatur, vtroque apud Belgas Franco bellum infetente, dum ceteri confœderati Gaſtoni Foxęo Francorum in Italia Imperatori reſiſtunt. Poſt hæc Cæſar ac Veneti, interpellante Pontifice ac Rege Ferdinando, octo menſium inducias hac lege faciunt: Veneti Cæſari numerarent „ quinquaginta millia aureorum Rhenenſium; vterque quæ tenebat poſ- „ ſideret. Pontifex Iulius Venetis iunctus acriter Ferrariæ Ducem oppugnabat. Hunc Francus defendendum ſuſcipit. Anno 1512. Pontifex ſe

1512 Regi Francorum copiis imparem ſentiens, omnes Europæ Chriſtianos Principes ad opem contra Francum ferendam implorat, Regémque Ludouicum ac omnes qui cum eo faciebant, publicè magna cum ſolemnitate grauiſſimis Chriſtianæ diſciplinæ cenſuris oneratos proſcribit, ac poſt varios duorum menſium ſpatio belli motus ad Rauennam vndecimo Aprilis, heu! ipſo ſactatiſſimæ Reſurrectionis Chriſti die, cruentum illud prælium committitur, vincentibus, cum interitu tamen Imperatoris

Reſumpto bello Geldrico fruſtrà Venlonia oppugnatur.

Gelder recuperat Hattemiū, Harderwicum, Bommeliū, Tiletum, alia.

Veneti nūc vincuntur à Cæſarianis, nunc iterùm vincunt.

Induciæ inter Cæſarem & Venetos ad octo menſes.

Ad Rauennam ipſo Paſcha (ſcelus!) pugnatum, victiq; Pontificij à Francis.

toris ſui Gaſtonis Foxæi Francis. Nono poſt pugnam Rauennatem die 1512 Pontifex Iulius cum Rege Ludouico certis conditionibus pacem facit, eumque ſacra profanáque proſcriptione liberat. Exinde confœderatorum in Italia copiæ, Ludouici Sfortiæ filios in Ducatum Mediolanenſem reſtituturæ (Francorum exercitu Gaſtonis Foxæi morte diſſipato) aliquot eius Ducatus oppida occupauere. Cúmque quatuor millia peditum Tirolenſium apud Francos mercede militarent, Cæſaris mandato domum rediere. Atqui hac ratione diu diſſimulata inter Cæſarem ac Francum animi alienatio tandem in lucem erupit, quamquam ſummis hucuſque Rex viribus eſſet annixus, ne ictum cum Cæſare fœdus rumperetur. Sed is nil minùs quàm Francorum opes ac potentiam in Italia creſcere volebat. Vnde nec mirum, ſi poſt Rauennenſem pugnam vniuerſa ferè Italia (paucis ciuitatibus exceptis) Franci à confœderatis ſint pulſi.

Diſcedit Cæſar ab amicitia Franci, & quare.

Intereà Cæſar Coloniam Agrippinam erat profectus. Nam apud Belgas Geldri Brabantos ac Hollandos fœdè depopulabantur. Buſcoducenſes econtrà, eductis ciuibus ac Langſtratianis, inſulam Bommelanam inuadunt, ingentemque abigunt prędam. Sed Serberæ Comes Geldro militans, in palantes ſecureq; agentes ſubitò inuectus, commiſſo prælio partem prædæ recuperat. Id vindicaturus Iſelſteini Dominus, militem educit, prædas agit, agros vaſtat, captiuos abducit, arceſque aliquot expugnat, cumque omni præda Iſelſteinum reuertit.

Mutuò prædātur Geldri & Brabanti.

Gelder duo virorum millia in vnum coacta Amſterodamum mittit, qui ſuburbiorum partem, ac viginti duas naues in portu repertas exurunt; abactáque diuiti præda, ex itinere Bodegrauiam quoque ſpoliantes ac exurentes, in Geldriam reditum parant. Id ægerrimè fert Waſſenarij Regulus inter Hollandiæ Proceres primarius, vir bellicoſus. Certior igitur factus, partem Geldrorum, qui Amſterodami fuerant, apud Carthuſianos iuxta Vltraiectum conſediſſe, cum exiguis eos copiis inuadit, maioremque partem interficit. Sed Geldri, qui è clade illa euaſerant, ſuis paucitatem Waſſenariorum exponentes, Carthuſiam ſimul reuertuntur; indeque ad nobilium Virginum Abbatiam, Dalam dictam, quò Waſſenarius conceſſerat, peruolant, eumque ſine cuſtodiis agentem, ac nil minùs quàm Geldros exſpectantem, opprimunt, cúmque multis aliis, omnique præda, Amhemum captiuum abducunt.

Waſſenarius iuxta Vltraiectū Geldris prædam excutit, ſed mox ipſe ab iiſdem captus.

Sed mox factis in * quinquennium induciis, quæ decimo Auguſti die anno 1517. finirentur, Waſſenarius, ac hinc inde omnes captiui gratis liberantur. Hac æſtate Cæſar Coloniæ Agrippinæ exiſtens coram ſe ſiſti iubet Georgium Saxonem ac Comitem Etzardum de Imperio Groninganorum inter ſe contendentes. Cùm vterque Legatos miſiſſet, nil vel præſente Cæſare effici potuit, tanta erat ab vtraque parte ambitioſis animis

Induciæ cum Geldro in quinquennium.

* ſexennium Heutero

1512 mis peruicacia. Tandem controuerſiam deſiniendam permittunt Iudicibus neutri parti addictis, quos Cæſar eſſet daturus. Quòd ſi nec hi cauſam finire poſſent, volebat Cæſar, renunciantes vlteriori prouocationi, Senatus Imperialis iudicio, quod tum Wormatiæ erat indicturus, omnino ſtarent. Circa huius anni finem Leuwardæ in Friſia capite plectuntur viri Nobiles duo ac mercator vnus, quòd cum Comite Etzardo, Groninganis, multiſque aliis de pellendis vniuerſa Friſia Saxonibus coniuraſſent. In

Reſtituuntur à confœderatis Florentiæ Medicæi.

Italia reſtituti à confœderatis Florentiæ Medicæi numerant Cæſari centum quinquaginta millia ducatorum; coactique ad deditionem Brixiani ac Lineaci, Germanos ac Hiſpanos milites admiſere. Exinde Gurcenſis Cardinalis Cæſaris Legatus Romam ad Pontificem profectus, ſummo cum honore eſt receptus, actúmque magna animorum contentione de pace inter Cæſarem ac Venetos ineunda, ſed fruſtrà. Quare nouum Pontifex cum Cæſare facit fœdus, quo vtriuſque conſenſu Maxæmilianus Sforria in Ducatum Mediolanenſem reſtituitur, Cæſare tamen neq; Diploma neque titulum ei concedente. Sub idem ferè tempus Rex Hiſpa-

Ferdinandus Hiſpanus Regnum Nauarræ occupat, & quo titulo.

niæ Ferdinandus ac Angliæ Henricus, conſociatis mari viribus, Guiennam veteris Aquitaniæ partem inuadunt, fugienteque ad Bearnios Ioanne Albretho Rege Nauarræ, vniuerſum id Regnum Ferdinandus occupat. Proſcriptus ſcilicet Nauarræus fuerat à Pontifice Iulio cum Francorum Rege Ludouico, quòd ei contra Pontificem in auxilium eſſet profectus. Mittit ſtatim Rex Ludouicus Duce Palicia circa huius anni finem, iuſtum Ioanni Albretho peditum equitumque auxilium, quò Regnum ſuum recuperet; ſed quod virtute Frederici Toletani Albæ Ducis repulſum, re infecta in Franciam rediit, relicta Regi Fer-

Bellū Geldro cum Vltraiectinis.

dinando quieta Regni Nauarræ poſſeſſione. Geldri hoc anno cum Antiſtite Vltraiectino bellum gerebant, multaſque inuicem inferebant calamitates, quarum non exiguam partem Brabanti ac Hollandi propter vicinitatem quoque ſentiebant; eò magis, quòd Iſelſteini Dominus, Belgarum Principis cliens, per ſe etiam bellum Geldris certis de cauſis intuliſſet. Sed inſtante bruma, cum vtroque Gelder tranſigit, ſub-

1513 ditiſque ſuis nonnihil quietis tribuit. Vere anni 1513. Cæſar acceptis ab

Magnis copiis inuadit Cæſar pro nepote Carolo Ducatū Burgundiæ.

Angliæ Rege centum quinquaginta aureorum liliorum millibus, ac pro reliqua ſolutione eodem Rege fideiubente, conducit viginti quinq; millia peditum Heluetiorum, addit bis mille equites, duceque Vlrico Principe Wirtembergico in Ducatum mittit Burgundiæ, eum nepoti Carolo Hiſpaniæ Principi vendicaturus. Præerat eo tempore Burgundiæ Regis Franciæ nomine Tramulius, qui tantæ multitudini ſe imparem videns, cedendo, inſtando, iter carpendo, leuibus prælìis laceſſendo pugnæ ſpem non facultatem faciebat. Sed tandem vrgentibus Heluetiis Digeoni vrbi

bi primariæ cum copiis ſe includit, vbi cùm perfractis muris, ac reple- 1513
ta foſſa irruptionis ſignum Wirtembergius eſſet daturus, Heluetij auro Francico corrupti, inuito Wirtembergio, hiſce legibus Franco impoſitis,
» pacem ſanciêre: Rex Francorum cum Romano Pontifice in gratiam re-
» dito, nec poſteà ab eius auctoritate diſcedito, ei omnia ſua reſtituito.
» Eam Burgundiæ partem, quam Iureconſulti æquam iuſtámque iudica-
» bunt, Carolus Auſtriacus habeto. Ex arce Mediolanenſi ac Cremo-
» nenſi, ceteríſque Inſubriæ locis Francus præſidia deducito, omníq; Inſu-
» bria in poſterum abſtineto: Heluetiis pro huius belli ſtipendiis ac mo-
» leſtiis quadringenta aureorum liliorum millia perſoluito; Wirtembergio
» eiúſque equitatui octo millia. Obſides quatuor Nobiles, qui capite
» luant, ſi Rex conditiones reiecerit, dato. Hi paulò pòſt ex Heluetia in Germaniam fugere. Timebant enim capitis pœnam, Rege ſtultas leges irridente. Sic Heluetij domum rediere, Cæſarem eadem animi leuitate ac perfidia deſerentes, qua anno 1498. Obierat paulò antè 9. Kal. Martij Pontifex Iulius, vir immenſi vaſtíque animi, ſucceſſerátque illi Ioannes Medices, aſſumpto Leonis Decimi nomine; à quo Cæſar grauis armaturæ equites in auxilium contra Venetos petit, hac ratione experturus, an initum cum Iulio fœdus ſeruare conſtituiſſet. Mittit Leo equitum auxilia, quæ res non parum Venetos ac Francos mouit. Paulò pòſt Raimondus Cardonius Pro-Rex Neapolitanus cum Hiſpanorum ac Germanorum copiis Patauium obſidet. Aderat Cardinalis Gurcenſis Cæſaris Legatus. Sed poſt decimum octauum diem, ob varias oppugnationis difficultates, obſidionem ſoluit, ducens exercitum Vicentiam, inde Veronam, tum in alias partes, quòd nec Cæſar nec Rex Ferdinandus pecuniam expediret. Dum Heluetij in Burgundia pro Cæſare malis artibus bellum gerunt, Henricus Octauus Angliæ Rex pro Pontifice contra Francum arma capit; ingentíque coacto exercitu, cui Germanorum auxilia Cæſar, ac Belgarum eius filia Margarita iuncturus erat, Talbottum impigrum ac belli gnarum Ducem, cum parte copiarum Caletum trãſmittit, Terouanámque obſidere iubet. Dum is in hoc totus eſt, Rex ipſe viginti quatuor annos natus, cum reliqua exercitus parte in continentem traiicit, paulóque pòſt Terouanam ad caſtra peruenit, ſtrióque tandem oppidum oppugnari eſt cœptum. Cæſar, re intellecta, collectis ſubitò aliquot peditum equitúmque turmis, è Germania magnis itineribus ad caſtra primùm ignotus aduolat; deinde ab Henrico Rege pater ſalutatus, memor quòd iiſdem in locis ætatis anno decimo nono iuuenis feliciter pugnaſſet, ibidem vt ſenex aleam experiretur geſtiebat. Nec mora: perſuaſo Rege, quatuorque pontibus horæ vnius ſpatio Lyſæ flumini impoſitis, vnà cum Rege & copiarum parte, eos qui ſuccurre-

Heluetij, inuito Cæſaris Legato, penè victores pacem friuolã Franco concedunt.

Ridente Rege Franco conditiones, obſides clàm effugiunt.

Leonem Pontificem Iulij ſucceſſorem tentat Cæſar num ſibi faueat.

Henricus Angliæ copias Terovvanæ obſidendæ adducit.

Aduolat ſimul Cæſar, & ipſe ſuas ducit.

1513 re obſeſſis parabant, dato ſigno ſtrenuè inuadit, ſua manu Nobilem Francum equo deiicit, hoſteſque fugam capeſſere cogit, Ducibus tantùm dedecoris metu reſiſtentibus, ac pro maiori parte captis, inter quos fuere Marchio Rottelinus, Dux Longeuillæ paulò antè mortuo fratre renuntiatus, Palicia, Imbercurtius, Baiardus ac Buſiuus. Commeatum omnem, tormenta, ac impedimenta Franci perdidere. Tertio à pugna die Terouana deditionem facit, præſidiariis cum armis ac impedimentis liberè abeuntibus. Rex Henricus à Flandris exoratus, Terouanam, diſiectis mœnibus, repletis foſſis, dirutiſque ædificiis (ſummo excepto templo ac Canonicorum domibus) ſolo æquari permiſit. Sed anno 1517. Francorum Rex Franciſcus Primus oppidum etiam munitius reſtituit. Cæſar ac Henricus Rex Inſulas nobilem Flandriæ ciuitatem contendunt, repetiúntque hîc cum præcipuis Belgarum matronis Margaritam Cæſaris filiam, quæ Gandauo Reges ſalutatum aduenerat. Multi hîc dies cum ſumma lætitia peracti, data epula, certatum perſonatorum ambulationibus, ac ducendis choreis. Tum ludicra belli certamina, concurrentibus inter ſe Germanis, Belgis ac Anglis, vario armorum genere eduntur. Rex Henricus cum exercitu Tornacum profectus, breuî vrbem deditione in poteſtatem redigit, Francico præſidio liberè quò vellet cum armis impedimentiſque abire permiſſo. Tum ibidem ad flumen Scaldim arcem ædificari iuſſit, cuius pars extra, pars intra vrbem ſita eſt. Hîc primùm Cæſar ac Rex per litteras certiores fiunt, Heluetios pecunia corruptos tam fœdè Burgundiam deſeruiſſe. Quare inuicem complexi, Cæſar in Germaniam, Rex Henricus in Angliam reuertitur. Intereà Raimondus Cardonius confœderatorum in Italia Dux, fruſtrà, vt diximus, tentato Patauio, Medoacum amnem tranſmittere, ac cum exercitu in agrum Venetum proficiſci, impedimentis omnibus Veronæ relictis, conſtituit. Habebat in exercitu duodecim peditum millia, ac bis mille ducentos equites, partim Germanos, partim Hiſpanos, veteranos omnes. Tranſmiſſo amne, primo aggreſſu oppidum Beuolentum opulens diripit, ac longè lateque bellum in agrum Venetum circumfert, ferro flamináque in obuia quæque ſæuit. Euertit oppidum Plebiſaci, tandémque in ſuburbano Venetæ vrbis littore peruagatus exercitus, tormenta maiora ad ipſam Venetorum vrbem ignominiæ cauſa explodunt, globos per diui Secundi templum adigentes. Quare tandem Senatus excitatus Liuiano Imperatori ſuo reſcribit, iunctis cum Balenio viribus, pro loci temporiſque opportunitate cum hoſte confligat. Inſiſtit itaque veſtigiis hoſtis diſcedentis iam præda onuſti, tandémque aciem inſtruit, ac haud procul Vicentia æquo loco, liberóque campo, dubio aliquamdiu Marte cum Germanis ac Hiſpanis

Terouvana deditionem facit, & orantibus Flandris maxima parte diruitur.

Cedunt etiã Franci Tornacum Anglo, qui ibi mox arcem ædificandam curat.

Cæſar multa clade afficit Venetos.

ſpanis ſigna confert; demum vera virtute ſuperatus, fuga Patauium Liuianus defertur, Lauredanus interficitur, ac cum eo maiores minoresq́; Duces complures. E militum vulgo circiter quinque millia cecidere, cataphracti equites quingenti, quæ maxima Venetorum fuit clades, tormenta vigintiquatuor capta. Andreas Grittus Vicentiam indeque Taruiſium venit, infelicis exercitus reliquias cum Liuiano colligens. Menſe Septembri in Friſia Comes Etzardus litteras manu ac ſigillo Cæſaris munitas accipit, quibus iubebatur, magna, nî paruiſſet, addita pœna, conditionibus cum Ducis Georgij Mareſcalco conceptis per omnia ſatisfaceret, rationémque redderet de acceptis expenſiſque pecuniis, quas Groningani ditionéſque intra Amiſiam ac Lauram ſitæ contuliſſent. Conueniunt hac de re vtriuſque partis Legati Adewarti. Cumque Saxonis Quæſtores æreis orbiculis, papyro, pennis, atramento ac arena inſtructi ad audiendas ac ad vnguem diſcuriendas rationes conſediſſent, Legati Comitis Etzardi cum publico tabellione ac teſtibus aduenientes, de dictis Cæſaris litteris ad Senatus Imperij tribunal & ad pręſentem Cæſarem prouocant. Itaque re infecta, irriſiſq́; Saxonis Quęſtoribus, diſceſſum eſt. Initio anni 1514. Georgius Saxo, cõſcriptis quinq; millibus peditum, pauciſque equitibus, in Weſtfriſiam ad veterem exercitum mittit; cuius Duces Adewarti caſtra locantes, omni bellico calamitatis genere Groninganos, & qui cum ijs Comiteque Etzardo faciebant, peruaſtant. Ab Idibus enim Nouembris anni præcedentis vſque in finem Ianuarij ſequentis tam pertinaci gelu hiems ſæuierat, vt flumina paludeſque equitibus peditibuſque mediocribus cum copiis peruia eſſent. Quare Etzardus, Saxonis vim timens, Dammum vltro ordinarium præſidium quingentos mittit viros, Groningam centum. Sed ijs Saxones omiſſis, Selwartum, Witwirum ac in Oltamptium contendunt, qui agrorum depopulationem duobus florenorum millibus redemête. Exinde Saxones in Ooſtfriſiam, Com. Etzardi ditionem, eam vaſtaturi proficiſcuntur, Hagebundam, Stapelmurum, Reiderlantum deuaſtant, pecuniáque multant; reliquerántque Adewarti mille quingentos Weſtfriſios, ac trecentos milites Germanos, qui eos Ommelandiorum vicos, qui Duci Georgio iurare noluerant, hebdomadatim pecuniam ſoluere coëgere, Ooſtfriſiis, qui Groningæ pro Etzardo erant, tantumdem recipientibus. Intereà Cæſar litteris templorum valuis affixis Comitem Etzardum proſcribit, Ooſtfriſioſque à dicto illi ſacramento liberat. Is verò ad prima Imperij Comitia prouocat, non ceſſantes interim ab vtraque parte idonea munire loca, prædas ſine commiſeratione facere, ac aurum ſeueriſſimè extorquere. Poſteà menſe Aprili inducias trium ſeptimanarum faciunt, conuenientes Selwarti pro pace. Volebat Dux Georgius Etzardum non ſolùm Groninga

1513

Secunda eorũ clades caſis amplius quinque millibus Venetorum.

Irriſus Cæſar ab Etzardo Groninganorũ Præfecto.

1514

Iterùm itaque reſumptum bellũ Groninganum.

Variè vaſtat Saxo Etzardi ditiones.

1514 omnibuſque ditionibus inter Amiſiam & Lauram cedere, verumetiam pro Comitatu Ooſtfriſiæ ei clientale ſacramentum dicere, nigroque panno veſtitum in genua prouolutum veniam præteritorum petere, multamque viginti ſex millium florenorum ſubire. Etzardus, etſi ad iram commoueri potuiſſet, offerebat tamen Duci Georgio vt Imperij Legato, non tamquam Saxoniæ Duci, aut hereditario Friſiæ Gubernatori, dictum ſacramentum; ſed ſimul cupiebat perpetuus aut ſaltem in longum tempus Groningæ ac Ommelandiorum Gubernator conſtitui, ſingulis annis certam pecuniæ ſummam Duci hac de cauſa numeraturus, quam neutri parti addicti arbitri eſſent præſcripturi. Reiectæ ſunt conditiones, finitiſque induciis Etzardus cum Groninganis fruſtrà Adewartum tentat. Saxones Ieueræ ac Witmondæ prædas agentes, aucti nouo è Germania militum ſupplemento, cum viginti virorum millibus, ac circiter quinquaginta varij generis tormentis, iterùm Ooſtfriſiam inuadunt, expugnántque Nobilium arces qui cum Etzardo faciebant, Nonſium, Merhuſam, Domum, Knipenſam, è qua arce portus in Amiſiam excurrit non contemnendus; tum oppidum Auricum, captos his locis Etzardi præſidiarios ad vnum interficientes: qui Etzardus tantæ multitudini impar, cum omnibus reliquis copiis Emdam profugit. Saxones qui Adewarti erant, his rebus cognitis, forti manu exeuntes Delfzilam expugnant, exurunt Heuescham, Wirtwartum, Merhuſam, tandemque cum ingenti præda Adewartum reuertuntur, Groninganis contrà exire ob militum paucitatem nullo modo audentibus. Etzardus à Cæſare, Saxone, horumque amicis, ſolo Groningano reſiſtens auxilio, continuò oppugnatus, cùm ſe diu reſiſtere poſſe diffideret, inſcia plebe Groningana ad Carolum Egmondium Geldrum profectus, certis ab eo conditionibus impetrat ducentos quinquaginta equites, ac ſexcentos pedites Francos, ſtatimque in Ooſtfriſiam mittit. Saxones eius intellecto conſilio, firmatis nouo præſidio arcibus, ex Ooſtfriſia Adewartũ, vexato inſigniter Oltamptio, contendunt. Etzardus econtrà cum mille trecentis peditibus Groningam reuertit; ac prope Selwartum cum Saxonibus congreſſus, pari Marte diſcedunt. Tum Dux Georgius menſe Iulio, coacto iuſto exercitu, Dammum obſidione cingit. Inerat Etzardi præſidium octingentorum peditum, ciues hunc numerum æquabant. Vallum tribus locis tormentis verberatur, munitiones inutiles redduntur: mox dato inuaſionis ſigno, tribus Saxones vno tempore locis Dammum inuadunt. Defendunt ſe ſtrenuè mixti militibus ciues, ac ter Saxones, inſigni illato detrimento, repellunt. Sed cùm irritatis ad vindictam animis, ac pro obtinenda oppidi præda à Duce Georgio conceſſa quartò ad expugnationem ruerent, recenteſque feſſos obruerent, Dammij obteruntur, Saxoneſque per corporum aceruos

Datur induciæ, intereà de pace actũ, ſed fruſtrà.

Iterùm Saxo Ooſtfriſiã vaſtat, ducens viginti virorum millia, tormenta bellica quinquaginta.

Saxo Delfzilã etiam expugnat.

Etzardus à Carolo Geldro certis conditionibus auxilia impetrat.

Obſidet Saxo Dãmum.

Dammum quarta cruentâ inuaſione à Saxone tãdem capitur.

aceruos in oppidum peruadentes, ſexui, ætati, nec ordini parcunt, obuios 1514 ſternunt, ijs exceptis, qui ad ſacta confugêre loca. E tanta hominum quæ in oppido erat multitudine, ducenti tantùm viri ſunt capti, effugêre circiter centum quinquaginta, ceteri omnes trucidati. Præda adeò ingens fuit, vt militem ditaret. Paulò poſt Legati Antiſtitis Monaſterienſis, Oſenbruggenſis, Comitis Lippij ac Scouwenbruggij fruſtrà pro pace laborant. Groningani liberum ſibi iter terra Emdam facturi, Middelwoldæ ædes Hartmanni Benekema incendunt, ac pagi templum impoſito præſidio muniunt. Sub idem tempus Carolus Geldrus ac Etzardus Germanico renunciantes Imperio, beneficiarios ſe clientes Francorum Regis conſtituunt. Etzardus Geldro triginta millia aureorum florenorum numeratum ſe promittit, quo is ſuo ac Regis ſumptu vtraque Friſia Saxones pellat; ſe cum heredibus Regem patronum vtriuſque agniturum. Hæc in tabulas relata, Geldri ac Ooſtfriſij manu ſubſcribuntur, ſigilliſque confirmantur, vt opportuno tempore in Franciam miſſa, à Rege (quod numquam eſt factum) ſignarentur. Etenim cùm Gelder Etzardum dictam pecuniam conſtituto tempore numerare non poſſe videret, malignè ei ſua Francicáque mittens auxilia, cauſa fuit, tandem Kal. Nouembribus Groninga cum Ommelandiis cedere cogeretur. Soluti tunc ab Etzardo Groningani & Ommelandij ſacramento, nouum Carolo Geldro Francorum Regis nomine dicunt, primùm in æde publica vrbis Rectores, deinde vniuerſus populus in cœmiterio diuæ Walburgis congregatus. Mittit interea Gelder nouum in Weſtfriſiam militem, occupátque Sneecam, Bolſwartum, ac Slotam. Dux Georgius diuturno cum contumaci gente fatigatus bello, viribuſque ferè exhauſtus, cùm ſe rebellibus ſuis, Geldri auxiliis innixis, ac Francico auro ſubleuatis imparem ſentiret, cum trecentis equitibus in Germaniam ad Cæſarem proficiſcitur, eius, amicorumque auxilia imploraturus. Sed cùm fruſtrà ſe illi hactenus opem ferre conſiderarent, Friſicam exoſi militiam, petitionibus eius frigidè reſponderunt. Præſidiarij Saxones, qui Gemerwoldæ ac Selwarti erant, vim Geldrorum verentes, in Weſtfriſiam, exuſtis munitionibus, ad ceteros ibi Saxones contendunt. Huius anni vere Liuianus Venetorum Imperator, reparatis è Vicentina clade copiis, ad recuperandum Foro-Iulium à Francopane Cæſaris Legato paulò antè in poteſtatem redactum, proficiſcitur. Francopanes militum numero multò inferior, in Auſtriam cedere & exercitum ſupplere cogitat. Sed Liuiani præcurſores, extremum eius agmen adepti, anguſto loco, vbi aciem inſtruere non poterat, prælium cōmittere cogunt: quo ſuperatus, relictis impedimentis ac tormentis, ſaucius Francopanes, cum maiori militum parte, locorum notitia in montes euaſit. Hoc prælio tamen ad

Carolus Geldrus, ac Etzardus, renunciantes Germanico Imperio, Franciæ ſe clientes conſtituunt.

Groningani, deſerto Etzardo, Geldro nomine Regis Francorum ſacramentum dicunt.

Saxo ad Cæſarem proficiſcitur, auxilia contra Groninganos petiturus.

Veneti animos reſumunt.

1514 Venetos defecere iterùm oppida omnia, quæ non ita pridem Francopanes vi aut metu in poteſtatem redegerat, excepta Goritia ac Gradiſca; quæ intentata Liuianus non reliquiſſet, niſi Hiſpani, motis caſtris ptoperantes, eum Patauinis mœnibus excludere eſſent conati.

Plurima oppida recuperant.

Quare relicto Foto-Iulio, Patauium, vt Hiſpanis reſiſteret, rediit. Tum reuerſi Germani recuperant Cromonum, ac Monfalconium, Venetóſque à Moraui obſidione diſcedere cogunt.

Iterùm nonnulla amittunt.

Intereà Francopanes numquam quieſcens, montanos agreſtes armarat, ac in Carniola nouum militem conſcribens, Venetorum præſidia pellere ſtatuerat; ſed in eorum ptæcipitatus inſidias, à Vettutio ac Epirotis, iis in locis vagantibus, fortè fortuna capitur, cùm fruſtrà ſummo ſtudio, ne viuus in hoſtium poteſtatem veniret, fortiter aliquamdiu repugnaſſet, Venetiáſque perductus in catcetem concluditur; ſed Vetturius paulò pòſt quoque à Cæſarianis capitur: qui caſus Foto-Iulio aliquantum quietis attulere, & ſperabant Veneti ex captiuitate ſummi Ducis aliquando pacem.

Vtriuſque partis duces primarij capti: hinc aliquanta quies.

Menſe Auguſto huius anni pax inter Franciæ ac Angliæ Reges ſancitur, ducitque Rex Ludouicus viduus in vxorem Mariam Henrici Angliæ Regis ſororem. Terowana & Tornacum Regi Ludouico ea conditione reddita, vt Francus Anglo tam pro arcis ædificatione, bellico apparatu ac commeatu, quàm pro militum ſtipendiis numeraret quadringenta millia aureorum liliorum, traderétque Anglo octo Nobiles obſides, Francico ſumptu vades permanſuros, donec aurum eſſet numeratum. Exinde Rex Ludouicus Tornaco præficit Iaſparem Colligniacum Franciæ Mariſcalcum. Sunt qui ſcribant, Tornacum dictis conditionibus redditum Franco anno 1518. ſub Rege Franciſco Primo, ſed falluntur.

Francus ducta ſorore Angli, recipit ab eo Teruuanā & Tornacum.

Hac pace Cæſar ac Rex Ferdinandus ſoli excluduntur: Rex enim Ludouicus, nullam reconciliationis rationem videns cum Cæſare, magna multorum cum admiratione fœdus cum Venetis Cæſaris hoſtibus init. Ex aduerſo Cæſar, vt Pontificem Leonem deuinciret, acceptis quadraginta millibus ducatorum Mutinam ei reddit: qui eam Parmæ, Placentiæ ac Rhegio iungens, ftatri Iuliano Medicæo tradere, eúmque Ducem nominare ſtatuit.

Francus cum Venetis, Cæſar cum Pontifice fœdus ſuſcipiunt.

Hoc anno Maria Auſtriaca Ludouico Hungariæ, & Iſabella Mariæ ſotor Chriſtierno Daniæ Regibus deſponſantur. Anno finiente, Cæſar Oenipontem venit, vbi ſecretorum conſiliorum cauſa eum inuiſunt Raimondus Cardonius Pro-Rex Neapolitanus, ac Pro-
1515 ſper Columna, peditum in Italia Hiſpanorum Regis Ferdinandi Legatus, multa de inſtantis belli ac pacis rationibus inter ſe agitantes. Kalendis Ianuarij anno 1515. obiit Ludouicus Duodecimus Francorum Rex, magni animi Princeps, in cuius mox locum ſucceſſit eius gener Franciſcus Valeſius Engulemæ Comes, annos viginti & vnum natus, ſangui-

Mortuo Ludouico Francorum Rege, ſuccedit Franciſcus Valeſius.

ſanguinis iure inter Regiæ ſtirpis Proceres Ludouico proximus. Ad hunc 1515
è Belgio à Principe Carolo Auſtriaco (qui paulò antè ab auo Cæſare erat emancipatus,& à Belgis in Principem, dicto acceptoque ſacramento, inauguratus) gratulatum miſſi veniunt Henricus Naſſauius ac Michaël Crouiacus, cum aliis Conſiliariis, qui vigeſimo tertio Maij cum Rege Franciſco fœdus ineuntes, in ſummo Pariſienſium templo Kal. Aprilis publicè iurauêre, Belgæque Franco de Flandria, Arteſia, aliiſque huic ſeruituti ſubiectis, clientale nomine Principis Caroli ſacramentum dixêre, deſponſaturque eodem tempore certis legibus Principi Carolo Reineta ſeu Renata Regis defuncti filia natu minor, nondum ſeptennis, poſteà Herculi Eſtenſi Ferrariæ Duci nupta. Vere huius anni Saxones, facta deditione, Groninganis reddunt Adewartum, ac Adewartzilam, qui munitiones ſtatim diruunt. Nigra legio, in Germaniam profecto Duce Georgio, res Saxonum in peius ire conſiderans, Weſtfriſios depopulata, in Drentam, Twentam, ac Zallandiam profecta, fortunis ruſticos exuit, iuxtáq; Dauentriam inter ſe prædam partiti, ruptis ſignis militaribus, in diuerſas abiere partes. Hac legione, quæ quatuor milliū erat, Geldri, Groningani ac Etzardus liberati, collatis in vnum viribus Delfzilam ad deditionem compellunt. Inde caſtra Dammum, vbi Marſcalcus Ducis Georgij cum ſexcentis veteranis agebat, transferunt: qui paulò pòſt commeatus inopia oppidum, rebus omnibus ſaluis, dedidit. Nobiles Dammij commorantes ad arces ſuas bonáque reuertuntur, polliciti ſe nil contra auctoritatem Geldri tentaturos. Groningani ac Geldri promiſſa Saxonibus ſeruauere, Etzardus verò tam Groninganis quàm Saxonibus tormenta, quæ Dammij habebant, eripit, inſuper militem Saxonem à ſuis ſpoliari permittit, Dammoque præſidium imponit; quamquam communi ſociorum decreto ſtatutum fuiſſet, oppidi vallum munitioneſque omnes complanarentur. Intereà Dux Georgius, expedita re pecuniaria, milites Nigræ legionis, Duce Tengenagelo, denuò in vnum cogit, cumq; ſex millibus peditum ac ſexcentis equitibus circa finem menſis Aprilis in Weſtfriſiam venit, receperéque eius præſidia Leuwatdij, Frankeri, Harlingij, & aliquot alij. Sed hæc in ſpeciem tantùm faciebat, vt occupata Principi Carolo redderet, cum quo clàm de cedenda illi Friſia, ac omni in eam actione ſua, non ita pridem conuenerat; acceptáque pecunia, veteres in ciuitatibus amicos excitarat, qui Geldrorum arrogantiam ac rapacitatem experti, imperium eorum oderant. Tenebant Geldri Bolſwartum, Staueram, Snecam, Slotam, ac Worcomium. Etzardus munierat Doccomium. Itaque Saxones in Batauico Meridionali ſinu (*de Zuiderzee*) quadraginta naues armant. Geldri cum ſociis ſe contrà inſtruunt. Concurritur ab vtraque parte acriter, victoria tandem ad Geldros inclinante. Capitur

Carolus Princeps apud Belgas inauguratur.

Groninganis proſperè res geruntur.

Deduntur eis Delfzila & Dammum.

Redit in Friſiam cum copiis Saxo.

Armat in Batauico ſinu quadraginta naues.

1515 pitur dimidia pars nauium Saxonicarum, paucæque depreſſæ, reliquæ fuga euaſere. In continenti Nigra legio damnum mari acceptum, expugnato, direpto, incenſóque Worcomio ac Bolſwarto (qui Geldrorum naues pro maxima parte inſtruxerant) vindicauit, idémque ferè omnibus pagis iis in partibus ad Sinum maris ſitis euenit. Menſe Maio his tandem inter ceteras conditionibus Dux Georgius Principi Carolo Auſtriaco Friſiam omnem cedit: Georgius Dux Saxoniæ, &c. conſiderans «
varias ab omni retroacta antiquitate Friſonum contra Principes ſuos de- «
fectiones, & inteſtina bella, & præcipuè quæ aduerſus patrem noſtrum «
Albertum ac nos concitarunt, ob memoratas cauſas, ac ſingularem quo «
Principem Carolum proſequitur amorem, ei donat ceditque vniuerſam «
Friſiam, purè liberéque omne ius quod in hanc habet Prouinciam in «
eum transferens, tam quod eius pater Philippus Auſtriacus Alberto Sa- «
xoni patri ſuo donauit, quàm quod habet in Prouinciam, vulgo *Bilt* di- «
ctam, quam Duces Albertus ac Georgius è maris tyrannide aggeribus «
circumſepſere, nil ſibi in dicta Friſia partibúſque eius ſeruans, pręter bel- «
lica tormenta, quæque ad hæc ſpectant; quibus cùm anno vno Princeps «
Carolus fuerit vſus, quò voluerit Dux Georgius abuehere aut vendere «
poterit; Princeps tamen Carolus ſtipendia militibus in hunc diem debi- «
ta perſoluet. Ac proinde promittit Princeps Carolus Duci Georgio in «
militum ſtipendia, ſuo damno perſoluenda, ducenta aureorum Rhe- «
nenſium florenorum millia, è quibus ſtatim ſeptuaginta millia præſen- «
tabit, octoginta millia æquis terminis ſpatio octodecim menſium ſol- «
uet, reſtantia quinquaginta millia ſoluentur traditione lanei panni, qui «
militi pro parte ſtipendij diſtribuetur: nihilq; ex his ſummis Duci Geor- «
gio numerabitur, antequam in Caroli poteſtatem ciuitates ac munitio- «
nes Friſiæ omnes, quæ in ſua ſunt poteſtate, cum Bilta oppidóque Me- «
denblikio, conſtituerit. Hæc acta tranſactáque Middelburgi Zelandiæ «
decimonono menſis Maij, ſubſignatáque ab vtriuſque Principis Legatis, & poſteà vndecimo menſis Octobris miſſis tabulis à Duce Georgio approbata, & auctoritate Cæſaris Maximiliani confirmata. Itaque Princeps Carolus in Friſiam Florentium Egmondium Buræ Comitem mittit, cui Saxo ſtatim Leuwardam, Franicam, Harlingam, ac alias aliquot munitiones oppidáque aperit; perſolutíſque Saxonicis militibus ſtipendiis, omnes dimittit. Dux verò Georgius, eiúſque frater Henricus in perpetuum Friſiæ valedicentes, in Thuringiam ac Miſniam reuertuntur. Menſe Iunio Buræ Comes, nomine Principis Caroli dicto acceptoque ſacramento, primùm Leuwardæ, deinde Franicæ, Harlingæ, ac aliis locis quæ hoſtes non habebant, in Friſiæ Dominum inauguratus eſt. Quibus rebus Comes Etzardus cognitis, relicta Weſtfriſia, in Ooſtfriſiam

Cladem mari acceptam, terra vtcumque farcit.

Diploma quo Georgius Saxo Friſiam Carolo Auſtriaco reddidit.

Bilta etiã tradenda, pridem aggeribus ſepta.

Item oppidum Medenblikium.

Florentius Buræ Comes pro Carolo in pluribus Friſiæ vrbibus inauguratur.

1515

friſiam ſuam contendit, ſtultum cenſens cum potentiſſimo Hiſpaniarum ac Belgarum Principe dimicare. Per id tempus Groningani certiores facti exiguum Dammi eſſe præſidium, iuſta manu eò profecti, vallum deiicere ac foſſas complanare incipiunt. Sed Etzardus, traiecta cum forti peditum veteranorum legione Amiſia, Groninganos Delfzila ac Dammo eiicit; litteraſque ad Ommelandios mittens, ſolui ſortem ſibi iubet & vſuras octo millium florenorum, quos ſingulis annis nomine Ducis Georgij gubernationem eorum ſuſcipienti promiſerant. Sed Groningani ac Ommelandij ad Geldrum has litteras per Legatum mittentes, effecere, hiſce de rebus ſilens, relicto deſertoq; Dammo ac Delfzila, in Ooſtfriſiam ſuam rediret. Menſis Iulij die vigeſimo ſecundo Maria Auſtriaca (quæ ſuperiori anno, deducente eam Carolo Crouiaco Chimai Principe 21. Iunij è Belgio Viennam Auſtriæ venerat) in tēplo D. Stephani, præſente Cæſare ac Vladiſlao Hungariæ ac Bohemiæ, eiuſque fratre Sigiſmondo Poloniæ Rege, deſponſatur Ludouico eiuſdem Vladiſlai filio vnico; ac Anna, dicti Vladiſlai filia vnica Cæſari: qui ſe eam in vxorem ducturum promiſit, niſi ante exacti anni ſpatium alter illi è nepotibus deſponderetur. Sed paulò pòſt miſſi à Principe Carolo è Belgio Oratores effecère, vt Anna eius fratri Ferdinando Auſtriaco fidem daret; qui eam ſexennio pòſt, anno 1521. Lintzij in vxorem duxit, ac lętam numeroſamque ex ea ſobolem progenuit. Eodem menſe Iulio Chriſtiernus Secundus Daniæ Rex in vxorem duxit Eliſabetham Auſtriacam, Principis Caroli alteram ſororem, nuptiæque Coppenhauij magnificè celebrantur. Sed paulò pòſt ob tyrannidem Regno pellitur. Quod ad res exteras huius anni ſpectat, ſic habet Continuator Palmerij: Maximilianus Sfortia, procurantē Cardinale Sedunenſi, Heluetios cum ingenti Inſubrium ac Hiſpanorum manu, Brianſonem Alpinorum oppidum inuadere iubet. Quare Galliarum Rex excitatus, innumeris copiis Alpes ſuperat, inque hoſtium agrum deſcendit, vbi paulò pòſt in Vigilia Exaltationis S. Crucis cum Heluetiis prælium anceps commiſit: nam multos generoſos Rex è ſuis eo veſpere deſiderauit: die verò ſequenti fortuna commutata eſt. Inde Mediolanum à Gallis iterùm vnà cum Duce capitur. Gallus, ſalutato Pontifice Bononiæ, & victoria elatus, reditum parat in patriam, relicto Mediolanenſibus Inſubribuſque Duce Borbonio: quem Cæſar conflato nouo exercitu per Veronenſem agrum adoritur. Borbonius ad obſidionem vſque Germanos accedere paſſus eſt. Verùm intereà Cæſar, de morte Regis Pannonum certior factus, obſidionem ſoluens, domum cum ſuis abiit. Hæc Continuator. Tillius eadē paulò glorioſiùs pro Gallis, ſed, quod miror, non niſi anno ſequenti. Nam & Heuterus Continuatori adſtipulatur quoad annum, idemque addit Brixiam pariter & Vero-

Etzardus eiectis Groninganis Delfzilā ac Dammum ſibi vendicat, ſed mox iterùm deſerit.

Maria ſoror Caroli deſpondetur Ludouico filio Regis Hūgariæ, annum vndecimum ingreſſa.

Chriſtiernus Daniæ Rex ducit alteram Caroli ſororem Iſabellā agentem annū decimum quintum.

Franciſcus iterùm Mediolanum capit.

Cæſar Mediolanum obſidere parans, morte Regis Hungariæ domum reuocatur.

nam tunc à Gallis longo obſidionis genere preſſas, quarto vel quinto mil-
1516 liari ab vrbibus poſitis caſtris. Anno 1516. menſis Ianuarij die vigeſimo ſecundo, Madriti apud Hiſpanos obiit Ferdinandus Catholicus, Arragoniæ, Caſtellæ, ac Neapolis Rex, ardenti vehementique febri extinctus, ætatis anno ſexageſimo quinto, condito ante aliquot menſes teſtamento, in quo Principem Carolum è filia Ioanna nepotem natu maximum, heredem in ſolidum inſtituebat. Sepultus eſt Granadæ, mauſoleo pro ſe ſucceſſoribuſque ad hoc dudum anno 1492. ædificato. Sub hoc Rege res quinque memoria inprimis dignæ contigêre. Eius enim ac vxoris Iſabellæ inprimis auſpiciis anno 1492. nouus ad Occidentem orbis reperiri eſt cœptus. Iudæos omnes Hiſpania expulit. Regnum Granadæ, pulſis vniuerſa Hiſpania Saracenis, recepit. Miſſo in Italiam Ferdinando Gonſaluo, ac in Nauarram Frederico Toletano Albæ Duce, Regnum Neapolitanum ac Nauarræ Hiſpanico adiecit. Intereà rebelles Friſij, auxilio ac auctoritate Geldri freti, multis coactis nauibus, ſinum Batauicum Meridionalem latrociniis infeſtum reddiderant, ac aliquoties proximos Hollandorum agros depopulati, homines ac pecora abduxerant. Inſtruit contra hos Einchuſæ Hollandiæ oppido claſſem Florentius Buræ Comes, Friſioſque prope oppidum Worincomium adeptus, prælium committit. Pugnatur decimo tertio Maij vltrò citroque à veteranis aliquamdiu ſtrenuè, rem tandem Burano obtinente. Hoſtium aliquot naues depreſſæ, aliquot incenſæ ac abductæ. Periere Friſij octingenti, captiui omnes Einchuſæ capite plexi. Huius quoque anni æſtate Geldrij Leuwardiam obſidione cingunt. Sed cùm menſe Auguſto Ioannes Waſſenarij Regulus cum centum circiter varij generis nauibus, in quibus tria erant veteranorum peditum millia, itemque Naſſauius, Brandeburgius, Comes Felix, Philippus Waſſenarius, Walainius, Cortgenius, Zeuenbergius, Flettræus, multique alij viri Nobiles è Hollandia Burano in auxilium veniſſent, relicta Geldri Leuwarda, Sneecam ac Bolſwartum ſe recepere. Paulò pòſt Waſſenarius Doccomium occupat: quod cùm recuperare Geldri volunt, omnibus in vnum coactis viribus, commiſſa pugna ſuperantur, Groningámque verſus fugam arripiunt. Exinde Waſſenarius autem Euuſſum expugnat, captóſque præſidiarios ad vnum omnes carnificis gladio aut laqueo necat: qua ſeueritate & aliis locis vſus, effecit, vt ſtatim Stauera, Worcomium ac Hindelopa deditionem facerent. Lemmeram ac Takezilam Waſſenarius, impoſito præſidio, muniri iubet. Comes Etzardus ſentiens Geldrum Groninganos & vicinos pecunia emungere, clàm cum Florentio Buræ Comite ac Waſſenario tranſigens, pacem pro ſe ſuaque Ooſtfriſia facit, conditionibus quas ſequenti anno narrabimus, hoc verò tempore palàm minimè factis.

Moritur Ferdinandus Rex Hiſpaniæ, Carolo nepote in ſolidum ſcripto herede.

Res quinq. memorabiles huius Ferdinãdi.

Pugnatur in ſinu Batauico, ſuperãto Burano Friſios eorúmque auxiliares Geldros.

Waſſenarius pro Carolo occupat Doccomium.

Clàm trãſigit Etzardus cum Auſtriacis.

ctis. Renouatur hoc anno pax ac amicitia inter Franciſcum Franciæ Re- 1516
gem, ac Carolum Hiſpaniarum Belgarúmque Principem, deſponſata
Carolo (dimiſſa Reinera) Regis Franciſci recèns nata filia Lodouica; cui dotis nomine ius actionémque, quam in Regnum Neapolitanum prætendebat, ceſſit. Deinde in Angliam miſſis Oratoribus, Cæſar ac Carolus Princeps cum Rege Henrico Octauo æternum fœdus faciunt. Iam enim Carolus Princeps iter in Hiſpaniam apparabat, Regna ea vt natus ſcriptúſque heres aditurus, eáque de cauſa omnium vicinorum amicitiam ambiebat. Tranſegerat vel iniquis conditionibus cum Franco: fœdus illi erat cum Anglo: Dano ac Hungaro ſorores collocarat: Gelder latrunculus potiùs quàm verus hoſtis erat. Reſtabant apud Leodios Marcani Proceres, clientelis ac amicitiis potentes, ſucceſſerátque Erardus Marcanus Ioanni Hornano in Præſulatu Leodienſi. Cum his igitur

Tertia Francica puella deſponſata irridetur Carolus: diſſimulat tamen.

„ etiam apud Centrones fœdus his legibus firmatur: Hoſtes ac amici
„ communes ſunto. Vias publicas vtrimque tutas præſtanto. Priuilegia
„ ſecundùm præcedentium temporum pacis leges ſarta tecta manento.
„ Mortuo Præſule Erardo Marcano, nullum niſi è ſententia Principis Ca-
„ roli Præſulem recipito. Princeps Præſuli Erardo ſingulis, dum viuet, an-
„ nis ſex florenorum millia numerato, aut in Hiſpania Præſulatum, qui
„ tantum valeat, dato, cum duabus in Brabantia Abbatiis, non minoris
„ prouentus; quibus auctus Sacerdotiis, mille tantùm ac ducentos à Prin-
„ cipe ad vitam recipiet florenos. Roberto Marcano fratri Præſulis ſingu-
„ lis ad vitam annis octo millia florenorum dato, ac turmam ordinario-
„ rum equitum attribuito, cum quibus, vbi voluerit, ſine Principis Caroli
„ incommodo ac præiudicio militet. Ioanni Marcano Roberti filio an-
„ nuam penſionem mille florenorum, totidémque eius matri numerato.
„ Præfecto arcis Eſdainæ trecentos in ſingulos annos florenos ſoluito.
„ Comitatus Chinei apud Lutzemburgios Roberto Marcano deuinctus
„ maneto, donec ei aut ſucceſſoribus Princeps Carolus tria florenorum
„ millia reddi iuſſerit. Hæc acta conſignatáque apud Centrones oppidum
„ Leodienſe vigeſimo ſeptimo Aprilis.

Profecturus Carolus in Hiſpaniam cum Marcanis fœdus ſancit.

Aſſignatur Epiſcopo Leodienſi Marcano penſio annua ſex millium florenorum.

Item deuinciuntur & reliqui Marcani magnis honorariis.

Tanti hoc tempore emendi erant Marcani Proceres, ne aliqua ratione veterum controuerſiarum memoria, aut patrui Guilielmi morte irritati, bellum abſenti Principi Carolo Francorum auxilio concitarent, aut omnino ad Francos deficerent. Idibus Nouembris in hoc fœdus conſenſere Ordines ditionis Leodienſis, appenſiſque ſigillis confirmauere: ac paulò pòſt fit etiam fœdus inter Principem Carolum, Antiſtitem Erardum Marcanum, & Ioannem Cliuiæ ac Iuliæ Ducem, cùm priùs die decimo quinto Auguſti pax Nouioduni inter Franciſcum Francorum Regem & Carolum Principem conſenſu Cæſaris quoque eſſet firmata; qua nil aliud de Venetis eſt actum,

Cauſa cur tanti empti Marcani.

Sancit Carolus & alia fœdera, quò tutiùs in Hiſpaniam proficiſcatur.

1516 actum, quam, vt numetata Cæſari pecunia, Brixia iuris eorum maneret; vtque Rex Franciæ Venetos, Princeps Carolus auum Cæſarem iuuare poſſet; ceteræ verò conditiones adeò pro Franco fuere, vt nullus eas diu duratùras crederet. De ceteris exteris hæc Continuator Palmerij: Vladiſlao VII. Hungariæ & Bohemiæ Rege defunćto, Ludouicus II. filius ambobus in Regnis patri ſucceſſit. Atq; eodem anno ditiſſimæ argentifodinæ iuxta veterem quemdam puteum, non procul à thermis Caroli IV. Cæſaris, in montibus Bohemiæ fortè fortuitò inueniuntur; quæ res vicinos ad colendum eum locum, auſpicio emolumentóque non vulgari Slicorum adeò commouit, vt paucis in annis ciuitatem illic & manſionem non Praga minorem extruxerint. Ea hodie vallis Ioachimica dicitur, opumque inexhauſta ſcaturigo exiſtit. Addo ex Miræo noſtro: Selimus Turcarum Rex bellum à Perſis in Campſonem Gaurium Sultanum Ægyptium & Mamaluccos conuertit, & cæſo Campſone, vrbem Ieroſolymorum, cum reliqua Iudæa ac Syria ſubegit. Menſe Ianuario

Initium argentifodinarum Vallis Ioachimica, in Bohemia

1517 anni 1517. Bolſwartij in Weſtfriſia præſidium Auſtriacum recipiunt, aſtu ad id litteris Comitis Etzardi inducti. Intereà Waſſenarius cum maiori militum parte in Geldriam profectus eſt, Geldro bellum domi facturus; ſed cùm nil memoria dignum efficere potuiſſet, dimiſſo milite, in Hollandiam reuertit. Nigra legio aucta militum numero, iterùm in vnum coacta, Geldro ea lege dat nomen, vt ſingulis floreno Arentſio ſemel numerato, exinde prędа raptóque viuerent, iuſſis tamen ſuis obtemperarent. Numerata haud procul Dauentria promiſſa pecunia, in Friſiam Hollandiámque Auſtriacis bellum illaturi ire iubentur: vbi veteribus iuncti Geldris militibus, ad tempus ſuperiores eſſe cœperunt. Buranum enim Snecam obſidentem, re infecta diſcedere cogunt: Hindelopiam expugnant; Auſtriacóſque in auxilium properantes, compluribus interfectis ac captis, in fugam agunt; Doccumium ſex ſeptimanis obſeſſum, ac fruſtrà aliquoties oppugnatum, fame ad deditionem adigunt. Tum Lemmeram occupant; collectíſque nauibus in Hollandiam, traiecto ſinu Meridionali, proficiſcuntur; Medenblikium expugnant, diripiunt ac incendunt. Alcmarianos fine Iunij ad deditionem compellũt; multatíſque pecunia ciuibus ab incendio abſtinent: Sparendamum, Egmondam, Beuerwicum ſpoliant, ac exurunt: profectíque per ditionem Vltraiectinam ad oppidum Culenburgium, Leccam amnem traiicientes, Niportum Hollandiæ diripiunt ac exurunt; tandemq; ad oppidum Aſperam non admiſſi caſtra locant. Ter irrito conatu, deſideratis quingentis viris, Aſperanos oppugnant. Quartò omnibus annixi viribus pertinaciſſimè per aliquot horas pugnant. Feminæ ac pueri nil, quod ad patriæ ſalutem facere poterat, omittunt. Sed quod nullo militari iuuaren-

Nullo operæ pretio Waſſenarius in Geldros ducit.

Nigra legio Geldro addicta, magnis incommodis Auſtriacos afficit.

Expugnant Medenblikium, Alcmariam, alia.

uarentur præſidio, promptiſſimique vulneribus confecti iacerent, aut 1517
pugnando occubuiſſent, vndique obruti expugnantur, ſternuntur; ſexui, conditioni, nec ætati parcitur. Ludimagiſter cum impuberibus diſcipulis ad Muſicum ſummi Templi inſtrumentum, quod Organum appellant, confugit. Irruentes & hîc latrones, Magiſtri nec puerorum lacrymis mouentur, omneſque ad vnum mactant. Exinde ſicarij ad curanda corpora ſe conferunt, ſaucios reficiunt; ac ſedem Aſperæ figentes, ruſticos in circuitu omnes diripiunt, aut ad iniquiſſimas conditiones compelluñt. Tandem Waſſenarius ac Naſſauius, ſubitario è Belgis collecto milite, ne quid Aſperam deferretur, impedire incipiunt. Latrones ſuum numerum augeri indies cõſpicientes, ne obſeſſi fame ad deditionem cogerentur, ac inhumanæ ſæuitiæ pœnas darent, in tempore exportata præda, pars Amersfortium ac Harderwicum, pars Elburgum, Hattemium, ac Vullepium tendit, ſcelerum conſcientia nullibi ſedes diu figere auſa. Princeps enim Carolus, intellecta Aſperanæ expugnationis inhumana crudelitate, ad Hannones ac Atrebates litteras miſerat, vtque beneficiarij clientes omnes pro opibus inſtructi contra hoſtes proficiſcerentur, præceperat; iunctique vicini Principes Auſtriacis, latrones inſequebantur, nactos trucidabant, vel captiuos tormẽtis excruciatos viuos rotis ad aliorum exemplum imponebant, ita vt tandẽ infamis legio, deſerta à Geldro, pérq; omnes ſparſa prouincias, inſignes crudelitatis pœnas daret. Qui effugêre, poſteà Geldro ſub aliis Præfectis nomina dedêre. Exinde Auſtriacus miles in Geldriã profectus, munitionẽ Hulckenſteiniam expugnat, diruitque, repertáſq; naues exurit. Carolus Geldrus Arnhemi ſe continebat, caſtráq; in colle, qui ciuitati à Meridie imminet, collocarat. Auſtriaci, cùm vniuerſam Veluam deprædati exuſſiſſẽt, vicinum occupant collẽ, qui Arnhemum ab Aquilone reſpicit, maioribuſque inuicem tormentis impetebant. Hoc rerum apud Geldros ſtatu, Cæſar Maximilianus poſtremùm Belgas viſurus, in Brabantiam venit, pacemque inter Francorum Regem ac nepotem Carolum Nouioduni anno ſuperiori, vt dictum eſt, initam, ruſum firmat, eos ſimul comprehendens, qui vtriuſq; Principis partes ſecuti fuerant. Qua re Arnhemi nuntiata, miles Auſtriacus Geldriam deſerit, & Carolus Gelder cum Principe Carolo in annum inducias facit, fruſtrà Philippo Burgundo Vltraiectinorum Præſule tunc ſimul pro pace ſatagente. Hinc miſſa Imperiali citatione ad Cæſaris tribunal ſe ſiſtere iubetur Etzardus Ooſtfriſiæ Comes, ſatisfacturus accuſationibus Georgij Saxonis ac Erici Brunſwicani Ducum. Qui accepta à Cæſare fide publica, in Brabantiam, indéque Gandauum in Flandriam venit, dictoſque Duces cum Cæſare reperiens, generosè ac diſertè ſe defendit, repetens bella, corúmque cauſas, & quæ per octodecim ferè

Fœda imprimis clade iidem Aſperam expugnant; ſexui, conditioni nec ætati parcitur.

Luunt condignas pœnas.

Expugnant Auſtriaci Geldrorum munitionẽ Hulkenſteiniam.

Cæſar poſtremùm in Belgium venit.

Etzardus generosè Gandaui apud Cæſarem ſuã cauſam agit.

1517 continuos annos, variis agitatus iniuriis, à diuerſis rogarus, ac in auxilium
accerſitus, domi foriſque ingenti cum ſumptu pertuliſſet. Sua culpa non
factum, vt peruerſo delatorum ac adulatorum conſilio deceptus Cæſar
ſe proſcriberet; cùm numquam nec Summi Pontificis, nec Sacri Ro-
mani Imperij tribunal declinaſſet: ſed ſemper cauſam neutri parti addi-

In quos habeat locum Imperialis proſcriptio.

ctis Iudicibus terminandam permiſiſſet: quod cùm ſit, ex antiqua Im-
perij Iuris Legumq; formula, in hos proſcriptionem locum non habere.
Cæſar, his auditis, paucas pro conciliatione leges concipi iubet; quibus ſe
reſponſurum Etzardus pollicetur, poſteaquam cum Ordinibus ac Con-
ſiliariis Ooſtfriſiæ ſuper iis conſuluiſſet, relinquens eam in rem Cæſari

Vt ſecurè cum Etzardo tranſigatur, filium ſuum dat obſidem

obſides filium Ennonem, cum aliquot viris Nobilibus. Exindè Franci-
co fœderi, de quo ſuprà, renuntians Etzardus, clàm nouum cum Cæſaris
nepote Carolo Gandaui in perpetuum ſancit: cuius eo tempore condi-
tiones certis de cauſis in publicum non emanarunt. Fuere autem inter
alias hæ: Carolus Auſtriacus, Hiſpaniarum Belgarûmque Princeps, «
Comiti Etzardo, vt ſibi pace bellóque operam præſtet, ſingulis, donec vi- «
uet, annis penſionem quatuor millium aureorum florenorum perſoluet: «

Pact cum Etzardo, promiſsis ei annuè quatuor millibus florenorum aureorum.

quam is ſummam è Groningana Prouincia eiúſque annuis prouentibus «
recipiet. Etzardus Legati nomine ditionem Groninganam pro Principe «
Carolo gubernabit, omnéſque ſub poteſtatem ac obedientiam Principis «
Caroli, Prouinciæ ſumptu, rediget. Annuos prouentus Principi debitos «
Comes Etzardus recipiet; de quibus, annis ſingulis Quæſtóribus Prin- «
cipis Caroli rationem dabit; ablatíſque in vſum ſuum quatuor aureo- «
rum florenorum millibus, quod ſupererit, Fiſco Principis numerabit. «
Iſelſteinij Dominum, Friſiæ Gubernatorem, alióſque Principis Caroli «
in Friſia adminiſtros, conſilio ac auxilio, quantum poterit, iuuabit. Prin- «

Item promiſsi eius filio reddi tus mille florenorum.

ceps Carolus Ioannem Ooſtfriſium Etzardi filium inter cubiculi Nobi- «
les ſolito cum ſtipendio recipiet, aut ea de cauſa ſingulis illi annis mille «
florenos numerabit. Comes Etzardus, cum ſucceſſoribus, à Principe Ca- «
rolo eiúſque heredibus Hollandiæ Comitibus, Ooſtfriſiam vt clientale «

Hac ratione Ooſtfriſia Comitibus Hollandiæ fit feudalis.

beneficium, quod Feudum vocant, recipient, neque alia ratione poſſeſ- «
ſionem adibunt, modò Princeps Carolus hac de re legitimum aui ſui Cæ- «
ſaris ac Germaniæ Septem-virûm cōſenſum impetrare potuerit. Actum «
Gandaui Kalendis Iunij anno 1517. Hinc decimo Iunij Comes Etzardus
iuſiurandum dicit, proſcriptionéque Imperiali liberatus in Ooſtfriſiam
reuertit; móxque aſtu eiectis Brunſwicanis, arcem Fredeburgam recu-
perat, adeò vt præter Stichuſam in Ooſtfriſia Brunſwicani nil retinerent.

Cæſar valedicto nepote Carolo, redit in Germaniam.

Rebus omnibus hac ratione compoſitis, Cæſar nepotem arctè comple-
xus, omnibuſque benè precatus, in Germaniam contendit, Belgis eum
veris lacrymis ac Cæſare dignis muneribus proſequentibus. Princeps
verò

verò Carolus inſtante menſe Iulio in Hiſpaniam nauigaturus, Middel- 1517
burgum Zelandiæ, vbi iuſtam claſſem, cui præerat Adolphus Burgun-
dus Beueræ Dominus, paratam habebat, proficiſcitur. Sed aduerſa coa-
ctus tempeſtate, in duodecimum vſque menſis Auguſti diem expectare
cogitur. Tum proſperum nactus ventum, dat vela; feliciqúe vſus na-
uigatione, octo dierum ſpatio è Zelandia Villauicioſam apud Aſtures
peruenit, vnica deſiderata cum rebus omnibus naui, quæ medio Ocea-
no fortuito igne correpta, cùm nulla ei ratione ſuccurri poſſet, confla-
grauit. Erat ea oneraria ingens, generoſos Procerum Belgarum ve-
hens equos, qui cum ſtabulariis, equiſonibus ac nautis ad vnum om-
nes periêre. Exceptus eſt Princeps Carolus ſummo Procerum ac populi
gaudio; inter quos præcipui fuêre, qui primi accurrerant, frater Principis
Caroli Ferdinandus Auſtriacus, Comeſtabilis Caſtellæ, Dux Albæ,
multiqúe alij Proceres. Adolphus Burgundus Belgarum maris Præfe-
ctus, menſe Nouembri cum Belgica claſſe in Zelandiam feliciter eſt re-
uerſus. Res peregrinas huius anni ſic paucis habe ex Continuatore Pal-
merij: Zelimus Turca, capta Nili Alexandria, Ægyptum omnem igni
ferróque depopulatur. Denique adortus Cayrum vrbem, eam, non ta-
men citra ſanguinem, vnà cum Sultano capit. Quo facto Babyloniam
victor pergens, Syriam deinceps vniuerſam ſuæ quoque ditioni adiicit
cum Damaſco. Steno Sture Interrex Suecorum arma mouet in Archie-
piſcopum Vpſalienſem, eò quòd patriam Regi Danorum proditurus vi-
debatur. Quare Chriſtiemus II. magno exercitu Stockholmiam obſi-
det. Verùm poſt duos menſes inglorius domum remeare cogitur. Eodem
anno Martinus Lutherus Saxo, ex monacho Auguſtiniano apoſtata &
hæreſiarcha, cunctos ferè antiquorum hæreticorum errores coniungens,
pernicioſiſſimam ſui nominis hæreſim in Germania excitat. Anno 1518. 1518
menſis Februarij die ſeptimo Princeps Carolus Valledoleti apud Ca-
ſtellanos in templo D. Pauli, magna cum ſolemnitate in Hiſpaniarum
Regem inauguratur, ac cum matre Ioanna corona Regia redimitur, de-
ducente eum, exceptis Hiſpaniæ Proceribus, ac Ordinum Legatis, fratre
Ferdinando, ſorore Leonora, ac omnium ferè Chriſtianorum Princi-
pum Legatis. Tum equeſtria belli ſimulacra eduntur, duobus Belga-
rum Proceribus, Baurini nimirum ac Zanzellæ Dominis, quoſuis ad
ad concurſum prouocantibus. Hi cùm biduum Hiſpanis ac Belgis de-
diſſent, tertio die Rex iam Carolus, regali more armatus in arenam de-
ſcendit, ac quater cum Zanzellio fortiter animoſeque concurrit. Primo
congreſſu plumas è caſſide Zanzellij deterſit; ſecundo in ſiniſtra pecto-
ris Zanzellij parte, haud procul humero, lanceam in multas partes con-
fregit; tertio in fronte caſſidis lanceam quoque nonnihil lacerauit; quarto

Carolus octidui ſpatio ex Zelandia in Hiſpaniam nauigat.

Zelimus Turca Ægyptum & Syriam ſuo adiicit Imperio.

Martinus Lutherus hæreſiarcha mundo innoteſcit.

Carolus Valledoleti in Hiſpania Rex ſolemniter inauguratur.

Equeſtria belli ſimulacra triduo celebrata.

 con-

1518 concurſu ſummo cum honore lanceam rupit in circulari clypeo; quem Zanzellius, more tum conſueto, circa ſiniſtrum ferebat latus. Tum dimiſſis Nobilibus, cùm Rex Carolus (ſic eum deinceps vocabimus) iudicum ſententia, primã retuliſſet palmã, virgines matronáſque, magno numero præſentes, ad epulas ac choreas deduxit. Circa idem tempus Præfectus Erici Ducis Brunſwicani arcem Stichuſam, Comiti Etzardo Ducis iuſſu reſtituit, perſoluente Etzardo præſidiariis debita in illũ diem ſtipendia, ac Duci Erico certam pecuniæ ſummam; diſcedentéſq; Brunſwicani ac Saxones omnes, Etzardo Ooſtfriſiæ poſſeſſionẽ integram reliquere, qui viginti annorum laborioſiſſimo ac vario nil aliud eſt conſecutus bello, quàm vt paterna ditione propemodum exueretur. Cumque pecuniam ſoluendis dimittendiſq; militibus non haberet, duo veteranorũ peditum millia in Ditionem mittit Groninganam, extorſione à ruſticis ſtipendia comparaturi, ſatis Ommelandios ſibi ex præterita debere militia teſtatus. Læti milites inſigniter Ommelandios vexant, Drentiis nec Twentiis parcentes. Iungunt ſe his tria peditum millia, quos Saxo ac Brunſwicanus exauctorauerant, tum ij omnes qui è rapinis viuere erant conſueti, expectantes donec induciæ inter Regem Carolum ac Geldrum finirentur; quo recrudeſcente bello, huic aut illi parti nomina darent. Sed cùm prolongatas inducias intellexiſſent, primùm in Geldriam, deinde in Cliuiam proficiſcuntur. Ibi Meurſij Comitis ditionem inuadunt, miſeros vbique ruſticos fortunis exuentes, deinde magno libertatem redimere cogentes. Verebantur vicini Principes alteram Aſperanam expeditionem, aut ne occupato munito aliquo oppido, vicinas regiones omni calamitatis genere peruaſtarent. Vnis igitur in caſtris vires conferunt, Belgæ, Cliuij, Iuliacenſes, Colonienſes, Weſtphali ac Meurſij, coniuratoſque prædones preſſis veſtigiis inſequuntur. Illi viribus impares, in Geldriam velut in portum citato paſſu contendunt. Subſequuntur maioribus itineribus Principum Legati, propéque Venlonium eos aſſecuti, circiter ſeptingentos vna pugna interficiunt: periiſſentque plures, niſi Venlonij, exoneratis maioribus tormentis, eos protexiſſent. Vbi cùm apertè Gelder inducias nondum violare auderet, prædones verò ac latrones recipere in oppidis multò minùs, illi nudo in campo ſibi non fidentes, obſcura nocte, ruptis militaribus ſignis, diſperſi in varias abiere partes. Capti inſtat latronum tormentis lacerati, carnificis manu periere. Paulò ante pacem Nouiodunenſem, Veneti quinquennales cum Cæſare Maximiliano inducias ſancierant, ſingulis ei annis triginta millia aureorum nummûm, ac Venetis exſulibus Cæſarem ſecutis quartã fructuum è propriis bonis partem polliciti, hoc anno abſolutam tandem pacem impetrant, grauiſſimóque liberantur bello. Cæſar intereà de Imperij ſucceſſo-

Tulit in his primas ipſe Rex Carolus.

Ditio Groningana & loca vicina ab Etzardi milite inſigniter vaſtantur.

Vaſtant iidem Geldriam & Cliuiam.

Demum ad ſeptingentos vna pugna trucidantur.

Reliqui, ruptis militaribus ſignis, dilabuntur.

Plena tandem pax Venetis à Cæſare datur.

ſucceſſore ſollicitus Comitia Auguſtæ Vindelicorum celebrat; vbi cùm 1518
Martinus Lutherus à Thoma Vio Cardinale Caietano, Legato Apoſtolico, fuiſſet auditus, inſtructuſque, ſed non correctus, Carolum nepotem enixè Septem-viris cõmendat, ſciens eius riualem eſſe Franciſcum Francorum Regem, de quo mox plura; abſolutiſq; Comitiis iter in Auſtriam inſtituens, lenta febri menſe Iunio corripitur; Welſamque ſuperioris Auſtriæ oppidum veniens, febrem perpetua venatione ac aucupio pellere conabatur. Dúmque aliquando è venatione reuerſus ardentem ſitim immoderato melopeponum eſu ſedare ſtudet, ſumptóque inſuper dubiæ virtutis intempeſtiuo medicamento, febris, quæ per interualla accedere ſolebat, fit continua; accedentéque ventris profluuio, cùm duplicis mali vim ſenile corpus perferre non poſſet, ſumpto Chriſtianorum ſanctiſſimo Viatico, compluribuſq; viris piis ac doctis confirmandi animi cauſa accerſitis, teſtamento rectè confecto, vitam cum morte 1519
commutauit duodecimo die Ianuarij anni Chriſti 1519. hora tertia poſt mediam noctem, cùm laborare cœpiſſet menſe Iunio anni præcedentis. Welsâ corpus Viennam, inde Nieuſtattum delatum, iuſtis vbique magna cum ſolemnitate celebratis, ſub ara D. Georgij, vti iuſſerat, eſt ſepultum, cùm vixiſſet annos quinquaginta nouem, menſes nouem, dies viginti & vnum. E viuis ſublato Maximiliano Cæſare, quinque menſium Interregnum in Imperio extitit; quo tempore Carolus ac Franciſcus Reges non ampliùs ſecretò, ſed palàm per ſuos ad Imperium, vti ſolent generoſi riuales ad vnam adamatam virginem, adſpirabant. Septem-viri erant Albertus Moguntiæ, Hertmannus Coloniæ, Richartus Treuirorum Archipræſules, Fredericus Saxoniæ Dux, Ludouicus Bohemiæ ac Hungariæ Rex, Ioachimus Marchio Brandenburgius, ac Ludouicus Comes Palatinus ad Rhenum. Hi à Moguntino Archipræſule conuocati (eius enim id eſt officium) Francofurtum ad Mœnum conueniunt, acerrimiſque Orationibus Moguntinus pro Rege Carolo, Treuir pro Rege Franciſco certat. Quorum rationibus dubij Septem-viri dum ſententias trahunt, tandem Imperium Frederico Saxoniæ Duci Septem-viro offerunt. Sed is conſtanter dignitatem renuens, docebat Regem Carolum non eſſe externum, vt voluerat Treuir, ſed Principem è præcipua Germaniæ nobilitate ortum, in ea natum educatumque, habere in vtraque Germania hereditates ampliſſimas, ſe eum ſuo calculo Cæſarem deſignare, vt qui propter potentiam, virtutis bonæque indolis ſpem, meritò ceteris videatur præferendus: leges ei præſcribendas, quibus pericula & incommoda ab Archipræſulibus in medium allata vitentur, Germaniæque libertati conſulatur. Hanc Saxonis ſententiam ceteri Septem-viri comprobant, ac vigeſimo octauo Iunij huius anni

Cæſar lenta febri corripitur.

Vitam cum morte Cæſar piè commutat.

Interregnũ quinque menſium, riualibus Carolo ac Franciſco Regibus.

Saxoniæ Dux recuſat oblatũ Imperium, Carolumq; commendat.

1519 Carolum Auſtriacum Hiſpaniarum Regem, Belgarum Burgundionumque Principem, Cæſarem renunciant. Ita Fredericus Palatinus Legatus in Hiſpaniam ad Carolum cum litteris mittitur, quibus de electione certior reddebatur; quem tamen priuati aliquot, incredibili celeritate vſi, præuenêre; è quibus vnus nouem diebus Francofurto Barcilonam eſt profectus. Palatinus inſtantibus Kalend. Decembris in Hiſpaniam ad Regem Carolum venit, Septem-virûm litteras tradit, ac cetera, quæ in mandatis habebat, exponit. Reſpondet Mercurianus Gatinarius Caroli Cancellarius, admittere Regem Carolum grato animo tantorum de ſe Principum iudicium, delegatumque ampliſſimum oneroſiſſimumq; honorem amore communis patriæ recipere, curaturumque, rebus in Hiſpania maturè conſtitutis, primo quoque tempore iter in Germaniam acceleret. Cumque in eumdem ferè modum Septem-viris reſpondiſſet, liberaliter donatum Palatinum dimittit. Circa huius anni finem Carolus Geldrus vxorem ducit Eliſabetham Luneburgi Ducis filiam, è qua moriens nullos reliquit liberos. Groningani ad honeſtandas nuptias vocati, offerunt pocula aliquot argentea deaurata, equos generoſos, ac boues inſigniter ſaginatos, quæ ſimul æſtimata fuêre bis mille quingentis aureis florenis Rhenenſibus. Fuerat, vt ſcripſimus, Rex Carolus vltra biennium in Hiſpania, populi Procerumque animos ſibi conciliaturus. Sed quòd in conſtituendo noui Regni ſtatu Belgarum potiſſimùm videretur vti conſilio, Hiſpaniæ aliquot Proceribus diſplicebat. Eminebant tum inter Conſiliarios Belgas Adrianus Florentij, poſteà Summus Pontifex, ac præcipuè Guilielmus Crouiacus, primus Arſchoti Marchio, ac Cheuræ Baro; quem qui eo tempore amicum habebat, quidvis impetrabat. Hic Belgas omnibus in rebus promouebat, officia, munia publica, ac Regij iuris Sacerdotia conferebat: illi ambientibus Hiſpanis numerata vendebant pecunia, auróque ad Belgas tranſmittendo intenti & excæcati, murmura Hiſpanorum contemnebant. Erat eo tempore Ferdinandus Daualus, qui certa cauſa Gadium Præfectura priuatus, vindicare ſe cupiebat. Profectus igitur Toloſam, ad ædes Ioannis Padigliæ diuertit, cuius iam anteà vxorem Mariam Paræcam feminam ambitioſam in partes traduxerat, eáque maritum vel renitentem eódem traxerat. Hîc rebellionis iacitur fundamétum, quam illi Sanctam Giuntam appellauere. Subſcripſere cum his Antonius Daccugna, Zamoræ Antiſtes, familiæ Oſoriæ, vir inquietus, annos licet ſeptuaginta natus, cui diuturnæ intercedebant cum Comite d'Alba de Liſta Zamoræ habitante inimicitiæ, quem coniuratorum auxilio pellere ſtatuerat, ac Archipræſulatum Toletanum occupare. Deinde Petrus Gironius, Saluaterræ Comes, Clauerus d'Alcantera, Petrus Laſſus, Quintaniglius,

Carolus renuntiatur Imperator.

Promittit ſe quàprimùm poſſit in Germaniam acceleraturū.

Nuptiæ ſecundæ Geldri cum Luneburgenſi.

Initia & cauſa tumultuum Hiſpanicorum cōtra Belgas.

Daualus & alij cōiurant cōtra Belgas.

nigliu?, Ferdinandus Viloa, Abbas Complutenſis, Prior Vagliadolita- 1519
nus, Ramirus Nuguenſis, Carolus d'Arellius, Ioannes Branius, pluréſque
Singuli aliquid ſibi pretioſum ex incendio patriæ deſtinabant.
alij, ſinguli aliquid ſibi pretioſum ex incendio patriæ deſtinantes; quibus
acceſſerant ciuitates ac oppida Regni Caſtellæ ferè omnia; pecuniáque
pro parte conferri ad cogendum militem iam erat cœpta. Verùm non
adeò ſecretò res adminiſtrari potuit, quin breuî emanaret; verituſque
Cheurius, ne in ſe cuderetur faba, ac à ſua cæde rebellio inciperet, per ſpe-
Cheurius Belga ex Hiſpania fuga euadit.
ciem inuiſendæ claſſis, quæ pro Rege Carolo in Belgium traiecturo apud
Aſtures, nunc Biſcaios, inſtruebatur, cum omnibus rebus fugam capit.
Exinde menſe Martio anno 1520. Rex Carolus Valledoleto Toletum 1520
proficiſcitur, conuocatiſque Hiſpaniæ Ordinibus, pecunias ad iter impe-
rat. Recuſant collationē Caſtellani, niſi Belgas Hiſpaniâ dimittat, eam-
que indigenis gubernandam committat. Ægerrimè ferebat Rex Caro-
lus, extorquere eos velle, quod erat rogandum. Contentus igitur pecu-
nia, quam pacatæ ciuitates conferebant, ad iter ſe parat; Petroque Giro-
nio, qui paulò antè in iudicio cauſa ceciderat, quòd ſuperbo ore iterùm
eadem de re ius ſibi fieri petiiſſet, grauiter minatur. Sed mox certior fa-
Quin & ipſe Cæſar Carolus fugienti ſimilis ad claſſē proficiſcitur, Adriano Cardinale Præfecto Hiſpaniæ relicto.
ctus, vndique rebelles copias cogere, collectis ſubitò vaſis, aëre pluuio ac
ventoſo, fugienti ſimilis Toleto in Aſtures ad claſſem contendit, Adria-
num Florentij Cardinalem iam dictum vniuerſæ præficiens Hiſpaniæ,
omnibuſque Proceribus enixè commendans. Ciuitatum Legati domum
redeuntes, variè ſunt excepti. Plerique enim qui Regi Carolo pecuniam
eſſent polliciti, pulſati ſunt aut multati; Segouienſes ſuos, quòd pecu-
niam negaſſent, ad inſtar ouanrum recepêre. Cardinalis Pro-Rex initia
rebellionis repreſſurus, Prætorem Ronchillium cum ala equitum ac ali-
Cardinalis initiis tumultuum fruſtrà obuiàm ire nititur.
quot peditibus contra Segouianos mittit; qui eorum agros euaſtans, ne
commeatus inferretur, prohibebat. Sed auxiliis à rebellibus ſubmiſſis,
Ronchillius Segouiam deſerere cogitur. Intereà Rex Carolus è portu op-
pidi Corunnæ opportunum nactus ventum, ſine menſis Aprilis An-
gliam verſus dat vela, paucoſque poſt dies, felici vſus nauigatione, in
portum oppidi Hamptonij ſe intulit, inuiſurus ac communicaturus cum
amiciſſimo Rege Henrico Octauo, qui Caroli materteram Catharinam
Inuiſit Cæſar ex itinere Regem Angliæ.
in matrimonio habebat, ac ex ea filiam Mariam educabat. Vbi cùm ali-
quot diebus amiciſſimè egiſſent, veterumque fœderum leges renouaſ-
ſent, Rex Carolus nauem conſcendens in Zelandiam Belgarum Pro-
Feliciter in Belgium appellit.
uinciam cum triginta onerariis appulit, omniumque Ordinum ſum-
ma cum lætitia excipitur. Inde nauigio Brugas Flandriæ peruenit, exci-
pitúrque ab amita Margarita Gubernatrice, fratre Ferdinando, Legatis
Venetorum, Ducis Saxoniæ, Brunſwici, Luneburgi, Haſſiæ, Colonien-
ſium, Lubecenſium, Norimbergenſium, Auguſtanorum, & aliorum.

1520 Mox vota pro eo ad Deum ſolemniter concepta, populus magno numero ad templa confluens, piis animis perſoluebat. Apparabantur intereà apud Belgas, quæ ad coronandum Aquiſgrani Regem Carolum erant neceſſaria. Dies ſextus Octobris erat coronationi præſtitutus, ſed qui in vigeſimum primum eſt tranſlatus. Coronatio his cærimoniis peracta

Coronationis eius Aquiſgrani ſacra cærimonia.

eſt. Præſules ac Proceres Imperij cum mille ſexcentis equitibus Aquiſgrano egreſſi, obuiàm Regi Carolo cum bis mille equitibus venienti proficiſcuntur, aduentumque gratulantur. In templo à Moguntino ac Treuirenſi in deauratum ſtatuitur ſolium, Colonienſi rem diuinam faciente. Poſt Euangelij decantationem, præſtito ad altare iuramento, Eccleſiæ, Imperij, Papæ, ac calamitoſorum ſe defenſorem fore, ab eodem Colonienſi in pectore, capite, ſcapulis, ac palmis, ad ſingula adhibitis

Inter alia etiam Diaconi veſte conſecrandus Cæſar induitur.

conſuetis precibus, inungitur: tum in morem Diaconi induto, & in ſolium iterùm collocato, nudum gladium tradens, Rempublicam Chriſtianam commendat, annulum digito inſerit, ac Regali chlamyde ſumptuoſiſsima (quæ in ſummo ſemper templo manet) induit, ſceptrum cum pomo porrigit; diadema verò tres dicti Archipræſules, adhibitis manibus capiti eius, imponunt. Peracto Sacro, tremendum Chriſti Corpus Cæſar reuerenter ſumit; pauloque pòſt gladio, quo Carolus Magnus in præliis dicitur vſus, Nobiles aliquot, tactis leuiter humeris, in Equitum numerum cooptat. Aderat ſpectatrix omnium Margerita Cæſaris

Pompa exhibita extra templū, in menſa & in plateis.

amita, Belgarum Gubernatrix. E templo ad Palatium itur pranſum. Cæſar vna menſa ſolus in medio ſedens prandebat; ſingulique Septemviri in eadem aula ſimiliter veteri more ſingulis menſis. Bos diuerſo auium ferarumque genere farctus, publiceque ad ignem aſſatus, populo diripiendus datur, vinumque etiam affatim toto die omnibus præbitum. A prandio Cæſar in diuerſorium reuerſus, Moguntino Imperij ſigilla tradit. Poſtridie Cæſar dat cœnam Septem-viris. Tertio die inter Miſſæ ſolemnia Moguntinus ſuggeſtum aſcendens, populo exponit, Summum Pontificem etiam Regi Carolo Cæſaris titulum conceſsiſſe.

Corteſius Mexicum in Nouo orbe pro Cæſare occupat.

Hoc anno Ferdinandus Corteſius Mexicum, vrbium Noui orbis Reginā, capto poſt multa prælia Rege potentiſsimo Motezuma, occupat: & ſic lariſsimæ & auriferæ illæ prouinciæ Carolo Quinto Cæſari ceſſerunt. Corteſius tanto ſubiugato Imperio immortalem ſibi gloriam, & poſteris opimum Valleſij Marchionatum peperit. Porrò abſente ab Hiſpa-

Rebelles in Hiſpania apertum auſpicātur bellum.

niis Carolo, totis viribus rebellionem Hiſpani proſequebantur. Expugnarant Villabanezam, occuparant Medinam Rio ſecco. Cardinalis Prorex videns Ronchillium, de quo ſuprà diximus, non ſatis habere virium nec auctoritatis, Antonium Fonſecam arma capere contra rebelles iubet. Cumque is cum octingentis lanceariis equitibus, exiguoque pedi-

peditum numero, Medinam de Campo eſſet profectus, vt æncea tormen- 1520
ta Regia educeret, Medinenſes arreptis armis intercedunt, acriterq́; cum Fonſeca confligunt: qui videns ſe multitudini imparem, incenſa vrbe diſcedit, non paucis vtrimque deſideratis; quæ florentis emporij conflagratio effecit, vt ſtatim Caſtellæ vrbes numero tredecim, quæ nondum animos denudarant, rebellibus ſubſcriberent, quorum iudicium maior Hiſpaniæ pars eſt ſecuta. Exinde coniurati Toletum conuenientes, ſacræ Giuntæ leges caſtigant, ac ampliant, exercitumque inſtruunt. Atque hæc omnia nomine Regis Caroli ſe facere credi volebant, contra iniquos eius Præfectos. Erat hoc tempore Cardinalis Prorex Valledoleti cum Regio Senatu, miſſiſq́; ad ſingulos Proceres nuntiis ac litteris, copias vti compararent admonebat. Sed antequam ij militem cogere poſſent, Petrus Gironius ac Ioannes Padiglia cum rebellium copiis Valledoletum aduolant. Fugit Cardinalis cum Senatu. Sed ex itinere ad vrbem retractus honeſtæ cuſtodiæ committitur. Ei enim ob innocentiam non malè volebant; Cheurio erant infenſiſſimi. Cardinalis proxima nocte, effracto ciuitatis muro, vbi præ vetuſtate ſubſidebat, euaſit, ac Medinam Rio ſecco, (Ammiralis Caſtellæ eſt oppidum,) vnô comitante Sacerdote, per celeres equos peruenit. Tum rebelles cum exercitu Tordeſillam profecti admittuntur. Habitabat hîc Regis Caroli mater Regina Ioanna, à mariti morte mentis inops; quæ tamen nulla ratione adduci potuit, vt eorum tabulis ſubſcriberet, ſed ſæpiùs ſe Caroli Regis matrem eſſe eis exprobrabat. Illius cuſtodiam, vt & oppidi, Zamoræ Antiſtes trecentis cõmittit rebellibus Sacerdotibus ſub ſe militantibus. Quo menſe hæc ſingula contigerint, ex Oratione Antonij Gueuaræ Epiſcopi Modoquetani, menſe Nouembri ad rebelles habita, vtcumque colligimus. Eſt ea

Incẽſa Medinâ de Campo à Fonſeca ea potiri volente, nec valente, tredecim mox aliæ vrbes etiam deficiunt.

Rebelles fruſtrà Cæſaris matrem, etſi mentis inopẽ, in ſuam ſententiam pertrahere nituntur.

„ Oratio apud Heuterum, vbi hæc inter alia: Veni huc nomine Proregis
„ Cardinalis, & Conſiliariorum Regiorum. Viginti dierum ſpatio, ſepties
„ ad vos fruſtrà veni. Sed quod poſthac nec me, nec alium, dicti Proceres
„ ſint miſſuri; neceſſe eſt, rebus omnibus rectè perpenſis, hodie facta pace
„ reconciliemur, aut, armis ſeriò ſumptis, verum bellum geramus. Sego-
„ uiani vigeſimo tertio Maij, me præſente, interfecto Regio Præfecto, pri-
„ mi tumultus auctores fuere; paulóque pòſt captum Tordeſillanum Præ-
„ fectum, è D. Michaëlis templo extractum, cum duobus ſui muneris Re-
„ giis miniſtris, in crucem ſuſtulerunt. Occupata Villa-Braſſina ædes Do-
„ mini Adelantadi, fratris Caſtellæ Ammiralis, diripi permiſiſtis. Cùm vi-
„ geſima Auguſti Medinam de Campo eſſẽ ingreſſus, ſequitur me octin-
„ gentis cum lancearijs equitibus Antonius Fonſeca; Regiaque tormenta
„ educere à ciuibus prohibitus, diſcedens ignem vrbi iniici iuſſit: eramque
„ eadem in vrbe, cùm Boadiglia æneorum tormentorum fuſor, cum ſuis,
è ſum-

Facinora rebellium ex Oratione Gueuaræ.

Regiũ Præfectum è tẽplo extractum cum duobus miniſtris in crucem agunt.

1520 *Alium à palatij feneſtra eiiciunt.*

è ſumma Palatij feneſtra deorſum eiiceret Nitonem vrbis Gubernato- “
rem, confoderetque Atellium Bibliopolam, liberis verbis immane factũ “
reprehendentem. Etiam Valledoleti, cùm ciues à Rege deficerent: vidi “
Cardinalem, Proregem cum Regiis Senatoribus per pontem fuga ela- “
bentem; Conſilij Præſidem apud Benedictinos latitantem, Doctorem “
Vargas per latrinarum ſordes vitam tuentem; Doctorem Zapata Fran- “
ciſcanis veſtibus indutum Cingalam vſq; fuga delatum; fratrem meum “
Doctorem Gueuaram, à Cardinale Regioque Senatu miſſum, in Belgiũ “
ad Regem Catolum proficiſcentem. Referre qua ratione Caſtellæ Co- “

Exactis Regiis Præfectis, homines ignobiles ſubſtituunt.

meſtabilis Burgis ſit exactus, Deniæ Marchio Tordezilla, Comes Due- “
guæ cum vxore ac equitibus Salamanca, Prorex Iacobus Mendoſa “
Valencia, quaque ratione horum Procerum loco receperint ſartores, fa- “
bros ferrarios, tormentorum fuſores, ſicarios, decoctores, ac ſimilis fari- “
næ homines, in immenſum creſceret oratio. Miſera Hiſpania, quò te tui “
perduxêre alumni? Hæc inter alia ibi. Nempe initio menſis Nouembris “
Cæſar per diſpoſitos equos vnum è Secretariis cum Diplomate in Hiſpaniam miſerat, quo per vniuerſum Regnum ſuo nomine rei bellicæ

Conſtituũtur duo belli ſummi Duces à Cæſare: hinc arma ſeriò contra rebelles ſumpta.

præficiebat Fredericum Henricum, Medinæ Rio ſecco Ducem, Caſtellæ Ammiralem, ac cum eo Ignicũ Velaſcum Caſtellæ Comeſtabilem, qui omnibus conſiliis Cardinalem adhibuere. Erant Medinæ Rio ſecco, cum iis, Comes Benauenti, Marchio d'Eſtorga, Comes Aluæ, Comes Lunæ, multique alij Proceres, viriq; Nobiles: qui videntes ſummam rerum rebelles ad ſe trahere, fortunas corporaque Regi offerebant. Promittunt & Corduani equites mille, pedites decem mille, aut, ſi Præfecti iubeant, per ſe bellum rebellibus facturos promittunt. Ex octodecim enim

Et quidem ex octodecim vrbibus, quatuor tantùm in fide manſerant.

Hiſpaniæ Prouinciis ac vrbibus, quæ in generali Ordinum conuentu ſententiam dicunt, quatuor tantùm ſincerè fidem ſeruabant: Seuillia, Cordua, Granada, ac Andelouzia. Ceteræ aut pro maiori parte, aut in vniuerſum defecerât. Sed à poſtrema hac Gueuaræ Legatione ad ſanitatem rediêre Burgij, Petrus Gizonius, ac Petrus Laſſus. Intereà Regiæ copiæ in vnum coibant; erigique Medinæ Rio ſecco Ammiralis iuſſerat medio foro ligneam ſcenam, in qua cum præcipuis ſedens Proceribus, voce Legati Caſtrenſis pronuntiari iubet, Nobiles, ignobileſque omnes,

Edicitur, quiſquis ante 15. Nouembris ad caſtra Regia non tranſeat, perduellionis reus ſit.

qui ante decimum quintum Nouembris diem è rebellium caſtris ad Regia non tranſiiſſent, rebelles proditores haberi, ac eodem tempore publicatis bonis proſcribi. Inſtructus ferè exercitus Regius erat, cùm Padiglia ac Brauius, eductis Tordeſilla copiis, ad oppugnandam Villapandam proficiſcuntur: quo Ammirali ac Comeſtabili nuntiato, cum Regiis copiis Tordeſillam aduolant. Mittitur bis ad oppidum tubicen, qui Regi Carolo portas aperiri iubeat. Recuſant, additis contumeliis & conui-

conuitiis. Producunt Regij tormenta, quatitur ſine intermiſſione per 1520
quinque horas murus vetus, debili aggere fultus; factóque magno hia-
tu, inuaſionis ſignum proponitur. Erant in oppido recenti tantùm illi
rebelles Sacerdotes præſidiarij, qui cum ciuibus ſe ſtrenuè defendebant;
ſed tandem Regij in oppidum vi peruadunt, Padiglia propter Ammira-
lis celeritatem opem ferre non valente. Periêre è rebellibus circiter ſex-
centi, ac ferè omnes rebelles Sacerdores; ex Regiis circiter ſexaginta: qui
quòd nondum omnes copiæ conueniſſent, relicto Tordeſillæ iuſto præ-
ſidio, Medinam Rio ſecco reuertuntur. Intereà ab vtraque parte conue-
niunt auxilia. Habebant rebelles quatuor millia veteranorum peditum,
ac quingentos equites lancearios; ſubmiſerant rebelles ciuitates circiter
viginti millia peditum tyronum, ita vt triginta millia virorum recenſe-
rent. Regij habebant trecentos lancearios equites ordinarios, totidē leuis
armaturæ, quadringentos equites Genetzarios, Nobiles voluntarios bis
mille quingentos, pedites veteranos circirer quinq; millia cum totidem
tyronibus, in itinere proximè aderant plures, ita vt octodecim millia ar-
matorum Regij in acie parata haberent, exceptis transfugis, quorū nu-
merus indies magnus erat. His tamen non obſtantibus, Ammiralis ac
Comeſtabilis variis adhuc rationibus, vt ſine pugna ab armis diſcedere-
tur, adnitebantur. Demum cùm Regij iis extorſiſſent pacis conditiones, ſi
„ non accipere, ſaltem præſcribere vellent; audi Legiſlatores: Regios Præ-
„ fectos, Conſiliarios, ac Iudices loco vbique moueto. Petrus Laſſus Ca-
„ ſtellæ Prorex eſto, minoreſque Præfectos, Conſiliarios ac Iudices ex
„ arbitrio conſtituito. Cardinalem cum omnibus Belgis Hiſpania pelliro.
Tandem inſtantibus Kal. Decembribus haud procul Medina de Cam-
po Regius ac rebellium exercitus caſtra conferunt; & paulò pòſt cùm
Padiglia pedites ſuos ab equitatu Regio premi conſpiceret, feſtinare gra-
dum iubet, vt ſub Villalaræ munitionibus inſtructa acie confligerent.
Daturus igitur peditatui tempus eò perueniendi, coacto in vnum omni
rebellium equitatu, ac cum Ioanne Brauio in prima acie ſuis animandis
obequitans, tandem magno impetu Regios equites inuadit, præliumq́;
committit. Sed cùm impar numero & virtute, aliquamdiu tamen ſtre-
nuè decertaſſet, peditatu deſtitutus laborare incipit. Fuſi igitur fugariq́ue
cum omni equitatu Padiglia ac Brauius inter primos pugnantes capiun-
tur; ceteri in varias partes diſpalantur. Pedites equitum ſuorum clade
perſpecta, cùm primæ acies ad Villalaram perueniſſent, ceteræque vim
ſolæ ſuſtinere nequirent, cæſis promptioribus, arma proiicientes, vitam
veniamque deprecantur, ac concedente Ammirali impetrant. Magnus
numerus capitur, maior effugit, cecidêre circiter bis mille. Padiglia ac
Brauius aſinis ad ludibrium impoſiti per caſtra circumducuntur. Mox
vibium

Occupant armata manu Regij Duces Tordeſillam.

Rebellium exercitus ad triginta millia, Regiorū octodecim millia.

En rabiem prorſus ſimilem noſtræ poſteà Belgicæ.

Rebelles inſigni prælio a Regiis ſuperantur.

Cæſi circiter bis mille, plures capti.

Multa vrbes pecuniâ à Regia pacem redemunt rebellium Ducibus in Franciam fugientibus.

1520 vrbium oppidorumque pars maior quæ rebellarat, animis fracta pacem petijt, ac non exiguas pecuniæ ſummas numerantes impetrant, promittentes ſe rebellionis Duces omnes quos poſſint, tradituros. Quo illi intellecto, ex omnibus locis fugam Franciam verſus inſtituunt. Sed pars maior capta, carnificum manu periit. Zamoræ Antiſtes ad Francorum Regem cum multo auro contendens, in Nauarra captus ac ſpoliatus ad arborem ſtrangulatur. Ioannes Padiglia, ac paulò poſt eius vxor Maria Pacæcá cum Ioanne Brauio à carnifice ſunt cæſi, corporaque in quatuor partes ſecta: Petrus Gironius ac Petrus Laſſus, cum pleriſque aliis, qui inſtante pugna ad Regia tranſierant caſtra, Oranç Africę oppido Hiſpanici iuris, certis annis exulare, ac contra Mauros militare ſunt iuſſi. Rebellabát tamen adhuc Valentiani, de quorũ fortuna agemus anno 1522. Dum hac ratione inter Hiſpanos ciuili bello ſæuitur, Francorũ Rex Franciſcus, occaſionem repetendi Nauarræ Regnũ non amittendam ratus, rupta pace, Andream Lopenſem Aſparotti Dominum, ac Tomouium cũ inſtructiſſimis copiis, hunc equitatui, illum peditatui præficiens, in Nauarram mittit: qui vniuerſi fere eius Regni ciuitates cum vrbe primaria Pampelone (olim Pompeiopoli) in poteſtatem redigunt; promotiſque ad Iberum vſque amnem copiis, Longronnium obſidione cingunt: maioremque Hiſpaniæ cladem intuliſſent, niſi deuictis paulò ante rebellibus,

Rex Franciæ interhac Nauarra recuperandæ incumbit, & Pampelonem capit.

1521 Ammiralis ac Comeſtabilis menſe Maio anni proximi 1521. eò victorem exercitum conuertiſſent. Exercitu Iberum traducto, Francos in Nauarræ finibus aſſequuntur. Primo impetu in aliquot peditum Hiſpanorum cohortes equites Franci inuecti eos ſternunt, funduntque, ſed mox à circumducta Hiſpanici equitatus acie, immiſcentibus ſe expeditiſſimis peditibus, acriter Franci equites oppugnari, tandem ſolutis ordinibus in præcipitem fugam aguntur. Nec melior Francorum peditum fuit conditio contra pedites Hiſpanos veteranos. Periêre è Francis circiter quatuor millia ſeptingenti, capto vtroque Duce. Sed Aſparottus, contuſa caſſide fermè excæcatus, opera Comitis Beneuenti, ingenti promiſſa pecuniæ ſumma dimittitur; cuius auari facinoris pœnam poſteà Cæſaris ſententia exilio luit. Tumonius Dux alter honeſta cuſtodia fuit detentus. Pugnatum eſt menſis Augusti die vigeſimo quarto. Atqui tum primùm Cardinalis Prorex Burgos reuerti eſt auſus; habebant tamen adhuc Franci Fontarabiam, ac alia Cantabriæ loca. Eodem hoc anno 1521. menſe Aprili Lutherus, accepta à Cæſare fide publica, Wormatiam ad Principum Comitia venit, ac eoram omnibus noua dogmata propugnare conatur. Vbi cùm à variis doctis viris diſertè ac ſufficienter ei eſſet reſponſum, nec tamen quidquam à ſententia diſcederet, dimiſſus menſe Maio proſcribitur, cùm anno ſuperiori 15. Iunij Romæ à Papa Leone

Acris pugna in Nauarra inter Hiſpanos & Francos, cæſis Francorũ quatuor millibus.

Habebant tamen adhuc Franci Fontarabiam & alia quadam loca.

Decimo

Decimo ſacris ei eſſet interdictum. Edictum, quo ipſe tamquā pertinax 1521 hæreticus, eiuſque libri & fautores condemnantur, mala fidę refert Metrius f.10.& 29. quaſi nulla exceptio fuiſſet contra delatores, modò eſſent Catholici, ſicque mòrte ſine commiſeratione homines plecterentur, & nulla auctoritas Iudicibus eſſet ſententiæ mitigandæ. Nam Edictum tunc editum nō aliud habet, quàm vt contra eum eiúſq; fautores, ſecundùm conſuetudinem Banni Imperialis, legeſque antiquas dudum contra hęreticos latas, procedatur. Et moderatiſſimè in Belgio eos initio fuiſſe habitos, patebit ex Edictis duobus ad annos 1526. & 1529. infrà recenſendis. Initio huius Conuentus moritur Wormatiæ Guilielmus Crouiacus Archipręſul ac Cardinalis Toletanus, ſequiturque eum menſe Maio alter Guilielmus Crouiacus Cheuræ Dominus, in quem tantopere fremebant Hiſpani; eodemque menſe Ferdinandus Cæſaris frater Lintzij Auſtriæ in vxorē ducit Annam Ludouici Bohemię ac Hungariæ Regis ſororem vnicam, Ludouicus verò Budæ Mariam Ferdinandi ac Cæſaris ſororem, inuicem, viuo Rege Vladiſlao ac Cæſare Maximiliano deſponſatas. Apud Belgas etiam hoc anno inter Cæſarem ac Francum acerrimè bellum gerebatur. Robertus enim Marcanus, initi cum Cæſare fœderis pœnitēs, clàm nouum cum Franco, ab eo ſollicitatus, iniit; quæſitaque belli cauſam, Aimeriæ Regulo Cæſaris clienti (ob priuatas controuerſias ac poſſeſſionem oppidi Hiergæ) bellum infert. Petit Aimerius, accipitque à Cæſare auxilium, Marcanus à Franco. Rupta hac ratione inter Reges pace ſub exitum Comitiorum Wormatienſium, Cæſar iuſtis conſcriptis copiis, iis Henricum Naſſauij Comitem, ac Franciſcum Sickingium præficit. Francus etiam, collecto exercitu, Carolum Borboniæ Ducem imperare ei iubet. Naſſauius ſtatim in Lutzenburgios cōtra Marcanos proficiſcitur, expugnatque ac diruit Lognium, Iametium, Fleurengam, Sancerum, Eſdainum, Mouſoncurtium, ac Bullonium, captoſque Præfectos ac præſidiarios omnes ſtrangulari iubet. Paulò pòſt cum Marcano in ſex hebdomadas facit inducias; cumque capta oppida præſidiis muniiſſet, cum exercitu contra Francos profectus, oppidū Maſeriam ad Moſam ſitū obſidione cingit, ac per quinque hebdomadas, propugnante ſtrenuè Baiardo, fruſtrà oppugnat, Cæſarianis magno numero alui fluxu intereuntibus. Quare tandē, deſerto oppido, in Belgium reuertit. Rex quoque Franciſcus, recepto Muſonio, Hannónes ac Atrebates depopulabatur: Borbonius ſuis cum copiis Heſdinū cum arce occuparat, Renriacum cum aliquot aliis caſtellis deditione receperat. Ab alia parte Marcanus clàm à Geldro adiutus, finitis induciis, è Leodiis Brabātos ac Namurcæos vaſtabat. Sed econtrà Flandri diu obſeſſum cum arce Tornacum pridie Kalend. Decembres deditione receperunt, inaugurauſque

Lutherus vt pertinax hæreticus in Comitiis Wormatienſibus à Cæſare proſcribitur.

Liberatur Edictum Wormatienſium à calumniis.

Ferdinandus Cæſaris Caroli frater ducit Annam Hungaricam.

Francus & Cæſar iuſtis inuicem copiis adoriri parant.

Fruſtrà obſidāt Cæſariani Maſeriam Francicam.

Captis vtrinque à Francis in Arteſia, Flandri viciſſim Francos Tornaco diſcedere cogunt.

1521 tuſque eſt ibi nomine Cæſaris 14. Kalend. Ianuarij Henricus Naſſauius. Necminus bellum erat eodem anno in Italia inter Cæſarem & Francorum Regem, Pontifice Leone dudum neutri parti accedente. Tandem animum pro Cæſare his legibus nudat: Eccleſiæ Romanæ dignitatem « defendito. Francos Italia pellito. Franciſcum Sfortiam in Ducatum « Mediolanenſem reſtituito. Coniunctis itaque poſt hæc Cæſar Ponti- « fexque viribus, Francos Parma Placentiaque eiiciunt, haſque ciuitates Eccleſiæ Romanæ teſtituunt. Menſe Aprili Cæſariani ad Bicoccam memorabili prælio Heluetios Francoſque ſuperarant, quo tria Heluetiorum millia, ac viginti duo ordinum ductores cecidere; ac deinde menſe Nouembri Mediolanum capiunt, ac tandem Franciſcum Sfortiam in Inſubrum Ducatum, quem continuis ſex annis Franci poſſederant, reducunt.

Cæſar Pontifexq́; coniunctis viribus Francos Parma Placentiaq́; deinde & Mediolano eiiciunt.

His feliciter geſtis Leo Papa 4. Nonas Decembris moritur anno ætatis tantùm quadrageſimo quinto. Vacat Sedes menſe vno, diebus ſeptem; tunc eligitur abſens Hadrianus Florentij Vltraiectinus, Cardinalis Derthuſenſis, Hiſpaniæ Prorex. Hoc eodem anno cùm diuiſi inter ſe Tranſiſulani Belgæ inquietè agerent, tandem à ceteris Swollani deficientes, ſociis bellum inferunt: quo ſtatim inferiores, inito cum Geldro fœdere, auxilia ab eo accipiunt. Dauentrienſibus verò Vltraiectini neceſſaria tranſmittunt, non exigua inuicem inferentes damna. Groningani Geldro ſubiecti, huius quoque belli incommoda ſentiebant, inſigniter à Tuickelio, quem Philippus Burgundus Vltraiectenſis Epiſcopus Couwardo præfecerat, vexati. Iuſto enim ab Epiſcopo accepto præſidio, Dammum occuparat, ac quotidie ad portas vſque Groninganas excurrebat, Oltamptios verò ceteróſque Ommelandios ad menſtruum ſibi ſoluendum tributum compulerat. Contra hunc menſe Martio anni

Quin & ciuilia tùc bella inter ciuitates Tranſiſulanas.

1522 proximi 1522. Gelder, coactis ſuis Francorúmque quas à Marcano acceperat copiis, Marſchalcum mittit. Accedunt paulò pòſt noua à Francorum Rege, duce Michaële Panera, miſſa auxilia; qui coniunctis viribus Steenwicam Tranſiſulanæ ditionis oppidum fruſtrà aliquoties oppugnant, non paucis, ac inter hos Panera, deſideratis. Ab altera parte Weſtfriſij Cæſaris partes ſecuti Staueram eiectis Geldris occupant, iuſtoque relicto præſidio muniunt. Tum non paucis inſtructis nauibus, agros oppidorum ad Sinum Meridionalem à Geldris inſeſſorum inſigniter deprædantur. Geldri in continente par referebant. Nam Leidanos, eorúmque vicinos atrociter euaſtant, ingentémque prædam maioris pecoris abigunt. Cumque matura æſtate Antiſtes Vltraiectinus propter ingentes ſumptus maiorem militum partem dimiſiſſet, Geldri ac Groningani, coniunctis viribus, Couwardum cum arce capiunt, Tuickelium in vincula coniiciunt. Intereà Cæſar iter in Hiſpaniam parans, Middelburgi Zelan-

Geldrus fruſtrà Steenwvicam oppugnat, econtra à Cæſarianis eiectis Geldris, Staueræ potiuntur.

Multæ vbique populationes à Geldro.

gi Zelandiæ claſſi centum quinquaginta nauium, quatuor millia Germanorum ac duo millia Belgarum peditum imponit, ſequenribus non paucis voluntariis. Iubentur Hamptonij Angliæ oppido Cæſarem exſpectare. Is verò vigeſima quarta Maij Brugis Flandriæ terreſtri itinere profectus Niportum, inde Dunkerkam, tandem Caletum venit, exceptuſque eſt magno cum honore à Regis Angliæ Legatis ac oppidi Magiſtratu, qui ad ſecundum vſque milliare obuij proceſſerant. Poſtero die conſcenſa naui (quòd hinc breuiſſimus in Angliam ſit traiectus) ſpatio quatuor horarum Caleto Doueram in Angliam appellit. Paulò antè Henricus Octauus Angliæ Rex Cæſari ingens auri pondus ad bellum Italicum mutuò dederat; indixeratque & Franco bellum, poſteaquam ei Cæſar centum triginta millia aureorum florenorum quotannis addixiſſet, quæ Francus pacis tempore Anglo ſoluere erat ſolitus; ac ad amicitiæ perpetuitatem Cęſari filiam Mariam ſeptennem deſpondet. Paucis paginis pompa deſcribi non poſſet, quam Cæſari Londinenſes Regis iuſſu apparauere. Cùm integrum ferè menſem Cæſar in Anglia hæſiſſet, quarta Iulij poſt meridiem claſſem Hamptonij ſe expectantem conſcendit, poſteroque die ſummo manè è portu ſoluens, decimo ſexto Iulij in portum D. Andreæ apud Aſtures claſſem intulit, vnica & hac profectione naui fortuito igne abſumpta. Summo cum gaudio à Proceribus exceptus, fit certior, in Biſcaia ac Catalonia ſuos contra Francos victoriam obtinuiſſe, cæſis octingentis, multis captis, recepiſſe ſuos, fugientibus Francis, Beouiam ac Maiam arces munitas; eſſe ſpem ipſam Fontarabiam breui in poteſtatem conceſſuram. Iis igitur qui Fontarabiam premebant, in auxilium mittit Cæſar quatuor millia Germanorum peditũ; conſcriptiſque nouis Hiſpanorum peditum aliquot cohortibus, eos claſſi in Belgium rediture imponit, Regi Angliæ contra Francos traiecturo cum Belgis auxilio futuros. Deinde Cæſar vigeſimo ſexto Iulij Aguilaram venit, inde Harcelam, tum Malgaram, vbi Pontificis Adriani Legatum audiuit, de felici nauigatione gratulantem, ſignificantémq; Pontificem iamiam in Italiam traiecturum, cupere non parum Cæſarem ante diſceſſum conuentum. Sed cùm id commodè fieri non poſſet, renuntiari ei per ſuum Cæſar iuſſit Legatum, ne ea de re anxius iter retardaret. Tum Cæſar per omnes Hiſpaniæ ciuitates miſſis litteris Ordines Proceresque Palenſam iubet conuenire. Adeſt ipſe quarto Auguſti. Hinc vigeſimo ſexto Auguſti Valledoletum veniens, incredibili honore ac pompa ab omni Ordinum genere excipitur; ſpectacula verò ea erant ratione compoſita, vt culpam rebellionis deprecari viderentur. Poſtridie Kalend. Septembris Tordeſillam intrat, matremque ſumma cum reuerentia ſalutans, pro patre Philippo Anniuerſarium Deo Sacrificium fieri

1522

Cæſar in Hiſpaniam profecturus, primò in Angliã traiicit.

Firmat amicitiam cum Anglo annuè ei promiſsis centum triginta aureorũ millibus, loco eorum quos Anglus à Franco accipere conſueuerat.

Appellens in Hiſpaniam, mox audit ſuos victoriam obtinuiſſe contra Francos in Biſcaia.

Adrianus Cardinalis Hiſpaniæ Prorex, Papa electus, in Italiam iter adornat.

Matrem Tordeſillæ Cæſar inuiſit, & pro patre Philippo Anniuerſarium celebrat.

ri

1522 ri iubet, egeniſque liberaliter aurum diuidit. Nonis Septembris Valledoletum reuertens, per litteras fit certior, Papam Adrianum Sextum Genuam appuliſſe, ſummoque cum honore exceptum, inde Romam ingreſſum. Decimo ſexto Kal. Nouembris docetur, Henricum Angliæ Regem cum duodecim millibus peditum, ac mille quingentis equitibus, iuſtoque tormentorum apparatu in Belgium traieciſſe, iunxiſſeque ſe ei bis mille Hiſpanos pedites, ter mille Germanos, ac ſex millia Belgatum peditum cum mille ſeptingentis equitibus, vniuerſamque Picardiam flamma ferroque vaſtari, quò Regem Franciſcum ad pugnam traherent.

Anglis iũcti Belgæ vniuerſam Picardiam flamma & ferro vaſtant.

In Germania res etiam non admodum quietas eſſe intelligit, quòd Franciſcus Sickingius Lutheri ſectæ addictus Archipræſuli Treuirenſi, Ludouico Palatino, ac Philippo Haſſiæ Lant-grauio bellum intuliſſet, haud dubiè opera & pecunia Francica; ſed tandem eum à Ferdinando fratre Cæſaris & Legato ceteriſque Imperij Principibus proſcriptum, obſeſſumque in propria arce Neuſtella, ibique tormenti globo caſu occiſum, ditionemque eius omnem eſſe occupatam. Eodem tempore Margarita Auſtriaca Cæſaris amita, Burgundiæ Comes, cum Ordinibus Ducatus Burgundiæ, vt neutrius eſſent partis, cõuenerat, conſentiente Francorum Rege. Quare vt Cæſar idem permitteret, petebat, quod ille amitæ ſine vlla difficultate tribuit. Deinde fit certior, fratrem Ferdinandum, rebus in Auſtria ex voto conſtitutis, viros octo Nobiles, præcedentis rebellionis Duces capite puniiſſe: obſediſſe Turcas in Carniola munitiſſimam arcem, congreſſoſque cum eis Auſtriacos tria millia interfeciſſe, ceteros in fugam egiſſe: poſtremò litteris Legati Papæ Adriani, qui in Francia erat, intelligit Francorum Regem ingentem belli facere apparatum, vt proximo vete Mediolanum inuadat, Cardinalem Sedunenſem ſui ſtudioſiſſimum diem obiiſſe. Fine menſis Octobris, cùm Valledoleti in foro Proceres, ac Legati Hiſpaniæ, Italiæ ac Belgij, ludicro equeſtri certamine inter ſe decurrerent, ignotus Cæſar non ſemel fortiter cum præſtantiſſimis concurrit; tandemque agnitus, animoſi Principis nomen, magna omnium, qui ſpectatant, cum admiratione ac gaudio meruit. Kalendis Nouembribus certis legibus Caſtellæ rebellibus gratiam facit, ſeuerè auctoribus punitis, inter quos Cingalæ capti fuerant Maldonatus ac Petrus Pimentellus, qui hoc tempore cum ceteris, publicatis bonis, capite ſunt plexi. Valenciani etiam hac gratia paulò pòſt ſunt comprehenſi. Miſerant enim ad Cæſarem Legatos, aſſerentes ſe numquam contra eius Maieſtatem, niſi propter tyrannicas oppreſſiones Proregis Mendoſæ fuiſſe rebellaturos. Sed quòd hæc Legatio non eſſet totius Regni Valenciani, parum eis ad rem Cæſar reſpondit. Quare duodecimo Nouembris omnium nomine quatuor Legatos mittunt, qui corpora, fortunas,

Pullulat & in ſuperiori Germania bellum.

Nuntiatur Cæſari Francum ſe apparare vt Mediolanum recipiat.

Tandem plena gratia rebellibus Caſtellanis facta, ſeuerè tamen punitis aliquot primariis.

nas, vrbes, arceſque, nihil de eius clementia dubitantes, Cæſari in ma- 1522
nus conſtituêre, vnum rogantes, amoto Prorege Mendoſa, aliquotque
Præfectis, alios ſubſtitueret, iuſque ipſe de eorum iudiciis faceret. Exin-
de Alzairam ac Sciatiuam cum arcibus in eius poteſtatem conſtituunt;
vbi etiamnum Ferdinandus Arragonius, Calabriæ Dux, filius Frederici
Regis Neapolitani, honeſta detinebatur cuſtodia. Tum Iacobum Men-
doſam gubernatione mouet, eius loco ſubſtituens Germanam Foxęam,
viduam Regis Ferdinandi aui materni, ei in matrimonium iungens di-
ctum Ferdinādum Calabriæ Ducem, quòd rebellibus, etſi ſæpè rogatus,
numquam ſe iungere voluiſſet. Nono Decembris intelligit Cæſar, ſuum
Angliæque Regis exercitum apud Belgas peſte aluíque fluxu coactum,
poſteaquam per duos menſes fruſtrà Heſdinum oppugnaſſent, domum
re infecta abiiſſe; Francóſque Terowanæ, à Cæſarianis ad extremam
ferè inopiam redactæ, de commeatu affatim prouidiſſe. Die 25. Decem-
bris Rhodus inſula nobiliſſima, poſt grauiſſimam obſidionem, Equiti-
bus Hoſpitalariis S. Ioannis à Solimano Turcarum Imperatore eripitur.
Atque eodem anno Chriſtiernus Daniæ, Nouergiæ & Sueciæ Rex,
cùm impotenter Rempublicam adminiſtraſſet, Frederico Holſatiæ Du-
ce eius patruo, ac Lubecenſibus in ipſum arma ſumentibus, Regnis pelli-
tur, cum vxore Iſabella Caroli Cæſaris ſorore, ac liberis. Poſt quem Fre-
dericus à Danis & Noruegis, Goſtanus verò Stenonis Sturij ſenioris ne-
pos, à Suecis Reges ſalutati ſunt. Anno 1523. Angli Belgis iuncti, poſita 1523
ſuperiori anno contra Francos arma reſumunt. Rex Francus contrà, mit-
tit Tramulium cum quingentis grauis armaturæ equitibus, ac peditum
decem millibus, ſubſtituto ei in Burgundia Guiſiæ Comite. Tramulius
nouas copias veteribus coniungens, prælio tamen cum Anglis ac Belgis
certare non audebat. Habere enim in exercitu vltra triginta millia ar-
matorum dicebantur. Tramulius ad Fanum D. Quintini munitis ca-
ſtris ſedebat, Monſtreulio, Terowanæ ac Dorlanó firmis præſidiis
munitis, de commeatu abundè prouiderat. Præerat Belgis Floren-
tius Buræ Comes, vir ſtrenuus, Anglis Nortfolcij Dux, belló parum
exercitatus. Hi motis ad Somonam caſtris, occupant exuruntq; Braiam,
Roiam, ac Mondiderium; Pariſienſibus, à quibus vndecim tantùm mil-
liaribus aberant, non parum turbatis. Intereà Tramulius iuſto cum præ-
ſidio Comitem Damp-Martinum Nouiodunum, Montimerium ac
Humerium Peronam, alioſque ad alia vicina oppida defendenda mit-
tit; ipſe Corbeiæ ſe continebat; certatumque eſt ſæpè velitariis pugnis,
Francis vniuerſi prælij aleam ſtudioſè vitantibus. Haud procul Corbeia
Pondormius equeſtri prælio ſuperatus, ægrè Ambianum effugit, fratre
ac nepote in Cæſarianorum poteſtate cum triginta equitibus relictis,

Demum & Valentiani Cæſari reconciliantur.

Angli & Belgæ peſte aluíq; fluxu coacti, relicta oppugnatione Heſdini & Terovvanæ, domum redeunt.

Rhodus à Turcis capitur, eodémque hoc anno Danus Regnis ſuis pellitur.

Iterũ Angli cum Belgis ad oppugnandam Picardiam prodeunt.

Occupatis nonnullis locis Pariſium vſque excurrunt.

Vitant Frãci vniuerſi prælij aleã.

1523 deſideratis verò ſeptuaginta. Paulò pòſt Vendomius nouis cum copiis

Munitis finibus Belgæ & Angli menſe Nouembri in hiberna diſcedunt.

Tramulio in auxilium proficiſcitur. Quare Belgæ ac Angli verentes, ne à duobus exercitibus interclusi fame periclitarentur, motis caſtris, in Belgium contendunt, menſeque Nouembri dimiſſis copiis præſidia augent. Eodem hoc anno Margarita Auſtriaca Gubernatrix res Friſicas animo non deponens, eò cum iuſtis copiis Ioannem Waſſenarium ac Georgium Sceinckium miſit: quibus cùm ſe Meurſij Comes, ceterique Geldri impares conſpicerent, milite in loca munita diſtributo, in Geldriam proficiſcuntur.

Waſſenarius & Sceinckius Worcomio Friſiæ occupato, Zeuvvoldios quoque pacem accipere cogunt.

Tum Waſſenarius ac Sceinckius copias Worcomium Friſiæ ducentes, paulò pòſt oppidum cum arce expugnant, deditionem faciente Moccomezila ac Woldezenda. Hinc contra Zeuenwoldios profecti, omnes pacem accipere, Cæſarique ſacramentum dicere cogunt, iuuentute etiam omni voluntariè nomina dante, ac ad Waſſenarij caſtra tranſeunte. Vires Groningani ac Geldri contulerant, acie cum Waſſenario certaturi, niſi Zeuenwoldiorum auxilia ei acceſſiſſe intellexiſſent. Quare feſtinato itinere, Weſtfriſiam relinquentes, Groningam contendunt. Inſequuntur Cæſariani per Miltwoldiam, Zuthornam ac Northomam; vbi caſtra ponentes, litteras ad Ommelandios mittunt, iubentes, accepta fide publica, ad Cæſaris caſtra tutò veniant,

Dedunt ſe etiam Cæſarianis Ducibus Ommelandij, Achtcaſpelij ac Columerlandij.

ſacramentumque dicant. Parent Ommelandij, dictoque ſacramento, in ſatisfactionem præteritæ culpæ triginta duo millia aureorum florenorum perſoluêre. Idem faciunt Achtcaſpelij, ac Columerlandij, veniam in genua proiecti à Waſſenario Cæſaris Legato petentes, ſemelque in parata pecunia præſentantes, quantum Geldro quatuor continuis numerarant annis.

Domatur & Doccumium poſt tertium obſidionis menſem.

Hinc Cæſariani Doccumium contendunt, ac pòſt tertium obſidionis menſem ea lege ad deditionem cogunt: Præſidiarij, rebus " omnibus ablatis, quò vellent, abirent, tormenta cum apparatu relinque- " rent. Qui cuperent, dicto Cæſari ſacramento, ſaluis fortunis, manerent. " Sæpè Geldri terra marique Doccumenſes iuuare erant conati, ſed ſemper cum detrimento fuerant repulſi. Septembris die vigeſimo ſeptimo Geldri Steenwikum ditionis Tranſiſulanæ oppidum aſtu occupant, diripiunt, ac muniunt. Alia eorum manus, Francica præferens ſigna, magna damna Hollandis iuxta Leidam, Amſtelrodamum ac Goudam inferunt. Tranſtulerant Cæſariani caſtra Doccumio Slotam, oppidum munitum, à iuſto Geldrorum præſidio defenſum. Oppugnatur ſæpè diuerſis irrito euentu locis, multis cadentibus viris fortibus, ac Waſſenario

Item Slota Cæſarianis cedit.

Sceinckioque poſtrema oppugnatione, quæ vehementiſſima fuit, vulneratis. Sed menſe Nouembri, quòd nullum mitteretur auxilium, Doccumenſium conditionibus deditionem faciunt. Qua de cauſa ij qui Lemmerij in præſidio erant, relicta munitione Steenwikum ſe conferunt,

runt, incolæ verò Cæſari ſacramentum dicunt. Exinde reliqui Geldri, qui 1523 in Weſtfriſiæ munitionibus in præſidio adhuc erant, facta deditione, cum omnibus rebus abeunt, vniuerſamque Weſtfriſiam Cæſari relinquũt. Waſſenarius ac Sceinckius omnes deinde vires è Friſia cõtra Steenwikum conuertunt. Sed Geldri vim expectare non auſi, antequam obſiderentur, iterùm direptis oppidanis, cum præda Geldriam petunt. Waſſenarius, relicto iis in locis cum copiarum parte Sceinckio, abeuntes hoſtes incitato paſſu ſequitur, ac haud procul oppido Geldra aſſecutus, cùm exiguo tempore poſtremi pugnam ſuſtinuiſſent, tandem in præcipitem fugam agit. Maior pars in oppidum ac in proximas ſiluas effugit: cecidere circiter ſeptingenti, capti ducenti, ac inter hos Franci non pauci; ſigna multa relata. Waſſenarius, vt diximus, in oppugnatione Slotana in dextro brachio ſauciatus erat, ſanarique vulnus ſatis accuratè curarat, niſi quòd cubiti os ſolito more mouere non poſſet. Repertus eſt Chirurgus, qui ſe reſtituturum cubito veterem vſum promittebat. Committit ſe illi temerè Waſſenarius, & aperiri cicatricem permittit. At dum remedia Chirurgus neruis muſculiſq; adhibet, putreſcens vulnus inflammatur: cui cùm remedium non reperiretur, ad interiora vis mali ſerpens, robuſtiſſimum virum ſecundo Nonas Decembres in oppido Lewarda è viuis ſuſtulit. Defecit in eo nobiliſſima Waſſenariorum familia, quòd duas tantùm ex vxore reliquerit filias, hanc Lignæo Comiti, alteram Lumæi Domino, è Marcanis orto, nuptam. Menſe Auguſto huius anni Cæſar cum Papa & Venetis fœdus contra Francos paulò antè conceptum iterùm ſtabiliuit, Neapoli, Mediolano, totique Italiæ defendendæ: quo tempore Borbonius à Franco ad Cęſarem defecit, vt ferunt, à Rege neglectus, quòd Ludouicæ matris Regis effœtæ nuptias refugeret. Goufferius Mediolanum tendens, à Proſpero Columna, ceteriſque Cæſaris Ducibus ita eſt exceptus, vt hac vice, nulla re memorabili geſta, ſed compluribus viris fortibus deſideratis, inglorius in Franciam rediret. Poſtridie Idus Septembris obiit Papa Adrianus Sextus Vltraiectinus. Succeſſit illi 19. Nouembris Iulius Medices Clemens Septimus dictus. Sub initium anni 1524. Cæſar auctis ſuorum, qui Fontarabiam in finibus Hiſpaniæ & Galliæ dudum obſidebant, copiis, maioreque ſubmiſſo tormentorum apparatu, oppidum, commeatu, milite ac tormentis inſtructiſsimum, conceſſa pręſidiariis ſalute, rerumque omnium libertate, ad deditionem compulit. Cùm enim, ſupina Præfecti Fraugeti negligentia, neceſſario quodam loco oppidum non ſatis eſſet munitum, traductis eò Cæſariani magno cum labore, contraque omnium opinionem, tormentis, Præfectum ac præſidiarios adeò terruêre, vt de defenſione deſperantes, honeſtis, vt exiſtimabant, conditionibus deditionem

Geldri quoque ſpoliatum Steenvvikum Cæſarianis relinquunt.

Waſſenarius dum vulnus curatum, curioſiùs curari deſiderat, moritur vltimus eius ſtirpis nobiliſſimæ.

Borbonius à Franco ad Cæſarem deficit.

Moritur Adrianus Sextus Papa, ſuccedente Clemente Septimo.

1524

Cæſariani poſt longam obſidionem tandem Fontarabiam recipiunt.

1524 facerent. Ftaugetus in Franciam reuerſus, Lugduni iuſſu Regis Franciſci publicè ignominia notatur, ac deinceps vnus è plebe eſſe iubetur. Huius anni æſtate Groningani edocti maximam partem ſuorum Senatorum pecuniarias in ſingulos annos penſiones à Geldro accipere, ſingulæ Tribus in ciuitatis Senatum legunt certos homines, qui omnibus intereſſent conſiliis, æquaque cum ceteris poteſtate ſententiam dicere poſſent.

Geldrus ad occupandam Trāſiſulanam animum adiicit, ſed fruſtrà.

Gelder Weſtfriſia exactus, ad occupandam Trans-Iſulaniam animum adiicit, perque ſpeciem amicitiæ Swollam veniens, multis cum Senatu verbis agit, exiguum à ſe præſidium acciperent, clàm iuſtam manum, quæ haud procul aberat, nocte, ciuium quorumdam auxilio intromittere parans. Sed detectis inſidiis, altero die egreditur, ac maiores in vnum cogens copias Swollam reuertit, cettorum ciuium opera induci poſſe ſperans. Verùm cùm nullus ſe moueret, inſuperq;

Cæſariani vaſtant Bataviam Geldricam.

Cæſariani in Bataiua Geldrica prædas agerent, ignéque ſæuirent, relicta Swolla in Geldriam reuertit. Groningani, longo bello, cuius finem non videbant, defatigati, Bruxellam Brabantiæ mittūt Rodolſum Waterum, qui olim Florentio Buræ Comiti inter domeſticos ſeruierat, eius opera apud Margaritam Gubernatricem Mechliniæ habitantem aliquot ſaltē annorum inducias impetraturi. Sed in annum vnum tantùm hac conditione ſunt conceſſæ, vt intereà cum Cæſaris Legatis de abſoluta pace agerent: quod etſi amplexi fuiſſent, intercedente tamen Geldro manſit infectum, donec Cæſariani cum vtriſq; in annum inducias prolongant, rebus omnibus, in quo tum erant ſtatu, permanentibus.

Induciæ fiunt primùm cum Groninganis, deinde etiam cum Geldro.

Harum induciarum occaſione milites à Geldro ac Groninganis exauctorati ad nouem millia in vnum coëunt; receptiſque ſtipendiis Antiſtitis Bremenſis, ius actionemque in Friſiam frigidè allegantis, eò mittuntur; ac quòd induciarum fiducia Cæſariani militum partem in præſidia, partem contra Francos miſiſſent, tantam vaſtitatem Weſtfriſiorum vicinorúmque agris intulere, vt cum ſuperiorum temporum miſeriis hæ non fuerint cōferendæ. Tormentorum inopia oppidis munitionibuſque vim facere non poterant. Cumque nil ampliùs eorum auaritiæ in Weſtfriſia reſtaret, profecti in ditionem Vltraiectinam inſigniter ſe ſaginant, donec militem contra ſe cogi intelligentes, in Tranſiſulanos reuerſi, Twentam ac Drentam depopulantur. Inde in Ommelandios ac Oltamptios contendentes, pecuniæ extorſione infamem vbique ſui memoriam relinquunt, Cæſarianis conniuentibus, vt Groningani diſcerent, quàm imbecilli ſe ſubiecissent Domino Geldro. Inde in ditionem Monaſterienſem intactam erant irrupturi, niſi equites pediteſque ab Antiſtite conſcripti impediiſſent. Tum in duas diuiſi partes, vna, abiectis armis, præda turgens ad propria ſe contulit; alia quinque millia, ſeruatis armis, Iſala tranſmiſſo,

Harum induciarum opportunitate Epiſcopus Bremenſis Weſtfriſiam & vicina loca populatur.

miſſo, in Veluam Geldricæ ditionis contendentes, iuxta Vltraiectum (vbi ciues ingenti ſeditione laborare incipiebant) ſecreto Geldri ac Vltraiectinorum quorumdam aſſenſu, aliquamdiu ſine maleficio ſederunt, velut expectantes cui nomina darent. Porrò initium ſeditionum Vltraiectinorum, quarum occaſione paulò pòſt aliis Belgis iuncti ſunt, fuit iſtud: Nonis Maij huius anni electus Henricus Bauarus in Antiſtitem Vltraiectinum, & poſt quatuor menſes inauguratus, mox agit, vt addictis ſibi quinquaginta aureorum millibus pacem populo Trans-Iſulano à Geldro redimeret. Dantur tabulæ 7. Idus Octobris. Sed heu quantæ turbæ pro quinquaginta millibus promiſſis conflandis! Per ſex plus menſes (ait Hortenſius Seceſſionum Vltraiectinarum Scriptor) nullus habendorum Comitiorum finis. Principes Senatus erant Euerardus Saudenbalchus, Godefridus Votdius & Godefridus Rodenburgius; Eccleſiaſtici & Equeſtres cenſeri titulo tenus volebant, vt ſæpè anteà; Principes Senatus obſiſtunt, & commendato agrorum cenſu ſic populum ſibi deuinciunt. Econtrà alij plebeios nonnullos conuiuiis & ſympoſiis alliciunt, & contra ſeueritatem Sandenbalchianam inſtigant. Nam magna auctoritate ille populum regebat. Interim in Kalend. Nouembris & Kalend. Ianuarij, duabus penſionibus quatuor ſaltem millia ex domorum ruſticarum cenſu collecta ſunt. Menſe Septembri eiuſdem anni Borbonius & Piſcatius Cæſariani Duces, mediocri peditum equitumque coadunata manu, Galliam Narbonenſem inuadunt, Aquas Sextias recipiunt, locisque aliquot munitis expugnatis, ad Maſſiliam caſtra locant, productiſque maioribus tormentis oppugnare incipiunt. Sed adueniente magnis cum copiis Francorum Rege, ſoluta obſidione, in Italiam eodem menſe citato gradu reuertuntur. Rex verò iiſdem cum copiis Alpes tranſcendens, Mediolanum capit, Ticinumque, quod Antonius Leua defendebat, acriter tota hieme premit. Itaque Cæſariani Duces Carolus Lanoius, Carolus Borbonius, Ferdinandus Daualus, Alfonſus Vaſtius, ipſeque Antonius Leua, coadunatis vndique copiis initio anni 1525. die Februarij vigeſima quarta poſt mediam noctem caſtra Regis Franciſci, quæ in ferarum ſepto iuxta Papiam, olim Ticinum, communita habebat, inuadunt; commiſſoque variis locis cruento acrique prælio, tandem fuſis fugatiſque Francis, eorúmque auxiliatiis Italis ac Heluetiis, ampliſſimóque Franciæ Nobilitatis equitatu diſſipato, memorabilem victoriam, capto Rege Franciſco, octodecimque viris illuſtribus, aliiſque nobilibus & ignobilibus quamplurimis in poteſtatem redactis, obtinuere, cæſis circiter decem virorum millibus, ac inter hos viginti Proceribus; è Cæſarianis circiter octingenti ſunt deſiderati, ſolúſque alicuius nominis Ferdinandus Caſtriota Fani

D. An-

Marginal notes:

1524 *Vltraiectini interſe tumultuari incipiunt.*

Quinquaginta tantùm aureorum millia colligenda erant; hoc tragici tumultus initium.

Sciſsi erant Senatores contra Eccleſiaſticos & Equeſtres, volentibus Senatoribus omnes æqualiter conferren.

Borbonius & Piſcarius Cæſariani Duces fruſtrà Maſſiliam oppugnare parant.

Francus capto Mediolano, etiam Ticinum ſeu Papiam tota hieme acriter premit.

1525 *Vincunt Cæſariani Francos ad Papiam, cæſis circiter decem virorum millibus, capto ſimul ipſo Rege Franciſco.*

1525 D. Angeli Marchio, & Hugo Cardona periêre. Vulnerati ſunt Piſcarius ac Leua. Itali Francos ita proſtratos à Cæſarianis conſpicientes, ingenti formidine corripiuntur, veteri Cæſarum in Italia Monarchia ob oculos verſante, ad quam Carolum Cæſarem aſpiraturum iam certò ſibi perſuadebant.

Pontifex conſternatus fœdus cum Cæſare facit.

Itaque Pontifex Clemens menſe Martio cum Prorege Lanoio, Cæſaris nomine ſtipulante, fœdus pacémque facit: quæ paulò poſt, vt dicemus, Cæſarianorum præpropera feſtinatione rupta eſt. Cæſar in Hiſpania, decimo Martij ipſius captiui Regis ac Proregis Lanoij litteris, de victoria certior factus, tanta moderati animi ſigna dedit, vt nec tormenta in lætitiæ ſignum explodi, nec æra Campana ſonum edere, aut ignes feſtiuos flammeſcere voluerit, tantùm ad templum pergens Deo gratias agit, agíque ab omnibus iuſſit, egeníſque aurum liberaliter diſtribuit.

O verè modeſtum Cæſaris animum in tanta victoria!

Intereà Rex Angliæ Henricus conqueſtus Cæſarem victoria elatum ſe contemnere, filiámque olim illi deſponſatam, quæſita Luſitaniæ Regis ſorore, repudiare, cum matre Regis Franciſci Ludouica liberandi Regis cauſa fœdus facit. Et pro parte vera erat querimonia. Nam ante pugnam Papienſem Cæſar numquam Regi Henrico niſi propria manu exaratas mittebat litteras, cum hac ſubſcriptione, Tuus filius ac cognatus Carolus; poſt victoriam verò illam, aliorum manu ſcriptas ſubſcribebat, Carolus.

Alienatur à Cæſare Anglus, & quare.

Quare, dum Francia (alienato à Cæſare Anglo) animum recipere incipit, Prorex Lanoius, inſcio Borbonio, Piſcario, aliiſque Præfectis, Regem captiuum id ſummopere expetentem, Genuam firmo perducit præſidio, vt inde conſcenſis triremibus Neapolim cuſtodiendus (vt vulgabatur) nauigaret. Sed cùm triremes, Hiſpano tantùm milite repletæ, in altum eſſent euectæ, ſtatim Prorex cum ſua, in qua Rex erat, Hiſpaniam verſus tendere, ceteráſque ſubſequi iuſſit. Septimo Iunij è portu Delfino ſoluentes, decimo quinto eiuſdem menſis ſecunda nauigatione Roſam Cataloniæ portum appellunt, maximo Cæſaris gaudio, qui de captiui Regis aduentu nil ſciebat. Iuſſus eſt duci in arcem oppidi Sciatiuæ in Regno Valenciæ: mox inde, exorante Lanoio, haud procul vrbe Valencia, in viri Nobilis domum, cui venatio inſignis adiacebat: poſtremò in arcem Madrilianam in Regno Caſtellæ, cuſtodiente eum veteri Præfecto Alarcone: nulláque ratione Rex obtinere potuit, in Cæſaris conſpectum vt admitteretur, quamquam, vt Regem decebat, haberetur; donec ſub finem anni grauiter ægrotantem Regem Cæſar inuiſit, ſpemque citæ liberationis dedit.

Ducitur Rex captiuus ad Cæſarem in Hiſpaniã.

Rex liberaliter habitus tamen in conſpectum Cæſaris non admittitur niſi ſub finem anni.

Menſe Auguſto Cæſar in Italiam mittit Lopem Vrtardum, vt à Summo Pontifice poteſtatē impetret ducendi in vxorem Eliſabetham filiam natu maximam Emanuelis Portugalliæ Regis ſuam cognatam, annum vigeſimum ſecundum agentem: miſitq; per eumdem Lopem Franciſco Sfortiæ, certis legibus, nume-

numeratiſq; mille quingentis libris, Diploma, quo eum Mediolani Ducem renuntiabat. Vt verò Italiam omni metu inuadendæ Monarchiæ (quod ſummopere timebant) liberaret, Hiſpanos milites omnes dimitti iubet, iis exceptis, qui in Marchionatu Salutiarum ac Ducatu Mediolanenſi ex pacto certis in præſidiis collocari debebant, quibus omnibus Ferdinandum Daualum Piſcatij Marchionem præeſſe voluit; equites grauis armaturæ in Regnum Neapolitanum reuerti iuſſit; maiorq; Germanorum militum pars dimittitur. Deinde Caracciolum ac Protonotarium Mediolanenſem Venetias mittit, vt Senatum ad renouandum fœdus inducant; quod ſine dubio factum fuiſſet, niſi inexpectata capti-ui Regis in Hiſpaniam abductio, non ſolùm Venetos, ſed & Pontificem Clementem, omneſq; Italos à Cæſare alienaſſet, eum pro certo ad totius Italiæ Imperium, quamquam aliud ſimularet, aſpirare iudicantes. Borbonius quoque & Piſcarius adeò ægrè Lanoij factum, abducti in Hiſpaniam Regis non communicato conſilio, tulere, vt Borbonius ſtatim ſibi in Hiſpaniam proficiſcendum decerneret; alter, miſſis ad Cæſarem contumeliarum in Lanoium plenis litteris, eumdem ad ſingulare certamen prouocaret, ſi ea quæ illi exprobrabat, negare auſus fuiſſet. Sed Cæſaris prudentia hanc Ducum inuidiam ita moderauit, ne quid ex ea mali in Rempublicam redundaret. Secutum eſt exinde tempus, quo Moronus Sfortiæ Conſiliarius intimus, Sfortiam, Venetos, Pontificem, ipſumque Piſcarium, vt à Cæſare deficerent, fermè induxerat. Polliciti ſunt Piſcario Regnum Neapolitanum, ſi ſocialis belli Dux fieri vellet, interficeretque Leua cum iis qui ſecum deficere noluiſſent. Cùm aliquamdiu dubius Piſcarius animum non declararet, nec interim Cæſari, vt decebat, coniurationem detegeret, tandem eius fortunam veritus, fido in Hiſpaniam miſſo homine, coniurationem, promiſſáque ſibi facta Cæſari exponit; cuius conſenſu in eadem manſit ſimulatione, donec omnium animos ac conſilia planè detexiſſet. Tum aſtu capto Morono, ac Sfortia de proditione accuſato, Mediolanum cum maxima ditionis parte occupat; Sfortiamque in arce obſeſſum circumuallat. Cremonenſem quoque arcem obſideri curat, vniuerſam Inſubriam in Cæſaris poteſtatem recidiſſe aſſerens, quòd cliens Sfortia contra Maieſtatem patroni Cæſaris cō-iuraſſet. Nec diu Piſcarius ſuperfuit, initio menſis Decembris Mediolani longa tabe confectus. Reliqua anno proximo. Huius eiuſdem anni æſtate bellum Ruſticum in Sueuia primò ortum, ac per vniuerſam Germaniam inſtar contagioſæ luis ſerpens, magna ruſticorum clade eſt geſtum finitumque. Cecidere enim diuerſis locis, ductu variorum Principum, vltra centum quinquaginta millia ruſticorum. De hoc bello prolixè Cochlæus tunc viuens, in Actis Lutheri, & inter cetera ſic: Tur-

buen-

1525

Cæſar quātum poteſt, appetitæ à ſe Monarchiæ Italicæ inuidiam amouet.

Nec tamen placare poteſt Pontificem, Venetos & alios.

Piſcarius tentatur ab Italis ad defectionē, ſed fidelis perſiſtit.

Capiuntur Moronus & Sfortia, perduellionis accuſati.

Bellum ruſticorum in Germania, in quo amplius centum quinquaginta millia ruſticorum periere.

1525 bulentiſſima verò fax belli ſeditioniſque fuit Thomas Muncerus Presbyter, qui maiori veſania quàm Caroloſtadius Lutheri verba in opus deducere parabat. Quippe non ſolùm imagines Sanctorum, ſed etiam ipſa Templa & Monaſteria diruere, Sacramenta penitus abolere, Epiſcopos, Presbyteros, & Monachos occidere, atque etiam Principibus omnem gubernandi poteſtatem eripere conabatur. Ita Cochlæus. Hoc etiam anno Fredericus Holſatiæ Dux, Chriſtiemi Secundi Daniæ ac Sueciæ Regis patruus, ante biennium à Daniæ Ordinibus in Regem lectus (Chriſtiernum enim ob crudelitatem exegerant) cùm in hoc vſque tempus variis Daniæ locis, à Lubecenſibus adiutus, contra Chriſtierni Duces bellum geſſiſſet, eos tandem omnibus locis expulit, ſicque Hafniæ coronatur. Hoc anno perculſo Geldro Francorum Regis fortuna, pergunt nihilominùs tumultuari Vltraiectini. Nono Kalend. Maij quidam plebeij ſubornati à parte aduerſa, magno globo Saudenbaldum adorti, exules dudum pulſos reſtitui, item binos aſſes tributo cereuiſiario demi poſtulant; id nî fiat, minantur ſeceſſionem, & vix à vi temperant. Ipſe cum Vordio veſperi vrbe excedit. Poſtridie tumultus, Duce Iacobo Mindeno, etſi aulæ Epiſcopalis Præfecto, de exulibus reuocandis fit decretum. Relatum quoque eodem die à Mindeno Interrege de Clero æqualiter grauando tributo cum populo, item de rationibus Quæſtorum, maximè ab anno vndecimo ſupra ſeſquimilleſimũ excutiendis. Septimo Kal. Maij noui creantur Conſules Fredericus Regius & Adamus Diemenius, & exules reuocantur, Niueldius, Mindenus Iacobi frater, Sulenus & Borrius ab Amerongen. Decimo Kal. Iunij pridie Aſcenſionis populus armatus cœmeterium D. Ioannis occupat, ipſoque Aſcenſionis continuatur ſeceſſio, & poſtero die Plebiſcitum de tributis æqualibus, & rationibus Quæſtorum diſcutiendis, primùm Senatuſconſulto, deinde etiam ab Epiſcopo & Clero firmatur, ſicque exeunte Iulio reliqua quadraginta ſex millia aureorum Antiſtiti annumerantur, iſque accepta pecunia cum Geldro paciſcitur, & pacatis vtcumque Tranſiſulanorum rebus in Germaniam proficiſcitur. Ipſis Kalendis Auguſti plebs armata iterùm cœmeterium S. Ioannis inuadit, nouos Conſules creat Gerardum Kniffium & Ioannem Vordium. Antiſtes eodem menſe ex Germania reuerſus primùm Doreſtati ſe continet, poſteà cùm fruſtrà pacis conditiones concepiſſet, iratus, circa Kal. Nouembris in Tranſiſulanos decedit, manſitque ibi vſque Kal. Martias

Pergunt tumultuari Vltraiectini, & Sandĕbaldus ſponte in exilium abit.

Creatis nouis Conſulibus plebs armata tributi imponendi æqualem rationem extorquet.

Iterùm plebs ad arma concurrit, ruſumq; creat nouos Conſules.

1526 ſequentes. Anni 1526. initio, redeunte ad Cæſarem à Pontifice Legato, mox Carolus Cæſar vxorem ducit Iſabellam Emanuelis Portugalliæ Regis maiorem natu filiam, nuptiis decimo die Ianuarij Hiſpali ſolemniter celebratis, cùm quinquies anteà cum aliis fruſtrà fuiſſet deſponſatus;

tus;

tus; cum Claudia filia Ludouici XII. Francorum Regis anno 1501. cum 1526
Maria Henrici Septimi Angli anno 1507. cum Renata, altera Ludoui-
ci XII. Franci anno 1515. cum Ludouica Franciſci Franci adhuc in cunis
vagiente anno 1516. denique cum Maria Henrici Octaui Angli ſeptenni
anno 1522. Deinde conditiones libertatis Regis Franciſci, die duodecima
eiuſdem menſis Madrilij conceptas, die decimaquarta confirmat. Sunt

Cæſar cum Iſabella Luſitana celebrat nuptias Hiſpali.

,, illæ inter alias hæ: Rex Ducatum Burgundiæ, quæque inde dependent,
,, ſexta à die liberationis hebdomada Cæſari reſtituito, ac in æternum
,, vtriuſque ſexus heredibus relinquito. Rex decimo quarto Martij liber
,, ſuique iuris Fontarabiæ his aliiſque conditionibus ſatisfaciendis dimitti-
,, tor, obſidéſque promiſſorum adimplendorum cauſa filios natu maiores
,, duos, Franciſcum Delfinum ac Henricum Aureliæ Ducem, aut huius
,, nomine duodecim dato primarios Proceres. Rex, interpoſito ſacramen-
,, to, Cæſari promittito, ſi dictis conditionibus ſtare non potuerit, in eius
,, poteſtatem, vbicumque terrarum tum temporis fuerit, receptis obſidi-
,, bus redituram. Rex omni actione ac iure in ſempiternum cedito, quod
,, in aliquod Regnum, prouinciam, ditionem à Cæſare hoc tempore poſ-
,, ſeſſam, nominatim verò in Regnum Neapolitanum, Siciliæ, Mediola-
,, nenſe, vrbem ditionémque Genuenſem ac Aſtenſem allegare poteſt.
,, Cæſar econtrà Regi eiúſque ſucceſſoribus tradito ac in perpetuum cedi-
,, to ius actionémque omnem quam allegat in eas ditiones quas hoc tem-
,, pore Rex poſſidet, ijs tantùm quæ his legibus exprimuntur, exceptis.

Conditiones liberãdi Regis Francorum Franciſci.

Primùm filios det obſides.

,, Rex Franciſcus Leonoram Cæſaris ſororem natu maximam viduam
,, Emmanuelis Portugalliæ Regis in vxorem ducito, ac cum ea dotis no-
,, mine ſemel ducenta millia aureorum liliorum accipito, cum annua pen-
,, ſione, quam cauſa mortis dicti Regis Emmanuelis ei Luſitani ſoluunt,
,, itémque Comitatum Maſconenſem, Auxerræ, ac Barræ ad Sequanam.
,, Fráciſcus Delfinus Mariam dictę Leonorę ac Regis Emmanuelis filiam
,, in vxorem ducito, eáque anno ætatis duodecimo in Franciam mittitor.

Rex Franciſcus ducat Leonoram Cæſaris ſororem.

,, Rex curam operámq; adhibeto, Henricus Albrechtus titulo Regis Na-
,, uarræ pro ſe ſucceſſoribúſq; ſuis in perpetuum cedat. Carolum Egmon-
,, dium Geldrum Rex quoque inducito, contentus Geldriæ poſſeſſione,
,, qua nunc fruitur, poſt mortem Geldriam Zutfaniámque Cæſari eiúſ-
,, que ſucceſſoribus poſſidendam relinquat; qui ei datis tabulis promitter,
,, liberos legitimo matrimonio ſuſceptos ſe honeſtè educaturum, & dota-
,, turum. Quòd ſi id Carolus aut Geldriæ Ordines recuſarint, eis auxilium
,, non præſtaro. Rex Franciſcus Henrico Angliæ Regi ſummam quingen-
,, torum aureorum liliorum millia ſoluito, nempe quam Rex Franciſcus
,, Anglo in hunc vſque diem è veteri tractatu debet; Cæſar verò, inducto
,, Anglo ad ſuſcipiendum contra Regem bellum, pro ea anno 1522. Win-

Curet vt Albrechtus in perpetuum titulo Regis Nauarræ cedat.

Fœdus eſt Geldro reſcindat.

Bbb deſoræ

1526 deſoræ ſpopondit. Carolo Duci Borbonio, quique eum ſunt ſecuti, “
Rex omnia cuiuſcumque ſint conditionis bona,& vbicumque ſita reſti- “
tuito. Captiui hinc inde cuiuſcumque conditionis ac generis ,nullo pro “
redemptione ſoluto pretio, ante decimum quintum Februarij diem in “
libertatem reſtituuntor. Rex Franciſcus Margaritæ Auſtriacæ Cæſaris “
amitæ eiúſque heredibus Comitatum Charaloi, Noierij,Chaſtelchino- “
ni, Chantini,ac Percheræ reddito,dictæque Margaritæ ſpatio ſex men- “
ſium duodecim millia aureorum liliorum, pro damno,quod belli tem- “
pore tulit, ſoluito. Cæſar ac Rex has leges iureiurando & ſubſignatione “
ſigillíſque muniunto,ac ante decimum quintum Februarij diem omni- “
bus in Regnis, Prouinciis, lociſque conſuetis publicanto. Actum Ma- “
drilij duodecima Ianuarij anno Chriſti 1526. Conditionibus vltrò ci- “

Borbonio & ſecutis Rex omnia bona eorum reſtituat.

troque ſubſignatis, ac iureiurando confirmatis, Cæſar & Rex diu ſæ-
peque publicè collocuti,eademque quadriga vecti, ſponſam Leonoram
inuiſunt. Tandem Rex Franciſcus decimo octauo Martij cum Prorege
Lanoio, ac Alarcone cuſtodum ſuorum Præfecto, comitantibus quin-
quaginta equitibus Fontarabiam venit; mater eius Lodowica cum Del-
fino ac Aureliæ Duce Baionam;hique progreſſi ad flumen nomine To-
loſam,quod eo loco Hiſpaniam à Gallia diuidit, in ripa conſiſtunt. Sta-
bat in amnis medio nauis longa anchoris firmata, hominibus vacua.

Cæſar & Rex vna vecti quadriga Leonoram inuiſunt.

Hanc Rex,ſcapha aduectus,cum Lanoio,Alarcone,ac octo viris nobili-
bus ingreditur. Idem ab altera ripa cum Regiis filiis, totidemque viris
Odetus facit Foxæus Lautrechi Dominus, tradens Lanoio Delfinum ac
Aurelianum ,qui eos per Alarconem in Hiſpanicum littus expoſitos,
equitibus Hiſpanis tradit; eodemque momento Rex è naui in ſcapham
alteram, indeque in Francicum exiliens littus,equum conſcendit Turci-
cum miræ pernicitatis, ſubditiſque calcaribus à curſu non deſtitit, quo-
adusque ad Fanum Ioannis Luſij,indeque Baionam perueniſſet,vbi in-
credibili matris totiuſque Aulæ,quæ celeberrima conuenerat,lætitia eſt
exceptus. Tempore præſtituto reſtituendæ Burgundiæ & aliis elapſo,
Cæſar Cuniacum ad Regem mittit Proregem Lanoium ac Alarconem,
petitum legibus Madrilianis ſatisfaciat. Reſpondet Rex,in ſua non eſſe

Rex libertati reſtituitur,cùm obſides filij eodem momento traduntur.

Incredibili gaudio Rex Baionæ à ſuis excipitur.

poteſtate de Regni Francici corpore membrum aliquod ſeparare, niſi
cum Ordinum eiuſdem Regni conſenſu; peramicè petens, Cæſar tradi-
tionem Ducatus Burgundię in mulctam pecuniariam tranſmutet. Quo
Cæſar audito, non parum animo perturbatur, ac deinde Borbonium,
tradita ei Ducatus Mediolanenſis gubernatione,eò properare,Lanoium
in Regnum Neapolitanum proficiſci , Hugonem Moncadam maris
Præfectum ad Pontificem tendere, claſſem verò Barcilonæ extemplò
inſtrui iubet. Quibus rebus Francus intellectis,cùm hactenus ſpe nouæ

Allegante Franco, nō poſſe ſe legibus pacis niſi cum Ordinum Regni conſenſu ſatiſfacere, iterùm expediuntur arma.

cum

cum Cæſare tranſactionis fœderi Italico ſubſcribere diſtuliſſet, decimo 1526
» ſeptimo Maij his legibus inter ceteras id facit: Inter Pontificem Cle-
» mentem, Regem Franciſcum, Venetos, ac Franciſcum Sfortiam, donec
» is in Ducatum Mediolanenſem reſtituatur, ac Regij liberi è Cæſaris po-
» teſtate extorqueantur, perpetuum fœdus eſto. Cæſari ſe fœderi intra tres
» proximos menſes coniungendi poteſtas maneto, modò Regis filios, iu-
» ſta auri accepta ſumma, quam Angliæ Rex dicet, ac Mediolanenſe Im-
» perium Franciſco Sfortiæ reſtituat, vniuerſamque Italiam eo ſtatu, quo
» ante hoc bellum fuerat, relinquat.

Nouum fœdus Regis Francorum cum Pontifice, Venetis, & Sfortia contra Cæſarem.

Conditionibus conſignatis Pontificiæ & Venetorum copiæ, Duce Vrbinatium Principe, Mediolanum verſus, ſed tardiùs quàm inopia, qua arx premebatur, requirebat, mouent. Differt ſua auxilia Rex Francus, ſpe tranſigendi de liberis cum Cæſare. Intereà Franciſcus Sfortia, commeatus inopia adactus, vigeſimo quarto Iulij cum Borbonio tranſigens, arcem ei Mediolanenſem tradit, Laudemque Pompeij profectus, inde ad Confœderatorum caſtra Marinianum contendit. Hoc tempore Cæſar variis artibus Pontificem, Francum, ac Anglum ſpe pacis ducens, tandem in ſuas partes adſciſcit Ferrariæ Ducem, pacémque cum Confœderatis Cæſar ſe non facturum profitetur, niſi Francus legibus Madrilianis per omnia ſatisfecerit, ac Franciſcus Sfortia ſe ſuamque cauſam conſtitutis à ſe Iudicibus commiſerit.

Borbonius pro Cæſare arce Mediolanenſi potitur.

Tum Hieronymum Moronum, intimum Sfortiæ Conſiliarium, pro coniurationis mulcta acceptis viginti millibus aureorum, carcere dimittit; quem exinde Borbonius, ingenio eius delectatus, inter ſecretiores admiſſum, admodum euexit. Hac æſtate vigeſimo quinto Iunij Spiræ Nemetum fit Conuentus Germaniæ Principum, in quo Cæſaris recitantur litteræ, menſe Martio Seuilliæ ſcriptæ, quibus promittebat ſeſe breui in Italiam coronationis cauſa profecturum, acturumque cum Pontifice, futuro Concilio locus tempuſque deſignaretur, in quo certum de religionis dogmatibus declarari poſſet. Sub idem tempus 18. Iulij Margareta Auſtria Belgij Gubernatrix Edictum promulgat carptim in hunc ſenſum. (Extat inter diplomata Flandrica & Gallica impreſſa
„ Gandaui 1559. apud *Vanden Steen.*) Pro Cæſare omnibus noſtris fideli-
„ bus, &c. Quandoquidem, non obſtante Edicto anni 1521. contra Luthe-
„ rum eiúſque fautores, paſſim ſerpat malum, quiéſque publica turbetur,
„ hinc eſt quòd ordinamus & præcipimus, ne quiſquam conuenticulis
„ quibuſcumque, vbi priuatim de Scripturæ intellectu conferatur, inter-
„ ſit, & neque domi ſuæ nec alibi quidquam dicat faciátve, quod ſimpli-
„ cem populum à reuerentia Sacramentorum, honore Deiparæ vel alio-
„ rum Sanctorum, à ſuffragiis pro defunctis, ieiuniis, aliiſque quæ Eccle-
„ ſia præcipit ex vſu & traditione Chriſtianæ fidei obſeruanda, vlla ra-

Moronus mulcta viginti millium aureorum redemptus, deinceps Borbonio in pretio fuit.

Scribit Cæſar Germanis ſe curaturũ, Synodus Eccleſiaſtica vt indicatur.

Edictum in Belgio contra hæreticos moderatiſſimum.

 tione

1526 tione diuertat aut diſtrahat, ſub pœna pro prima vice eùm quis de eo "
cum ventilatione cauſæ apud Senarores fuerit conuictus, viginti flore- "
norum Carolinorum; pro ſecunda, quadraginta; pro rertia vice octogin- "
ta ſimilium florenorum, vel ſi eos ſoluere non poruerit, ſub pœna per- "
petui exilij. Nihilominùs committentes Senatoribus loci prædictam "
pœnam augendi vel minuendi, vel alterandi poteſtarem, prout eis vi- "
ſum erit. Datum Mechliniæ 17. Iulij anno 1526. Signatum pro Cæſare "
in ſuo Conſilio, L. Du Blioul. Hoc anno Ludouico Hungariæ & Bohe- "
miæ Rege 29. Auguſti, ætatis anno vigeſimo à Turcis cæſo, maior Hun-
gariæ pars ab iiſdem occupatur, in vtroque Regno ſuccedente Ferdinan-
do Cæſaris fratre, qui Annam Ludouici ſororem vnicam matrimonio
ſibi iunxerat. Hoc anno Kal. Februarij Vlrraiecti Knifio prorogatur
Conſulatus prĕter morem, additur Ioannes Walanus. Sub Kalend. Mar-
tias Epiſcopus ex Tranſiſulanis proficiſcitur in Germaniam, manſitque
ibi menſes plus ſex; intereà plebs agit omnia pro libito, Clero eam mi-
tigante, vti poterat. Demum Epiſcopus ſeptimo Idus Nouembris Vl-
traiectum venit, magna Ordinum lætitia exceptus. Sed mox tertio Idus
Nouembris ſubito morbo correptus ſecedit Doreſtatum, Vicariós re-
linquens Præfectos vrbis Iacobum Mindenum & Erneſtum Ameron-
gum. Mindenus, quòd cognatos in rationibus diſquirendis damnum
ſenſuros videret & ignominiam, octauo Idus Decembris Tribunos con-
uocans, ſuadere conatur, vt rationibus diſcutiendis iam tandem ſuper-
ſedeant, ſatis inde turbarum hactenus ortum. Quod plebs reſci-
ſcens, biduo pòſt contra Mindenum armatur, circa Pontem fullonum
mole lignea congeſta. Sed dum nocte ab eodem Mindeno armis diſper-
guntur, poſtridie multi eorum proſcribuntur; duo in vincula coniecti
& pænè ſub carnificis ictu conſtituti, tamē etiam ſolo exſilio vnus, & al-
ter poſt anni carcerem graui ære mulctatur. Sub initium anni 1527. Papa
1527 ſpe pacis cum Cæſare ineundæ planè abiecta, expedita re pecuniaria ac
frumentaria, Confœderatorum ſe copiis iungit: ad quos cùm Francus
Vaudemontij Comitem mediocribus cum copiis miſiſſet, Regnum
Neapolitanum inuadunt. Capiunr Salernam, Molem Caietanam, Ca-
ſtellomarinum cum arce, Turrim Græcam, Surrentinum, Sicillianum,
Tallocotium, cum aliquot aliis caſtellis & oppidis, adeò vt Hugo Mon-
cada, qui Neapoli pro Cæſare in præſidio erat, hoſtibus ad portas vſque
excurrentibus, contrà exire non auderet. Verùm hic Confœderatorum
ardor, Pontificis pro parte culpa, citò refrixit. Eius enim tardirate com-
meatus ac pecunia exercitui ſtatim deficere cœpir; qua de cauſa Pipe-
rum vſque retrocedere coguntur. Impediebat & rei ſucceſſum, quòd
Francus non ea quæ promiſerat auxilia ſubmitteret. Veneti quoque his
rebus

Pro prima vice mal- ctentar 20. florenis, pro ſecūda 40. pro tertia 80.

Caſo à Turcis Ludouico Hūgariæ Rege, Ferdinandus Cæſaris frater eius vxoris et ſuccedit.

Epiſcopo Vltraiectum reuerſo, nihilo ſunt Vltraiectini quietiores.

Auctor nouus tumultus Mindenus, ac cognatorum ratiocinia ampliùs diſquirerentur.

Franci & Confœderati primo impetu multa oppida & caſtella Regni Neapolitani capiunt.

Hinc tardiùs eorum res ſuccedunt.

rebus perſpectis, in numerandis militi ſtipendiis tardiores erant facti. 1527
In tempore igitur Pontifex, mutato animo, cum Cæſare (qui eum ſummopere vrgebat) tranſigere ſtatuit, planè de Francorum ac confœderatorum rebus deſperans. Erant tum Romæ, à Prorege Lanoio miſſi Faramuſca ac Serenonius, qui cum Pontifice in octo menſes his legibus in-
„ ducias fecère, vt meliori opportunitate in pacem mutarentur: Pontifex
„ pro ſtipendiis Cæſarianorum militum ſexaginta aureorum millia ſolui-
„ to. Cæſari ius Regni Neapolitani, ac Pompeio Columnæ veterem di-
„ gnitatem locumque reſtituito. Franco Venetiſque intra certum tempus
„ admittendarum induciarum ius eſto: quod ſi fecerint, Cæſar Germa-
„ nos milites in Italia bellantes dimittito; ſin minùs, Pontificis ſaltem nec
„ Florentinorum fines intrare permittito. Prorex Lanoius Romam legi-
„ bus firmandis venito. His ſubſignatis, terreſtres naualeſq; copiæ vtrimque reuocantur, capta loca reſtituuntur; Pontifexque copias omnes dimittens, incautè, nimis citò ſe exarmat. Exiſtimabat enim Borbonium, auctoritate Lanoij motum, nihil iam auſurum, maximeque Faramuſcam cum Pontificia pecunia ad Borbonium profectum milites facilè placaturum. At longè ſecùs res accidit. Nam cùm pecunia bimeſtre ſtipendium non excederet, parui id milites Præfectique facientes, in belli propoſito perſtitère, agrúmque Bononienſem vaſtantes, deinde Romam verſus mouerunt. Quod videns Vaſtij Marchio, qui cum Borbonio erat, eo deſerto, in Regnum Neapolitanum ad Proregem Lanoium contendit, vtroque Borbonium inducias contemnere ægerrimè ferente. Bis enim hac de cauſa à Prorege miſſi ad eum nuntij ferè fuerant à militibus interfecti. Quare tertio Aprilis Lanoius Romam profecturus Florentiæ conſtitit, vt cum Borbonij Legatis de induciis præſens ageret, multa interim magnáque Pontifici nimis credulo pollicitus. Sed tandem Pontifex videns Borbonium ſe & Lanoium contemnere, ac vigeſimo ſexto Aprilis ſine tormentis impedimentiſque expedito cum exercitu ex agro Aretino rectà Romam contendere, vrbis curam Rentio Ceriti committit; Romanos verò ad arma alacriter capienda, pecuniámque, qua miles conſcriberetur, conferendam adhortatur. Sed cùm lentè hæc adminiſtrarentur, rebus omnibus ad vrbis defenſionem adhuc imparatis, Borbonius quinto Maij in eius conſpectum caſtra locat, poſteróque die ipſa aurora oppugnationem aggreditur. dumque Germanos frigidiùs pugnam ineuntes animaturus, arrepta ſcala inter primos aſcendens, pugnam orditur, ſclopetorum globis per cerebrum ac femur adactis, mortuus concidit, Philiberto Challonio, Aurantij Principe, iuxtà aſtante, ac longiori veſte cadauer, ne Ducis morte miles perturbaretur, tegente. Cúmque eo cadente, per duas horas veterani acriter pugnaſſent,

Induciæ octo menſium Pontifici à Lanoio dantur, hac lege, ſexaginta aureorum millia ſoluat.

Borbonius paruam reputas ſummam à Pontifice ſibi miſſam, et tempto Lanoio, vbi dominus Pontificis ditiones vaſtat.

Cum expedito exercitu ſine tormentis Borbonius Romam verſus mouet.

Arrepta ſcala inter primos mœnia Romana conſcendens, Borbonius occiditur.

 tandem

1527

Factâ Roma vaſtatur à Cæſarianis.

Pontifex integro menſe in Arce S. Angeli obſeſſus, tandem certis conditionibus tranſigit.

Cæſariani milites ad viginti quatuor millia, reiectu Ducum imperiis, ferè octo menſibus Romæ immanè graſſantur.

Vaticinia cuiuſdam tunc Romæ.

Naſcitur Cæſari filius Philippus Valliſoleti in Hiſpania.

tandem Germani & Hiſpani in ſuburbium, deinde in ipſam Vrbem irrupêre, deſideratis cum Borbonio mille circiter viris, interfectis verò tam in oppugnatione quàm irruptione, quatuor Romanorum millibus. Diuina ac humana militum libidini ceſſête, in omnem ſexum ætatémque omni libidinis, ſæuitiæ, ac cruciatus genere ſæuirum. Pontifex Clemens in Arcem S. Angeli fugit; vbi per integrum obſeſſus menſem, fruſtráque auxilium à Confœderatis expectans, tandem cum Lanoio (qui Senis erat) ac Aurantio, quem veterani loco Borbonij Ducem ſalutarant, Vaſtio, Moncada, ac Alarcone, qui Neapoli Romam aduolarant, his legibus ſexto Iunij tranſigit: Pontifex in ſtipendium Cæſarianorum militum conſtitutis temporibus quadringenta millia aureorum nummûm perſoluito, ac ſtatim decem millia præſentato. Cum tredecim Cardinalibus in Mole Hadriani (nunc Arx S. Angeli) cuſtoditor, donec prima pecuniæ penſio ſit perſoluta, tum Neapolim aut Caietam proficiſcitor, expectaturus Cæſaris Decretum. Exinde Alarco cum tribus Germanorum ac totidem Hiſpanorum ſignis arcem ingreſſus, Pontificem cum Cardinalibus arctè cuſtodit, ceteros omnes dimittit. Cum Vaſtio ac Moncada Romam venerant Hiſpani ac Germani, qui in Regno erant Neapolitano, abiectíſque Ducum imperiis, nil miſeræ Vrbi reliquum fecêre. Graſſabantur enim in ea octo millia Hiſpanorum, duodecim millia Germanorum, quatuor millia Italorum peditum: quos cùm Lanoius ac Vaſtius educere conarentur, à ſeditioſis ad cædem quæſiri, ægrè effugêre; manſitque in Vrbe ſuo viuens arbitrio impius miles circiter octo continuis menſibus, peſte inter eos nequidquam inſigniter graſſante. Memoratu dignum eſt quod Cochlæus huius temporis Scriptor his verbis commemorat, in Actis Lutheri hoc anno: Erat (inquit) tum Romæ Italus quidam, ſacco indutus, qui ante captam Vrbem ſæpè prædicauerat, graue imminere Vrbi exitium, niſi homines prauam vitam corrigerent, ac pœnitentiam agentes iram Dei precibus auerterent. Cumq; id ſæpè feciſſet magnis clamoribus in populo, comprehenſus, & in carcerem coniectus, ibique detentus fuit, donec Deus reipſa comprobauit, quod ille prædixerat. Dimiſſus verò è carcere à militibus, eis quoque prædixit, breue fore eorum gaudium ex illa præda. Cùm igitur euenirent ea quæ prædixerat, creditus eſt prophetiæ habere ſpiritum, Ioannis Baptiſtæ nomen habens, & vitæ inſtitutum ſequens. Hæc ille. Vigeſimo primo Maij huius anni naſcitur Cæſari Valliſoleti in Hiſpania filius, cui regenerationis hora nomen Philippi dedit: ob cuius natalem, dum ingentia per vniuerſam Hiſpaniam lætitiæ eduntur ſigna, litteris Mercurini Gatinariæ Cæſar Monocœi fit certior, captam à ſuis Romam, Pontificem cum Cardinalibus captiuum detineri. Recipit & paulò

paulò pòſt litteras ab Anglorum ac Francorum Regibus, petentes Pontificem in libertatem reſtitui. Sed eius rei negotium iam anteà Lanoio Cæſar per litteras ac Legatos dederat, quamquã reſtitutus in libertatem non ſit niſi poſt ſeptimum captiuitatis menſem. Quocircà fine menſis Iulij Cardinalis Eboracenſis ex Anglia profectus, tertia Auguſti Ambianum venit, ac cum Rege Franciſco, nomine Regis Henrici, fœdus contra Cæſarem facit; quo Francus peditem equitemque, Anglus menſtruam in ſtipendia pecuniam certam, ad confœderatorum Italorum caſtra ſe miſſuros pollicebantur, præfecto exercitui Foxæo Lautrechi Domino; qui cum iuſta manu in Italiam ad Confœderatos veniens, maioribus è Francia ac Heluetia ſubſequentibus copiis, pulſo Lodouico Lodronio, Boſium oppidum, deinde & Alexandriam, in poteſtatem redigit: tum poſitis ad Papiam ſeu Ticinum caſtris, verberataque tormentis arce, in vrbem, cæſo præſidio, captoque Duce, fine menſis Septembris irrumpit, Antonio Leua, propter copiarum exiguitatem, Mediolani (vbi à Borbonio Romam proficiſcente fuerat relictus) manente. Non enim præter ducentos equites, ac tria peditum millia habebat. Atqui Romæ adhuc graſſabantur Cæſaris milites, donec Lautrechi irruptione excitati, cùm ſe abundè præda ſatiaſſent, inſuperque ſinguli duos à Vaſtio aureos accepiſſent, Ducum ſe imperiis ſubiicientes, Romam deſerunt. Obierat menſe Octobri Caietæ Carolus Lanoius Belga, Prorex Neapolitanus, ſucceſſitque illi Philibertus Challonius Auranti princeps, admodum adhuc iuuenis, Hugone Moncada multæ experientiæ ſed duri ingenij viro, res cum eo adminiſtrante. Pridie Kal. Nouembris iterùm Cæſar cum Pontifice tranſigit: ſuperioribus tantùm
„ conditionibus additum; pecunia, quæ in Hiſpania ad ſacrum erat col-
„ lecta bellum, ac decimæ è ſacris vectigalibus collectæ, Cæſari cederent,
„ eique in rebus Mediolanenſibus ac Neapolitanis non aduerſaretur;
„ Oſtiam ac ciuitatem veterem, pignora Cæſari traderet. Circa finem anni claſſis Confœderatorum, diſputantibus Ducibus, Sardiniáne an Sicilia eſſet inuadenda, ingenti tempeſtate diſiecta, ac aliquot merſis nauibus valdè diminuta, cùm nil memoria dignum geſſiſſet, varios portus tenuit. Lotrechius quoque expectans, quis inter Cæſarem Regemque longæ, ſed arcanæ tractationis exitus eſſet futurus, in agrum Bononienſem, Parmenſem ac Placentinum, in hibernis militem diſtribuit; Cæſariani verò Germani in agro Romano, ac finibus Regni Neapolitani, hiemabant. Vltraiecti hoc anno is erat rerum ſtatus. Sexto Kalend. Iunij exules tentant nauigiis ſub portam Telonariam vrbem occupare, ſed fruſtrà. Inde decimo quarto Kal. Auguſti exules ad ſe purgandos, & Vltraiectẽſes ad eos accuſandos, Doreſtatum ſeu Wicam ab Antiſtite euocantur,

1527

Ferit quoque Rex Angliæ fœdus cum Franco contra Cæſarem.

Francus Papiam ſeu Ticinum recuperat.

Lanoio Proregi Neapolitano defuncto, Auraicij Princeps ſubrogatur.

Claſſis Cõfœderatorum tempeſtate diſſicitur.

Exules Vltraiectini fruſtrà vrbem occupare tentant.

1527 cantur, cognitioque cauſæ Tranſiſulanis datur. Intereà in ſpeciem agitur, vt cum Geldro (neglecto Burgundo, hoc eſt Cæſare) perpetua pax ſanciatur; nec minùs Buranus ſub idem tempus Epiſcopum Doreſtati inuiſit, poſt diutinum morbum quaſi valetudinem gratulaturus, pluresque dies cum ipſo & ciuibus feſtiuè tranſigit. Kalendis Auguſti Epiſcopus veritus ne quid Vltraiectini innouarent, eò proficiſcens, condicto à Burano equitatu, qui ſuo equitatui in itinere ſe iungeret, ingreſſis iam coquis & familia, ipſe circa Vechten pagum, portas ſibi clauſas intelligens, noctu plerisque iratum in Ooſtbroeck diuertit. Miſſi ſunt Legati ex vrbe eo die & ſequenti, dimitteret externa auxilia, patere ſibi tunc portas: (equites auxiliares erãt ducenti, pedites quingẽti.) Ille hoc recuſabat. Et tandem, Agite, inquit, quando ita ſtat ſententia, omnia deinceps armis agenda erunt. Hinc factioſi miſſis tabulis cum Geldro tranſigunt, & Nonis Auguſti clauibus portæ Conſuli Vulueno vi extortis, poſtridie lucente aurora ducentos equites Geldros admittunt, & paulò pòſt adhuc equites centum & quinquaginta, & peditum cohortem vnam. Epiſcopus ad intercludendum vrbi commeatum oſtium Leccæ munit, præfectis Pilano Amersfortio, Pellito Buſcoducenſi, & Sombreno cum ducentis equitibus. Vtrimque in agro hoſtilia eduntur. Sed tribus menſibus elapſis, ita Epiſcopi opes ſunt acciſæ, vt iam debellatum eſſet, niſi ad externa auxilia reſpexiſſet. Itaque Florentium Buranum Doreſtatum euocat: apertè quod diu meditati erant, aggredi pergunt: ille celeriter Bruxellam contendit. Conuentus Scoonhouiam indicitur. Adſunt 17. Kalend. Decembris hinc Epiſcopus cum ſuis, illinc Comes Hoochſtratanus, Buranus, & alij; tandem tranſigitur his legibus: Margarita Auſtriaca, Cæſaris nomine, octauo Kalend. Decembres in militares ſumptus dabit Antiſtiti ſexdecim millia florenorum, ac in quinque proximos menſes ſingulis menſibus quinque millia, quibus contra Geldrum mille pedites ſtipendio ordinario Antiſtes alet. Intereà Antiſtes Diplomate à Summo Pontifice obtento, poteſtatem transferendi ditionem Vltraiectinam ac Tranſiſulanam, in Cæſarem eiuſque ſucceſſores, procurabit. Quæ cùm innotuiſſent, non multò pòſt Amersfortij Antiſtitis mediocre accipiunt præſidium; Gelder verò vt Vltraiecto,

Epiſcopus Vltraiecto excluditur.

Hinc apertum, etiam contra Epiſcopum, bellum, aduocantibus ciuibus auxiliares Geldros.

Epiſcopus impar belli ſumptibus per Buranum cum Margarita Cæſaris ſcribâ tranſigit.

Amersfortij pro Epiſcopo faciunt.

1528 Rhenæ, ac Haſſelio, aliiſque oppidis à ſe occupatis proſpiceret, quòd tanto bello ſuſtinendo non ſatis eſſe in Martino Roſſemio auctoritatis cenſeret, Fredericum Meurſij Comitem cum noua peditum equitumque manu Vltraiectum mittit, eique Roſſemium parere iubet. Menſe Ianuario anni 1528. Burgis in Hiſpania Franciæ ac Angliæ Regum Legati bellum Carolo Cæſari indicunt, præſentibus Oratoribus Venetorum ac Sfortiæ. Hilari Cæſar fronte denuntiationem accipit. Sed Regis Angli

Legati Regum Franciæ & Angliæ, præſentibus Oratoribus Venetorum ac Sfortiæ, Cæſari bellum indicunt.

Angli Oratore dimiſſo, reliquos cuſtodiri iubet, præfatus ſuos Oratores 1528 ab his in Italia detineri. Tum ab vtraque parte ingentes fiunt apparatus; motiſq; Lotrechius Francus Bononia caſtris, per Æmiliam Flaminiam ac agrum Picœnum in Regnum contendit Neapolitanum, captaque Aquila, ad interiora Regni Neapolitani progrediebatur, oppidis ac ciuitatibus paſſim deditionem facientibus, præſidiaque admittentibus; redegiſſetq; in poteſtatem vniuerſum cum vrbe Regia Regnum, niſi clàm numerante Cæſarianis Pontifice aliquot menſium ſtipendia, exercitus Germanorum, Hiſpanorum ac Italorum Roma deductus, Neapolim contendiſſet, ac ciuitates aliquot munitiores inſediſſet. Diſceſſere Roma decimo ſeptimo Februarij; delectúque habito, ex viginti quatuor millibus armatorum, vix duodecim millia peditum ac mille quingentos equites recenſuere; ceteros peſtis luxuſque abſumpſerat. Antonius Leua, militem in officio retenturus, Mediolanenſes auro exhauriebat; inque extremam calamitatem coniectos, vrbem fortunáſque deſerere coëgiſſet, niſi educta præſidij parte Leucum recepiſſet, Muſſiniúmque eius Præfectum à Confœderatis ad Cæſaris partes traduxiſſet, adiutus ab eo pecuniæ ac commeatus non exigua copia; quem ob hoc beneficium Cæſar Leucij Marchionis titulo ornauit. Fine mẽſis Aprilis Lautrechius caſtra ad vrbem Neapolim communit, expectans Confœderatorum claſſem, quò vrbem terra maríque premerent. Intereà Cæſariani, qui Neapoli in præſidio erant, ſpem concipiunt opprimendæ claſſis Aurianæ, quæ in ſinu erat Salernitano, præerátque ei Philippus Auria. Conſcendunt Neapoli claſſem Hugo Moncada, omnium Pręfectus, Vaſtij Marchio, Cæſar Faramuſca, Aſcanius Columna, Princeps Salernitanus, Camillus Columna, Cruceus, Gobbius, Serenonius, ac clariſſimi quique Præfecti, cum mille veteranis Hiſpanis ſclopetariis, exceptis ordinariis claſſis militibus, ac ad hoſtem contendunt. Sed qui de eorum conſilio per fidos exploratores ante biduum præmoniti, acceptis à Lautrechio ſexcentis ſclopetariis omnia ad pugnam neceſſaria pararant. Congrediuntur in alto; emiſſóque prior Auria è ſua prætoria ingentis tormenti globo, vltra quinquaginta Hiſpanos occidit, vulnerátque plures. Tum Moncadę tormentum (quamquam rectè libratum exoneraretur) non tamen Auriæ tantum intulit detrimenti. Tandem Cæſariani virtute ſuperati, claſſem perdidere, Proceribus omnibus, quos nominaui, cum Præfectis in hoſtium poteſtate relictis, excepto Moncada & Faramuſca, qui pugnantes occiſi in mare ſunt deiecti, cum mille qui ceciderant militibus. In Auriana claſſe tamen nullus ferè ſine vulnere diſceſſit, perierque quam plurimi; tam difficile fuit ſuperare veteranos. Exinde arctiùs Neapolis obſideri eſt cœpta, emiſſuſque vrbe magnus imbellium hominum nume-

Inuadente Franco Regnum Neapolitanum, ſic demum Cæſariani Romam deſeruere.

Mediolanenſium etiam res tunc anguſta.

Claſſis vtrinque inſtructa.

Cruentâ pugnâ claſſis Cæſariana à Confœderatis Duce Auria ſuperatur.

Hinc Neapolis arctè à Confœderatis obſidetur.

1528 numerus. Litteras quoque ad Cæſarem, quibus terra maríque auxilium ac pecuniam petebant, deſtinauerant; ſed interceptæ, Laurrechio ſummis etiam difficultatibus implicato animum addidere. Laborabant enim Franci inopia aquæ, equitum, ac pecuniæ. Leui armatura equitum Cæſariani ſuperiores erant; ac proinde non ſemel ereptum Francis commeatum ac vinum ad vrbem detulerant. Orta etiam erat, iamque graſſabatur intra & extra vrbem peſtis, Germanorum maximè vtrobique negligentia. Lautrechius quoque fruſtrà militem & pecuniam è Francia expectabat. Intereà Antonius Leua, eductis Mediolano copijs, Papiam vi expugnat, omnibus Francis, qui intus erant, interfectis. E Germania verò Henricus Brunſwici Dux cum decem millibus peditum, ac ſexcentis equitibus, Cæſaris pecunia conductis, in auxilium Neapolitanorum profecturus, in agrum Veronenſem deſcendit, oppidaque aliquot capit. Sed cùm Antonius Leua aurum non expediret, ſumma verò per omnem Italiam eſſet rerum omnium ac præcipuè panis inopia; Germani, conuerſis ſignis, menſe Iulio in Germaniam rediêre, duobus millibus exceptis, qui cum Leua manſêre, omni Neapolitanis auxilij ſpe velut ſublata; nam & decimo Iunij Veneta claſſis viginti duarum triremium in ſinum Neapolitanum appulerat, impediens, ne quid ampliùs mari in vrbem aduceheretur. Sed hoc rerum ſtatu ecce Andreas Auria, relictis Regis Franciſci ſtipendijs, Cæſari dat nomen, cauſatus inter alia patriæ ſuæ Genuæ libertatem à Franco opprimi, ac ad Sauonam omnem rei maritimæ mercaturam transferri. Expugnarant captiui Præfecti Cæſaris ægrum eius animum, promiſſa Genuenſibus libertate; ad quam cònfirmandam ad Cæſarem in Hiſpaniam virum nobilem Generalem Franciſcanorum miſerant. Quo reuerſo, his nomine Cæſaris cum Auria legibus conueniunt: „Genua Cæſaris parrocinio libera eſto. Sauoua Genuenſibus parero. Quod olim Auria in Hiſpanos odium exercuit, obliuiſcitor. Auria Cæſari cum duodecim triremibus ſuis militato, eoque nomine quotannis ſexaginta millia aureorum in ſtipendium, cum Principatu Melphitano accipito.” Poſt hæc Philippus Auria quarto Iulij cum ſua claſſe Neapolim deſerit, menſeque Auguſto Andreas Auria cum duodecim triremibus ſuis Caietam, quæ in Cæſaris erat poteſtate, venit; dimiſſiſque captiuis Proceribus, qui eum ad rranſitionem pellexerant, Cæſaris militare ſignum exponit, Regíque Franciſco torquem aureum cum inſigni D. Michaëlis remittit. Intereà peſtis ac nouus ille tum ex Veneris immoderatione, tum ex rupti aquæ ductus Poggij aquis in caſtris Francorum diebus canicularibus computreſcentibus, morbus adeò Francorum ad Neapolim caſtris graſſabatur, vt vix centum Lautrechio (præter rationem obſtinatiſſimè in obſidio-

Intereà Leua Papiam vi expugnat, omnibus Francis interfectis.

Andreas Auria, relictis Francis, ad Cæſarem inclinat, & quare.

Pactum Cæſaris cum eodem Auria, ſeu Doria.

Graſſatur in caſtris Gallorum ad Neapolim nouus quidam morbus, quo mortui ſunt plurimi Duces & milites.

1528

obſidione perſeueranti) ſupereſſent ſani equites, pedites vix mille. Decumbebat ipſe, vt & plures Proceres, grauiter, ac tandem Lautrechius, Vaudemontius, ac complures alij viri illuſtres moriuntur. Ægrotabat quoque vehementer Salutius qui Lautrechio in imperium ſucceſſerat, Nauarrus, ac Guido. Quare Hugo Maramaldus, qui cum Prorege Aurantio Neapoli cum imperio erat, Capuam, Puteolos, ac Nolam, eiectis Francis, recuperat. Non enim ſolùm Franci cum peſte, ſed & cum fame luctabantur.

Cæſariani recuperant Capuam, Puteolos, ac Nolam.

Demum mali magnitudine victâ peruicaciâ, nocte clàm caſtra Neapoli Auerſam mouent. Sed abitu à Cæſarianis percepto, inuaduntur ac ſternuntur. Capitur Nauarrus, ac cum eo clariores Præfecti multi. Salutius Auerſæ ſine commeatu incluſus & ipſe paulò pòſt ſe dedit, captiuúſque cum Ducibus detinetur, militi ſine armis diſcedendi copia facta. Et hic finis obſidionis Neapolitanæ.

Frãci morbo fameq́; fracti Neapoli diſcedunt.

Prorex Aurantius, habita de his quæſtione qui duris temporibus aliquid contra Cæſarem erant conati, Fredericum Ducem Caietanum, ac Henricum Bouiani Ducem, cum quatuor aliis viris illuſtribus, publicè Neapoli in foro ſecuri percuti iubet. Menſibus Auguſto ac Septembri nihilominùs in Ducatu Mediolanenſi bellum à Confœderatis contra Cæſarianos acerrimè fuit geſtum. Adueniente enim è Francia iuſtis cum copiis Fani D. Pauli Comite, vltraque duodecim millia peditum ac bis mille quingentos equites adducente, Cæſarianis negotium faceſſebant. Antonius enim Leua octo millia tantùm peditum ac octingentos equites habebat; quibus copijs cùm ciuitates præſidiis eſſent firmandæ, Francis loco aperto par eſſe non poterat.

Nihilominùs Fœderati apud Mediolanenſes bellum proſequuntur.

Intereà Andreas Auria Genuam, eiectis Francis, in poteſtatem redigit, ac Cæſaris voluntate liberam eſſe iubet, arce menſe Octobri funditus diruta. Receperant Genuenſes & paulò antè Sauonam dignitatis ſuæ æmulam; cuius portum inutilem redditurі, lapidibus & ruderibus replerunt.

Genua eiecta Francis, & diruta arce, libera eſſe iubetur.

Sub idem tempus Antonius Leua, vt militem aleret, Mediolanenſibus prohibet, ne quiſquam domi panem pinſat, nec molitum frumentum habeat, præter eos qui id iuris à ſe numerata pecunia redemiſſent (hi octo continuis menſibus tres ei aureos in ſingulos modios numerauêre) qua pecunia per totum ferè annum peditem equitemque Germanum ac Hiſpanum aluit, Inſubriamque miſerrima calamitate preſſam Cæſari ſeruauit, Italis peditibus intereà præda viuentibus.

Graue tributum; ſed quo tamen Inſubria Cæſari ſeruata.

Hoc anno etiam feruebat apud Vltraiectinos bellum. Dies Epiſcopo & Tranſiſulanis à Burgundis Dordraci dictus erat, quibus Ducibus ad Kalend. Maias contra Geldrum gereretur bellum. Deſignati ſunt Buranus, Rennenbergius, & Schenkius; decreta ſedecim millia peditum, equitum ſeſquimille. Nec tantiſper quies. Nam mox circa Nonas Martias magna vi frumenti Vltraiectum à Geldro congeſta,

Feruet apud Vltraiectinos bellum, hinc Burgundis illinc Geldris auxiliantibus.

1528 congeſta, recenſuit exercitum ad mille trecentos pedites. Ex quibus, paucis vrbi præſidio relictis, cum reliquis Martinus Roſſemius, copiarum Geldricarum Dux, Hagam-Comitis per medium hoſticum pergens diripit, tertioque die quàm Hagam profectus fuerat opimus ſpoliis, acceptiſque prætereà pro viginti adhuc aureorum millium perſolutione obſidibus, Vltraiectum regreditur.

Roſſemius Præfectus Geldrorũ Hagam-Comitis ſpoliat.

Circa idem tempus Schenkius in Tráſiſulanis, Bubile, præſidium Geldrorum munitum iuxta Campos, obſidet, & vi potitur; inde ad Haſſaliam caſtra transfert, tandemque multo ſanguine ea potitur. Quinto Kal. Iunij Florentius Comes Buranus caſtra è ſtatiuis Leccæ mouens in Velaniam, primò Amiſianum præſidium capit, inde tertio die Hattemum contendit. Vbi iunctus ei Schenkius ſimul oppidum obſidione premunt. Demum poſt octenos grauiſſimos inſultus deditione capiunt; & paulò pòſt Elburgani etiam ſe dedunt. Decimo ſexto Kal. Iulij Harderwica trinis caſtris à Burgundis ſeu Cæſarianis circumſeſſa oppugnatur, paucíſq; pòſt diebus & ipſa dedi-tur.

Alia parte Burgundi multa loca munita Geldris adimunt.

Intereà Vltraiecti omnia motu plena; miles pro ſtipendio tumultuatur, calices ſacri & alia dantur. Denique Kalend. Iulij, tribus fratribus in ſuburbio Inſulari (*de VVeert*) potiſſimùm auctoribus, qui portæ eius Præfectum longa ebrietate ſibi deuinxerant, & tunc cum ſuis planè vino obruerant, miles Epiſcopi eam portam manè ingreſſus, vrbem Vltraiectinam recuperat. Pedites Burgundi tantùm erant octoginta, equites ducenti quadraginta quatuor, reliqui Amorsfortij voluntarij & exules, in vniuerſum quadringenti. Pugnatum acriter in foro Boario, & vico Prætorio. Cæſi Geldri quadraginta duo, Amorsfortij tres deſiderati ſunt, capti Geldri ad centum pedites, qui ab equitatu Burgundico prohibiti à publico, intra hoſpitia ſua ſe continuerant. Reliqui milites in omnem partem dilapſi, & maximè per Telonariam portam euaſerunt. Pacati nominis ciuibus dictum eſt, Palatinum (Epiſcopi nomen) foribus inſcriberent; reliqui prædæ dati; ſenſerunt tamen & pacati nonnulli damnum. Durauit direptio triduum. Sæuitum denique in nudos & omnibus ſpoliatos.

Auxiliares Epiſcopi Vltraiectum armis recuperant.

Durauit direptio vrbis triduum.

Capti hi: Decani duo, ad S. Saluatorem & S. Petrum; Canonici plures; Conſulares, Fredericus Vochtius Conſul eo anno, Ioannes Huchtenbrouckius, Arnoldus Vuluenus, Godefridus Regius Prætor vrbis, Gerardus Semmius, & alij. Equeſtres, Gisbertus Varaus, Ioannes Wicanus Loripes; ciuium prætereà ingens multitudo. Decanus maioris Eccleſiæ pietate vxoris Vordij exulis latuit; & non multò pòſt Montfortium euaſit. Quarto Nonas Iulij Epiſcopus in vrbem venit; octauo Idus, populus in forum Boarium vocatus, Epiſcopo nouo iuramento obſtringitur. Sub 14. Kalend. Auguſti in foro Boario gladio admoti ſunt Godefridus Regius Prætor, Gisbertus Varaus, & alij tres.

Duodecim capite puniti, plures capti.

12. Ka-

12. Kalend. eiuſdem itidem capite plexi Ioannes Wicanus Loripes Equeſter, & ſex alij; ſeptimus Petrus Coppius produci iuſſus, per foricam carceris portæ Catherinianæ euaſit. Poſtridie Epiſcopus Doreſtatum rediit, ſecum abducens Solmum Decanum ad D. Petri, Venrodium & Cunretorſium Canonicos, & Equeſtrem Huchtenbrouckium. Ex his Venrodius & Cunretorſius culeis inſuti crudeliter in Rhenum abiecti & ſubmerſi ſunt; reliqui vincti plures viginti, reſcripto Burgundico, antequam vlteriùs ſæuiretur, ſubtracti ſunt. Tertio Nonas Octobris, pax inter Geldrum & Cæſarem Goreomij, ac deinde alibi, promulgatur his » legibus: Dux Geldriæ Carolus in perpetuum Francico fœderi renuntia- » to, cum Cæſare nouum perpetuumq́ue inito. Cæſar, deductis præſidijs, » Duci capta Geldriæ oppida reddito. Dux, eiúſque virilis tantum ſtirpis » liberi è legitimo matrimonio procreati, Geldriam Zutphaniamq́ue vt » clientalia beneficia à Cæſare, legitimiſq́ue eius heredibus, non vt à Cæ- » ſare, ſed vt ab Hollandiæ Comite ac Brabantiæ Duce, obtineto poſ- » ſidetoque. Deficiente legitima virili ſtirpe, Geldria ac Zutphania Cæ- » ſari, legitimiſq́ue vtriuſque ſexus eius heredibus, relinquuntor. Si Dux » mortuus filiam aut filias ex vxore reliquerit, Cæſar eiúſque heredes, » eam aut eas recipito, pro dignitate educato, nubiles cum ſe digna dote » viro nobili ac claro in vxorem collocato. Cæſar Duci præfecturam tre- » centorum ordinariorum equitum concedito, annuam quoque pecu- » niariam ad vitam penſionem trium millium florenorum perſoluito.

1528

Canonici duo culeis inſuti, in Rheno merſi.

Pax cum Geldro ſancitur.

Tanti fuit bellum Geldricum, quod annis quinquaginta per interualla tenuit, redimere. Porrò Vltraiectini quoque decimo tertio Kalend. Nouembris ſe Cæſari tradiderunt hiſce Tabulis iam tum 13. Auguſti con- » ceptis: Quoniam Carolus Geldriæ Dux, nullo iure nullaque legitima » de cauſa, vrbem Vltraiectinam occupauit, ac ex ea bellum Antiſtiti » Heinrico Bauaro intulit, occupatoque oppido Rhena, arce Horſtia ac » Ema, vniuerſam ditionem Vltraiectinam ad grauiſſimarum exactio- » num ſolutionem coëgit, nullo in recuſantes, ſiue profani ſiue ſacri ordi- » nis homines, ſæuitiæ nec calamitatis genere omiſſo, adeò vt vniuerſam » tandem prouinciam ſubegiſſent, niſi Caroli Quinti Cæſaris Duces ob- » ſtitiſſent, ac pedite equiteq́ue adducto Geldrum repreſſiſſent: ne rurſum » in eaſdem recideremus calamitates, ac aliqua ratione Cæſari de factis » huius belli cauſa ſumptibus ſatisfieret, communi conſilio, liberaque vo- » luntate conſenſimus, ac tenore præſentium conſentimus, Heinricus Ba- » uarus Antiſtes noſter Cæſari Carolo, tamquam Brabantiæ Duci & » Hollandiæ Comiti, pro ſe ſuiſq́ue ſucceſſoribus vtriuſque ſexus legiti- » mis liberis cedat, inq́ue perpetuam poſſeſſionem tradat vrbem Vltra- » iectum, Amersfortium, Rhenam, Wicam, reliquaque oppida, arces,

Tabula publica, quibus Vltraiectini ſuo Epiſcopo facultatem concedunt iuriſdictionem ditionis in Cæſarem transferendi.

Nota, Vltraiectina ditio tradita Cæſari, tamquã Brabantiæ Duci & Comiti Hollandiæ, non alio titulo.

 caſtel-

1528 caſtella, ac munitiones Prouinciæ agrique Vltraiectini cum omni ap- «
paratu bellico, pagis, villis, prouentibus, cum iuriſdictione ſumma, me- «
dia, infima, mixta, ac denique vniuerſum abſolutumque profanæ iuriſ- «
dictionis imperium, ea ratione ac modo quo id præcedentes Antiſtites «
ſupta nongentos poſſedêre rexereque annos, ac vt abſolutum decet Do- «
minum Principemque, cum vniuerſo Nederſticht (nempe Ouerſtichtij, «
id eſt Tranſiſulani, dudū antè in Ianuario ſe tradiderant) nihil inde exci- «
pientes præter ſacram iuriſdictionem, ac annuos eius prouentus, qui An- «
tiſtiti eiuſq; ſucceſſoribus in ſempiternum ſarti tecti manebunt, quem- «
admodum Curia Epiſcopalis, quæ eſt in vrbe Vltraiecto, ac altera An- «
tiſtite digna in hac Prouincia, quam eliget. Ad hæc Cæſar Carolus An- «
tiſtiti Heinrico Bauaro ſingulis numerabit ad vitam annis duo millia «
florenorum, donec tot ei ſacerdotia procurarit, quæ dictam in ſingulos «
annos ſummam conficiant, eaque in perpetuum Epiſcopatus reditibus «
adiungi curarit: ſupplicantes & orantes Romanum Pontificem, hæc «
omnia ſua auctoritate approbare, confirmare, ratáque habere dignetur. «

Epiſcopo relinquitur ſola iuriſdictio ſacra, eius prouentus, duplex Curia, & à Cæſare duo millia florenorum annua.

Hæc primùm à quinque Canonicorum Collegiis, deinde ab Abbatibus, tum ab vrbis Senatu ac Nobilibus fuêre ſubſignata, ſigilliſque munita, ac tandem anno ſequenti à Papa Clemente 13. Kal. Septembris confirmata. Antiſtes ſuæ renuntiationis litteras 12. Octobris huius anni cōſignauit, & Cæſaris Legato Antonio Lalaino Comiti Hoochſtratano die 13. Kalend. Nouembris ſolemniter tradidit; ac poſtero die populus Vltraiectinus Cæſari ſacramentum dixit, hinc 3. Nonas Nouembris Amersfortij, & non multò pôſt etiam Wicani & Rhenani. Hoochſtratanus, antequam Vltraiecto in Brabantiam rediret, Præfectum vrbis dixit Ioannem Erremondum; Conſules Henricum Verborchium & Petrum Merſeltium, Prætorem Ioannem Culenburganum. Menſe

Populus Vltraiectinus Cæſari ſacramentum dicit, hinc & Amersfortij, & alij.

1529 Aprili anno 1529. Alfonſus Daualus Vaſtij Marchio contra reliquias Francici exercitus, eorumque Confœderatos, in Regno Neapolitano bellum geſſit, eóſque maiori oppidorum ac ciuitatum parte eiecit; ſed Calabros ac Apulos, defendente eos Melphi Principe Frederico Caraffa, ac Simone Romano (qui duo fortuitis caſibus his conatibus periêre) ſubigere non potuit. Intereà Fani D. Pauli Comes pro Francis in Mediolanenſi ditione bellum varia gerebat fortuna, fruſtrà conatus Genuam Sauonamque recuperare, ac cum ſuis Confœderatorumque copiis Mediolanum obſidere. Quare Papiam cum altera exercitus parte proficiſcitur: quam cùm Menſe Iunio occupare iterùm conaretur, ab Antonio Leua iuxta Landrianum pugna ſuperatur ac capitur, cumque eo Ioannes Chaſtillonnius, Rangonius, Liniacus, Carbonius, ac aliquot alij clariores Præfecti, cum omnibus impedimentis ac tormentis. Qua

Vaſtius contra reliquias Francorū in Regno Neapolitano ſtrenuè agit.

Leua quoque ad Landrianum in Inſubribus Francos ſuperat.

clade

clade territi Franci, vniuerſa derelicta Inſubria, in Franciam reuertuntur, Confœderatorumque Italorum animi ad pacem inclinari cœperunt. Exinde pax iterùm inter Pontificem ac Cæſarem vigeſimo nono 1529
„ Iunij Barcilonæ his tranſigitur conditionibus: Inter Pontificem & Cæ-
„ ſarem pax perpetua eſto. Cæſar Alexandrum Medicem, tradita ei in *Noua iterùm leges fœderis inter Pontificem & Cæſarem.*
„ vxorem filia notha Margarita Auſtriaca, Florentiam reducito, ac in ma-
„ iorum auctoritate conſtituito. Vt Apoſtolicæ Sedi ſine fraude Imperij
„ reſtituatur Ceruia, Rauenna, Mutina, Rhegium ac Rubercia, Cęſar ope-
„ ram dato. Pontifex Cæſari Diploma de iuſta Regni Neapolitani poſſeſ-
„ ſione concedito, niueique tantùm coloris equi tributum accipito. Pon-
„ tifex ac Cæſar in Italia ad colloquium prodeunto. Cæſar Franciſci Sfor-
„ tiæ rationem habeto, eiúſque cauſam Iudicibus non ſuſpectis commit-
„ tito. Iurauitque Cæſar dicto die 29. Iulij ſolemniter Barcilonæ in has conditiones. Miſerat paulò antè Cæſar Margaretæ amitæ in Belgium ſummam abſolutamque poteſtatem tranſigendi cum Rege Francorum, *Agente Pōtifice & Anglo, Legati Cameracum conueniunt ſanciendæ etiam paci Franciæ.* liberandiſque eius liberis; id enim valdè vrgebant, Pontifex potiſſimùm & Angliæ Rex. Conueniunt Cameraci ſeptimo Iulij, hinc Margarita Auſtriaca cum Senatu Belgico, illinc Ludouica Regis Franciſci mater cum Conſilio Francico. Aderat ab Anglo Antiſtes Londinenſis ac Suffolciæ Dux, à Summo Pontifice Capuanus Archiepiſcopus, itemque patergôs Confœderatorum Legati. Poſt varias altercationes, rem maximè promouente Pontificis Legato, Nonis Auguſti hæ inter ceteras pu-
„ blicantur conditiones pacis: Pax Madriliana, paucis mutatis, rata eſto. *Demum his legibus fit pax.*
„ Contentus eſto Cæſar actione iureque quod ſibi tempore fœderis Ma-
„ driliani ac anteà in Ducatum Burgundiæ, Comitatum Auxerroi & vi-
„ cina, competebat. Rex reditu annuo mille librarum Viennenſium, quas
„ in Salinas Ducatus Burgundię prætẽdebat, cedito. Margaritam Auſtria-
„ cam, eiuſque ſucceſſores, in perpetuum quoque omni tributo, quod in
„ Salinas Comitatus Burgundiæ Rex obtendebat, liberato. Rex pro re-
„ demptione duorum filiorum Cæſari vigeſies centena aureorum lilio- *Inter alia Frãcus pro redemptione filiorum vigeſies cẽtena aureorum liliorum millia pendito.*
„ rum millia, puti puti auri perſoluito; mille ducenta millia, ante inſtantis
„ Martij Kalendas, quibus Rex filios eſt recepturus; ducenta nonaginta
„ millia nomine Cæſaris Regi Angliæ, redditis Cæſari ſyngraphis; & pro
„ reſtantibus quingentis ac decem millibus, annuo reditu quinque ad
„ centum, ſingulis annis viginti quinque millia ac quingentos, donec ſors
„ ſoluatur, ſuper omnia bona Ducis Vendomi in Belgio & aliorum Fran-
„ corum. His rebus perfectis Cæſar, dato Regi Diplomate, cum à pacis
„ Madrilianę legibus liberum pronuntiabit. Sed Rex decimo quinto ante
„ filiorum liberationem die ex Italia omnes milites reuocato, ac exaucto-
„ rato; ditionem Heſdinam cum oppido, arce, ac tormentis Comitatui

Francus omni iure in Flandriam, Arteſiam, & Tornacũ, & viciſſim Cæſar in ciuitates ad Somonam ſitas cedito.

Ducatus Bullionius Epiſcopo Leodienſi adiudicatus maneto.

1529 Atrebatenſi reſtituito. Rex iterùm omni iure & prærogatiua quam in « Flandriam, Arteſiam, Tornacum, Mortangam, Duacum, Inſulas, ac Ot- « ciacum allegare poteſt, libera voluntate cedito, eáque à prouocatione ad « curiam Pariſienſem in perpetuum liberato. Ex aduerſo Cæſar iuribus & « actionibus quas in ciuitates ad Somonam amnem ſitas allegare poteſt, « abſolutè renuntiato. Leonora Cæſaris ſoror Regi nuptura, cum Regis fi- « liis in Franciam proficiſcitor: dotem illi pecuniariam Madrilij promiſ- « ſam Cæſar dato; cui Rex centum millia aureorum liliorum addet, nomi- « ne ſex millium peditum quæ Cæſari ſe miſſurum receperat. Rex Rober- « to Marcano auxilia nulla mittito, Ducatumque Bullionium à Cæſare «. Antiſtiti adiudicatum relinquito. Philiberto Challonio Aurantij Prin- « cipatum reſtituito. Carolus Egmondius, Geldriæ Dux Cæſari reconci- « liatus hoc fœdere comprehenditor. Hæc Nonis Auguſti acta, ſubſigna- « ta ac ſigillis munita ante decimumquintum Septembris fuere publica- « ta. Poſt receptos filios an Rex iſta omnia præſtiterit, dicetur anno ſe- quenti. Dum hæc Cameraci nondum eſſent tranſacta, Cæſar iter in Ita-

Iubet Cæſar Medicæos vi aut amicitia Florentiam reduci.

liam parans, Proregi Aurantio ſcribit, omnibus in vnum coactis co- piis, Pontificem Clementem ac Medicæos Florentiam vi aut amicitia reducat, ceteraque omnia, quæ Pontificij iuris eſſent, illi ſubigat. Aurantius ad Aquilam copias parans, fine Iulij Romam proficiſcitur, ac cum Pontifice de belli ratione, militumque ſtipendiis agens, certam ab eo pecuniæ ſummam, tormentaque aliquot accipit. Germanis in vnum coactis, Vaſtius cum Hiſpanorum peditatu expectabatur. Intereà Cæſar rebus omnibus in Hiſpania conſtitutis, vxore filioque Philippo bienni ipſis in Principem relicto, cùm integro ſeptennio in Hiſpania fuiſſet, onerariis ac nauibus longis mille equites ac nouem millia pedi-

Cæſar ex Hiſpania venit Genuam.

tum imponens, Barcilone claſſem ſoluit, ac poſt quindecim dierum moleſtam nauigationem duodecimo Auguſti Genuam appulit, ſtatimque nuntium de pace Cameracenſi accepit, Felicemque Furſtenbergij Comitem cum octo millibus Germanorum peditum, ac mille equitibus pecunia ſua conſcriptis, aduenisse intelligit: qui apparatus Confœderatos Italos inſigniter terruit, maximè cùm à Franco Cameraci ſe deſertos viderent. Exceptis Venetis, omnes variis de cauſis Legatos gratulatum ad Cæſarem miſerat. Mille Hiſpanos pedites in Inſubriam ad An-

Aurantius cum copiis Florentiam verſus mouet.

tonium Leuam mittit, Germanos apud ſe retinet. Intereà Aurantius cum veteranis Italis ac Germanis decimo nono Auguſti Florentiam verſus mouet, in itinere Spoletum recipit. Florentini enim, pulſis eiectiſque Medicæis, populare Imperium induxerant. Eam iniuriam familiæ ſuæ factam Papa Clemens Septimus, inita cum Cæſare pace, eius auxilio vindicare cupiebat. Cæſar trigeſimo Auguſti Placentiam venit, vt inde

vt inde Bononiam profectus cum Pontifice colloqueretur, reiectis 1529 Florentinorum (niſi Medicæos recepiſſent) ac Ferrarienſium Legatis. Aurantius cum copiis haud procul Peruſia conſederat; quo loco ad eum Vaſtius cum Hiſpanico peditatu venit; factaque cum Malateſta compoſitione, Peruſiam obtinuere, ac Pontifici reddidere. Decimo Septembris Cortonenſes Aurantio deditionem, perſolutis viginti millibus aureorum, fecere. Hos Aretini decimonono ſunt ſecuti. Fine Octobris Aurantius tormentorum inopia lentè progreſſus, ad mœnia Florentina caſtra ponit, ſtatímque conſpexit, eam ſe vrbem vnico exercitu expugnare non poſſe. Certatum eſt per totum menſem Nouembrem leuibus vario euentu prælijs: quo tempore Pontifex Bononiam profectus, Cæſarem poſt paucos dies eodem venientem ſummo cum honore ac gratulatione excepit. Tum Cæſar Franciſum Sfortiam eius ſe fidei ſiſtentem, ac Venetorum Legatos audit; annitentéque Pontifice, tandem cum vtroque vigeſimo tertio Decembris his conditionibus tranſigit: „Franciſcus Sfortia Cæſari nongenta millia aureorum num„mûm perſoluito, dimidiam partem ante duodecim inſtantium men„ſium finem, alteram partem intra proximum decennium: intereà Cæ„ſari pignoris loco arx Mediolanenſis ac Comenſis maneto; qui eas Sfor„tiæ primæ penſionis ſolutione facta, reſtituet, ac Ducale tum Diploma „addet. Veneti Rauennam ac Ceruiam Pontifici reſtituunto, iuris ſui in „his actione ſeruata. Veneti ante elapſum menſem Cæſari omnia, quæ „in Regno Neapolitano occuparunt, reddunto, duóque millia auri pon„do ex veteris fœderis debito ſoluunto. Cæſari alia auri millia pondo nu„meranto, quingenta ante decem menſium finem, reliqua fine anni. His capitibus firmatis, Cæſar ſtatim Sfortiæ non ſolùm Inſubriam, dimiſſis militibus, reſtituit, ſed etiam paulò pòſt ei cognatam Chriſtianam è Chriſtierno Daniæ Rege ac Eliſabetha ſorore, decimum agentem tum annum deſpondit. Veneti quoque extemplò Pontifici Æmiliæ ac Cæſari Apuliæ ciuitates reſtituêre. Hoc anno menſe Septembri nouum morbi genus, quod Sudorem Anglicum dixere, Germaniam & Belgium grauiter afflixit. Antuerpiæ tridui ſpatio quadringentos aut quingentos homines periiſſe teſtatur Eraſmus epiſt. 56. libri 26. Itaque cùm ſolemnem ſupplicationem Clerus, Senatus ac populus Antuerpienſis, ipſo die S. Michaëlis, placando Deo inſtituiſſet, ſubitò malum ſerpere deſijt. Hoc eodem anno negotium Religionis in Germania æquè erat afflictum. Dicam verbis Cochlæi: Fuit rurſus Spiræ celebratus Conuentus Principum. Nam & Turcarum tyrannus potentior iam erat, ſubacta Vngaria, captaque Buda; & maiori cum exercitu in Germaniam tendere dicebatur: & in Religione indies magis ac magis gli-

Tendit Cæſar Bononiam ad colloquium Pontificis.

Peruſia Cæſarianis deditur, & Pontifici redditur: hinc Cortona quoque & Aretium.

Pontifex ſummo honore Cæſarem Bononiæ excipit.

Pactum, Veneti Pontifici Rauennam & Ceruiam redderent, Cæſari ea quæ occuparant in Regno Neapolitano.

Sudore Anglicano quadringenti aut quingenti triduo Antuerpiæ moriuntur.

1529 ſcebat diſſenſio; Zuingliana enim factio & apud Heluetios, & apud pleraſque vrbes Imperiales, Argentinam, Conſtantiam, Vlmam, Auguſtam, Lutheranorum ſectæ iam præualebat. At Rex Ferdinandus nulla potuit contra Turcam à ſectis auxilia impetrare, niſi pacificè ac ſecurè agere in opinionibus ſuis eas permitteret. Neceſſitate igitur cogente conſenſit in publicum decretum, quo vnicuique quantum ad fidem & Religionem attineret, liceret ſic agere, vt de factis ſuis ſciret & Deo & Cæſari rationem reddere. Sed Cæſar illud decretum non probauit.

Vt hæretici ſimul contra Turcam conferrēt, permittit eis Ferdinandus quæ frater paulò pòſt reuocauit.

Sub idem tempus librum Teutonicum edidit Lutherus de Bello contra Turcas; vbi defendit ſuum Articulum, Quòd præliari aduerſus Turcas ſit repugnare Deo; item, Quòd Deus & Turcam & Papam ſimili percutiat cæcitate; & ſimilia.

Publico ſcripto conatur defendere Lutherus hunc ſuum Articulum, Quòd præliari aduerſus Turcam ſit Deo repugnare.

Ex quibus denique factum, vt Turcarum tyrannus Solimannus, vaſtata Vngaria, Viennam caput Auſtriæ venerit die 21. Septembris, habens in exercitu ſuo quadringenta millia militum, circumdans vrbem ſexdecim caſtris per circuitum, quæ ad tria aut quatuor milliaria extendebantur; occupans præterea & pontem Danubij, & ſuburbia. Iuſſa fuerat vrbe excedere omnis imbellis turba, quæ magna ex parte in manus hoſtium incidit. Infantes diſſecuerunt medios; mulieres ac ſenes, quos in ſeruitutem abducere nolebant, perfoderunt palis, transfixerunt verubus, diſſecuerunt gladijs.

Obſidet Turca Viēnam Auſtriæ, & maximas etiam in imbelles edit crudelitates.

Rex Ferdinandus fortiſſimo munierat vrbem præſidio, cuius ſupremus Capitaneus erat Illuſtriſſimus Dux Bauariæ Rhenique Palatinus Philippus. Hoſtes, qui bombardas magnas non aduexerant (quia vrbem ſubitò occupare intendebant) maxima vrbi præſidioque pericula intentabant cuniculis antriſque ſubterraneis, quibus vrbem velut penſilem faciebant, & impoſito puluere tormentario, eoque incenſo, terribiliſſimis fragoribus rupturiſq; muros demoliebantur.

Actis variis cuniculis fecerat Viennam velut penſilem.

Vrbe magna ex parte muris nudata, fecerunt creberrimas oppugnationes, ſed inuictum præſidij robur ſemper cum damno eos repulit. Interea Rex Ferdinandus, qui in oppido Lintz velut in ſpecula ad Danubium morabatur, magna vndiq; cociebat auxilia, vt obſeſſis opem ferret, quorum magna pars in procinctu iam erat. Quod vbi animaduertit Turca, ſoluit obſidionem incenſis caſtris ſuis die decimo ſexto Octobris, & inglorius Cōſtantinopolim reuerſus eſt. Hæc Cochlæus horum penè ſpectator.

Nihilominùs poſt quatuor ferè hebdomadarum obſidionem Conſtantinopolim inglorius reuerti cogitur.

Sub idem tempus, (nempe 14. die Octobris,) Margareta Auſtriaca Belgij Gubernatrix promulgat Edictum, cuius hæc præcipua verba ſunt, ex Gallico tranſlata, vt ſunt impreſſa cum aliis Diplomatibus, Gandaui anno 1559. Cæſar ſuis fidelibus ſalutem. Tametſi contra errores & nouitates Martini Lutheri & aliorū varias ediderimus Ordinationes, appoſitis certis pœnis gratioſis, (vide ſuprà ad annū 1526.) nec tamen proficiamus; idcircò vltra ea quæ ſupe-

„ ſuperioribus Edictis à nobis conſtituta ſunt, præcipimus quatenus om- 1529
„ nes in terris noſtris habitantes, vel conuerſantes, ante vigeſimum quin-
„ tum Nouembris proximum, ad manus primarij Præfecti loci, vbi ha-
„ bitant vel verſantur, deferant omnes libros & ſcripta, quæ habent, di-
„ cti Lutheri aut aliorum opiniones continentia, ſub pœna confiſcationis
„ corporis ſeu vitæ eius qui hoc facere neglexerit. Et tamen, vt omnes in-
„ telligant, nos neque vitæ neque facultatibus aliorum inhiare; moti mi-
„ ſericordia, & de ſpeciali gratia conſentimus, vt quicumque priuatim
„ ſeu etiam publicè perperàm de Fide, de Sacramentis vel Eccleſię conſti-
„ tutionibus ſenſerint, ſi pœnitentia ducti ante dictum vigeſimum quin-
„ tum Nouembris apud primarium loci Præfectum errores ſuos & per-
„ peràm facta eiurauerint, quòd nobis & Iuſtitiæ hac ratione per omnia
„ cenſebuntur ſatisfeciſſe, ſaluo; quòd ante finem quindecim dierum pro-
„ ximè ſequentium, à Paſtore ſuo vel alio poteſtatem habente doceant ſe
„ etiam Eccleſiæ Catholicæ eſſe reconciliatos; ijs tantùm exceptis qui ſe-
„ mel in gratiam recepti iterùm lapſi ſunt, aut qui in vinculis detinentur,
„ aut quorum lis pendet, qui corrigentur ſecundùm ſua delicta, corúm-
„ que exigentiam. Datum Bruxellæ decimo quarto die Octobris an-
„ no 1529.

Edictum iterùm Belgicum, quo venia fit hæreticis omnibus ante ſtatum diem errores ſuos eiurantibus.

Excipiuntur tamen hi qui relapſi ſunt, aut nunc in vinculis detinentur.

Hac hieme (vt diximus) ſedebat cum copijs Aurantius ad Florentiam. Intereà Bononiæ ad coronandum corona aurea Cæſarem per Pontificem Clementem neceſſaria inſtruebàtur: quibus paratis, eam Cæſari magna cum pompa impoſuit die 24. Februarij anni 1530. die natali Cæſaris (quo die & Aquiſgrani corona argentea fuit redimitus, & Rex Franciſcus captus) cùm ante biduum ferream Lombardici 1530
Regni coronam capite ſuſcepiſſet. Peracta coronatione Cæſar multos diuerſis ornat honoribus, ac inter alios Antonium Crouiacum Reuſlij Dominum Comitem renuntiat. Exinde in gratiam recipit Ferrariæ Ducem, ei Carpium oppidum, acceptis ſexcentis auri libris, in perpetuum beneficium concedens. Tum Mantuam venit, omniq́ue magnificentiæ genere à Marchione Frederico exceptus, eum ante abitum, dato Diplomate, Ducem creat. Pontifex fine Martij Romam reuertitur. Iam Francorum Rex Franciſcus omnia pararat, quæ ad recipiendos obſides filios è promiſſo fœderis Cameracenſis erant neceſſaria, Cæſariſq́ue ſyngraphas ac pignora ab Angliæ Rege impetrarat. Itaque Anna Mommorancius, primus Curiæ Regalis Præfectus, mox menſe Ianuario huius anni cum auro ad Fanum Ioannis Luſij venit. Comeſtabilis verò Caſtellæ cum Regis filijs Fontarabiam, cuius mœnia allabitur amnis Toloſa, Galliam ab Hiſpania eò loci ſeparans. In hoc amne longa ſtabat nauis vtriuſque Regni ripam ferè contingens anchoris firmata. Hîc monetarij ab vtraque parte de auri natura diſputantes, idq́ue examinantes

Coronatur Cæſar à Pontifice Bononiæ corona aurea.

Varios variis ornat honoribus & titulis.

Fit apparatus redimendis Regis Franciæ liberis.

1530 (nempe ſinguli fruſtulum habebant vnius maſſę, de qua in fœdere conuenerant) tres ferè triuete menſes. Eò tandem deſcenſum, vt Franci ſummæ mille ducentorum millium, adhuc quadraginta millia addiderint. Tum demum auream monetam naui imponunt, traduntque Comeſtabilis Caſtellæ miniſtris; illi verò Mommorancio ſanos reſtituunt Regis Franciſci filios, ac ſponſam Leonoram: quos Rex, qui hactenus Burdigalis ſubſtiterat, ſummo cum gaudio ſuſcepit, ac ſub anni initium Leonoram in vxorem ducit, menſeque Martio corona aurea ad Fanum S. Dionyſij redimiri, ſolemneſque Pariſijs nuptias celebrari curauit.

Demum poſt triuṁ menſium altercationem addenda adhuc erant quadraginta millia.

Ducit Rex Franciæ Leonoram ſororē Caſaris.

Augebatur intereà indies Aurantij ad Florentiam exercitus, quòd facta per Italiam pace, non niſi hoc bellum Florentinum reſtaret. Vaſtius, qui trans flumen Arnum vrbem premebat, cum iuſta manu Florentia profectus, Empolim expugnat; Volaterras ter fruſtrà oppugnat. Florentini ab alia parte Ducibus Stephano Columna ac Malateſta, ante auroram Germanorum caſtra inuadunt. Sed Malateſta tardiùs ſubſequente, qui priores caſtra inuaſerant, multis trucidatis à poſterioribus in vrbem repelluntur. Poſt captam Monopolim Florentini commeatu egere cœperunt. Eius comparandi cauſa Ferruccius Florentinorum Dux cum iuſta manu Piſas profectus, copias augebat, vi commeatum in vrbem importaturus. Rebus omnibus paratis, cum copijs Piſas egreditur. Aurantius de eius aduentu ac viribus dudum certior factus, cum maiori manu obuiàm progreditur, ac in Piſtorienſibus montibus Ferruccium adeptus, prælium committit. Cumque non Ducis, ſed equitis officio functurus, inter primos equum calcaribus incitat, bombardæ manualis globo traiectus cadit; Florentini tamen funduntur. Captus Ferruccius à Maramaldo priuatæ inimicitiæ cauſa occiditur; capitur & Ioannes Cæres cum pleriſque clarioribus Præfectis, cecidere è militum vulgo multi. Hac pugna fracti Florentini, cùm denuò caſtra Cæſariana inuadere ſtatuiſſent, Malateſta ſe ſecuturum negante, quòd res temeritatis plena eſſet, nihil eſt factum. Cumque ad ſeditionem res ſpectaret, prudentium interceſſione neceſſitati cedentes, quarto Idus Auguſti quatuor Oratores in caſtra ad Ferdinandum Gonzagam (qui Aurantio cæſo, Vaſtio ad Cæſarem profecto, ſucceſſerat) pro compoſitione mittunt, ac poſtero die his legibus conueniunt: Florentini Cæſarianis mi-« litibus debita hoc bello ſtipendia perſoluunto. Vrbis ſtatus è Cæſaris « arbitrio intra tres proximos menſes componitor. Libertas ſarta tecta « maneto. Omnium iniuriarum obliuio eſto. Baleonius Malateſta cum « duobus peditum millibus vrbis cuſtodiæ præeſto. Medicæis patria ac « bona reſtituuntor. His ita tranſactis Cæſarianorum præſidium in vr-« bem admittunt, redeuntibúſque cum eis Medicæis, Reipublicæ munia commit-

Florentini obſeſſi commeatus inopia laborare incipiunt.

Pugna acris, qua Aurantius occubuit vincentibus tamen Cæſarianis.

Leges quibus Florentini Cæſari ſe tradunt.

committuntur; pauloque pòſt Cæſar Alexandrum Medicæum, è Pontificis voluntate, Herruriæ Ducem renunciat, tradita ei in vxorem Margarita filia notha. Tenente obſidione Florentina, Cæſar ad Comitia Auguſtæ in 8. Aprilis à ſe indicta erat profectus, venitque eò tardiùs, variis honoribus & pompis in itinere à Venetis & alijs detentus. Ceterùm quis fuerit ſucceſſus horum Comitiorum, iſtis verbis commemorat Cochlæus ibidem præſens: Die 15. Iunij in profeſto Corporis Chriſti Cæſar venit Auguſtam, ab omnibus ſolemni pompa exceptus. Illoq; adhuc veſpere, & altero die manè per ſuos egit cum Electore Saxoniæ aliiſq; Principibus Lutheranæ factioni adhærentibus, vt antiquo more irent ſimul cum Maieſtate ipſius aliiſq; Principibus ac Statibus Imperij in Proceſſione publica, qua deportaretur Venerabile Sacramētum Corporis Chriſti. Illis autem excuſantibus ſeſe, & multa obrendentibus, quę circa eam rem ſuæ obſiſterent fidei; petijt tandem, vt ſi nollent propter honorem Dei comitari, facerent ſaltem propter ipſum Cæſarem, vt Vaſalli & Principes Imperij. At nec ea ratione perſuaderi potuerunt. Vnde factum eſt vt Proceſſionis tempus vſq; in meridiem protractum fuerit. Cæſar verò nihilominùs vnà cum alijs Principibus ac Statibus Imperij, ſuiſque cum Proceribus Hiſpanicis Burgundiciſque, eam Proceſſionem deuotiſſimè ſimul & ſplendidiſſimè peregit. Lutheranorum verò contumaciam Cęſar ęgerrimè ferens, voluit, vt mox altera die cum ſaluo conductu abirent domum. Alij autem Principes, pacis & concordiæ auidi, ſupplicarunt eius Maieſtati, vt ſedata ira, daret eis publicam audientiam, iuxta tenorem Edicti per quod vocati fuerant. Sic die 20. Iunij incepta ſunt Acta publica. In proximo conſeſſu audientiam dedit Lutheranis Principibus, qui ex ſcripto fecerunt recitari fidei ſuæ Confeſſionem Teutonicè; quam & Latinam exhibuerunt, cuius architectus pręcipuus fuerat Philippus Melanchthon. Parant Catholici confutationem, oſtendentes Lutherum anteà longè aliter docuiſſe, exhibueruntque eam Cæſari, Cæſar Principibus Catholicis. Quibus cùm videretur leniùs reſpondendum, eáque omittenda, dum mutaretur confutandi modus, abierunt dies aliquot. Exhibitus deinde breuior modus, iterùm conſultatione Principum in diſquiſitionem venit, reſque vltra tres ſeptimanas extrahitur; glorianribus intereà Lutheranis, Papiſtas obmutuiſſe. Tandem confutatio in publico recitata fuit, & multa vltrò citróque ſunt diſputata. Intereà Lutherus varios edebat libellos, quibus & Cæſarem Germanis, & Epiſcopos plebi odioſos redderet; & palàm Auguſtę prope curiam Electoris Saxonię vēdebantur, in quorum vno inter cetera hæc ſunt: Non poſſum non ſollicitus eſſe pro paupere, miſera, derelicta, prodita ac vendita Germania. Poſt Lutheranos aliam quoque

1530

Alexandrum Medicæum Cæſar Ducem Hetruriæ renuntiat, datq; ei vxorem Margaritam filiam notham.

Dux Saxonum Lutheranus cum ſuis recuſat comitari Cæſarem in Proceſſione Venerabilis Sacramenti Auguſtæ.

Vehementer hinc commotus Cæſar, tamen tandem adhuc eis dat publicam audientiam.

Exhibetur Cæſari Cōfeſſio, dicta Auguſtana, architecto Philippo Melanchthone.

1530 quoque fidei Confeſſionem exhibuerunt Cæſari Oratores quatuor ciuitatum Imperialium, Argentinenſis, Conſtantienſis, Memmingenſis, & Lindauienſis, qui ſectam ſequebantur Zwinglij. Quam Cæſar per eoſdem Theologos, qui Lutheranam confutauerant, confutari iuſſit: quæ confutatio publicè itidem recitata eſt. Cæſar diſceſſuris Lutheranis certos propoſuit Articulos in publico Receſſu; nempe, vt intra 15. diem Aprilis proximè futuri datent ſigillatum reſponſum, An per omnia cum ſua Maieſtate & cum aliis Principibus Statibuſque Catholicis in fide conuenire velint, nec ne. Item, vt intereà temporis nihil noui in cauſa fidei ſinerent in terris ſuis edi aut venumdari. Item, vt aduerſus Zwinglianos & Anabaptiſtas cum Catholicis conuenirent. Verùm illi eiuſmodi Articulos recipere noluerunt, & ſine concordia diſceſſerũt. Cæſar autem nihilominùs poſteà cum omnibus aliis Electoribus Statibuſque in generali Receſſu, vt vocant, firmiter concluſit, vt omnes conſtantiſſimè in priſca Maiorum ſuorum religione ac fide permanerent. Hæc acta ſunt Auguſtæ, & ſigillatim ſubſcripta die 19. Nouembris. Deinde diſceſſerunt omnes, Cæſar & Rex frater eius & multi cum eis Principes verſus Coloniam, alij domum. Hæc Cochlæus: qui ad annum ſequentem Lutheri calumniis reſpondens aſſerit, Receſſui huic ſubſcripſiſſe, ſiue per ſeipſos ſiue per legitimos Procuratores, quinque Electores, Principes alios Eccleſiaſticos triginta, ſæculares viginti tres, Abbates viginti duos, Comites & Barones triginta duos, ciuitates Imperiales triginta nouem. Et paulò pòſt, pridie Kalend. Decembris Mechliniæ è viuis decedit Margarita Auſtriaca Cæſaris amita, ætatis anno ferè quinquageſimo ſecundo, Belgicæ gubernationis circiter vigeſimo tertio; ſepelitúrque, vt iuſſerat, corpus Burgis in Hiſpania iuxta fratrem Philippum, cor Brugis Flandriæ apud matrem, Mechlinia, vt patria, ſibi viſcera ſeruante. Iuſtis pro dignitate ſolutis, Cæſar in eius locum Belgis præeſſe iuſſit ſororem Mariam viduam Hungariæ Regis, quam ex Auſtria Auguſtam
1531 perductam, in Belgium ſe proficiſcentem ſequi voluit. Nonis Ianuarij anni 1531. Ferdinandus Bohemiæ ac Hungariæ Rex, Cæſaris frater, Coloniæ Agrippinæ, præſente Cæſare, à maiori Septem-virûm parte Romanorum Rex renuntiatur, reclamante, facta obteſtatione, Saxone, omnibus Proteſtantibus, tertióque Idus Ianuarij corona Caroli Magni argentea Aquiſgrani magna cum pompa redimitur; Cæſarque publicis litteris edicit, eum omnes Imperio ſubditi pro Rege agnoſcant, recipiant, ac obediant, expreſsè eadem de re ad Saxonem omneſque Proteſtantes ſcribens. Decimo Nono Kal. Februarij, cùm ſe Aquiſgranenſes Romanorum Regi ſacramento obſtrinxiſſent, poſtero die Cæſar cum ſorore Maria in Brabantiam, Rex Romanorum in Auſtriam contendit.

Item aliam fidei confeſſionem exhibent Cæſari quatuor ciuitates Imperiales ex officina Zwinglij.

Non recipiunt Lutherani Articulos à Cæſare in Receſſu præſcriptos.

Subſcribũt tamen iiſdem Articulis quinque Electores, Principes & Equites amplius centum, ciuitates 39.

Moritur Margarita Gubernatrix Belgij, ſuccedente Maria ſorore Cæſaris.

Ferdinandus Rex Romanorũ Aquiſgrani coronatur, fruſtrà reclamante Saxone.

Venit Cæſar cum ſorore Maria Hũgaria vidua in Belgiũ.

Hunc

Hunc annum Cochlæus iſtis verbis proſequitur: Cùm Cæſar, aliíque 1531
Principes ac Status Imperij in generali Receſſu conſtanter concluſiſſent,
permanendum eſſe in antiqua fide ac religione Patrum, nihílque inno-
uandum ante Generalis Concilij determinationem, Lutherus, qui probè
ſciebat, quàm fortitet eſſent Electori Saxoniæ confœderati aliquot Prin-
cipes ac ciuitates ſectæ ſuæ, cœpit ferociſſimè proteruire, edens Teuto-
nicè libellos duos; quorum vnum inſcripſit, Gloſſam in prætenſum
Edictum Imperiale; alterum, Præmonitionem ad Germanos ſuos dile-
ctos. In vtroque ſanè proteſtatur ſe non ſuadere bellum aut ſeditionem,
» cùm interim nihil faceret ſtudioſiùs. In priori iſta habet inter alia: Ve-
» rumtamen cùm videam quòd hunc præcipuum articulum diabolus
» ſemper blaſphemat per ſuos porcinos Doctores, neque quieſcere aut ceſ-
» ſare poteſt; dico ego Doctor Martinus Lutherus, Domini noſtri Ieſu
» Chriſti indignus Euangeliſta, quòd hunc Articulum (Fides ſola, abſque
» omni opere, iuſtificat coram Deo) firmum atque inconcuſſum permitte-
» re debet Romanus Imperator, Turcicus Imperator, Tartaricus Impera-
» tor, Perſarum Imperator, Papa, omnes Cardinales, Epiſcopi, Sacerdotes,
» Monachi, Moniales, Reges, Principes, Domini, totus mundus ſimul
» cum omnibus dæmoniis, & debent inſuper habere ignem infernalem
» ſuper capita ſua, & nullam gratiarum actionem. Hæc Lutherus illo Tra-
» ctatu. Et Tractatu altero: Turca ſanè tam inſanus non eſt, vt contra
» ſuum Alcoranum pugnet aut inſaniat, ſicut faciunt diaboli noſtri Papi-
» ſtæ, qui contra proprium ſuum Euangelium furunt atque inſaniunt:
» atque per hoc faciunt Turcam purum ſanctum, ſe verò meros ac veros
» diabolos. Et rurſum: Omnia ſunt per Papæ aſinos obſcurata & oppreſſa:
» ſunt vtique aſini, & quidem magni, rudes & indocti aſini in negotiis
» Chriſtianis. Nam & ego vnus eorum fui, & ſcio me hîc veritatem dice-
» re. Iſta Lutherus. Pergit Cochlæus: Dum hæc in Saxonia fierent, ac gran-
de ad Lutheranæ ſectæ defenſionem conflaretur coniurationis fœdus
quorumdam Principum, Comitúmque & Ciuitatum, Cæſar verò in
Germania inferiore (vbi multas habet Prouincias hereditarias) occupa-
tus eſſet, apud Heluetios multis iniuriis vexabantur Catholici, maximè
à Bernenſibus & Tigurinis, qui ceteris erant potentiores. Vnde factum
eſt vt Quinque Cantones Catholici, nempe Lucernenſes, Vrienſis, Sui-
tenſes, Subſiluani, atque Zugenſes, communi decreto bellum Tigurinis
indixerint die quarta Octobris. Mox igitur, hac denuntiatione facta, ad
pugnandum ſeſe ex vtraque parte parauerunt. Die itaque vndecima
Octobris Tigurini, præmiſſo eorum Capitaneo cum cohorte vna ac ſex
bombardis rotatis, ipſi cum optimo quoque milite ac viginti bombardis
grandibus ſubſecuti, tranſcenſo Albi monte, prope Monaſterium quod
Cappella

Lutherus innexus Saxoni & Fæderatis Principibus immenſum furit.

Vocat ſe Euangeliſtam, proteſtaturq́; contra Imperatorem, Papam, totumq́; mũdum, ſimul cum omnibus dæmoniis.

Prolare nititur Lutherus Papiſtas peiores eſſe Turcis, & meros diabolos.

Heluetij Catholici contra Tigurines hæreticos ſe vexantes arma parant.

Primum prælium, vincẽtibus Catholicis, vbi caſus Zvvinglius, aliiq́; mille quingenti.

1531 Cappella dicitur, tres Cantones Catholicorum, nempe Suirenſes, Zugenſes & Subſiluanos aggreſſi ſunt. Catholici autem, poſitis inſidiis, ſtatim poſt congreſſum retroceſſerunt, fugam ſimulantes. Mox verò valido cum agmine prorumpentes, Tigurinos in fugam verterunt, numeruſq́ue cæſorum fuit ad mille quingentos. Repertus fuit in ea ſtrage & Zwinglius omnis diſcordiæ inter Heluetios auctor, & alij Apoſtatæ inſignes, nempe Abbas & Prior Cappellæ, Commendator Riſnacenſis, & alij; & ex ciuibus fortiſſimi quique. Alterum deinde prælium commiſſum eſt die decimo ſeptimo Octobris, iterùm Catholicis ſecundum, hæreticiſq́; aduerſum. Nam Tigurini ſeu Turicenſes poſt acceptam cladem vocauerunt in auxilium Bernenſes, collectóque exercitu circiter triginta millia peditum proceſſerunt in campum, partitóque exercitu in duo agmina, Turicenſes verſus Zugam, Bernenſes verſus Lucernam profecti ſunt. Quinque autem Cantones Catholici, coniunctis viribus ad octodecim millia peditum habuerunt, congreſſiq́; cum Bernenſibus circa fluuium quemdam, compulerunt eos in fugam: in fluuio autem perierunt quingenti, & cæſi ſunt in prælio ſeptingenti. Rurſus præliatum eſt die vigeſimo quarto Octobris. Tigurini enim ac Bernenſes accerſierant in auxilium Baſilienſes quoque & Schafhuſenſes, volebántque noctu in hoſtes imparatos irruere. Catholici non omnes erant ſimul. Lucernenſes enim propter Bernenſes ſeorſum habebant exercitum. Alij autem quatuor Cantones, intellecto hoſtium propoſito, albas camiſias ſuper arma ſua induerunt, vt noctu inter ſe cognitionis ſignum haberent. Inito igitur prælio, primum certamen adeò aſperum atque cruentum fuit, vt Catholici circa principia ad quintum vſque membrum ſeu ordinem cæderentur. Deo autem adiutore, vicerunt tandem, atque hæreticos in fugam compulerunt, cæſis ſex millibus eorum. Neque tamen quieuit ira hoſtium. Vltimo enim die Octobris in Vigilia omnium Sanctorum rurſus congreſſi ſunt Turicenſes contra quinque Cantones Catholicos, ſed nihilo feliciùs quàm priùs. Nam Catholici ſecunda hora noctis ſex millibus inuaſerunt eorum caſtra, cæſiſq́ue quinque millibus hoſtium, reliquos qui non aufugerant, ceperunt. fuerant autem iiſce caſtris octo millia. Tandem intercedentibus multarum ciuitatum Imperialium Imperatoribus, hæretici concordiam cum Catholicis Quinque Cantonibus inierunt, Turicenſes quidem die 16. Nouembris, Bernenſes verò die 24. eiuſdem menſis; hac lege primaria, Singuli ſingulos abſque diſ- " putatione circa ſuam fidem quietos dimitterent. Hæc Cochlæus. Eo- " dem hoc anno circa Kalend. Octob. Chriſtiernus Secũdus, Daniæ Rex, exul exactuſq́ue, cùm iuſta neque à Cæſare, neque ab alio Principe auxilia impetrare potuiſſet, conſenſu Cæſaris à Belgis mutuò accipit duodecim

Secundum prælium apud Heluetios, iterùm hæreticis aduerſum.

Tertium prælium, pugnantibus iam pro Tigurinis hæreticis non ſolùm Bernenſibus ſed & Baſilienſibus & aliis.

Cruentum ſanè prælium, tamẽ inclinante tandem victoria ad Catholicos, cæſis hæreticorum ſex millibus.

Quartum prælium itidem Catholicis proſperum.

Tandem pax ſancitur.

decim oneratias naues maiores, ac mediocrem pecuniæ ſummam, coa- 1531
ctiſque circiter decem millibus peditum, ac aliquot voluntariis, claſſi
imponit, Norwegiamque verſus contendens, inde ſe Daniam amico-
rum ope facilè ſubacturum ſperabat. Appellit cum claſſe Anſloium,
munitionémque Aggetshuſianam deditione obtinet. Ex aduerſo adiuti
à Lubecenſibus Fredericus Electus Daniæ, ac Guſtauus Sueciæ Rex, co-
natibus Chriſtiemi facilè reſtitere. Nam propter hiemis ſummam ea in
regione aſperitatem, agi ab vtraque parte parum potuit, nauibus non
paucis tempeſtate deletis. Cuius belli occaſione factum eſt, vt ſumma
annonæ apud Hollandos eſſet caritas. Lubecenſes enim Danis coniuncti
Zontam clauſetant, nec Hollandos eam tranſire volebant, ægerrimè fe-
rentes, quòd nauibus & milite eorum inſtructus Chriſtiernus nouum
eis concitaſſet bellum; quamquam eò Regem Chriſtiernum redegiſ-
ſent, vt Anſloij muris incluſus, ſe defendere cogeretur, qui & non multò
pòſt per ſpeciem compoſitionis in hoſtium claſſem cum paucis ingreſ-
ſus, cauſantium (ſed falsò, vt volunt) quòd leges induciarum violare eſſet
conatus, Sundeburgi arci Holſatiæ munitiſſimæ captiuus includitur, in
qua poſt annos vigintiquinque obiit. Tandem ſequenti Iunio Belgæ
cum Danis ac Lubecenſibus Coppenhauiæ congregati, firmam æter-
námque pacem fecerunt. Tertio Decembris Cæſar in Germaniam pro-
fecturus, primùm Tornacum certis de cauſis contendit, ibique eo die
Equitum Aurei velleris numerum, nouis aliquot adſcitis, ſupplet. Men-
ſe Ianuario anni 1532. Cæſar è Belgio Ratisbonam ad Comitia conten- 1532
dit; Kalendiſque Februarij Moguntiam veniens, Archipræſule ac Pala-
tino petente, concedit, cum Proteſtantibus de pace agi liceat. Sed num-
quam res ad optatum finem perueniſſet, niſi Solymannus Turcarum
Rex cum trecentis virorum millibus ad expugnandam Auſtriæ Vien-
nam aduenire fuiſſet nuntiatus. Quare concedente Cæſare, vt ad tem-
pus Generalis aut Prouincialis Concilij Proteſtantes ſine vlla moleſtia
Religionis nouæ ritibus vterentur, communibus omnes conſilijs ac ani-
mis auxilia Cæſari contra Solymannum mittunt. Erant autem in Pro-
teſtantium fœdere Germaniæ Principes ſeptem, Ciuitates viginti qua-
tuor. His ſe non Religionis cauſa, ſed quòd Ferdinandum Rom. Re-
gem creatum non probarent, Bauari fratres iunxerant; Rex quoque
Francorum, qui apud Bauaros centum millia aureorum liliorum depo-
ſuerat. Erat & eis operam pollicitus Anglus, qui repudiata Cæſaris ma-
tertera, Annam Boulainam ex ſe in adulterio grauidam vxorem duce-
re animo decreuerat. Ita Heuterus. Sed Cochlæus huius æui Scriptor in
hunc modum narrat ad annum præſentem: Cæſar vt eiuſmodi motus
conſpirationeſque ſectarum in Germania incruentis conſilijs reprime-

Auxilia Chriſtiernus Danus à Belgis accipit recuperando Regno, ſed nullo fructu.

Tandem Chriſtiernus ab hoſtibus in carcerem compingitur, vbi poſt aliquot annos obijt.

Conceditur à Cæſare Lutheranis ad tempus quies vt ſimul auxilia mittant contra irruentem Turcam.

1532 ret, atque compeſceret, indixerat Dietam, vt vocant, Imperialem, Spiræ celebrandam. Verùm vbi intellexit maximum Turcarum apparatum & exercitum appropinquare, tranſtulit eam Dietam Ratiſponæ celebrandam. Vbi cùm conueniſſent Cæſar Statuſque Imperij, Lutherani Principes cum confœderatis ſuis ſeorſum conuenerunt Sueinfordiæ in Franconia. Ad quos Cæſaris conſenſu profecti ſunt duo Electores, Moguntinus & Palatinus Rheni, vt cum ipſis tractarent de maturando aduerſus Turcas (qui iam cum maximis copijs in Vngariam peruenerant) auxilio, in Auguſtana Dieta promiſſo. Quantum hi apud eos profecerint, non eſt vulgo cognitum; retulerunt autem Cæſari Ratiſponæ. Intereà Turcarum tyrannus maximis cum copijs per Vngariam verſus Auſtriam, vt Viennam rurſus obſideret, contendebat. At Cæſar, miſſo illuc valido præſidio, feſtinatum, & iampridem Auguſtæ promiſſum auxilium exigens, è Burgundia quoque & ex Inferiori Germania egregium accerſiuit equitatum. Accurrerunt itaque plurimi vndique è Germania milites verſus Viennam: quorum omnium Dux & Imperator per ſeſe voluit eſſe Cæſar, qui Turcarum tyranno iam denuntiauerat ſuum aduentum, ad ineundum cum eo prælium. At Turca, qui totis viribus paruum circa fines Auſtriæ oppidum nomine Gynſam oppugnabat, multis diebus; cùm expugnare non poſſet, miratus præſidij virtutem, euocauit in colloquium oppidi Præfectum Regi Ferdinando fideliſſimum: qui vulneribus, laboribuſque & vigilijs confectus animi virtute Turcis admirationi ſpectaculoque fuit. Vbi cùm accepiſſet Turca, adueniſſe ipſum Cæſarem Viennam vſque, à qua nouem tantùm milliaribus diſtabat Gynſa, immemor addicti prælij, ſoluta obſidione turpi fuga retrò abijt, cùm eſſet alioqui bellicæ gloriæ auidiſſimus. Ne tamen impunè aufugeret, Cæſar ſeptemdecim millia Turcarum, qui populando moram fecerant, aſſecutus, internecioni dedit. Dimiſſo deinde exercitu, relicta Germania, in Italiam redijt; cùm paulò antè, moliente contra Turcas Cæſare, Dux Saxoniæ Ioannes Princeps Elector non longè à Wittenberga in loco venationis mortuus eſſet. Hactenus Cochlæus. Habuerat Cæſar iuxta Viennam in caſtris, vt nonnulli ſcribunt, ducenta ſexaginta hominum millia. At flos peditum centum millia, equitum triginta millia non ſuperabat. Dixiſſe Solymannus ad familiares fertur, non ſe temulentos Germanos, ſed Caroli fortunam reformidaſſe. Cæſar, cognito Solymanni regreſſu, in Italiam reuerti ſtatuit, quidquid frater Ferdinandus rogaret, Ioannem Vaiuodam Hungariâ eijceret; cui nil aliud tribuit, quàm vt Itali Auſtriacis iuncti, Duce Maramaldo, in Hungaria bellum gererent. Sed Itali in ſeditionem verſi, ad octo millia virorum, inuitis Ducibus, domum contendere,

Cæſare agente Comitia Ratiſpona, Lutherani Principes ſeorſim in Franconia conueniũt.

Intereà Turca cum maximis copijs iterùm verſus Auſtriam venit.

Occurrens ei Cæſar denuntiat ei prælium.

Turcarum Imp. relicta obſidione Gynſæ, turpi fuga retrò abijt; cæſi palabundi Turcæ à Cæſare ad ſeptemdecim millia.

Dictum Solymanni Turcarum Imp. de fortuna Cæſaris.

tendêre, reliqui cum Maramaldo manſere. Cæſar cum veteranis Germanis ac omnibus Hiſpanis, per Forum-Iulij Venetorumq́ue ditiones amicè ac pacatè incedens, Mediolanum peruenit, menſeq́ue Nouembri ad Ordines Imperij dat litteras, iubens pacem Ratiſponêſem obſeruent, fratremq́ue Rom. Regem agnoſcant, ſibi neceſſariò ex Italia in Hiſpaniam proficiſcendum. Sub anni finem Cæſar ac Pontifex iterùm Bononiam conuenere, ſed in negotiorum communicatione non ſatis conſenſere. Optabat Cęſar, Cathatinam Medicæam Vrbinatium Ducis filiam Franciſco Sfortiæ in vxorem daret; aſſerebat Pontifex, ſe eam Duci Aureliano Regis Francorum filio promiſiſſe. Tractabant tamen de nouo inter ſe ceteróſque Italiæ Principes fœdere ineundo, quod demum anno 1533. die vigeſimo quatto Februarij (die Cæſari toties fauſto) perfectum fuit. Comprehendebantur hoc fœdere Pontifex Clemens, Cæſar, Rom. Rex, omnéſque Italiæ Principes, exceptis Venetis. Hi ad præſentis Italiæ ſtatus defenſionem ſe inuicem obſtrinxere, exprimentes, quem quiſque militum numerum ac quantum auri eſſet collaturus, ſi quis Italiæ bellum intuliſſet, atque Antonium Leuam (quem Mediolani manere volebant) Confœderatorum Imperatorem nominant. Sub hoc tempus (Cochlæo teſtante) miſſi fuerunt in Germaniam Oratores duo: vnus à Papa Clemente, alter à Cæſare Carolo, qui Principibus ac Statibus Imperij annuntiarent futuri Concilij Generalis celebrationem in vna ex his tribus ciuitatibus, Mantua, Bononia, vel Placentia. Elector Saxoniæ differt reſponſum, donec cum ſuis cõſultet in Conuentu Smalkaldienſi ſub finem Iunij habendo. Facta igitur ibi deliberatione, ſcripſerunt reſponſum, in quo vbique prætulerunt Pontifici Cæſarem, flagitantes vt in Germania celebraretur Concilium. Hæc & plura Cochlæus. Quæ dum in Germania aguntur, Cæſar ſinceræ voluntatis ſuæ teſtimonium Italis quoque præbiturus, euocata è Belgio Chriſtierna Dana, ſororis Eliſabethæ filia, eam Franciſco Sfortiæ in vxorem dat; Feltrio Vrbinatium Duci Soram reſtituit; Columnios Proceres magnis donis proſequitur; Andreæ Auriæ Principatum Melfitanum confirmat; Mantuæ Duci Montferrati Marchionatus Diplomatis ſpem facit; Ferrariæ Ducem, adiudicata illi Mutina ac Rhegio, ſuum paulò antè fecerat; Venetos, reſtituto Sfortia, ſibi conciliarat; Pontificem, debellata ſubactaq́ue Florentia, ac deſponſata Alexandro Medicæo Margarita filia, ſibi deuinxerat. Atque in hunc modum rebus Italicis conſtitutis, initio veris Cæſar Bononia profectus Papiam venit, campoſq́ue ſua victoria, ac capti Francorum Regis, cæſiq́ue exercitus memoria nobilitatos, extanteſq́ue adhuc Francorum caſtrorum reliquias, monſtrante Vaſtio, ſummo cum gaudio inſpicit, pleneq́ue de eius pugnæ occaſione,

Margin: 1532

Rurſum colloquuntur Pontifex & Cæſar Bononiæ in Italia.

1533

Ipſi, Principeſq́; Italiæ, exceptis Venetis, fœdus inter ſe ſanciunt.

Denuntiatur Germanis de indicendo Generali Concilio.

Cæſar antequam in Hiſpaniam traiiciat, omnes paſſim Italos ſibi beneficiis deuincit.

Ddd 2 initio,

1533 initio, progreſſu, ac ſucceſſu edoctus, Mediolanum venit. Sfortia arce egreſſus, eam Cæſari relinquit, in priuatam quam in vrbe habebat, diuertens domum. Hîc ſe venationibus, donec omnia ad profectionem parata eſſe ex Auriæ litteris didiciſſet, recreat. Tum Genuam profectus, in ſuburbanis Auriæ magnificentiſſimis hortis excipitur, pauloque pòſt claſſem ſoluens, haud procul Maſſilia ſuborto ſecundo vento in altum delatus, paucis diebus in Hiſpaniam appellit. Hac æſtate dictus Andreas Auria Cæſarianæ claſſis Præfectus, Coronem Græciæ ciuitatem, quam ſuperiori anno, eiectis Turcis, occuparat, Hiſpanorumque præſidio munierat, iuſta Solymanni claſſe obſeſſam liberauit, ac de rebus neceſſarijs recreauit, Turcarum claſſe in varias partes diſſipata, terreſtrem quoque obſidionẽ relinquere ijs coactis. Intereà Francorum Rex Põtificem omni pollicitationum genere demulcens, tandem pridie Nonas Octobres Maſſiliam pertrahit, ac poſteaquam admodum amicè inter ſe aliquamdiu communicaſſent, Catharina Medicæa Vrbinatium Ducis filia, inſpiciente ſummopereque lætante Pontifice, Henrico Aureliæ Duci Regis Franciæ filio natu ſecundo, qui poſteà patri in Regno ſucceſſit, nubit, eique decimum ſextum nondum annum ingreſſo mox prima nocte in amplexus venit. Menſe Nouembri Pontifex, rebus omnibus Maſſiliæ cum Francorum Rege ex animi ſententia peractis, Genuam, indeque terreſtri itinere Romam peruenit, hominibus variè de hac eius profectione & Catharinę nuptiis iudicantibus. Hoc quoque anno Henricus Octauus Angliæ Rex, repudiata Catharina Cæſaris matertera, cum qua per viginti annos coniunctè vixerat, filiumque qui paucis diebus vixit, ac filiam Mariam Cæſaris filio Philippo poſteà nuptam ſuſceperat, Annam Boulainam Reginæ Catharinæ pediſequam, ex ſe grauidam, in vxorem, vti credi volebat, acceperat, ac Londini quarto Kal. Iunij corona redimiri iuſſit. Peperit Anna ſeptimo Idus Septembris filiam Eliſabetham, quæ ſorori Mariæ in Regno Angliæ ſucceſſit. Anno 1534. die vigeſimo tertio menſis Martij Rex Angliæ Henricus ob dictum repudium, & putatitias nuptias nullis ſacris admonitionibus

1534 aures præbens, lata Romæ ſententia condemnatur, & Boulainæ coniugium adulterium eſſe pronuntiatur. Quare grauiſſimo contra Romanam Eccleſiam concepto odio, cùm nullam ſui vindicandi aliam conſpiceret rationem, reiecta Sedis Apoſtolicæ obedientia, per ſuum Parlamentum die tertio Nouembris edicit, Regem ſummum caput Eccleſiæ Anglicanæ omnes agnoſcant, capitis pœna his qui non parent conſtituta. In Germania Philippus Haſſiæ Lantgrauius, Auſtriacæ creſcentis potentiæ æmulus, ac dudum à Franco ad concitandum Cæſari in Germania bellum inductus, clàm hoc anno in Franciam proficiſcitur, acceptaq; à Re-

Cæſar Mediolanum, hinc Genuam, inde in Hiſpaniam trāſmittit.

Auria inſignem cladem Turcis in Græcia infert.

Nubit Catharina Medicæa Pontificis neptis Henrico ſecundogenito Regis Frācorum.

Henricus VIII. Angliæ Rex, reiecta vxore, cum qua 20. annos vixerat, iungit ſe Annæ Boulainæ.

Declarato Romæ, Boulainæ coniugium eſſe adulterium, Anglus publicè edicit ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ omnes agnoſcāt pœna capitis.

à Rege pecunia, negotium reſtituendi Vlrichi Ducis Wirtembergij, ante decennium à Sueuico fœdere pulſi, ſuſcipit. Cogit è ſuis ac ſociis pecunia Francica iuſtas peditum equitúmque copias, ac tribus locis Ducatum Wirtembergicum ingreſſus, maioréque parte in poteſtatem redacta, ad oppidum Laufenum, Ferdinandi Rom. Regis copias, quibus Philippus Palatinus præerat, promptioribus cæſis, in fugam agit. Sed menſe Iulio pax certis legibus, Vlricho reſtituto, componitur: quam ea conditione Cæſar confirmauit, vt Vlrichus eiúſque heredes Ducatum Wirtembergij ab Auſtriæ Archiduce beneficiario iure obtinerent, feminæque in eum non ſuccederent, ſed deficiente virili herede Ducatus ad Auſtriacos deuolueretur, tum certum peditum equitúmque numerum contra vrbem Monaſterienſem, quam Anabaptiſtæ, eiecto Antiſtite, occuparant, mitteret. Etenim dicti Anabaptiſtæ ob ſeditioſa abſurdaq; dogmata, è Flandria, Hollandia, viciníſque locis dudum pulſi, cùm in Weſtphalia magno numero conſediſſent, tandem qui Monaſterij erant, menſe Februario huius anni res ſuas ſatis ex animo procedere videntes, digladiantibus ibidem toto biennio inter ſe Catholicis & Lutheranis; vt numero aucti certiùs vim facerent, Coeſveldiam, Weſaliam, Warendorpium, ac Oſenbruggum ad ſuæ ſectæ homines ſcribunt, datum ſibi à Deo Monaſterij Vatem, qui rectam eius voluntatem hominibus exponeret. (Hic erat Ioannes Beukelarius ſartor Leidenſis Hollandus, paulò pòſt Rex ab iis conſtitutus.) Proinde quamprimùm Monaſterium ſe conferrent, nihil eis defuturum, ſed in ſumma rerum affluentia victuros. Lectis litteris clàm magno numero è dictis oppidis Monaſterium confluunt, ac ciuium diſſidio opportunè & prudenter vtendum ſtatuentes (ne ſe Lutherani anticiparent) meliori ciuium parte per ſeditionem pulſa, Rempublicam inuadunt, Senatum è ſuis legunt, opportuna vrbis loca præſidiis muniunt, ſacella, Nobilium ædes, ſimiliáque in ciuitatis circuitu diruunt. Tum templa eorúmque ornatum diripiunt, ac vt fanatici (diuino enim ſe Spiritu concitari iactabant) per vrbem diſcurrunt, horribilique eiulatu ad populum vociferantur, de præteritis pœniterent, ac diuinæ iræ flagella impendentia auerterent. Et poſt hæc ſubitò correptis armis, omnes vrbe pellunt qui rebaptizari nolebant, eorúmque bona inuadentes in prædam vertunt. Et quoniam non dubitabant, quin Antiſtes ſuis amicorúmque viribus Monaſterium eſſet oppugnaturus, ſcribunt Harlemum, Amſtelrodamum, ac ad aliorum oppidorum præcipuos ſuæ ſectæ Præfectos, his inter cetera verbis: Chariſſimi fratres ac ſorores, certiores vos facimus, à Deo nobis patefactum iniunctumque, ſinguli veſtrûm quàm primùm ſe inſtruant profectioni verſus nouam electámque à Deo Ieruſalem. Tumultus enim horribilis toti inſtat ter-

1534

Initia belli Germanici occaſione pulſi nuper Ducis Wirtembergii.

Reſtituitur idem Dux certis legibus.

Anabaptiſtæ Rempublicã Monaſterienſem inuadunt.

Pulſis omnibus qui rebaptizari nolebãt, ad reſiſtendum ſe inſtruunt.

1534 rarum orbi, de qua locutus eſt Ieremias capite quinquageſimo primo, « dicens: Fugiat è Babylone, qui animam ſuam ſaluam cupit. Plura non « dico, ſed Dei nomine vobis præcipio, vt obediatis, ac opportunum tem- « pus elabi non ſinatis. Nemini curæ ſit incredulus maritus, nec vxor, « quemadmodum nec immorigeri liberi; opes ac diuitias, maritos, vxo- « res ac liberos noua Ieruſalem abundè ac affluenter habet & dabit. Pro- « inde nulla re vos onerate, præterquam auro, argento, panno lineo, veſte « vna præcipuaque, ac commeatu, quo in itinere exiguo tempore egebitis. « Curate autem vt ad dimidium milliatis præter Haſſelium iuxta Mon- « tis Monaſterium, vigeſimo quarto Martij circa meridiem conueniatis, « nec anteà nec poſteà. Si qui verò venire neglexerint, ſanguinis eorum in- « nocens eſſe volo, eaque de re obteſtor. Subſcriptum erat, Emanuel. His « litteris in varias ciuitates ac pagos dimiſſis, conuenere vigeſimo primo Martij iuxta Hollandiæ oppidum Monikendamum onerariæ ſupra triginta varij generis, alter de alterius profectione ignari; niſi quòd ſingulis in nauibus vnus erat rerum conſcius, qui omnium ſe inſcium ſimulans, diuino prorſus Spiritu impulſos naues huc direxiſſe, famam ſpargebat. Id autem ſtulti imperitique lubenter credebant. Communicatis igitur conſiliis, eodem die naues ſoluunt, ac Swartewateram contendunt. Sed quòd ante vel poſt vigeſimum quartum Martij conuenire non debebant, vno die medio Sinu in anchoris quieſcunt. Intereà Tranſiſulani varijs locis de eorum aduentu certiores facti, ignarique quò tanta tenderet quídve moliretur claſſis, Ducibus Droſſardis Vollenhouio ac Geelmudano è proximis ciuitatibus ac pagis magna multitudine cum armis in vnum conueniunt, ac Swartewateram contendentes, deſcenſum Anabaptiſtis, niſi iuſtam aduentus dediſſent cauſam, impedire conſtituunt. Illi Deo fidentes, à nemine vim timebant, ac propterea in terram ſine armis pro parte deſcenderant. Quare facilè ab armatis capti, cùm aliquot Præfecti in tortura rei veritatem edidiſſent, armorumque ingens repertus numerus verba comprobaſſet, capite puniuntur, vulgo in nauibus retruſo ac cuſtodito, donec Bruxella à Principe Maria didiciſſent, quid de eis ſtatui vellet. Princeps interfici omnes iuſſit, qui ſectam eiurare nollent, ceteros minis oneratos nudos dimitti. Nautæ cum nauibus ſunt dimiſſi, quòd ignoraſſe ſe docuiſſent qua de cauſa eſſent conducti. Reperta eſt in claſſe auri argentiq; magna copia, lineæ telæ complures, aliquot millia lancearum pedeſtrium, gladiorum, ſclopetorum cum puluere tormentario, tympana quatuor, & ſigna militaria quatuor. Hoc auxilio fruſtrati Monaſterienſes, è vicinis ciuitatibus ac pagis auxilia contraxerunt, vt Cochlæus ſubducit, ad trecentos (nequidquam Antiſtite vias obſidente) ac populum Monaſterienſem partim metu, partim

Inuitant omnes ad fanaticam ſuam nouam Ieruſalem.

Omnium eſſet copia, ſed tamen auro & argento & lineo panno, nulla re alia, ſe onerarent.

Oneraria ſupra triginta hominum fanaticorum ex Waterlandia illac tendunt.

Inſigniter caſtigantur à Droſſardis Vollenhouio ac Geelmudano.

Omnes qui ſectam eiurare nolebant, interfecti ſunt, ceteri nudi dimiſſi.

tim mendaciſſimis promiſſis in partes tractum, ad muniendam vrbem, 1534 propulſandoſque Antiſtitis conatus ſe conferunt. Erant autem huius factionis præcipui auctores Ioannes Matthæi piſtor Harlemenſis, Ioannes Beukelarius ſartor Leidanus, Ioannes Ghelanus, ac Ioannes Campenſis, qui ſe ſummi Dei Vates credi volebant: Hi è ſui ſimilibus Magiſtratum legunt viginti quatuor virorum, è quibus duo Conſules creabantur, Bernardus Cnipperdollius, ac Gerardus Cuipenbrouc. Ciues verò vno conſenſu omnibus occluſis tabernis, ad muniendam vrbem confluebant, cibum è publico accipientes. Primo die dabantur eis carnes recentes; altero, fumo induratæ; tertio, haleca, butyrum, caſeus. Hic modus obſeruabatur ſemper in ordinem rediens; nec ab opere domum ire licebat, niſi tertio quoque die ſemel, idque tempore pomeridiano, ſed ante tenebras redeundum erat. Nocte nemini abeſſe licebat. Singulis quoque diebus ſinguli Vates ad vrbis portas per continuam concionabantur horam, animabantque populum ad defenſionem nouæ Ieruſalem, ac Regni Sion. Premebat Antiſtes vrbem obſidione, ſed erumpit cum trecentis deuotis Retinctis eorum Dux, Vates Ioannes Matthæi Harlemius; ac Antiſtitis caſtra, illata clade non ſemel inuadit, ſpoliaque opima in vrbem refert. Quo euentu ex audaculo temerarius factus, quodam die cum triginta tantùm viris caſtra inuadit; pauciſque cæſis mox repellitur, ac cum maxima ſuorum parte interficitur, magno populi ſtupore, qui primum præcipuumque Vatem numquam à Deo deſertum iri, ſibi perſuaſerant. Sed in huius locum ſuccedit Ioannes Beukelarius Leidanus; qui nocte quadam è lecto euolans, nudus per vrbem diſcurrit, clamitans, Rex Sion adeſt; domumque reuerſus, mutum ſe per triduum ſimulat, ſcribens, Deum linguam ſuam immobilem tenere. Tertio die redditum ſibi linguæ vſum dicens, multa quæ ad belli ac politiæ ſtatum ſpectabant, ex diuina, vt dicebat, inſpiratione ordinauit. Tum prodit in publicum, ac vt ſinguli fortunas omnes in commune adferant, Deum iuſſiſſe ait, eum ſingulis neceſſaria liberaliter largiturum affirmans. Faber quidam ferrarius nomine Hubertus, liberiùs in hos Vates iocatus, ab alio Vate tormenti globo traiicitur, dicente, iuſſiſſe Deum ita faceret. Moyſaicis enim vtebatur verbis auctoritate plenis: Hæc dicit Dominus. Omnibus verò Edictis ac Statutis vitæ pœna tranſgreſſoribus erat conſtituta; perieréque ſimiles ob cauſas, aut quòd clàm defectionem meditarentur, ſupra quinquaginta viros, Vatibus ſemper carnificum officio fungentibus. Octauo Kal. Auguſti nouus Vates, opere aurifex, nomine Ioannes Duſentſchuir Warendorpius, in publicum prouolat, feſtinanſque ad Ioannem Beukelarium Leidanum, magno populi confluxu, furenti ac inſanienti ſimilis, Deum iubere ait, Beukelarius

Quatuor Vates Monaſterienſes, creatis Senatoribus & Conſulibus, ciues omnes vt occluſis tabernis ſe ad muniendam vrbem conferant, edicunt.

Præbebatur cibus omnibus è publico, mira œconomia.

Vnus Vatũ in caſtra Antiſtitis erumpens, primò victor, poſteà victus cadit.

Fingit Vates alius iuſſiſſe Deum, omnes in commune facultates conferrent.

Tertius iactat, Beukelarium ſartorem Leidanum à Deo Regem conſtitui.

1534 rius in Dauidis Regnum ſuccedat, Principeſque terrarum omnes ob impietatem ſubigat, pijſque Regnum perpetuum conſtituat, tandem id Chriſto traditurus. Hac ratione Beukelarius omnium conſenſu Monaſterij Rex conſtitutus, Bernardum Rotman Interpretem ſuum nominat; ordinarios ſtipatores duodecim, Conſiliarios quatuor hos, Gerardum Boucbinder Swollanum, Bernardum Crechtinc, vtrumque Sacerdotem apoſtatam, Henricum Rec ac Gerardum Reninc ciues Monaſterienſes. Deinde & Magiſtratum mutat, bellique Præfectos pro arbitrio conſtituit. Poſtremùm conuocato vniuerſo populo ad publicam cœnam, quæ in cœmeterio ſummi templi apparabatur, conuenere hominum vtriuſque ſexus quinque millia, appoſitæque fuere primùm carnes fumo induratæ, tum recentes elixæ (Belgæ *Hutſpot* vocant) potus tantùm cereuiſia fuit. Abſoluta ferè cœna, aduenit Rex, nigra holoſerica amictus tunica; torques aureus à dextro humero ad ſiniſtri ferè lateris femur propendebat, appendebatque illi orbis terræ aureus à duobus tranſuerſis gladijs perforatus. Capitis eius tegumentum aurea ornabatur corona è puro puto auro, dextra eiuſdem metalli ferebat ſceptrum. Deinde (verba ſunt Cochlæi) ſumpſerunt Rex & Regina placentas triticeas, quas fregerunt, aliiſque porrexerunt, dicentes: Accipite & manducate, atque annuntiate mortem Domini. Similiter & cantharum vini cum hiſce verbis: Accipite & bibite ex eo omnes, atque annuntiate mortem Domini. Sic & ſedentes poſteà, alter alteri porrexerunt ſub hiſce verbis: Accipe frater, aut ſoror, & comede ex hoc; ſicut Chriſtus ſe tradidit pro me, ita & ego me tradam pro te. Sic poſteà Rex quoque & Regina cum miniſtris ſuis, atque cum ijs qui ex vigilijs aduenerant, cœnam itidem celebrarunt aſſidentes menſæ. Peracta autem cœna, interrogauit Rex in genere totum cœtum, An parati eſſent omnes facere ac pati voluntatem Patris? Cunctis annuentibus, ait: Hæc eſt voluntas Patris, & hoc eius mandatum, vt aliquos veſtrûm emittam ad annuntiandum mirabilia eius quæ nobiſcum fecit. Deinde nominatim ex ſcheda legit eius Propheta, ſex qui irent Oſnaburgum, ſex qui Casfeldiam, & alios aliò. Hæc Cochlæus eius temporis Scriptor. Addit Heuterus, quòd cùm quædam concubinæ Regis (erant ex numero tredecim) iſta non probaſſent, falſo obiecto adulterio capite punitæ ſint, ipſo Rege hanc eis operam dignante. Reliqua dicentur mox anno ſequenti. Hoc anno Romæ moritur Papa Clemens Septimus diuturno morbo tabefactus: ſuccedit Alexander Farneſius Romana familia natus, qui Paulus Tertius nominari voluit, Romanis lætantibus quòd pòſt tredecim Pontifices, ſpatio centum ac trium annorum, iterùm Romani generis Papam in D. Petri Sede ſecundo nonas Nouembris ſedentem vidiſſent.

Sumit ſibi Rex fanaticus ſtipatores duodecim, eamque pro arbitrio conſtituit.

Rex omnibus dat cœnam veſtitu planè regio.

O impios irriſores Cœnæ Dominicæ!

Mittit ſuos Rex ad vicinas vrbes, ipſe ſe interim oblectās concubinis tredecim.

Mortuo Clementi Septimo ſuccedit Paulus Tertius Farneſius Romanus.

Cona-

Conabantur intereà Anabaptiſtæ varijs Hollandiæ ac Friſiæ locis vires colligere, ac Monaſterienſibus auxilio proficiſci, ſed ſemper detectæ coitiones fuere. Ianuarij die vigeſimo quarto anni proximi 1535. Leidam Hollandiæ claram ciuitatem occupare voluerunt; ſed in tempore aperta Magiſtratui proditione, armatæ ciuium tribus vi obuiàm eorum cœptis iuere; captiui gladio ac igne periere, feminæ aquis ſunt ſuffocatæ. In Friſia menſe Aprili Audeclooſteram occupant, muniuntque, ſed expugnati, cæſi ac puniti plerique ſunt, ceteri in varias partes diffugêre. Decimo Maij Amſtelrodami res in ſummo fuerat periculo. Ædem enim publicam ſeu Prætoriam occuparant, auxiliaque expectantes, contra ciues aliquamdiu defenderant, diſcurrentibus interim eorum fautoribus nonnullis per plateas, viris ac feminis partim nudis partim veſtitis, ac horrendum inclamantibus, Væ, Væ, Væ, pœniteat vitæ anteactæ, adeſt poſtremus mundi dies; nouum Chriſti inſtat regnum; impij omnes (Catholicos indicabant) iam iam pœnas ſunt daturi. Sed tandem interfecti viginti octo, ceteri capti, aqua, igne, gladio aut laqueo periere: ex ciuibus etiam deſiderati aliquot, interque hos alter Conſulum. Turbarum architectus fuit Ioannes Ghelius, de quo ſuprà, Vates Monaſterio inter ceteros à Rege emiſſus, qui ſimulata pœnitentia, Bruxellæ gratiæ Diploma obtinuerat, atque eo tutus Amſtelrodami conſidebat. Is, cùm aliquamdiu ſclopeti continua exoneratione ciues irritaſſet, globo traiectus occubuerat. Harlemij etiam quidam eius ſectæ ædium tecta aſcendentes, è cælo conſilium ac cibum expectabant. Idem & alij, qui proceras conſcenderant arbores, à Deo ſe extorturos perſuaſerant. Sed cùm in vanum aliquot diebus rogaſſent ac expectaſſent, fame deficientes penum inuiſunt. Non pauci ſtultitiæ pœnas dantes, capti, irriſi ac ignominia notati, ciuitatibus pulſi ſunt. Nec melior fuit eorum qui in alias partes miſſi fuerant, fortuna, de quibus ſic Cochlæus Auctor grauis eius æui: At miſeri (inquit) ac fanatici homines illi, etſi gratioſi primùm à ciuibus audiri atque recepti fuerunt, præſertim Warendorpiæ & Coſfeldiæ, tamen breue fuit gaudium eorum. Epiſcopus enim, admoto milite, ſtatim compulit eos ciues, vt furioſos Prophetas in manus ipſius traderent. Oſnaburgi quoque mox qui eò venerant, comprehenſi fuerunt. Alij item octo qui Suſatum venerant, vbi compertum fuit quòd ſeditionem excitare intenderent, capti ac vltimo affecti ſunt ſupplicio. At qui Epiſcopo traditi fuerunt, tum liberè tum per torturas interrogati omnia intrepidè confeſſi fuerunt, ad mortem ita parati, vt ne vnus quidem ex ijs, oblata ſibi venia, reuocare aut agnoſcere ſuum errorem voluerit; vſque adeò validè afflati erant à ſæuo ac ſanguinario ſpiritu. Interrogati itaque de ſtatu ciuitatis Monaſterienſis, multa conformiter reſpon-

1535

Fruſtrà tentant Anabaptiſtæ Leidam ſuam facere.

Item Amſtelrodamum, vbi interfecti viginti octo, ceteri capti pœnas dedere.

Harlemij quidam & alij huius ſectæ à cælo fruſtrà cibum expectant.

Warendorpiæ, Coſfeldiæ, Oſnaburgi & Suſati de fanaticis his ſumptum ſupplicium.

1535 reſpondiſſe feruntur, quanta eſſet adhuc abundantia in auro, argento, alijſque pretioſis rebus; item in ſiligine, in hordeo ac lardo, in puluere tormentario. Ceterùm modicum ſupereſſe ſalis, caſeorumque & butyri: eſſe autem ibi adhuc bis mille ac ducentos viros armis ac bello validos, quibus ſenæ ſint vxores, ſinguliſque noctibus vigilare quingentos: Regem autem eorum expectare nouas copias ex Friſia & Hollandia; quibus receptis, vellet egredi, totamque terram ſibi ſubiugare. Hoc igitur modo extracta eſt obſidio vſque ad feſtum Natiuitatis Ioannis Baptiſtæ huius anni 1535. Tum verò per transfugam quemdam monſtrata eſt militibus via tråſeundi per aquam ad portam vnam quæ negligentiùs cuſtodiebatur. Per quam noctu ingreſſi milites, occiſis cuſtodibus, ſeſe ibi coniungentes, ac primo manè agminatim irruentes, quoſlibet obuios occiderunt. Deinde commiſſo prælio circa maiorem Eccleſiam, vbi munitiones ſuas habebant Anabaptiſtæ, victi ac cæſi ſunt quicumque arma portabant. Rex verò cum duobus præcipuis Conſiliarijs latitans in turre quadam, inde extractus eſt à militibus, multiſque menſibus in carcere cum alijs duobus reſeruatus, tandem dirum horrendi ſupplicij ſpectaculum factus eſt. Hęc Cochlęus. (nempe anno ſequenti die 22. Ianuarij Rex Beukelarius Sartor, & Conſiliarij duo Cnippertdollinchus & Crechtingus, forcipibus candẽtibus per horam integram vellicati necantur, extinctique caueis ferreis ſinguli illigati, è ſumma vrbis turri ſuſpenduntur, Rex etiam paulò ſublimior aliis.) Hoc eodem anno 1535. (pergit idem Cochlæus) optimi & doctiſſimi viri Ioannes Fiſcherus Epiſcopus Roffenſis & Thomas Morus ſupremus Cancellarius Regni aliquamdiu captiui, cùm neque diuortium neque defectionem Regis, qua ab obedientia Rom. Pontificis diſceſſit, ſeque ipſum ſupremum caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituit, approbarent, tandem ambò capite truncati, & vltimo ſupplicio publicè affecti ſunt. De quorum ſane paſſione (loquitur idem Cochlæus) ſcripſit quidam in hæc verba: Sexto Nonas Iulij obtruncatus eſt in Britannia Thomas Morus, non minorem conſtantiam in iudicio & ſupplicio præſeferens, quàm iniquiſſimo Athenienſium Senatuſconſulto condemnatus Socrates; paucis diebus ante illum interfecto Epiſcopo Roffenſi. Sed & audi quod vincit omnem feritatem. Caput Roffenſis inditum ſtipiti multis diebus omnium oculis fuit expoſitum; quod non modò non contabuiſſe, verùm etiam multò venerabilius eſſe factum ferebatur. Vbi is rumor percrebuit, mox amotum eſt loco. Et ne quid in Mori capite exiſteret, quo populus religione turbaretur, renouata eſt Thyeſtæa cœna, & caput eius non niſi longa coctura maceratum, quò celeriùs difflueret, haſtili eſt impoſitum. Secuta ſunt & alia plus ſatis Tragica & immania in pleroſque

Monaſterium armis recuperatur, omnibus obuiis occiſis.

Rex Beukelarius & duo Conſiliarij capti, forcipibuſque candẽtibus diſcerpti, è turri ſinguli caueis appenduntur.

Epiſcopus Roffenſis & Thomas Morus Cãcellarius in Anglia capite truncantur, quòd nollent probare diuortium defectionémque Regis.

Caput Roffenſis inditum ſtipiti, poſt multos dies etiam venerabilius conſpicitur.

1535

roſque Monachos in publico edita ſupplicia: demolita quoque Monaſteria, quorum locupletiſſimi cenſus Regis fiſco ſunt addicti. Hęc Cochlæus illius temporis Scriptor grauis. Eodem hoc anno Cæſar certior factus, Hariadenum Barbaroſſam, Argerij in Numidia Regem, Turcicæ claſſis Præfectum, eiecto Rege Muliaſſe, occupaſſe Regnum ac vrbem Tunetum haud procul veteris Carthaginis ruinis ſitum, Muleaſſem à ſe auxilium petentem reſtituendum decernit, numquam alioqui Siciliæ, Italiæ nec Hiſpaniæ littora à Turcarum inuaſionibus tuta fore iudicans. Itaque condito teſtamento, vxoreque grauida relicta, Hiſpaniæq; cura ei commiſſa, poſtridie Kal. Martij Madrilio Barcilonam proficiſcitur; quò paulò pôſt conuenerunt Belgarum onerariæ, militem & commeatum vehentes, tum & Luſitanorum carauallæ: demum paratis omnibus, trigeſimo Maij, quadriremem quam Andreas Auria cum viginti duabus triremibus adduxerat, conſcendit. Iunij die duodecimo Calarim Sardiniæ appellit, ac in Siciliam veniſſe intelligit Germanos, Hiſpanos & Italos, tum etiam Pontificias Antonij Auriæ, ac Procerum Melitenſium naues, eratque hæc claſſis viginti quatuor triremium, ac triginta ſex onerariarum; ſimul verò coniuncta claſſis ſeptingentarum nauium numerum excedebat. Audito Cæſariani Sacro, claſſem decimo quarto Iunij mari committentes, poſtero die Africam, hoſtiúmque ignes in promontoriorum ſpeculis conſpiciunt. Occupant triremes Portum Farinæ, quatuor milliaribus Guleta diſtantem, vbi Cæſar iactis anchoris, onerarias, quæ poſt tres horas adfuere, expectat. Tum propius Guletam Cæſar mouet, ac Barbaroſſam, qui haud procul cum ſua claſſe abeſſe dicebatur, opperitur. Sed cùm aliquamdiu fruſtrà expectaſſet, duæ tãtùm Francorum exploratoriæ naues audaciùs prouectæ capiuntur. Examinati adeò obſtupuere, vt ad propoſita non reſponderent. Receptis animis faſſi ſunt ſe Tuneto ac Guleta venire, tendereq; Maſſiliam: addebantque, Secretarium Franciæ Regis Foreſtium, qui paulò antè cum Barbaroſſæ Legato è Francia venerat, ab eodem Conſtantinopolim miſſum, vt Solymannum de Cæſaris claſſe edoceret; inſtituiſſe verò Barbaroſſam tam Guletæ quàm Tuneti nouas, docente Foreſtio, munitiones. Iunij die decimoſexto pedites equiteſque ac tormenta Cæſariana in terrã exponuntur, expugnatiſque aliquot munitionibus Guletæ appropinquant. Vaſtius productis tormentis à decimo octauo Iunij die vſq; ad vigeſimum tertium continuè Guletanas munitiones rumpit. Guletani leuibus quotidie præliis æquata clade cum Cæſarianis certabant. Habebat in proximis oliuetis Barbaroſſa militum ſtationem, qui Cæſarianis caſtris tormentis ſuis detrimentum inferebant. Cæſar ipſe eò profectus, captis tormentis, cæſiſque ſexaginta Turcis, ceteros pellit, deſideratis nouem viris,

Parat Cæſar expeditionem Tunetanam.

Conſcendit Cæſar claſſem, & poſtero die Africam conſpicit.

Franciæ duæ naues Tuneto venientes, à Cæſare captæ, dicunt tam edoctũ Turcam de eius aduẽtu à Secretario Regis Frãcorum.

Leuibus præliis certant Barbari cum Cæſarianis.

ac

1535 ac leuiter ſauciato Marchione Mondeiari. Iunij die vigeſimonono Muleaſſes ducentis comitatus Afris ad Cæſarem venit. Promittebat ingentia auxilia, ac multum commeatus, ſed verba fuerunt. Quarto Iulij omnibus ferè copiis Guletani erumpentes, pabulatores noſtros, qui magno numero exierant, inuadunt; & quamquam tempeſtas cum fulgure & tonitru omnia perturbaret, repelluntur. Diſpoſitis terra mariq́ue omnibus tormentis, decimo quarto Iulij ipſa aurora contra Guletam exonerari incipiunt, durauitq́ue vis vſque ad horam ſecundam pomeridianam. Tum omni exercitu, qui triginta millium erat virorum, ad pugnam parato, cùm Cæſar acies circumequitans militem ad fortiter agendum inflammaſſet, ſignum inuaſionis datur. Cumq́ue aliquamdiu acriter vtrimque eſſet pugnatum, tandem Cæſariani vi irrumpunt, obuióſque omnes ſternunt. Cecidere multi, nec tamen inulti. Capta ſunt Guletæ quadraginta tormenta, inter quæ & Francica, liliis ac iridibus inſignita. Captæ & centum quinquaginta Barbaroſſę naues in ſinum Guletanum ſubductæ. Quidquid erat, exceptis tormentis, militi in prædam ceſſit. Deinde relictis Guletæ ſexcentis militibus, mortuiſque magnis foſſis coopertis, Cæſar vigeſimo Iulij Tunetum verſus mouet, Andrea Auria ad claſſem, vt tormenta reduceret, relicto, ſex tantùm muralibus ac totidem campeſtribus militum corporibus attractis, Cæſarem ſequentibus; milites quinque dierum cibaria adferre iuſſi, cetera erat Auria ſubminiſtraturus. Cæſar vndique armis tectus, Hiſpanico inſidebat militari equo, ferream manu gerens clauam, perequitánſque peditum ordines, verbis vultuſque alacritate omnes animabat. Deinde ad equitum aciem in dextro latere reuerſus, ante cruci affixi Chriſti imaginem ſolus equitabat. Pedites Germani cum tormentis ac impedimentis in medio ibant, à lateribus Hiſpani Italique ſclopetarij, præcedente equitatu. Haud procul Tuneto in oliuetis ſedebat Barbaroſſa centum millia inermium Afrorum habens, ſed decem millibus Turcarum peditum, quos Conſtantinopoli aduexerat, fidens. Appropinquante Cæſare, (neceſſariò enim hac illi iter erat) tormentis vltrò citroq́ue exoneratis, pugna variis locis initur, magno Afrorum cum vlulatu, ac incondito noſtrorum clamore. Afri cùm facta impreſſione nil proficerent, cedebant, iterúmque reuertebantur. Sed magno detrimento à ſclopetariis accepto, haſtatorum Germanorum phalangem horrebant, vitabántque; cúmque ab hac illato pede vrgerentur, inde nimbo pilarum obruerentur, in fugam abeuntes, Turcis pugnam relinquunt, qui pro veteris virtutis fama conſtantiſſimè fortiſſiméque pugnantes, tandem numero obruti, ruptis ordinibus, pro maiori parte cæduntur. Barbaroſſa, deſertis tormentis ac impedimentis, Tunetum re deſperata ſe recipit, maiorem accepturus cladem, ſi Cæſa-

Ruina facta, inuaditur ſumma vi Guleta, ac tãdem capitur.

Milites quinque dierum cibaria parare iuſſi: cum his Cæſar Tunetum proficiſcitur.

Pugnatur fortiter, illinc centum amplius millia Barbari, hinc vix triginta millia Chriſtiani, victoria tandem ad noſtros inclinante.

Cæſariani ſiti propè enecti inſequi potuiſſent. Vulgus militum, exuta veſte linea, repertaque aqua turbida eam immergebat, ac exſugebat. Sed nox neceſſitati, repertis puteis, auxilium tulit. Summo manè, vigeſimo primo die Iulij, caſtra Cæſar mouet: ac ab aliquot fugitiuis Chriſtianis fit certior, Barbaroſſam cum equorum ac tormentorum parte, deſerto Tuneto, in proximum montem caſtra poſuiſſe, poſtero die reliqua ablaturum, ac arcem, incenſo puluere tormentario cum captiuis Chriſtianis, ac quidquid auferre non poſſet, abſumpturum; ſed captiuos, de prælij euentu, Cæſariſque aduentu certiores factos, ruptis catenis ſe liberaſſe, Barbaroſſam, occupata arce, excluſiſſe, eúmque deinde Gerbam vſque profugiſſe. Hæc, albis vexillis expoſitis, captiui vera eſſe ex arce teſtabantur; moxque nonnulli eorum emiſſi, tutóque ad Cæſarem delati, eum de rei veritate edocuere. Quare nemine reſiſtente Tunetum intrat, ſeruoſque Chriſtianos omnes, qui viginti millium numerum ſuperabat, liberos pronuntiat, veſtéſque ſingulis ac aureum donat; quo accepto, tanta cum lætitia Cæſari exercituique fauſta precabantur, vt omnibus lacrymas excuterent. Francos ſeruos Cæſar ad Regis Franciſci Legatum mittit; Hiſpanos, Italos, ac Germanos vt ſuos tractat, maioremque partem id petentem, militiæ ſuæ adſcribit. Reperta ſunt in arce Tunetana tormenta omnis generis complura, tentoria eximij operis, arma varia, erepta etiam Francis infelici expeditione Regis Ludouici ſancti. Rex Muleaſſes ciuibus iratus, quòd nil in tanta opportunitate pro ſe mouiſſent, conſentiente Cæſare vrbem militi dat diripiendam; fuereque non pauci, qui ſibi ſuíſque hîc opes quæſiere, aliis quinquaginta, aliis centum millia aureorum corradentibus. Vigeſimo tertio die Iulij Cæſar
» Muleaſſem in Regnum reſtituit, tributum ei annuum duorum falco-
» num ac pernicium equorum imponit, vtque deſerta Solymanni amici-
» tia, ſuam colat, præſidiariiſque Guletanis ſtipendia perſolui curet. Volebat Cæſar & Algerio Barbaroſſam pellere, ſed impeditus alui fluxu, quo miles promiſcuè laborabat, in Siciliam cum claſſe contendit, Guletæ præficiens Bernardinum Mendoſam cum præſidio mille Hiſpanorum peditum, iuſtoq; tormentorum numero, ac commeatu, additis decem, Duce Antonio Auria, triremibus. Exinde Cæſar Ioannem Luſitanum vxoris fratrem cum ſua claſſe domum dimittit, ipſe tandem vigeſimo ſecundo Augusti Drepanum venit. Hîc militi perſolutis ſtipendiis Cæſar claſſem dimittit, ſeruatis tantùm veteranis Hiſpanis, ac bis mille veteranis Germanis. Cæſarem Siculi centum quinquaginta millibus aureorum honorarunt. Deinde auditis populi querelis, ob malè adminiſtratam iuſtitiam, auctores partim capite plectit, partim exilio aut auro mulctat; reſtitutaque legibus auctoritate, Ferdinandum Gonzagam Siciliæ

1535

Cæſariani ſiti penè enecti.

Tuneto à Barbaroſſa derelicto Cæſar potitur.

Liberantur captiui Chriſtiani ad viginti millia.

Reſtituit Cæſar Muleaſſem in Regnũ Tunetanum, cautione vt præſidiariis Guletanis ſtipendia ſolui ſemper curaret.

Venit Cæſar in Siciliam ac inde Neapolim.

1535 ciliç Proregem nominat. Exin Meſſinæ conſcenſa claſſe, felici nauigatione menſe Nouembri Neapolim peruenit. Intereà vigeſimo quarto Octobris Mediolani moritur Franciſcus Sfortia, Inſubrum Dux, nullis ex vxore Chriſtierna, quæ nondum pubuerat, relictis liberis; cauſa noui inter Cæſarem ac Francum belli. Amicos igitur Francus ſibi paraturus, decimo nono Decembris Guilielmum Bellaium Smalcaldiam ad congregatos Proteſtantes mittit, petens in fœdus admitti. Illi non recuſant, modò contra Cæſarem, vt dicebant, nil ſanciatur. Idem Regis Angliæ Legato reſpondent. Cumque fœdus Smalcaldicum in annum tantùm vnum hucuſque fuiſſet initum, ac iterùm ſæpiùs renouatum, nunc in decennium continuauere.

Moritur Sfortia Inſubria Dux nullis relictis liberis. quæ iterùm cauſa noui belli.

1536 Menſe Ianuario anni 1536. obiit Catharina Arragona, Cæſaris Caroli matertera, ante triennium à marito Henrico Octauo Angliæ Rege repudiata, ac nunc, vt volunt, veneno ſublata, nubili relicta filia Maria, quæ poſteà Philippo Regi nupſit. Intereà Franciſcus Franciæ Rex, quòd mortuo Sfortia, miſſis ad Cæſarem Neapolim Legatis pro ditione Mediolanenſi, reſponſum pro voto non obtinuiſſet, copias rupta pace cogit, Duce Chabotio Ammirali, iubens auunculum Sabaudiæ Ducem ditione pellat, cauſatus ſe maternæ hereditatis portionem, cùm amicitia non poſſet, armis obtenturum. Sciebat enim, hac occupata prouincia, Mediolanum euadere manus ſuas non poſſe. Sub idem tempus Geneuenſes confœderati Bernenſibus, auctore Ioanne Caluino, Archipræſulem ſuum cum tota religione Catholica eiecerant. Cui cùm Sabaudus auxilio veniſſet, victores Confœderati, pulſo Sabaudo, multa ei ad lacum Lemanum ac Rhodanum opportuna loca adimunt. Accedit & hoc malum à Chabotio: qui cum Francicis copiis in Sabaudiam irrumpens, vniuerſam ferè occupat; tranſgreſſuſque Alpes Pedemontanam regionem inuadit, nullibi iuſtis, quæ reſiſterent, repertiis copiis. Vnde facilè in poteſtatem redigit Turrinum, Foſſanum ac Cherium, munitiſſima Prouinciæ oppida. Vercellas, Antonio Leua præſidium ſubmittente, capere non potuit. Carolus Dux, maiori ditionis parte exutus, cum vxore, filio, ac theſauro ad Cæſarem eſt profectus. Ineunte vere Cæſar Neapoli Romam profectus, à Pontifice Paulo ac Romanis ſummo cum honore excipitur. Româ Senas, inde Florentiam, coëuntibus vndiq; copiis venit. Florentiâ Lucam proficiſcitur, indeque, tranſgreſſo Apennino, Aſtam veniens, ab Antonio Leua Foſſanum expugnatum, ac Franciſcum Saluſſium, deſerto Franco, ſuas partes amplexum diſcit. Quo felici rerum initio, ad Alpes maturè tranſcendendas, atque ad interiora Franciæ inuadenda, mirum in modum eſt inuitatus. Rebus igitur omnibus paratis, ſubſequente per Liguriæ littora cum inſtructiſſima claſſe ac Italicis cohortibus Andrea Auria, Cæſar per mari-

Francus rupta pace copias cogit, & primùm in Sabaudia ſibi proponit maternam hereditatem.

Eodem tempore confœderati Heluetij heretici multa Sabaudo quoque adimunt.

Itaque Carolus Sabaudia Dux cum vxore, filio, ac theſauro ad Cæſarem confugit.

timas

1536

Cæſar inſtis cum copiis Lugdunenſis prouinciæ fines inuadit.

timas Alpes, ac Tendanos colles, Lugdunenſis prouinciæ fines iuſto cum exercitu intrat. Auria Antipolim ac Gratiam capit diripitque. Cæſar, recenſitis copiis, circiter quadraginta millia inuenit; promotiſque ad Fanum Maximini caſtris, captiſque aliquot oppidulis ac arcibus, Francos compluribus minutis prælijs non ſine detrimento ſuperauerat, tandemque ad Aquas Sextias, indeque haud procul Maſſilia caſtra locans, inſpecto vetuſtæ vrbis ſitu, Arelatenſem agrum latè vaſtat. At verò dum Francus cogendis contra Cæſarem copiis eſt intentus, ecce nuntium accipit Delphinum filium, è tribus natu maximum, octodecim annos natum repentino morbo extinctum. Volunt Franci veneno ſublatum inſtinctu Antonij Leuæ Ducis Cæſariani. Sed quæ illi cauſa, cùm adhuc ſupereſſent duo Regij filij? Maſſæus eo tempore viuens ſic habet: Menſe Auguſto primogenitus Regis mortuus eſt non ſine toxico; quod aiunt ſibi propinatum à ſeruo fratris eius, vt herus ſuus fieret Delphinus. Hæc ille. Alij explicatiùs inuentum vxoris eius Catharinæ Medicææ interpretantur.

Delphinus Franciæ ſubitò moritur, non ſine ſuſpicione veneni.

Rex Franciſcus, receptis præter Francos ſuos Heluetiorum viginti millibus, ad Cabilonem caſtrametatur, Cæſarianos peſtilenti fluxu alui grauiter laborantes preſſurus. Prælio enim nec tunc cum fortunatiſſimo Cæſare certare auſus erat. Sed is, antequam maiori incommodo vrgeretur (morbo in caſtris deſiderato Antonio Leua viro fortiſſimo) quo venerat itinere in Liguriam eſt reuerſus, perditis morbo multis viris præclaris, ac ſupra duodecim millibus militum.

Cæſar exercitu peſtilenti alui fluxu laborante (quo & Leua obiit) in Italiam reuerti cogitur.

Dum Cæſar ad Aquas Sextias caſtra habet, Henricus Naſſauij ac Adrianus Reuſſij Comites, eductis viginti millibus peditum ac ſex millibus Belgarum equitum, in Picardiam contendunt. Capiunt Braiam ad Somonam amnem ſitam. Guiſam, cæſis præſidiariis, expugnant, atce deditionem faciente. Tum vlteriùs in Franciam profecti omnia in prædam vertunt; quodque auferre non poterant, igne conſumunt.

Alia parte Belgæ Picardiam inuadunt. Braiam & Guiſam capiunt.

Hinc Peronam obſident forti præſidio inſeſſam. Productis tormentis, Cæſariani tribus locis oppugnationem aggrediuntur, factiſque ingentibus ruinis, inſtructis aciebus, cùm continuis quinque horis atrociſſimè eſſet pugnatum, Naſſauius, deſideratis trecentis viris, receptui canit; deſiderarunt Peronenſes octoginta quinque viros. Rurſum Auguſti die vigeſimo ſexto iterùm Perona vehementiſſimè oppugnatur, itemque octauo Septembris, ſed pari euentu.

Hinc Peronam, factis ruinis bis, ſed fruſtrà oppugnant.

Naſſauius ac Reuſſius obſtinatè ac fortiter reſiſti videntes, appropinquareque noua Francorum auxilia, deſerta Perona, copias ac tormenta diuidunt. Reuſſius cum Belgis Cameracum, Naſſauius cum Germanis Atrebatum proficiſcitur. Cæſar, dimiſſo Genuæ exercitu, conſcenſiſque triremibus, cum Carolo Sabaudiæ Duce, eius vxore ſorore Imperatricis, ac filio, deducente Auria, in Hiſpaniam contendit, ac de-

Cæſar traiicit in Hiſpaniam, vnà cum Duce Sabaudiæ, eius vxore, ſua ſorore, & filio eius.

1536 cimo Decembris felici nauigatione Barcilonam appulit. Hoc iterùm anno Anabaptiſtæ Pouldikij in Hollãdia, occupata domo munita, ſe armare conati, à milite quem Senatus Hollandiæ eò miſerat, ſuperati diſſipantur; capti vtriuſque ſexus vario mortis genere perierunt. Menſe Maio ciuitas Delfenſis apud Hollandos fortuito igne ferè tota conflagrauit: & quinto Idus Iulij moritur Baſileæ Deſiderius ille Eraſmus Roterodamus.

Geldrus concitat Danos in Cæſarem.

Æſtate huius anni Carolus Geldrus, etſi ferè ſeptuagenarius, quietis impatiens, per ſpeciem domandorum Groningenſium, qui ab auctoritate ſua, pulſo Carolo filio notho, quòd eum Anabaptiſtis fauere dicerent, paulò antè diſceſſerant, ac ceteros imitati Friſios ad Cæſarem tranſierant, inaugurato ibi octauo Iunij Cæſaris nomine Georgio Sceinckio, in ea ditione ac Friſia diſſimulando Cæſari bellum infert, inito fœdere cum Chriſtierno Tertio Daniæ Rege Cæſaris hoſte, cauſa Regis Chriſtierni Secundi. Meinardus Hammius ac Ioannes Hackeuordius Chri-

Occupant Dani Dãmum Friſiæ.

ſtierni Tertij nomine tria millia peditum cõſcribunt, occupantq; Dammum. Augetur indies è Geldria, Friſia ac Groninga numerus, quòd impunè rapto viuerent. Sub idem tempus Chriſtiernus Tertius obſidebat in Dania Coppenhauiam, pro Chriſtierno Secũdo facientem. Hanc vt Cæſar obſidione liberaret, militem conſcribi iubet, ac Frederico Comiti Palatino (qui in vxorem duxerat Dorotheam Chriſtierni Secundi filiam alteram) vt vxoris in Regnum Daniæ ius perſequeretur, naues ac pecuniam pollicetur. Palatinus ſtatim in Belgium mittit fratrem Wolfgangum cum quatuor millibus Germanorum peditum, iubetque iungens ſe Belgis auxilio Coppenhauiis proficiſcatur.

Sceinckius fruſtrà Dammum aliquoties oppugnat.

Sceinckius ſe breui Dammum expugnare poſſe exiſtimans, copias omnes Daniæ deſtinatas Dammo Friſico adhibet. Sed præſidiarij ac ciues pecunia & commeatu Regis Daniæ animati (qui deſtinere tantùm volebat tantiſper Cæſaris vires, donec ipſe Coppenhauia potiretur) adeò Dammum munierant, vt nulla vi Sceinckius expugnare poſſet, quamquam non ſemel, maioribus

Coppenhagia hactenus pro Chriſtierno Secundo faciens, tãdem Chriſtierno Tertio ſe dedit.

tormentis diſiectis munitionibus, non ſine exiguo detrimento id eſſet expertus. Quare erectis opportunis ac neceſſariis locis caſtellis, fame ad deditionem eos cogere molitur. Intereà Coppenhauij extrema rerum omnium inopia preſſi Chriſtierno Tertio deditionem faciunt. Quo intellecto, Wolfgangus Palatinus ad fratrem in Germaniam redit. Tan-

Sceinckius Dammo fame domito, ad alia loca à Geldro inſeſſa copias trãſfert.

dem & Dammij fame preſſi Idibus Septembris Sceinckio ſe dedunt, nulla alia conditione, quàm vt præſidiarij vacui, albam manu virgulam ferentes, in Geldriam ac Daniam liberi abirent. Exinde Dammi munitiones, Groninganis inſtantibus, demoliuntur; foſſæ replentur, portæ diruuntur, leges ac immunitates abrogantur. Vigeſimo ſecundo die Septẽbris Sceinckius arcem Weddanam ad deditionem cogit. Tum Groningam

ningam reuerſus, rebuſque neceſſariis conſtitutis, vxoreque Ioanna Eg- 1536
mondia ibi relicta, ad exercitum, quem ad obſidendam Couuordiam
ac Bronckhorſtium à Geldris infeſſa miſerat, venit. Poſt alterum ob-
ſidionis menſem Couuordia, rebus omnibus ſaluis, cum arce deditio-
nem facit. Poſtridie Kal. Decembris Bronckhorſtium iiſdem conditio-
nibus in poteſtatem venit. Coëgerant Geldri haud procul Dauentria iu-
ſti exercitus ſpeciem. Contra hos properat Sceinckius, in itinere arcem
Diepenhorſtiam expugnans: quo eius ſucceſſu territi Geldri, deſertis ca-
ſtris, domum dilabuntur. Poſteà pax iterùm cum Geldro eſt facta, & vi- *Pax iterùm cum Geldro.*
geſima ſecunda Decembris Bruxellæ publicata, militeſque omnes qui
in Friſia, agro Groningano, Geldria, ditione Vltraiectina, ac Trans-Iſu-
lania erant, in Brabantiam, indeque in Arteſiam conueniunt, ituri cum
Burano ceteriſque Cæſaris Ducibus contra Francos. Anno 1537. Kalen- 1537
dis Februarij miſſa à Rege Franciſco Terowanam, dudum ne quid in-
ferretur à Belgis obſeſſam, auxilia, oppidum noctis obſcuritate, ac ingen-
tis tempeſtatis beneficio deceptis Cæſarianis, intrauere. Tum coactis in *Franci Teruuanam commeatu recreant.*
vnum copiis, Anna (ſeu Annæo) Mommorantio Legato conſtituto,
contra Belgas mittit. Deditionem illi ſtatim facit arx Auchiaca. Inde ad
oppidum Heſdinum ditionis Atrebatenſis caſtra locat. Cæſariani oppi-
di imbecillitate diffiſi, ad arcem, quæ munitiſſima erat, ſe contulere. Præ-
erat ei nomine Cæſaris Sanſonius Namurcæus, Borbeſij Dominus, cum
quingentis peditibus, ac Eſtrumellius cum totidem aliis. Habebat Rex
in exercitu vltra viginti quinque virorum millia: cumque actis cuniculis
parum proficeret, productis tormentis ingentem in muro ruinam facit.
Aduolant ad hiatum Francorum aliquot cohortes, ſed non exiguo ac- *Occupant Heſdinum & arcem, etſi non ſine ſanguine.*
cepto detrimento, clariſque aliquot deſideratis viris repelluntur, cadente
inter alios Carolo Builio, Sanxerræ Comite. Sed cùm Cæſariani non diu
ſe vim ſuſtentaturos cenſerent, res incolumes pacti, Regi arcem cum
oppido ac tormentis reliquere. Hîc Sercinij Domino in præſidio relicto,
Fanum D. Pauli, quod hucuſque neutrius fuerat partis, cum arce occu- *Itē Fanum D. Pauli & alia quædam loca.*
pat, ac muniri ingenio arteq; Antonij Caſtelli iubet; interim dum ope-
ra fiunt, cum exercitu Perneſij, ne quis ea impediret, ſedens. Paulò pôſt
occupat & Lillerium, præſidioque firmat: expugnat Venantiam in palu-
de ſitam, prælio vtrique parti cruento; Marauillæ idem conaturus, niſi
Reuſſius cum quatuor peditum millibus ac ſexcentis equitibus adueniſ-
ſet. Fano D. Pauli nondum planè permunito Rex præficit Ioannem Tu-
reuillium Villaboni Dominū, attributis illi bis mille peditibus, ac ſex-
centis equitibus; arci verò Reinerum Pallierium cùm mille peditibus;
qui omnes, æquato cum foſſoribus labore, cœpta opera perficere conan-
tur. Exinde Rex Dorlanum reuerſus, exercitum dimittit, exceptis octo

 milli-

1537

Rex Francorum, ſuis in præſidia diſpoſitis, in Franciam reuerſis.

millibus Germanorum peditum, quos Guilielmus Furſtenbergij Comes ducebat, quem Dorſani, additis aliquot equitibus, in præſidio reliquit, vt Fano D. Pauli, exigente neceſſitate, auxilio eſſet. Noua enim opera Reuſſius, cum mille ducentis equitibus ad oppidum vſque excurrens, diligenter inſpexerat. Menſe Iunio Reuſſius Lentſij apud Atrebates copias cogit, ac cum Burę Comite ad Fanum D. Pauli veniens, aperiri portas Cæſari iubet. Reſpondent Franci, expugnata Perona, ſe deliberaturos, quid eſſent facturi. Ægrè fert miles Germanus ſe irrideri. Quare tormentis facta ruina, acceptoque oppugnationis ſigno, ira perciti ad oppidum conuolant. Reſiſtunt acriter Franci. Dumque ad ruinas dubio

Cæſariani cruenta oppugnatione Fanū D. Pauli ſibi vindicant.

Marte pugnatur, quinque Cæſarianæ cohortes ab altera oppidi parte, iuſtum præſidium non reperientes, interfectis viginti quinque cuſtodibus, in oppidum perrumpunt, ac propugnantes à tergo inuadunt. Cæſariani qui ad ruinas pugnabant, ſuos in oppidum perueniſſe intelligentes, tandem quoque vi irrumpunt, nemini parcunt, Præfectos cum militibus interficiunt, capto tantùm Villabonio, Bellaio, Laubino, Blerencurtio, Iuillio, cum paucis aliis. Cecidêre in oppido ác arce circiter quater mille quingenti Franci præſidiarij, exceptis ciuibus; fœminis quoque nec pueris parcitum eſt; tanto furore crebris Francorum ſcommatibus irritati fuerant Germani. Inclinante die, Buranus, educto milite, captiuos omnes ad ſe perduci iuſſit. Villabonius Grauelingam miſſus, poſteà pro libertate decem millia aureorum liliorum ſoluit. Rex, intellecta Fani D. Pauli oppugnatione, Annam Mommorantium cum Delphino Henrico in auxilium miſerat. Sed certiores de expugnatione, ad fines

Buranus incenſo oppido dirutaq́ arce ac munitionibus exercitum ſuum recenſet.

defendendos rediere. Buranus, incenſo oppido, diruta arce, ac demolitis munitionibus, poſteà exercitum recenſet, repperitque circiter quindecim millia Germanorum, ac octo millia Wallonum peditum, Belgarumque equitum octo millia. Motis Fano D. Pauli caſtris, cùm Heſdinum tranſiiſſet, Monſtreulij muros productis tormentis verberat. Canaplæ Dominus, oppido diffidens, impetrata ciuibus ac militibus rerum omnium incolumitate, exeundique cum armis poteſtate, Burano

Franci iterùm Terovvanæ res neceſſarias inferunt.

deditionem facit. Eodem tempore Terowanam Franci iterùm de rebus neceſſariis recreant. Iunij die vigeſimo ſecundo Delphinus cum Mommorantio omnibuſque copiis Ambianum venit, euocatoque ad ſe cum Germanis peditibus Furſtenbergio, his alia Germanorum peditum quatuor millia bello Danico ac Monaſterienſi exercitata, quos ducebat

Diſiecta erant Terovvanæ à Burano mœnia & vallum.

Nicolaus Ruſtikius, dictus Gibboſus, iungit; qui cùm Abbeuillam conueniſſent, Annibaldo iubet Terowanam puluerem tormentarium, ac ſclopetarios pedites introduceret. Buranus enim, diſiectis mœnibus ac vallo, in ſummum oppidanos periculum adduxerat. Proficiſcitur Heſdino

dino Annibaldus cum quadringentis ſclopetariis peditibus, ac aliquot 1537
equitibus, ſingulis è humero ſacculum tormentario puluere plenum deferentibus: qui ſine detrimēto Terowanam intrauere. Annibaldus certo extra oppidum loco cū equitibus grauis armaturæ eos expectat equites, qui pedites Terowanam erant comitati. At ij pugnandi deſiderio flagrātes, contrà quàm iuſſum erat, aduenientes Cæſarianos excipiunt, temereq; prælium committunt; Altera enim Cæſarianorum equitum pars auio vſa itinere, Annibaldo à fronte occurrit, inuaditque. Committitur duobus diuerſis locis inter equites acre prælium, deteriori Francorum conditione, quòd à fronte ac tergo intercluſi, iniquo loco reſiſterent. Quare tandem, multis deſideratis ſauciatiſque, ruptis ordinibus in fugam coniiciuntur. Annibaldus equo deiectus capitur, ac cum eo Piennæ Dominus, Comes Villarſij, Doius, Capuſſenantius Epirotarum Præfectus, Franciſcus Bernardinus, Sanſacus, aliique nonnulli ordinum ductores. Capuſſenantius capite eſt plexus, quòd à Cæſare ad Regem transfugiſſet. Piennius, liberato Seneſchalco Hannoniæ, liber eſt factus. Hæc ad Guinegatam ſeu Blangiſium, locum Belgarum contra Francos victoriis non ſemel nobilitatum, ſunt acta. Exinde Delphinus cum Mommorantio ad Terowanæ expugnationem impediendam cum viginti ſex millibus peditum, ac grauis armaturæ mille ſexcentis, leuis bis mille equitibus, intra Guinegatam ac Terowanam ad flumen Canchæam munito loco, vnde non facilè ad pugnam cogi poterant, caſtra locant, in omnem rerum agendarum occaſionem intenti. Sed menſis Iulij initio, trium menſium induciæ inter Belgas ac Francos, moderante hinc Arſchoti Duce cum aliquot Cæſarianis Conſiliariis, inde Poietto Præſide Senatus Pariſienſis, ac Bertetauo Regis Secretario, his conditionibus conci-

Inſigni prælio vincuntur Franci à Cæſarianis.

Panguntur induciæ inter Francos & Belgas ad tres menſes.

» piuntur: Hoſtilia vltrò citroque ceſſanto. Alter alterius fugitiuos ne re-
» cipiunto. Rex durantibus induciis, in ditionem nec oppidum Fani
» D. Pauli militem mittito, nec locum aliquem munito. Subditi vtrim-
» que liberè commeanto. Rex duobus viris nobilibus, ac ſex eorum co-
» mitibus, tutum per Franciam iter concedito, vt cum mandatis ac litteris
» à Maria Auſtriaca in Hiſpaniam ad Cęſarem pacis tractandę cauſa pro-
» ficiſcantur. Actum Bonnij ſecundo Kal. Auguſti. Subſignauere Delphinus, Maria Auſtriaca, Florentius Buræ Comes, Dux Arſchoti, Anna Mommorantius, ac Conſiliarij. Dum hæc in Belgio aguntur, Alfonſus Daualus Vaſtij ac Piſcarij Marchio, mortuo Antonio Leua, à Cæſare Inſubribus Præfectus, coacta in vnum valida peditum equitumque manu, contra Francos, qui vniuerſam Sabaudiam ac partem Pedemontis, pulſo Duce Carolo, occuparant, contendit, ac Carmagnolam, cùm aliquamdiu obſediſſet, deditione in poteſtatem redigit. Cumque auxilia

Vaſtius in Sabaudia recuperat Carmagnolam.

1537 Germanorum, Duce Frederico Furſtembergio, Guilielmi fratre natu maximo, Vaſtio ſupeuenniſſent, iiſque ſex millia Hiſpanorum ac quatuor millia Italorum peditum cum iuſto equitatu iunxiſſet, Francos viribus inferiores cedere, ac in præſidia ſe conferre coëgit. Præerat hoc tempore Francis Humeriæ Dominus, qui militum inobedientia ac Pręfectorū diſſenſione nil poterat, niſi quòd, miſſis Turinum viginti quinque millibus aureorum nummûm in præſidiariorum ſtipendium, Pedemontem Vaſtio relinqueret, cum copiis Seſanam profectus. Vaſtius Aſtę in vnum coëgerat 25000. peditum, ac tria millia equitum, tormenta maiora viginti quatuor; cum quibus tertio Kalēd. Septembris Querſium obſidet, pauloque pòſt expugnat, diripitque: Albam Pompeiam, dedente Iulio Vrſino, recipit, præſidiariis cum armis & impedimentis Pignarollam in tutum deductis. Hinc Quieram, quam Fregoſius præſidio obtinebat, mouet. Sed cùm bis reiectus, tertiam pararet oppugnationem, expectare Fregoſius non auſus, Vaſtio Albanorum conditione Quieram dedidit, ac ad Humerij caſtra cum præſidiariis proficiſcitur. Hinc Vaſtius Pignarollam ciuitatem amplam, vaſtam, arte ac iuſto pręſidio munitam contendit. Præerat vrbi Franciſcus Ponteremius, cum quinque millibus peditum Italorum. Quare Vaſtius vi nil tentandum cēſens, diſtributo in circuitu exercitu, vrbem obſidet. Intereà Rex Franciſcus Lugduni exercitum cogebat, & Delphinum Annamq; Mommorantium ſecum proficiſci ac cum parte copiarum præire in Sabaudiam præcipit. Octobris die decimo profecti Lugduno, Briſonſonij Humerio ſe iungunt, inde Chaumontium proficiſcuntur, Cæſatianoſque, qui ſe, Duce Cæſare Maſio Neapolitano, ac Camillo Columna Romano, Suſanis vallibus munierant, proximis occupatis montibus pellunt. Vaſtius Suſanæ vallis ac Saltuum amiſſione intellecta, deſerta Pignarolla, Riuolam ſe cum exercitu confert, Regem, qui in itinere erat, eò loci exſpectaturus. Ducenti Hiſpani, atcem Suſanam cuſtodientes, Burrio Regiorum tormentorum Præfecto deditionem, conceſſa corporum impedimentorumque incolumitate, faciunt. Tum Vaſtius mutato conſilio Riuola profectus, ad flumen oppidi Moncallerij caſtra locat. Mommorantius cum Delphini copiis Vaſtium ſequens, in itinere arcem Villanam expugnat, ducentoſque Hiſpanos præſidiarios ad vnum omnes interficit. Inde caſtra Greuillam transfert, tribus à Vaſtio, qui Moncallerij adhuc erat, milliaribus: qui ſe impatem Regiis ſentiens, deſerto Moncallerio, relictiſque Quierſij quatuor peditum millibus, Duce Antonio Aragonio, Aſtam cum exercitu rediit. Cùm Padum Mommorantius, occupato Moncallerio, traieciſſet, munitiones ac oppidula omnia quæ circa Foſſanum, Albam, Quierſiam, ac Aſtam erant, in poteſtatem redigit, vbique

Itē Querſium, Albam Pompeiam, Quieram.

Rex Francorum collecto exercitu Vaſtio in Sabaudiam occurrit.

Deditur Franco arx Suſana.

Vaſtius Francis impar Aſtam ſe recipere cogitur.

vbique ingenti reperta commeatus copia, quo Turino in annum prouidir, eoque loci Regem expectare conſtituir: qui cùm Carignanum veniſſet, Delphinum ac Mommorantium ad ſe vocans, de belli ratione conſultanr. Intereà nuntius adeſt, tractari de pace, ac in eam rem inducias vſque in vigeſimum ſecundum Februarij anni ſequentis pactas, vnoquoque quod tum obtinebat retinente. Publicantur tertio Kal. Decembris nomine Cæſatis Aſtæ, ac nomine Regis Carmagnolæ. Kalend. Decembris Vaſtius, clarioribus comitarus ordinum ductoribus, Carmagnolæ Regem, Delphinum, ceteroſque Francorum Procetes inuiſit. Dimiſſis vtrimque exercitibus, Rex in citeriorem Franciam, Vaſtius Mediolanum rediit, miſſis Locatam Legatis, qui de pace agerenr. Sed cùm de conditionibus conuenire non poſſent, inducias in ſex menſes, hoc eſt in vigeſimum ſecundum Auguſti ſequentis anni prolongant, mirum in modum Leonora Cæſaris ſorore, Regis Franciſci vxore, pro pace laborante. Menſe quoque Maio Maria Auſtriaca nomine Cęſaris, magno Belgarum commodo, in tres annos inducias facit cum Chriſtierno Tertio Daniæ Rege, reſtituta Belgis Zondæ nauigatione. Hoc anno (loquitur Cochlæus) Romanus Pōtifex Paulus III. indixit Generale Concilium Manruæ celebrandum; ad quod Lutheranos quoq; Principes vocanit. Quod vbi intellexerunt Lurherus & complices eius, variis machinationibus ac ſcriptis, Concilij auctoritatem impugnare cœperunt. Etenim Wittembergæ euulgarunt 30. Propoſitiones, contra Concilia publicè diſputandas. Inter quas duodecima ſic habet: Concilium aut Epiſcopi congregati etrare poſſunt, æquè benè ſicut alij homines. Et ſequens hanc ita ait: Si autem non errent, hoc fit à caſu, aut ex merito alicuius ſancti ac boni viri, qui inter eos eſt. Sic ibi. Hoc anno Gandenſes tumultuari incipiunt, de quo pleniùs biennio pòſt. Sub initium ſequentis anni 1538. Cæſat cum Pontifice Paulo Tertio ac Venetis nouum fœdus facir, ſtipulante pro Cæſare Manrico Aguillarij Marchione, pro Venetis M. Antonio Contareno. Pontifex ipſe in Vaticano, vbi hæc agebantur, propria manu ſubſcripſir. Sexto igitur Idus Februarij Pontifex Paulus, Cæſar, ac Veneti, diuiſa inter ſe Græcia, contra Solymannum Turcam Italiæ minitantem bellum decetnunt, promirtente Cæſare octoginta duas triremes, toridem Venetis, Pontifice triginta ſex; quibus Cæſar atque Genuenſes onerarias, conuehendo commeatui pedeſtribuſque copiis, addebant, Ferdinando Gonzaga Siciliæ Prorege iis præfecto: vniuerſæ verò Confœderarorum claſſi Andreas Auria Cæſaris nomine erat imperaturus; Pontificiæ Marcus Grimannus, ac Paulus Iuſtinianus, Venetæ Vincentius Cappella præerat. Sed tantis in vnum coactis viribus, quamquam contrà prodiiſſet Solymanni Præfectus Hariadenus

1537

Nuntius adeſt, tractari de pace, & inducias vſque annum ſequentem prorogatas.

Induciæ quoque in tres annos cum Danis, reſtituta Belgis Zondæ nauigatione.

Edunt Lutherani ſuas Propoſitiones cōtra Concilium Generale tunc indictum.

1538

Fœdus ſanciunt Pontifex, Cæſar, Veneti cōtra Turcas.

Maximis coactis viribus, nullum tamen operæpretium factum.

1538 denus Barbaroſſa,nihil dignum memoria actum eſt,Auria pugnam artificio (vt volunt) detrectãte; at paulò pòſt nihilominùs Turcarum claſſe ingenti tempeſtate fœdè diſiecta. Quo perſpecto Veneti, ſoluto fœdere, vel cum Reipublicæ ſuæ incommodo pacem à Solymanno petiêre ac impetrauêre. Intereà Pontifex certior factus, Locatę nil inter Cæſarem ac Regem Franciſcum de pace tranſigi potuiſſe, Legatis ad vtrumq; miſſis effecit, ipſi Principes, eius conficiendæ cauſâ, ad Nicæam prouinciæ Lugdunenſis ciuitatem, Sabaudo parentem, ſe venturos pollicerentur, Pontifice eadem de cauſa tertio Martij Româ proficiſcente, ac decimoſexto Maij, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo quinto, honorifico cum comitatu Nicæam intrante. Exceptus eſt à Cæſare (qui pridie Villafrancam haud procul Nicęa ſitam, mari ex Hiſpania appulerat) ſumma cum reuerentia. Paulò pòſt Rex Franciſcus terreſtri itinere Villanouam Nicææ propinquam venit. Vterque Princeps ſolus cum Pontifice locutus, neceſſitates ei ſuas ſigillatim exponit. Verùm quamquam Pontifex, ſummique hinc inde vtriuſque ſexus Proceres diligentiſſimè pro pace laborarent, nil tamen aliud quàm decennales inducias impetrare potuerunt, his legibus: Induciæ decimo octauo Iunij huius anni incepturæ, in decennium durantote. Subditi liberè vltrò citroque terra marique commeantote. Quæ nunc vterque tenet, retineto. Agris vtrimque pulſi reſtituuntor, Neapolitanis ac Siculis rebellibus exceptis. Sabaudus, Genuenſes, Florentini, ac quicumque voluerint, induciis comprehenduntor. Factæ Bominij induciæ ratæ ſunto. Actum Nicææ decimo octauo Iunij. Pontifex ſummoperè laborabat, Cæſar ac Rex ſeſe inuiſerent, amplexarenturque. Sed magnis, vt aiebant, de cauſis id facere recuſarunt, Pontifice tanto honore ſe fruſtratum non parum dolente. Promulgatis Nicææ induciis, Leonora Franciæ Regina fratrem Cæſarem inuiſit, ſalutatque; qui ſtatim cum Pontifice Genuam eſt reuerſus, deſponditque filiam notham Margaritam, Alexandri Medicæi Florentiæ Ducis viduam adoleſcentulam, Octauio Farneſio, filio Petri Ludouici Farneſij, qui Pontificis Pauli è legitimo matrimonio erat filius. Genua Cæſar, valedicto Pontifice, in Hiſpaniam traiecturus, ad oppidum Aquæ mortuæ dictum (olim Foſſæ Marianæ) contendit, iis in partibus Regem Franciſcum hærere intelligens. Cui cùm per Legatum nuntiari iuſſiſſet, ſe eum amplecti ſalutareque velle, Rex lætatus ad Cæſaris quadriremem accurrit, eamque cum paucis intrans Proceribus, per horam cum eo ſolus eſt collocutus, admiſſo paulò pòſt ad manus oſculum Andrea Auria. Poſtero die Cæſar per præconem edici iubet, ne quis è claſſe in continentem exeat. Tum ad Regem pranſurus contendit, qui cum Regina, duobus filiis, ac magno Procerum numero obuiàm Cęſari prodiens,

Cùm de pace inter Cæſarem & Franciſcum nihil tranſigi poſſet, Pontifex arbitrum ſe offert.

Pontifex maior ſeptuagenario Nicæam ad Reges veniens, nihil tamen præter inducias decennales impetrauit.

Cæſar cum Pontifice Genuam venit, & filiã Margaritam nepoti Pontificis deſpondet.

Cæſar in Hiſpaniam reditum parat.

In itinere valdè amicè congrediuntur Cæſar & Francorum Rex.

prodiens, eum ad aulam deducit, apud quem & cœnatus ea nocte dormiuit,poſteroque die iterùm prandet. Exinde ad claſſem honorificè deductus, iterùm Rex cum exiguo comitatu Cæſaris quadriremem intrat;ac aliquamdiu hilariter combibentes, amiciſſimè tandem inuicem amplexi ac valedicentes, Cæſar ſua cum claſſe Hiſpaniam verſus, Rex in citeriorem Franciam contendit. Hæc cùm vtriuſque ſubditi intellexiſſent, ſolemniter gratias Deo egerunt, extructiſque publicis ignibus multa ſibi bona pollicebantur, quamuis pauca ſint ſecuta. Hoc anno pridie Kalendas Auguſti Arnhemi è viuis diſcedit Carolus Egmondius Geldriæ ac Iuliæ Dux,Comes Zutphaniæ, ætatis anno ferè ſeptuageſimo primo, nullis legitimis liberis relictis, nothis verò vtriuſque ſexus quamplurimis, poſtquam quinquaginta ferè annis, vt ſuprà retulimus,bella cum vicinis vario euentu geſſiſſet. Poſitum eſt illi Arnhemi 1538

Moritur Carolus Geldrus anno ætatis ſeptuageſimo primo, nullis relictis legitimis liberis.

„ſummo in templo Latinum tale Epitaphium: Admirabilis magnifi-
„centiæ Princeps illuſtriſſimus Carolus Dux Geldriæ & Iuliæ, Comes
„Zutphaniæ,Friſiorum, Groningæ, Couuordæ, Tencterorumque Do-
„minus, ad ærumnas ſuperandas vt alter Hercules natus, & vario rerum
„turbine tota vita iactatus, ad omnes fortunæ caſus inuictum animi ro-
„bur geſtabat. Chriſtianam inferioris Germaniæ Eccleſiam, prauis opi-
„nionum ſimultatibus pollutam,pectoris verè Chriſtiani conſtantia vel-
„uti ſacra anchora piiſſimè ſtabiliebat. Poſt infinita præclariſſimè geſta,
„tandem mentis iniquo vulnere confectus, obdormiebat in Chriſto, an-
„no M.D.XXXVIII. Iulij die ſecunda, noctis hora vndecima: vixit 70. an-
„nos,menſes 7. dies 21. horas 14. Sic Epitaphium.

Eius Epitaphium Arnhemi, vbi ſepultus eſt.

Et quamquam veteris actionis iure, poſtremiſque fœderis legibus ſolus Cæſar eiuſque heredes ei ſuccedere debebant, odij tamen inueterati contra Burgundos cauſa, Dux Carolus dictas regiones,cùm Francis,quod paulò antè tentarat(recuſantibus Geldris) relinquere non potuiſſet, Guilielmo Marcano Cliuiæ Duci, adoleſcēti viginti duorum annorum,Ordinum aliquot aſſenſu,conceſſit:qui paulò pòſt à Geldris in Ducem inauguratus, præcipuis ciuitatibus præſidia impoſuit: quæ res, vt narrabimus, paulò pòſt calamitoſiſſimo bello cauſam præbuit. Obiit etiam hoc menſe Euerardus à Marka, Cardinalis, Antiſtes Leodienſis.

Cliuiæ Dux ſcriptus à Geldro heres, Geldriæ inauguratur.

Nonis Octobris Leonora Regina Franciæ ac Maria Auſtriaca Cæſaris ſorores Cameraci ſe inuiſunt, ac de initis induciis congratulantur. Poſtero die Rex Franciſcus eòdem venit,nonoque Octobris die ad Fanum D. Quintini perductas,honorificentiſſimè per aliquot dies recreat. Inde Compengam reuerſus,in periculoſiſſimum ex maligno vlcere, quod in ventre eruperat, incidit morbum. Cùm conualuiſſet, in Pedemontem Præfectum mittit Annibaldum; qui ſtantibus induciis,adeò oppida muniuit, ac arcibus in officio populis

Francus hinc ſe pacem velle, inde nolle oſtendit.

1538 populis continendis inſtruxit, vt numquam poſteà inde Franci vi eiici potuerint. Accidit hoc anno in Hiſpania illud memoria dignum. Cæſar extra vrbem Toletanam nobiles, equeſtri ludicro certamine ex prouocatione concurrentes, ſpectatum, cum Imperatrice inerat, ac cum eo præcipui totius Hiſpaniæ Reguli. Ad vrbem redeuntes præcedebat & ſubſequebatur ingens hominum turba. Præcedebant in equis Proceres, diſcurrebant Præfecti Magiſtratuum cum oblongis pro more regionis virgulis turbam dimouentes; quorũ vnus ad præcedentes Proceres adequitans, iter accelerent, aduenientique cum Imperatrice Cæſari locum facerent, admonebat. Infantaſiæ Dux, è Mendoſiorum familia ortus, Procerum Hiſpaniæ potentiſſimus ac ditiſſimus, ſentiens & ſuum ab eius

Magno faſtu Mendoſius Præfectũ Regium in Hiſpania vulnerat præſente Cæſare.

virga verberari equum, Præfectum rogat, an ſe nouiſſet. Affirmat ille, vtque properet, admonet, adeſſe enim Cæſarem. Dux euaginato gladio Præfectum in capite grauiter vulnerat. Vulneratus Præfectus ad Cæſarem ſe conuertens, de vi ac iniuria conqueritur. Is ſe præſente factum moleſtè fert, moxque Ronchillius Iuriſperitus, vnus è tribus Aulæ Cæſaris rerum capitalium Præfectus, ad Ducis latus dextrum modeſtè adequitans, ſignificabat ſe eum captiuum Cæſaris iuſſu ducere. Ægrè id Dux, ægriùs multò eius comites viri nobiles ferre; è quibus vnus Ronchillium accedens, diſcederet, eum bis ſeriò admonet: qui vim quoque ac vulnera timens, paret, abitque. Exinde Dux ad aulam ſuam Toletum reuertitur, comitantibus ferè omnibus, deſerto Cæſare, Proceribus ac

Caſtigat Mendoſium Cæſar hoc tantùm, quòd numquam amplius eius opera vteretur.

Nobilibus. Cæſar pro tempore arrogantiam ac iniuriam à Duce ſibi legibuſque illatam diſſimulandam iudicauit, nil in eum grauius ſtatuens, quàm vt domi eum relinqueret, operaque eius in poſterum numquam vteretur, renuntiari ei iubens, ſaucium Præfectum ſecundùm leges à Iudice pro merito puniri curaret. Dux, actis Cæſari gratiis, cùm ſe tangi verborum ſale perciperet, Præfectum ſuo ſumptu curari, & poſteà quingentos ei aureos numerari iuſſit. Kalendis Maij anno 1539. Toleti è partu

1539

Moritur Eliſabetha Cæſaris coniunx è partu.

obiit Eliſabetha Luſitana Cæſaris vxor, filium, qui paucis diebus vixit, enixa, relicto filio Philippo, Maria ac Ioanna filiabus. Rex Franciſcus celeberrimas ei Pariſiis celebrauit exequias. Eodem menſe Gandenſes longa Cæſaris abſentia, militumque exauctoratione inſoleſcentes, coniurare inter ſe primùm in vrbe, deinde totam Flandriam, quod in ſe erat,

Gandenſes in Flandria tumultuãtur, pulſo Magiſtratu, Præfectiſq; Cæſaris.

turbare cœperunt: quod cùm diu clàm eſſe non poſſet, iamque famam ſpargi audirent, Magiſtratum Cæſariſque Præfectos vrbe pellunt, complurium ædes diripiunt, arreptiſque armis, cuſtodias in portis ac muris conſtituunt. Prima verò ſeditionis ac coniurationis cauſa hæc fuit. Anno 1536. vigente ardenteque cum Francis bello, Maria Auſtriaca Belgarum Gubernatrix, conuocatis omnium Prouinciarum Ordinibus, in Franci-

Francicum bellum obtinuit duodecies centena millia florenorum;è quibus Flandri pro ſua parte erant ſoluturi quadringenta millia. Oppoſuêre ſe ſoli Gandenſes Reginæ Mariæ, ceteris conſentientibus Flandris. Quare illa ciues Gandenſes Bruxellæ, Mechliniæ, Antuerpiæ, aliiſque locis repertos honeſta cuſtodia aſſeruari iubet, donec vrbs ſatisfeciſſet. Gandenſes,re intellecta, anno 1537. menſe Auguſto Bruxellam mittunt alterum vrbis ſuæ Syndicum, hominem turbulentum, Leuinum Blommium,qui vrbis nomine Reginæ offert libellum ſupplicem, petens, ciues dimittantur, allegans Gandenſes ad extraordinarias pecuniarum collationes cogi de Iure non poſſe, ob priuilegia à tribus diuerſis Comitibus vrbi collata; primùm anno 1296. à Comite Guidone; deinde anno 1334. à Comite Ludouico Neuerſio; tertium anno 1477. à Maria Burgunda, Caroli Audacis filia. Perplacet Reginæ Mariæ, de his iuridicè à Senatu Mechliniano, aut Bruxellæ in arcano Cæſaris Concilio diſputetur, priuilegiaque examinentur, ſe ſtaturam cuiuſcumque voluerint Concilij ſententiæ; ea tamen lege, intereà ſuam è quadringentis millibus portionem numerent, ſi ciues dimitti cupiant. Gandenſes Brugas, Iperas, ac ad Franconates mittunt Legatos, petentes contra dictam pecuniariam exactionem ſecum excipiant. Illi (paucis oppidulis exceptis) fœdus inire recuſant. Interim mittunt communi nomine ad Reginam Mariam vigeſimoquarto Septembris dicti anni Flandriæ Ordines ſupplicem libellum, petentes executionem differat, donec Cæſar in Hiſpania, de controuerſia edoctus, ſententiam declaraſſet. Dat in hanc rem Regina Flandris menſes tres. Contenti ſunt illi: ſoli Gandenſes in pertinacia perſiſtentes, pridie Kalendas Ianuarij contrà obteſtantur, breuius eſſe tempus, quàm vt intereà Cæſar pro rei magnitudine plenè edoceri poſſit: obteſtationemque ſuam à publico Tabellione in Acta referri petunt, offeruntque Reginæ è veteri more contra Francos in certos menſes vrbis ſumptu peditum numerum; ac niſi acceptet, de damno ac intereſſe per Tabellionem obteſtantur. Ceteri Flandri, hac in re à Gandenſibus diſſentientes, conſenſu Reginæ in Hiſpaniam ad Cæſarem mittunt. Cæſar audita legatione, lectiſque ſororis litteris, pridie Kalend. Februarij anni 1538. Gandenſibus ac Flandrenſibus reſcribit, Reginæ Mariæ, vt ſibi præſenti pareant; & ſi aliqua in re iniuriam immunitatibus ſuis fieri exiſtiment, Senatui id Mechliniano, aut arcano Concilio definiendum committant, horumque in aduentum ſuum ſententiæ ſtent, niſi pro ſeditioſis ac rebellibus haberi malint. Gandenſes, his intellectis, contumaciores fiunt, ac hoc anno ſupplicem libellum admodum prolixum ad Cæſarem in Hiſpaniam, alterúmque ad Reginam Mariam Bruxellam tertiò mittunt, iterùm loco pecuniæ militem offerentes. Huic libello

1539

Aperiuntur eiuſdẽ tumultus cauſa initia, prætextus, progreſſus.

Placet Mariæ Gubernatrici, de priuilegiis allegatis iuridicè decernatur, interim conceſſa ad bella ſumptus priùs præſtentur.

Nihilominùs conceduntur adhuc mẽſes tres, vt intereà ad Cæſarem in Hiſpaniam mittant.

Gandenſes oblatum nihili faciunt; ceteri Flandri mittunt, ſed fruſtrà.

Gandenſes etiam contumaciores fiunt.

1539 Cæſar non reſpondit, ſed iter in Belgium animo conſtituens, quid poſteà egerit, ſequenti anno narrabimus. Gandenſes ad rebellionem parati, etſi ceteras Flandriæ ciuitates inſaniæ ſuæ comites fieri nolle ſatis conſpicerent, tamen, cùm Mariam Auſtriacam, non liberatis ciuibus pedites equiteſquè cogere, Senatum Mechlinienſem contra ſe ſententiam protuliſſe, eámque executioni mandare cœpiſſe viderent; arma, pulſis executoribus, capiunt, proximaque vrbi munita loca occupant; mox deſperatione in timorem verſi, captiuos aliquot dimittunt. Deinde iterùm reſumptis animis conueniunt, dant nomina, & coniurationi ſubſcribunt; miſſiſque in Franciam ad Regem clàm litteris, Legatiſque, ampliſſimis cum mandatis, ei vrbem cum vniuerſa Flandria, ſi ſe ſuaque omnia in protectionem ſuſcipere vellet, offerunt. Rex, negotio rectè perpenſo, inducias nulla ratione violandas, oblatione incerti commodi iudicauit, maximè quòd ſpe pacis Ducatum ſe Mediolanenſem à ſincera Cæſaris liberalitate breui pro filio ſuo Carolo obtenturum confideret. Perſcribit igitur ſtatim Cæſari in Hiſpaniam, quid Gandenſes moliantur, eorumque ad ſe ſcriptas litteras vnà mittit. Tum Cæſar, re diu multumque perpenſa, per Franciam in Belgium proficiſci ſtatuit, etſi plures Regi non fidendum eſſe affirmarent, præmiſſoque Granuellano, accepta fide Regia & publica, ea conditione pacis leges conſcriberentur, quas in Belgio confirmaret, ne in Francia coactus feciſſe videretur, itineri ſe menſe Nouembri paruo cum comitatu committit, præficiens Hiſpaniæ Ioannem Talaueram Cardinalem Toletanum, ac Commendatorem Couos. Rex Franciſcus, valetudine nondum planè cõfirmata, Compenga Cęſari obuiàm proficiſcitur, filio Carolo ad Fanum D. Sebaſtiani, Delphino ad Fanũ Ioannis Luſij pręmiſſo. Vnde cum Cæſate Baionam, Burdegalem ac in Pictauiam menſe Decembri terreſtri itinere peruenere, cùm paulò antè Octobris die vigeſimoquarto Buræ obijſſet Florentius Egmondius Buræ Comes, Dominus Iſelſteinij, Leerdami, &c. vir conſilio manuque promptus. Menſe

Miſſis litteris & Legatis ſe cũ vniuerſa Flandria Regi Francorum offerunt.

Mittit Francus Gandenſium litteras in Hiſpaniam ad Cæſarem.

Hinc ergo, etſi periculoſa profectione, Cæſar per Franciam celeriter in Belgium tendit.

1540 Ianuario anni 1540. Cæſar Chaſtelleraultium venit, vbi Regem cum Regina Leonora repperit, à quibus ſummo cum honore pompaque receptus eſt. Inde Amboſiam Reges noctu intrauêre, tot in arce, quæ in edito eſt colle ſita, reſplendentibus tædis ac facibus, vt mox meridiem referret. Intrante Cæſare priorem arcis turrim, vnus facem ferens (caſu an ſtudio mihi ignotum) eam ſecretè incendit: cuius flamma cùm tapetes vndique inuaſiſſet, ſumum ingentem excitauit, ita vt Cæſar cum pleriſque aliis ferè fuerit ſuffocatus. Capti aliquot perpetrati facinoris ſuſpicione laborantes, cùm eos Rex ſtrangulari iuſſiſſet, exorante Cæſare vitam ſeruauere. Amboſia Bloſium, inde Aureliam Reges peruenere;

Amboſiæ ſummo cũ honore pompaq; à Rege Francorum excipitur.

nere; diſputatumque hîc fertur, variantibus ſententiis, de retinendo Cæſare; ſed contradicente Comeſtabile Mommorancio, nil fuiſſe concluſum. Aurelia Fonteneblaum, inde Pariſios Cæſar venit, non aliter ab omni hominum ordine, ſexu ac genere exceptus, quàm ſi Rex ipſe primùm inaugurandus aduenifſet. Septem in vrbe Regia moratus dies, Chantilli, Comeſtabilis arce, honorificè tractatur; emenſúſque Picardiam, ac à Rege ad Fanum vſque D. Quintini deductus, Cameracum, indéque vigeſimo primo Ianuarij Valencenas Hannoniæ venit, hucuſque eum Baiona, Regijs filijs, Comeſtabile, ceteriſque Franciæ Proceribus comitantibus: qui cùm aliquot diebus honorificè ac lautè Valencenis fuiſſent excepti, à Regina Maria, Belgarúmque Proceribus deducti, valedicto Cæſare, in Franciam ad Regem patrem reuertêre. Valencenis Regis Franciſci Legatus à Cæſare petit, pacis conditionibus in Francia conceptis ex promiſſo ſubſcribat. Reſpondet Cæſar, Ordinum Belgij, fratríſque Ferdinandi, qui in itinere erat, conſenſus accederet, ſe optare. Qui cùm ſub idem tempus in Belgium veniſſet, duabus Germanorum peditum legionibus comitatus, cum eodem, comitante ſorore Maria, omnibúſque ferè Belgarum Proceribus, mille quingentos equites adducentibus, Cæſar Gandauum vigeſimo quarto Februarij intrat; ſtatímque ad omnes vrbis portas, murorúmque ambitum cuſtodiæ, ne quis elaberetur, collocantur. Tum euocato Procerum Senatúſque Flandriæ Concilio, Aduocatum Fiſcalem accuſationem contra rebelles Gandauenſes inſtituere iubet. Repetit is ea quæ diuerſis temporibus Gandenſes ſuprà à nobis commemorata feciſſent, exactè reſpondens ad allegata ab ijs priuilegia, à dictis tribus Comitibus conceſſa. Vtpote Comitis Guidonis priuilegium tantùm loqui docebat de pecuniaria impoſitione, non vniuerſæ Flandriæ facta, ſed ſoli vrbi Gandenſi imperata; imò addita conditione, ſi maior pars ciuium, qui ex annuo viuunt cenſu, in imperatam pecuniam conſenſiſſent, omnes tum Gandenſes teneri; quantò igitur eos magis debere teneri, cùm vniuerſa Flandria rogationem admiſiſſet? Quod ad Ludouici Neuerſij priuilegium attinet, id loqui non de Flandriæ Comitibus, ſed ſingularibus hominibus in vrbe aut ditione tyrannidem contra Comitem molientibus. Mariæ Burgundæ priuilegium, quam cæſo patre captiuam in vrbe detinebant, vt vi extortum eos allegare non poſſe, quòd non ſolùm fuerit violentum, ſed etiam quòd Maria eodem tempore contrà ſit obteſtata. Pudere igitur Gandenſes potiùs debere, quòd tam iniquum Diploma producant. Adhæc Gandenſes anno 1485. eidem priuilegio etiam ceſſiſſe: tum anno 1525. certa de cauſa iam dictis tribus priuilegijs prolatis, ac è Iuris formula examinatis, pronuntiatum fuiſſe, ijs non obſtantibus,

1540

Deducitur Cæſar à Rege vſque ad Fanum D. Quintini, ſed à Regis liberis vſque Valencenas.

Cæſar cinctus duabus Germanorum peditum legionibus & mille quingentis equitibus Gandauum ingreditur.

Aduocato Flandriæ Concilio, iubet Fiſcalem ſuũ cõtra Gandenſes rebelles Iure agere.

Reſpondet Fiſcalis ad ſingula priuilegia à Gandenſibus allegata.

Fff 2 Flan-

Exaggerat idem Fiſcalis varias Gandauenſium inſolentias, concluditq́; petens eos Maieſtatis reos decerni.

1540 Flandriæ Comites pecuniarias per prouinciam collationes de iure imperare poſſe. Gandenſes Reuſſij Comitem, Gandauum à Cæſare cum litteris miſſum, irriſiſſe, ſuppoſititiaſq́; litteras dixiſſe, donec ſacramento vir tantus contrarium affirmaſſet; quo tamen non obſtante, frigido cum reſponſo dimiſſo Reuſſio, nec Cæſari nec Reginæ Mariæ ſcripto reſpondere eſſe dignatos. Hinc ad alia digreſſus, ac quàm varijs rationibus crimen læſæ Maieſtatis incurriſſent edocẽs, tandem concludit, Gandenſes, quíque cum eis feciſſent, non ſolùm priuilegia omnia ob rebellionem amiſiſſe, ſed vitæ etiam bonorumq́ue omnium pœnam incurriſſe; petere ſe ex merito, iuris æquitatiſq́ue dictatu, ſententia proferatur.

Gandenſium Aduocatus prolixè reſpondet, ſed frigidè, ac demum ad Cæſaris clemẽtiam eos confugere teſtatur.

Ad hæc Gandenſium Aduocatus ex ſcripto prolixè reſpondet, ſed frigidè ac eneruè; ac tandem concluſurus, quæcumque ad mouendam commiſerationem facere poterant, adfert, ádque ſolam Cæſaris innatam clementiam Gandenſes confugere profitetur. Cæſar diu ac maturè cum Proceribus ac Conſiliarijs habito ſuper lite conſilio, tandem pridie Kal. Maij hoc anno, in publico Senatus conſeſſu, ceteris paulò altiùs eminens, ſententiam his verbis inter cetera pronuntiari iubet:

Cæſar tandem hanc in publico Senatus cõſeſſu ſententiam pronuntiari iubet.

Notum «
facimus, conſilio Procerum Aurei velleris, Præſidum diuerſarum Cu- «
riarum, ac complurium aliorum magnæ eruditionis ac prudentiæ viro- «
rum examinata accuſatione contra Gandenſes inſtituta, eorumq́ue de- «
fenſione, nos definitè declarare, vrbem incolaſq́ue Gandenſes omnes «
ob auſam rebellionem incurriſſe crimen læſæ Maieſtatis, perdidiſſeq́ue «
omnes immunitates, priuilegia, ac quæcumque vim, auctoritatem ac «
iuriſdictionem hanc aut ſimilem habent. Declaramus ad hæc ac pro- «
nuntiamus bona, cenſus annuos, ædes, apparatum bellicum, campa- «
nam dictam Rolandus, ac ſimilia quæ vrbis Gandenſis, Tribuni texto- «
rum, quíque cum eis faciunt, propria ex publico ſunt, fiſco noſtro cede- «
re; inhibentes, ne in poſterum bellica tormenta vlla ampliùs conflari cu- «
rent, nec habeant. Poſtremò vtriuſque Banchæ hoc tempore Magiſtra- «
tu fungentes, Syndici, Scribæ, cum triginta clarioribus ciuibus, quorum «
nomina edemus, Præfectus quoque textorum, ac Legati ſupremi De- «
cani, induti veſtibus talaribus nigris, diſcincti, capitibus nudi, quibus «
iungentur è ſingulis opificum collegijs ſex, è textorum tribu quinqua- «
ginta, ac ex ijs qui initio ſeditionis nominari voluêre *Creſers*, quinqua- «
ginta, (qui centum noſtro legentur arbitrio) Creſerij verò linea tantùm «
ſupra nudum corpus talari veſte induti, collo laqueum geſtabunt. Hi «
omnes poſt tertium diem, loco ac hora, quam declarabimus, veſtiti, vt «
diximus, Æde publica exeuntes, ad genua ſe hîc noſtra proſternentes, «
alta intelligibiliq́ue voce à Syndico, omnium nomine dici curabunt, ſe «
ſummopere pœnitere, ob admiſſam contra nos Reginamq́ue Mariam «
ſororem

Sublatis priuilegiis, præterea certo numero ex Magiſtratu & ciuibus, nigris indutis, nudis capitibus compareant. Item alij linea tantùm ſupra nudum veſtiti, & collo laqueum geſtantes, omnes ad genua Cæſari prouoluti veniam petant.

,, ſororem noſtram rebellionem, ac læſæ Maieſtatis crimen. Ad hæc con- 1540
,, demnamus vrbem Gandenſem (excepta portione quam adhuc debent)
,, in ſummam centum quinquaginta millium florenorum ſemel, ac ſin-
,, gulis annis in ſex millium florenorum perpetuos reditus, veteribus no-
,, ſtris Dominijs adiungendos; itémque liberamus Fiſcum noſtrum de
,, annuo reditu quingentarum quinquaginta Flandricarum librarum,
,, quas hactenus vrbi ſoluit; qua de re datæ à proauo noſtro Tabu-
,, læ vt diſcindantur exuranturque iubemus. Volumus quoque ſta-
,, tim in poteſtatem noſtram conſtituant plenam abſolutámque Reip.
,, Gandenſis gubernationem, eiúſque nunc ac in ſingulos annos diſpoſi-
,, tionem. Quibus perfectis, Gandenſibus ſingulis ac omnibus ſpeciali
,, gratia remittimus ac condonamus, quidquid in hunc vſque diem com-
,, miſere. Actum præſente, audiente ac approbante Cæſare, pridie Kal.
,, Maij, anno 1540. Eodem etiam die poſt meridiem promulgatum eſt

Inſuper Gandenſes magnam vim auri pendant.

Edictum, ſecundùm quod deinceps vrbs Gandenſis regeretur, omni poteſtate tribuum & opificum, & quas vocant *de VVijcken*, ſublata. Atque eadem ratione Cæſar Audenardijs omnia vetera Priuilegia ademit, ac nouas quoque leges tulit, quòd enixiſſimè rebellibus Gandenſibus ſtuduiſſent. Hiſque rebus peractis, è Gandenſibus viginti ſex capite plectuntur, aliqui ad longinquas peregrinationes damnantur; centum partim è textoribus, partim è Creſerijs æquo numero lecti, capite pedibúſque nudi collo laqueum geſtantes, ac ad Cæſaris pedes ſe proſternentes, veniam impetrauere. Impoſita etiam mulcta paulò pòſt fuit perſoluta, ac arx ad D. Bauonis abſoluta, Monachis ad ſummum vrbis Templum D. Ioanni Apoſtolo ſacrum tranſlatis, ac in Canonicorũ Ordinem tranſmutatis, Abbate Prępoſiti titulo Summi Pontificis auctoritate ornato. Hæſit Cæſar per tres menſes Gandaui, ac inter Flandriæ Senatores publicè ius dixit; lata etiam capitis bonorumque ſententia contra Reinerum Brederodæ Dominum, qui, ducta è Marcanis vxore, cum ijs ſe Francorum Regi addixerat, Hollandiæ Zelandiæque ſe Comitem, quòd ex his ortum duceret, ſe futurum ſibi perſuadens, ac proinde gentilitia Hollandię Comitum inſignia apertè ferens. Sed domitis Gandenſibus, Cæſar paulò pòſt ſententiam moderauit, gratiamque petenti, ac per horam in genua, præſente Senatu Flandrico, Præſide Hollandiæ, præcipuíſque Proceribus, dum Cæſar eum alloqueretur, ſedenti, vitam donauit; pauloq; pòſt, Proceribus omnibus pro eo interpellantibus, cùm Francico ac Marcano fœderi renuntiaſſet, bona etiam omnia reſtituit. Hoc eodem anno, die Februarij vigeſimo quarto, Cæſar Proteſtantium Germanorum Legatos audit, ac per Cornelſum Schepperum ita reſpõdet, pacémne an bellũ eſſent habituri vt ignorarent. Eodem menſe obijt Geor-

Hinc noua dãtur Statuta Gandenſibus ad qua deinceps vrbs regatur.

Itemq; caſtigantur Audenardij Gandẽſium pro parte focij.

Viginti ſex Gandenſes capite plectũtur, alij vt condictũ erat, ſupplices facti veniam impetrant.

Arx Gandaui conſtructa, manente ibi Cæſare ad menſes tres, & publicè ſæpè inter Senatores ius dicente.

Cæſar Brederodium primùm capitis dãnat, deinde per horam in genua ſedentem iterùm in gratiam recipit.

1540 Moritur Sceinkius Friſiæ Gubernator, ſuccedente Maximiliano Burano.

1540 Georgius Sceinkius Friſiæ ac Groningæ nomine Cæſaris Gubernator, cui ſucceſſit Maximilianus Buræ Comes, Florentij filius. Poſtridie Kal. Aprilis obijt Antonius Lalanus, primus Hooghſtratæ Comes, Hollandiæ Gubernator. Menſe Maio ad Cæſarem eiúſque fratrem Ferdinandum Romanorum Regem, Bruxellam Brabantiæ venit Guilielmus Marcanus, Cliuiæ ac Iuliæ Dux, de Ducatu Geldriæ, ac Comitatu Zutfaniæ, in quibus ius prætendebat, coràm transacturus. Sed cùm nullo cum iureniti Cæſaris Conſiliarij docuiſſent, domum re infecta reuerſus, ad Regis Franciæ amicitiam animum conuertere adoleſcens malè conſultus cœpit. Maij die decimotertio Rom. Rex è Belgio in Auſtriam reuertitur, Cæſar verò Gandauo Brugas contendit, indéque in Zelandiam ac Hollandiam profectus, vt ius ſubditis æquiſſimè diceretur, laborauit, aliquoties in Haga-Comitis hac de cauſa in Senatu præſens; tandemque inuiſis maioribus Hollandiæ ciuitatibus, Vltraiectum, inde Vianam, tum Buram, Gorinchemum, Buſcoducum, ac tandem in fine menſis Auguſti Bruxellam redijt, duas hoc itinere Germanorum legiones ſecum ducens. Æſtas huius anni ſiccitate memorabilis, à multis ſæculis ſimilem non habuit. Secuta eſt rerum omnium caritas extrema, excepto vino, quod non ſolùm generoſiſſimum, ſed etiam ingenti fertilitate prouenit.

Profectus Cæſar in Hollandiã, etiam ibi ſæpè in Senatu præſens ius dixit.

1541. Venit Cæſar Ratiſponam ad Comitia.

1541. Anno 1541. (dicam verbis Cochlæi) Cæſar tempeſtiuè Ratiſponam venit, & longa expectatione ibi permanſit, donec alij aduenirent Principes & Status Imperij. Aduenit quoque Romà Cardinalis Legatus de Latere, Gaſpar Contarenus, die 12. Martij. Aduenerunt etiam Lutherani Principes & Status cum ſuis Concionatoribus, qui in domibus profanis ad populum concionabantur, & à Catholicorum ſacris, ieiuniiſque & ritibus prorſus alieni erant, & venationibus operam dabant, etiam in ſacratiſſimis diebus Hebdomadæ ſanctæ, atque adeò in ipſo quoque die Paraſceues. Conſcriptus autem fuit liber quidam, & Cæſari traditus tamquam pacis & concordiæ conciliator commodiſſimus. Conſtituti ſunt ex vtraque parte Collocutores, qui vltra menſis ſpatium conſidendo librum diſcutiebant, omnibus interim alijs Imperij negotijs poſthabitis. Tandem Principes ac Status Lutherani his verbis inter alia ſcripto Cæſari reſpondent: Rogamus, quandoquidem de gloria Dei & luce Euangelij agatur, non ſint confirmandi vitioſi cultus aut opiniones. Et quanti abuſus confirmantur, recepta inuocatione Sanctorum, & alijs cultibus ſine verbo Dei inſtitutis? Item: Quale vinculum inijceretur Eccleſiæ, ſi fateremur, prorſus nullum lapſum Generalium Synodorum reprehendi poſſe? Hæc illi; ſicque perditis tot pro concordia ſtudijs, Cæſar dato Receſſu Imperiali, diſcedens in fine menſis Iulij per Italiam profectus, pulcherrima inſtructa claſſe, cõtra Algerium expeditionem

Lutherani Principes etiam ipſo die Paraſceues venationibus indulgent.

Fruſtrà agitur de concordia Religionis, allegantibus Lutheranis, etiam Concilia Generalia poſſe errare.

nem fecit, tranſfretans in Africam menſe Octobri, vbi graue paſſus eſt 1541
naufragium. Ita breuiter Cochlæus Ratiſponæ præſens. Sed prolixiùs paulò expeditio illa, & quæ præceſſerunt, ſunt narranda. Menſe Maio Guilielmus Marcanus, Cliuiæ Iuliæque Dux, ſparſa fama ſe ad Comitia Ratiſponenſia proficiſci, Amboſiæ ad Regem Francorum peruenit, diuerſis itineribus comitatu eódem ſubſequente. Exceptus eſt à Rege perhumaniter & amicè. eius enim operâ breui bellum reſumere ſtatuerat. Tum de Cliuij ac Ioannæ Nauarrææ, impuberis adhuc puellæ, coniugio eſt agi cœptum. Id quamquam pater puellæ materque non probarent, volente tamen Rege, circa Idus Iunij nuptiæ magna cum ſolemnitate celebrantur, ipſo Rege ſponſam ad templum deducente, epulúmque magnificum exhibente. Poſt aliquot dies Cliuius, clàm cum Rege diu collocutus, intacta ſponſa, domum reuertitur, eam apud parentes relinquens, donec viro matura fieret. Hac de re Cæſar in Comitijs Ratiſponenſibus menſe Iulio ad Principes ſummopere conqueritur, demonſtrato iure, quod in Geldriam ac Zutfaniam morte Ducis Caroli habebat; reſpondereque conantibus Cliuij Legatis, ac pro eo deprecantibus, conſurgens irato vultu Cæſar abijt. Ratiſponenſia pro parte decreta hæc

Cliuius clàm in Franciam profectus, cum Nauarraa impubere, Rege agente, nuptias celebrat.

» fuêre: Omnia quorum in Germania erant ſtatu manerent, donec Ge-
» nerali indicto Concilio, controuerſiæ Religionis cauſa exortæ tolleren-
» tur. Cæſari ius ſuum in Geldriam ac Zutfaniam perſequi liberum eſſet.
» Concilium Cæſar intra proximum ſeſquiannum in Germania celebra-
» ri curaret. Inſtabant intereà Regis Franciſci apud Cæſarem Legati, promiſſum in Francia Carolo Aureliano Mediolanenſem Ducatum traderet. Cùm diutiùs rem Cæſar differre nequiret, aperto animi interiori decreto, ait ſeſe magnis de cauſis ditione Mediolanenſi decedere non poſſe, in eius verò compenſationem polliceri Carolo Aureliano filiam Mariam vxorem, daturumque cum ea dotis nomine Belgarum Prouincias. Rex Franciſcus nil in Italia quàm quod armis poſſet obtenturum ſe videns, rumpere inducias, ſummiſque viribus bellum reſumere conſtituit. Sub idem tempus Franciſcus Antonij Lotharingiæ Ducis filius in vxorem ducit Chriſtiernam Cæſaris ex ſorore neptem, viduam intactam Sfortiæ, Francorum Rege has nuptias non minùs ægrè ferente, quàm Cæſare Cliuij cum Nauarræa. Exinde Cæſar, conſcriptis in Germania duabus peditum legionibus, & mille equitibus, per Tridentinas Alpes in Italiam contendit, omnibus (etiam Venetis) certatim ei honoris cauſa occurrentibus. Tandem Mediolani inſigni cum pompa exceptus, paulò pòſt Genuam contendit: vbi fratris Ferdinandi litteris de Turcarum contra Hungaros victoria, Germanorum clade, ac Solymanni aduentu, eſt certior factus. Pontifex Paulus Româ Lucam paulò antè

Acta præcipua Comitiorum Ratiſponenſium.

Loco ditionis Mediolanenſis promiſſa filio Franci ſecundò genito, offert ei Mariam filiam & Belgium dotis nomine.

Cæſar ex Germania in Italiam venit.

1541 peruenerat, aduenientemque Cæſarem, miſſo cum inſigni comitatu Cardinale Alexandro Farneſio, honorificè exceperat. Cæſar ter Pontificem adijt, ac enixè de indicendo Concilio, aliiſque de cauſis cum eo egit. Ipſe ſemel Cæſarem inuiſit, diu communicans, ac Concilium in ſequentem annum ſe indicturum promittens; cumque fruſtrà pacem cum Franco renouare eſſet conatus, Romam redijt. Cæſar comitante genero Octauio Farneſio, cum claſſe, quam dudum adornari ac armari iuſſerat, è Portu Lunenſi ſoluit. Vehebat hæc pedites equitéſque Germanos ac Italos cum multo commeatu, magnoque tormentorum apparatu. Corſicam præteruectus ad Baleares inſulas venit, indéque Siciliæ littora emenſus, auctúſque Ferdinandi Gonzagæ Proregis Siciliæ claſſe, quæ Hiſpanos vehebat, poſt biduum, vigeſimo tertio Octobris Algerium (olim Iulia Cæſarea) Numidiæ oppidum appellit, Mendoſamque cum Hiſpanica claſſe eódem veniſſe repperit. Vniuerſa claſſe ad oppidi conſpectum in anchoris ſtante, biduum tranſijt: quo tempore Cæſar circiter viginti millia peditum cum maxima equorum ac tormentorum parte in terram expoſuerat, & ad expugnandum Algerium neceſſaria parabat. Inclinante die, ſubitò exorſus procelloſus imber tota nocte vniuerſum exercitum aqua pluuiali perfudit, ingentíque allato incommodo, ne tormentis ſclopetiſque vti poſſent, effecit. Ad hæc diuerſiſſimis mundi è plagis exorti ſubitò venti, tantam tempeſtatem excitarunt, vt inſpectante ac gemente exercitu, paucis horis circiter centum quadraginta varij generis nauigia, quæ velis agebantur, cum ingenti commeatus copia generoſiſque equis perirent. Triremibus quindecim in littus adactis, & conquaſſatis, cùm homines abiectis armis in ſeruitutem ſe offerrent, à ſæuis Numidis interficiuntur; nihilſque toto littore ſpectabatur præter hominum equorumque cadauera, ac natantis ſupellectilis diuerſas ſpecies. Turcæ ac Numidæ, qui Algerij in præſidio erant, occaſioni non deerant, ſed varijs locis caſtra inuadentes ſtationes cædebant, præliaque excitabant; deſiderauitque hoc die Cæſar vltra trecentos viros, ac inter hos non paucos præclari nominis veteranos Præfectos. Vulnerati ſunt circiter ducenti. Cæſar tribus inſtructis aciebus Algerio diſcedit, ac non ſine difficultate duobus ſuperatis amnibus ad Matafuſij promontorium, quò Auria triremes reliquas adegerat, cum exercitu venit; inque dirutæ ciuitatis ruinis contra Numidas conſedit, equorum carne exercitum alens. Cùm vis ventorum nonnihil ſe remiſiſſet, milites claſſem conſcendere, equos verò omnes, etiam generoſiſſimos in mare eijci, vt eorum loco vel viliſſimus reciperetur calo, Cæſar iubet. Sed vix dimidia pars hominum naues intrarat, cùm tempeſtas priore validior, incumbentibus diuerſis è partibus ventis inſurgit.

Comparato exercitu & claſſe in Africam traijcit Algerium ſubacturus.

Expoſitis in terram viginti circiter millibus, & tormentis, maior pars claſſis tempeſtate perijt.

Hinc erũpentes Afri nõ paruam quoq; cladem noſtris inferunt.

Diſceſſum parantes Cæſariani etiam fœdiori tempeſtate in varias partes diſijciuntur; Cæſar vix tandem in Siciliam redit.

git. Quare cùm claſſis certum tenere curſum, nec alter alterum expe- 1541
ctare iuuareque poſſet, in varias diſiecta plagas, nonnullæ cum hominibus periere, aliæ in diuerſos Italiæ portus, rebus omnibus amiſſis, peruenêre. Cæſar terreſtri itinere, Auria remigio, Vtlcam peruenit, cuius hodie portus Farinas dicitur; vbi eos Muleaſſes Rex Tunetanus omni commeatus genere affatim recreauit fouitque. Hinc Drepanum Cæſar traijcit, inde ad Baleares curſum dirigit, tandemque ſub finem Nouembris Carthaginem nouam in Hiſpaniam ſaluus peruenit, non paucis locis hoſtibus eius à piſcibus voratum iactantibus. Sed paulò pòſt Cæſarem enataſſe, ſequientémque fortunam ſuperaſſe, ſunt experti. Carthagine Cæſar Occagnam peruenit, filias ibi agentes viſens, filiumque Philippum Hiſpaniarum Principem expectans: quorum præſentia abundè recreatus Madrillium proficiſcitur, vbi multis diebus à laſſitudine ac tempeſtatis iactatione corpus reficiens, animum variis cogitationibus ac negotiis occupatum habuit. Sub idem tempus Cæſar fit certior, Francum, ruptis induciis, ſuis hoſtilia moliri. Cauſa hæc obtendebatur: Legati Francici (vt credebatur, ad Solymannum Turcam) Fregoſius Genuenſis & Rincon exul Hiſpanus, Pado Venetias proficiſcentes, à Cæſarianis quibuſdam militibus, occupato nauigio, ſub initium menſis Iulij interfecti erant. Excuſabat Vaſtius, nequaquam ſuo iuſſu aut ſcitu id factum, latronéſque cum præda ſe ſubduxiſſe; nihil itaque hîc ſe teneri.

Iactatum tunc ab hoſtibus Cæſaris, eum à piſcibus deuoratū.

Cauſa obtenſa à Franco, cur ruperit inducias.

Tandem Georgius Auſtriacus Cæſaris Maximiliani filius, Archipræſul Valentinus, ex Hiſpania per Franciam in Belgium proficiſcens, à Franco Lugduni in vincula conijcitur. Itaque vere anni 1542. Rex Franciſcus 1542
ſimul & Rex Daniæ Chriſtiernus Tertiùs ſuperbiſſimis verbis Cæſari per Caſtrenſes Legatos bellum indixêre, perque omnes Regni ſui prouincias publicari iuſſere. Idem apud Belgas fit vigeſimo quarto Maij. Rex Fráciſcus, duobus collectis exercitibus, vni Henricum Delphinum, alteri Carolum Aureliæ Ducem præficit, vtrique viros illuſtres, bello exercitatos, qui filios adoleſcentes moderarentur, adiungens. Delphinus Roſſillonios apud Cantabros erat inuaſurus, Aurelianus Lutzenburgios. Rex tertio loco bellum (præter illud quod in Pedemonte erat) facturus, Boſſuum Longeualli Dominum ad Guilielmum Cliuiæ Iuliæque Ducem cum ſexcentis mittit equitibus, vt iuſta peditum equitumque coacta manu Brabanros inuadant, ne Maria Auſtriaca, domeſtico implicita bello, Lutzenburgijs ſuccurrere poſſet. Aurelianus enim cùm in vnum coëgiſſet duodecim millia Germanorum peditum, ſex millia Francorum, cum tribus equitum millibus, inter quos quingenti erant Dani, comirante Claudio Guiſiorum Duce, eius filio Aumalæ Comite, Borbonio Anguiani Domino, & aliis, Lutzenburgios mox menſe

Francus & Danus Cæſari ſimul bellū indicunt.

Primùm Francus auxilia Cliuio mittit, quibus Brabantiam inuadat.

1542 menſe Iunio inuadit, oppidumque Damuillerium diripit, incenditque. Deinde Iuoſium, paucis diebus oppugnatum, compoſitione recipit. Tum Arlonium in deditionem accipit. Hinc ad vrbem Lutzenburgenſem exercitum ducit, quæ & ipſa poſt paucorum dierum oppugnationem deditione ei cedit; ſimiliterque Momedium, nullo eis auxiliante; nihilque in vniuerſo Ducatu reliquum erat præter Theonuillam. Eodem enim tempore Cliuius, coactis in vnum duodecim peditum millibus, ac mille quingentis equitibus, hiſque iis iunctis copiis, quas Longouallius è Francia adduxerat, Martinum Roſſemium præfecerat. Is per cauſam adducendæ è Francia Cliuij ſponſæ, tranſitum à Leodienſibus petierat. Sed diſſuadente Antiſtite Zeuenbergio, Leodienſes, ruſticos ſuos armantes, tranſitum non concedunt. Antuerpiani, re intellecta, ſuamque vrbem Francicam ſponſam eſſe quam peteret Roſſemius, verentes, cohortes aliquot conſenſu Reginæ Mariæ conſcribunt, ac ruſticis in Pelandia cum armis congregatis in auxilium mittunt: qui contra Roſſemianos illos qui Moſam iam tranſierant, contendentes, eos denuò trans amnem ad Roſſemium redire cogunt; deinde poſitis armis, ruſtici domum reuertuntur. Senatus nihilominùs Antuerpianus Roſſemio non fidens, neceſſaria ad vrbis defenſionem parat. Intereà Roſſemius iuxta Rauaſtainum copias omnes Moſam traducit, atque ſine maleficio aliquamdiu militem in Brabantiam ducit. Conſulatum hoc anno Antuerpiæ gerebant Lancelotus Vrſulus ac Nicolaus Schermerus, qui cum ceteris Senatoribus diligenter ad vrbis defenſionem incumbebant. Paulò pòſt Senatus fit certior, Roſſemium, detecto animo, hoſtilem in pagos declaraſſe voluntatem, diripuiſſe Fanum Oienroyæ, Orſchotum ac Hiluarenbecam; locatiſque ad Ooſterwicum caſtris, ditionem Langeſtratanam ad rerum omnium iniquiſſimam redemptionem cogere. Deinde nuntiatur Roſſemium Berlam ac Hooghſtratum contendiſſe, munitiſſimamque arcem, ruſticis deditionem facientibus, in poteſtatem redegiſſe, magnamque tormentorum ac pulueris copiam inde vehere. Intereà Reinerus Naſſauius, Aurantij Princeps, in vnum coactis quingentis equitibus, ac circiter tribus peditum millibus, partim ab Antuerpianis partim à Buſcoducenſibus conſcriptis, vigeſima quarta Iulij Breda mouens, magnis itineribus Antuerpiam contendit, vrbi his copijs præſidio futurus. Breda ac Hooghſtrato Antuerpiam proficiſcentibus viæ ad pagum Breſcotum concurrunt. Quare Aurantius ac Roſſemius, vt ſinguli propoſitum tenerent, rem in celeritate poſitam videntes, incitato vterque paſſu Breſcorum contendunt. Sed Aurantium Roſſemius diligentia vicit, occupatoque Breſcoto, inſidias illi loco aperto, nouo hoc modo ponit. Quadringentos atratos equites Holſa-

Illinc exercitũ deſtinat qui iũctis ſibi Danis Lutzenburgi multa loca ſubitò occupat.

Roſſemius pro Cliuio armatus prodiens, fingit ſe in Franciam proficiſci.

Diripit idẽ Roſſemius multos pagos Campiniæ Brabanticæ.

Pugnant Aurantius ac Roſſemius ad Breſcotum, vincente Roſſemio inſigni ſtratagemate.

Holſatos iuxta Breſcoti exitum, vbi rara hinc inde dumeta ſunt, in acie 1542
conſiſtere iubet, pedites verò omnes in genua ſedere, poſitis humi ad latera armis, ne ab Aurantiis viderentur. Appropinquat Aurantius, exploratorumque inopiâ de ſtratagemate non præmonitus, contemptis quadringentis Danis equitibus, Lubertum Turcam equitum ſuorum Præfectum eos inuadere iubet, ipſe cum peditum legione ſolito ſubſequebatur paſſu. Turca facilè cum galearis lanceariis, equitibus cataphractis, Holſatos ſclopetis minoribus vtentes in fugam conijcit, adque proximum dumetum refugientes ſclopetis ſe defendere cogit. Properat eódem ſtatim cum peditum legione Aurantius. Sed vix pugnam inierat, cùm ſtatim variis è locis Roſſemij pedites exurgunt, & Aurantianos vndique circumſiſtunt, ceteris Roſſemij equitibus variis è latebris erumpentibus, ac vndique Aurantium premenribus. Sed is cum equitatu intenta fuga Antuerpiam contendit, feliciterque, multis deſideratis, euaſit. Pedites ad duo millia, abiectis armis, deditionem fecere.

Roſſemij pedites ex inſidiis emergentes Aurãtium fugere Antuerpiam compellunt.

Intrauit Aurantius paucis cum equitibus vrbem veſperi circa horam ſeptimam, ipſo D. Iacobi feſto die, perturbatoſque ſua clade ciues, præſentiâ animauit, rebuſque neceſſariis procuratis, ad Reginam Mariam proficiſcitur. Vix diſceſſerat, cùm mox infelici quoque pugna elapſus Lubertus adeſt Turca, diuerſo rumore à populo exceptus: natione enim Gelder erat, ſed Cæſari ſemper militarat. Roſſemius poſt hanc victoriam, Breſcoto vrbem verſus motis copiis ad ſuburbium Dammum caſtra locat, miſſoque caſtrenſi Legato vrbem Regi Franciæ ac Daniæ aperiri petit. Reſpondetur, Antuerpianos præter Cæſarem Carolum nullum agnoſcere Principem. Cumque Cæſarem à piſcibus voratum diceret; reddunt, tertio die cum Iona reuicturum. Hoc cum reſponſo Kipdorpiâ portâ emiſſus venire ampliùs prohibetur. Vagabantur Roſſemiani gregatim per maturas in campo Willebrordiano ſegetes. In hos Antuerpiani maiora tormenta continuò exonerant, multoſque interficiunt.

Locatis Roſſemius caſtris ad Dammũ. Antuerpienſem vrbem dedi poſtulat, ſed inſigne fert reſponſum.

Poſtero die è Ditione Waſiana, quæ eſt ab altera Scaldis ripa, mille ducenti feroces Flandrorum iuuenes vrbem intrant, ac à Magiſtratu armis inſtructi, ad neceſſaria cuſtodienda defendendaque loca diſtribuuntur; eodemque die quidquid iuxta vrbem erat ædium ac ſacrorum locorum, ciues iuſta manu egreſſi, magno dominorum dolore, igne iniecto exuſſère, ne hoſti ad obſidionem ac locandas inſidias vſui eſſent.

Antuerpienſes ad reſiſtẽdum ſe parant, ſed nimis citò ſuburbana propria exuunt.

Sed dum Roſſemius Conſulum vigilantia, inſidias inflammandæ vrbis per proditores quas ſperarat, non ſucceſſiſſe videret, vigeſimo ſeptimo Iulij cum aurora mouet caſtra. Clara luce hoſtem abire vident, conflagrare omnes molas quæ in campo erant Willibrordiano, cũ pago Merxheimio, Dammo, ac omnibus diuitum mercatorum nobiliumque virorum

Reliqua diſcedens ſecundo die Roſſemius flammis conſumit.

1542 rum hortis, maximè ad vrbis Orientalem ac Borealem plagam ædificatis. Eadem ratione ſæuiunt Burgerholſtij. vnde ad oppidum Liram declinantes, propiùs accedere à præſidiariis oppidiq; tormentis prohibentur. Hinc Duffelam ac Ranſtum occupant, diripiunt, incenduntque; Roſendalam pecunia mulctant. Walemum direptum cũ pulcherrimo templo exurunt, quòd pontonem, qui currus homines ac equos per amnem Netham tranſmittere ſolet, in aduerſam ripam traduxiſſent. Tum coactis vicinis è pagis doliis vaſiſque ac cupis in quibus feminæ lintea lauant, amnem nullo ordine, ac non paucis aqua abſorptis traiiciunt, & Mechliniam vſque excurrunt, ſed tormentorum formidine propiùs non acceſſere. Venerat quippe huc Bruxella Regina Maria; quare hoſtes ad Meridiem declinantes Keerbergam contendunt, inde Veldonckium, Scrikiam, Werchteram, Rotſelaram, Hachtam, Tieldonckum ac Weſpelarum veniunt, in quoſdam igne ſæuiunt, maiorem partem pecunia mulctant. Tandem Louanium contendunt, ac iuxta Monaſterium Bethlehem prima locant caſtra, Heretum ac Winckeſſelum exurunt, motiſque Terbanckium caſtris, ad portam Bruxellenſem conſidunt. Miſerat Regina Maria Louanium Georgium Rollinum Aimeriæ Dominum cum ordinaria equitum ſuorum turma, quemadmodum & Conrardum Warneburgij Comitem cum trecentis peditibus, ac Philippum Dorlainum Gallicæ Brabantiæ Balliuum cum ducentis peditibus. Sed defendere ſe poſſe, propter ampliſſimum murorum ambitum tantillis copiis Muſarum domicilium diffidentes, concepto timore, ſe inde cum copiis proripiunt; quod non parum ciues terruit. Roſſemius de Ducum fuga, militum diſceſſu, ac ciuium perturbatione certior factus, Legatum caſtrenſem ad vrbem mittit, dediqueeam Regi Franciæ petit. Idem quod Antuerpiæ fert reſponſi. Tum paucorum dierum fiunt induciæ, ac procurantibus aliquot proditoribus (qui à Roſſemio pecunia conducti copiarum eius magnitudinem tormentorumque multitudinem mirum in modum auxerant) de conditionibus, quibus Roſſemius ab vrbe diſcederet, agi eſt cœptum; cùm tantùm hac ſpecie occupare eam conaretur. Petit pro exercitu commeatum, tormenta vrbis maiora omnia, dolia certa pulueris tormentarij, ac octoginta aureorum liliorum millia. Offerunt Louanienſes quinquaginta millia, ac pro Roſſemij & Longeuallij domeſtico comitatu vinum ac commeatum. Admittuntur conditiones, vinóque ab equis ad portam attracto, ſtudioſi aliquot bonarum litterarum (vt eſt ibi celebris Academia) funes, quibus attrahebatur, diſcindunt, vlteriúſque protrahi vetant, verentes, ne dolo occupata porta, hoſtes, qui non longè inde retro vineta in acie ſtabant, irrumperent. Quare ex compoſito, tumultu excitato, vinum commeatúmque diri-

Item populatur latè omnia circùm circà.

Proficiſcitur Louanium cũ illud à præſidiariis paucis deſertum intellexiſſet.

Certis conditionibus Louanienſes cũ Roſſemio trãſigunt.

Nihilominùs agentibus litterarum Louanii ſtudioſis, irriſus Roſſemius Louanium relinquit.

diripiunt,portam aperiri prohibent, ac mox è vallo tormenta aliquot in 1542
Roſſemianos exonerant: quæ cauſa fuit, vt vrbis Præfectus Meierus,
cognomine Bleheimius, ac Damianus Gouſius,qui Senatus populiq́ue
nomine,durantibus induciis,ad hoſtes exierant, ſtatim ab iis in vincula
coniicerentur; nec liberantur, niſi perſolutis duobus aureorum liliorum
millibus. Roſſemius,nullam reſtare ſpem capiendi Louanij videns, valedictis
Muſis,Corbecum caſtra mouet;inde Rasburgũ, Neer-Iſcham,
Sartum, Floriuallum, ac Shertogendalam tranſit; hos exurens, illos pecunia
mulctans. Louanienſes hoſte liberati, portis egrediuntur, ac caſu
Hieronymum Longum è proditoribus vnum capiunt;qui in quæſtione
conſcios prodens,cum iis in foro ſtrangulatur. Roſſemius ac Longeuallius
in Gallicè loquentem tendunt Brabantiam, primùm Grauam, tum
Waueram,deinde Meleinium,Longeuillam,Geldenacum, Gemblourſium,
Argentonium, ac Stappanſium. Arcem Conroiam inſidebant
octoginta ruſtici:expugnati ad vnũ omnes interficiuntur. Inde Floruanum
veniunt, Abbatiamq́ue ingenti pecunia mulctant, totumq́ue fermè
Comitatum Namurcenſem ſimiliter diuexant. Sombræ Sabim amnem
traiiciunt,ruſticoſq́ue, ingentibus factis foſſis,arbores ingentes deiecisse,
intercludendiſq; publicis viis in tranſuerſum abiecisse reperiunt.

Vaſtat Roſſemius Gallo Brabantiam.

Itam Comitatum Namurcenſem.

Sed omnibus his ſuperatis difficultatibus, magnis itineribus ad Aureliæ
Ducem, Lutzenburgios vaſtantem, feſtinabant Certiores enim facti
erant,Cæſarianos,collectis vndique copiis,Ducibus Aurantio,Burano,
ac Boſſuo,citato itinere inſequi. Quare traiecta iuxta Maſeriam Moſa,
quòd id Francici iuris oppidum eſſet, munito loco conſidentes, militi
aliquamdiu requiem largiuntur.Cumq́ue hoc loco inter Roſſemium ac
Longeuallium de prædæ diuiſione controuerſia non exigua oriretur,
eam Aurelianus ſua auctoritate componit, Roſſemiumq́ue, perſolutis
eius copiis, in Geldriam Cliuiamq́ue dimittens,deinde cum ſuis, ſubacto,
vt ſuprà diximus,toto Lutzenburgico Ducatu, excepta Theonuilla,
ad patrem reuertitur. Sed vix de tantis victoriis potuerant inuicem gratulari,
cùm certiores fiunt,Reinerum Naſſauium iuſtis cum copiis Lutzenburgios
inuaſiſſe, ipſámque vrbem cum omnibus paulò antè à ſe
occupatis oppidis,excepto Iuoſio, ad vetus Cæſaris obſequium reduxiſſe;
Guiſium tamen prouinciæ à ſe præfectum Iuoſij incluſum, ſe fortiter
defendere,ac aliquoties Naſſauium repuliſſe. Durauit hæc Aurantij
contra Lutzenburgicos expeditio ad menſem ferè Octobrem. Tum
enim pro maxima parte, recepta ditione, in Iuliam mouet, Cliuio pro
euaſtata per Roſſemium Brabantia talionem redditurus.Sub idem tempus
Antonius Vendomæ Dux Picardiæ Gubernator, mediocribus in
vnum coactis copiis, munitiſſimam arcem Tourneham cum oppido

Demum inſequentibus cum Cæſarianis, in Franciam euadis.

Naſſouius recuperat omnia, excepto Iuoſio, quæ paulò antè Francus in Lutzenburgo Cæſari ademerat.

Altera parte Francus iterùm multa dãna infert Arteſiæ.

1542 Lilerſio ad deditionem cogit,ac vtrumque cum omnibus vicinis munitionibus funditus diruit, euaſtatiſq; agris oppidorum Fani D.Audomarij, Airæ, Bethuniç ac Atrebatenſium, Comiteq; Reuſſio in fugam acto, cum ingenti præda in Picardiam reuertit, copiaſque in præſidia diſtribuit. Eodem modo Franci ac Belgæ mari varia fortuna inter ſe confligebantur. Dum Aurelianus in Lutzenburgios bellum gereret, Delphinus, coactis ad Auignonem quadraginta peditum millibus, inter quos quatuordecim millia Heluetiorum erant, ac quatuor millia equitum, Narbonam proficiſcitur, vt Perpinianum Roſſilonij Ducatus primariam vrbem expugnaret,eratque ſpes omnis in celeritate poſita.Sed Ferdinandus Toletanus Albæ Dux cum magno tormentorum apparatu, iuſtoque veteranorum manu, Perpinianum ante Delphini aduentum intrarat; neceſſariiſque locis erectis munitionibus, adeò Francica caſtra tormentis vexat, vt de expugnatione deſperantes, tandem Monpellerium re infecta ad Regem redirent. Veterani in Pedemontem miſſi ſunt, vbi toto hoc anno vario euentu Franci ac Cæſariani inter ſe conflixerunt, modò his modò illis victoribus. Menſe Octobri Aurantius Cliuio,vt diximus, bellum infert, incendiis pecuniarumque extorſionibus Roſſemianam in Brabantos expeditionem vindicans, vniuerſam ditionem Iuliacenſem euaſtat, Zittardam, Iuliacum, Hensbergam, Siſteram ac Duram in poteſtatem redigens, paſſim muros ac valla diruit, foſſaſq; complanat, excepta Dura. Sed diſcedente Aurantio militem Cliuius colligit; acceptiſque à Saxone ac aliis aliquot Germanis auxiliis, circa finem menſis Decembris, Cæſariana præſidia adortus, omnia dicta oppida recipit, Duramque inſigniter munitam, firmiſſimo impoſito præſidio, de commeatu ac tormentis abundè prouidet. Exinde Cliuius copias omnes Hensbergam transfert, oppidúmque obſidet. Sed mox cum exercitu obſeſſis in auxilium accurente Aurantio, deſerit, in receſſu non mediocri accepto detrimento, ac Iuliaco, quod paulò antè munierat, ſe includit. In Kalendas Nouembris huius anni indictũ erat Concilium generale Tridentinum, vt patet ex litteris Indictionis datis vndecimo Kal.

1543 Iunij eiuſdem anni, ſed non niſi biennio pòſt cœptum eſt. Anno 1543. ineunte vere, Regina Maria, iuſto è Belgis exercitu coacto, Philippum Crouiacum Arſchoti Ducem præficit: qui cùm menſe Martio in profeſto Paſchatis Hensbergæ commeatum inuexiſſet, ac in receſſu Cliuianis ad Zittardam obuiàm factus, iniquo loco acies duceret, confligere coactus, poſt acrem diuturnámque pugnam in fugam agitur. Cecidêre è Cæſarianis peditibus circiter tria millia, multò plures capti cum omnibus tormentis ac impedimentis, quæ Cliuiani Ruremondam detulere; indeque Limburgenſem, Dalanam ac Valkenburgenſem ditiones flamma

Fruſtrà tentat idem Perpinianum, obſiſtente ſibi Albæ Duce.

In Pedemonte vario euentu hoc anno pugnatum.

Aurantius Iuliam inuadens, omnia oppida occupat excepta Dura; ſed quæ Cliuius mox recuperat, excepta Hensberga.

Fruſtrà Cliuius Hensbergam obſidet.

Cæſariani haud paruam cladem accipiũt à Cliuiis & Geldris.

ma ac ferto depopulantes ingentem prædam auexere. Tum vigeſimo 1543
ſecundo Iunij ad Hensbergæ obſidionem redeunt, ſed eam bis fruſtrà oppugnatam, adueniente cum nouo exercitu Aurantio, poſt alterum obſidionis menſem relinquere ſunt coacti. Intereà Martinus Roſſemius Cliuiorum Præfectus militari aſtu occupat Amersfortium, Helmondam ac Endouiam, vbi ordinariam equitum turmam oppreſſit, ac ferè omnes in Geldriam captiuos abduxit; nempe Aurantio contra Francos in Hannoniam profectionem adornante. Siquidem eodem menſe Iunio Rex Franciſcus contra Belgas profecturus, Annibaldum cum iuſta manu præmiſerat; cuius præcurſores Auennam vſque excurrentes, inde conuerſis equis ad Landreſium ad Sabim amnem ſitum caſtra faciebāt.

Martinus Roſſemius Cliuiorum præfectus militari aſtu occupat Amersfortium, Helmondam ac Endouiam.

Præſidiarij loco diffiſi, antequam includerentur, oppido igne iniecto, ſe in ſiluam Motmaucianam occuluere. Vendomius, veteribus in vnum collectis copiis, eódem tendebat, iterque per Atrebates faciens, Bapaumam occupat; arcémque Belgis relinquens, Cambreſium ad Regia contendit caſtra. Inde vnà profecti ad pagum ac Abbatiam Matollam caſtra locant, Rege cum duobus filiis in Abbatia diuertente, ac donec Landreſium nouis quatuor ingentibus terreis munitionibus eſſet firmatum, manente. Tum Landæum nobilem militarémque virum Landreſio præficit, ac de commeatu, apparatúque bellico abundè prouidet. Intereà Rex Delphinum cum parte copiarum ad interiora Hannoniæ mittit; qui, quòd copiæ Cæſarianæ contra Cliuium profectæ nondum adeſſent, ſtatim fugientibus præſidiariis, occupat munitiſſimam Aimeriæ arcem, Barlamontium, Mabugam, vſque Bergatum Hannoniæ ac Valencenenſium portas excurrens.

Franci eodem tempore varia loca in Hannonia & Arteſia inuadunt, & haud pauca obtinēt.

Nec contentus Rex Franciſcus tam diuerſis locis eodem tempore tum hoc tum ſuperiori anno Cæſarem bello laceſſiſſe, inſuper à Solimanno Turcarum tyranno per Legatum Polinum iuſtam claſſem, quæ Duce Hariadeno Barbaroſſa Cæſarem quoque oppugnaret, impetrauit, vtque huius anni vere educeretur effecit. Habebat Barbaroſſa centum quinquaginta actuarias diuerſi generis naues, prætereuectúſque Meſſanæ fretum, Rhegium cum arce occupat, incendítque, ciuibus in ſeruitutem abductis. Hinc Oſtiam Tiberinam prænauigans, ac Hetruriæ Liguriæq; oram lambens, in Maſſiliæ portum claſſem infert, expectans cui loco Rex Franciſcus vim inferri vellet.

Quin & Turcam auxiliatorem contra Cæſarem Francus vocat.

Tandem Nicæam Prouinciæ ciuitatem Sabaudo parentem expugnare iubetur. Admouet Barbaroſſa claſſem, exponit militem, producit tormenta. Mittit & ſuam claſſem Rex Franciſcus, quæ viginti duarum erat triremium, ac octodecim onerariarum, vehens octo millia peditum cum ingenti commeatus copia. Huic claſſi præerat Franciſcus Borbonius Anghiani Dominus, viginti annorum adoleſcens, Pædagogum

Simul Francus & Turca Nicæam Sabaudo parentem vrbem oppugnant.

 habens

1543 habens Virginium Vrſinum. Nicæam bis fruſtrà à Turcis ac Francis oppugnatam, ante tertiam oppugnationem, ciuibus libertatem ac fortunas incolumes promittens Anghianus in deditionem accepit, præſidiariis cum Præfecto in arcem concedentibus: quam cùm aliquamdiu fruſtrà oppugnaſſent, aduentu Vaſtij, qui cum iuſtis copijs in itinere erat, Turcæ Franciq́ue territi, reductis ad naues tormentis impedimentiſq́ue, direpta incenſaq́ue contra fidem datam Nicæa, ciuiumq́ue parte in ſeruitutem abſtracta, cum claſſe, re infecta, diſceſſere; Anghiano Maſſiliam, Barbaroſſa in Portum oppidi Tollonij, conſentiente Rege, vbi hiemaret, contendente; vnde paulò pòſt viginti quinque triremes ad Hiſpaniæ oram euaſtandam miſit. Cæſar intereà quoque claſſem in Hiſpania inſtruxerat, filioq́ue Philippo Maria Ioannis Luſitaniæ Regis filia deſponſata, conſcenſa claſſe, in qua ſeptingentos Hiſpanos equites ac octo millia peditum impoſuerat, cum quadraginta triremibus multiſq́ue onerariis Barcilona ſoluens, circa finem Iunij Genuam appulerat, magnificè vbique exceptus. Venerat quoque Pontifex Paulus Bononiam vſque cum Cæſare collocuturus. Sed is congreſſum vitabat, quòd ſe Pontifex Franco hoſtem declarare nollet. Tandem tamen Buxeti oppido inter Cremonam ac Placentiam in colloquium venerunt. Hinc Pontifex Bononiam, indeq́ue Romam; Cæſar in Germaniam contendit. Spiram veniens Proteſtantium Legatos audit, eiſq́ue pro parte ſatisfacit; ſed deprecante pro Cliuio Archipræſule Colonienſi, ac Legato Saxoniæ Ducis, nullam eſſe reſpondit aliam pacis rationem, quàm vt Geldria & Zutfania ſibi diu debitis cedat. Dederat ordinum ductoribus negotium, militem in Germania deſcriberent. Itaque finitis Comitiis, Bonnam ad Rhenum Cæſar profectus, ibi exercitum recenſet. Repperit Hiſpanorum ac Italorum peditum decem millia, Germanorum quatuordecim millia, Belgarum duodecim millia, equitum octo millia. Cum his copiis primùm contra Cliuium, deinde contra Francum profecturus, Legatum conſtituit totius exercitus Ferdinandum Gonzagam Siciliæ Pro-Regem, Stephanum verò Columnam caſtrorum Magiſtrum, alios aliis honoribus ornat. Bonnâ mouens tertio die ad Duram munitiſſimum Ducatus Iuliæ oppidum caſtra locat. Cingebatur Dura duplici foſſa, ac lateritio muro, cui ingens incumbebat vallum, ac inter vtramque foſſam agger circum oppidi ambitum procurrebat. Præerat oppido nobilis Iuliacus Gerardus Vlattemus vir militaris, cum duobus electorum veteranorum peditum millibus, ac octingentis equitibus. Appropinquante Cæſare, erumpunt præſidiarij equites, poſitis idoneo loco anteà inſidiis; in quas poſt acerrimam pugnam protracti equites Itali funduntur, deſideratis inter ceteros etiam tribus nobili-

Expugnata vrbe, aduentante Vaſtio, ab expugnatione arcis deſiſtere tamen coguntur.

Venit Cæſar in Italiam, fruſtrà agens vt Pontifex Francum hoſtem habere vellet.

Comitiis in Germania celebratis, in Cliuium tendens, Bonnæ recenſet exercitum.

Dura duplici foſſa munito oppido copias admouet.

nobilibus viris. Exinde ſummo manè producuntur quadraginta maiora tormenta. Quatitur opportuno loco agger ac murus. Facto hiatu, Hiſpani ac Itali iniuſſu prouolant. Germani cum equitatu in acie conſiſtunt. Superant vmbilico tenus priorem foſſam, inque primum aggerem euadentes, expoſiti Durenſium maioribus minoribuſque tormentis, magno numero cadunt. Conijciunt ſe in alteram foſsam, ac haſtis ſcaliſque in præruptum muri hiatum nituntur; cominuſque congreſſi, audaciſſimum ac cruentum cum Duranis committunt prælium, eo tamen euentu, vt tandem per ruinas deiecti, ad caſtra, non leui accepto detrimento, ſe reciperent. Non ceſsabant intereà maiora tormenta, nec vlla Duranis ſarciendarum ruinarum dabatur quies, adeò vt iterùm Hiſpani Italique ad eaſdem iniuſſi prouolantes ruinas obſtinatiſſimè depugnarent, Gonzaga ac Feriæ Comite inſigniter eos concitante. Vlattemus oppidi Præfectus ingenti cum gladio (*ſlaghſweerdt*) quem vtraque regebat manu, è propinqua ruinæ domo acerrimè cum delecta iuuentute rem gerebat. Quod cùm tormentorum Magiſtri, docente Gonzaga, animaduertiſsent, ſtatim aliquot maiora tormenta in domum conuertunt, perfractiſque tecti maceriis ac tignis, Vlattemum, ruente tecto, cum omnibus qui intus erant, oppreſſere. Tum Durani remiſſiùs languidiúſque ſe defendere, ac animis cadere; Hiſpani verò ac Itali, quinto incurſu, omnibus viribus annixi, per ſuorum hoſtiliumque cadauerum aceruos vigeſimoquarto Auguſti in oppidum perrupere, ciues præſidiarioſque omnes interfecère. Qui euaſere, grauiſſimis à milite tormentis excruciati, fortunas commonſtrare ac tradere ſunt coacti. Mulieres ac virgines, quæ cum pueris ad templa non confugerant, militum libidini ceſſere. Oppidum direptum inſcio Cæſare conflagrauit. Qui ad Diuorum templa confugerant, ſeruati ſunt, ac Cæſaris iuſſu primùm ad caſtra, deinde in tutum dimiſſi. Periere Duræ ſupra bis mille quingentos homines, ex Cæſarianis verò circiter octingenti. Triſtis cladis hoc exſtat Diſtichon numerale: 1543

Facto tormentis hiatu, cruentè Duram Cæſariani inuadunt, ſed ita vt demum retrocedere cogerentur.

Strenuè rem gerit Vlattemus Duræ Præfectus.

Demum quinto incurſu armata manu Dura capitur; caſi ſupra bis mille quingentos; oppidum direptum, inde arſit.

DVra InCenſa IaCet, dVra CerVICe rebeLLIs:
QVo rVIt, AVgVſti Menſls & enſls erat.

Excidio hoc perterrefactæ ceteræ Iuliæ Geldriæque ciuitates, mox vno conſenſu Cæſari, allatis clauibus, deditionem fecere; Venlonij etiam ac Ruremondani, etſi firma ſatis haberent præſidia. Ipſe Guilielmus Cliuiæ Dux in caſtra ad Venlonium tranſlata adducitur, & Legatis Archipræſulis Colonienſis deprecatoribus vſus, ad Cæſaris genua cum aliis octo magni nominis viris nigris indutis ſe coniicit. Tum, Patere, inquit, clementiſſime Cæſar, adoleſcentiæ meæ ignorantia, Francorum magnificis promiſſis decepta, apud te veniæ locum reperiat: errata virilis ætas

Territæ ceteræ Cliuiæ & Geldriæ ciuitates omnes ſe Cæſari dedunt.

Quin & ipſe Cliuiæ Dux in genua Cæſari prouoluitur.

1543 conſtanti erga te fide ſarciet. Hæc verba eius excipiens Cancellarius, in genua etiam ſedens, breui ſubmiſſaque oratione Cæſarem ad clementiam mouere eſt conatus, leges quas daturus eſſet, Ducem æquo animo recepturum affirmans. Cæſar, dum hæc agerentur, compoſito ad grauitatem vultu, ne vnum quidem reſpondit verbum; ſed ſeuerè procumbentes intuitus, tandem iis relictis ſurgit, ac Aurantio Granuellioque præcipit, deditionis leges ſcribant, tum abit. Dux ab Aurantio è terra ſubleuatur. Leges ſeptimo Septembris ſcriptæ hæ erant: Ab Eccleſiæ «

Itaque reconciliatur Cliuius Cæſari certis legibus.

Catholicæ Romanæ Religione nec ritibus diſcedito. Mutata in Religio- « ne reſtituto. Fidem obedientiamque Cæſari ac Imperio promittito ſer- « uatoque. Fœderi Francico ac Danico renuntiato. Geldriæ Ducatu, ac « Zutfaniæ Comitatu, Cæſari eiuſque heredibus in perpetuum cedito. « Cæſar Cliuio Iuliæ Ducatum reddito, Hensberga ac Zittarda exceptis; « quæ in Cæſaris manebunt poteſtate, donec Cliuius promiſſam Cæſari « fidem abundè probarit. Martinus Roſſemius Cæſaris militiæ dicto ſa- « cramento adſcribitor. Cæſar publicam fidem Ioannæ Vendomiæ, Du- « cis filiæ, vt è Francia per Belgium in Cliuiam proficiſcatur, dato. His le- « gibus finis bello imponitur. At paulò pòſt Dux Wilhelmus in vxorem accepit Mariam filiam Ferdinandi Ro. Regis, vt ſuo loco dicam, quòd Rex Francus & Vendomius ob renuntiatum fœdus Francicum ei Ioannam Vendomiam negaſſent. Intereà cùm ſubſignatis Tabulis in leges Dux iuraſſet, more Principis Imperij Cæſarem ſalutat, gratias agit, ac

Conſenſu Cliuij Roſſemius Cæſari ſacramentum dicit, atque inde vterque Cæſari fuere ſemper fideliſſimi.

menſę familiariter adhibetur. Tum productum Martinum Roſſemium à ſacramento ſibi dicto liberat, nouumque Cæſari dicere, eique militare permittit; qui exinde ad extremum vſque ſpiritum Cæſari fideliſſimus, multis bellis præclaram præſtitit operam. Nec minor in Cliuio exſtitit erga Cæſarem familiamque Auſtriacam, dubiis etiam temporibus, conſtantiſſimè culta fides. Exinde Aurantius ac Praræus ad Geldros Zutfanioſque, à Cliuio paulò antè de dicto ſibi ſacramento liberatos, profecti, nouo accepto, in Cæſaris verba adigunt, ac ſolitis ceremonijs eius nomine inaugurantur. Tum Cæſar relictis apud Geldros ac Zutfanios neceſſariis locis præſidiis, Dieſtum Brabantiæ oppidum venit; conuocatiſque omnibus Belgarum Ordinibus, ingentem auri vim, tam ad debita ſoluenda ſtipendia, quàm ad bellũ Francicum libe-

Occupato Cæſare apud Cliuios iterùm Frãci Lutzenburgũ inuaſerant, non contenti inuaſione Hannonica.

raliter obtinuit. Etenim dum Cæſar Cliuio bellum infert, Rex Franciæ non contentus inuaſione Hannonica, de qua ſuprà egimus, iterùm quoque Lutzenburgios per filium Carolum Aureliæ Ducem ac Annibaldum inuaſerat. Primo impetu occupant Vicetonium ac Arlonium. Hinc decimo Septembris die ad vrbem Lutzenburgenſem caſtra faciunt. Erant in ea, exceptis incolis, tria millia quingenti pedites, Duce

Ægidio

Ægidio Leuantio, ac Ioanne Huio Metenſi, cum quadringentis equitibus: qui parum honoris memores, non expectata vel vnica inuaſione, armis fortuniſque incolumibus vrbe cum Cæſaris Senatu exiere. Lutzenburgo præfectus eſt Longouallius, cum duobus Germanorum peditum millibus, ac trecentis equitibus Frãcis. Cúmque, excepta Theonuilla, vniuerſum Rex in poteſtatem redegiſſet Ducatum, cum filio Aureliano, maximáque exercitus parte, in Regnum reuertit, certior Cæſarem, deuicto Cliuio, contra ſe cum victore exercitu properare. Obſidebant tum Belgæ, Duce Reuſſio, Landreſium Hannoniæ. Aduenerat verò Ferdinandus Gonzaga cum parte Cæſariani exercitus, ſubſequenti graui armatura, ac Landreſium Guiſámque ſimul premebant. Cæſar verò valetudinis curandæ cauſa, quam articularis morbus nonnihil conuulſerat, Queſnoi ſubſtiterat, habens in exercitu quatuordecim millia Germanorum, nouem millia Hiſpanorum ac Italorum, ſex millia Wallonum, decem millia Anglorum, duodecim millia Belgarum peditum Germanicè loquentium, ac tredecim millia equitum diuerſarum nationum. Legatus eius erat Ferdinandus Gonzaga; huius verò Ferdinandus Toletanus Albæ Dux. Aderant & præcipui Germaniæ Belgarúmque Proceres. Regem enim in pugnam proceſſurum conſtans erat fama. Conſtitutis tormentis, Gonzaga Landreſij vallum ac propugnacula verberat, factóque ingenti hiatu, ab oppugnatione tamen abſtinuit, fame ſe oppidum domiturum ſperans. Inſtantibus Kalendis Nouembris, Landreſiani ad extremam commeatus inopiam peruenerant. Quare Rex in vnum coactis omnibus copijs, ad arcem Cambreſianam caſtra locat; Cæſar ſua trans Sabim, pugnandum exiſtimans, in vnum contrahit. Quo facto, Franci poſtrema acie cum multo commeatu Landreſium intrant, impoſitóque nouo præſidio, veteríque educto, ad Regem conuolant. Ille Landreſij compos voti factus, circa Nonas Nouembris in Franciam redit. Cæſar quoque, quòd hiems eſſet, motis Landreſio caſtris Cameracum proficiſcitur. Intellexerat enim, vrbis aliquot primarios ciues de ſe militibúſque ſuis queſtos coniuraſſe, inclinaréque ad Francos. Introducto igitur in vrbem præſidio, ſtatum eius componit. Deinde munitiſſimam arcem excelſiſſimo eius loco extruit, præſidióque firmat. Hoc anno, præter quòd in Pedemonte vario Marte vtrimque res gereretur, Belgæ quoque menſe Maio, cum decem armatis onerariis in Burdigalenſem portum inuecti, ſeptemdecim naues, vino aliíſque mercibus in Normandiam tendentes, capiunt, ac in Zelandiam abducunt, ceteris omnibus incenſis, ac è continenti non exigua in naues auecta præda. Hoc quoque anno Antuerpiæ à Cæſare pomœrium eſt prolatum, addita, vt vocant, Noua Vrbe, mœniáq; certis propugnaculis

1543

Tendit vlter exercitum contrà Francos in Hannoniã.

Franci Landreſio commeatum inferunt, nouúmque præſidium imponunt.

Cæſar Arcem Camerati extruit, quòd primarij quidam Franco ſtudere eſſent delati.

In Comitiis Spirañis magna auxilia in ſex mẽſes Germani Cæſari contra Francum addicunt.

Sancitur ibi quoque pax cum Daniæ Rege.

1544 culis aduerſus hoſtes munitiora ſunt reddita. Initio Ianuarij anno 1544. Cæſar è Belgio in Germaniam profectus, Spiram, Imperij Comitia celebraturus, venit. Adfuere (quod rarò eſt viſum) Septem-viri omnes, ac totius Germaniæ pręcipui Principes, ipſeq; Cliuius. Quo Conuẽtu Cęſari aduerſus Francum decernuntur equitum quatuor, peditum viginti quatuor millia, qui ſex menſibus Imperij ſumptu militarẽt: promiſirq; hanc ob cauſam Cęſar Proteſtantibus, primo quoque tempore in Germania aut Generale, aut nationis Germanicæ Concilium ſe procuraturum, Summo Põtifice Paulo factum ægerrimè ferente, qui ſuperiori anno Tridentinum Concilium indixerat. His quoq; Comitiis Cæſar, magno Belgarum gaudio cõmodóque, pacem facit cum Chriſtierno Tertio Daniæ Rege, cohoneſtatque nuptias Lamoralis Egmondij Comitis cum Sabina Bauara in vrbe Spirenſi. Intereà Anghianus à Rege Francorũ Pedemontiis præfectus, accepto à Buterio exercitu, nouiſque additis copiis, Carinianum in medio ſuorũ pręſidiorum à Vaſtio permunitum, ac à veteranorum firmo præſidio defenſum, obſidere, faméque ad deditionem cogere, aut, ſi Vaſtius auxilium ferre conaretur, prælio decernere conſtituit. Facto vtrimque apparatu, Vaſtius occupato pago Cereſola, caſtra ponit, tranſitáque proxima valle, in propinquis patentibus campis acies conſtituit. Pugnatum eſt ad Cereſolam acriter poſtridie Idus Apriles, occiſáque feruntur duodecim millia virorum, ſed maximè Germanorum. Adducta enim fuere vtrimque in aciem ſupra quadraginta virorum millia. Nec incruenta tamen Francis fuit victoria, profligato ſiniſtro cornu. Ducit hoc anno in vxorẽ Philippus Hiſpaniarum Princeps Mariam Ioannis Portugalliæ Regis filiam ſibi anno ſuperiori deſpõſatam, è qua filium ſuſcepit Carolum, qui innuptus anno 1568. obiit. Sub idem tempus Cæſar ac Angliæ Rex, maximis veteranorum habitis delectibus, ingentes copias, quibus Franciam inuaderent, parabãt; quorum vires vt Francus ſepararet, Anghianum nouis copiis iuuat, ac Cæſari in Inſubria graue bellum conflat, duce Strozza exulum Florẽtinorum Principe. Is fruſtrà tentato Mediolano, tãdem ad Saraualli oppidi plana cum Cæſarianis concurrit. Primùm Strozza tanta Cæſarianos vi propulerat, vt duo tormenta maiora eriperent, ac victoriam inclamarẽt. Quare omnes eò Strozzianæ copiæ, diſſolutis ordinibus, conuertuntur: in quorum aperta latera inuectus Lanoius, momẽto temporis omnes in diuerſas partes præcipites agit, cadente Vlyſſe Vrſino, ac cum eo aliquot ordinum ductoribus militibuſque non paucis. Maior pars, proiectis armis, cum omnibus ſignis militaribus in Vaſtij poteſtatem peruenit. Qui effugere, Quieraſſium, ac inde Carignanum ad Anghianum euaſere. Incidit hæc pugna circiter Idus Iunij. Attamen circa Kalen-

Vincunt Franci in Sabaudia, ſed cruento vtrimque prælio.

Nouũ hoſtem excitat Francus Cæſari Strozzam exulem Florentinorũ Principem.

Cæſariani in Italia & Sabaudia nunc vincunt, nunc vincuntur.

das Iulij Pyrrhus Stipicianus, extrema famis neceſſitate coactus, cum Anghiano tranſigit, ac Carinianum ei cedit. Iam ad inuadendam Franciam Cæſar Spiræ Germanorum copias parauerat. Henricus Angliæ Rex, ingenti peditum equitumq́; ſuæ nationis coacto exercitu, Caletum tranſmittit; miſſoq́ue Nortfolchi Duce cum parte copiarũ ad Belgarum caſtra, qui Monſtreulium in Picardia obſidebant, ipſe cum reliquis terra mariq́ue Boloniam premit. Cęſar cum exercitu Spirâ profectus, Metim venit, indeq́ue Furſtenbergium cum copiis ad obſidendum Lutzenburgum præmittit, quod decimoquinto obſidionis die commeatus penuria deditionem facit, Eſtaugæ Vicecomite cum præſidio, rebus omnibus incolumibus, exceptis tormentis, in Franciam abeunte. Tum Cęſar ad exercitum venit, breuiq́ue ad deditionem compellit Comercium, Vaucolurium, Lineum, ac cetera omnia quæ ſuperiori anno Franci in Ducatu Lutzenburgico ceperant, captis Briennæ ac Rouſſij Comitibus, cum Eſchenaij Domino. Inde ad Fanum Deſiderij caſtra locat. Rex Franciſcus tribus locis à tribus diuerſis oppugnatus exercitibus, ſumma celeritate militem cogit, adeò vt omnibus in vnũ coactis, quadraginta millia peditum, ac ſex millia equitum in Regio recenſerentur exercitu. Oppugnabat menſe Iulio Cæſar Fanum Deſiderij, oppidum munitum; captoq́ue Vitrio, Francorum etiam pedites equiteſq́ue ſuis commeatum intercipientes clade affecerat. Defendebant Fanum Deſiderij Comes Sancerræ ac Landæ Dominus, defenſi Landreſij fama clarus; qui poſterior 17. Iulij, minoris tormenti globo in domum eius peruolante, per cerebrum traiectus occubuit. A Cæſaris verò parte Reinerus Naſſauius Aurantij Princeps, oppidum è regione arcis premens, caſu quoq́; vitam amittit. Emiſſa enim oppido maioris tormenti pila, cùm in proxima dirutæ domus rudera incidiſſet, fruſtáque hinc inde diſſiliiſſent, earum vna dextram Aurantij ſcapulam tranſuerberat, alamq́ue vniuerſam vitiat. Decumbentem Cæſar inuiſens, teſtamenti faciendi poteſtatem concedit. nullos enim ex Anna Lotharingica relinquebat liberos. Quare, cùm Guilielmum Naſſauium patruelem, in aſſem heredem conſtituiſſet, altero die obiit. Cùm tormenta inuadendi viam ſtrauiſſent, primi omnium Hiſpani iniuſſi ad ruinas prouolant; ac cùm ampliùs quàm horam obſtinatiſſimè collato pede pugnaſſent, repelluntur. Succedunt mox equites octingenti, ferociſſimeq́ue pugnantes, tandem etiam reiiciuntur. Tum Germani pugnam ſuſcipiunt: ſed cùm per horas duas non minori virtute rem geſſiſſent, nec quidquam proficerent, receptui Cæſar cani iubet. Deſiderauit his oppugnationibus Cæſar viros fortes circiter ſeptingentos, Franci ducentos, ac vltra quadraginta equites primarios. Exinde ad obſidionem Cæſar totum ſe conuertit. Sed

1544

Anglis & Belgis Picardiam inuadentibus, interea Cæſar Lutzenburgum urbem recuperat.

Inde & alia eius ditionis oppida: hinc ad Fanum Deſiderij caſtra locat.

Occumbit, intus Landæ Dominus, foris Aurantij Princeps, cùm annuente Cæſare Guilielmum Naſſauium ſcripſiſſet heredem.

Inuadunt Cæſariani urbem fortiter tertiò, ſed fortiùs repelluntur.

non

1544

Petuntur du. decem dies, intereà ſi auxilium non adſint, certis legibus Franci ſe tradent.

non diu Sanſerrius obſidionis incommoda ferre ſtatuens, hiſce legibus cum Cæſare tranſigit: Duodecim dierum induciæ inter Cæſarem ac oppidanos ſunto, intereà obſeſſi ad Regem pro auxilio aut deditionis conſenſu mittunto. Auxilio denegato, aut ad conſtitutum diem non miſſo, Cæſari oppidum dedito. Equites pediteſq́ue omnes more militari cum quatuor maioribus tormentis incolumes in Franciam abeunto; cetera omnia in oppido Cæſari relinquito. Stantibus induciis, munitiones non augeto, nec reficito. Hiſce de rebus quatuor obſidibus caueto. Quibus adductis, Gonzaga, nobilem Hiſpanum nomine Conteriam in oppidum mittit, obſeruaturum ne nocte vel die munitiones reſtaurarent. Ad has honeſtas obſeſſis conditiones tribuendas Cæſar adducebatur incredibili deſiderio inuadendæ Franciæ, cogendiq́; Regis, de rerum ſumma nobili prælio decerneret. Angliæ quoque Rex ad idem expeditionis pugnæq́ue deſiderium trahebatur. Rex Franciſcus, cùm rationem liberandorum obſeſſorum non reperiret, dedi oppidum dictis legibus eſt paſſus. Hac ratione fine menſis Auguſti Fanum Deſiderij in poteſtatem Cæſaris venit, poſteaquam id per ſex hebdomadas oppugnaſſet. Sexto Septembris in Belgium venit ſupradictus Guilielmus Naſſauius, duodecim annorum adoleſcens. Rex Franciſcus, conſpecto rerum ſuarum periculo, ſi Cæſar ac Anglus in fœdere perſiſtentes, bellum contra ſe continuaſſent, pacis auctores circumſpicere cœpit. Repertis hominibus idoneis, tãtum promiſſis ac donis effecit, vt Martinus Guſmannus Ordinis Prædicatorum, Cæſari à Cõfeſſionibus, ſe ea de re cum Granuellio acturum, Cæſarique verba facturum promitteret. Stetit promiſſo, effecítque initio menſis Septembris (bello tamen nullis induciis datis) Cæſar permitteret, certi viri de pace acturi Chauſſeam conuenirent. Iuere nomine Cæſaris Gonzaga ac Granuellius, nomine Regis Claudius Annibaldus ac Cheuanſij Dominus. Ad Angliæ Regem hac de cauſa eſt miſſus Cardinalis Bellaius, & alij duo Franci. Cæſar certior factus ingentem Eſparnaij commeatus vim à Franco coactam, cum exercitu profectus, oppidum cum commeatu occupat; vlteriuſq́ue progreſſus, caſtrum Theodori, oppidumq́ue eiuſdem nominis in poteſtatem redigit; quibus locis Rex commeatum pro exercitu congeri iuſſerat: ex quo Cæſariani, qui inopiam ſentire cœperant, mirificè ſunt recreati. Inde per Valloſios ad Sueſſionum antiquam vrbem Cæſar caſtra ponit: vbi paulò pòſt iterùm de pace agi eſt cœptum, cuius leges à parte Cæſaris moderabatur Ferdinandus Gonzaga, Nicolaus Perenotus Granuellij Dominus, ac Commendator Calameæ Ordinis Alcantaræ; à parte Regis Claudius Annibaldus, Carolus Nullius, ac Baiardus, eamq́ue tandem Creſpij poſt varias diſceptationes die Septembris decimooctauo his conditionibus conclu-

His lapſis, Fanum Deſiderij Cæſari deditur.

Subornantur, qui pacem iterùm tentent, non tamen ideò ceſſatur ab armis.

Occupat Cæſar Eſpernaium, itemq́ue caſtrũ Theodorici, & ad Sueſſionem caſtra ponit.

1544

» concluſere: Inter Cæſarem Carolum, Regemque Franciſcum, ac qui-
» cumque has leges admittent, pax firma æternáque eſto. Subditi vtrim-
» que vetera tantùm ſoluendo portoria commeanto, mercaturámq; exer-
» cento. Quidquid hinc inde ab induciis Nicæanis eſt occupatum, reſti-
» tuito; nihil præter commeatum propriáque tormenta abducito. Sabau-
» diæ Duci ſua omnia ab vtraque parte reſtituito, quemadmodũ & Mar-
» chioni Montferretano, Duci Mantuano, ac Lotharingiæ. Rex ditioni ac
» Abbatiæ Gorzianæ cedito, Cæſarique obſides, donec conditiones hæ
» fuerint impletę, Medoni Cardinalem, Guiſæ Ducem ac Lauallæ Comi-
» tem dato. De bello Turcis inferendo Cæſar ac Rex conuentum indici-
» to, inque eam expeditionem Rex ſexcentos equites lancearios, ac decem
» millia peditum, cuiuſcum; Cæſar iuſſerit nationis, mittito. Rex factam
» Madriliana pace, ſequentibuſque fœderibus, Regni Neapolitani, Sici-
» liæ, Ducatus Mediolanenſis, Comitatus Aſtenſis, iuris patronalis, quod
» habuit in Flandriam, Arteſiam, Inſulas, Duacum, Orchiacum, Torna-
» cum, Mortangam ac Fanum D. Amandi, ceſſionem ratam firmámq; ea
» ratione, qua ſuperioribus fœderibus eſt conuentum, habeto. Priuilegia
» alia vetera nouáque vtrimque manento. Vt verò hæc pax ſeriò rata per-
» petuáque conſiſtat, Cęſar in pacis fauorem Carolo Aureliæ Duci filiam
» Mariam, aut fratris Ferdinandi natu ſecundam, (nempe primogenita
» Cliuio addicta erat) deſpondeto; qua de re animum quarto à publicata
» pace menſe declarabit. Quòd ſi Cæſaris filiam Carolus duxerit, Belga-
» rum Prouincias cum Comitatu Burgundiæ ac Charoloij in dotem acci-
» pito: poſſeſſionem verò Carolus Aurelianus, eiúſque liberi maſculi, non
» niſi mortuo Cæſare inito; Belgæ tamen, ſe viuo, in Aureliani verba no-
» ménque iurent, filiuſque Philippus hæc approbet curato. Carolum,
» perfectis nuptiis, Cæſar Belgis præficito. Ex parte altera Rex Franci-
» ſcus, eiuſq; filius Henricus Delphinus, in æternum omni actione, quam
» in Ducatum Mediolanẽſem ac Comitatum Aſtenſem allegare poſſunt,
» cedito. Quòd ſi Carolus Aurelianus in vxorem duxerit ſecundam Ro-
» manorum Regis filiam, cùm ea in dotem accipito Ducatum Mediola-
» nenſem cum Comitatu Aſtenſi, quæque ad hæc ſpectant; manente, do-
» nec vixerit, in Cæſaris poteſtate arce Mediolanenſi ac Cremonenſi; eiſ-
» que Cæſar, eorúmque liberis tantùm maſculis Imperialem inaugura-
» tionem dato. Nuptias Aureliani vltra annum à publicata pace non diſ-
» ferto. Rex Franciſcus filio Carolo Aureliano in dotem dato Ducatum
» Aureliæ, Borbonij, Chaſtelcraudij, ac Engulesmæ Comitatum. Si Au-
» relianus prior deceſſerit, Cæſaris filiæ ad vitam quinquaginta millia li-
» brarum Turonenſium in ſingulos annos perſoluito, Rom. verò Regis fi-
» liæ triginta millia. Hæc præcipua, acta tranſactáque Creſpij decimo-
tertio

Pax iterũ inter Franciſcum & Cæſarẽ, dicta Creſpiana.

Ante omnia Sabaudo & aliis ſua reſtituuntur.

Ad bellum Turcis inferendum Francus ſexcentos equites, & decem millia peditum alat.

Franci filius Carolus, ſi velit, filiam Cæſaris Mariam habeat, & Belgium in dotem.

Aut, ſi malit, filiam ducat Ferdinandi, & cũ ea Ducatum Mediolanenſem & Comitatum Aſtenſem.

Nuptiæ tamen hæ altertutra vltra annum non differantur.

1544 tertio Kalend. Octobris, ac primùm dictorum Legatorum manu ſubſignata, deinde Cæſaris ac Regis; poſtremò ſigillis ſolito more communita. Exinde Cæſar Comiti Burano ac Reuſſio, qui cum Anglo Monſtreulium obſidebant, mandat, relicto oppido, exercitum dimittant. Ipſe è Sueſſionibus motis caſtris, Creſpium venit, indéque Feram ad Flumen Oſam, vbi eum nobili cum comitatu inuiſit Carolus Aureliæ Dux, futurus gener aut affinis; & cum eo Lotharingiæ Cardinalis, Mindonij Cardinalis, Comes Lauallius, ac Habandaius, qui obſidum loco cum Cæſare Bruxellam iêre, donec oppida Pedemontana eſſent reddita; ad quam rem perficiendam Cæſar ad Vaſtium, Rex ad Anghianum miſit. Dum de pacis cōditionibus Creſpij diſputatur, Cęſar Antonium Perrenotum Antiſtitem Attrebatenſem, Granuellij filium, Boloniam ad Henricum Angliæ Regem miſerat, eumq́; de ineunda pace certiorem reddiderat: qui Cæſari liberam tractandi poteſtatem fecerat, modò nil in rerum ſuarum præiudicium contraxiſſet. Oppugnabat enim pertinaciſſimè Anglus Boloniam, omnibus rebus neceſſariis inſtructiſſimam. Sed imbellis Præfecti Veruini animus effecit, vt ſine cruentis oppugnationibus ea potiretur, præſidiariis in tutum cum omnibus fortunis abeuntibus, ingenti Anglis tormentorum & commeatus apparatu conceſſo: qua de cauſa paulò pòſt Veruinus Pariſiis iuſſu Regis capite plexus eſt. Monſtreulij fortiùs agentes, omnémque Belgarum ac Anglorum vim perferentes, Regi oppidum ſeruauere. Rex Anglus, Bolonia de rebus neceſſariis inſtructa, Caletum, indéque in Angliam cum exercitu eſt reuerſus. Cæſar, nullis implicitus bellis totam hiemem Bruxellæ egit, inuiſente eum ſorore Leonora Franciæ Regina, Carolo Aureliæ

Venit ad Cæſarem Carolus Aurelius & alij, ſimul obſides futuri, dũ loca ſingula ſuis Dominis reſtituerentur.

Anglus Bolonia Gallica potitus, inde redit in Angliam.

1545 Duce, ac duobus fratris ſui Ferdinandi filiis. Vere anni 1545. Cæſar Belgarum aliquot ditiones inuiſit, ſtatúmq; earum componit. Et quamquam hoc anno Cæſari læta obueniſſet pax, ingentibus tamen animo angebatur curis, qua ratione Germaniæ chariſſimæ patriæ eamdem procuraret. Id enim vnum ad ſummam ſibi felicitatem deeſſe videbat. Non enim, impacata Germania, contra Turcam, quod ſemper optabat, Europæ vires conuertere ſe feliciter poſſe perſpiciebat. Quare tandem conſtituit, omnibus ingenij viribus anniti, in Religione Germani vnum ſentirent. Id verò, indicto Generali Concilio, conſtitutóque plena cum auctoritate, Cameræ Imperialis iudicio ſe obtenturum ſperabat; quibus ſi obtemperare recuſaſſent, iuſtiſſimo ſe tum bello contumaces debellare, armíſque ad obſequium, Deo adiutore, cogere poſſe videbat. Quod ne fieret, iamdudum Proteſtantes inter ſe fœdus Smalcaldij fecerant (eſt id oppidum ad limites Thuringiæ & Haſſiæ) ſæpiúſque diuerſis cōuentibus renouarant, diuerſóſque Principes ac Ciuitates eódem attraxerant.

Facta pace cum Franco, angitur Cæſar quomodo eam etiam Germaniæ paret.

Videbat malũ ſibi obſtare fœdus Smalcaldicum, nec tamen animum deſpondet.

Octauo

1545

Octauo die Septembris Carolus Aureliꝰ Dux cum patre fratréque Delphino contra Anglos Boloniam ingenti cum exercitu contendentes, ardenti febre, quæ omnia Medicorum reſpuebat remedia, continuò vexatus, vitam cum morte, ætatis anno vigeſimo ſecũdo commutauit. Erat adoleſcens ſummis animi corporiſque dotibus ad admirationem ornatus. Non parum eius morte Rex Franciſcus, omnéſque Francorum Proceres doluere, quòd durum Delphini ingenium formidarent, viderént q; Aureliani morte conditiones pacis Criſpianæ haudquaquam diuturnas fore. Augebat formidinem, quòd vulgò, dato veneno vtrumque fratrem, conſilio operáque vxoris Italę, Delphinus Henricus clàm è medio ſuſtuliſſe muſſitaretur. Rex ad Cæſarem Antuerpiæ agentem mẽſe Nouembri Ammiralem Claudium Annibaldum ac Oliuerium Franciæ Cancellarium mittit, petens, inita paulò antè pax nouis legibus, tempori ac rebus ſeruientibus, firmaretur. Cúmque aliquamdiu Legati Cæſarẽ eſſent ſecuti, nil aliud obtinuere, quàm quòd polliceretur, hoſtilitatem à ſua parte Regi, niſi eam prior intuliſſet, non eſſe verendam. Indixerat hoc anno Cæſar Wormatiam Germaniæ Principum Comitia, Præſide Romanorum Rege: ſed ob Principum præcipuorum abſentiam nihil dignum actum eſt. Hoc anno, menſe Auguſto, fine Comitiorum Wormatienſium, Cæſar fit certior, nurum ſuam peperiſſe filium, cui Caroli nomẽ eſſet inditum: ſed eam quarto ab enixo infante die, partus incommodis è viuis exceſſiſſe. Menſe Ianuario anni 1546. Cæſar Vltraiecti Comitia Aurei velleris celebrat. Inde in Geldriam proficiſcitur, ſummóque eum honore vbiq; ſuſceptus muneribus excolitur, ac in Ducem Geldriæ Comitémque Zutfaniæ, Arnhemi, Zutfaniæ ac Neomagi inaugutatur. Hinc Traiectum ad Moſam, inde in Lotharingiam ac Germaniam contendit; Comitiis Ratiſponenſibus, quæ poſt Wormatienſia indixerat, initium daturus. Sub idem tempus è tota Chriſtiana Europa Tridentum Epiſcopi ac Theologi confluebant, Concilio Vniuerſali exordium facturi; cùm die decimooctauo Februarij Martinus Lutherus ſubitò abreptus eſt. De eius morte ſic Cochlæus: E Wittenberga Iſlebium profectus, vt tractatui ſæculari in cauſis profanis diſcordię, quę inter Comites à Mansfelt erat, intereſſet, eò quòd ſub illis Dominis Iſlebij natus eſſet, die 17. Februarij, peracta in publico cum aliis cœna, eáque largiter ſumpta, & facetiis hilariter extracta, eadem nocte interiit. Et poſt multa: Stulta de eius morte Ionæ Coci hiſtoria refert hanc quoque Lutheri morituri tam impiam quàm ridiculam ſtultitiam; quòd eadem nocte qua periit, dixerit ipſi Ionæ & Cælio, aliiſque circumſtantibus: Orate pro Domino noſtro Deo, & eius Euangelio, vt ei benè ſuccedat; quia Concilium Tridenti & abominabilis Papa grauiter ei aduerſantur.

Intereà Aurelius, cuius ope penè pax Frãcica innitebatur, moritur.

Itaq; cùm Fràcus pacem tempori accommodari peteret, ſaltem ſpondet Cæſar, à ſua parte nihil hoſtile metuendum, ſi non ipſe prior inferat.

Naſcitur Carolus Cæſaris ex filio nepos, matre quarto inde die è viuis deſcedente.

1546

Ex tota Europa cõueniunt Patres Tridentum ad Concilium generale.

Stulta & ridicula oratio Martini Lutheri morientis.

1546 tur. Quis vmquam audiuit orandum eſſe pro Domino noſtro Deo? Hæc Cochlæus. Eodem anno pridie Kal. Aprilis obijt Alfonſus Daualus, Vaſtij Marchio, Cæſaris à morte Piſcarij, Leuæ ac Borbonij apud Mediolanenſes Præfectus, ſui temporis Dux belli præclarus. Sepultus eſt Mediolani in Choro ſummi Templi magna pompa, ſucceſſitque illi Ferdinandus Gonzaga. Hoc fermè tempore fama non falſa per Germaniam ſpargi eſt cœpta, Cæſarem, Rom. Regem, Papam Paulum, facto inter ſe fœdere, bellum contra Proteſtantes, fœduſque Smalcaldicum iterùm tunc renouatum, ſumma ope parare. Scribit hac de re Philippus Haſſiæ Lantgrauius litteras ad Nicolaum Perenotum Granuellæ Dominum, ac quid conſtans fama ferat, aperit, ſeque credere aſſerit, quòd Cæſar cum Solymanno Turca fœdus feciſſet. Reſcribit Granuellius, Cæſarem conſcribere militem, quòd idem vicini Principes faciant (Smalcaldicos Proteſtantes intelligebat:) cum Turca in annum feciſſe non fœdus, ſed inducias, culpâ Germanorum, numquam de mittendis contra Turcam auxilijs aliquid ſtatuentium. Conſulere ſe, Cæſarem ipſum Ratisbonam tendentem in itinere hac de re conueniat. Quarto Idus Aprilis Lantgrauius Spiram ad Cæſarem venit, cum eo de ſparſa belli fama agit; multiſq; verbis vltrò citroque in ſpeciem amicè habitis, diſcedunt. Poſtridie apud Septem-virũ Palatini Comitem cõueniunt, Lantgrauius, Granuellius, Nauius, Masbachius, & quidam alij, eadémque ſimulatione de pace agunt, ſed nil decernunt. Quare iterùm Lantgrauius Cæſarem adiens, peramico, ſed dubio accepto reſponſo, in Haſſiam reuertit, Cæſar verò Ratisbonam contendit. Tandem decimoſexto Iunij Proteſtantes audacter Cæſarem adeunt, ac in quem vſum militem paret, ſciſcitantur. Reſpondet, ſe pacem in Germania conſtituere decreuiſſe; qui eam admiſerint, omnia honeſta ſe impetraturos; qui reiecerint, pro Imperatoria auctoritate in hos ſe de iure acturum: inque eamdem ſententiam ad Ciuitates ſcribit Imperiales. Granuellius ac Nauius Legatos Ciuitatum qui aderant, ad ſe vocatos docent, bellum quod Cæſar parat, contra eos inſtitui, qui propria auctoritate occupatis aliquot Antiſtitum, Abbatum ac Monaſteriorum fortunis Maieſtatem læſere, in neminem verò alium. Proteſtantes his verbis facilè ſe peti intelligebant, ac niſi deſerta Lutheri ſecta, Smalcaldicoque fœdere, ad veteres Eccleſiæ Romanæ ritus eſſent reuerſi, bellum expectandum. Mauritius Saxo, cùm Ratisbonæ diu multumque cum Cæſare Regeque Ferdinando palàm ac clàm eſſet locutus, tandem decimonono Iunij ſecretum cum vtroque fœdus his inter alias conditionibus facit: Dux " Mauritius erga Cæſarem, Rom. Regem, Imperium, ita ſe gerito, vt fide- " lem obſequentemq; decet Imperij Principem. Iudicio Imperiali ſtato. "

Fama ſpargi incipit de fœdere Cæſaris, Rom. Regis, & Papæ, contra Proteſtantes Germanos.

Facta & inducia cum Turca in annũ.

Tandem Proteſtantibus audacter Cæſarem interrogantibus cur militem colligeret, reſpondit, ſe velle pacem in Germania conſtituere.

Explicant mẽtem eius plenius eius Conſiliarij.

Mauritius Saxo ſecretum ferit cum Cæſare fœdus.

Dux

„ Dux Concilij Vniuerſalis decretis ſeſe eò vſque ſubmittito, quò ceteri 1546
„ Germaniæ Principes ſunt facturi; nihil intereà in ſua ditione quod ad
„ Religionem attinet, innouato. Actum Ratisbonæ die decimonono
„ Iunij, anno 1546. Proteſtantium Legati, apertè Cæſarem arma parare, ac Mauritium clàm cum eo tractaſſe edocti, non ſalutato Cæſare diſcedunt, moxque Proteſtantes copias pecuniamque expediunt, Ioannes Fredericus Saxo Septem-vir peditum quadraginta nouem ſigna, equitum turmas octodecim, Heſſus quadraginta octo vexilla peditum, equitumque turmas duodecim, alijque quiſque pro facultatum ratione; ita vt eorum copiæ, habito delectu, ſupra centum peditum ac quindecim equitum millia cenſerentur. Fredericus Comes Palatinus Septem-vir ducentos quos miſerat equites mox è via domum reuocat, Legatum Ratisbonam ad Cæſarem mittit, vtque ſe pacificatorem admittat, petit. Reſpondet per Granuellium Cæſar, ſalua Concilij Generalis auctoritate & ſua id licere. Palatinus reſponſum Saxoni, Heſſo, ac Wirtenbergio communicat, rogans, communis Germaniæ quietis cauſa aliquid de iure opinioneque ſua cedant. Illi datis ad Cæſarem ſuperbiſſimis, ac in Concilium Tridentinum Summúmque Pontificem criminoſiſſimis litteris, omnem pacis rationem abrupere. Intereà apud Belgas Maximilianus Buræ Comes, iuſta peditum equitúmque conſcripta manu, Cæſaris expectabat mandatum. Sed ſumma Heſſi diligentia effecit, vt ſeriùs vocaretur. Coadunatis enim, vt diximus, ſuis ſociorumque copijs, decimoquinto Kal. Auguſti in Cæſarem ducit. Scartlæus Auguſtanus, copiarum Auguſtæ, Vlmæ, ac Argentorati Præfectus, in alteram partem miſſus cum ſuis, Ducis Wirtenbergij copijs Fieſſam Antiſtitis Auguſtani oppidum, arcemque Eerbergam ditionis Rom. Regis, cum oppido Cluſa in anguſto Alpium tranſitu ſita, occupat, impediturus ne Hiſpanorum Italorúmque copiæ ex Italia ad Cæſarem proficiſcerentur. Is autem Ratisbonæ agens, frumentum vetus nouúmque ex agris in vrbem conuehi curat, tormentorum magnum numerum cogit, farinæ molitæ ingentem copiam coëmit, bis mille quingentas ꝑpetas conducit, cohortéſque quas tota Germania diuerſis conſcripſerat locis, ad ſe vocat; quibus mox acceſſit ſua cum legione Bauariæ Ducis filius nothus. E Belgio in itinere erant decem millia peditum ac quinque millia equitum Duce Burano; trahebántque tormenta maiora duodecim, comitante eos Mendoſio cum trecentis veteranis Hiſpanis, & Antinoro cum ducentis veteranis Italis. Ex Italia mouebant circiter nouem millia veteranorum Hiſpanorum peditum. Itali, Duce Octauio Farneſio, à Pontifice miſſi ad duodecim millia peditum: ducebántque ſinguli ſuis turmis conuenientem equitatum, ita vt ſi copiæ Cæſaris in vnum coiiſ-

Proteſtantium copia ſupra centum peditum & quindecim equitum millia.

Tentat Palatinus pacem, ſed fruſtrà.

Quin Proteſtantes priores in campum prodeunt, anguſtiaſq; Alpium arcendis Italicis auxilijs occupant.

Nihilominùs omni parte auxilia Cæſari veniunt, & maximè à Belgio.

1546 ſent, eſſent ad quinquaginta peditum millia, & ſupra ſexdecim millia equitum, exceptis Rom. Regis ac Mauritij Saxonis equitibus, qui in Saxoniam miſſi erāt. Intereà dum conueniunt copiæ, belli ſedem Cæſar ſtatuit Ingolſtadium, quod nouem milliaribus Germanicis Ratisbona abeſt, Legatum ſibi nominans Ferdinandum Toletanum Albæ Ducem; quem cum parte recentium copiarum, quæ longo circuitu capto, partim ex Italia, partim ex Germania Ingolſtadium venerant, ad recuperandam Cluſam mittit. Sed loci ſitu, ne vim tentaret, territus, re infecta ad Cæſarem redijt, eódem pridie aduenisſe gaudens alios aliquot Hiſpanos pedites, ac Neapolitanos grauis armaturæ equites. Scartlæus Proteſtantium Dux, occupata Cluſa, Oenipontem (*Inſbrug*) cum copiis tendebat. Sed reperiens Rom. Regem cum duodecim millibus peditum vrbem ac opportuna quęque loca occupaſſe, conuerſo exercitu, direptiſque in itinere Monaſterijs ac Templis, ad Danubium, quò Proteſtantium conueniebant copiæ, ſe confert. Duodecimo Kal. Auguſti Cæſar Saxonem, Heſſum, omneſque qui cum ijs ſtabant, proſcribit. Illi verò quarto Kal. Auguſti copias omnes cum Scartlæo iungunt; quibus mox acceſſere Germani milites, qui à Franco, facta paulò antè cum Anglo de Bolonienſi Comitatu pace, erāt exauctorati. Hoc tempore Ferdinandus Rom. Rex filias duas matrimonio collocat: Annā Alberto Bauaro, Mariam Guilielmo Cliuiæ Iuliæq; Duci. Negata enim ei Nauarræa, ac poteſtate alterius ducēdæ à Summo Pontifice accepta, huc ſe conuertit; impetratáque vxore, nuptię magna cum ſolemnitate Ratisbonæ ſub huius belli initium ſunt celebratæ. Die 7. Auguſti ingentem Mechlinia cladē ab incenſo à fulmine puluere tormentario accepit. Erat iuxta portā Neckerſpouliam turris Santporta dicta, in cuius fundo concamerato ad ſeptingenta dolia pulueris tormentarij in belli vſum cuſtodiebantur. Turris verò aliquot locis vetuſtate rimas agebat. Conqueſta fuerat hac de re ad Magiſtratum non ſemel vetula paupercula, in ea gratis habitās. Quę cùm pomeridiano tēpore iam dicto die tonitrua ac fulgura excitari vehementia conſideraret, formidine correpta circa veſperam aliò diuertit: & ecce nocte hora vndecima, redeuntibus tonitruis ac fulminibus, pérq; rimas iam dictas turrim peruadentibus, omnis puluis tormentarius incenditur; quadratique lapides turris per vrbem diſiecti, in proximo vltra 200. ciuium domos, ac totidem in ſuburbio euertunt. Ciuitatis foſſa ab vtraque dirutæ turris parte ad 200. paſſus ſicca erat, cùm paulò antè aqua pedeſtris lanceæ altitudinem ferè æquaſſet, muruſque ad idem ſpatium erat exciſus. Homines vtriuſque ſexus variæ ætatis vltra quingentos oppreſſi, vulnerati ad bis mille. Temporis puncto hæc clades incidit, ac ceſſauit, tota exinde nocte ſumma in aëre fuit ſerenitas. Reperta fuêre

Belli ſedem ſtatuit Cæſar Ingolſtadium Bauariæ vrbem, Legatum Albæ Ducem.

Scartlæus vnus Proteſtantium fruſtrà Oenipontem tentat.

Cæſar Saxonem, Heſſum, omneſq; qui cum eis faciebant, ſolemniter proſcribit.

Magna clades Mechliniæ hoc tempore à puluere tormentario à fulmine incenſo.

Oppreſſi vno momento hac clade homines vltra quingentos, vulnerati bis mille.

fuêre mortua mutilaque corpora ad ſeſquimilliare extra ciuitatem variis locis diſiecta. Eſt de his chronologicum illud antiquum: 1546

TVrres ContrItæ LaCerant VI pVLVerIs ædes,
ſeptena AVgVſtI, fVLgVre MeChLInIæ.

Vndecimo Auguſti Proteſtantium Duces, è caſtris Donauerdicis miſſis ad Cæſarem litteris, qui ad Landishutum in Bauaria caſtrametatus erat, bellum ei, recitatis aſperè cauſis, indicunt. Cæſar reiectis litteris, nec legere legíve volens, ne quis in poſterum à rebellibus cum litteris ad ſe veniat, niſi gulam frangi laqueo cupiat, ſeuerè iubet, tradens adoleſcenti ac tibicini, qui litteras attulerant, Proſcriptionis Tabulas, rebellibus Principibus perferendas. Actum in Proteſtantium Concilio fuerat, quo nomine Cęſar in litteris foret compellandus. Saxo Hiſpanię Regem appellabat, Heſſus Carolum Gandenſem. Sed tandem conueniunt ſcriberetur, Carolus qui ſe pro Cæſare gerit. Inde motis caſtris Ratisbonam contendunt. Ad Cæſarem verò tandem venêre Pontificia auxilia, ſupetiùs commemorata, Duce Octauio Farneſio, ac Alexandro Farneſio Cardinale Pontificis fratre, ſequebanturque hos auxilia Ducum Florentiæ ac Ferrariæ. Vniuerſæ rei frumentariæ præerat Otto Cardinalis Auguſtanus. Auctus his copiis Cæſar, hoſtes tardiùs Ratisbonam contendentes præuertens, ex oppidi armamentario viginti tormenta muralia, ac triginta ſex campeſtria educit, iuſtoque in oppido relicto præſidio, Ingolſtadium redit. Neoſtadij verò in ripa Danubij caſtra locans, mirabili celeritate amnem duobus locis, pontibus ex lintribus confectis, iungit. Vetus enim pons à rebellibus tenebatur, qui Ratisbonam contendentes, iuxta Ingolſtadium dubio cum Cæſarianis equeſtri prælio certâuêre, vtrimque aliquot cæſis ac captis. Pridie Kal. Septembris Saxo ac Heſſus, reperto in Danubio vado, exercitum traducunt, inque proximo colle, vnde in Cæſaris caſtra erat deſpectus, poſitis tormentis ſe muniunt. Intereà Maximilianus Egmondius Buræ Comes, Aquiſgrani poſtremo delectu Belgarum habito, iter ingreditur, ac eodem die Andernacum venit; vbi ei iunguntur pedites Itali ac Hiſpani, qui iuſſu Cæſaris Anglo, qui paulò antè pacem cum Franco fecerat, militarant. Pridie Nonas Septembres, Proteſtantes, cùm per triduum fruſtrà ad Ingolſtadium contra Cæſarem ſediſſent, ac ſex millium tormentariorum globorum ictibus vix centum triginta homines neci dediſſent, nec inuadere Cæſarem auderent exiguo aggere ſeptum, ipſi numero duplo ſuperiores, caſtra mouerunt; nonnihil diſcordes, quòd Heſſus prælium ſuaſiſſet, Saxo diſſuaſiſſet. Cæſar equitatum, qui veſtigiis inſiſteret, mittit. Sed adeò prudenter aciebus in hunc euentum Heſſus præuiderat, vt Cæſariani nequaquam vim tentandam iudicarent. Cæſar ponte Danu-

Proteſtantes aſperè Cæſari bellum indicunt, ille, ne quis ampliùs ab ijs Legatus veniat, ſeuerè edicit.

Proteſtantes Ratisbonã verſus mouent, veniuntq́; intereà ad Cæſarem auxilia Italica.

Pugnatur leui prælio, pari vtrimque damno.

Proteſtantes Cæſarē inuadere non audent, etſi numero duplo ſuperiores.

1546

Motis caſtris tendunt vt Burano è Belgio venienti tranſitum præcludant.

bium ſternit, vt ſui commodiùs pabularentur. Cumque rebelles contra Buranum tendete conſpiceret, cum omni peditatu equites ſuos ſubſequitur, caſtraque in hoſtium collibus metatut. Illi vetò Niburgi conſedête. Intereà Rom. Rex ac Mauritius Saxo, coniunctis copiis, è Bohemia Saxonis Septem-viri ditionem inuaſerāt, cùm is fruſtrà Bohemos prior ad arma contra Regem Rom. capienda ſollicitaſſet. Sed victi diligentia Rom. Regis, territique fortuna Cæſaris, à iuſta defectione, vt mox dicemus, abſtinebant. Quate Rom. Rex ac Mautitius Saxo facilè, inuaſa Saxonia, omni cladis genere eam peruaſtabant. Oppidorum maiorem partem ad deditionem coëgerant, nil Septem-viro præter Wittembergam, Iſenacum ac Gotham relinquentes. Quibus rebus Proteſtantes intellectis, tranſmiſſo Danubio Danouertum profecti, Vendingæ caſtra locant, inde tectà aduerſus Buranum contendentes. Is ne tantæ multitudini cum exiguis ac itinere feſſis copijs occurreret, cùm triduum miliri ad reficienda corpora tribuiſſet, prima noctis vigilia ſilentio copias educit, ac compoſito, ſed ſilenri agmine procedés, in proxima ad Ingolſtadium ſilua, eluſo hoſte, conſidet. Manè copiis in tres acies diſtributis ad Cæſarem contendit, ſummaq; cum congratulatione exceptus, in eius Procerumq; omnium complexus ptoceſſit: militi quies & lautia data. Decimoquinto Kal. Octobris, cùm exercitum quatuotdecim diebus armis ac impedimentis grauem per impeditos ſaltus ſiluáſque ad decipiendum hoſtem raptaſſet, Cæſar Proteſtantium diſceſſu, motis caſtris, Nibutgum in deditionem accipit, ptæſidiarios, cùm ampliùs contra Cæſarem arma ſe non ſumpturos iutaſſent, dimittens. Proteſtantes auri indigi, fruſtrà à Veneris, Anglo, ac Franco mutuum petiête. Initio menſis Octobris circa Norlingam Cæſaris Ptoteſtantiumque exercitus conueniunt, inſtructiſque aciebus ad pugnam ſe parant. Sed cùm leui in ptælio Albertus Brunſwicanus cecidiſſet, ad caſtra reuertuntur. Octauius Fameſius, educta ſuorum parte, Donauertum, fugientibus præſidiariis, deditione capit. Et dum hac ratione in Sueuia bellum geritur, in Saxonia, vt diximus, Rom. Rex Fetdinandus ac Mauritius Saxo omnia perturbant, cladibuſque miſcent. Scartlæus Auguſtanus, qui ptimus contra Cæſarem copias eduxerat, Ducum variantibus ſententiis de prælio deſperans, ac nulla ratione commeatu Cæſarem prohiberi poſſe conſiderans, abductis Auguſtam copiis, primus etiam ſocialia caſtta deſeruit. Exinde Cæſat Dillingam, Hochſtetum, Laugingam, Gundelfingam ad amnem Brentam in deditionem accipit, hacque tatione Danubij poſſeſſione potitur, traiectoque Brenta, Vlmam petit. Sed Ptoteſtantibus ex altera Btentæ ripa occutrentibus, propoſitum tenere non potuit. Transfert igitur caſtra iuxta Sonthenium, Prote-

Intereà Ro. Rex & Mauritius Saxo, omni cladis genere Saxoniam vaſtant.

Eluſo hoſte, Buranus incolumis cum copiis ad Cæſarē venit.

Accipit Cæſar in deditionem Niburgum, inde & Donauertum.

Mox plura etiam oppida Cæſari ſe tradunt.

Proteſtantes ad Giengam, interlabente Brenta: vbi cùm paruis aliquot 1546 prœliis eſſet certatum,& fruſtrà intentatæ ab vtraque parte inſidiæ, Cæſar pridie Kal. Nouembres in vetera ad Laugingam caſtra reuertit. Præter aſſiduos enim imbres, annique tempus, peſtis etiam, etſi non ſæua, Cæſariana ac Proteſtantium inuaſerat caſtra. Tum Reinoa Cęſari deditionem facit. Tot ciuitatum defectione, Saxoniæ euaſtatione, pecuniæ inopia, peſtiſque pullulantis malo fracti Proteſtantes, nil in commune conſulebant, ſed, vt Scattlæus fecerat, quiſque ad propria oculos conuertebat; atque hoc rerum ſtatu, Notlinga quoque Cæſari portas aperit. Demum Proteſtantes, diuiſis copiis, inſtantibus Decembris Kalendis ad ſua diſcedunt, cùm petita priùs à Cæſare pace, eam quibus volebant conditionibus obtinere non potuiſſent. Kalendis Decembribus Heſſus Francofurtum venit: vbi cùm Magiſtratus ab eo conſilium peteret, reſpondit, ſe pro tempore aliud non habere, quàm vt vnaquæque vulpecula (hac enim vtebatur ſimilitudine) ſuam tueretur caudam. Saxo cum copiis domum tendens, inopiâ pecuniæ proximis Catholicorum agris plurimum auri extorquet, Moguntinorum, Fuldenſium, Bambergenſium, & Herbipolenſium. Cæſar per litteras Catholicos conſolatus, Idibus Decembris Rottenburgo Hallam Sueuiæ contendit, pleriſque oppidis ad Rhenum vergentibus in deditionem acceptis. Hallæ aliquot diebus curando articulari morbo hæſit; datiſque ad Ducem Wirtenbergenſem ſeuerioribus litteris, iubet, ſe ſuaque omnia ſine vlla conditione in ſuam poteſtatem conſtituat, niſi grauiùs ob rebellionem puniri malit. Is humillimis verbis veniam rogans, culpam deprecatur, animoque conſternatus, relicta ditione, in munitiſſimam arcem Tuelam, in præcelſa præruptaque rupe ſitam, cum liberis rebuſque pretioſiſſimis fugit. Venit Hallam ad Cæſarem veniam petitutus Fredericus Comes Palatinus Septem-vir, qui modeſtè obiurgatus, quòd initio belli hoſtibus quadringentos miſiſſet equites, etſi eoſdem retraxiſſet, veniam obtinuit. Paulò pòſt etiam Vlmenſes in gratiam ſunt recepti, numeratis centum millibus aureorum Rhenenſium florenorum, deditiſque duodecim maioribus tormentis, ac in præſidium receptis decem peditum ſignis. Exinde Buranum cum Belgicis copiis domum remittit, ac ex itinere Francofurtum occupare omni arte iubet. Albanum verò cum parte exercitus in Ducatum Wirtenbergenſem immittit: qui oppida partim expugnat, partim in deditionem accipit, agros verò inſigniter deuaſtat. Sed initio menſis Ianuarij anni 1547. operâ Palatini, facta 1547 Wirtenbergius deditione, his legibus inter alias in gratiam recipitur:
» Aduerſa valetudine impeditus Wirtenbergius, quàm primùm Legatos
» ſupplices veniam imploraturos mittito: ipſe intra ſextam ſeptimanam, ſi va-

Proteſtantes, cùm pacem qualem volebant impetrare non potuiſſent, quiſque in hiberna concedit.

Cæſar alibi etiam vrbibus in poteſtatē redactis, Ducem Wirtenbergenſem acribus litteris vehementer terret.

Hinc Palatinum quoque obiurgatum in gratiā recipit, & Vlmenſes.

Tandem & Wirtebergius Cæſari reconciliatur.

1547 ſi valetudo permiſerit, idem facito. Cæſaris conſtitutiones omnes ac- «
ceptato ſeruatoq́ue. Nullum commercium nec fœdus cum rebellibus «
facito. In belli à Cæſare factos ſumptus ducenta millia aureorum Rhe- «
nenſium florenorum numerato, dimidium extemplò, reliquum ſpatio «
viginti quinque inſequentium dierum; cautioniſque nomine Cæſari «
dato Asburgium, Kirchemum, Scorendorfium, ac in his præſidia reci- «
pito. Ducem ſtatim imitantur Ciuitates liberę complures. Memmingij «
veniam obtinent, perſolutis quinquaginta millibus aureorum Rhenen-

Recepta in gratiam quoq; multa Ciuitates liberæ, ſingulis certa pecuniaria mulcta indicta.

ſium. Tum Bibracij, Rabeſpurgij, Campodunenſes ac Iſmenſes, ſinguli pro facultatibus pecunia ſimiliter mulctati, tormentorumq́ue maiori parte exuti, in veterem libertatem reſtituuntur. Septem-vir Saxo in ditionem ſuam reuerſus, tum ſuis tum Heſſi pro parte copiis non ſolùm omnia ſua recuperat, ſed etiam patruelis Mauritij Saxonis oppida omnia, excepta Lipſia ac Dreſda, in poteſtatem redigit: tum Magdeburgenſem ac Halberſtatenſem Præſulatum, Ioanne Alberto Præſule ad iniquam tranſactionem compulſo, ad ſe traducit: quibus de rebus cer-

Mittit Cæſar auxilia Mauritio Saxoni, ad Saxoniam ſubigendã ipſe mox ſecuturus.

tior Cæſar factus, iubet Alberto Brandeburgio cum equitatu peditatuq́ue Germanico ſtatim Duci Mauritio in auxilium proficiſci, pollicitus ſe quàm primùm cum Hiſpanis ac Italis ſecuturum. Tum Vlmâ Cæſar profectus, Lindauienſes ac Eſſlingenſes pro facultatum conditione mulctatos in gratiam recipit. Auguſtani quoque non diutiùs expectare auſi, opera ac deprecatione Antonij Fuckeri à Cæſare in gratiam reci-

Tradit ſe Cæſari Auguſta mulctata centũ quinquaginta millibus Rhenenſium.

piuntur, perſolutis centum quinquaginta millibus aureorum Rhenenſium, ac duodecim maioribus tormentis Cæſari traditis, receptoq́ue in vrbem præſidio. Buranus à Cæſare in Belgium, vt diximus, dimiſſus, ex itinere infeſto exercitu Heſſiam depopulatur, ea maximè parte quæ Francofurto eſt contermina, oppidumq́ue Darmſtattum per deditionem recipit, ac cum exercitus expeditiſſima parte Francofurtum ad amnem Mœnum contendit, non animo expugnandæ vrbis (nulla enim videbatur ſpes) ſed ex præſcripto Cæſaris cauſa vrbem tentandi. Senatus, ne Wormatienſes aut Moguntini (quos in hoc incumbere didicerant) celebres Nundinas ad ſe dono Cæſaris transferrent, ecce mox Le-

Item Francofurtum mulcta octoginta millium.

gatos Burano obuiàm mittunt, ac cùm nil minùs expectaret, omnia Cæſari patere renuntiant, deprecantes, ne vis aut iniuria ciuibus eorumq́ue immunitatibus fieret. Buranus iuſta manu vrbem ingreſſus, hac de re ad Cæſarem Legatos mittit, quibus & ſuum Oratorem Magiſtratus iungit. Impetrant veniam numeratis octoginta aureorum Rhenenſium millibus, traditiſq́ue omnibus maioribus tormentis, admiſſoq́ue Belgarum præſidio. Miſerat fine anni ſuperioris Cæſar Cruningum Zelandum cum octo millibus peditum ac mille ducentis equitibus

in fines

in fines Saxoniæ, maximè vt impediret, ne maritimæ Ciuitates Proteſtantibus opem ferrent. Is igitur menſe Ianuario & Februario ibi quoque rem ſtrenuè gerebat, & poſt eum Ericus Brunſwicanus Luneburgij Dux; ſaltem quòd Bremenſes, Hamburgenſes, & vicinos ibi diſtinerent. Sub idē tempus Albertus Brandēburgius Mauritio in Saxonia laboranti in auxilium, vt diximus, miſſus, nona Ianuarij Hailbrunna Rochlitium contendit, iuxtáque oppidum caſtra ponit, parte copiarum intrò admiſſa: vbi cùm negligentiùs ageret, Saxo per exploratores certior factus, ex Altorpio cum Duce Erneſto primis tenebris citato itinere proficiſcitur, ac poſtridie Kalend. Martij manè ſub ipſam auroram Alberti caſtra, oppidumque Rochlitium, vno eodémq; tempore tanta vi inuadit, vt profligatis Alberti copiis, ac vi occupato oppido, obuios cæderet, aut proiectis armis in fugam ageret, Alberto cum Georgio Luchtenburgenſi capto, ac Gotham cum multis aliis in cuſtodiam miſſo. Deſiderauit Albertus mille trecentos viros, ac quatuordecim tormenta. 1547

Septem vir Saxo cladem aliquam infert Brandenburgio Cæſariano.

Paulò antè circa Idus Februatij Argentoratenſes, miſſis Vlmam ad Cæſarem pro pace Legatis, reiectíſque magnificis Septem-viri Saxonis litteris, cum Antonio Perenoto Antiſtite Attrebatenſi tractant: (Granuellius ipſe pater Beſontium erat profectus; Nauius non ita diu obierat) impetrántque vigeſimo primo Martij æquiſſimis conditionibus pacem, perſolutis tantùm triginta millibus aureorum Rhenenſium, traditiſque duodecim maioribus tormentis, nulloque admiſſo præſidio, nouum ſacramentum Cæſari dicentes.

Argentoratenſes recipiuntur in gratiam mulctati tantùm triginta millibus.

Econtrà Bohemi coniurati, intellecta Saxonis contra Brandenburgium victoria, arma contra Romanorum Regem capiunt, minima occaſione vim facturi, ſi quid Cæſari durius accidiſſet. Hoc anno inſtantibus Februarij Kalēdis è viuis diſceſſit Henricus Octauus Angliæ Rex, cùm eum paulò antè fruſtrà Proteſtantium Legati de auxilio interpellaſſent.

Moritur Henricus Octauus Angliæ Rex.

Ante paucos quoque dies vitam miſerabili caſu perdiderat Franciſcus Borbonius Anghiani Comes. Cùm enim hac hieme nix multa ex aëre decidiſſet, adoleſcētes aliquot Nobiles, Rocheguioni, vbi tum Rex Franciſcus cum Delphino agebat, inter ſe pugnæ ſpeciem edituri, pars occupatam domum niueis pilis defendit, pars iiſdem impugnat. Dux propugnatorum ex pacto manet Delphinus, oppugnatoribus præfuturus exit Anghianus. Sed vix pedem veſtibulo extulerat, cùm petulans quidam arreptam ligneam arcam è feneſtra deiicit; quæ in caput Anghiani cadens ita cerebrum ac iugulum læſit, vt paulò pòſt extremum diem clauderet. Moritur & hiſce diebus Anna Hungarica, Ferdinandi Rom. Regis vxor, quindecim liberorum mater, cui Cæſar Vlmæ iuſta ſoluit. Pridie quoq; Kalendas Aprilis è viuis diſcedit Franciſcus Primus Francorum Rex, in arce Ramboletana, quæ Pariſiis vnius diei

Item è viuis diſcedunt Anna Hungarica Ro. Regis vxor, & Rex Franciæ Franciſcus.

1547 diei irinete abeſt, ſuccedente illi filio Henrico nominis Secundo, ſolo è rribus filiis ſuperſtite, annos naro viginri & octo. Paulò antè, nempe decimo Kalend. Aprilis, Cęſar Norlinga Norimbergam, inde Egram cum copiis conrendit; coniunxeréque ſe ei hoc loco cum non contemnendis copiis Rom. Rex, Mauritius ac Auguſtus Saxones fratres, multum perpeſſi, antequam pet Herciniæ ſiluæ ſaltus, à coniuratis ſuccíſis arboribus præmuniros, cum milite euaderent. Hinc ſimul in Myſiam profecti, circa finem Aprilis ad flumen Albim, è regione oppidi Mulbergi, haud

Cæſar cum omnibus copijs in Saxoniam penetrat, ſedente Septem-viro ab altera fluminis parte.

procul Miſeno, vbi ab altera fluminis ripa Septem-vir Saxo caſtra habebat, conſident. Habebar is pares Cæſarianis virtute ac numero copias. Peditum enim viginti, equitum quinque millia illi aderant, pontémque ſublicium, qui erat ad oppidum Mulbergum, incenderat, poſitiſque in in ripa Albis variis locis tormentis, ac ſclopetariis, qui Cæſarianos tranſiru amnis prohiberét, cum maiori exercitus parte, lento paſſu Wittenbergam rendebat. Sed Hiſpani ſclopetarij audacter flumen ingreſſi, ita rem geſſere, vt mox Saxones ripam deſererent, ac ad Septem-virum properarent. Ex Hiſpanis aliquot nandi gnari, gladios ore ferentes in hoſtilem ripam tranſnarant, repertáſque ſcaphas ad Cæſarem retrahunt:

Septem-viro Wittenbergam ſecedente, quàm celerrimè Cæſar maiorem partem exercitus flumen Albim traducit.

qui ex his, & quas habebat, ponte facto, maiorem exercitus partem Albim rraducit. Leuis Hungarorum armatura, reperto vado, quod ruſticus ob abactos à Saxonibus equos monſtrarat, tranſiit; tandémque omni tranſmiſſo exercitu, Saxonem Septem-virum audiendæ concioni intentum, ad ſiluam Lochanam aſſequuntur. Is de Cæſaris diligentia obſtupefactus, dimiſſa concione, acies inſtruit. Idem facit Cæſar, ac ex omni equiratu duas acies educit. In prima erat Albanus, Lanoius, Spinellus, Mauririus ac Auguſtus Saxones; in altera Cęſar, Rom. Rex duobus cum filijs, ac Sabaudiæ Dux. Contta hos prodit Ioannes Fredericus Septem-

Pugnatur à meridie ad noctem vſque; tandè Septem-vir Saxo vincitur & capitur.

vir Saxo; ac à meridie ad noctem vſque variis locis acerrimè pugnans tandem ſuperatur, cumq́ue in tutum ſe fuga elapſum exiſtimaret, caſu capitur. Equires enim Hiſpani quatuor, totidémque Itali, ac duo Hungari, palantes longiùs proſecuti, in Septem-virum à ſuis deſertum incidunt, eumq́ue circumſtantes, ac ſinguli capere conati, in ſiniſtra gena, dum ſe perrinaciùs defendit, ſauciant, dederéque cogunr, reuerſiq́; cum nobili captiuo ad Cæſarem, lætum ei omnibúſque Proceribus ſpectaculum præbent. Ab Albano ad Cæſarem adductus, ait: Tuus, clementiſ-

Verba captiui Saxonis ad Cæſarem, & Cæſaris ad eum.

ſime Cæſar, iure belli ſum captiuus: rogo me in morem Principis viri cuſtodiri ac tractari iubeas. Tum Cæſar: Benè habet, quòd nunc tibi ſim Cæſar; vt meritus es, excipieris. Ille ſuſpirans obticuit. Rom. Rex acerbiùs cum eo agens, exprobrabat, quòd ſubditos ſuos Bohemos ad arma concitaſſet. Captus eſt & Erneſtus Brunſwicanus. Ioannes Septem-

viri

viri Saxonis filius natu maximus, ſaucius Wittenberga Gotham euaſit; 1547
Bichlingus ac Recrodus cum quadringentis equitibus Wittenbergæ ſe
ſeruarunt. Cecidere ſupra bis mille pedites, ac quingenti equites. Nox
ac propinqua ſilua maiorem partem periculo exemere. Signa militaria
viginti octo relata, ac inter hæc Septem-viri ſummum: Tormenta ma-
iora quindecim, poſtero die alia ſex, cum multis impedimentis capta
ſunt, & peditum ingens numerus. Cęſar centum circiter viros deſidera-
uit. Septem-viri ac Erneſti cuſtodia Alfonſo Viues Hiſpano demanda-
tur. Pugnatum eſt ad Albim octauo Kal. Maij. Biduo militi ad quietē
Cæſar dato, tertio die Torgam ducit, eáq; in fidem recepta, Wittenber-
gam Saxoniæ Septem-viratus caput, firmiſſimúmque propugnaculum
contendit. Bohemi, nuntio capti Septem-viri accepto, poſitis armis à
Rom. Rege pacem petunt. Intereà Wittenbergam Cæſar obſidebat, cō-
tráque Septem-virum, vti læſæ Maieſtatis reum, capitis ſententiam pro-
fert. Sed Ioachimus Septem-vir Brandeburgius pro Saxone ad Cæſarē
çum Guilielmo Cliuiæ Duce interpellās, impetrauere his inter cetera le-
» gibus vita concederetur: Dignitati Septem-virali pro ſe ſuiſq; liberis ac
» ſucceſſoribus in perpetuum renuntiato, eamque Cæſaris arbitrio relin-
» quito. Bona Saxonis omnia Cęſari cedunto; qui eorum partē Rom. Re-
» gi, partem Mauritio Saxoni donato; qua de cauſa Mauritius ſingulis an-
» nis, Ioannis Frederici Saxonis liberis quinquaginta millia aureorum
» Rhenenſium numerato. Saxo oppidum Gotham, diruta arce, ſerua-
» to. Ad diſſoluendum Saxoni æs alienum, Mauritius illi ſemel centum
» millia aureorum perſoluito. Bona Saxoni relicta, liberi eius habento te,
» ac vtuntor; ipſe poſthac Cæſarem aut eius filium Philippum ſequitor.
Wittenbergij, à dicto Saxoni ſacramento liberati, Cæſari apertis portis
deditionem faciunt, ſupplicéſque orant, ne externum militem introdu-
cat. Pollicetur Cæſar, ac præſtat. Philippus Haſſiæ Lantgrauius, ex eo
tempore, quo Ingolſtadio Proteſtantes diuiſis copiis diſceſſiſſent, do-
mum profectus, quietus, belli Saxonici finem expectarat. Eo confecto,
generum Mauritium Saxonem de pacis cum Cæſare conditionibus pro
ſe agere permittit: qui tandem Hallæ cum Cæſare tranſigit. Inde enim
in Heſſum expeditionem Cæſar parabat, niſi leges accepiſſet. Venit Heſ-
ſus Hallam decimotertio Kal. Iunij ſub veſperam. Pacis gratiæq; leges
» hæc fuere: Philippus Haſſiæ Lantgrauius, ſe ſuamque Prouinciam Cę-
» ſari ſine vlla conditione dedito. Ad Cæſarem venito, gratiámq; ſupplex
» petito. Quæ Cæſar pro ſalute Reip. Germanicæ decreta faciet, edictáq;
» publicabit, ſine tergiuerſatione obſeruato. Interuallo quatuor menſium
» Cæſari in factos belli ſumptus centum quinquaginta millia aureorum
» Rhenenſium numerato. Arces munitioneſque omnes præter Zegen-
hemum

Cæſi ea pugna ex Proteſtantibus ſupra bis mille pedites, equites quingenti; ceteros nox & vicina ſilua ſeruauit.

Cæſar Wittenbergam obſidens, ſententiam capitis in Septem-virum pronuntiat.

Tandem tamen certis legibus ei vitam concedit.

Territus Heſſus & ipſe Mauritium generum rogat, agat pro ſe apud Cæſarem.

Itaq; Heſſus quoque certis conditionibus Cæſari ſe tradit, imò, vt primus Articulus habet, ſine vlla conditione.

1547 mum ac Caſſellum diruito; horum præſidiarios in Cæſaris nomen adigito. Bellica tormenta omnia cum omni apparatu ſtatim tradito. Pro harum legum obſeruatione Septem-vir Brandeburgius gener Mauritius Saxo, ac Wolfgangus Palatinus fide iubento. Soli Cæſari harum legum interpretationem deferto. Pij, liberi, ac Generalis Concilij decretis, vt ceteri Germaniæ Proteſtantes, ſtato. His ab Heſſo ſubſignatis, ſub horam quintam poſt meridiem, à Mauritio genero, & Brandeburgio Septem-viro ad Cęſarem Heſſus adductus, in genua procumbit; iuxtáq; cum eius Cancellarius, qui è ſcripto culpam recitans, demiſsè gratiã orabat. Tum Cæſar per Georgium Seldum reſpondet, ſe eum merito ſupplicio, proſcriptione, perpetuo carcere, mulctáque omnium bonorum beare; & contentum eſſe formula conceptæ pacis, audiente maxima Procerum omnis nationis multitudine. Heſſus Cæſari gratias agẽs, cùm nullus eum ſurgere iuberet, iniuſſus conſurgit. Deinde à Brandeburgio ac Mauritio ad Albanum cœnaturus deducitur. A cœna Septem-viri, aliquamdiu cum Albano ac Antiſtite Attrebarenſi collocuti, ad Heſſum accedunt, factáque ingenti excuſatione, illi inter cuſtodes ibi pernoctandum nuntiant. Ille ad eorum verba obſtupefactus, fidem eorum implorat, à quibus perſuaſus eò veniſſet. Promittunt ſe apud Cæſarem interceſſuros, nec quieturos, donec in libertatem eſſet reſtitutus. Poſtridie Cæſarem adeunt, ac de exiſtimationis ſuæ periculo agi conqueruntur, niſi Heſſus dimittatur. Reddit Cæſar, ſe libertatem promiſiſſe, ſed non eueſtigiò, tantumque perpetuo carcere liberaſſe. Inter has diſceptationes Heſſo nuntiatur, neceſſe eſſe Cęſarem comitari, niſi in Hiſpaniam abduci malit. Paret neceſſitati. Vt verò citiùs libertatem promereretur, præſcriptam pecuniariam mulctam paulò pòſt repræſentat, munitiones arceſque dirui iubet, ducenta ænea tormenta tradit; quibus iuncta, quæ ab aliis Cæſar acceperat, quingentorum tormentorum numerum exceſſere: quæ cùm aliquamdiu Francofurti in triumphi modum ſtetiſſent, tandem pars Mediolanum, Neapolim, pars in Hiſpaniam ac ad Belgas ſunt auectæ. Cæſar abducto Wittenberga præſidio, oppidum Mauritio Saxoni tradit, qui accepto à ciuibus ſacramento, id cum arce inſigniter muniuit. E Thuringia Cęſar Norimbergam deflexit, Bohemis, ad quos cum copiis profectus erat Romanorum Rex, è propinquo formidinem iniecturus. Sed ij Cæſaris victoria planè animis conſternati, à Rege Romanorum in arce Pragenſi ſupplices veniam petentes, duras leges accepere, mulctati parte Priuilegiorum, pecunia, armis; nonnulli etiam vita, bonis, aut exilio. Exinde Lubeca Legati ad Cæſarem gratulatum de victoria venere. Hi enim Proteſtantium fœderi numquam ſubſcribere, nec auxilia mittere voluerant. Bremenſium quoque ac Hamburgenſium

Nihilominùs dicit Cæſar ſe eum liberare merito ſupplicio, proſcriptione, perpetuo carcere, & mulcta omnium bonorum.

Obſtupeſcit Heſſus, dũ detinetur, itemq́; eius interceſſores. Sed Cæſar cauſam reddit.

Aenea tormenta hoc bello Proteſtantibus adempta vltra quingenta.

Bohemi rebelles, & ipſi cum Rom Rege in gratiam redeunt.

ſium Oratores adetant; qui operâ Regis Daniæ gratiam, mulctati pecunia, obtinuere. Sed Magdeburgij non ſatisfecerant Cæſari: in quos cùm iam eſſet ducturus, Francorum artibus aliò vocatur. Henricus enim Franciæ Rex in Germania, Duce Sebaſtiano Vogelsbergio, militem cõſcribebat: quo conſilio, ignorabatur. Fama etat, vt Regi Rhemis inaugutando eſſent præſidio. Cæſar vetò, quòd pacem cum patre Franciſco initam non apptobaſſet, bellum ſuſpicabatur. Quaptopter ad conſtiruendum Getmaniæ ſtaturn in menſem Septembrem Comitia, peſtis cauſa, Vlmâ Auguſtam transfett. Deinde Bambergâ Norimbergam peruenit; ac aliquot Saxoniæ ciuitates, quæ ſupplicatum venerãt, in gratiam recipit. Exarſit hoc tempore ingens ciuium Neapolitanotum contra Petrum Toletanum ac Hiſpanos milites ſeditio. Is enim eo in Regno ac vrbe Inquiſitionem contra Catholicæ fidei hoſtes ptimò modeſtè, cumque non ſuccederet, per vim introducere conabatut. Sed ciues armis ſe opponentes, exuleſque in vrbem recipientes, cruentis aliquot præliis cum Hiſpanis conflixere. Poſt aliquot dierum mutuas cædes, tetriti Neapolitani tot tantiſque Cæſaris victoriis, Legatos ad eum in Germaniam, Proregem accuſantes, mittunt. Sed arma ponere iuſſi, cùm obedirent, omnibus adimuntur. Tum nonnulli bonis, alij exilio, quidam etiam vita & bonis mulctantur. Inquiſitionis tamẽ vſus ad populi conditionem naturamq́; nonnihil mitigatus eſt. Intereà Cæſar ab Imperij Ordinibus, ob factos eorum cauſa ſumptus, pecuniam poſcit: conferuntque liberaliter Germani, omnibus qui aliqua ratione cum Proteſtantibus fecerant, pro conditione ac opibus mulctis impoſitis: ferturq́; auri quod partim à Germanis dono accepit, partim hoſtibus deuictis impoſuit, ſummã exceſſiſſe millies ſexcenties centena millia aureorum Rhenenſium, exceptis donis, quæ eius familiaribus & Conſiliarijs fuerunt oblata. Exinde Magdeburgicos in obſtinata rebellione perſtantes, euulgatis libellis Cæſar proſcribit. Romanorum quoque Rex ingentem pecuniæ ſummam ab iis recepit Proteſtantibus, qui belli initio ditionibus ſuis vim intulerant; inter quos præcipui fuêre Vlricus Dux Wirtembergij, Auguſtani ac Vlmenſes: quæ etiam vrbes Cardinali Auguſtano ac Tridentino ſimiles ob cauſas pecuniam numerare ſunt coacti. Sub finem menſis Iulij Cæſar cum Saxone Auguſtam venit, Heſſo Danouerti cum Hiſpanorum cuſtodia relicto. Kalendis Septembris Comitia Auguſtæ frequentiſſimo Principum conuentu cœpta ſunt. Nam præter omnes Septem-viros ac magnam Procerum multitudinem, aderat etiam Cliuius, Cardinalis Tridentinus, Maria Cæſaris ſoror, Belgij Gubernatrix, & alij. Maximilianus filius Rom. Regis, annuente Cæſare patruo, primus omnium verba fecit. Inſtantibus Kalendis Octobris, cer- 1547

Conſcribit Rex Franciæ Henricus militem in Germania: id ſuſpectum Cæſari.

Magni tumultus & cruenti Neapoli contra Inquiſitionem.

Proſcribuntur à Cæſare Magdeburgij in rebellione perſiſtentes.

Celebrat Cæſar Comitia Auguſtæ.

tior fit Cæſar, Ferdinandum Gonzagam Inſubrum Præfectum Placentiam occupaſſe; cùm intellexiſſet, Petrum Ludouicum Farneſium Parmæ Placentiæque Ducem ab Auguſtino Landi Comite, eiuſque complicibus, in arce Placentina trucidatum. Ferebatur Farneſius vnà cum aliis Genuam (nam & Iannekinus Auria erat interfectus, & Andreas Auria vix effugerat) Francis voluiſſe tradere; certè ex eo tempore ſpem omnem recuperandæ Genuæ Franci eorumque fautores abiecisse videntur. Interea Cæſar Auguſtæ id vnum præcipuè moliebatur, vno Germani omnes animo ſe Concilij Tridentini decretis ſubiicerent, ſed paruo ſucceſſu, totiq́ue reliqui huius anni menſes tranſacti ſunt, variis ad Summum Pontificem à Cæſare miſſis litteris ac Oratoribus, eiuſq́ue ad Cæſarem reſponſionibus, quòd Pontificis iuſſu menſe Aprili Tridento Bononiam Concilium eſſet tranſlatum, ob morbi vim Tridenti graſſantem, Prælatorumq́ue, vt Bulla habet, ſecuritatem. Agebat ſcilicet Cæſar, ne hac ratione tergiuerſarentur Germani Proteſtantes, de loco minùs ſibi libero excipientes. Denique cùm Pontifici perſuadere non poſſet, vt Patres Tridentum reuocaret, menſis Ianuarij initio anni 1548. Friſcum Vergam ac Martinum Velaſcum Oratores Bononiam

Intereà mussitatur Farneſium & alios in Italia trucidatos, quaſi Genuà Franco tradere voluiſſent.

Concilium Generale ob vim peſtu Tridẽto Bononiam transfertur, non probante Cæſare.

1548 mittit; adhibitiſque aliorum etiam Regum & Principum Legatis, in Patrum conſeſſu obteſtatur de periculo quod Reſpublica Chriſtiana ex hac tranſlatione Concilij ſit incurſura. Et non multò pòſt, nominatis aliquot viris doctis, dat negotium, libellum de Chriſtianis dogmatibus, cærimoniis, atque Eccleſiaſtica diſciplina conſcriberent. Primò tentatum non ſucceſſit: iterùm id negotij Cæſar dat Iulio Pflugio Antiſtiti Numburgico, Michaëli Sidonio, ac Ioanni Iſlebio Agricolæ. Hi libellum conſcribunt, ſæpiúſque ſub incudem reuocatum, tandem Cæſari exhibet. Titulus libello erat, INTERIM, ea de cauſa, quòd hac doctrinæ formula eò vſque omnes per Germaniam eſſent vſuri, donec per Concilium Generale liberum de controuerſijs eſſet definitum. Menſe Februario capiuntur Wiſſeburgi, opera Lazari Schuendij, Sebaſtianus Vogelsbergius, ac alij duo ſub eo cohortium Præfecti, perductiq́ue Auguſtam, quòd Imperio ſubditi contra Cæſaris Edictum primùm Proteſtantibus militaſſent, deinde pro Franco militem colligerent, in ſummo foro capite plexi ſunt. Sexto Kalend. Martij Cæſar Mauritio Saxoni Auguſtæ in foro vinario ſolemni cum cærimonia, conſuetóque Imperij more, de manu tradit Septem-viratus Saxoniæ inſignia, inſpiciente ſuo ex hoſpitio Ioanne Frederico Saxone captiuo, pridem Septem-viro. Tradidit autem Mauritio Cæſar ea lege, vt eadem dignitas ad liberos eius maſculos, aut, ijs non procreatis, ad fratrem eius Auguſtum liberóſque eius maſculos tranſiret. His Comitiis Poloniæ Regis Oratores à Cæſare ac Prin-

Itaque ne Proteſtantes exciperent de loco Concilij minùs libero, curat conſcribi Cæſar librum dictum INTERIM.

Præfecti tres pro Franco militẽ in Germania conſcribentes capite plectuntur.

Tradit Cæſar ſolemni ritu Septẽviratum Saxoniæ Mauritio, inſpiciente pridem Septem-viro captiuo.

ac Principibus audiuntur, contendentes Pruſſiam non Germanico Imperio, ſed Regno Poloniæ ſubiectam; Albertumq; Brandeburgium, qui ducta vxore ex Magiſtro Pruſſiæ ſe clientem Poloniæ Regis declararat, Ducisque titulum contempto Cæſare aſſumpſerat, hac de cauſa proſcriptum liberari petebant. Sed contrarium docente Wolfgango Pruſſiæ Catholico Magiſtro, Alberti proſcriptio rata manet. Idibus Maij Cæſar celeberrimo Conuentu de ſuo erga Germanos amore prolixè diſſerens, tandem pacem inter eos nulla ratione conſtitui poſſe aſſerit, niſi de Religione idem ſentiant. In eam rem ſummo ſuo ſtudio coactum eſſe Tridenti Concilium, vbi quia prolixiùs diſputaretur, ſe petere, omnes Religionem adminiſtrent, ſecundùm decreta Libelli ſuo iuſſu conſcripti nomine INTERIM, quem omnibus ibi offert. Tum Moguntinus aſſurgens, Cæſari gratias agit; & quòd is pro communi omnium aſſenſione recepiſſet, nullam poſteà excuſationem Cæſar admiſit, ſi quis contra libelli INTERIM decreta aliquid auſus eſſet: qui mox Latino Germanicoque ſermone in publicum emittitur. Hoc ferè tempore Maximilianus Auſtriæ Archidux, Rom. Regis filius natu maximus, Auguſtâ in Hiſpaniam contendit, ducturus in vxorem Mariam Cæſaris patrui ſui, diſpenſante Pontifice, filiam. Comitatus eſt eum Cardinalis Tridentinus; præceſſerátque paulò antè Dux Albanus, neceſſaria paraturus, ac cum Cæſaris filio Philippo rediturus. Heſſus, cùm fruſtrà apud Cæſarē de libertate egiſſet, tandē Danouerto Norimbergam, inde Hailbrunum, tum Hallam Sueuiæ perducitur. Exinde Cæſar iterùm proſcribit Hubertum Comitem Bichlingum, Sebaſtianum Scartlæum, alioſq; nonnullos Proteſtantes adhuc rebelles; pronuntiatáque ſententia pro Comite Naſſauio de lite diu inter eum ac Haſſiæ Lantgrauium agitata pro ditione Catzenellebogica, factoque Statuto, vt ſecundùm libellum INTERIM Religio vbiq; exerceretur, finem Comitiis Auguſtanis imponit. Conſtantienſes, ad quos Scartlæus & alij proſcripti confugerant, ſæpè ad Cæſarem Legatos pro pacis conditionibus, quas ipſi præſcribebant, fruſtrà miſerant. Quare eorum arrogantiam caſtigaturus Cæſar, Alfonſum Viuem ſuis cum cohortibus eò mittit: qui occupato ſuburbio, cùm ciuitatem aggredi pararet, à ciuibus, poſt diuturnam in ſuburbio pugnā, maioribus tormentis eſt repulſus. Vltra centum ciues cecidere, quos vnà cum ſuis, incenſo ſuburbio, Hiſpani cremauere. Tum Conſtantienſes à Cæſare proſcripti, Ferdinando Rom. Regi deditionem faciunt, eum legitimoſque heredes Dominos accipiunt. Is nobilem virum eò mittit Præfectum, qui dato acceptoque ſacramento, res publicas omnes ad ſe tranſlatas è re Romanorum Regis conſtituit. Cæſar compoſito Auguſtæ pro arbitrio Reipublicæ ſtatu, idem Vlmam profectus facit. Tum Spiram,

1548

Publicatur libellus INTERIM, omnibuſq; ſeruandus præcipitur.

Maximilianus filius Rom. Regis in Hiſpaniam tendit, ducturus filiam Cæſaris.

Pronuntiatur lis diu agitata de ditione Catzenellebogica.

Conſtantienſes primò tumultuantes, demum Ferdinando Rom. Regi ſe dedunt.

Germanicis rebus vtcumque compoſitis, motiſq́; à Tribunali Spirenſi de hæreſi ſuſpectis, Cæſar cum captiuis Saxone & Heſſo in Belgium proficiſcitur.

1548 Spiram, inde Moguntiam, tandem Coloniam Agrippinam intrauit: vbi cùm Argentoratenſium Legati ei ſatisfeciſſent, Camerꝗque Imperatoriꝗ Tribunal Spiræ firmaſſet, loco motis Senaroribus de hæreſi ſuſpectis, aliiſq; integris in eorum locum ſubrogatis, cum Saxone ac Heſſo, menſe Septembri in Belgium proficiſcitut, arq; exinde Cæſar Ioannem Fredericum Saxonem ſemper ſecum habuir: Philippum Haſſiꝗ Lantgrauium ptimùm Audenardæ in Flandria Hiſpanis cuſtodiendum commiſit; indeque Mechliniam tranſmiſſum in Palatij ſui poſteriori parte è regione Cœnobij Atratum Sororum, eorumdẽ Hiſpanorum cuſtodia circumſepſit. Sexto Kalendas Decembres Philippus filius Cæſaris vnicus (relicta Hiſpaniæ gubernatione tantiſper patrueli Maximiliano Auſtriaco) cum quinquaginta triremibus, totidemque onerariis, duce Andrea Auria ſeu Doria, qui & Maximilianum in Hiſpaniam tranſportauerat, Genuam appellit, comitante inter alios Cardinale Tridenrino, Duceq; Albano. Poſtridie Kalend. Decembres Genuam ingreditur, ingentiq; cum pompa ſuſcipitur. Octauo pòſt die liberaliret donatus, Mediolanum decimonono Decembris intrat, incredibili cum pompa exceptus: præſtò ei adfuere, Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux, Oratores Venerorũ, Florentinorum, Fertarienſium, ac Genuenſium. Erat hoc tempore Cꝗſar Bruxellæ Brabantiæ, receperátque Nonis Decembris è Francia ſororem Leonoram, viduam Franciſci Primi Francorum Regis, ad ſe migranrem. In profeſto Natalis Chriſti obiir Bruxellæ Maximilianus Egmondius Buræ Comes, vnica tantùm relicta filia heredeque Anna, quæ poſteà Guilielmo Naſſauio Aurantij Principi nupſit. Princeps Hiſpaniæ Philippus Mediolano Mantuam, indeque Tridentum venit, ac menſe Ian-

Adeſt Philippus vnicus Cæſaris filius ex Hiſpania in Italia, vbique incredibili pompa exceptus.

Obuiàm proficiſcuntur Philippo Dux Arſchotanus, Septem-vir Mauritius, alij.

1549 uario 1549. Spiram Nemetum, indeque Lutzenburgum proficiſcens, in Brabantiam ad patrem Cæſarem contendit. Miſerat is obuiàm in Germaniam vſque Philippum Crouiacum Ducem Arſchoranum cum inſigni quingenrotum cataphractorũ equitum comiratu, inter quos e[illegible]nt & præcipui Belgarum Proceres. Septem-vir Mauritius Saxo, Mantuam Venetiaſque inuiſens, venienti Philippo Tridentum vſque obuius profectus erat, ac pro ſocero Heſſo enixè interpellarat: promiſeratque Princeps eius ſe rationem apud patrem Cæſarem habiturum. Cùm Brabantiæ limites Princeps Philippus attigiſſet, vniuerſa ei Cæſaris aula, ac quidquid erar Bruxellæ Nobilitatis, Waueram vſque obuiàm ptoficiſcitur; inde præclaro comitatu ad arcem Vuranam, duobus Bruxella ac Louanio milliaribus diſtantem, contendunt. Hîc enim Princeps expectabatur à Regina Maria, ac comitatu Reginæ Leonoræ, alterius amiræ, quæ ob aduerſam valetudinem comitari non potuerat. Tum altero die ipſis Kalendis Aprilis oriente ſole, Vurâ Princeps cum amita Maria vniuer-

Occurrit ei tota Cæſaris aula Waueram vſque.

vniuerſoque comitatu ad campum veniens Harenheiam dictum, dimidio Bruxella milliari ſitum (vnde conſpici ſereno cælo poſſunt Bruxella, Louanium, Viluordia, Mechlinia ac Antuerpia) cum amita ac Proceribus in ampliſſimum intrauit tentorium, à quo non longè ſtabant erectæ munitiones duæ. Vni præerat, cum ſeptingentis partim peditibus partim equitibus, viridi colore veſtitis, Princeps Pedemontanus Sabaudiæ Ducis vnicus heres; alteri, cum totidem viris albo colore indutis, Reuſſij Comes; qui Principi eiuſque comitatui per horæ ſpatium prælij ſpeciem ſumma cum voluptate exhibuere: quo Principis nutu finito, ſumpto omnes cibo Bruxellam contendunt. Intranti portam Louanienſem, Magiſtratus obuiam factus aduentum gratulatur. Gratias agit ore Antonij Perenoti Antiſtitis Atrebatenſis. Ad vrbis interiorem portam veniens, ordinem Eccleſiaſticum habet obuium, à quo ad ſummum Altare Templi D. Gudilæ perductus: Deo gratias agentes, canunt Te Deum laudamus. Princeps, abſoluta prece, Templo exiens equum repetit; deſcendenſque verſus Berghſtratam, vix ſe ſatiate potuit inſpiciendis diuerſarum ſcenarum ſpectaculis, vbique magno numero occurrentibus. Veniens ad Forum gramineum, fons ordinarius, loco aquæ, rubrum toto die fudit vinum. Inde tranſiens D. Magdalenæ Sacellum, rectà ad Aulam patremque tendit, tot vbique detentus ſacris profaniſque conſpiciendis ſcenis, vt aliquot horas ijs dederit. Ad Aulam veniens, cùm ex equo deſcendiſſet, ab vtraque cum oſculo receptus amita, in media earum conſtitutus, ad patrem Cæſarem cum feſtinatione auidéque contendit; exceptuſque eſt tanto cum gaudio, vt vnicum filium ab optimo parente excipi potuiſſe credibile eſt. Annum agebat tum vigeſimum ſecundum. Exinde Cæſar, præmonitis omnium Belgicarum Prouinciarum Ordinibus, neceſſaria parari iubet, vt filius Philippus ab omnibus in Principem inauguraretur. Cæſar cum ſororibus Leonora ac Maria filium comitatus, ingenti Procerum Nobiliumque ſubſequente turba, Bruxella Louanium, vrbem Brabantiæ primariam, venit; vbi Princeps Philippus quinto die Iulij in Ducem Brabantiæ & Limburgi, Valkenburgijque & Dalemi Dominum, inauguratur, accepto præſtitoque ſacramento ſolito; niſi quòd ſolemni Ordinum conſenſu & voluntate, reiectis obſcuris, nonnihil paulò antè fuiſſet idem ſacramentum elucidatum. Iuramenti Principis hæc præcipua ſunt capita:

„ Vnicuique ius adminiſtrabimus ſecundùm ius loci.
„ Nullum ſuſcipiemus bellum ratione dominiorum, niſi cum conſen-
„ ſu ciuitatum & Prouinciæ. Fouebimus ſeptem Conſiliarios idoneos:
„ quorum vnus Cancellarius, Brabantus natus, peritus trium linguarum,
„ Latinæ, Gallicæ, & Teutonicæ, ſigilli noſtri ſit cuſtos; quatuor, item

1549

Ad campum Harenheiam; (vnde conſpici poſſunt Bruxella, Louanium, Viluordia, Mechlinia) inſigni ludicro certamine ad horam detinetur.

Ingreſſus Bruxellam antequam patrem videat, in templo ſolemni cantico Deo gratias agit.

In viis inter varia ſpectacula, etiam fons toto die fundit rubrum vinum.

Tandem incredibili cum gaudio à patre Cæſare excipitur.

Inauguratur Louanij Philippus præſtito ſequenti iuramento.

1549 Brabanti, vel ſaltem ratione nuptiarum Brabantiæ noſtræ Feudales; & duo reliqui pro noſtro arbitrio, callentes tamen linguam Teutonicam: per quos ſeptem, & alios quos iiſdem adiungere placuerit, Nos, noſtérve Locum-tenens, omnem iuſtitiã adminiſtrabimus tam in proviſionibus quàm ordinarijs Iuſtitiarum, Statutorum, Placitorum, Edictorum, Mandatorumque, cum conſilio & deliberatione eorumdem & ſupradictorum Brabanticorum Conſiliariorum, ita vt in his à nullo impediri poterunt, nulliuſque nutum aut ordinationem reſpicere tenebuntur, quàm noſtram vel noſtri Locum-tenentis. Nihilominùs qui Conſiliarij aut Secretarij noſtri futuri ſunt, promittent tribus Ordinibus Brabantiæ, ſe nullum contractum confirmaturos, quo Prouinciæ Brabanticæ & Transmoſanæ ciuitas vlla, arx, pagus, vel quæcumque bona à reliquo corpore ſeparentur, vel quoquomodo oppignorentur, niſi cum conſenſu dictorum trium Ordinum. Item nullum curabimus cudi nummum in Brabantia, niſi cum conſilio, voluntate & aſſenſu iam dictæ Prouinciæ. Nullum in dicta Prouincia captum ex illa auehi permittemus. Comitia celebrabimus ijs locis ad quæ Ordines Prouinciæ liberè & ſine metu accedere & recedere poſſint. Nemo deinceps boni nominis & famæ per torturam examinari poterit, niſi informatione per Prætorem Senatoribus loci exhibita, id priùs iudicialiter ab iiſdem ei fuerit permiſſum, excepto crimine Priuilegiato, & de quo Senatores ciuitatum aut pagorum non habent cognoſcere, ſed ad noſtram vel ſupradicti Conſilij noſtri auctoritatem pertinet. Si Nos aut noſtri heredes vllum eorũ quæ prædicta ſunt infregerimus, aut infringi permiſerimus, conſentimus & permittimus, Brabantiæ Prælati, Barones, Equites, ciuitates, municipia, omneſque omnino ſubditi nullam nobis opem aut obedientiam præſtent aut debeant, donec quod delictum eſt, fuerit plenè reuocatum. Hæc inter cetera cùm Princeps ſolemniter iuraſſet, aureamque & argenteam monetam more in populum ſparſiſſet, ad prandium ſe conferunt. Octauo Iulij Principibus Bruxellam reuerſis, poſtero die Princeps Philippus etiam ibi inauguratur, ac duodecimo Iulij Teneramondæ in Flandria, decimoquarto Gandaui, vigeſimoprimo Brugis, vigeſimoſexto Ipris, vigeſimoſeptimo Bergis D. Winoci. Inde Dunkercam, Nieuportum, Greuelingam ac Borburgum proficiſcuntur. Kalendis Auguſti ad Fanum D. Audomari, tertio Auguſtæ Bethuniæ, quarto Auguſti Inſulis, quinto Tornaci, pranſuſque Orchiaci, nono Auguſti Duaci, decimo Atrebati admittitur, duodecimo Camerati, decimoquinto Bouchainij, decimoſexto Valencenis, decimoſeptimo Queſnoij, inuiſoque Landreſio, cœnant cubántque Auennæ. Decimooctauo prandent Treſlonij, cœnant

Per ſeptem Conſiliarios, quorũ vnus Cancellarius, adminiſtrabit omnem iuſtitiam.

Nihilominùs quadã non poterit facere niſi ſimul cum conſenſu trium Ordinum.

Nemo torqueatur niſi iudicialiter permittente Senatu loci: excipitur tamen crimen Priuilegiatũ.

Inde etiam Bruxellæ inauguratur, mox & in Flandriæ vrbibus.

Item in vrbibus Atrebatenſi & Cameraci & Valencenis.

Chimaij.

Chimaij. Decimonono prandent Marieburgi, manentq́ue vſque in vigeſimumprimum diem: tum prandent Frochapelli, cœnant Baumontij. Vigeſimoſecundo Binſtium veniunt, Reginæ Mariæ oppidum; quæ paulò antè præceſſerat, inſpectura, num quæ iuſſerat parata eſſent. Nil certè fuit omiſſum, quod regali magnificentia ad tantum excipiendum cum herede filio Cæſarem aliqua ratione requiri poterat. Octo diebus Binſtij omni lętitiæ genere conſumptis, pridie Kalend. Septembres poſt meridiem Binſtio profecti Bergas Hannoniæ cubitum veniunt, poſteroq́ue die in Comitem recipitur. Poſtridie Kalend. Septembris Cæſar, relicto filio cum ſorore Maria, Marimontium venit, inde Gennapiam, Breinam, Hallam Hannoniæ, tandemq́ue Bruxellam Brabantiæ. Princeps Philippus, inſpecta magnifica Boſſui Comitis arce, Nonis Septembris Soignij inauguratur, eodemq́ue die circa noctem Bruxellam quoque reuertitur, donatus toto itinere, vt ferebatur, amplius ducentis aureorum liliorum millibus. Octauo Septembris Cæſar cum ſororibus filium comitatus Mechliniam venit, filiuſq́ue in Dominum recipitur. Vndecimo die Liræ inauguratur. Die duodecimo Antuerpiam ingreditur, ab omni ordine incredibili ſumptu pompaq́ue, ſimulq́ue à Deo copioſo imbre exceptus, manſitq́ue inſpiciendis ſpectaculis, ludicriſq́ue belli certaminibus vſque in diem decimumſeptimum. Tum Cæſar cum ſorore Leonora Bruxellam reuerſus eſt. Princeps Philippus cum amita Maria, quæ per omnes eum Prouincias ciuitateſq́ue eſt comitata, decimonono Septembris Bergas ad Scaldim venit; inde actuaria naui Romerſwalum traiicit; quò totius Zelandiæ Legati venere, Principique vlterioris nauigationis moleſtiam erepturi, ſacramentum dixere, munera obtulere, ac vt ceteri omnes, Immunitatum confirmationem retulere. Bergas ad Scaldim reuerſus, vigeſimoſecundo Septembris Bredam venit, indéque Buſcumducis profectus, vigeſimotertio inauguratur. Recepit Princeps hoc itinere à Brabantiæ minoribus oppidis, vt volunt, circiter ſexaginta octo millia flotenorum, exceptis vrbium maiorum donariis. Septembris die vigeſimoquatto Heuſdam ingreditur, pranſuſq́ue ac inauguratus, traiecto Moſa, Gorichemi pernoctat. Vigeſimoquinto Dordracum proficiſcitur, poſteróque die in Comitem recipitur. Idem fit vigeſimoſexto Roterodami, vigeſimoſeptimo Delfis, vigeſimooctauo Hagæ-Comitis, vigeſimonono Leidis, trigeſimo Harlemi. Kalend. Octobris Harlemo naue vectus Amſtelrodamum ingenti cum pompa ſumptúque excipitur inauguratúrque. Quarto Octobris Traiecti ad Rhenum (vulgò Vltraiectum) in Dominum admittitur, quinto Amersfortij, inde Harderwichi ac Elburgi in Geldria, die ſexto Campis apud Tranſ-Iſulanos, ſeptimo Zwollæ, nono Dauentriæ; quò om-

1549

Hinc Mōtibus, aliiſq́ vrbibus Hannonia.

Tum per Bruxellam reuerſus.

Mechliniæ Liræ & Antuerpiæ inauguratur.

Romerſvvalij totius Zelandiæ Legati ei ſacramentum dicunt.

Per Bredā Buſcumducis & Heuſdam in Hollandiam venit.

Hinc Vltraiecti & apud Trāſ Iſulanos inauguratur. Friſiis Legatos ſuos Dauentriam mittentibus.

1549 omnium ceterorum oppidorum eius Prouinciæ Conſules venientes, ſacramentum dixere, donáque attulere. Idem à Friſijs ac Groninganis Principem vlterioris profectionis laboribus liberaturis, eodem tempore & loco eſt factum. Is verò in Friſiam ac Groningam ſuo nomine mittit Ioannem Lignæum, Arenbergæ Comitem, earum ditionum Gubernatorem; cui præſtito, acceptóque ab eo ſacramento, Principi donant quindecim & amplius aureorum liliorum millia. Octobris die decimotertio Princeps Zutfaniæ in Comitem recipitur. Decimoquarto Arnhemium proficiſcitur, poſteróque die, dicto acceptóque ſacramento, in Geldriæ Ducem inauguratur; decimoſeptimo ſimiliter Neomagi, decimonono Venlonij, vigeſimoprimo Rurmondæ; donaruntque Principi Geldri tredecim millia aureorum liliorum. Tum Moſa traiecto, vigeſimoſecundo Wartum venit, primarium Comitatus Hornæ oppidum, vbi honorificentiſſimè à Philippo Mommorancio Hornæ Comite eſt exceptus. Regina Maria Venlonio à Principe diſcedens, Turnholtum ſuum præceſſerat, nepotémque vigeſimotertio Octobris venientem ſummo cum honore pompáque recipit, & per aliquot dies recreat. Turnholto Liram Brabantiæ reuertitur, indéque ſummo manè Mechliniam contendens, prandénſque, cùm iam multa nox eſſet, Bruxellam intrauit. Præcedebat ſemper Regina Maria cum Franciſco Henrico Hiſpano, Principi ab eleëmoſynis; qui vbique egentibus, pauperioribúſque Monaſteriis eius nomine liberaliter elargiebatur. Cumque Bruxellæ Proceres Belgæ ac Hiſpani, Nobiléſque non pauci ſe inſtruxiſſent, vt Principi, exhibitis ludicris belli certaminibus, de feliciter peracta inauguratione gratularentur, Cęſaris articulari morbo, quo is tum temporis vehementiſſimè excruciabatur, impediti, ac nuntio mortis Summi Pontificis Pauli Tertij, (qui obijt quarto Idus Nouẽbres ætatis anno octogeſimo ſecundo) ad initium vſque ſequentis anni bellica ſpectacula diſtulere. Intereà Principes certiores fiunt, ſeptimo Idus Februarij anni 1550. Romæ in Summum Pontificem electum Cardinalem Ioannem Mariam Montanum, aſſumpto Iulij Tertij nomine. Ad
1550 hunc Cæſar congratulandi cauſa Legatum mittit Ludouicum à Zuninga Commendatorem Alcantaræ, Princeps verò Philippus Gomezium à Figueroa. Sexto Kal. Martij Princeps Philippus Bruxellæ cum Proceribus Belgis armatus equeſter decurrit, ac inter ſe Belgæ & Hiſpani ſumma animorum contentione pro gloria certarunt. Tertio Idus Martij Cæſar ad Ordines Imperij è Belgio ſcribit, ſe impeditum aduẽtu filij, morte Papæ Pauli, aëris inclementia, ac podagra, tam citò quàm deſiderarat, in Germaniam redire non poſſe, ſed recuperata valetudine itineri ſe accincturum, indiceréque eam in rem ad ſeptimum Kal. Iulij Augu-

Demum per Geldriam in Brabantiam redit.

Vbique ei viam parat Regina Maria, cũ eleemoſynario largè paſſim pauperibus donante.

Mortuo Paulo Tertio ſuccedit Iulius Tertius.

Indicit Cæſar Comitia Auguſtam, in but q; quàm frequentiſſimi adſint.

Auguſtam Windelicorum Principum Conuentum, velle ſe, quàm fre- 1550
quentiſſimi conueniant, aut Legatos cum ampliſſimis abſolutiſque
mandatis mittant; cupere enim ſe ſemel tollere diſſidia, Germaniæque
Rempublicam conſtituere; plurimis enim locis nihili ficbat eius Edi-
ctum INTERIM, ſuperioribus Comitiis ſancitum. Scribit quoq; intercà
Cæſari Mauritius Saxo, Septem-vir ab eo creatus, ſe Tridentini Conci-
lij decretis ſtare non poſſe, niſi Proteſtantium Theologis libera inter
alios definiendi poteſtas Tridenti concederetur, ac Papa ſummi Præ-
ſidis munere cederet. Quibus rebus grauiter offenſus Cæſar, metuenſ-
que ne rebellis Germania ſimul Belgium ad rebellionem pelliceret,
graue promulgat die vigeſimo nono Aprilis contra nouarum doctri-

Mauritius Septē vir nuntiat Cæſari ſe ſtare non poſſe decretis Concilij Tridentini, niſi &c.

„ narum fautores Edictum his inter cetera verbis: Carolus Dei gratia, &c.
„ Tametſi ſemper ſolliciti fuerimus, vt antiquam Orthodoxam fidem in
„ Prouinciis noſtris ſartam tectam ſeruaremus; nihilominùs ſimplex po-
„ pulus paſſim adhuc ſeducatur, ſic vt neceſſarium videatur, cōtra huiuſ-
„ modi ſeductores diligentem inquiſitionem curamque adhibere; moni-
„ tis ſuper his, in Comitiis nuper hîc Bruxellæ celebratis, Prouinciarum
„ noſtrarum Ordinibus, quiſque vt reſpectiuè ad hoc conniteretur; Hinc
„ eſt quòd ordinamus & ſtatuimus vt Edictum perpetuum, id quod ſe-
„ quitur: Primùm, nemini liceat imprimere, ſcribere, nec ſcienter habere
„ vllum ſcriptum vel librum Martini Lutheri, alterius hæretici, vel eo-
„ rum fautoris, ſecundùm ſpecificationem Theologorum Louanienſium
„ hîc adiunctam, etiam quoſcumque libros in poſterum ſine nomine
„ Auctoris, Impreſſoris, aut loci. Nemini quoque liceat domi ſuæ aut ali-

Hinc Cæſar metuens ſimul Belgio, ſeuerum Edictum in hæreticos promulgat.

„ bi celebrare aut celebrari permittere ſecreta conuenticula, in quibus di-
„ cti hæretici & ſeductores errores ſuos ſecretò diſſeminant, diuerſaſque
„ conſpirationes contra Eccleſiam & publicam quietem moliuntur: ſub
„ pœna qui in aliquo prædictorum offenderint, puniantur vt ſeditioſi
„ & perturbatores noſtri ſtatus & publicæ quietis, declarantes eos, ex quo
„ die contra hoc Edictum deliquerint, vel in prædictas hæreſes incide-
„ rint, inhabiles fore diſponendis ſuis facultatibus; eruntque omnes alie-
„ nationes, donationes, ceſſiones, venditiones, legis operæ, teſtamen-
„ ta, & vltimæ voluntates per eos ex eo die factæ, nullæ & irritæ. Item
„ cùm quis deprehenſus fuerit deliquiſſe contra noſtram ordinationem

Interdicit omnia hæreticorum tamquam perturbatorum Reipub. conuenticula.

„ (maximè in his quæ tendunt ad ſcandalum, turbationem populi aut
„ ſeditionem) quicumque id ſciuerint, tenebuntur mox illud ſignificare
„ Procuratoribus noſtris, eorúmve ſubſtitutis, vel Magiſtratibus loci,
„ ſub pœna quòd alioqui cenſebuntur hæreticorum fautores, receptato-
„ res, & ſequaces, vtque tales punientur. Datum Bruxellæ 29. Aprilis. 1550.
Extat integrum, impreſſum cum aliis placitis Gandaui anno 1559. apud
Vanden

Hinc temerè vult omnes vt delinquentes deferant.

1550 *Vanden Steen.* Occaſione eius quod in pœnis erat, omnes alienationes vel venditiones delinquentium irritas decerni, aliquot diebus negotiatio Antuerpiæ pro magna parte ceſſauit; quare nec ibi fuit publicatum Edictum niſi poſteà, vt ſuo loco dicemus, nonnihil mitigatum. Ad exitum menſis Maij Cæſar cum filio Philippo ac Ioanne Frederico Saxone (Heſſo Mechliniæ ſub Hiſpanorum cuſtodia relicto) Bruxella diſcedens, Louanium venit, inde Thenas, tum ad Fanum S. Trudonis, Tungros, demum Traiectum ad Moſam, vbi Princeps poſtridie Nonas Iunij ſolita cærimonia ingentique cum honore inauguratur, adſuetéque Legati ditionum Valkeburgij ac Dalemi cum Gubernatore ſuo Vaudemontij Comite, Principíque præſenti ſacramentum dixere, donumque trium millium aureorum liliorum attulere, totidémque Traiectini. Legati etiam Burgundiæ Comitatus hoc loco Principem dono quindecim millium aureorum liliorum honorarunt. Exinde Cæſar Auguſtam cum Principe filio contendit, ſeptimóque Kalend. Auguſti Comitia his propoſitis capitibus auſpicatur: Agatur de ſarcienda “ in Religione concordia; de Concilij Tridentini admiſſione; de exe- “ quendis decretis ſuperiori anno Auguſtæ conceptis; de reſtituendis ſa- “ cris bonis; de mulctandis rebellibus non reconciliatis. Sed quidquid in “ his Cæſar moliebatur, carebat effectu. His Comitiis mẽſe Auguſto è viuis Auguſtæ diſceſſit Nicolaus Perenotus Granuellæ Dominus, ex familia plebeia ſed honeſta Beſontina, ad ſummos honores intimamque familiaritatem à Cæſare ob eximias animi dotes prouectus, ſuccedente illi filio Antonio Perenoto Atrebatenſium Antiſtite, poſteà Cardinale.

Princeps Philippus Traiecti ad Moſam & in vicinis locis inauguratur, illac cum patre in Germaniã proficiſcẽs.

Quidquid Cæſar in Comitiis molitur, caret effectu: interim moritur ibi eius intimus Conſiliarius Granuellius.

Sub idem tempus venit Auguſtam ad Cæſarem ex ditione noui orbis Peruana Petrus Guaſca Doctor Theologus, Præſes Regiæ Audientiæ, cum magno auri pondere, lætum adferens nuntium de domitis rebellibus, punito Conſaluo Piſarra, ac Franciſco Caruaialo, qui annis quatuor ab anno 1544. vſque 1548. Peruanam ditionem pænè vt propriam vendicarant. Menſe Decembri anno 1549. Guaſca Panama portu Peruenſi cum vigeſies centenis aureorum ducatorum millibus Cæſari deferendis profectus, menſe Iulio huius anni 1550. felici nauigatione Hiſpalim appulerat, atque inde nunc Auguſtæ Cæſari quingenta millia præſentat. Menſe Septembri mitigat Cæſar Edictum ſuperiori Aprili apud Belgas publicatum in hunc modum: Declaramus, noſtram in- “ tentionem nequaquam fuiſſe (vt quidam interpretantur) negotiationes “ legitimoſque contractus vlla ratione impedire, aut quòd tales non poſ- “ ſint de ſuis bonis diſponere, ſecundùm Ius ſcriptum & conſuetudina- “ rium locorum; ſed benè, ad impediendum, quod illi deceptoriè vellent “ facere, ad euadendas noſtri Edicti pœnas. Datum Auguſtæ 25. Septem- “ bris

Nuntiatur Cæſari, rebelles in Peru ſubactos, ad ferunturq́; inde ei quingenta millia ducatorum.

Mitigat non nihil Cæſar Edictum apud Belgas contra hæreticos publicatum.

bris 1550. Exinde Cæſar, Magdeburgenſes obſtinatè proſcriptionem 1550
contemnere videns, Georgio Meckelburgij Duci dat negotium cogendi exercitus, obſidendæque vrbis. Accipit is copias, ac Magdeburgum proficiſcitur, oppidum Wancelebum ex itinere capiens, diripiens, ac incendens, arce intacta. Magdeburgenſes, præſidio ac ciuibus eductis, iunctáque ruſticorum multitudine, Meckelburgio inſtructa acie obuiàm progrediuntur. Qui, conſiderato ordine, mox terga vbi ruſtici erant, aggreditur, eoſque paruo momento in fugam adeò præcipitem agit, vt præſidiarij ac ciues in fronte locati vix ſe conuertere armáque expedire poſſent. Quare per horam fortiter pugnantes, victi ad vrbem ſe recipiunt. Multi ab equitatu intercepti periêre, plures cum tormentis ac impedimentis capti ſunt. Tum Principes Auguſtæ congregati Cæſarem pro Magdeburgijs ac Bremanis (qui tamen proſcripti nondum erant) interpellant. Præſcribit Cæſar vtriſque conditiones, ſed eas admittere recuſant. Quare iuſſu Cæſaris, Meckelburgio ſe iungunt Brandeburgius ac Saxo Septem-viri, nec non Henricus Brunſwicanus, ac circiter Nonas Octobres ad Magdeburgum ſimul omnes caſtra locant. Ad Idus Nouembres Papa Iulius Tertius, abrogato Bononienſi Conuentu, Patres Tridentum proximis Maij Kalendis redire iubet. Intereà Septem-vir Mauritius vniuerſo exercitui à Cæſare præfectus acriter Magdeburgum oppugnat, adiutus copijs, quas recenter Lazarus Schuendius adduxerat, occupatque ſuburbium, quod noua Ciuitas dicitur, interfectíſque omnibus diripit, inceditque. Alterum ſuburbium oppidani cremant, incolis in veterem ciuitatem receptis. Eo tempore Ioannes Haideccus ac Albertus Mansfeldius à Cæſare proſcripti, in maritima Saxonia militem, Magdeburgijs auxilio profecturi, conſcribunt. Contra hos menſe Decembri profectus Mauritius, maiorem partem in fugam agit, cohortes quatuor ad nomina Cæſari ſibíque danda inducit, Mansfeldio Magdeburgum euadente. Decimonono Decembris noctu præſidium Magdeburgicum vrbe exiens, in proximo pago Otterſlebio per tenebras Septem-viri Mauritij equitatum aggreditur, ingentíque edita pugna in fugam vertit, multis cum pago concrematis. Capti ſunt cum equis ducenti ſexaginta, ac ad vrbem perducti, inter quos & Georgius Comes Meckelburgij. Anno ſuperiori, mortuo Hariadeno Barbaroſſa Algerij Rege, Turcicæ claſſis Præfecto, ſubſtitutus illi fuerat Dragutus piratarum Princeps exercitatiſſimus. Is fraude occupata apud Numidas vrbe Africa, (olim Aphrodiſium ac Leptis, hodie ab Afris Mahamadia dicta) Regem ſe nominari iuſſit; collatíſque in vrbem opibus ac viribus, vt noui Regni limites proferret, animum intendit, vniuerſæ Hiſpaniæ ac in primis Siciliç infeſtiſſimus. Quamobrem victus Cęſar vtriuſque Regni

Magdeburgenſes erumpentes in turpem fugam aguntur.

Iulius Papa Concilium Vniuerſale in gratiam Germanorum Tridentum reuocat.

Feruet obſidio Magdeburgenſis.

Dragutus pirata Turca varie Hiſpaniam & Siciliam infeſtat.

gni

1550 gni precibus, Ioanni Vegæ Siciliæ, Petro Toletano Neapolis Proregibus, ac Andreæ Auriæ claſſis ſuæ Præfecto, perſcribit, iuſtis coactis copijs, inſtructáque claſſe, Africam vrbem expugnent, Dragutúmque pellant. Hi quinto Kalend. Septembres præſentis anni terra maríque inſigniter vrbis murum, continuis nouem diebus, duobus locis tormentis verberant; iuſtaq; tandem facta ruina, militem ſe in poſterum diem ad oppugnationem parare iubent. Tum inſtructis aciebus terreſtribus, quarto Idus Septembris ſignum inuaſionis circa meridiem datur. Idem eodem tempore Auria è prætoria facit triremi; vrbemque ſe varijs locis aggredi velle ſimulans, triremes muro circumfundit, vt præſidiarios diſtineret. Procurrunt Hiſpani Italíque, ac inter primos Melitenſes Equites, terra maríque ciuitatem aggredientes, ac poſt aliquot horarum ſanguinariam pugnam, à parte maris primi Melitenſes vi irrumpunt, deſideratis triginta Equitibus, ac multis militibus. Tum bis mille Hiſpani à terra ſubſequuntur, captóque interiori pomœrio, Turcas ac Mauros in foro conglobatos aggrediuntur: qui extremo virtutis edito conatu, pro maiori parte pugnantes cecidêre, cæſis octingentis Ianitzaris, reliquis cum omnibus oppidanis in ſeruitutẽ abductis; fuerę́que ad ſeptem hominum vtriuſque ſexus millia, qui militi fuêre diſtributi. Cecidêre ſupra ducentos Hiſpanos, multíque venenatis telis ſauciati poſteà obiêre, ac inter hos aliquot viri clari ac Nobiles. Dimiſſi ſunt omnes ſerui Chriſtiani. Captæ in portu triremes ac onerariæ complures, ac inter has tres dictæ Alexandrinæ. Expiato, Chriſtoque dedicato ciuitatis Fano, refectis permunitiſque ruinis, de commeatu, tormentis, ac mille ducentorum peditum Hiſpanorum præſidio ciuitate prouiſa, poſteaquam Chriſto Deo de victoria gratias egiſſent, eius curam, dum aliud Cæſar imperaſſet, Aluaro Vegę Proregis filio committunt, ac octauo Kalend. Octobres claſſem conſcendentes, cum præda ac captiuis ſe mari committunt; cumque diu tempeſtate, huc illuc eſſent iactati, tandem pars in Siciliam, pars Neapolim & Genuam circa Idus Nouembres appulêre. Dragutus inſula Meninge (nunc Guelles) vbi auxilia parare diſpoſuerat, ab incolis pulſus, per maria vagans, de amiſſa Mahamadia Solymannum certiorem facit. Is, datis ad Cæſarem ac Rom. Regem litteris, dicit, eos, occupata Africæ vrbe, pulſoq; Draguto ſeruo ſuo, inducias violaſſe; proinde vrbem reddant, datúmque damnum ſarciant, niſi ſe ſua vi recuperaro malint. Reſpondit Cæſar, non eſſe violatas inducias, quòd bellum Afris intulerit, vbi nullum eſt Solymanno imperium, & quòd piratam Dragutum, prouincijs Regníſque ſuis infeſtum, ciuitate Africa, quam vi occuparat, ſimiliter vi pepulerit. Idibus Februarij anni 1551. Comitijs Auguſtanis finis imponitur, reiecta Religionis cauſa ad Concilium Tridenti-

Collectis copiis & claſſe noſtri Africam Draguti domicilium inuadunt.

Fit acris pugna.

Demũ ciuitas Africa (quæ & Leptis & Mahamadia) à noſtris armata manu capitur.

Redit claſſis Cæſariana domũ.

Turca querenti violatas inducias, accommodè Cæſar reſpondet.

1551

dentinum. Diſſenſiones, quæ interim oriri poſſent, Cæſar ad ſe recipit. 1551
Romanorum Regi contra Turcam auxilia decernuntur. In proſcriptos bellũ decernitur. Cùm aliquot dies ludicro peditum equitumq; decurſu Auguſtę inter ſe Principes certaſſent, ad ſua quiſque reuertitur. Cæſar cum fratre Romanorum Rege Insbruchum contendit, ac aliquamdiu manere ſtatuit. Princeps Philippus cum patruele Maximiliano Tridentum pergit, inde Mantuam, Mediolanum, tandemq́ue Genuam: vbi conſcenſis Andreæ Auriæ triremibus, Barcilonam in Hiſpaniam tertio Idus Iulij appellunt. Nonis Iulij, Guilielmus Naſſauius Aurantij Princeps in vxorem ducit Annam Egmondiam Maximiliani Buræ Comitis filiam & heredem vnicam. Huius anni initio Octauius Farneſius à ſocero Cæſare alienior factus, partim ob mortem patris Petri Lowyſij, Cæſare (vt exiſtimabat) conniuente procuratam; partim propter ereptam à Cæſaris Ducibus Placentiam: ad hæc obitu aui Pauli Tertij temerarior factus, de Cæſaris amicitia diffidens, cõuerſo ad Henricum Franciæ Regem animo, eius ſibi partes amplectendas iudicauit. Scribit litteras ad fratrem Horatium Farneſium, qui paulò antè in Franciam erat profectus, Dianam adoleſcentulam Henrici Regis filiam notham in vxorẽ ducturus, ſuo nomine cum Rege tranſigat: cupere enim ſe Parmam Regis præſidio contra Cæſaris vim defendere. Rex Henricus, qui dudum Cæſari bellum inferre cogitarat, Thermæ Dominum in Italia Legatum conſtitutum, Parmam iuſtis peditum equitumq́ue cum copiis ire, Octauiumq́ue defendere iubet. Præficit Rex equitatui Horatium Farneſium, ducta Diana, à ſe Caſtreſij Ducem nominatum; peditatui Petrum Strozzam Florentinorum exulum Principem. Hi cum Octauio communicatis conſiliis, cùm illi copias, quas adduxerant, reliquiſſent, Mirandulam proficiſcuntur, nouumq́ue in amica ditione militem conſcribunt. Pontifex Iulius de Octauij conſilio certior factus, adeò ægrè tulit, vt mox ad tertium Idus Aprilis, ſpatio nimirum triginta dierum, Octauium ad dicendam cauſam Romam euocaret, nõ comparentem læſæ Maieſtatis reum proſcriberet, Cæſarique eius prouinciam inuadendam occupandámque concederet. Cæſar quoque ſtatim Ferdinando Gonzagæ perſcribit, collectis copiis Parmam oppugnet. Cogunt vno tempore Pontifex ac Gonzaga copias, rebuſq́ue omnibus paratis, Montius ac Vitellius Pontificij Duces Mirandulam, Gonzaga Parmam obſidet. Indigniſſimè enim ferebat Põtifex Octauium, quem initio Pontificatus in Parmæ ac Placentiæ Imperio confirmarat, Vrbiſq́ue Romę Præfectum nominarat, violata fide, oblitumq́ue beneficij ad Francum defeciſſe. Pridem Antiſtes Atrebatenſis de reſtituenda Veterum religione, ſuſcipiendiſq́ue Concilij Tridentini decretis, Augu-

Solutio Comitiis Auguſtanis, reiectaq́; cauſa Religionis ad Concilium Tridentinũ, quiſq; in ſpeciem lætus ad ſua reuertitur.

Octauius Farneſius de ſocero Cæſare diffiſus, in Francum reſpicit.

Imò iam eius auxilia recepit.

Itaque oppugnatur; Farneſius tam à Pontifice quàm à Cæſare.

1551 ſtæ Windelicæ enixè, ſed fruſtrà, laborarat. Septem-viro Mauritio ad Proteſtantes paulatim deficiente, ac Magdeburgicos ſimulanter oppugnante; quippe qui arcanum cum Franco fœdus, vt mox patebit, liberandi ſoceri Heſſi cauſa, contra Cæſarem moliebatur. Francus verò cum Turca paternam amicitiam renouarat, eiuſque claſſem in mari Mediterraneo expectabat. Cogebantur interim in Italia à Francis, Pontificiis, ac Cæſarianis ſumma cum diligentia veteres nouæque copiæ. Sed Francus paratior, non diutiùs ſimulandum cenſens, triremes Maſſilia Duce Palino exire, ac Draguto Solymanni Præfecto iungere ſe iubet. Dragutus cùm arcem Melitanam fruſtrà tentaſſet, præmiſſo Palino Tripolim (olim Leptis maior) Mauritaniæ ciuitatem, Hiſpanorum præſidio munitam, contendit. Conſpectis Francicis ſignis (qualia & Turcæ expoſuerant) in portum vt amici admittuntur; vnde mox occupato oppidi portu, Turcę qui ſint declarant, (bellum enim neutra adhuc pars publicarat) præſidiarios cædunt, ciues capiunt, oppidóque præſidium cum commeatu imponentes, diſcedunt. Sub idem tempus in Aquitania claſſe alia clàm inſtructa, Franci vndecim Belgarum onerarias, cum mercibus in Hiſpaniam pacis fiducia tendentes, capiunt. Tum ab vtraq; parte libelli in publicum eduntur, quibus alter alteri violatæ pacis cauſas affigebat. Maria Auſtriaca, Cæſaris ſoror, Belgicarum nauium direptione violatam ſatis à Francis pacem iudicans, detentis eorum mercatoribus ac mercibus, ſexto Kalend. Octobris Bruxellæ bellum in Francos nomine Cæſaris publicat. Exinde Cæſar Hiſpanos, qui per quinquennium in ditione Wirtembergica cōſederant, in Italiam ad Gonzagam mittit, ſolam arcem Aſpergum, impoſito Germanorum præſidio, in tota ditione ſeruans. Atqui hac ratione, vndique excitato claſſico, violatóque pacis fœdere, bellum ſummis viribus vtrimque apparabatur, partimque gerebatur. Pontificij enim in Italia, fruſtrà tentata Mirandula, intereà Concordiam occupant, incenduntque. Oppugnabatur quoque Octauius Parmæ acriter: cui cùm Strozza è Mirandula nouas copias ſubſidio mittit, à Cæſarianis cum Mercurio Baiardóque Ducibus in itinere ad vnum cæſi periêre. E Mirandula Franci Bononienſes omni calamitatis genere diuexabant. Quare coactus Pontifex, ſuos Parma ad Bononiæ defenſionem proficiſci iubet. Gonzaga arcem Colornam munitiſſimam expugnat. Octauius præſidij partem, Duce Andeloto ac Cipetra, ad vaſtandos Soragniorum agros mittit: qui cùm id ſtrenuè feciſſent, in reditu à Cæſarianis victi, capto vtroque Duce ac Mediolanum perducto, præda exuuntur, ceteris Parmam confugientibus. Sed Horatius Farneſius duobus prœliis feliciter erumpens, has clades pro parte vindicauit. Gonzaga, nouo in ſupplementum ad Parmam vocato milite, breui arcem Tizanam

Interà quoque Mauritius clàm cum Franco faciens contra Cæſarem molitur.

Francii iūcti Turcis apertè ſe hoſtes Cæſaris declarant.

Item capiunt Belgarum onerarias in Hiſpaniam tendentes.

Hinc apertum bellū, & prima belli area Italia.

Conflictus ibi variorum euentuum.

1551

zanam in poteſtatem redigit; productiſque ad Carthuſianos vſque caſtris, iiſque communitis, Parmam arctiſſimè premit. Intereà in Pedemontana ditione Carolus Coſſa Briſaccus, Francorum eductis copiis, Cherium, Fanum Damiani, ac opportunas aliquot arces occupat munitque. Gonzaga, relicto ad Parmam Matignani Marchione, cum parte copiarum in Inſubres contendit, Briſacco ſe oppoſiturus. Marignanus ob copiarum exiguitatem paululùm à Parma reducto exercitu, idoneis locis caſtella munitioneſque inſtituit, Octauium longa obſidionis moleſtia ad deditionem compulſurus. Strozza, proxima Parmę oppida pręſidiis munit, longúmque proſpiciens animo bellum, in Franciam cum Rege communicaturus, proficiſcitur: Octauo Nouembris Mauritius

Parma longo obſidionis genere à Cæſareanis premitur.

,, Septem-vir Saxo cum Magdeburgiis his legibus pacem facit: Magde-
,, burgici ſupplices Cæſari veniam rebellionis deprecantor. Nil cõtra Au-
,, ſtriacam Burgundicamque familiam tentanto. Cameræ Imperij iudicio
,, ſe ſubmittunto. Poſtremo Auguſtano Decreto ſtanto. Vrbis munitiones
,, è Cæſaris arbitrio dirimunto. Cæſaris præſidia omni tempore admit-
,, tunto. Aureorum Rhenenſium quinquaginta millia Cæſari perſoluun-
,, to. Tormenta maiora duodecim tradunto. Ducem Meckelburgij alioſq;
,, captiuos gratis dimittunto. Poſtero die Mauritius cum Cæſariano præſidio vrbem ingreditur, eiúſque nomine à Magiſtratu populoque ſacramentum accipit. Sub idem tempus Mauritius clam Cæſare cum Franco

Magdeburgẽſes Mauritio nomine Cæſaris ſe tradunt.

,, fœdus priùs conceptum his legibus ſignat: Rex Henricus pro ſua parte
,, ſociis in ſingulos menſes aureorum liliorum quadraginta millia nume-
,, rato; qua ſumma in Germania viginti millia peditum ac octo millia
,, equitum alunto. Germaniæ finibus exercitum ſuum, vt Cæſar interci-
,, piatur, aut vires eius diſtrahantur, admoueto. Belgis quoque iuſtis cum
,, copiis bellum inferto. Initio Decembris Cæſar huius fœderis ignarus, Legatos Septem-virorum Mauritij ac Brandeburgij pro Heſſi liberatione enixè ſatagentes Insbruchi audit. Adferebant in eamdem rem litteras à Romanorũ Rege, Alberto Bauariæ Duce, ac à Luneburgicis fratribus. Aderant & Legati idem petentes Regis Daniæ, Frederici Septem-viri Palatini, & aliorum. Reſpondet Cęſar, rem eſſe maioris momenti, quàm vt de ea ex tempore ſtatuere poſſit; expectare ſe in diem ipſum Saxoniæ Septem-virum Mauritium, alióſque Principes, quibuſcum de Heſſi libertate eſſet acturus. Sub finem anni Maximilianus Auſtriæ Archidux cũ vxore ac liberis (an, vna tantùm prole?) ex Hiſpania in Italiam, indeq; Tridentum venit. Maximo eis à Patribus Principumque Legatis in Cõcilio Tridentino congregatis cum honore obuiàm eſt itum, lautiaque cum comitatu aliquot diebus à Cardinale & Senatu præbita, donáque abeũtibus adiecta. Oeniponti ſeu Inſbruchi Cæſarem magno cum gau-

Nihilominùs Mauritius mox fœdus cum Franco cõtra Cæſarem ſancit.

Agitur cũ Cæſare de Heſſi liberatione, reiicit is in Mauritij aduentum.

 dio

Rediìt Maximilianus cum vxore ex Hiſpania, Tridenti & Oeniponti ſummo excipiũtur gaudio.

1552

dio aſpiciunt, hæc patrem, ille patruum ſocerumque. Intereà miles, tam qui Magdeburgum oppugnarat, quàm qui defenderat, ſecretò Mauritij Septem-viri ſtipendio addictus, per Thuringiæ agros vagabatur. Fine huius anni, ac initio 1552. Tridenti cum Legatis Septem-viri Mauritij, Wirtembergij ac Imperialium aliquot Ciuitatum de cauſa Religionis variis modis diſceptatum eſt, ſed nullo cum fructu. Interim fama ſpargi cœpit, Septem-virum Mauritium, inito cum Franco aliiſq; Cæſaris hoſtibus fœdere, bellum parare. Quare menſe Februario, Oenipõte Cæſar Mauritio ſcribit, dimiſſo milite ad ſe veniat. Reſpondet, perſolutis, in quo totus eſſet, ſtipendiis, ſe eos exauctoraturum, & Insbruchum ſeu Oenipontem Aulæ ſuæ Magiſtrum mittit, qui hoſpitia præparet; ipſe Mauritius Lintzium ad Rom. Regem proficiſcitur, in ſpeciem cum eo de liberandis captiuis Principibus acturus. Statuitur ad Kalend. Iunij hac de re Paſſauij Principum Conuentus. Intereà clàm nouis peditum equitúmq; conſcriptis copiis, non contemnendus exercitus coit; cui ſtatim adductis auxiliis ſe iunxere Guilielmus Heſſi filius, Ioannes Albertus Meckelburgi Dux, & Albertus Brandeburgius. Hi primò in Sueuiam irrumpunt, liberas paſſim Ciuitates occupant, tormenta aurumque extorquent, Proteſtantem Magiſtratum, reiecto Catholico, reſtituunt. Idem Auguſtæ admiſſi faciunt, etiam ciuium tribubus, à Cæſare diſſolutis, ad vetera ſigna reuocatis. Vlmam Cæſaris præſidio munitam fruſtrà oppugnant, ſed mulctatis iis ad octodecim aureorum millia ad Alpes contendunt. Ab alia parte Francus iuſtis paratis copiis, cùm ſocios Germanos bellum Cæſari intuliſſe audiret, educto exercitu partim è Francis partim è Germanis conflato, in Lotharingiam ducit. Perlata Tridentum fama, Mauritianos Auguſtę admiſſos, rectà ad Alpium occupandas anguſtias contendere, pars maxima Patrum ac Theologorum inde diſcedit. Cæſar verò per ditionem Tirolenſem ſubitò militem cogit. Ex Italia quoque adfertur, Pontificem Iulium pacem cum Franco confeciſſe, Salernitanúmque Principem, occaſione diſſidij cum Prorege Neapolitano orti, ad Francum defeciſſe, bellúmque Cæſari ab ea etiam parte præparari. Menſe Aprili Cæſar copias tumultuarias ad oppidum Rutam in Alpium ingreſſu ſitum conuenire iubet. Sed Mauritius, eorum munitionibus ſuperatis, octingentos Cæſatianos in fugam coniicit, Fieſſamque contendens, obuias munitiones expugnat, quóſque Cæſar iis in locis habebat ad Alpium cuſtodiam præſidiarios, cędit, aut pellit, occiſis variis locis ſupra mille viris, & multò pluribus captis. Tum Ereburgum progreditur, magnoque militum labore in proximos arci montes euadens, præſidiarioſque tormentis oppugnans, mox ad deditionem cogit, captis hoc loco tribus virorum millibus, ceteris fuga elabentibus.

Magno aſtu Cæſarem Mauritius, Septem-vir ab eo creatus, circumuenit.

Paſſim ſummotis Catholicis, rurſum Lutheranos Senatores ſubſtituit.

Belli Mauritiani fama Tridentum allata, maxima pars Patrũ domum ſe recipit: Cæſar quoque militem cogit, ſed ſerò.

Mauritius Ereburgũ occupat, inde Oenipõtem contendit.

1552

tibus. Hinc eadem vſus celeritate exercitum Inſbruchum, vbi Cæſar erat, conuertit; qui de capto præter opinionem Ereburgo, cæſiſque omnium locorum præſidiarijs certior factus, cùm ſe ſine milite conſpiceret, cedere (quod numquam fecerat) cogitur. Intempeſta igitur nocte cum fratre Ferdinando omníque aulico comitatu, relicta impedimentorum magna parte, abitum parat, ac Villacum in Carinthiam iter fugæ ſimile inſtituit, in libertatem priùs reſtituto Ioanne Frederico Saxone, quinto à captiuitate anno; at ille Cæſarem hoc rerum ſtatu deſerere noluit, ſed ſumma fide eum eſt comitatus. Mauritius Insbruchum ingreſſus, quidquid in oppido rerum erat Cæſarianarum, Antiſtitis Auguſtani, ac qui hos ſequebantur, militi dat diripiendum. A Romanorum Regis ac ciuium fortunis abſtinuit. Per triduum enim adhuc induciæ cum Rom. Rege Lintzij initæ durabant. Hæc à Septem-viro Mauririo per Maium menſem ſunt acta, nihilo ſegniùs intereà Henrico Francorum Rege rem ſuam in Lotharingia agente. Etenim mox vbi Mauritianos occupata Auguſta ad Alpes contra Cæſarem tendere intellexiſſet, copias dudum conſcriptas Tullium ciuitatem Imperialem ducit: obſides inuicem Rex ac Mauritius ex promiſſo mittunt, pollicitamq; in tres menſes Germanis ad bellum pecuniam Francus numerat; Metim vrbem clariſſimam quarto Idus Aprilis partim aſtu, partim fauore quorumdã qui intus erant, occupat. Hinc Tullium, Virduniumque, ipſumque deinde Nanceium Lotharingiæ caput in poteſtatem redigit, Carolo nouenni puero Lotharingiæ Duci filia ſua Claudia deſponſa, ipſoque in Franciam abducto, nequidquam reclamante Caroli matre, Chriſtierna Dana, Cæſaris ex ſorore nepte. Circa finem Aprilis Rex Metis diſcedens, Præfectos aliquot cum parte copiarum Treuerim præmittit, experturos, an eadem facilitate ea vrbe potiri poſſent. Sed cautiores Treueri facti erant, damno Metenſium. Exinde initio Maij in Holdreanam ditionem ſaltuoſam ſilueſtremque peruenit, tandémque Alſatiam rerum omnium copia abundantem ingreſſus, Argentorati vt Metis, intromitti varijs artibus fruſtrà petit. Tum ad Regem iuxta Argentoratum caſtra habentem veniunt Proteſtantium Principum ac Ciuitatum Legati, eíque de aduentu gratias agentes, ne vlterius progrediatur petunt. Cæſarem enim in eam neceſſitatem redactum, vt Principum petitionibus neceſſariò ſubſcribere cogatur. Accedat, quòd Rex certior eſſet factus, Mariam Auſtriacam, collectis in vnum quindecim Belgicorum peditum, ac tribus equitum millibus, Duce Reuſlio, ac Roſſemio, flamma ferróque Campangam euaſtare, Roſſemiumque Eſtainæum occupaſſe. Reditum igitur in Franciam parat, exercitu vnis in caſtris coadunato, Moſellam traijcit, receptóque Eſtainæo, Lutzenburgios inuadit,

Cæſar (quod numquam fecerat) cedere Mauritio cogitur.

Intereà & Francus Metim vrbem Imperialem occupat.

Item inſidiatur vrbi Treuirenſi, ſed fruſtrà.

Perrumpit vſque Argentoratum, ſed ne vlterius pergat Germani rogant.

Altera parte inuadunt Picardiam Belgæ, quare Franci ad eos contendit.

1552 parte exercitus Vendomio tradita, qui Cæſarianos in Picardia ſimiliter omnia vaſtantes inuaderet. Sed antequam is eò peruenire poſſet, Reuſſius ac Roſſemius oppidũ ac arcem Heſdinienſem, exeunte ſine tormentis & impedimentis Ieuliſio ac Ranſa cum præſidiarijs, receperant. Fine menſis Iunij Robertus Marcanus Sedanij Dominus, Regi Henrico titulo Marſcalci militans, arcem Bulloniam, expugnato numerata pecunia Præfecti animo, in poteſtatem redigit. Rex tota ferè Lutzenburgij ditione occupata, Maſeriam venit; exercitus verò Aubignij caſtra facit. Inde in Hannones ſe conuertens, ab Auennæ obſidione continuis pluuijs, præſidiariorúmque conſtantia deterritus, ad arcem Treſlonniam pergit, eamque cum Glaionnio expugnatam, trucidatis præſidiarijs, diruit. Eadem fuit Chimaij oppidi fortuna; vbi circiter ducentos Rex perdidit milites, ambuſtos incenſione pulueris tormentarij, qui à diſcurrentibus ad prædam militibus caſu fuerat incenſus. Inde propter perpetuos imbres Guiſam reuerſus, diſtributo in præſidia exercitu, varijs caſibus valdè diminuto, in Franciam medio Iulij reuertitur, tribus menſibus cum dimidio elapſis, ex quo Germaniam cum exercitu ingreſſus erat.

Expugnat Francus aliquot Hannoniæ arces.

Agitur Paſſauij de pace inter Mauritiũ & Rom. Regem Ferdinandum nomine Cæſaris.

Eodem Iulio menſe Paſſauij de pace tractabãt Mauritiani & Ferdinandus Rom. Rex. Mauritij verò exercitus, ne fruſtrà tempus tereret, Francofurtum, in quo Cæſaris erat præſidium, duce Conrardo Heſtaino, obſidet; quo conatu Georgius Meckelburgij Dux, tormenti manualis globo traiectus, à parte Proteſtantium interijt, cogiturque ad hanc obſidionem Septem-vir Palatinus octo tormenta muralia mittere, niſi ditionem ſuam depopulari exurique mallet. Intereà Rom. Rex Paſſauio ad Cæſarem, ab eóque Paſſauium recurrens, Cæſatiſque reſponſa non degeneri animo (vt patebit) prompta, nec auctoritate Maieſtatéque carentia, rebellibus adferens; tandem pridie Kalendarum Auguſti his legibus inter eos pacem facit: Confœderati Principes ante duodecimum “ Auguſti diem ab armis diſceduntо, copiáſque dimittunto. Ad duodecimum “ Auguſti Philippus Haſſiæ Lantgrauius in ſua ad Rhenum arce Rynefeldia liber conſtituitor, cùm priùs Cæſari de implendis conditionibus tempore captiuitatis conceptis cauerit; quam in rem Mauritius “ Brandeburgiúſque Septem-viri, ac Wolfangus Biponti Dux, fidem interponunto. Poſt ſextum menſem in conuocatis à Cæſare Comitijs de “ Religionis pace agitor; intereà omnes ac ſinguli pacem colunto. Ad Cameræ Iudicium Senatúmque Proteſtantes etiam admittuntor. Confœderati Principes fœderi interſe facto, Francicoque renuntianto. Qui “ hoc bello damnum accepere, litem ea de cauſa non mouento, ſed proximis Comitijs eorum rationem habento. Proſcripti, modò nil noui contra Cæſarem nec Imperium commiſerint, Francóque militantes, intra “

Tandem pax ſancitur his legibus: imprimis Haſſus liber dimittitor.

Secundò de religionis pace agitor, interim omnes pacem colunto.

tres

,, tres mēſes, eo deſerto, domum redeuntes, in gratiam recipiuntor. Alber- 1552
,, tus Brandeburgius, ſi ab armis ante dictum diem dimiſsis copijs diſceſ-
,, ſerit, hac pace comprehenditor. Qui has pacis leges violarit, hoſtis Im-
,, perij eſto. Hæc à Cæſare, Rom. Rege, Mauritio ac Principibus Confœderatis ſunt ſubſignata. Mox tertio Augusti Mauritius filiíque Haſſię Lantgrauij copias Francofurto abduxere; hi in Haſſiam, ille ſuas in Hungariam Rom. Regi contra Turcas in auxilium miſit. Riſenbergius verò ſua cum legione ad Albertum Brandeburgium tranſijt. Hic enim pacis legibus ſubſcribere recuſabat, arma retinebat; relictóque Francofurto ad Moguntiam caſtra ponit, tandémque admiſſus, ciues ſacramentum ſibi dicere cogit. ac quaquauerſum Spirenſes, Treuirenſes, Franconiæ Antiſtites, aliósque pecuniarum exactionibus vexat. Cæſar facta pace, Villaco Insbruchum reuerſus, Auguſtam proficiſcitur. Iam enim conuenerāt cohortes Germanorum, Bohemorum, Italorum ac Hiſpanorum, quę recenter cum Duce Albano ſub initium Iulij Genuam appulerant. Heſſus è fœderis legibus domum liber profecturus, Mechlinia Louanium, hinc Traiectum ad Moſam, denique in Haſſiam venit. Cæſar cum copiis Auguſtam intrat, lectúmque à Proteſtantibus Magiſtratum loco mouet, tribus abrogat, templáque aliquot Proteſtantibus, aliquot Catholicis deſignat; relictóque in vrbe præſidio, Kalend. Septembres diſcedit, Ioanne Frederico Saxone fidei officiíq; admonito, ac in Saxoniam liberè dimiſſo. Cùm Cæſar in Franconiam perueniſſet, quæcumque Antiſtites cum Alberto Brandeburgio pepigerant, vt extorta, reſcindit. Idem Norimbergiis permittit; vtq; vetus cum Rhenanis Sueuíſque fœdus contra Albertum renouent, conſulit: quod multi fecére, nil ex promiſſa pecunia Alberto ſoluentes. Intereà Cæſar per ditionem Wirtenbergenſem, intactis Vlmenſium agris, ob eximiam erga ſe fidem, Spiram, indéque Orottam venit. Decimoquinto Septembris Argentoratum cum ordinario tantùm comitatu ingreſſus, exercitum in proximos agros diſpergit. Exinde Haganoam contendit, iterùm Duce Albano exercitus Legato conſtituto. tum Haganoa Lindauum petit, indéque in Lotharingiam profectus, vndecimo Kalendas Nouembres vrbem Metenſem, dolo à Franco occupatam, obſidione cingit. Veriti id iamdudum erant Franci, propterea Nanceium Metímque egregiè munierant. Eo tempore ad Cæſarem Metim obſidentem cum Belgarum venêre auxiliis Lamoralis Egmondij Comes, ac plerique alij Belgarum Proceres. Oppugnabatur vrbs tormentis ac cuniculis continuò, præterátque pro Franco Franciſcus Lotharingus Guiſæ Dux, Legatum habens Petrum Strozzam, habebántq; in præſidio octo millia peditum electorum ac tria millia equitum. Agebat tunc haud

Brādeburgius nouis bellum in Germania concitat.

Wilhelmus Heſſus liber dimittitur.

Cæſar iterum Proteſtantes Auguſtæ Magiſtratu mouet.

Item alias vrbes in tranſitu videt.

Demum vrbem Metenſem obſidione cingit.

1552 procul Pontmuſſonio Albertus Brandeburgius cum quinquaginta peditum ſignis, ac valido equitatu. Qui dum ſe cum Franco de ſtipendiis præteritis ac futuris non conuenire poſſe videt, interpellantibus Cæſarem Proceribus Germanis, in gratiam recipitur, præteritáque omnia obliuioni mandantur. Francis certioribus factis Brandeburgium cum Cæſare tranſegiſſe, ſed diſſimulare, Rex Aumalæ Duci, Guiſij fratri, quatuor millia equitum attribuit, iubens Albertum pellat aut interficiat. Eius enim pedites parum timebat, quòd pleroſque clàm ad ſua ſtipendia pertraxiſſet. Albertus de Aumalij aduentu peditúmque dubia fide edoctus, nil animo commouetur, ſed equitum fidei virtutíque confiſus, instructa acie Aumalio obuiàm tendit, inque mediam eius aciem audacter inuectus perrumpit, reflexíſque momento equorum habenis, idem feliciter audet. Aumalius hoc incurſu tribus locis vulneratus, equoque deiectus, capitur, multíque nobiles ac ignobiles equites cædũtur, aut capiuntur. Cecidêre circiter octingenti, ceteri fuga euaſêre. Albertus ouans ad Cæſarem cum captiuis profectus, amicè ſuſcipitur, caſtráq; ſeparatim a d Moſellam iuxta Abbatiam D. Martini, quà Metis Franciam reſpicit, ponens, impediebat ne quid ab ea parte ad vrbem inferretur, quotidianáſque Francorum eruptiones & repulit, & ſuſtinuit fortiter, cadente hoc conatu eius Legato Lichtebergenſi Comite. Cæſar, qui ob articularis morbi ſæuitiam hactenus Theonuillę ſubſtiterat, duodecimo Kalend. Decembres ad exercitum venit; tantáque tum ingentium tormentorum vi ac multitudine vrbs oppugnari eſt cœpta, vt fragorem Argentoratum vſque exauditum tradant. Egmondius intereà cum duodecim equitum Belgicorum millibus, iuſtáque peditum manu, Pontmuſſonium in poteſtatem redigit, indeque Tullium profectus, fruſtrà ibi laborat. Tandem cùm Cæſar ad vrbem Metenſem tormentis nec cuniculis quidquam proficeret, & è centum peditum millibus quæ Cæſar ad vrbem adduxerat, ſupra quadraginta millia dyſenteria hiemiſque intemperie periiſſent, nulla ratione conſultum iudicans, reliquum exercitum magna parte etiam morbo affectũ, cum dubio expugnationis euentu firmiſſimo præſidio obiicere, motis caſtris, tormenta præmittit, Metímque Kalendis Ianuarij anno 1553. deſerit, fortiſſimis equitum turmis in tergo relictis, qui erumpentes magno numero hoſtes non ſemel, illata clade, repulêre. Cæſar Theonuilla in Belgium eſt
1553 profectus. Intereà Vendomæ Dux Picardiæ pro Franco Gubernator, nihil territus brumæ diebus, Heſdinum aggreſſus, mirabilíque arte tormentis per loca paludoſa attractis, cùm murum aggerémque proſtrauiſſet, effecit, Reuſſij Comitis filius omnibus vitæ fortunarúmque incolumitatem pactus deditionem faceret. Mox Cæſar, veteribus copiis conue-

Brandeburgius Cæſari reconciliatur, ſed pace non duratura.

Probat ſe Cæſari Brandeburgius inſigni clade Francis illata.

Capit Egmondius Pontmuſſonium.

Nihilominùs, pluribus dyſenteria & hiemis intemperie abſumptis, Cæſar in hiberna concedit.

conuenire iuſſis, cùm Roſſemium cum parte copiarum in Lutzenburgios miſiſſet, reliquijs Reuſſium præficit, Terowanamque Morinorum vetus oppidum Flandris infeſtiſſimum expugnare iubet. Reuſſius, productis tormentis, oppidi murum aggeremque acriter diuerberat: adeſt etiam nouis cum copijs Pontus Lalainus Bignicurtij Regulus, duobusq; locis oppidum premunt. Miſerat Francus paulò antè Terowanam cum aliquot equitibus Marcanum, qui ſe Bullonij Ducem nominabat, cum Eſſæi Domino, vt iuncti Mommorancio Comeſtabilis filio natu maximo oppido præeſſent. Durante Terowanæ obſidione, moritur Adrianus Crouiacus Reuſſij Comes, ſucceditq; illi filius natu maximus Ioannes: exercitus verò cura imperiumque manſit apud Bignicurtium. Vendomius Francus Cæſarianos à Terowanæ obſidione retracturus, iuſtis in vnum coactis copijs, Flandriæ minatur. Sed nihilò ſegniùs Terowanam Bignicurtius oppugnat; factoque tormentis ingenti hiatu ac ruina, pridie Idus Iunij inuaſionis dat ſignum. Irruentes ferociter Belgę, prælium cruentum committunt: reſiſtunt obſtinatè Franci: cadunt ab vtraque parte multi, ac è Francis Præfectus Eſſæus; in cuius locum ſuccedens Mommorancius, magno animo pugnam reſtituit, adeò vt poſt decem horarum continuum prælium, Cæſariani receptui canentes, militem ſeruato ordine reducerent; ſtatimque alio loco tranſlatis aliquot tormentis, factoque ingreſſu, & hîc oppidum inuadunt. Repugnant, ſed maiori cum detrimento Franci. Quare non diu ſe vim oppugnantium duobus locis Belgarum laturos ſentientes, ab vna oppidi parte, ignaris his qui alteram oppugnabant ruinam, deditionis ſignũ exponunt. Dum colloquuntur, Hiſpani proximo loco diſceſſiſſe cuſtodias videntes, appoſitis muro ſcalis tranſcendunt, magnaq; voce captum oppidum conclamant: quo tumultu, qui compoſitionis cauſa aduenerant, vitam tantùm pacti, deditionem faciunt. Qui verò ab alia parte propugnabant, opprimũtur; maior pars, proiectis armis, capitur. Oppidum militi datur diripiendum, deinde funditus deletur. Capta eſt Terowana quarto Idus Iunij, toties ſuperiori ſeculo capta & recepta. Extat hic verſus numeralis;

1553

Obſident Cæſariani Terovvanam.

Eamdem per decem horas Belgæ ferociter oppugnant ſtrenuè ſe defendentibus Fräcis.

Demũ altera cruentæ oppugnatione Terovvana Cæſarianis cedit.

Diripitur, & funditus deletur.

IVnIVs eX MorInIs, VICtrICIa sIgna potentI
Dat CaroLo: FranCVs VIdIt & IndoLVIt.

Capiuntur Mommorancius, ac alij aliquot viri clari; cæſitantùm trecenti. Martignius ac Dampetrus parua pecuniæ ſumma ignoti ſe redimẽtes, euaſêre. Exinde exercitui Cæſar præficit Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem, nulla tamen Bignicurtij culpa, ſed eo perhumaniter Sabaudo, ob familiæ claritatem, cedente. Sabaudus Monſtreulium expugnare ſtatuens, cùm certior eſſet factus, eò Vendomium ſex peditum ac duo equitum millia miſiſſe, mutato itinere Heſdinum copias conuertit.

Nouus creatus exercitus Legatus Sabaudus

Heſdinum obſidet.

1553 tit. Præerat oppido ac arci iuſto cum præſidio Marcanus, aderantque Comes Villerij, Horatius Farneſius, Dampietra, Martignius, aliique aliquot viri Nobiles. Sabaudus ſtatim oppidum capit: at in expugnandæ arce omnis conſiſtebat difficultas; hanc enim ſummis viribus Franci munierant, tuerique ſtatuerant. Sed cùm tormentis ac cuniculis in magnum eſſent adducti diſcrimen, de compoſitione tandem agunt. Cumque parum conuenirent, nec tamen ſpes concidiſſet, vno eodémq; tempore in arce puluis tormentarius fortuito igne correptus Francos complures extinxit, aut ambuſſit, cuniculíque à Sabaudo inſtituti, concepto igne, arcis partem diſiecêre, accurrentéſq; Horatium Farneſium, Dampietrum, Martignium, compluréſque alios in fruſta diſcerpſere. Quinto itaque Kalend. Auguſti Cæſariani arcem capiunt, ceteróſque omnes cum Marcano, Comite Riouio, Villario, Iolæo, Culano captos ad Sabaudum perduxêre. Oppidum verò cum arce, quod proximis triginta annis ſæpiùs hinc inde eſſet captum, funditus diruere, nouumq; ſequenti anno, vt dicemus, inter propinquas paludes condidêre. Dum hæc in Picardia gererentur, nihil pacatior erat Germania. Etenim Cæſar initio anni Theonuillâ in Belgium proficiſcens, Alberti Brandeburgij copias in Treuirorum agris, donec ſoluta eſſent ſtipendia, manere iuſſerat. Sed ijs acceptis, Albertus in Germaniam cum auro tendens, nouúmque militem conſcribens, iterùm Norimbergijs, Franconiæq; Antiſtitibus crudele inferebat bellum. Id vt ſopiretur, diuerſis habitis conuentibus, varij pacificatores, ipſeque Cæſar & Rom. Rex menſe Martio, Aprili, ac Maio fruſtrà laborarant. Quare tandem, fœdere inito, contra Albertum ſacramento ſe deuinxere iſti: Imperij Senatus, Norimberga, Archipræſules Moguntinus ac Treuirenſis, Septem-vir Mauritius, Henricus Brunſwicanus, Wolfangus Pruſſiæ Magiſter, aliique minores, moxque copias conſcripſere. Septem-vir Mauritius belli ſocialis Dux nominatus. Sed Albertus, multò fœderatis paratior, intereà infeſtiſſimè Brunſwicanos, Norimbergios ac Francones depopulatur, in oppida ac pagos igne & ferro ſæuiens. Qua ratione per Germaniam furentem repreſſuri confœderati, (quibus & Romanorum Rex intereà ſe iunxerat) Alberto Kalendis Iulij ſolemniter bellum indicunt. Contemnit hoc Albertus, traiectoque amne Viſurgi, ad Saxoniæ fines contendit. Septem-vir Mauritius confœderatorum Dux, celeritatem Alberti admiratus, ſociorum copias in vnum cogit. Sed tempore excluſus, expectare omnes non potuit, niſi, ſe deriſo, impunè Albertum Saxoniam ſuam vaſtare maluiſſet. Cùm vterque exercitus ad Viſurgim conueniſſet, ſine mora acies inſtruunt, nonaq; Iulij, exoneratis magna cum ſtrage hinc inde maioribus tormentis, acriter cum omni equitatu vtrimque concurrunt, victoria tandem in partes confœ-

Oppido ſimul & arce potitur, & deſtruit, mox cõmodiori loco nouum Heſdinum extructurus.

Iterùm Brandeburgius in Germania turbas ciet.

Plures fœderati Principes Brandeburgio bellum indicunt.

confœderatorum inclinante; quo tamen prælio Septem-vir Mauritius ita eſt fauciatus, vt poſt ſcriptas ad Antiſtitem Wirciburgenſem litteras, (obſeſſis omnibus itineribus Albertum elabi non fineret) poſtridie diem obiret. Sepultus eſt Fribergi oppido Miſniæ, iuxta patrem Henricum, ac filiolum Albertum, ætatis annum trigeſimum tertium ingreſſus, vnica relicta filia heredeq; Anna, altera Guilielmi Naſſauij, Aurantij Principis poſteà vxore. Ceciderе cum Mauritio, cruenta obtenta victoria, Carolus & Philippus Ducis Brunſwici filij. Albertus, deſideratis circiter quinque equitum millibus, fuga eſt elapſus. Peditatus, viſa equitum clade, non tentata pugna, deditionem fecit. Relata ſunt ad Mauritium adhuc ſpirantem quinquaginta quatuor pedeſtria militaria ſigna, equeſtria quatuordecim. Succeſſit Mauritio in Septem-viratu, aliiſque Ditionibus, in quas filiæ ius non habent, frater Auguſtus, qui Daniæ Regis filiam vxorem duxerat, fruſtrà ſe opponente, veterémque dignitatem à Cæſare repetente Ioanne Frederico Saxone, eiuſque filiis.

1553

Cruentum prælium cum Brandeburgio, quo vulneratus victor Mauritius poſtridie obijt.

Brãdeburgus deſideratis circiter quinq; equitum millibus, fuga euaſit.

Pridie Nonas Iulij obiit Eduardus Sextus Angliæ Rex, Henrici Octaui filius, decimo ſexto ætatis anno, ſucceſſitque illi ſoror natu maior Maria, etſi non ſine difficultate, vt mox dicemus.

Eduardo Angliæ Regi defuncto ſuccedit ſoror Maria.

Huius anni vere Garcia Toletanus, Ferdinandus Gonzaga, & alij in Italia quoque exercitum coëgerant, caſtigaturi Senenſes qui Francum admiſerant. Cenſebantur copiæ vltra duodecim peditum, ac tria equitum millia. Franci ex aduerſo quatuordecim circiter peditum, & duo equitum millia in Senenſium oppidis habebant diſtributa. Aduenientes Cæſariani, arces oppidáque aliquot expugnant, interque alia Monſelonium, capto Præfecto Satrorio Thieno, nobili Vicentino; tum Aſinolingam, Turritam, Lucignanum ac Monticellam, cæſis vbique præſidiariis. Montalcinam, aliquamdiu obſeſſam, expugnare ob aduentum claſſis Turcicæ non potuere. Exoratus enim Solymannus à Salernitano Principe qui ad Francum defecerat, Regi Henrico ſuccurreret, claſſem Dragutum educere, Cæſariſque ditiones inuadere iuſſerat. Quare Garcia, dimiſſa Montalcina, cum copiis in regnum Neapolitanum reuertitur, idemque ceteri Duces fecere.

Bellum iterùm in Italia ob Frãcorum præſidia in Senẽſium oppidis admiſſa.

Erat hoc tempore Francica claſſis viginti quinque triremium in Senenſium portu, qui Herculis Monœci dicitur, Dragutum cum Solymanni claſſe expectans: qui cùm menſe Auguſto veniſſet, Franci eductis Sena, Duce Thermæo, aliquot peditum ſignis, perque triremes diſtributis, cum Draguto Corſicam inuadunt, ſtatimque Baſtiam deditione accipiunt, deinde Fanum Florentij, Glaſſam vi expugnant. Dragutus ab altera Inſulæ parte obſidebat Fanum Bonifacij, præcipuum Corſicæ propugnaculum; vbi deſideratis circiter ſexcentis Turcis, inſtante autumno, re infecta diſcedens, Conſtantinopolim reuertitur, magna Chriſtianorum multi-

Franci iũctis viribus cum Turca Corſicam inuadunt.

1553 multitudine in ſeruitutem abducta. Intereà in Germania Albertus Brãdeburgius, collectis è fuga copiarum reliquiis, nouiſque aliquot conſcriptis cohortibus, Brunſwichi ſe continebat. Henricus Dux Brunſwichi, Mauritio à confœderaris ſuffectus, veteribus copiis, quibus Norimbergij ac Antiſtites ſtipendia ſoluebant, ſuos iungit, Idibúſque Septembris in aciem educit. Prodit contrà pugnaciſſimus Albertus, iterùm tentaturus an ſe Germaniæ Regem fortuna eſſet factura; ſed numero virtuteque ſuperatus, altera accepta non exigua clade, profligatur, ac Brunſwichum refugit. Cumque intellexiſſet, Ducem Henricum ad vrbis obſidionem cum exercitu properare, educto equitatu, in Thuringiam, indéque in Franconiam contendit, vagus oberrator, imbecillibus tantùm vim, vt aurum extorqueat, inferens. Intereà Comeſtabilis in Picardia haud procul Ambiano iuſtum exercitum cogebat, moxque iuxta Picquinium caſtra communit: quæ cùm indies augerentur, Sabaudus Franco copiis impar factus, in Hannonia iuxta vrbem Valencenenſem ſe quoque caſtris munit. Rex Henricus ad caſtra ſua veniens, Picquinio Corbeiam ſeptiuno Kalend. Septembris mouet, fruſtráque tentata Baupama, per Comitatum Fani D. Pauli ſub initium menſis Septembris ingreſſus, flamma vbique graſſatur. Poſtridie Nonas Septembres omnibus cum copiis haud longè Cameraco conſidet, vrbémq; per Legatum Caſtrenſem aperiri iubet. Nil pacati reſpondetur. Paulò enim antè Reuſſius, Barbanſonius ac Hericurtius cum milite intrarant, leuibúſq; prœliis Francos exercebant. Pridie Idus Septembres Rex Cambreſij admittitur, ſéque hîc cum Cardinale Farneſio, ceteríſque Proceribus reficit. Tandem decimooctauo Septembris haud procul Valencenis caſtra locat. Pars copiarum Cæſaris in vrbe erat, pars cum Sabaudo arcem Famaam, collemq; Mommowiacum ſubiectámque eius vallem occuparat, magnúmque hîc ſclopetariorum numerum condiderat. His locis ſæpiſſimè vario euentu eſt certatum, Francis audaciſſimè ad caſtrorum Cæſarianorum munitiones ſummo cum periculo excurrentibus, cuius temeritatis non pauci pœnas, diſcerpti laceratíque à tormentorum globis ac ſclopetariorum grandine, dabant. Rex Cæſaris copias ſingulis horis augeri, ipſúmq; Cæſarem, quamuis toto corpore articulati morbo miſerè oppreſſum, cum omni Belgarum nobilitate ad caſtra properare intelligens, è Procerum conſilio vndecimo Kalend. Octobres ſub auroram caſtra Suleſino mouet, Cambreſiúmque reuertitur, pagis omnibus, vbi incendiariis aditus erat, exuſtis. Inde ad Fanum D. Quintini militem partim in præſidia diſtribuit, partim ſolutis ſtipendiis exauctorat. Idem faciunt Cæſariani, continuis autumni pluuiis coacti. Eodem ferè tempore in Subalpina ditione Franci Vercellas fraude occupant. Sed accurrente paratiſſimis

Brandeburgius ſecundam accepit cladem.

Franci in Arteſia flammis vbique graſſantur.

Fruſtrà tentant Cameracum, potiũtur tamen Cambreſio.

Sæpè leuibus prœliis inter Cæſarianos & Francos in Hannonia certatur.

Ob continuas autumni pluuias vtrique militem in præſidia diſtribuũt, partem exauctorant.

mis cum copiis Ferdinando Gonzaga, cùm eius muniendi, nec expu- 1553
gnandæ arcis tempus haberent, abducta rerum hominúmque præda,
oppidum deſerunt. Kalendis Octobris in Anglia Maria Weſt-münſteri
Regina coronatur, habitiſque Londini Regni Comitiis, loco motis hæ-
reticis, Catholicam Religionem Angliæ reſtituit, ac de nuptiis cum Hi-
ſpaniarum Principe Philippo Cæſaris filio iuuenculo viduo ineundis,
agi eſt cœptum: quod Anglorum aliquot Proceres, qui Ioannæ Suffol-
ciæ ab Eduardo teſtamento Reginæ nominatæ ſtudebant, & ipſam Re-
ginam proclamarant, ægrè ferentes, captis armis cum copiis contra Ma-
riam Londinum contendunt. Sed rebus malè ſuccedentibus, omnes ferè
cum Ioanna Suffolcia eiuſque patre & marito capti, duodecimo Februa-
rij anno 1554. Londini publicè capite plexi ſunt. Eiuſdem menſis die vi- 1554
geſimoprimo Vinariæ moritur Sibylla Cliuia vxor Ioannis Frederici
Saxonis pridem Septem-viri; qui vndecimo pòſt die in fata concedens,
vxorem eſt ſecutus. De nuptiis Philippi Principis Hiſpaniarum, ac Ma-
riæ Reginæ Angliæ, opera Cardinalis Reginaldi Poli ex Regia Anglo-
rum ſtirpe orti, quem Papa Iulius conſtituendę Religionis cauſa in Ger-
maniam ac Angliam miſerat, agi cœptum erat. Nunc verò Cæſar vt
nuptiarum leges conciperentur, filium Philippum Bruxellam vocarat.
In Angliam verò Legationem, rei tranſigendæ cauſa, ad Reginam valdè
honorificam mittit, cui præerat Lamoralis Egmondij Comes. Cum eo
ibant Brabantiæ Cancellarius Philippus Nigri, Carolus Lalaini Comes,
Ioannes Mommorantius Carreræ Dominus: qui certis legibus nuptias
confirmarunt. Leges omittimus, quòd propter ſterilitatem nuptiarum
inutiles fuerint. Egmondius, vt eſt Principum mos, Reginæ Mariæ, no-
mine Principis Philippi, armatus aliquanto tempore accubuit. Eliſabeth
Mariæ ſoror, ſed alia matre, de ſuperiori ſeditione ſuſpecta, in honeſtam
cuſtodiam concluditur; è qua paulò pòſt ſponſi Principis Philippi de-
precatione liberata eſt, ea quæ poſteà Philippo eiuſque filio tantum ne-
gotij vſque ad annum 1600. exhibuit. Circa finem menſis Aprilis Au-
malæ Dux ad vrbem Metenſem ab Alberto Brandeburgio captus, per-
ſolutis ei ſexaginta millibus aureorum liliorum dimittitur: pauloq; pòſt
Cæſar Albertum diuina humanaque iura irridentem, à Senatu Imperij
ſuperiori anno proſcriptum, iterùm euulgatis Bruxellæ Brabantiæ litte-
ris, proſcribit. Eum Henricus Brunſwichi Dux acerrimè perſecutus, tan-
démque adeptus, omnibus impedimentis ac tormentis, militibus diffu-
gientibus exuit, ipſe cum paucis tranato Mœno Kintzingium euadit,
donec menſe Iunio Blaſſeburgo munitiſſimo ditionis ſuæ propugnacu-
lo in Regis Rom. poteſtatem redacto, omni ditione exutus, in Franciam
ad Regem Henricum profugit; cui cùm ſe non admodum gratum adue-

Maria in Anglia Regina proclamatur, fruſtrà quibuſdã obnitentibus.

Deſpondetur Maria Philippo Principe Hiſpaniarum.

Eliſabeth Mariæ ſoror, de ſuperiori ſeditione ſuſpecta, cuſtodiæ traditur, ſed mox rogante Philippo dimittitur.

Brandeburgius aliam adhuc accipit cladem, nec tamen ſe ſubmittit.

 niſſe

1554 niſſe hoſpitem videret, per ſeſquiannum ſuo ære tenuiter in Francia vixit. Poſteà quaſi precariò apud Marchionem Badenſem manſit, ibique anno 1557. obiit, anno ætatis trigeſimo quinto. Conſideret Lector horribiles calamitates, quas hoc octennio per cauſam reſtituendæ Religionis Germania pertulit. Sub hoc tempus moritur Carolus Sabaudiæ Dux, Vercellis ſepultus, relicto filio herede vnico Emanuele Philiberto, à Cæſare dudum, ob ingenium acre, magnis exercitibus præfecto; cuius nunc ſepiùs mentio facta eſt, & fiet. Intereà Philippus Hiſpaniarum Princeps, armata Coronnæ à Bernardino Mendoſa inſigni claſſe, quæ fuit 80. magnatum, ac 40. minorum onerariarum, vehentium quatuor millia Hiſpanorum peditum, ex Hiſpania in Portum Angliæ oppidi Hamptonij 19. Iulij appellit. Prodierant obuiàm medio Oceano 18. ingentes Anglicæ, ac complures Belgarum naues, tormentis viriſque optimè inſtructæ, maria omnia explorantes, omnique metu aduenientem ſponſum liberantes. Pranſus eſt Hamptonij Princeps Philippus ſemper in publico, nullis ei præter Reginæ miniſtros ad menſam ſeruientibus, Hiſpanis non parum murmurantibus. Tum ad Reginam mittit Ruigomium Siluanum, ſuo nomine offerri iubens monile, frontale, brachialia ac armillas, quæ ſummam centum millium ducatorum excedebant. Cùm Princeps Hamptonij porta exiens Winceſtriam, vbi Regina erat, contenderet, decem Anglicos equos gradarios, ad iter magnificè inſtructos, Reginæ nomine Antonius ei Brunius offert; è quibus ſtatim vnum conſcendit, ceteri Hiſpanis Proceribus ceſſere. Vigeſimo quinto Iulij, qui D. Iacobo Hiſpaniæ Apoſtolo ſacer eſt, Winceſtriæ in ſummo templo regia pompa matrimonio iunguntur, præeunte Antiſtite Winceſtrio, Maria annos nata triginta octo, Philippus tantùm viginti ſeptem. Proclamati mox hi eorum tituli: Philippus ac Maria Dei gratia Rex ac Regina Angliæ, Franciæ, Neapolis, Ieroſolymæ, ac Hiberniæ. Interim Rex Franciæ Henricus veteribus nouiſque in vnum coactis copiis, exercitúque in tres partes diuiſo, Belgas aggreditur. Fani D. Andreæ Regulus decimo tertio Kal. Iulij cum vna parte Marieburgum, à Regina Maria Cæſaris ſorore ante paucos annos conditum denominatúmque, contendens, muniſſimum oppidum, quod Præfectus Martignius Riſſarti Dominus Regi partim numerata partim promiſſa pecunia vendiderat, ſexto Kalend. Iulij, ne vno quidem exonerato tormento, deditione recipit. Altera pars Regij exercitus Duce Comeſtable ac Vendomio, Auennam verſus profecta, iterùm captum Treſlonium, Glaionium ac Chimaum incendunt, munitionéſque diruunt. Tertia pars, Præfecto Niuernij Duce ad ſiluam Arduennam deflectit, ac Orchimontem expugnat; Villarium, Iedineſiúmque, fugientibus præſidiariis, occupat. Idem fit Bauraini, Fumentij,

Philippus Hiſpaniæ Princeps cum inſigni claſſe in Angliam ad ſponſam nauigat.

Monilia valoris centum milliũ ducatorum ſponſa offeruntur.

Celebratur Matrimonium Winceſtria ipſo D. Iacobi Apoſtoli.

Francus proditione Præfecti occupat Marieburgum.

mentij, ac Hiergæ. Pridie Kalendas Iulij iidem tres exercitus in vnum 1554
coëunt, aduenientéque Rege, ad Moſam proficiſcuntur, Bouiniámque Namurcenſis ditionis oppidum tormentis expugnant. Qui in arce erát, aliquandiu ſe egregiè defendentes, cùm nemo auxilium adferret, vitam fortunáſque incolumes pacti deditionem faciunt. Oppidum militi diripiendum datur. Ab altera Moſæ parte Niuernius Dionantum, ditionis Leodienſis oppidum, quòd Cæſari Leodienſes fœdere eſſent iuncti, acriter oppugnabat. Sed bis ab Hiſpanis ac Germanis Duce Iuliano Romero reiectus, tertiò maiorem vim eo parante, deſperans Romerus ab exiguo præſidio vltrà ſuſtineri poſſe, ad Niuernium profectus, pactuſque præſidiarij cum armis impedimentiſque exirent, oppidum dedidit. Arx in medio ſita, cùm actis cuniculis, ſubdito incenſóque puluere tormentario exſcinderetur, oppidi quoque maiorem partem abſumpſit. Cæſar edoctus Regem, Moſæ amnis commoditate vtentem, oppida arceſque ad eius ripam ſitas facilè in poteſtatem redigere, vires Namurcum colligebat, nominato Sabaudiæ Duce Legato, adiunctis ei Caſtaldo Platinæ Comite, Antonio Auria, ac aliquot Belgarum Proceribus, ceteris ad parandas copias in diuerſa loca dimiſſis. Interim Rex tertio Idus Iulij Dionanto moués, tranſmiſſo amne Sabi, duobus Namurco milliaribus caſtra locat: ſed ob propinquitatem Cæſariani exercitus indies augeſcentis, non diu manendum cenſens, Mariemontium vno diſtans Binſtio milliari, venit, deliciáſque Mariæ Reginæ cum arce incendit. Hinc Binſtium obſidet, oppidum tunc parùm munitum: quod cùm aliquandiu tormentorum vim pertuliſſet, deditionem nulla conditione facere cogitur. Plebs militéſque inermes dimittuntur: Præfecti cum ditioribus ciuibus pecunia ſe redimunt. Oppidum direptum cum palatio incenditur; iidemque incendiarij, per aliquot milliaria in Hannonia ſæuientes, calamitoſam huius expeditionis memoriam, pagis arcibúſque compluribus euerſis, reliquere. Hinc Franci Mabugam proficiſcuntur, eamque cum vicino Bauaio, præſidiis deſtituto, ſimiliter incendunt. Cæſaris copiæ Regias inſequebantur. Rex caſtra poſuerat medio inter Valencenas ac Queſnoum itinere, iamque commeatus inopia laborare incipiebat. Inſiſtebat enim Sabaudus Francorum veſtigiis, adeptumque Fani D. Andreæ Regulum, ad torrentem haud procul Queſnoo equites tranſmittentem, inuadit; pauciſque captis, pluribuſque cæſis, impedimenta ferè omnia diripit, ceteri Regem incitato paſſu inſequuntur: iam enim Cæſaris vires vndique conuenerant. Sciebat id Rex: quare magnis itineribus Franciam verſus iter inſtituens, circa finem Iulij Creueceurium venit, ibique exercitum reficit. Haud procul à Rege Cæſariani caſtra ad Scaldim locant, Cameraco neceſſaria recipientes. Rex Cæſaris copias formi-

Hinc Bouiniam expugnat, tradente ſe tandem etiam arce.

Quin & Dionantium ab exiguo Cæſaris præſidio infeſſum, & aliquandiu oppugnatum ſe dedit.

Mariemontium inceditur, deinde & Binſtium, multaq́; arces vicinæ.

Cæſariani Francorũ veſtigiis inſiſtentes, eos in Franciam paulatim cedere cogunt.

 dans,

1554 dans, æquum in locum non deſcendebat: ſed poſtridie Kalend. Auguſti Creueceurio mouens, Baupamam contendit, eadem ratione quam in Hannones ſeruauerat, in Atrebates incendiis graſſans. Inde ad arcem Rentiacam caſtra ponit. Venerat iam ad caſtra Cæſar, qui eum ſubſequens, Marquij, vnico Rentiaco milliari, conſidet. Franci tormentis arcem vehementer oppugnant. Sed præſidiarij de Cæſaris præſentia certiores facti, magnis animis repugnant. Cæſar propius Regem Rentiacumque caſtra mouet, vnumq; è propinquis collibus Francis vicinum, in cuius decliuitate ignaris Cæſarianis Franci inſidias locarant, non ſine ſanguine occupat. Stabant Cæſariani Francique, inſtructis aciebus ad pugnam parati. Sed cùm ſe colle, pro quo diu erat certatum, pulſos Franci viderent, deſerto Rentiaco, præmiſſiſque tormentis, impedimentis, omníque peditatu, citato paſſu abibant, equitatu loco conſiſtente, peditúmque diſceſſum tegente. At mox à transfuga de paucitate Cæſarianorum collem occupantium admoniti (maiorem enim exercitus Cæſaris partem eò ſe contuliſſe exiſtimabant) è veſtigio omnem in eos equitatum, addita peditum Germanorum legione, ducunt; Swartzenburgioque in fugam coniecto, Naſſanij legionem ſolis ardore ſine ordine vagantem, perrumpunt (Hiſpanis ad ſaltum ſine incommodo ſe recipientibus, ſclopetiſque ſe defendentibus) ac antequam à ceteris Cæſarianis ſuccurri poſſet, concidunt, inſtanteq; nocte, concitato equorum curſu ad pedites ſuos, ſine tubæ ſono procedentes contendunt. Clades ferè æqualis fuit ob priorem Cæſarianorum victoriam. Cecidere ab vtraque parte, diuerſo pugnæ euentu, ſupra bis mille ſeptingenti viri, ac ferè omnes Naſſauicæ legionis Germani, ſignis eorum militaribus ad Regem relatis. Rex multum itineris prægreſſus, tandem Abbeuillam, Ambianum, indeque Compengam venit; vbi fine menſis Auguſti exauctoratis Heluetiis, Germanorumque maxima parte, in vlteriorem Franciam abiit, ceteris copiis partim in præſidia diſtributis, partim Vendomio Picardiæ Præfecto attributis. Cæſar corpore æger Bruxellam, tradito exercitu Sabaudo, reuertit; qui Francos, traiecto amne Authia, inſequens, arcem Auchiacam expugnat. Tum tranſmiſſo Somona, qui Atrebates à Picardis ſeparat, capit inceditque Dampterram, Durriam, Machium, Maintenaum, Fanum Riquerij, & alia; conuerſoque exercitu ad Comitatum Fani D. Pauli, indeque Monſtreulium ac Dorlanum, vt talionem redderet, omnes eius tractus Franciæ pagos incendit, & pro diruto ſuperiori anno Heſdino, ad Vicum Meſnium iuxta amnem Cancem, intra paludes cōdere cœpit Heſdinum forte ſeu nouum, adiectis vaſtæ molis quatuor munitionibus: quæ dum perficiuntur, eodem loco cum exercitu manet, Monſtreuliorum Dorlanorumque eruptiones reprimens.

Interim adhuc in Arteſia quoque flammis Franci ſæuiunt.

Stant non longè à Rentiaco acies vtrimque ad pugnam paratæ.

Pugnatur cruentè clade ferè æquali; cecidere ab vtraque parte ſupra bis mille ſeptingenti.

Sabaudus tranſmiſſo Somona, multa ſimiliter Francorum oppida, arces & pagos flammis abſumit: hinc Heſdinum nouū condere incipit.

Heſdino

Heſdino permunito, Cæſariani, iterùm Somona traiecto, Ambianum vſque igne ſæuiunt. Hinc Corbeiam ac Einchrium contendentes, exuſtis his oppidis, tandem Bapamam initio Decembris reuertuntur, exauctoratiſque Cameraci atratis equitibus, Germanorumque legionibus, Belgas Sabaudus in proximis oppidis hibernare iuſſit; idémque mox faciens Vendomius, ruſticorum calamitatibus vltrò citróque ad tempus dedêre inducias. 1554

Vtriſque in hiberna diſtributis, quies tantiſper ruſticis data.

Ardebat in Italia adhuc bellum Senenſe. Ad Marignanum Cæſaris Ducem magna auxilia adduxerant, Ioannes Luna ex Inſubribus, Madritius è Regno Neapolitano, adeò vt in aciē produceret 14. peditum ac duo equitum millia. Nec minores Strozza Senenſibus à Franco ſubſidio miſſus habebat copias, cùm non ita pridem Maſſiliâ ſex millia peditum accepiſſet. Quare vterque Dux, in aciem productis omnibus copiis, pugnæ occaſionem circumſpectabat. Recipit intereà Marignanus Moncarolum ac Moncatinum, paulò antè à Strozzianis occupata; indéque Senas profectus, vrbi copias admouet, ad portam Romanam munitionem erigit; cúmque Strozziani ad expugnandum Monaſterium contendiſſent, miſſo Marignanus iuſto ſubſidio, acriter eo euentu eſt concurſum, vt circiter octingentis hinc inde cæſis, intactum Strozziani Monaſterium relinquerēt. Tum Strozza Senas rectà contendit, collémque munitioni Chamoliæ imminentem occupare conatus, præuentum ſe à Marignano reperit. Raptato igitur Ciuitellam agmine, capere oppidum opportuniſſimo loco ſitum conſtituit. Expugnat in itinere, trucidatis præſidiariis, Martianum. Oliuetum deditionem facit, vt & Foianum, aliaque quædam iis locis oppida: videbatúrque bellum è ditione Senenſi in agrum Florentinum träsferre ſtatuiſſe.

Marignanus pro Cæſare Senas, munitione extructa, premit.

Quare Marignanus, rebus neceſſariis ad Senarum obſidionem conſtitutis, cum reliquis copiis Strozzam inſequitur. Pugnatum eſt primò haud longè Chiana valle, poſtridie Kalend. Auguſti, vbi Strozziani vltra mille, Cæſariani vltra quadringentos amiſere: deinde haud procul Martiano, tertio Nonas Auguſti. Deſiderauit hîc Strozza circiter quinque virorum millia, maximè Francos ac Heluetios, ſiti æſtúque ſemienectos. Signa militaria ſupra centum relata. Capti milites bis mille, omnéſque liberi dimiſſi, cùm iuraſſent ſe proximo anno contra Cæſarem non militaturos. E Cęſarianis vix quadraginta. Etenim primo equitum concurſu Bergertus equitatui Strozziano Pręfectus contra Cęſarianos pedites concitato curſu prouectus, cùm illi inclinatas haſtarum cuſpides conſtanter obtendiſſent, paululùm declinans, ex acie ſe proripit: qua de cauſa paulò pòſt iuſſu Strozzæ fracto iugulo eſt punitus. Ceteri equites, horum abitu, facilè citóque in fugam acti, Strozzianos pedites Cæſarianis concidendos reliquere. Qui potuere, cum ſaucio Strozza Lucignanum, quod haud longè

Cruenta pugna in Italia: prima, vbi deſiderati Strozziani vltra mille, Cæſariani quadringenti: altera, in qua Strozzianorum quinque millia, Cæſariani vix quadraginta.

 aberat,

Imbellis turba Senâ eiecta, & nuſquam recepta, miſerè fame conficitur.

1554 aberat, profugêre. Intereà Senenſes inutilem hominum turbam vrbe eiiciunt. Marignanus eos non recipiens redire iubet; miſerrimumque erat ſpectaculum, conſpicere, puerorum, feminarum, ſenumque turbam ad vrbis foſſas diſpalatam iacere, fameque interire. Perfecta inſigni ad portam Romanam munitione, qua Carthuſiani includebantur, ſeriò Senæ obſideri ſunt cœptæ. Sub idem tempus Briſaccus Francorum in Pedemonte Præfectus, per occaſionem abſentię Ferdinandi Gonzagæ (erat is ad Cęſarem in Belgium profectus, diluendis aliquot inimicorum ſuorum calumniis, relicto Legato Figuarola) occupat Bugiellam, Iuræam cum arce, Fanum D. Iacobi, & alia non parui momenti caſtella. Fine anni Romanorum Rex Auguſtam ad indicta dudum Comitia, quibus ipſum præeſſe Cæſar iuſſerat, veniens, Principes expectabat: qui Nonis

Briſaccus pro Franco occupat Bugiellam & alia quadam loca vicina.

1555 Februarij anni 1555. conuenere, multiſque ſolito more ſeſquipedalibus verbis de Religionis reſtitutione auxiliiſque contra Turcam egere, ſed paruo aut nullo fructu. Per idem tempus Fani D. Andreæ Regulus, valida apud Picardos coacta manu, in Comitatum Fani D. Pauli, ac Atrebatenſem excurrit; vaſtaque populatione mulctatis agreſtibus, ne nouo Heſdino commeatus importaretur, fruſtrà impedire conabatur. Proinde in Cameracenſes conuerſis copiis, euaſtatiſque agris, oppidum Cambreſium, trucidatis præſidiariis diripit, inceditque. Menſe Martio Briſaccus Caſalem per fraudem in Subalpina ditione occupat, turrim ingentem cum Germanorum præſidiariorum clade expugnat, paulóque etiam pòſt arcem Figuarolam per deditionem capit, magno Cæſarianorum ijs in partibus detrimento. Exinde captum Valencium ac Fanum Saluatoris diruit, omníque fermè Marchionatus Montferrati ditione Franci potiuntur. Duodecimo Kalend. Apriles Iulius Tertius Pontifex Maximus è viuis decedit, ſuccedente Cardinale Marcello Coruino, qui retento nomine Marcellus Secundus eſt dictus. Sed cùm viginti duobus tantùm Iulio ſuperuixiſſet diebus, vtrique decimo Kalend. Iunij ſuccedens Ioannes Petrus Caraffa, vir octoginta annos natus, Pauli Quarti nomen ſumpſit. Sub idem tempus in Hiſpania obiit Ioanna Arragona Caroli Cæſaris ac Ferdinandi Rom. Regis ſororúmque eorumdem mater, à morte mariti Philippi (qui obiit anno 1506.) numquam mentis compos, ſed corpore valido, nugis rebúſque ridiculis, inſtar puerorum, tempus ad extremum vſque ſpiritum terens. Cæſar ſolemnes ei exequias Bruxellæ Brabantiæ, Rex Ferdinandus Auguſtæ, vbi tum erat, ſoluit. Premebantur intereà in Italia Senæ extrema commeatus inopia; conſumptiſque omnibus eduliis, ad infames deuenerant cibos. Strozza de eorum calamitate certior factus, cùm ad Portum Herculis in vnum coëgiſſet duo millia peditum, ac trecentos equites, magnámq; vim commeatus,

Item Caſalem, arcem Figuarolam, alia.

Mortuo Iulio Tertio & mox etiam ſucceſſore Marcello Secundo, ſufficitur Paulus Quartus. Moritur & Ioanna Cæſaris mater.

meatus, Senas intempeſta nocte importare conatur. Sed Marignanus, de eius conſilio edoctus, idoneo loco inſidias ad pontem Treſſianum collocat; in quas cum copiis Strozza incidit, multis deſideratis ac captis: commeatus omnis in poteſtatem Cæſarianorum deuenit, Strozza cum equitatu Montalcinum ſe recipiente. Exinde Senenſes animis fracti, hiſce conditionibus decimo Kal. Maij Marignano Cæſaris Legato deditionem faciunt: Senenſes in Cæſaris perpetuam clientelam ſe tradunto.

1555

Fruſtrà Strozza Senenſibus extremè laborantibus ſuccurrere conatur.

,, Is arcem in vrbe, niſi è ciuium conſenſu, non ædificato. Munitiones ſecundùm vrbem extructas diruito. Præſidium Cæſari in vrbe habere, ſuo ſumptu, quot militum ac cuiuſcumque voluerit nationis, liberum eſto. Reipublicæ Senenſis ſtatum pro arbitratu Cęſar conſtituito. Senenſibus præterita omnia condonantor, exceptis Cæſaris ſubditis in ea exulantibus, ac cum iis militantibus. Franci cum omnibus fortunis, impedimentis, ac armis liberè, quò voluerint, è Senenſi ac Florentina ditione abeunto.

Dedunt ſe ergo Senenſes Cæſari his conditionibus.

Exinde duo millia Hiſpanorum peditum Cæſaris nomine vrbem ingrediuntur, exeuntibus aduerſa porta Frācis, Italis, ac ciuibus qui Cæſaris imperium dedignabantur. Tum Marignanus exercitum ad Portum Herculis, vbi Strozza cum valido erat præſidio, ducit. Sed is per cauſam adducendi ſubſidij egreſſus, obſideri nolebat. Paulò pòſt oppidum terrā à Marignano tormentis quaſſatum, mari cum Genuenſium triremibus ac onerariis ab Andrea Auria oppugnatum, tandem menſe Iunio tertia inuaſione vi capitur, cæſis in oppido circiter quingentis viris, multiſque captis, ac inter hos, Saluiato, Tuſino, Martinengio, cum omnibus Gaſconum Griſonumque Præfectis. Hieronymo Fieſco iuſſu Auriæ caput eſt amputatum. Huius oppidi expugnatione euulgata, proxima quæque ſtatim deditionem faciunt, tandémque vniuerſa Senenſium ditio Tuſciæque in Cæſaris poteſtatem conceſſit: qui eam cum vrbe gubernandam commiſit Franciſco Mendoſio Cardinali. Tum Marignanus Florentiam reuerſus, à Duce Coſmo inſigniter remuneratur; acceptóque ſtipendio, dimiſſiſque pro maiori parte Germanis ac Italis, Marignanum ſuæ ditionis apud Inſubres oppidum reuertitur. Eodem ferè tempore iterùm Turcica claſſis Regi Franciæ ex fœdere auxilium latura, oram Italiæ legens, Plombinum Hetruriæ Tuſciæque communem portum, iuxtaque eum inſulam Iluam, nunc Elbim, fruſtrà tentauit. Interim magna abducta hominum pecorúmque præda, cum Principe Salernitano Franciæ Regis Legato triremes conſcendens in Græciam abiit. Inter Belgas eorúmque vicinos Francos, omnia bellicis tumultibus perſtrepebant; cuius miſeriæ finiendæ cauſa, medio inter Caletum ac Greuelingam itinere, Legati Cæſaris, Regis Francorum Henrici, ac Regum Angliæ, de pace acturi, conuenere. Sed cùm dies

Capitur Portus Herculis à Cæſarianis tertia inuaſione.

Demum proxima quæq; vniuerſa deditionem faciunt.

Fruſtrà

Legati Cæſaris & Regis Francorum, arbitris Anglis intra Caletū & Greuelingam de pace agunt.

1555 complures fruſtrà triuiſſent, re infecta diſceſſere. Cæſar intereà Subalpinæ ditioni prouiſurus, in locum Ferdinandi Gonzagæ, Mediolanenſium ditioni præficit Ferdinandum Toletanum Albæ Ducem. Is maximis itineribus è Belgio eò cum ampliſſimis mandatis profectus, ingentem exercitum breui cogit, ac Vulpianum à Francis obſeſſum, & ad extremam commeatus inopiam redactum, defendente Cæſare Neapolitano, adueniens cum exercitu obſidione liberat, ingentemque commeatus vim importat; præterea nulla re memorabili pro tanto exercitu triginta millium peditum & trium millium equitum geſta. Nam paulò pòſt, cùm Albanus exercitum pro parte dimiſiſſet, & Franci arctè premere pergerét, Cæſar Neapolitanus honeſtis conditionibus deditionem facere coactus eſt. Franci Vulpianum decimo Kal. Octobres diruunt, ſatis ſibi in Taurino præſidij eſſe iudicantes. Exinde Monſcaluus Francis deditionem facit, præſidiariis cum armis, iiſque quæ humeris efferre poterant exeuntibus. Eodem tempore Ferdinandus Gonzaga à Cæſare, reſtituto honore, abſoluitur, ingentibuſque donis affectus, acceptoque oppido Santſeuerino, ac pleriſque aliis in ditione Neapolitana arcibus oppidiſque, magno cum honore ac gratia à Cæſare è Belgio diſcedens, in Italiam reuertit. Apud Belgas Rex Henricus Marieburgo ac Maſeriæ de firmo præſidio, ingentíque commeatus copia prouidet: eò enim Cæſarem vires conuerſurum exiſtimabat, quòd non contemnendæ eius copiæ iis in partibus, Duce Martino Roſſemio, coirent. Tandem Sabaudus ad exercitum veniens, arcem Chiueiam ad Moſam ſitam inſigni operarum diligentia permunit; quadratóque extructo vallo, cum quatuor ingentibus extantibus munitionibus, ac profundiſſimis largiſſimíſque foſſis, nouum oppidum Carolomontem, à Cæſare Carolo appellauit. Niuerſius cum Regiis copiis opera impedire conabatur; ſed adeò caſtra Sabaudus permunierat, vt fruſtrà omnia tentans, re infecta Marieburgum abiret. Hoc rerum ſtatu ad Carolomontem Martinus Roſſemius Porroiæ dominus peſte obiit. Venit ad caſtra in eius locum Guilielmus Naſſauius Aurantij Princeps; qui perfectis Carolomontianis munitionibus, caſtellum Fagnolium capit diruítque, ac ad Saltorium vicum, loco valdè idoneo, alterum ædificat munítque oppidum, cui à Rege Philippo Cæſaris filio, eſt inditum nomen Philippo-villa, finibus Hannoniæ ac Namurei his nouis oppidis Cæſare conſulente. Cùm Franci harum munitionum extructionem impedire ſe non poſſe viderent, fruſtrà tentato Saltorio ac Chimao, ad nouum Heſdinum excurrunt, Atrebatibus minitantes. Pugnatum quoq; eſt menſe Auguſto mari inter Belgas ac Francos, viginti ſex Francorum armatis nauigiis ex portu Diepæ, viginti quatuor Belgarum onerarias ex Hiſpania cum mercibus domum reuer-

Vulpianum poſt longam toleratam obſidionem tandem Francis traditur.

Gonzaga dudum ab æmulis calumniis oppreſſus, demum à Cæſare cum multo honore abſoluitur.

Conditur ad Moſam oppidum. Carolomons. & Martinus Roſſemius tunc ibi peſte moritur.

Item extruitur oppidũ Philippo-villa.

reuertentes inuadentibus. Fuit victoria penes Francos, ſed valdè cruenta; etenim Belgæ naues harpagonibus inter ſe connexas tandem, coniecto in puluerem tormentarium igne, incenderunt, ſe Francoſque communi morte extinguentes. Paucæ confractis harpargonibus liberatæ, laceræ in Hollandiam rediere. Prætoriæ ab vtraque parte, cum Ducibus omnibus qui intus erant, periere. Superſtites Franci quinque ambuſtas Belgarum naues vacuas Diepam in ſignum victoriæ perduxêre. 1555

Pugnatum in mari contra 24. onerarias Belgarum: victoria fuit Francorum, ſed valdè cruenta.

PHILIPPVS II. HISPAN. REX

FILIVS PRÆCEDENTIS,

XLIII. BRABANTIÆ

VI. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annis quadraginta tribus.

HOC anno 1555. Cæſar, cùm ſe corpore deficere ſentiret, quod dudum propoſuerat, exequi, filióque Philippo Regna Ditionéſque omnes tradere ſtatuit. Octauo igitur Septembris ex Anglia venientem excipit, & in ſeptimum Kalend. Nouembres in eam rem Ordines Belgarum Bruxellam conuenire iubet. Adueniente die, primùm, facto manè Sacro, ſupremam familię Burgundicę auctoritatem (quæ in Ordinis Aurei velleris Principatu conſiſtit) in filium transfert. Sumpto prandio, ad Palatij aulam deſcendit, comitante filio Philippo, ſorore Maria, Procerum Legatorúmque ciuitatum immenſa turba. Iubente Cæſare exurgens Philibertus Bruxellius Conſiliarius, disertè conſilium Cęſaris aperit, cauſámq; præcipuam his verbis adſtruit:

Venit Philippus Rex ex Angliâ Bruxellam ad patrem Cæſarem.

„ Nondum (inquit) ea eſt Cæſar ætate, quæ rebus adminiſtrandis per ſe
„ ſit inidonea, ſed morbo ſæuiſſimo crudeliſſimóque, cuius immanita-
„ ti (articularem intelligit) nullæ vires diu reſiſtere, nec medicina me-
„ deri valet, oppreſſus ſuccumbit. Itaque cogitat Hiſpanienſem aërem
„ Belgico ſibi commodiorem viſere, ibique Deo exitum ſuum com-
„ mendare, ac filio ſuo vnico proinde Belgicas Prouincias tradere. Hæc
inter alia, prolixa & inſigni oratione Bruxellius. Cuius orationem excipiens

Acta Comitiorum ſumptuum, quibus Cæſar filio Belgicas Prouincias tradidit.

1555 piens ipſe Cæſar, in pedes ſtans, dextera ob imbecillitatem ſcipioni, ſiniſtrâ humero Guilielmi Naſſauij Aurantij Principis innixus, membranulâ (quæ capita eorum, quæ in Senatum referre ſtatuerat, continebat) longinquo morbo affectam memoriam adiuuans, res omnes ab ſe geſtas, & à nobis per tot annos commemoratas, à ſeptimodecimo adoleſcentiæ anno, quo Hiſpaniam primùm adiit, & in his labores pro República ſuſceptos toleratóſque ſummatim propoſuit, atque à capite (quod aiunt) ad calcem repetiit, ac deinde, cùm non ea deinceps vigilantia qua conſueuerit, Prouincias ob immanem morbum gubernare poſſet, conſultò eas iam filio à ſe tradi probauit. Addit, non eſſe theatrum vllum conſcientiâ virtutis maius; eâ comite, ſe Deo ſuſtentare. Porrò, ſi fortè, quod factum nollet, vſpiam tranſuerſum à regula diſceſſerit, id imprudentia humana admiſſum eſſe, fateri; ideò veniam deprecari. Obteſtari autem ſe in primis, vicinarum Prouinciarum ſectis turbulentis ne inficiantur Belgæ. Deinde ſublato in cælum vultu, Dei opt. max. numen implorãs, eodémque ſubmiſſo, filium monens, eius vt prudenti gubernatione patris moleſtiæ leuarentur, lenem exclamatiunculam lacrymis terminauit. Quo factum eſt, vt vniuerſus cœtus in lamentis ac ſuſpiriis iacuerit, donec aſſurgens filius, Philippus Rex, atque ad patris pedes in genua procumbens, ita ferè reddidit: Indignum ſe tanto munere eſſe; ſed cùm inſideat animo patris, ſe onus ſuſcipere, omnémque operam poſiturum, Belgæ vt auita æquitate gubernentur. Deinde paululùm à patre conuerſo ore, Gallicè ſubtexuit, hoc ferè ſenſu: Quàm vellem, viri nobiles ac præclari, in me perfectior eſſet huius prouincialis veſtræ linguæ notitia, vt ſic vobis, quo in vos ſum affectu pleniùs declararem. Itaque vobis eum abundantiſſimè pro me teſtatum faciet Antiſtes Atrebatenſis hîc præſens. Qui ſine mora iuſſa exequens, quod Philippus fuerat exorſus, prolixa doctáque oratione pertexuit, omnia optima promittens. Hinc Iacobus Maſius, vir eloquens, pro Ordinibus Belgicis hunc ferè in modum reſpondit: Nequaquam fugere Imperatoriam Maieſtatem, quàm officioſos, quàm promptos, quamque fideles vſque habuerit Belgas; idcircò non ſolùm admirari admodum omnes, ſed etiam perturbari, ſe, flagrante Francico bello, patrocinio S. M. priuari. Poſtquam tamen ita Imperatori videatur, eos vtcumque recreari auctoritate chariſſimi filij, nec vmquam Belgas, licet diuturnis depreſſos bellis, defuturos, quin patrono Philippo filio clientes erũt officioſiſſimi. Tum honeſtiſſimè aſſurgens Cæſaris ſoror Regina Maria hoc propè ſenſu eſt locuta: Tota quidẽ mente in hanc curam ſemper incubuiſſe ſe, ſe vt delegatam ſibi Prouinciam ad eam normam gubernaret, quæ tum fratri tum Reip. commodiſſima videretur: quod ipſum ſi minùs vſpiam lapſa

Inſigne dictum Cæſaris. Non eſſe vllum theatrum maius conſcientia virtutis.

Deinde obteſtatur, in primis Belgæ caueant ab hæreſibus.

Accipit Philippus, patris ad genua procumbens, Belgicas Prouincias.

Summarium eius quod Maſius tunc nomine Ordinum perorauit.

Renuntiat Regina Maria Belgij gubernaculis, cum fratre Cæſare in Hiſpaniã profectura.

PHILIPPVS II. HISPANIÆ REX, XLIII. BRABANTIÆ
VI. BELGII VNITI PRINCEPS.

1555 lapſa præſtitiſſet, orare obnixè illius errati veniam; nunc ſe fratri Comitem in Hiſpaniam futuram. Hîc iterùm aſſurgens Maſius, dilaudatæ & ad cælum euectæ Reginæ (quòd ſummam diligentiam in Remp. contuliſſet) pro Belgis vniuerſis, quàm maximas gratias agit, promittitque Belgas admonitionum Cæſarianarum in perpetuum memores futuros, Deumque pro eius Reginæq; ſalute exoraturos. Ita Conuentus ſoluitur.

Maſius actu gratias Reginæ, Belgas memores futuros monitorum Cæſaris recepit: inde Conuentus ſoluitur.

Poſtridie qui erat ſexto Kal. Nouembres, iidem Belgarum Ordines in ampliſſimū palatij locum deambulationi deſtinatum congregati, hora nona ante meridiem, Regem Philippum Equitibus Aurei velleris comitatum, inque ſede ornatiſſima ſedentem, adeuntes, accepto ab eo nouo ſolemni ſacramento, ſimiliter ſingularum ei Prouinciarum Belgicarum abſolutæ poteſtatis Legati, alterum ſacramentum, vt abſoluto iam Principi dicunt. Primùm vocati venêre Legati Ducatus Brabantiæ, Limburgi, Lutzenburgij, ac Geldriæ; deinde Comitatuum Legati; poſtremò reliquarum Prouinciarum: & accepto dictóque ſacramento ad manus oſculum admiſſi diſceſſere. Ceſſionis Tabulæ ſignatæ habentur ſeptimo Kalend. Nouembres.

Poſtridie Rex Philippus, vt abſolutus iam Princeps, ſacramenta dicit, & accipit.

Paulò pòſt Cæſar filio Philippo etiam cedit omnibus Regnis hereditariis, ſeu bello partis, ac quacumque ratione quæſitis, Hiſpaniæ, Siciliæ (anteà Neapolim dederat) Sardiniæ, Balearium, Americæ, ac noui Orbis, idque præſentibus Proceribus, Secretariis, Conſiliariis, ac domeſticis Hiſpanis omnibus tum temporis apud Belgas agentibus. Quibus rebus confectis, traditurus ſe in poſterum Cæſar paterno Dei flagello in immaniſſimis podagræ cruciatibus, illudque quantū poſſit diuinis meditationibus mitigaturus, neceſſaria ad Hiſpanicam profectionem quamprimùm inſtrui iubet.

Cedit etiā Cæſar filio Philippo omnia ſua Regna.

Nonis
1556 Februarij anni 1556. quinquennales Cæſar Rexque Philippus inducias pangunt cum Henrico Francorum Rege, his conditionibus: Induciæ " Nonis Februarij anni 1556. initium habituræ, ac in quinque annos pro- " ximos duraturæ firmæ rataeque ſunto, inque omnibus dictorum Prin- " cipum Ditionibus terra aquáque obſeruanto: ab omni bello, iniu- " ria ac vi abſtinento: alter alterius hoſti opem non ferto: quæ quiſ- " que occupauit, tenetque, poſſideto. Subditi hinc inde terra maríque li- " berè commeanto, mercaturam exercento, veteráque tantùm portoria " vectigaliáque ſoluunto. Bonis agríſque per belli tempus vltrò citroque " pulſi, in plenam poſſeſſionem redeunto, quemadmodùm & hi quorum " ſubditi aduerſæ parti militarunt. Induciarum violatorem vita punito. " Rebelles exuléſque Neapolitani Siculíque his conditionibus non com- " prehenduntor. Induciarum leges ſingularium hominum iuribus & " actionibus non deroganto, ſed ius ex æquo exerceto. Duci Sabaudiæ, in " iis quæ adhuc poſſidet, vim non inferto. Franci ad Indias Occidentales, "

Induciæ ſanciuntur quinquennales inter Philippum & Regem Franciæ.

merca-

„ mercaturæ, bellandi, nec quærendarum Ditionum cauſa, ſine Cæſaris Regiſque Philippi conſenſu ne nauiganto. Albertus Brandeburgius his induciis non comprehenditor. Acta tranſactáque ſunt hæc nomine Cæſaris Regiſque Philippi à Carolo Lalaini Comite, Gubernatore Hanoniæ, Simone Renardo, Carolo Tiſanackio, Philiberto Bruxellio, ac Schirio Mediolanenſi, Cæſaris Conſiliariis; nomine Regis Henrici à Iaſpare Colligniaco Ammirali, Abbate Baſſefontainæ, ac Abbate D. Martini, Regiis Conſiliariis. Subſignauit Cæſar Bruxellæ, Rex Philippus Antuerpiæ. Nempe duodecimo Kalend. Februarij Rex Antuerpiæ in templo D. Virginis Mariæ Ordinem Aurei velleris ſupplerat, compluribus ſolita cum pompa in Equitum numerum adſciris. Circa idem tempus Dux Albanus relicto Mediolano, Neapolim profectus Proregis munere fungi cœpit. Pontifex Paulus ex Caraſſorum familia alienior erat à Cæſare, tum à Columniis Cæſarem ſecutis; quòd non ita dudum Cæſariani, Ducibus Columniis, Caraffam quemdam Neapoli orta ſeditione interfeciſſent. Pontifex factus euocat clientales Eccleſiæ Proceres, de more ſacramentum dicant; citatúrque inter alios Marcus Antonius Columna, tum hac de cauſa, tum vt crimen patri Aſcanio Columnæ obiectum approbaret, aut purgaret, ne fruſtrà à prędeceſſoribus Pontificibus in exilium actus videretur. Marcus Antonius parum Pontifici fidendum ratus, Neapolim proficiſcitur, per Legatum Pontifici clientale ſacramentum offerens. Is occaſione arrepta, omnes Antonij ciuitates arceſque in poteſtatem redigit, præſidiis firmat, Fredericumque Caraffam nepotem ex fratre Paliani Ducem appellat, omnia ei Marci Antonij oppida donans. Is ad Cæſarem confugiens auxilium implorat. Facta hæc fine anni præcedentis, certò tunc ſibi Franci auxilium Pontifice pollicente. Qui cùm videret Francum inducias iam cum Cæſare Regéque Philippo feciſſe, Octauium etiam Fameſium Cęſari reconciliatum, angebatur animo. Intereà quoque Romæ in carcerem coniicit Pontifex omnes, quos vocabant, Cæſarianos Cardinales, cum Garcilaſco Oratore Hiſpano; exarmatiſque per cauſam parati ſibi veneni ciuibus Romanis, indies magis magiſque ad bellum prorumpebat. Itaque in hoc enixè laborabat, induciæ inter Cæſarem Francumque initæ quacumque ratione diſſoluerentur; quod ſequenti obtinuit anno. Hoc rerum ſtatu Pontifex Antonium Caraffam in Galliam Togatam, ac Antonium Tiraldum in Peruſinos, vt copias conſcriberent, mittit. Albanus Neapoli Prorex cum priùs Cæſaris Regiſque Philippi nomine pro pace omnia fruſtrà tentaſſet, Pontificios præuertendos ſtatuens, Neapoli duodecim millia peditum, ac tria equitum millia educit, rectáque in Latium contendit. Primo incurſu Pontem-coruum, deinde

Nota, & tunc tandè fuerunt Induciæ Occidentales.

Rex Philippus Antuerpiæ Ordinem Aurei velleris ſupplet.

Paulus Quartus Pontifex mouet Camarinam, ſic excitatè crabrones: & hinc paulò poſt bellum.

Idem per ſpeciem ſibi parati veneni Romanos exarmat.

Fruſtrà ſæpè tentatâ pace, Albanus Neapolis Prorex iuſſu Regis Columnam, qui ad Cæſarem confugerat, in oppida ſibi à Pontifice adempta armis reſtituit.

1556 Fruſinum (hodie Fraſellono) tum omnia Marci Antonij Columnæ oppida recipit, Aſcaniumq́ue Corneſienſem ad ſe à Pontifice transfugientem honorificè excipit. Intereà Pontificiæ copiæ ſeptemdecim virorum millia excedentes in vnum conuenerant, inter quos tria equitum millia, qui clàm Franciæ ſtipendiis merere dicebantur: erant certò plurimi Franci, ſed fama eos iniuſſu in Italiam veniſſe ferebat. His omnibus ſummo cum imperio præerat Fredericus Caraffa, Dux Paliani, Pontificis, vt dictum eſt, ex fratre nepos, ditionis Columnææ inuaſor. E conſilio erant, Carolus Caraffa Cardinalis, ac Petrus Strozza Dux veteranus. Fit intereà Albanus certior, Legatum ſuum Pyrrhum Loftedum Neapolitanum, quem ad Pontificem pro pace iterùm miſerat, in arctiſſimum Romæ carcerem coniectum. Quare omni ſpe pacis abiecta, ad bellum ſe totũ conuertens, ſubito aduentu Verulum ac Babucum expugnat, faciuntq́ue deditionem Alatrium, Terracina, Acutium, Fuma, ac pleraque alia Pontificiæ ditionis oppida. Anagnia etiam aliquandiu oppugnata, nocte effugiente præſidio, potitur. Hoc Albani ſucceſſu motus Pontifex, Camillum Vrſinum, quem Romanæ vrbi præfecerat, munire eam præcepit. Is rebus nullis parcens, ſuburbia, hortos, vineta, pomaria, ac quidquid erat circa vrbem deliciarum aut commoditatis, magno plurium cum dolore ac querimonia euertit. Circumſiſtunt hac de cauſa, ac ob dictorũ oppidorum amiſſionem, multi magnæ auctoritatis viri Pontificem; petentemq́ue pacem Albanum audire dignetur, tandem impetrant. Mittitur Romam Franciſcus Pacæcus. Ad Albanum, ad Cryptam Ferratam caſtra habentem, Cardinalis Caraffa venire debebat. Sed deluſo Albano, irriſoq́ue Pacæco, nullus à parte Pontificis comparuit, bellumq́ue infeſtiſſimè geri iterùm ab vtraque parte eſt cœptum. Albanus enim mox in poteſtatem redigit Præneſte, Vicum Valerij, Tybur, ac Segniam. Pontificij ex agro Piceno Regni Neapolitani fines infeſta populatione deuaſtant, Albanum hac ratione è Latio agroq́ue Romano fruſtrà retrahere conati. Is enim, occupata Oſtia, Romanorum portu, Vrbem fame ad deditionem cogere inſtituebat. Capit & hac de cauſa paulò pòſt Ardeam, ac Porcilianum. Antiates à Pontifice ad Columnios deficiunt. Veſpaſius Gonzaga Cæſarianus Palumbaciam expugnat diripitq́ue. Pontifex ſe breui Latio pulſum iri, Albaniq́ue caſtra ad mœnia Romana viſurum conſpiciens, Legatos ad Henricum Francorum Regem pro auxilio mittit, ſtantibuſq́ue cum Cęſare induciis impetrat. Nempe inducias tantùm apud Belgas locum habere Franci dicebant. Intereà Rex Henricus in vnum coactis ſex peditum Francorum, octo Heluetiorum millibus, ac bis mille equitibus, iis pręficit Guiſę Ducem, Pontificiq́ue in Italiam in auxilium properare iubet. Exinde opera aliquot

Nihilominùs iterùm Legatus pro pace Romam mittitur, ſed in carcere includitur.

Tertiò de pace agendum conſtituitur, ſed à parte Pontificis nullus cõparet.

Hinc apertum bellũ, fruſtraq́ obnitẽtibus Pontificiis copiis, Albanus ipſam Romam fame premere incipit.

Francus auxilia Pontifici promittit, prætexens inducias tantùm pro Belgio pactas.

aliquot Cardinalium in quadraginta dies induciæ fiunt. Secreta enim 1556 dicebatur inter Albanum ac Cardinalem Caraffam contracta amicitia, Albani filio notho Ferdinando, aliquot opimis Hiſpaniæ ſacerdotiis promiſſis. Certè ex eo tempore frigidiùs bellum fuit adminiſtratum, Cardinale Caraffa ſtatim Romam contendente. Albanus, exercitus partem in captis Latij oppidis relinquens, inſtante bruma Neapolim quoq; reuertit. Guiſius interim cum fratribus, Aumalę Duce, ac Albeuffij Marchione, vel acerbiſſimis vrgētibus frigoribus, cum exercitu Alpes tranſit, ſequebanturque eum præter fratres Dux Nemourſij, Briſaccus, Vicomarcatus, Biragus, ac aliquot alij Franciæ veterani Duces; qui menſe Decembri Valentiam, vnius diei itinere Mediolano diſtantem, perueniunt, oppidumque obſident. Dum hæc in Italia fiunt, æſtate huius anni Maximilianus Auſtriæ Archidux, Ferdinandi Rom. Regis filius natu maximus, cum vxore Maria Cæſaris filia, in Belgium ad patruum eumdemque ſocerum contendit. Obuiàm ei Bruxellam procedit Rex Philippus, deinde ad portam vrbis Magiſtratus, Cæſare cum ſororibus ſubſequente, ac vtroque populi ordine Principes debito cum honore reuerentiaque ſuſcipiente: intrant Bruxellam poſtridie Idus Iulij. Maximilianus cum Cæſare Regeque Philippo tranſigit de vxoris dote, aſſignatúrque illi ingens pecuniæ ſumma, quam certis penſionibus Neapoli eſſet recepturus. Quæ cùm tabulis ritè eſſent conſignata, Maximilianus Belgarum Prouinciis Hiſpanięque Regnis renuntiat, ac ſub finem menſis Augusti cum vxore in Auſtriam, Cæſari amitiſque in æternum valedicens, rediit. Cæſar verò iterùm litteras ad fratrem Ferdinandum perſcribit, quibus eum de Imperij ceſſione certiorem faciebat, vtque Cæſaream dignitatem admitteret, petens, rogat ſimul, Religioni concordiam pacémque ſummo ſtudio procuret. Iam omnia ad profectionem Hiſpanicam erant parata, cùm in Zelandiam Cæſar menſe Septembri contendit, ac Zeburgo, vbi ventum expectabat idoneum, Legatos ad Germaniæ Septem-viros Autantium, Sila, ac Haller mittit cum litteris, hæc inter cetera continentibus: Carolus Dei gratia Rom. Imperator, &c. Omnibus ac ſingulis, &c. Coacti multis magníſque de cauſis, ac præcipuè, quod nos prægrauat, morbis difficilibus implicati, hereditarias ditiones omnes, quòd gubernare eas ampliùs, vt decebat, non poſſemus, filio noſtro vnico Regi Philippo tradidimus; cedentéſque illi Palatio, ad mare conceſſimus, tempus in Hiſpaniam nauigandi commodum expectantes. Propter hunc ergo meum in perpetuum abitum, ad Ferdinandum Romanorum, Bohemiæ ac Hungarię Regem, fratrem noſtrum chariſſimum, gubernatio ſacri Romani Imperij poſthac pertinet, vt electum conſecratúmque Romanorum Regem, noſtrúmque in Imperio legiti-

Frācī magnus cum copiis ſumma hieme in Italiam irrumpūt.

Venit Bruxellā Maximilianus cum vxore, & de dote cum Cæſare & Rege Philippo tranſigit.

Cæſar ex Zelandia in Hiſpaniam nauigaturus, Legatos & litteras in Germaniā mittit, quibus Imperium fratri Ferdinando reſignat.

1556 mum ſucceſſorem. Statueramus quidem hanc Imperialis poteſtatis in «
Cauſa cur præſens in Comitiis Imperio non cedat.
frarrem tranſlationem, proximis Comitiis præſentes facere, niſi indies «
ingraueſcens aduerſa valetudo itineri me tam longo terreſtri committe- «
re inhibuiſſet. Quare à vobis omnibus petimus, ac ſecundùm præſen- «
tium Tabularum tenorem præcipimus ac iubemus, niſi pœnam læſæ «
Cæſareæ noſtræ Maieſtatis incurrere prçopteris, Romanorum Regi fra- «
tri noſtro obſequium fidémque debitam præſtetis, non aliter quàm no- «
bis, ſi præſentes eſſemus. Hæc enim noſtra eſt expreſſa ac extrema volun- «
tas. Datum adiuncto ſigillo noſtro Zeburgi Zelandiæ, ſeptimo die men- «
ſis Septembris anno 1556. Imperij noſtri 36. Cum his renuntiationis ceſ- «
ſioniſque Tabulis dicti Legati in Germaniam proficiſcuntur, Princi-
pum prima Comitia expectaturi, ac in iis Cæſaris voluntatem omnibus
expoſituri. Cæſar verò Legarorum non expectato reditu, ſed commo-
dum nactus ventum, filium Regem Philippum amplectitur, poſtremíſ-
Extrema Cæſaris naui conſcendentis ad Philippum filium verba.
que ei verbis Religionem Catholicam cum lacrymis commendat, ſe-
riò quoque grauitérque eum admonens, ne Belgas ab exteris opprimi ſi-
nat, niſi in calamitoſum continuúmque ſe præcipitare ciuile bellum ve-
lit. Tum dato cum lacrymis oſculo, ſalutatis Regum Principúmque Le-
gatis, omnibúſque Belgarum Proceribus, cum vtraque ſorore nauem de-
cimo ſeptimo Septembris conſcendit. Comitabantur eum præſidij offi-
ciíque cauſa quindecim Cantabricæ onerariæ, viginti Belgarum Hul-
kæ, ac viginti & vna inſtructiſſimæ Anglicæ onerariæ optimè armatæ:
ſicque tandem feliciter Laredium Biſcaiæ oppidi portum appulit; vbi
mox in genua procidens, terrámque exoſculatus, Deo gratias de itineris
felicitate agens, ei corpus vt alteri matri commendat; educénſque ſinu «
Piiſſima eiuſdem ad Deum oratio, cùm Hiſpaniam felici nauigatione attigiſſet.
auream cruci affixi Chriſti imaginem, exoſculans inquit: Te duce to- «
ties, Chriſte, cum hoſte feliciter congreſſus, triumphos ac honores repor- «
taui; quidquid inde decoris ac laudis eſt, tibi qui tribuiſti, ſubmiſſè re- «
fero; vtque animæ meæ breui ex hoc corpuſculo migraturæ, felicem exi- «
tum profectionémque dare, vt nunc corpori tribuiſti, etiam digneris, «
obſecro. Confluxere ſtatim ad Cæſarem vndique Hiſpanorum vtriuſq;
Ordinis Proceres: quos humaniter compellans, lectica Valledoletum
cum ſororibus defertur; Carolúmque ex filio nepotem amplexus, & ad
pietatem virtutémque omnem cohortatus, rebus omnibus conſtitutis,
Seceßit in Monaſterium D. Iuſti, Deo vacaturus, quatuor tantùm miniſtris aſſumptis.
circa anni finem in Prouinciam Eſtremaduram, haud longè vrbe Pla-
centia, ſe contulit, inq; Monaſterio D. Iuſti, Ordinis Eremitarum D. Hie-
ronymi, loco ſolitario habitationem elegit; duodecim tantùm aſſumptis
auxilij cauſa famulis, ac ex iis quatuor tantùm opera ordinariè vſus, ſo-
roribus Valledoleti manere iuſſis. Sumpſerat in rei familiaris vſum è tot
ampliſſimorum Regnorum ditiſſimis annuis prouentibus ſemel cen-
tum

tum millia aureorum ducatorum; è quibus dum vixit, quatuor tantùm 1556
millia inſumpſit; reliqua impendit connubio iungendis pauperioribus virginibus, iuuandis viduis, pupillis, ac ſimilibus calamitoſis hominibus: vbi cùm non integro elapſo biennio ſanctè piéque vixiſſet, anno 1558. die qui D. Matthæo ſacer eſt, decimo Kalend. Octobres ſumma animi tranquillitate, corporíſque patientia, Deo animam reddidit, paulò ante auroræ ortum, tertiana febri, quæ è continuis atticularis morbi doloribus nata in continuam tandem eſt mutata, extinctus, Sacramentis Chriſtianis priùs deuotè munitus. Sepultus eſt Granadę, Bęticę vrbe primaria, iuxta matrē Ioannam acauum maternum Ferdinandum, auiámque Iſabellam.

Exacto ibi non integro biennio placidè ſüe in Domino obdormit.

Rex verò Philippus patri, vt decebat, ampliſſimas Bruxellæ Brabantiæ celebrauit exequias; idémque fecere non ſolùm Prouinciæ eius omnes ac Regna, ſed vrbes etiam, ciuitates, ac oppida. Tertia à Cæſaris morte hebdomada ſoror eius Regina Maria, Ludouici Hungariæ ac Bohemiæ Regis vidua, Belgarum per viginti quinque annos Gubernatrix, fratrem relicto mundo eſt ſecuta; cùm paulò antè fruſtrà deſiderio Belgarum tacta, iter Barcilonâ Genuam, indéque terreſtri itinere in Belgium facere conſtituiſſet, claſſiſque in eam rem parata ſtaret. Leonora verò, altera Cæſaris ſoror, Portugalliç ac Franciæ vidua, fratrem ac ſororem, deſerta hac vita, menſe Martio præceſſerat: cui Henricus quoque Franciæ Rex Pariſiis ſummo cum honore iuſta perſoluit. Profecto in Hiſpaniam Cæſare, Philippus Rex Bruxellæ apud Belgas agebat, vxore Maria Regnum Angliæ curante; ad quam ſine dubio profectus fuiſſet, niſi miſſæ à Francorum Rege Henrico in Italiam, Duce Guiſio, iuſtæ militares copiæ, ſuſpicionem rumpendarum induciarum iniecisſent.

Commemorantur ſimul reliqua de Maria & Leonora Cæſaris ſororibus, licet pòſt acciderint.

Itaque Dux Albanus cum Pontifice Paulo Quarto (vt dicere cœperamus) ac Franciſco Guiſiæ Duce acriter bellum in Italia gerebat. Mox enim menſe Ianuario anni 1557. Guiſius cum Francorum copiis Mitan- 1557
dolam venit; acceptiſque auxiliis Ferrariæ Ducis (quem Pontifex Eccleſiæ Romanæ Imperatorem nominarat) peditum ſcilicet ſex millium ac ſexcentorum equitum, Mediolanenſibus ingentem trepidationem inieit. Verebatur enim Cardinalis Tridentinus, Regis Philippi nomine Inſubrum Præfectus, ac Ioannes Baptiſta Caſtaldus, ne per cauſam iuuandi Pontificis, Franci imparatos Inſubres inuaderent; quare diligenter Mediolanum vicináque loca muniunt.

Ardet bellum in Italia.

Dux Coſmus quoque non ſolùm vrbi Florẽtiæ ſed vniuerſæ Hetruriæ ſimiliter timebat. Quare conſcriptis quatuor millibus Germanorum peditum, Piſæ aliíſque ciuitatibus præſidia imponit; totáque adeò Italia, Pontifice claſſicum canente, ad ingentis belli expectationem experrecta, terrorem conceperat, circumſpectans, quò hi motus eſſent euaſuri. Albanus tam ingentes contra ſe co-

Dux Florentiæ ſuæ defenſuræ quatuor millia Germanorum peditum conſcribit.

1557 ſe copias coire videns, vires omnes Neapoli contrahit. Quin, ruptis hac ratione à Francis in Italia induciis, Rex Philippus, ingentibus in Germania ac Belgio conſcriptis copiis, è Belgio Franciam inuadere ſtatuit. Iam enim & iis in locis Iaſpar Colignius Ammiralis Franciæ per fraudem Duacum pridie Epiphaniæ fruſtrà occupare conatus, inducias ruperat, ac in reditu, occupato exuſtoq; Lenſio, magnã prædam abegerat. Intereà in Italia Guiſius Valenciam, vnius diei itinere Mediolano diſtantem, Præfecto pecuniâ corrupto, in poteſtatem redigit, præſidiariis cum armis impedimentíſque in tutum dimiſſis. Erant autem duo millia pedirum: qui Ticinum venientes, decimantur, Præfecto iugulato. Dum hæc fiunt, Dux Paliani ac Strozza Pontificij, quòd Albanus cum exercitu Neapoli adhuc eſſet, eductis Româ copiis, Oſtiam cum arce recipiunt; circumlatóque belló, cùm nullus in aperto reſiſteret, omnia Latij oppida ac arces ab Albano captas recuperant. Veneti huius belli ſpectatores facti, ne in aliqua ditionis parte vis fieret, terra mariq́ue præſidia augent, copias cogunt, iiſque Sforciam Pallauicinum præficiunt. Guiſius verò Briſaccum ac Biragum iuſtis cum copiis Mirandolam mittit, inde contra Mediolanenſes bellum geſturus. Ipſe cum reliquo exercitu ad Ferrariæ Ducem contendit. Conſtabat ſociorum Italorum exercitus viginti millibus peditum ac tribus millibus equitum; adeò vt his iunctus Guiſius ſupra quadraginta virorum millia in aciem educeret. Intereà Briſaccus circa Mirandolam auctis copiis, Inſubres inuadit, Vallem-feneram expugnat diruitq́ue, Claraſcum per deditionem capit. Cunium ſæpiùs oppugnatum tandem Hiſpani deſeruerunt. Nec dormiebat omnino ad hæc Albanus, ſed dum conueniunt variis è locis copiæ, muniendis neceſſariis oppidis locíſque intentus, hoſtium conſilia explorabat, conatibúſque pro parte obuiam ibat. Promotis Guiſius copiis, Campilium expugnat diruitq́ue, Ciuitellam obſidione cingit. Coëgerat Albanus circiter quindecim millia peditum ac duo millia equitum. Intereà Octauius Farneſius Parmæ Dux, à Rege Philippo per Inſubriam exercitus Imperator conſtitutus, acri bello Ferrariæ Ducem vexabat, Octauio ſuppetias ferente Coſmo Florentię Duce. Guiſius, deſperata Ciuitellę expugnatione, ea deſerta, Duci Ferrariæ tormenta remittit. Iam ſex millia Germanorum Neapolim venerant, è quibus Albanus in Latium tria millia Marco Antonio Columnæ bellum gerenti in auxilium mittit cum mille quingentis Hiſpanis peditibus, ac quingentis equitibus; altera tria millia exercitui ſuo iungit. Marcus Antonius nouis Albani auxiliis animo viribúſque auctus Valmontium incendit, Paleſanum capit, Palianum obſidet: quod cùm liberare Iulius Vrſinus, eductis Pontificiis copiis, vellet, nobili prælio cum Columna æquo loco decertans, victus

Ammiralis Franciæ per fraudẽ Duacum occupare conatus, etſi fruſtrà, apertè inducias rumpit.

Omnia priùs ab Albano circa Romam occupata, Pontifex recuperat.

Magnam etiam cladem inferunt Franci ditioni Mediolanenſi.

Obijciunt ſe illis pro Rege Philippo Duces Parmæ & Florentiæ.

Item ipſe Columna circa Romam magna parte ſua armis recuperat.

ctus vulneratúſque in eius poteſtatem venit, Heluetiis ac Germanis pro 1557
maiori parte cęſis. Inde Columna ad Paliani obſidionem reuerſus, commeatus inopia oppidanos arbitrariam deditionem facere cogit. Diripiuntur ciuium fortunæ, inſuperque magna pecuniæ ſumma vitam redimere coguntur. Inde & Segina aliquoties oppugnata, tandem cum ſumma clade eorum qui intus erant, expugnatur diripiturque. Dum hęc in Latio geruntur, Albanus Guiſiúſque ad Turturetum caſtrametati, leuibus indies certabant prœliis. Quærebat enim omni ratione pugnam Guiſius, multis difficultatibus preſſus. Id ſciens Albanus prælio ſtudio abſtinebat; dimiſſiſque domum Neapolitanis, Siculis, Calabris, ac voluntariis omnibus, cum expedito exercitu, traiecto amne Truento, Anchotanum expugnat, diripit ac incendit; ſubſequenteque licet Guiſio, ad alia Pontificiæ ditionis loca exercitum raptat, magniſq; eam incommodis, vaſtando, populando, ſed à pugna temperando, afficit, ratus (vt euenit) hoc belli genere & Francorum vires ardoremque ſe debilitaturum, Pontificemque belli diuturnitate, agrorúmque & oppidorum vaſtatione ad inopiam redacturum.

Fugit Albanus pugnam, quã Franci inopia fracti elãguerant.

Edictum etiam paulò antè nomine Regis Philippi propoſuerat, quo omnes qui Romę aut in Latio eius ſubditi habitabant, exactis quindecim diebus migrare iubebantur, niſi bonis omnibus mulctari ac proſcribi mallent. Qua de cauſa Roma minùs frequentata viſebatur. Motus hiſce rebus Pontifex Guiſium accerſit, qui per agrum Spoletinum ac Tiburtinum Romam peruenit. Albanus, Marchione Treuici in Samnitibus cum Hiſpanis relicto, abductis Italorum cohortibus, ad Marcum Antonium Columnam in Latio bellum, vt diximus, gerentem contendit, vt è propinquo vehementiùs Pontifici ac Romanis inſtaret. Itaque res Regis Philippi ſenſim in Italia ſe meliùs habebant, Francorum verò ac Pontificiorum in peius indies abibant.

Edicit quoque omnes vt Regis Philippi ſubditi Româ eiúſque agro diſcedant; ſic Roma minuta eſt negotiorum frequentia.

Apud Belgas intereà ingentes Germanorum Belgarúmque copias, quibus aliquot etiam Hiſpanicæ aderant cohortes, Rex Philippus coëgerat, iiſque ſuo nomine præfecerat Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem. Is omnes copias ad Carlomontem congregabat, Francis exiſtimantibus eum Marieburgum oppugnaturum, conuenerántque paulò minùs quinquaginta peditum, ac tredecim equitum millia. Regina enim Angliæ Maria à Rege marito perſuaſa, conſenſu Ordinum Angliæ, tertio Idus Iunij, miſſo ad Francorum Regem caſtrenſi Legato, bellum ei indixerat. Inſtantibus Auguſti Kalendis copiæ omnes à Sabaudo in vnum coactæ progredi incipiunt, ſequebantúrque Belgarum Proceres omnes armis apti, ac è Germanis Ericus Brunſwicanus Luneburgi Dux, & Comes Suartzenburgius, inſignem equitatum adducentes. Tormentorum quoque ingentium magnus aderat numerus, cum neceſſario apparatu.

In Belgio ingentes copias colligit Philippus Rex circa Carlomontem. indictũ etiam ab Angliæ Regi Francorum bello.

1557 paratu. Simulabat Sabaudus ſe Marieburgum contendere, patuis indies prælijs cum præſidiarijs certans. Sed mox conuerſo exercitu, in Picardiam mouet, oppidumq́; Vetuinum in itinere diripit incenditq́ue; prætergreſſúſque Guiſam, ac haud procul eo caſtra locans, tridui quietem

Sabaudus aliud aliquandiu ſimulans, oppidum S. Quintini obſidet.

exercitui tribuit. Quarto die, præter Francorum opinionem, ad Fanum S. Quintini, Veromanduorum caput, leuis armaturæ equitatum omnem præmittit; moxque cum exercitu ſubſequens, ad oppidum caſtra ponit. Oppidum de rebus neceſſariis mediocriter erat prouiſum, ſed non ad tanti exercitus vim diu ſuſtinendam. Sedebat eodem tempore Attignij Anna Mommorantius Fräciæ Comeſtabilis, cum quindecim peditum millibus ac mille octingentis equitibus. Perſpecto Sabaudi conſilio, non parum animo turbatur. Statim igitur ad oppidum mittit Iaſparem Colligniacum Ammiralem, induciarum violatorem, cum aliquot veteranis Præfectis, paucis equitibus, ac quinque peditum ſignis. Cùm

Auxilia nonnulla à Francis feliciter in dictum oppidum ſancti Quintini intrant.

Ammiralis Feram veniſſet, Hamam contendit, indeque felici conatu cum omnibus Fanum D. Quintini intrat; eademque felicitate Fani D. Andreæ Reguli Legatus cum aliquot peditibus & equitibus eſt ingreſſus. Iam Comeſtabilis cum copiis Francicis Attignio Feram proceſſerat, præmittenſque Fani D. Andreæ Regulum cum quadringentis grauis armaturæ equitibus, Condæi Principem cum leui equitatu, ac Dandelotum Ammiralis fratrem cum bis mille peditibus, ad oppidum contendere iubet. Habebant Angli ſua ſeparatim à Sabaudo caſtra, ab ea oppidi parte qua Hamam reſpicit; quo itinere Comeſtabilis ab Ammirale inſtructus præſidium maius introducere ſtatuit. Sed Sabaudus, tale quid ſuſpicatus, certas eo loco munitiones erigi iuſſerat. Ita impeditus Dandelotus, fuſus cæſuſque, cum paucis in oppidum vix euaſit. Sa-

Duobus locis Sabaudus murum quatit, & cuniculos agit.

baudus, rebus omnibus paratis, oppidum duobus locis ingentibus tormentis oppugnabat, cuniculíſque vallum aggerémque ſuffodiens in magnum oppidanos diſcrimen adduxerat, cùm Comeſtabilis per paludes, quæ iuxta Anglica caſtra oppido adiacebant, militem commeatúmque introduci poſſe ſperans, eò Ferâ cum exercitu contendit, inque proximo colle, interlabente amne Sabi, tormenta maiora minoráque conſtituens, exercitum in acie continebat, caſtra Belgica, dum miles per amnem in-

Parant Franci totam obſeſſa urbi ſuccurrere.

troduceretur, tormentis (vt putabat) terrens. Sed cùm Franci pedites träſmiſſi pro maiori parte paludoſis locis ad genua, multique ad vmbilicum vſque abſorberentur, paucique in oppidum peruenirent, totíſque Belgarum caſtris arma conclamarentur, Comeſtabilis Regi exercitum copiáſque reliquas ſeruaturus, redire Feram incipit. Sequitur à Sabaudo iuſſus abeuntes Lamoralis Egmondij Comes, cum tribus equitum, quibus præerat, leuis armaturæ millibus, præliáque variis locis ciens, hoſti

abeunti

abeunti iter morabatur. Reſiſtebant tamen fortiter in tergo quatuor Francorum equitum millia: pedites cum tormentis intentiſſimo paſſu iter fugæ ſimile faciebant. Territi enim fuerãt, multitudinem copiarum Belgicarum, præter opinionem, maiorem ex colle conſpicientes. Sabaudus Egmondium cum Francis non infeliciter manus conſerere intelligens, vniuerſo equitatu, qui quinque millia non excedebat, educto (ceteri enim paulò antè pabulatum magno numero erant profecti) auxilio progreditur, relicto Megæ ac Swartzenburgij Comite cum Conrado Bonneburgio ad caſtrorum cuſtodiam. Subſequebantur Sabaudum iuſto paſſu peditum aliquot legiones. Habebat Comeſtabilis Duce Rhijngrauio duas Germanorum legiones duodecim virorum millia continentes, ad hæc quinque millia peditum Francorum, quatuor equitum millia, ac quindecim maiora tormenta. Sabaudi equitatus Francos equites ab vno, Egmondius ab altero latere inuadens, cùm impetum diu ſuſtinere, ob conceptam anteà animis formidinem, non poſſent (vniuerſum enim adeſſe Belgarum exercitum exiſtimabant) poſt acrem dimidiæ tantùm horæ pugnam, ſolutis ordinibus, in præcipitem omnes fugam aguntur, ac in præcedentes citato paſſu proprios pedites illati, ſimulque diſpalati, in diuerſa abeunt. Maior peditum pars proiectis armis, deditionem facit, equitibus in propinquam Bauaiæ oppidi ſiluam pro magna parte euadentibus. Periêre è Francis circiter tria virorum millia, ac inter hos clari nominis, Ioannes Borbonius Anghiani Dux, Franciſcus Vicecomes Turonenſis, Plenora ac Gelaius, præter minores Nobiles Præfectos. Grauiter vulnerati in Belgarum poteſtatem venere, ac captiui obiere, Baro Chianderius, Guronius ac Gulanieſius. Captus eſt ipſe Comeſtabilis Anna Mommorantius, in altera clune vulneratus, ac cum eo duo filij, hic Mombruni, ille Metuij Dominus, Dux Longauillæ ſeptemdecim annorum adoleſcens, Ludouicus Borbonius Monpenſerij Dux in capite ſauciatus, Fani D. Andreæ Regulus Franciæ Mareſcalcus, Ludouicus Gonzaga Mantuani Ducis frater; Comites, Rochefocautius, Rhijngrauij, Weſterburgius, Herbenaius; Barones, Curtenij, Vaſſij, Lanſſacij, Rochæ, Cœnomanni, Obignij, Iallianij, Bironij duo, Mouij, Arbogaſti, Rochefortij, Bortefij, Schenuij, Eſdainij, Eſtræi, cum maxima parte Præfectorum & Signiferorum; ad hæc circiter quatuor peditum millia: ceteri, vt diximus, ad proximum nemus, aut ad oppidum Feram euaſere; inter quos fuere, Ludouicus Borbonius Condæi Princeps, Comites Sancerræ ac Villarſij, nonnullique alij. Tormenta maiora minoraque omnia, cum impedimentis nobilique ſupellectile, capta fuêre. Signa pedeſtria relata quinquaginta duo, equitum grauis armaturæ octodecim, leuis viginti quatuor, cum trecentis plauſtris bellico apparatu

1557

Pugnant noſtri fortiter cum Franco, & inprimis Comes Egmondanus.

Poſt pugnam dimidia hora Franci, ſolutis ordinibus, in fugam ſe coniiciunt.

Caſi Franci circiter tria millia, & inter hos plures primæ nobilitatis.

Capti præter Comeſtabilem, & Mareſcalcum, etiam alij plurimi Duces & Comites, quorum hic nomina: & gregarij ad quatuor millia.

1557 paratu onuſtis. A parte Belgarum circiter octoginta tantùm cecidere, ac inter hos clarioris nominis Comites Spiegelbergij ac Waldec, nec non Ludouicus Brederodius Haurencurtij Baro. Vulnerari, ſed non lethaliter fuêre, Petrus Emeſtus Mansfeldius, Ericus Brunſwicanus, ac Beueræ Dominus. Decertatum eſt die decimo Auguſti. Secundùm hanc pugnam Rex Philippus, comitatus Ferdinando Gonzaga, decrepito ferè veterano Duce, Comiteque Penbrochi, Cameraco in caſtra ad Fanum D. Quintini veniens, mox tribus locis oppidi murum tormentis quaſſari, aperirique, tum acriter oppugnari iuſſit: & quamquam paulò antè Dandelotus cum quadringentis adhuc militibus obſcura nocte intraſſet, tandem expugnatur, Megani Comitis Wallonum legione ab vna parte, Hiſpanis ab altera, Anglis tertio loco ſigna vno eodemque tempore inferentibus: quibus prælijs cùm aliquot eſſent ab vtraque parte interfecti, inter Meganos cecidit nobilis eius legionis Legatus Brancionius Burgundus. Cæſi ſunt præſidiarij ferè omnes; ciuibus, direptis fortunis, parcitum. Capti ſunt Iaſpar Colligniacus Ammitalis, Barones Momeçi, Iarnaci, Fani D. Remigij, Hunij, Rambullij, & Bruelij. Dandelotus à cuſtodibus ad oppidi prædam diſcurrentibus ſolus relictus, effugit. Captum eſt Fanum D. Quintini menſis Auguſti die vigeſimo ſexto. Francus tanti oppidi, totque Ducum clade permotus, ex Italia cum copiis Franciſcum Guiſiæ Ducem euocat; ipſeque Compendij equites peditéſque è fuga colligens, nouum inſuper militem conſcribit, operáque Niuernij Ducis proxima oppida firmis pręſidiis munit. Propoſuit etiam per vniuerſum Regnum edictum, quo Nobiles omnes ad conſtitutum diem Compendium ad caſtra conuenire, armis equiſque inſtructi iubebantur, niſi albo Nobilium expungi mallent. Pariſienſes quoque in cohortes ac legiones diſtributi arma alacriter induebant. Omnium enim erat opinio, Regem Philippum Pariſios ducturum. Sed is, miſſo Ioanne Lignæo Arenbergi Comite, cum parte copiarum arcem inter paludes ſitam, Chaſtelettum nomine, exeunte Præfecto Salinacto cum trecentis præſidiariis capit. Rex Philippus iuſto ad Fanum D. Quintini relicto præſidio, caſtra Hamam mouet; eiúſque arcem aliquot diebus acriter oppugnans, pridie Idus Septembres deditione capit. Tum Rex Henricus citatis equis Guiſium vrgere, ac ad iter accelerandum incitare non definit: Sabaudus verò Nouiodunum ac Chaunium in poteſtatem redigit. Rex Philippus Anglos, perſolutis ſtipendiis, domum dimittit, ingentibus donis Penbrochi Comite ornato. Scoti enim à Francis concitati, corúmque auro adiuti, collectis copiis, Angliam vaſtabant. Sed is vaſtationis fuit euentus, vt paulò pòſt ab Anglis ingenti prælio victi, adque interiora Scotiæ retruſi, mox facta pace, arma poſuerint, Rege Philippo

Ex Belgis deſiderati tantùm octoginta.

Cùm Rex Philippus in caſtra veniſſet, oppidum tribus locis oppugnatur, & expugnatur.

Rex Franciæ in magnum metum coniectus, vndique copias colligit.

Pergit Rex Philippus alia etiam quædam oppida Franco adimere.

vbique

vbique victore. In Italia enim Pontifex quoque de iam dictis victoriis certior factus, videnſque Guiſium in Franciam redire, pacis auctores quærere circumſpicereque incipit. Tandem, Venetis Florentiæque Duce ſatagentibus, Albanus Pontificiæ exiſtimationis cauſa, pacem prior petit. Conſentit Pontifex de conditionibus agatur. Mittuntur ad Albanum Sanctflorius ac Vitelloccius Cardinales, quorum opera Caraffa Cardinalis ac Albanus Cauas conuenere, vterque promittens, legitimum ſe Principis ſui negotiorum Procuratorem ſtaturum. Pontifex dictum Caraffam, Rex Philippus miſſo Diplomate Albanum conſtituit.

1557 Guiſio ex Italia reuocato, circumſpicere incipit Pontifex, quomodo pacem impetret.

« Tum hac formula pacis leges firmantur: Rex Philippus aut eius Lega-
« tus à Pontifice anteactorum veniam petito. Pontifex, renuntiato fœderi
« Francico, Regem Philippum in gratiam recipito. Vrbium, oppidorum,
« ac arcium munitiones vtrimque bona fide reddito, omnibúſque ac ſin-
« gulis ſua reſtituito, excepto Marco Antonio Columna, Aſcanio Come-
« tio, ac Comite Balnæo, quorum cauſam Pontificis ac Regis Philippi iu-
« diciario arbitrio committito. Palianum in poteſtate Carbonij Neapoli-
« tani ſequeſtris cum præſidio octingentorum peditum communi ſum-
« ptu conſtituito, donec communi conſilio de eo aliquid fuerit decretum.
« Guiſio cum Francicis copiis liberum iter, ſine maleficio eunti ac neceſ-
« ſaria ementi, in Franciam ſinguli per ſuas ditiones conceduntо. Tum Albanus poſt Idus Septembres ſub noctem Romam ingreditur, exceptúſque eſt magna populi lætitia, quòd victoriam in manu habens, pacem petiiſſet. Inde ad Pontificis pedes oſculandos admiſſus, veniam ſecundùm pacis leges petit, obtinétque; & pro Ferdinando filio notho inſignem Hiſpaniæ Prioratum impetrans, inſuper donatur omnibus captiuis. Tertio quàm ad vrbem venerat die, diſcedit, perque Hetruriam Neapolim verſus iter inſtituens, Florentiæ Ducem Coſmum allocutus, Senas proficiſcitur, vrbem eam ac ditionem, iubente Rege Philippo, in poteſtatem Ducis Coſmi heredúmque eius conſtituens, nil ex ampliſſimá prouincia Rege Philippo ſibi ſeruante, præter Vrbatellum ac Portum Herculis. Poſt hæc Pontifex in memoriam reuocans, ſe concitatore duos Chriſtiani orbis potentiſſimos Reges induciarum fœdera abrupiſſe, iis ſeriò conciliandis animum conuertit. Mittit in hanc rem ad Henricum Regem, Antonium Triuultium Cardinalem, ad Regem Philippum in Belgium Cardinalem Carolum Caraffam, vtque pacem quoquo modo concilient, adniti iubet. Albanus Neapolim profectus, parte copiarum dimiſſa, reliquos contra Ferrariæ Ducem (qui pacis Pontificiæ conditionibus non fuit comprehenſus) mittit, ipſeque tandem ea de cauſa Caietam venit. Sed aduerſis tempeſtatibus, ne in ditionem Ferrarienſem irrumperet, eſt impeditus. Quare Mediolanum profectus, ibique ver exſpecta-

Agentibus Venetis & Florentinis tandem hæ leges pacis inter Pontificem & Albanum conſtituuntur.

Albanus oſculatus Pontificis pedes, pro Ferdinando filio notho inſignem Hiſpaniæ Prioratum impetrat.

Pontifex conciliare nititur Reges Hiſpaniæ & Franciæ.

1557 ſpectaturus, copias in hiberna diſtribuit, interim Figuarolam à Rege Philippo Cardinali Tridentino in Inſubrum Præfectura ſubſtitutum, ſuſcipiens. Tum Ponſonem, eiectis Francis, ac alia pleraque munita loca recipit, agrumque Derthonenſem ac Alexandriam à Francorum populationibus liberam reddit. Moritur menſe Nouembri Bruxellæ Brabantiæ Ferdinandus Gonzaga, vir belli paciſque artibus clarus. Hic poſtquam Pauli Tertij Pontificis, ob cæſum filium Petrum Ludouicum Farneſium, implacabilem iram vitaſſet, in tantam animi formidinem incidit, vt nemini fideret, ſempérque, etiam ſolus, inuitúſque caput obuerteret, oculóſque in omnem partem coniiceret, ac quoſcumque ignotos vidiſſet, vt percuſſores clàm ſubmiſſos, ſuſpectos haberet. Exinde Rex Philippus Figuarolam Legatum ad Pontificem mittit, Inſubriæ verò præficit Sueſſæ Ducem, arci Mediolanenſi Alfonſum Pimentellium.

Mors Ferdinandi Gonzagæ ſtrenui veterani, & mira de eo.

Guiſius intereà cum Francorum Germanorumque copiis (Italis Ferrariæ Duci relictis) ſequente Petro Strozza, in Franciam contendit. Vbi cùm in Veromanduos parum ſe effecturum conſideraret, communicato Regi conſilio, bellum Anglis inferendum, Caletúmque tentandum cenſet. Vt verò Belgas Angloſque ludificaret, Niuernium cum parte copiarum in Lutzenburgios præmittit, Arloniúmque obſidere velle ſimulet, præcipit. Ipſe Hamam ac Fanum D. Quintini premere velle fingit, commeatúſque inopia ad deditionem cogere. Sed præter omnium

Guiſius ex Italia veniens, nunc Lutzenburgum, nūc fanctū Quintinum premere ſe velle artificioſè ſimulat.

1558 opinionem, ipſis Kalendis Ianuarij anni 1558. conuerſis contra Caletum copiis, nulla moleſtia, Portus introitum *Rijsbanc* nominatum, exiguo præſidio munitum, ſine ſanguine occupat; indeque copias contra oppidum ducens, conſtitutis tormentis muros quatit, arces munitis locis ab Anglis ædificatas, præſidiariis metu deditionem facientibus, aut ſe ſubducentibus, recipit. Tum Ducfortius Caleti Præfectus vix moram facit, quin iniquiſſimis legibus, ne vna quidem expectata inuaſione, vt vitam aurumque ſeruaret, oppidum Guiſio decimo Ianuarij aperit, non ſine ingenti proditionis ſuſpicione, quòd Anglicam claſſem ſubſidium adferentem in conſpectu haberet. Guicciardinus conditiones inter alias has fuiſſe aſſerit: Ciuibus incoliſque quocumque videatur commigrandi li- " bera poteſtas eſto: ex tota nihilominùs ciuitate quinquaginta, quos Gui- " ſius nominabit, apud victores captiui detinentor. Milites in Britanniam " traiiciunto, ſigna tamen militaria omnia, inſtrumentáque bellica cum " omni apparatu in loco integra relinquito. Aurum, argentum, æs, mer- " ces, ſupellectilia omnia, denique bona mobilia arbitrio voluntatique " Guiſij ſubiacento. Et concludit: Atque in hunc modum turpiſſima illa " præſidiariorum ſocordia extinctionem quamdam Anglorum genti in Francia attulit. Hæc Guicciardinus. Inde ad oppidum Chuinam, in quo Hiſpa-

Mox Caletum, quod in Anglorum tunc erat poteſtate, ex improuiſo obſidet.

Conditiones quibus Caletum Guiſio traditur, referente Guicciardino.

quo Hiſpanorum ac Anglorum mediocre erat præſidium, Guiſius ducit,continuaque tormentorum verberatione murum vallumq; diſijciẽs, tandem per vim in oppidum perrumpit, ciuium parte obtruncata,ceteris cum Greſſo Anglorum ac Mondragonio Hiſpanorum Præfecto in Arcem ſe recipientibus: quibus cùm Guiſius vim pararet,vitam,libertatem,arma cum impedimentis pacti,deditionem faciunt. Franci verò oppidum cum Arce ſolo æquant. Intereà Niuernius,paucis apud Lutzenburgios receptis Arcibus,in Campangam regreditur, locaque aliquot à Sabaudo capta,& nondum munita recipit. Rex Henricus ſucceſſu Guiſij animo recreatus,Pariſiis conuentum agit, ingenſque auri pondus ab omni hominum ordine impetrat. Nono Kal.Iunij Delfinus Franciſcus Regis Henrici filius natu maximus, annum ętatis decimumquintum ingreſſus, vxorem ducit Mariam Scotiæ Reginam; è qua moriens liberos non reliquit. Intereà Carolus Lotharingiæ Cardinalis cum Chriſtierna Caroli Lotharingiæ Ducis matre,Regis Philippi conſobrina,de pace inter Reges ineunda cum Antonio Perrenoto Antiſtite Attrebatenſi diligenter,ſed ſine fructu,tractant. Rex enim Henricus,iuſtis coactis copiis Theonuillam, munitiſſimum Ducatus Lutzenburgij oppidum, acriter oppugnabat. Habebat Rex viginti quinque peditum ac quatuor equitum millia. Adminiſtrabat omnia Legatus Guiſius,iuuante Caſtrorum Magiſtro Petro Strozza. Initio Iunij tormenta producuntur,magnoque in muris facto hiatu,turrim per paludes aggreſſus occupat,indeq; magna oppidanis detrimẽta infert. Qua re commotus Quaribbius Theonuillæ Pręfectus,tum etiam quòd Philippus Mommorancius Hornæ Comes, fruſtrà Lutzenburgo auxilium immittere eſſet conatus, decimo Kal.Iulij honeſtis conditionibus deditionem facit, cùm nõ pauci è Francis tormentorum oppidanorum globis eſſent diſcerpti, aut leuibus prœliis interfecti, interque hos ipſe Strozza, ad inſpiciendum oppidi ſitum cum Guiſio obambulans, fortuito tormenti globo traiectus. Franci Theonuillæ,dum muniretur,hęrentes,tria equitum millia Lutzenburgum mittunt,exploratum quid animi ciues præſidiarijque haberent. Sed à Manſfeldio ac Hornio,qui intus cum magna manu erant,repulſi,ad caſtra redière. Initio Iulij Guiſius Arlonium ducit. Sed pręſidiarij loco diffiſi, incenſo oppido,diſceſſere:Franci munitiones diruère,ac deinde alia quędam minora loca ſubegere. Dum hac ratione Franci apud Lutzenburgios bellum circumferunt, Thermæ Dominus,qui Petro Strozzæ in Mareſcalci dignitate ſucceſſerat, ei parti Francici exercitus præficitur, quæ Caletum ac Guinam expugnarat, ibique, dum Caleti munitiones perficiuntur,relicta erat. Perfectis munitionibus,nouas peditum equitumque copias veteribus addit,cumque duodecim peditum ac duo equitum

1558

Idem Guiſius Guinam vi expugnat, mox & Arx deditur.

Franciſcus Delfinus Franciæ ducit Mariam Scotiæ Reginam.

Obſident Franci Theonvillam in ditione Lutzenburgenſi.

Deditur eadem cùm eò ſuccurri nõ potuiſſet.

1558 millia coëgiſſet, Caleto profectus, in maritimam Flandriam ei vicinam

Alia parte Fraci maritimam Flandriam inuadunt.

contendit, hac ratione Regis Philippi vires in diuerſas partes diſtracturus. Cùm ad flumen Ha, quod Greuelingæ Oceanum influit, traieciſſet, magnam ruſticorum manum cum paucis militibus tranſitum impedire conantem, in fugam conijcit. Tum Greuelingam ac Borburgum prætergreſſus, poſtridie Kalend. Iulij Duynkercam peruenit: dumq́ue de deditione colloquuntur, Franci, alia parte tranſcenſis muris, oppidum

Capiunt Duynkercam & Bergas diui Vinoci.

capiunt, cædunt obuios, diripiunt ac incendunt. Eadem fuit fortuna Bergarum D. Winoci. Vnde Neoportum vſque excurrentes, omniaque in prædam vertentes, ferro igneque paſſim in Flandria ſæuiunt. Rex Philippus duobus exercitibus à Francis vno tēpore diuerſis locis oppugnatus, verens ne Guiſius Thermęo ſe iungeret, Sabaudum cum copiis, Guiſio tranſitum impediturum, Namurcum mittit, donec è Germania conueniſſent copiæ. Sed Guiſio diutiùs quàm expectarat apud Lutzenburgios hærente, Lamoralem Egmondij Comitem Flandriæ Gubernatorem cum Belgicis copiis Thermæo ſe opponere iubet. Egmondius vndique in vnum collectis Belgis, comitante Ponto Lalaino Bignicurtij Regulo, Rentij Marchione, ac non paucis veteranis Præfectis, in Francos

Occurrit Francis iuſſu Regis Egmōdius & alij.

tendit. Thermæus Duynkerckæ ex articulari morbo decumbēs, exercitum Greuelingam, indeque Caletum iter conuertere iubet. Sed extrema Egmondij diligentia celeritateq́ue coactus, ad flumen Ha, loco munito caſtra ponit, ad quæ mox Thermæus quoque, quamquam maximis teneretur doloribus, acceſſit: Egmondius enim vix quarta milliaris parte à Francis conſederat, certabántque ſingulis momentis velitariis pugnis, creſcenteq́ue in horas Belgarum exercitu, cùm ſe Thermæus breui numero inferiorem futurum conſpiceret, poſtero die ſummo manè, decreſcente maris æſtu, amnem Ha, aquis tunc ferè deſtitutum, ſupra Greuelingam tranſit. Egmondius hoſtem è manibus elabi, niſi arte celeritateq́ue vteretur, conſiderans, infra Greuelingam ſuas tranſmittit copias, iux-

Ne elabātur Franci, iter eis præripit.

taque Sluſas Caletanas minori capto circuitu, Thermæo à fronte inſtructis aciebus occurrit; qui neceſſariò pugnandum videns, cùm ſe ſuoſq́ue tormentis maioribus (quibus Egmondius ob celeritatem deſtituebatur) ex præſcripto belli munijſſet, ad alacriter pugnandum eos eſt cohortatus. Belgas pedites ducebant Pontus Lalainus Bignicurtij Dominus, ac Reuſſij Comes, Germanos Hilmarus Munichuſius, Hiſpanos ac Wallones Caruialus. Adueniente hac ratione Egmondio, non terrentur Franci, ſed exploſis tormentis, cladem Belgis non exiguam inferunt, occiſo Egmondij, cui inſidebat, equo: qui ſtatim altero conſcenſo, Francos inuadit, tempuſq́ue iterùm onerandorum tormentorum, magiſtris cæſis aut fugatis, eripit. Tympanis ac tubis ſonum ingentem edentibus, primò omnes

omnes equites, deinde & pedites acriter ab vtraque parte concurrentes, 1558 dubio diu Marte dimicant, multis vltrò citroque cadentibus ac ſauciatis; ſtatariamque pedites, ac mox etiam aliquot equites pugnam ineuntes, atroci inter ſe manu animoq; ſæuiebant; Germanis tamen, qui Francis militabant, frigidiùs rem gerentibus. At à parte Belgarum pedites Friſij eorumque vicini conſtantiſſimè fortiſſimeq; depugnabant. Euenit autem, dum maximè pugna feruet, vt decem Anglicæ militares naues, maria prope Greuelingam explorantes, cum æſtu ad oſtium fluminis Ha appellerent: qui audito clamantium ac pugnantium diſſono fragore ac ſono, quid rei ſit explorant. Certiores de veritate, amnis oſtium intrant, diſpoſitiſq; ſecundùm ripam ordine aliquot nauibus, præmonito Egmondio de amica claſſe, tormentis Francorum terga imperût. Vbi vrgentes acriter à fronte Belgæ, cùm eos ardorẽ remiſiſſe ſentirent, renouato impetu, tandẽ equitatum omnem in fugam agunt: quem ſtatim ſubſecuti pedites, victoriam Egmondio Belgiſque reliquere. Pugnantes è Francis cecidere circiter ad duo virorum millia, ſed multò plures in fuga ab equitatu & ruſticis fuerunt interfecti. Periere etiam multi in amne & mari, è quibus Angli ducentos piſcati, in victoriæ ſignum, cuius pro parte auctores erant, in Angliam auexere, ac ſepeliere. Capta ſunt tria millia, ac inter hos Marſcalcus Thermæus in capite ſauciatus, Caleti Præfectus, Annibaldus Moruillerius, Villebonius, Snierpôtius, viri illuſtres. Pugnatum eſt ad oſtium fluminis Ha, in ipſis ptopè maris æſtuariis, tertio Idus Iulij. Tormenta impedimentaque omnia, tam allata quàm deprædata, cum ſignis omnibus militaribus capta. Deſiderauere Belgæ circiter quadringentos viros, ac inter hos Peluij Dominum cum nobilibus aliquot Præfectis, ne de incruenta gloriarentur victoria. Guiſius intellecta Thermæi clade, ſuſcepti itineris inſtitutum deſerens, alia via in Picardiam ad Regem Pierreponti copias colligentem ſe confert. Conuenerant intereà vndique Regis Philippi copiæ, habitoque delectu ad triginta peditum ac quatuordecim equitum millia cenſebantur. Cùm iis copiis Rex Philippus caſtra haud procul Dorlano ponit, illud oppugnare ſe velle ſimulans. Ex aduerſo Rex Henricus, Pierrepontij haud procul Ambiano caſtra locat, ſæpiùs hinc inde amnem Authiam tranſmittentes, paruiſque præliis vires experientes. Vbi cùm per tres continuos ferè menſes muniris caſtris ſeſe Reges continuiſſent, iterùm Chriſtierna Lotharingiæ Ducis maret de pace mentionem inferre incipit, idemque annitebantur Franciæ Proceres ſuperioribus præliis capti. Interim in Italia non quieſcebat Dux Sueſſæ Inſubrum Præfectus, ſed in vnum coactis decem peditum ac duobus equitum millibus in Francos Subalpinos ducit: Centalliumque oppidum valdè munitum obſidens, tandem poſt

Pugnatur diu dubio Marte, tandem victoria Egmondij & ſociorũ fuit.

Haud parũ tamen ad victoriam quoq; contulerunt Anglorum naues tunc ibi caſu appulſa.

Cecidere Franci pugnantes duo millia, plures in fuga; capta tria millia: ex Belgis deſiderati circiter quadringenti.

Intereà Rex Philippus ingentem exercitum colligit.

Opponit Francus ſuum; nec tamen niſi leuibus præliis per tres menſes certant.

1558 aliquot dierum validam oppugnationem, territis præſidiariis, ad deditionem cogit, diripit, incendit, ac diruit, commeatum, qui ingens erat, ac tormenta Cunium ac Foſſanum transferens. Deinde Piſcharij Marchionem equitum Præfectum, cum aliquot peditum cohortibus Roccauionem, oppidum à Francis valdè munitum, mitrit, quod is, cæſo præſidio, expugnans, Hiſpanos imponit. Tum exercitum ad Montem Caluum ducens, expugnat, diripit, præſidioque impoſito munit. Hinc Caſalim in ditionem Montferratenſem mouet. At ob ingentes oppidi munitiones, firmiſſimumque præſidium, inſtante autumno, diuturnam obſidionem inſtituere noluit, ſed Vico Martini permuniro, firmoque præſidio impoſito, vt Caſalanis infeſti eſſent, ſuiſque præſidio, Mediolanum reuertitur. iam enim de pace apud Belgas inter Reges agi certior quoque erat factus. Circa finem menſis Iulij Angli claſſe centum nauium inſtructa, quæ decē peditum millia vehebat, Duce Ammirale Milotdo Clintonio, in altum dant vela. Iungunt ſe ſtatim eis viginri Belgarum onerariæ maiores optimè armatæ, quibus præerat Ammiralis Wackij Dominus. Coniuncti Franciæ littora legunt, tandemque in Britones militum partem exponunt. Sed cùm ſine ordine diſciplinaq; ad prædam diſcurrerent, raptaque ad naues deferrent, Cherſimonij Regulus, exeita Nobilitate, ac ſubitariis aliquot eductis peditum cohortibus, in palantes ex inopinato inuehitur, cædem non exiguam facit, multos capit, prædamque quæ in naues nondum erat perlata, recipit. Angli Belgæque ad naues cōpulſi, ſublatis anchoris, hi in Angliam, illi in Belgium, malè habiti, magno cum dedecore reuertuntur. Sub idem ferè tempus conſenſu Regis Philippi pacem in Italia faciunt Parmæ ac Ferrariæ Duces, vltrò citroque occupata reſtituentes. Intereà de pace inter Reges ineunda diligenter ab ijs, quibus res erat commiſſa, laborabatur, iamque ſpes affulgebat, rem confici poſſe, præſertim Angliæ Reginæ Legatis enixè ſatagentibus, cùm ſubitò triſtis ad Abbatiam Sercampiam, quò Pacificatores conuenerant, affertur nuntius, Mariam Angliæ Reginam, Regis Philippi vxorem, menſe Nouembri, nullis genitis liberis, è viuis exceſſiſſe. Obierunt eodem hoc anno menſe Martio in Hiſpania, Leonora Franciæ ac Portugaliæ vidua, eiuſdem Philippi Regis amita, itemque pater Carolus pridem Cæſar, decimo Kal. Octobris, de quo pleniùs ante biennium prænarrauimus; deniq; altera amita Regina Maria, Hungariæ vidua, tertia à fratris Caroli morte hebdomàda: qui triſtes nuntij pacis negotium in menſem Ianuarium ſequentis anni reiecerunt, vtroque Rege interim exteros milites dimittente, ſubditoſque in præſidia diſtribuente. Liberatur eodem menſe Nouembri Anna Mommorancius Comeſtabilis Franciæ Belgico carcere, pro redemptione numeratis quinquaginta aureorum liliorū milli-

Dux Sueſſa in Alpibus pro Rege Philippo loca quadam recuperat, & munit.

Expeditio quadam naualis Anglorum & Belgarum in Britanniam minorem, ſed inglorіa.

Pacem in Italia faciunt Parma ac Ferrara Duces.

Seriò agitur quoque de pace inter Hiſpanum & Francum, ſed triſtes nuntij de morte Angliæ Reginæ, Caſaris, & ſororum, in ſequentem annum negotiū reijciunt.

1559

millibus. Kalend. Ianuarij anni 1559. obiit Chriſtiernus III. Daniæ Rex, ſuccedente illi filio Frederico, pauloque pòſt etiam moriente Chriſtierno II. Daniæ Rege viginti quinq; annis captiuo. Die 14. eiuſdem menſis Eliſabeth ſoror, ſed non vterina, defunctæ Mariæ Angliæ Reginæ, ex Anna Bolenia, de qua ſuprà, progenita, per vniuerſum Regnum præconis voce Regina proclamatur, moxque inauguratur 17. Kalend. Februarij.

Eliſabeth ex Bolenia proclamatur Reginà Angliæ.

Poſt inaugurationem (vtar verbis Guicciardini) magnis comitiis Senatus ad vrbem Londinum ex conſuetudine cùm haberetur, multis obſtinata altercatione conſumptis menſibus, ægrè tandem eſt dimiſſus. Verſabatur verò omnis in eo controuerſia, Eſſétne aliquid de ſtatu Religionis Chriſtianæ mutandum, innouandúmve. Vniuerſum Sacerdotum collegium cum parte Nobilitatis maxima nihil de inſtitutis maiorum immutari debere, magna contentione ratiocinabantur. Verùm Regina, quæ cum nutricis lacte ſuxerat nouam Religionem, alueratque hactenus liberalibus ſtipendijs doctores imbibitæ inſtitutionis, aliter ſentiebat; ſequebanturque eam plerique populares omnes. Itaque poſt inutilem nimiſque longam rixam, quidquid Sacri homines Primateſque multi rogaſſent, ſeu diſſidium verita, ſeu vt ſuis inſeruiret affectibus, Regina, reſciſſis Actis ſororijs, Edictum quod Eduardo Rege latum erat, ne Rǒmano Pontifici poſthac obtemperaretur, paucis immutatis clauſulis, retulit ac reſtituit.

Edicitur in Anglia, ne Romano Pontifici poſthac vbi obtemperaretur.

De Iconomachiæ porrò negotio tunc quidem eo Senatu nihil eſt actum: verùm non multis interiectis diebus, populari inſolẽtia Diuûm Imagines omnes è templis ſunt refixæ ac dirutæ, excepta ſola figura Chriſti cruci affixi, quam domeſtico in ſacratio erectam reſeruauit Regina; ſicque femina (quam in Eccleſia nec loqui patitur Apoſtolus) Eccleſiæ Anglicanæ caput coli eſt iuſſa. Hæc Guicciardinus.

Quin, vt femina ſit Eccleſiæ Anglicanæ caput, ibi conſtitutum eſt.

Nonis Februarij Carolus Lotharingiæ Dux in vxorem ducit Claudiam, alteram Henrici Franciæ Regis filiam, dudum ſibi deſponſatam, nuptięque Pariſiis ſummo cum apparatu pompaque ſunt celebratæ. Menſe Ianuario de pace Regum Legati acturi ab vtraque parte iterùm conuenerant. Erant nodi, & non minimus ille de reſtituendo Anglis Caleto, quod Rex Philippus Anglis gratificaturus nǒ parum vrgebat, cùm Mercurius fortè interuenit, nuntium adferens, Eliſabetham Angliæ Reginam, veritam (quòd ſe Religione à pactoribus diſcrepare animo ſciret) ne eius legitima haberetur ratio, diuerſo in conciliabulo, interceſſore Caualcante Florentino, pacem cum Franciæ Rege conſtituiſſe, eique feciſſe » liberam poteſtatem vtendæ ciuitatis Caletenſis, ea ſummatim lege, vt » exacto octennio Britannos in poſſeſſionem veterem Rex reſtitueret. Sin » minùs, quingenties mille aureos appenderet; eaque vt ſarta tecta eſſent, » obſides interim daret quatuor ex Francica nobilitate, quos Regina optaſſet.

Tranſigit Anglia cum Franco de Caleto.

1559 ſet. His conuentis intellectis, cùm cetera ſatis inter Reges conuenirent, in deſperatiſſima vulgi ſpe, apud Cameraceſium optabilem Reip. pacem tertio Nonas Aprilis Legati fecerunt his præcipuis conditionibus: Pacis induciarumq́ue leges, quæ inter Reges eorumq́; prædeceſſores fuere initæ, ac quales eæ ad annum vſque 1551. permanſere, firmæ, ſtabiles, rataq́ue ſunto, niſi in quibus noua hac pactione aliter ſtatuitur. Pax firma, abſoluta, æternaque inter Philippum II. Hiſpaniarum, ac Henricum II. Francorum Regem, eorumq́ue Regna ditioneſq́ue quocumq; terrarum ſitas, ſubditoſq́ue cuiuſcumque generis ſexus ac conditionis eſto. Vterque Rex omnibus fœderibus, quæ ad alterius læſionem redundare poſſent, renuntiato. Vt Generale Chriſtianorum, ſacrorum profanorumq́; Procerum conuocetur habeaturq́ue Concilium, ortæque in Religione hereſes extinguantur, ratioque inferendi Turcis belli ineatur, vterq; Rex laborato. Subditi vltrò citroque liberè commeanto, mercaturam faciunto, portoria vectigaliaque vetera tantùm perſoluunto, priuilegiis ac immunitatibus ſolitis vtuntor. Sacræ profanæque conditionis homines ad bonorum poſſeſſionem, vt nunc ſunt, reuertuntor, Siculis, Neapolitanis ac Mediolanenſium exulibus exceptis. Rex Philippus Regi Henrico Fanum D. Quintini, Chaſtelettum, Hamam, quæque inde depédent, omniaque alia Franciciæ ditionis, ab anno 1551. à ſe aut Cæſare Carolo occupata, reſtituito. Rex Henricus Regi Philippo Theonuillam, Maricburgum, Iuoſam, Damuillerium, Mommedium, cum ijs quæ huc ſpectant, reddito, omniaque quæ à dicto anno in hunc vſq; diem Rex Henricus eiuſve Legati occupauere: neque licitum ſit, munitiones hinc inde factas diruere nec minuere, ſed tantùm è ſingulis commeatum, apparatumq́ue belli omnem liberè auferre. Ager ditionis dirutæ Terowanæ, quæq́ue eò ſpectant, Francici iuris eſto, ea tamen lege, vt numquam eodem in agro nec loco oppidum aut munitionem ædificare Regi Henrico nec eius ſucceſſoribus licitum ſit. Sacra bona Terowanenſia omnia æqua portione diuiduntor, vnaque pars Antiſtiti Fani D. Audomari, altera Antiſtiti Bolonienſi, impetrato conſenſu Summi Pontificis, conceduntor. Rex Henricus Eccleſiæ Leodienſi ciuitatem Lonenſem, Fraiſnenſem, ac Bullonenſem reddito. Ditio oppidumq́ue Heſdinum, quæq́ue ei debentur, Regi Philippo einſq́ue ſucceſſoribus in perpetuum maneto. Comitatus Fani diui Pauli Dominæ Tuteuillæ redditor. Comitatus Charoloij, quæq́ue eius ſunt iuris, Regi Philippo, vt ad ſucceſſores tranſmittat, reſtituitor, Regi tamen Henrico eiuſq; ſucceſſoribus patronali in eo manente iure. Duci Mantuano Marchionatus Monferrati abſolutè redditor; ſubditis tamen, quòd Regi Henrico adhæſerint, fraudi non eſto. Ciuitas Valentia ditionis Mediolanenſis, Arce non immi-

Demum Hiſpanus & Francus quoque conciliantur his legibus.

Curet vterq; extingui hæreſes, Concilij Generalis auctoritate.

Ab anno 1551. bello capta redduntur vtrimque eo ſtatu quo nunc ſunt.

Reddat Francus Eccleſiæ Leodienſi Bullonsiũ, Fraiſne, & Lonam.

,, minuta, euectis bellicis tormentis ac commeatu, Regi Philippo red- 1559
,, ditor. Genuenſes Rex Henricus in amicitiam admittito, omniaq́; quæ
,, in Italia Corſicaque eripuit, reſtituito, præteritæque defectiones Corſi-
,, cis apud Genuenſes incommodo ne ſunto. Rex Henricus vniuerſa di-
,, tione Senenſi abſolutè cedito. Nobiles ignobileſque, quamcumque hoc
,, bello partem ſunt ſecuti, indemnes ſunto. Rex Philippus Eliſabetham
,, Regis Henrici filiam natu maximam vxorem ducito, cum ea in dotem,
,, nomineque paternæ maternæque hereditatis ſemel quadringenta millia
,, aureorum liliorum accipito. Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux Mar-
,, garetam Francicam Regis Henrici ſororem vxorem ducito; cui illa in
,, dotem adferet Ducatum Berrij, fruitura tantùm ad vitam; qua de cauſa
,, Rex ei ſemel perſoluet trecenta aureorum liliorum millia. Altero poſt
,, publicatas pacis huius leges menſe, nuptias Sabaudus celebrato: quibus
,, abſolutis, ei Sabaudiæ ac Breſſæ Ducatus redditor. Tum etiam Comi-
,, tatus Bergeij, Veronnei, Moriennæ, Conocali, Tarentaſiæ, Barcelon-
,, nettæ, Principatus Pedemontis, Comitatus Aſtenſis, Marchionatus
,, Cheuræ, Dominium Langueſij, Galleréſij, Comitatus Nicææ ac Barræ,
,, omneſque ditiones, quas olim pater Carolus Sabaudus poſſedit, cum iis
,, quę aliqua ratione ad hęc pertinét, reſtituuntor, excepto Turino, Quier-
,, ſio, Pinerolo, Chinaio, ac Villanoua Aſtenſi, cum eorum finibus ac iuriſ-
,, dictionibus; quæ tamdiu Rex Henricus ſuis præſidiis obtinebit, donec
,, controuerſiæ inter Francorum Reges ac Sabaudiæ Duces iam olim mo-
,, tæ, fuerint ſopitæ: id verò vt proximo triennio fiat, Rex Henricus curato.
,, Rex Philippus ſimiliter Duci Sabaudiæ, quidquid in eius ditionibus
,, præſidio obtinet, exceptis Vercellis ac Aſta, ſtatim reddito; ea verò ſuo
,, ſumptu præſidiis obtineto, donec Rex Henricus quinque dicta oppida
,, retinuerit, nec diutiùs: interim Sabaudus in dictis oppidis nihilominùs
,, officia ſacra profanaque conferto, cenſuſque Ducales percipito, ac cum
,, vtroque Rege pacem amicitiámque colito. Reſtitutionem locorum, de
,, quibus his legibus eſt actum, hac ratione facito: Rex Henricus altero
,, menſe à die huius initi ac concluſi fœderis numerando, Sabaudo omnia
,, quæ ex fœderis formula debet cis ac vltra Alpes, Genuenſibus item in
,, Italia ac Corſica reddito, quatuor à Rege Philippo receptis obſidibus,
,, quos Rex Henricus nominabit; qui in eius poteſtate manebunt, donec
,, Rex Philippus à ſua deinde parte conditionibus ſatisfecerit; id autem fiat
,, intra proximum menſem, ex quo Rex Henricus fidem liberarit, tum ob-
,, ſides recipito. Hæc acta, tranſactáq; ac ſubſignata Cambreſij tertio No-
nas Aprilis à Ferdinando Aluareſio, Albæ Duce, Guilielmo Naſſauio
Orangij Principe, Ringomio Siluano Comite Malitano, Antonio Per-
renotto Antiſtite Attebatenſi, ac Viglio Zuichemio Præſide Arcani

Rex Philippus Franci filiam, Sabaudus ſororē uxores ducūto.

Vterq; Rex Sabaudo ablata, eidem reſtituito, tantùm pauca adhuc ad tempus in eorum manibus manento.

Prior Francus (acceptis tamen ab Hiſpano quos volet obſidibus) his legibus ſatisfacito.

1559 Concilij; à parte Francorum à Carolo Lotharingiæ Cardinale, Anna Mommorancio Franciæ Comeſtabili, Iacobo Albanio, Marchione Froſſacquij, Fani D. Andreæ Regulo Franciæ Mareſcalco, Ioanne Moruillerio Antiſtite Aureliano, Claudio Laubeſpina Hautherinę Domino, Regiis Conſiliariis. Paulò pòſt ipſi Reges ſubſcripſere, ſigillaq; maxima appendi iuſſere. Idem vtriuſque filius natu maximus, Carolus ac Franciſcus fecere. Mox Cambreſij ac Cametaci pax, ac deinceps per totum Belgium ac Franciam, incredibilibus hominum gaudiis ac triumphis publicatur. Exinde ſatisfaciendis conditionibus vtrimque ſe accinxere.

Publicatur vbiq; dicta pax incredibili omnium lætitia.

Rex Henricus, antequam loca promiſſa redderet, obſides, vt conuentum erat, à Rege Philippo petiit, accepitque Ducem Albanum, Ducem Arcuenſem, Principem Orangij, ac Comitem Egmondij; qui menſe Iunio huius anni in Franciam profecti, pacta coniugij inter Regem Philippum ac Eliſabetham Franciam inita, abſoluêre; deſponſaturque 9. Kalend. Iulij, ſtipulante Albano pro Rege Philippo, nuptięq; Regia magnificentia Pariſiis celebrantur, armato Egmondio cum ſponſa cubante. Sequentibus diebus equeſtri ludicro certamine Principes Proceresq; concurrunt. Decretum erat, vitandæ inuidiæ cauſa, Franci cum Francis, Belgæ cum Belgis ac Hiſpanis coucurrerent. Rex Henricus in armis exercitatiſſimus cum variis Franciæ Proceribus, multis confractis ingenti concurſu haſtis, vires ſumma ſpectantium cum laude ſępiùs demonſtrarat. Poſtremò Gabrielem Mongomerij Baronem ad concurſum cogẽs, cùm vterque haſtam ſummo honore in concurrentis pectus confregiſſęt, euenit, vt diſſilientis ruptæ lanceæ fruſtum in dextrum Regis oculum per caſſidis foramina, oculis ſeruientia, ſeu illam ipſam caſſidis feneſtram non ſatis clauſam, curſus violentia adactum, ferè ad cerebrum penetraret, adeoque grauiter membranas cerebrum obuoluentes vulneraret, vt vndecimo pòſt die, ſeptimo nimirum Idus Iulij, ætatis anno quadrageſimo ſecundo, ſummo omnium cum luctu è viuis diſcederet, ad extremum vſque ſpiritum integris vſus ſenſibus. Quin vocatis ante mortem in cubiculum Emanuele Philiberto Sabaudiæ Duce ſororeque Margareta, iungi eos à Sacerdote, ſe inſpiciente audienteque, iuſſit; omnia ei in Sabaudia ac Pedemonte, ſecundùm initę pacis formulam, reſtitui præcepit. Rex Philippus, de ſoceri Regis infelici caſu certior factus, ſtatim Pariſios mittit Andream Veſalium Medicorum ac Chirurgorum eius temporis facilè Principem. Sed contra letale vulnus ars nec ſolertia humana quidquam valuit. Idibus Auguſti ad Fanum D. Dionyſij Rex perlatus, iuxta prædeceſſores ſepelitur. Decimo octauo Auguſti Romæ obiit Pontifex Paulus IV. De eius morte ſic Guicciardinus: Tertio Idus Sextiles Romæ Paulus IV. Pontif. Max. in viuis eſſe deſijt.

Deſponſatur ſolemni pompa Eliſabetha Francica Regi Hiſpaniarũ.

Henricus Franciæ Rex in haſtiludio vulneratur.

Vndecimo poſteà die ex vulnere moritur.

deſijt. Quo onere ſubleuatus Romanus populus, & vniuerſa ditio eius 1559
ſubiecta imperio, miris modis exultabat: nec enim ſolũ propter nimiùm
acerbam illam hæreſum inſpectionem, Inquiſitionémque, quam ipſe in-
ſtituiſſet, verùm etiam propter bella, propter exactiones, propter inſolen-
tiam ac nimiam quamdam in Repub. agnatorum licentiam, eo Pontifi-
ce, vniuerſæ Clientum Eccleſiæ opes ſupra modum erant depreſſæ. Ita il-
le. Sufficitur illi demum menſe Decembri ipſis Ieſu Chriſti Natalitiis *Decedit & Pontifex Paulus IV. ſuccedente Pio IV.*
feſtis Ioannes Angelus Medelinus, Marchionis Marignani, viri ſtrennè
ſæpè antè commemorati, nunc paulò antè mortui, frater germanus; aſ-
ſumptóque nomine Pij Quarti, mox Carolum Caraffam Cardinalem
in carcerem conijci, conuictúmque de ingentibus ſacrilegiis, furtis, aliiſ-
que facinoribus, in carcere ſtrangulari iubet. Hactenus ferè Pontus Heu-
terus. Exinde Florentius Vanderhaer per annos aliquot ſuccedet. Pace
(inquit ille) conſtituta, Rex Catholicus, quòd Cæſarem patrem menſe *Parat Rex Philippus proficiſci in Hiſpanias, & quare.*
Septembri amiſerat, quòd de Africanis præſidiis, Hiſpaniæque occultis
motibus timebat, Hiſpanias cogitabat. Ad menſem Iulium Conuen-
tum Prouinciarum Ordinibus atque inaurati Velleris Equitibus Gan-
dauum indixerat: antè enim quàm Zelandiâ in Hiſpaniam nauigaret, *Indicit in eam rem Gandaui Comitia Ordinum, & Equitũ Aurei velleris.*
ſufficere in locum demortuorum equitum nouos Equites cupiebat, Or-
dinibuſque de ſua profectione, de Parmenſi Ducíſſa à ſe ad regimen
Prouinciarum delecta, de Religione, ceteriſq; de rebus loqui conſtitue-
rat. Poſtremus Aurei velleris Conuentus Antuerpiæ fuerat habitus an-
no 1555. Poſt eum diem mortui erant Equites quatuordecim. Super-
erant triginta duo notiores Belgis hi, hocque ordine adſcripti: Ferdinan-
dus Imp. Carolus Hiſpaniarum Princeps, Maximilianus Auſtrius Boë- *Ordo & nomina Equitum præcipuorum tunc viuentium.*
miæ Rex, Philibertus Sabaudiæ Dux, Ferdinandus à Toledo Dux Albæ,
Coſmus Medices Dux Florẽtiæ, Octauius Farneſius Dux Parmæ, Petrus
Erneſtus Comes Mansfeldij, Ioannes Comes Boſſuti, Lamotallus Co-
mes Egmondanus, Ioannes à Ligne Comes Arenbergij, Ioannes Lanoius
D. Molembaſij, Philippus Croius Dux Arſchoti, Carolus Baro Barlay-
montij, Philippus à Staucle D. Glaionij, Carolus Brimæus Comes Me-
ghemi, Philippus Mommorãcius Comes Homę, Ioannes Marchio Ber-
genſis, Guilielmus Naſſouius Princeps Orangij, Ioannes Comes Friſiæ
Orientalis. Iſtis allecti hoc conuentu hi: Franciſcus Franciæ Rex Dux *Creantur eo conuentu & hi Equites.*
Vrbini, M. Antonius Colomna Dux Paliani, D. Aſſicourtij, D. Tour-
coignij, Marchio Rentei, Dominus Montignei, Comes Lignij, Anto-
nius Lalaignius, Comes Hoochſtratanus. Conuentu hoc veteri ac ſo-
lemnĩ ritu peracto, cum Prouinciarum Delegatis agere Rex cœpit. Ver-
ba Regis nomine in eam ſententiam facit Epiſcopus Atrebatenſis, vt de
Regis in optimos ſubditos præclara voluntate nonnulla prolocutus, li-
bentiſſi-

1559 bentiſſimè manſurum fuiſſe in Belgio Regem oſtenderet; ſi non ex Hi- «

Oratio Regis nonnunc ad Ordines habita.

ſpaniarum neceſſitates fuiſſent exortæ, quibus ſubueniri, niſi Rege præ- «
ſente, non poſſet. Ducem Sabaudiæ ſupremam Belgij Præfecturam præ- «
clarè adminiſtraſſe; curanda nunc tandem illi propria. Optaſſe Regem «

Conſtituitur ab eo Ducissa Parmenſis Belgij Gubernatrix.

vti filium ex Hiſpaniis accerſitum ſummæ rei præficere liceret, multas «
extitiſſe cauſas, cur id ante ſuum in Hiſpanias reditum facere Rex minùs «
potuerit. Diu itaque hac de re cogitantem in eam ſententiam Regem «
diſceſſiſſe, vti Ducem Parmæ ſororem ſuam Belgam natam coràm aſſi- «
dentem Duci Sabaudiæ ſubſtitueret. Darent itaque operam Ordines, «
vti quo Regem oporteret, eo Dux Parmæ obſequio coleretur. Tum in «
eum ſermonem Atrebatenſis eſt ingreſſus: Vicinarum ditionum cõplu- «
res nouis de Religione diſſidiis laborare; non poſſe non eorum Regem «
meminiſſe, quæ diſcedens Cæſar, audientibus Ordinibus imperaſſet, qui- «
buſque de rebus moriens teſtamento ſtudioſè cauiſſet: Parmenſi itaque «

Vult Rex tam Parmenſi quã Ordines coercendis hæreticis diligenter aduigilent.

id Regem imperaſſe, Religionem Catholicam tueretur, eáſque leges ex- «
actè obſeruaret, quibus de hæreticis coërcendis Cæſar atque Rex cauiſ- «
ſent; velle vti & Ordines huius quoq; in ſe rei curam ſuſciperent. Poſtre- «
mò, quòd ſibi maioribúſque obſequentes ſemper extitiſſent, quòd pecu- «
nias liberaliter contuliſſent, magnas pro hiſce Regem habere gratias, li- «
bentiſſiméque, cùm id rerum neceſſitas flagitabit, in has Prouincias re- «
diturum. Hæc præcipuè Atrebatenſis. Vulgus iactat, promiſiſſe ſingulis «
ſeptennijs reuerſurum in Belgium Regem; ſed nec ipſe Metrius, nec

Querimonia contra Regem & Hiſpanos tunc vulgò iactata.

quiſquam, quem legi, id habet. Iam diu erat muſſitatio, plus apud Re-
gem in Hiſpaniis natum & educatum Hiſpanos poſſe, (verba ſunt Van-
derharij) quàm vel Cæſar iis tribuiſſet, vel Belgarum meritis conueni-
ret. Cæſarem Belgis Belgam, Hiſpanis Hiſpanum, Germanis Germa-
num, Italis Italum extitiſſe: Regem contrà vniuerſis ſemper eſſe Hiſpa-
num, miniſtriſque Hiſpanis quàm ceteris vti libentiùs; multa Hiſpanos
in Belgas dicere, quæ ferre ingenuos homines non oporteret; offenſúm-
que aliquando iis ſermonibus Cæſarem, Regi, Orangio Boſſutióque
præſentibus, dixiſſe futurum (ni caueat) vt Hiſpanorum conſiliis res
Belgica ſubuertatur. Accedebat nunc, (quod Belgio turpiſſimum vi-
deretur futurum) vti Comitem Feriæ, Secretarios Vergam & Eraſo, eo
ſit cum imperio Rex relicturus, vt niſi iis auctoribus conſtitui de Repu-

Rogantur, & dicunt Ordines ſinguli ſuã ſententiam.

blica res nulla poſſet. Rogati itaque Ordines Regi vt reſponderent, eas
ſinguli ſententias dicunt; Rogandum eſſe Regem, peregrinum vti mili-
tem Belgio educat; præſidiis non niſi Belgicis vtatur; cõſiliis de Repub.
peregrinos non adhibeat. Menſis itaq; Auguſti die ſeptimo, cùm in eam
quam dicebamus ſententiam Ordinibus Rex eſſet locutus, tum Borlu-
tius, vrbis Gandauenſis Penſionarius, pro toto eo conuentu Regi rem
propo-

,, proponit, peregrinæ militiæ incommoda atque mala commemorat, 1559
,, Theonuillam, Marieburgum, deſerta ab inquilinis oppida præſidiario-
,, rum Hiſpanorum inſolentia oſtendit, Belgicorum militum fidem mul-
,, tis exemplis docet. Rogare itaque Ordines vti Cæſaris exemplo muni-
,, tionibus peregrinos deducat, ea loca Belgis committat. Hinc in eum ſer-
,, monem Borlutus ingreditur, alienum futurum à vetere forma Reipub.
,, indignum Belgarum fide atque virtute, ſi peregrinos homines ad publi-
,, carum rerum curam Rex ſit adhibiturus: poſtulare itaque Ordines, vti
,, ne rem eam Rex committeret, quæ Regi inutilis, genti Belgicæ oppro-
,, brio ſit futura. Quæ cùm Borlutus dixiſſet, ſubiratum (vti homines ſuſpicabantur) de ſede Regem ſurrexiſſe accepimus (ait idem Auctor) atque eo digreſſo, in eam ſententiam locutum Ducem Sabaudiæ, vt Ordinibus peregrinę militiæ diſceſſum polliceretur, verbis nihilominùs eos leniter increparit, qui de Regis voluntate aliter vel ſentirent vel loquerentur, quàm illius in Belgas præclarum ſtudium mereretur. Conſtituti hi Prouinciarum Belgicarum Rectores: Petrus Erneſtus Mansfeldiæ Comes, Ducatus Lutzenburgenſis Legatus ſeu Rector: Carolus Brimeus Comes Meghemi, Geldrię & Zutphanię: Lamoralius Comes Egmondanus, Flandrię & Arteſiæ: Guilielmus Naſſouius Orangię Princeps, Hollandiæ, Zelandiæ, & Vltraiectinæ ditionis: Ioannes à Bergis, Marchio Bergæ ad Zomam, Hannoniæ, Valencenæ & Cameraceſij: Florentius Mommorancius, Dominus Montigny, Hornani frater, Tornaci & Tornaceſij: Ioannes Mommorancius Dominus Courtirij, Inſularum, Duaci & Orchinij; Ioannes à Ligne Comes Arenbergij, Friſiæ & Tranſiſulaniæ: Carolus Barlaymontius, ditionis Namurcenſis: Ioannes Comes Friſiæ Orientalis, ditionum Tranſmoſanarum: Comes Hornanus, Ammiralis ſeu Præfectus maris, eratque cum Rege in Hiſpaniam profecturus. Brabantiæ, Mechlinięque, veteri inſtituto nullus datus eſt Præfectus; quòd hîc ipſa ſuprema Præfectura eſſet, niſi quòd Antonio Lalaignio Hoochſtratæ Comiti, Mechlinienſis ciuitatis cura ex parte fuerit commiſſa. Ita Rex Gandauo in Zelandiam contendit, comitantibus omnibus Belgarum Proceribus, Ordinúmque Legatis; commodámque nactus tempeſtatem, 6. Kalendas Septembris nauem conſcendit, paucíſque diebus Laredum Cantabriæ oppidum, vno continenter afflante Aquilone, appulit.

Orant Regem, quatenus demiſſis peregrinis, ipſis Belgis oppida & Arces committant.

Pollicetur Rex diſceſſum peregrina militia, irato tamen ſimilis.

Nominat omnes Belgas, qui Prouinciis ſinguli præſint.

Nauigat in Hiſpaniam.

ANNALIVM BRABANTIÆ TOTIVSQ. BELGII
TOMI PRIMI ET SECVNDI FINIS.

INDEX RERVM
IN
ANNALIVM
B'RABANTIAE
TOTIVSQVE BELGII
TOMVM PRIMVM ET SECVNDVM.

Numerus paginam, littera a *principium*, b *medium*, c *finem paginæ*, *deſignant.*

AARON Rex Perſarum mittit Carolo Magno Imperatori elephantem & alia munera. 52.c, 55.b
Abbas S. Bertini à Brugenſibus capitur. 473 c
Abbatum electiones quęnam & qualiter Henrico IV. Imp. à Calliſto Papa conceſſæ. 209.b,c.
Abbatia de Aquis Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Abbatiarum inuaſores cauſæ multorum malorum in Galliis. 74.c
Abbenbrouckius à Maximiliano, Romanorum Rege, Eques creatur. 469. b
Abbo donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Abbo Floriacenſis Abbas errorem de mundo tunc interituro & Iudicio vniuerſali futuro, confutat. 162.b
Abdirama Saracenorum Rex Eudoni aduerſus Carolum Martellum ſuppetias ferens, cum trecentis octoginta millibus perimitur. 31.b,c
Abdiramam Saracenorum Rex Gerundam Hiſpaniæ inuadit. 65.b
Abrotidæ pagos Tranſalbianos à Carolo Magno obtinent. 50.a. 53.a
à Godefrido Danorum Rege bello petuntur. 55.b,c
Abulaz Rex Hiſpaniæ pacem cum Carolo Magno Imp. init. 56.b
Acon à Chriſtianis expugnata. 253.a
Ada Theodorici Hollandiæ Comitis filia Ludouico Comiti Loſſenſi nubit. 240.b
Adalbero, ſiue Albero, frater Godefridi Barbati, eligitur Epiſcopus Leodienſis. 208.c
variè audatur. ibidem.
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 211.a
Adalbero Geldriæ Comitis filius Leodienſis Epiſcopus creatur. 212.c
S Lamberti ope Bullonium caſtrum Raginoldo adimit. 217.a
Adalbertus cum fratribus aduerſus Eberhardum eiuſque fratres ad pugnam procedit. 121.b
Epiſcopium VVirzburgenſe depopulatur. ibid.
à Ludouico Imp. captus, capitis reus agitur. ibid. c
Adalgiſus Hibernus qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Adalgiſus filius Deſiderij Longobardorum Regis, patre à Carolo Magno capto, Conſtantinopolim fugit. 48.a
Adalhardus Comes Carlomanno defuncto Caroli partes ſequitur. 46 a
Adalhardus cum fratribus aduerſus Eberhardum eiuſq; fratres dimicãs captus decollatur. 121.b
Adelfonſus Magnus Gallęciæ in Hiſpania Rex quando claruerit. 100.a
Garſiæ filio Regnum cedit. 129.c
ſub eo vt Dux exercitus militans, præclaram de Mauris victoriam reportat. 130.a
Adela filia Lantgrauij Thuringiæ Henrico II. Brabantiæ Principi XXII. nubit. 182.a
ipſa cum duobus filiis Henrico & Godefrido Affligemenſem locum ad extruendum inibi

Monaſterium libertate donat. 595.a
Adela, aliàs Adelicia, ſiue Atheleida, Godefridi Ducis filia, Hērico Anglorū Regi nubit. 208.e
Adelbertus Bremenſis Archiepiſcopus Henrico Regi puero aſſentando, quantæ apud ipſum auctoritatis fuerit. 186.a
Adelbertus, ſiue Albertus, Tuſciæ Comes Romam inuadens, Ioannem VIII. Pontificēm cuſtodiæ mandat. 96.a,b
Optimates Romanotum Carlomanno fidelitatem iurare cogit. ibid.b
Adelhardus Corbeienſis quis qualiſve fuerit. 45.c,46.a
coniurationis in Ludouicum Imp. inſimulatus in exilium mittitur. 62.e
ab eodem reuocatur. 64 b
Ado cum fratribus Radone & Dadone quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium erigit. ibid.
Ado affinis Pipini Regis Francorum Mechliniam ab eodem dono accipit. 39.a
S Rumoldum perhumanè hoſpitio excipit. ibidem.b.
cuius benedictione ex priùs ſterili ei filius naſcitur. ibid.
Ado Viennenſis quando floruerit. 72.c.79.e
Adobodriti defectionem molientes à Ludouico Lotharij Imp. fratre domiti. 72.b
Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus pacem inter Theodoricum Epiſcopum Vltraiectinum & Comites Hollandiæ & Geldriæ componit. 239.a
Philippum Imp. coronans, à Pontifice ſacris amouetur. 240.b,c
Adolphus Leodienſis Epiſcopus Haram ſiue Harne Falcoburgenſis agri caſtrum euertit. 306.c. 307.b
terram Regis Bohemiæ in Comitatu Lutzenburgenſi vaſtat. 307.b.
Bouiniam obſidet. 308.a
in Leodienſes bellum parat. 309.a
Adolphus Burgundus Belgij Admiralius. 543.b
Adolphus Cliuius, Præfectus Atrebatenſium. 450.b
è ſacro Fonte nomine Cæſaris ſuſcipit Philippum I. filium Maximiliani. 453.c
Adolphus Gelder, patrem Arnoldum integro ſexennio captiuum detinet. 437.c
à patre propter eà, vendito Ducatu Carolo Audaci, exheredatur. ibid.
ad perpetuos carceres damnatur. ibid.
è carcere Cortracenſi eductus, Flandris, in bellum cōtra Gallos prodituris, præficitur. 451.b
ad Tornacum in pugna occiditur. ibid.c
Adolphus Holſatiæ Comes nouas colonias ex Brabantia & vicinis locis in Vandaliam ac Vagriam ducit. 225.a
Adolphus Montenſis Comes ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.a
ius ſuum ad Limburgenſem Comitatum Ioanni Brabantiæ Duci vendit. 284.b
Adolphus Naſſauius renuntiatus Rex Romanorum. 288.c
cum Guidone Flandriæ Comite, Eduardo Angliæ Rege & aliis cōtra Philippum Pulchrum fœdus init. 292.b
ne Flandro auxilietur, immenſo auri pondere à Francorum Rege corrumpitur. 293 a
ab Alberto Auſtriæ Duce in prælio occiditur. 293. a,c.
Adolphus Naſſauius à Visba Geldriæ ac Zutphaniæ Gubernator à Maximiliano conſtituitur. 457. c.
Adolphus Rauaſtainius à filio Philippo Sluſam intrare non permittitur. 487 c
moritur. 488.a
Adolphus à VValdech Hugoni in Epiſcopatu Leodienſi ſufficitur. 294.b
moritur, ſed non ſine veneni ſuſpicione. 295.a
Adrianus II. Nicolao in Pōtificatu ſuccedit. 86.a
Lotharium Regem Romam venientem honorificè excipit. ibid b
eumdem & ſequaces eius omnes inter Miſſarum ſolemnia grauiter obteſtatur. ibid.c
Carolum Caluum à Lotharingiæ inuaſione fruſtrà dehortatur. 87.c
iterùm pro iure Ludouici Imp. apud patruos eius inſtat. 88.c
imò excommunicationem minatur, ſed paruo cum fructu. 90.a
Adrianus IV. Anaſtaſio IV. in Pontificatu ſuccedit. 223.a
Adrianus Florentij Cardinalis, à Carolo Auſtriaco, Rege, Hiſpaniæ Prorex creatur. 547.b
rebelles Hiſpanos comprimere aggreditur. ibid.
Fonſecç, vt contra rebelles exercitum ducat, iniungit. 548.c *vide* Antonius Fonſeca.
ab Hiſpanis rebellibus Valledoleto fugatur. 549.b
ab eiſdem capitur. ibid.
euadit. ibid.
Adrianus Lickerkius aſtu Raſſinghemium Viluordienſi è carcere educit. 471.c.472.a
Gandenſes ad rebellionem inſtigat. 472.a
multa mendacia in Rom. Regem Maximilianum ſpargit. ibid.
fit Gandauenſium rebellium ductor. ibid.b
Adrianus Reuſſij Comes Picardiā inuadit. 603.b
Peronam obſidet. ibid.c
eam reliquit. ibid.
Adrianus Vilainus. *vide* Raſſinghemius.
Aduentius Metenſium Epiſcopus quale commentum Lothario Theutbergam repudiare ſatagenti ſuggeſſerit. 83.b,c
Lotharij nomine ad Nicolaūm Papam litteras ſcribit, eumdemq; in omnibus Pontificis iuſſis obedire aſſeuerat. 85.c
Ægidius Bertholdus Auguſtinianorum Monaſteriū Mechliniç extrui cœptū perfecit. 268.a
Ægidius Buſlidius, Archiepiſcopus Biſuntinus, Philippi Auſtriaci in Galliam Legatus. 505.b
moritur. 507.c
Ægidius Chronographus Leodienſis quando ſcripſerit. 168.b

Ægidius

Ægidins Lenantius fœdè Lutzenburgum Gallo tradit. 631.a
Ægidius ex Limingis à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Ægidius Poſtellanus capite plectitur, & quare. 416.b
Ægidius Kegel, Patricius Bruxellenſis, in exſilium mittitur. 394.b
Ægyptus à Saracenis Heraclio eripitur. 10.a
Ælfredus Gitronem Danorum Regem bello ſuperans, eumdem Chriſtianum efficit. 100.a
Æmegardis mater Pipini de Landis I. Brabantiæ Principis. 2.a
Afflıgemenſe Monaſterium Brabantiæ quando & à quo erigi cœptum. 194.b
eius primus Abbas Fulgentius eligitur & conſecratur. 195.b
à Godefrido Bullonio multis donis affectum. 203.b
item à Godefrido Barbato. 215.c
nec non ab Henrico Godefridi Barbati filio. 214.c, 216.a
à Flandris exuſtum. 314.c
à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſum. 334.b
Afri à Carolo V. cæduntur. 600.c
Afriea quando & quo modo à Saracenis planè ſubiugata. 27.b,c
Agapitus Papa, ad decidendam Artaldi & Hugonis de Rhemenſi Epiſcopatu contendentium cauſam, Engelheimenſem Synodum conuocari iubet. 138.c
excommunicationem in Hugonem intruſum & Hugonem Principem à Synodo latam confirmat. 139.a,b
Agidora fluuius, ſuperque eum Francorum & Danorum pax firmata. 56.b
Agilfridus Leodienſis Epiſcopus Deſiderium Longobardorum Regem cum ſuis à Carolo Magno relegatum excipit. 48.b
Agilolfus Epiſcopus Colonienſis pro Plectrudis legitimis filiis apud Pipinum intercedens repulſam patitur. 26.c
Agilulphus Hasbaniæ Comes, parens S. Bauonis. 8.a
Agnes VVilhelmi Pictauiẽſis Comitis filia, Henrici Imp. coniux, à Clemente II. Imperatrix coronatur. 181.a
marito defuncto in Regni negotiis Henrici Auguſtenſis Epiſcopi conſilio plurimùm vtẽs, inceſti amoris ſuſpicionem incurrit. 185.c
Aimeriæ Regulus, Caroli V. Imp. cliens, à Roberto Marcano armis impetitur. 553.b
à Carolo V. ſuppetias petit & accipit. ibid.
Aimoïnus Hiſtoricus quando & vbi claruerit. a.c. 80.a
quouſque Hiſtoriam ſuam perduxerit. 107.a
Alapia Cœleſyriæ vrbs Chriſtianis, Principibus inteſtinis odiis diſſidentibus, à Saladino adempta. 230.a
Alamanni à Carolo Martello ſubacti. 31.b
rebellantes à Pipino & Carlomanno comprimuntur. 36.c
Alamannia ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
Alardus Sadelarius Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis laceratur. 351.b
Alareus Præpoſitus Louanienſis Lilloum pagum à vi fluminis vindicat. 321.b
Alba capitia à Louanienſibus tumultuantibus quando aſſumpta. 348.c
Albarum Sororum Cœnobium Antuerpię à quo & quando erigi cœptum. 328.a
Albericus Megingandum Comitem Oddonis nepotem dolo interimit. 115.c
Albertus Rudolfi Auſtriaci Imp. filius, fratri Rudolfo in Ducatu Auſtriæ ſuccedit. 281.c
cum Guidone Flandriæ Comite aduerſus Philippum Pulchrum Francorum Regem fœdus init. 292.b
à Francorum Rege immenſo auri pondere cõductus Adolpho Imp. bellum infert. 293.a,b
Aquiſgranum obſidet. ibid.b
eumdem prope Alzheim prælio ſuperat. ibid.c
Imperatur eligitur. ibid.
vbi & à quo interemptus. 299.c
Albertus Bauarus cędem Ioannis Angiani magna pecunia redimit. 342.c
Albertus Brandeburgicus, à Cæſaris Caroli partibus ſtans, à Ioanne Saxone Electore capitur. 645.a
Mauritio Saxoni contra Cæſarem Carolum ſe iungit. 664.b
pòſt Cæſari reconciliatur. 668.a
à Gallo, quòd Cæſari eſſet reconciliatus, ad necem quæritur. ibid.
eidem inſignem cladem infert. ibid.b
in Germania motus ciet, & Norimbergiis bellum infert. 670.b
contra eum aliqui Germaniæ Principes fœdus ſanciunt. ibid.
Brunſvvicanos & Frãcones depopulatur. ibid.c
ad Saxoniæ fines contendit. ibid.
cruento pręlio fugatur. 671.a
iterùm, collectis viribus, tumultuari incipit. 672.a
accepta alia clade, dennò fugatur. ibid.
nondũ quietus, à Senatu Imperij anteà proſcriptus, demũ à Carolo V. Imp. proſcribitur. 673.c
inſigni clade ab Henrico Brunſvvichio afficitur. ibid.
in Franciam fugit. ibid.
inglorius obit. 674.a
Albertus Hollandię Comes filium ſuum Guilielmum eiuſque ſocios armis perſequitur. 363.c
ob detentum Siluæducis Dominum Verę Brabantinorum lanas detinet. 368.b
Albertus filius Godefridi III. Comitis Louanienſis ex Margareta Limburgenſis Comitis filia. 230.b
eligitur Epiſcopus Leodienſis. 235.a
ab Henrico Imp. quidem reijcitur, à Cæleſtino tamen Papa confirmatur. ibid.a,b
à VVilhelmo Archiepiſcopo Rhemenſi conſecratur.

cratur. ibid.b
crudeliter à ſicariis oecatur. ibid.b,c
eius necem vlciſeuntur frater & auuoculus. ibid.e
Albertus Meckelburgicus Maoritio Saxooi contra Cæſarem Carolum ſe iungit. 664.b
Albertus Mogunt. Arehiep. Electoꝛ Carolum Auſtriacum pro Imperatore futuro commendar. 545.c
Albertus Namureenſis Richildi Balduini Montenſis viduæ aduerſus Robertum belligeranti fert ſuppetias. 191.b
Albertus Saxo, vir militiæ peritiſſimus, in Belgio, Cæſare Frederico Germaniam repeteote, relinquitur. 478.a
Harlemum venit, ibique aliquot ſeditioſos vltimo ſupplicio afficir. 485.b
Arſchotum pro Maximiliaoo Rom. Rege capit. 479.c
Thenas Brabantiæ capit & diripit. 480.c
capto Mootfortio oppido, ipſum Montfortium coërcet. 482.c
Ziriekſæam carè mulctat. 483.a
militem, io imaginem Chriſti iniurium, quatuor io partes diſſectum necari iubet. 486.b,c
Sluſam obſidere à Philippo Archiduce iubetur. ibid.c
eam variè premit, & aliquantam à Sluſenſibus cladem accipit. 487.c.488.a
cum Cliuio pacem ſaneit, & Sluſam deditione accipit. 488.b
à Sciringanis, Friſiæ factioſis, Princeps eligitur. 498.c
à Cæſare & Philippo II. qoòd ei multam pecuniam deberent, admittitur. ibid.
titulus Gubernatoris Friſiæ ei, cooditiooibus quibuſdam additis, conceditur. ibid.
eius nomine Scaubergius inauguratur. 499.a
Groningani ei ſe opponunt. ibid.
Leuvvardij eum etiam reijciunt. ibid.
qoos per Scaubergium ad obedientiã cogit. ibi.
arcem Leuvvardiæ extruit. ibid.b
ei ſe Etzardus Ouerendæ Comes clàm iungit. ibid.
forma iuramẽti, quo ſe Friſiis obſtrinxit. 500.c
auxiliares è Germania accipit copias. 502.a
Grooinganos obſidet. ibid.e
tormenti globo vulneratur. ibid.
pacem, iotercedente Legato Cæſaris, cum Friſiis ſancit. 503.a
ex vulnere moritur. ibid.b
ei ſuecedit Georgius, filius natu maior. ibid.
Albertus Stadenſis quouſque Chronicon ſuum perduxerit. 160.b
Albinus, ſeu Alcuinus, de Britanoia, præceptor fuit Caroli Magni Imp. 58.a
Albinus Comes & Odo Bellouacenſis Epiſcopus à Ludouico Balbo iam moribundo cum inſignibus Regiis ad filium eius ablegaotur. 99.c
Albis Saxoniæ fluuius. 49.c
eius accolæ ob frequentes rebelliones aliò tranſlati. ibid.
Alehſridus filius Oſuui Regis Aoglorum, Catholieorum ſententiæ de tempore Paſchatis celebrandi inhæret. 19.a,b
B. Aldegoodis Malbodij quieſcit. 58.c
Aldenarda per Arnulphum Topareham Scornacenſem Gandenſibus adempta. 356.c
Aldenburgi campanæ per ſe ſonaot in ſepulturam hominis fame mortui. 185.c
Aldenhouia à Brabaotis capitur. 366.b
Aleida, Godeſridi Barbati filia, Anglorum Regi oubit. 214.b
Aleida Alberti Comitis Hollandiæ coocubina occiditur. 363.c
Aleidis, ſiue Adelheidis, Hugonis Burguodiæ Ducis filia, Henrieo VI. Brabantiæ Duci oupſit. 256.258.a
quos ei liberos pepererit. 267.c
XXX. Brabantiæ Princeps pro liberis. 268.b
Ioaonem ſecundo genitum Ducatui præficere conanti, ſe Arnoldus VVeſemaliæ Baro ciueſque Louaoienſes opponunt. ibid.c
eius effigies. 269
cur in ſerie Principum ponatur. 270.b
Monaſterium Prędicatorum Louanij voà eum marito extruxit. 271.b
ei à D. Thoma Aquinate ad varias quæſtiones reſpondetur. ibid. & ſeqq.
ei Louanienſes reconeiliantur. 268.c.273.b,c
Alexander II. Papa, qui & Aoſelmus, moritur. 191.c
Alexander III. Papa Fredericum Barbatoſſam pœnitentem Venetiis ſuſcipit, & ab excommunieationis vioculo abſoluit. 229.a
Alexander Arehidiacoous & Sacriſta de Epiſeopatu Leodieoſi eum Frederico cõtendit. 207.c. 208.a
cum Godeſrido Barbato bellum gerens, eundem ſuperat. 211.c
Simooiæ à ſuis accuſatus, mœrore extinguitur. 212.c
Alexander Leodienſis Epiſeopus io expeditiooe Italica Frederici Imp. moritur. 227.b
Alexander Medieæus Hetruriæ Dux à Carolo V. Imp. renuociatur. 585.a
ei Margareta, filia eiuſdem ootha, deſpondetor. ibid.
Alfeim villa S. VVillibrordo oblata. 26.a
Alſooſus Caſtellæ & Legionis Rex, à quibuſdam Romanorum Rex creatur. 266.b
quamdiu oomen illud geſſerit. ibid.
Alfonſus Daualus inſignis belli Dux moritur. 638.a. vide Piſcarius.
Algerium Africæ latronum ſpelunca à Carolo V. Imp. obſidetur. 620.a,b,c
Allouinus Bauo qualis fuerit, & quando vixerit. 8.a
Alneoſe Monaſterium quando & à quo exſtructum. 223 a
Aloſtani à Theodorico Heuernæ & Dixmudæ Domiooꝛ continuis excurſiooibus vexantur. 236.b
à Martino Suaurço hoſtiliter impetũtur. 464.b

in

in eum erumpentes, in oppidum repelluntur. ibid.
Aloſtanus Comitatus Roberto Flandro aſſignatus. 186.b
feudum eſt Imperij. 245.c
Aloſtum à Martino Suanræo expugnatur. 463.b
Alpais pellex Pipini Herſtalli. 23 b
poculum benedictionis loco ſibi à Lamberto tradi fruſtrà exop[illegible] ibid.c
Orpij in Monaſterio pœnitet, Hugardienſeque collegium fundat. 25.b
qua conditione Geldoniam Comitatum ſuum Principi Brabantiæ tranſcripſerit. ibid.
Altare S. Sebaſtiani in baſilica S. Petri ad Vincula qua occaſione & quando erectum. 20.a
Altare portatile S. Vulfranni in Fontanellæ Monaſterio religioſè ſeruatur. 24 c
Alternacum, ſiue Aternacum, caſtellum, colloquio inter Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum ibi habito celebre. 82 b
Altus Mons Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
prope Alzheim Adolphus Naſſauius Imper. cruento prælio vincitur, & occiditur. 293 b.c
S. Amandus Epiſcopus Traiectenſis, ſeu Tungrenſis, filium Dagoberti Regis, quem ex Ragnetrude procreauit, baptizat. 4.a
quando floruerit. 7.c
eius inſtinctu Monaſterium Niuellenſe ab Itta Pipini de Landis coniuge fundatur. 10.c. 13.b
Epiſcopatu Tungrenſi iniquè extruſus, Chriſtum circumquaque annuntians, tandem in Elnonenſi Monaſterio moritur. 16.a
Ambianenſis pagus à Nortmannis vaſtatur. 128.c
Ambianum à Nortmannis occupatum. 104.b
ab Hugone Comite obſidetur. 132.b
Ambroſius Comes Parmenſis ab Arnolpho Rege ſuſpendio necatur. 117.b
Amelius de Bouegniſtier Namurcenſes Hasbaniam incurſantes egregiè excipit. 308.b
Amersfortium à Roſſemio ſtratagemate capitur. 627.a
Amſtelodami ſuburbia & aliquot naues à Carolo Geldro exuruntur. 527.b
ibidem Anabaptiſtæ inſoleſcunt. vide Anabaptiſtæ.
Anabaptiſtæ Monaſterium, VVeſtfaliæ ciuitatem primariam, eiecto Antiſtite, occupant. 593.b
Flandriâ Hollandiâque pelluntur. ibid.
ad ſocios ſcribunt, & Monaſterium eos conuocant. ibid.
Senatum ibi è ſuis legunt. ibid.c
templa ſacellaque diruunt. ibid.
diuino ſe Spiritu agi dicunt. ibid.
pellunt vrbe, qui Anabaptiſmum abhorrent. ibidem.
ex Hollandia alios aduocant. ibid.
Monaſterium, nouam vocant Ieruſalem. ibid.
ad 30000. ex VVaterlandia illuc tēdunt 594.a
in Tranſiſulania variè cæduntur & interficiuntur. ibid.b,c
iuſſu Mariæ Belgij Gubernatricis aut ſectam eiurare coguntur, aut mori. ibid.
eorum naues, cum omni auro & apparatu bellico, fiſco addicuntur. ibid.
eorum Monaſterij viuendi ratio. 595.a
Leidam Hollandiæ occupare nituntur. 597.a
in Friſia Audeclooſter occupant, ſed ibi cæduntur. ibid.
Amſtelodami domū Prætoriam occupāt. 597.a
per plateas nudi diſcurrunt. ibid.
in diuerſas partes à Vatibus ſuis miſſi, miſerè pereunt. ibid.b,c
Monaſterij, vrbe ab Antiſtite recuperatâ, trucidantur. 598.a,b
in Hollandia, iterùm ſe munientes, ſuperantur. 604.a
Anaſtaſius IV. Papa quo anno obierit. 223.c
Ancilla quædam S. Stephani calumniatrix, horrendè à propriis gemellis filiis enecata. 44.b
Ancilla quædam Gandaui, à tribus Germanis vi propè violatur, vnde ſeditio in Principem Maximilianum orta. 467.b
Andana Monaſterio ſeptem Eccleſiarum à Begga extructo celebris. 18.c
vbi ſita. 19.a
Andegauenſis Prouincia à Nortmannis vaſtata. 85.c
Andegauum à Nortmannis occupatum. 78.a
à Carolo Caluo Nortmannis eripitur. 92.a
Andelgiſus Dux Beneuentanus, agente Baſilio Græcorum Imperatore, in Ludouicum Imp. inſurgit, eumdemque turpiſſima proditione in carcerem conijcit. 90.c
Anderlecht à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſum. 334.b
Andreas ab Hungaris in Petri Regnum ſuffectus, ſeſe apud Henricum Imperatorem excuſat. 176.b
omnem ſeruitutem & annuum cenſum offerendo eumdem placare nititur. ibid.
Andreas Auria, relicto Franco, Cæſari nomen dat. 574.c
Genuæ libertatem impetrat. ibid.
Cæſaris vexilla exponit. ibid.
Regi Franciæ torquem aureum S. Michaelis remittit. ibid.
Genuam, eiectis Francis, libertati aſſerit. 575.b
Genuæ Cæſarem Carolum V. excipit. 592.a
Turcis nobilem cladem infert. ibid.
Cæſarianæ claſſi contra Turcas præficitur. 609.c
Andreas laicus, Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocius. 198.a
Andreas Veſalius, Medicorum ſui temporis Princeps, à Philippo II. in Galliam mittitur. 704.c
Angelus bonus & malus Romæ peſtis tempore ciuitatem obeuntes viſibiliter apparent. 19.c
Angia à quo exſtructa. 226.b,c
a Balduino Flandro muro nudata. 236.b
à Francis fruſtrà tentata. 261.c
incendio fœdata. 407.b
Angibaldus villam VVaderlo S. VVillibrordo offert.

fert. 26.a
Angli ob Guidonem Flandriæ Comitem cuſtodiæ mancipatum Franciam inuadunt. 290 c
ſed prælio victi, omnes pelluntur. ibid.
in pugna Pictauica de Gallis inſignem referunt victoriam. 334 b
decuplo inferiores, Francos ingenti & cruento prælio vincunt & profligant. 381.c
in Gallia, ductu cuiuſdam puellæ, nomine Ioannæ, cæduntur. 407.b
Angli & Belgæ nauibus Britanniam minorem inuadunt, ſed inglorij. 700.b
Anglia variis prælus exagitata. 187.a
ſæuiſſima peſte laborat. 525.e
Anglicanæ Eccleſiæ caput Eliſabetha conſtituitur. 701.b
Anglorum Aquilonarium & Orientalium Reges quo modo primùm facti Chriſtiani. 8.e, 9.a
Anulo eum Sigefrido de Danorum Regno contendens, in prælio occumbit. 57.a
Anna quædam vidua, turpis conſuetudinis cum Stephano Monacho à Calliſto Patricio falsò inſimulatur. 44.a
Anna Boulaina, reiecta Catharina, ab Henrico VIII. Angliæ Rege in vxorem ducitur. 592.b, e
Anna Britonum Duciſſa Maximiliano Rom. Regi deſponſatur. 483.c
à Carolo Francorum Rege capitur, & in vxorem ducitur. 484.a
Anna Egmondia Guilielmo Naſſauio nubit. 661.a
Anna, filia Vladiſlai Hungarię Regis, deſpondetur Maximiliano Imp. 537.b
Carolo Auſtriaco agente, eius fratri Ferdinando deſpondetur. ibid.
& ab eodem in vxorem ducitur. ibid. & 553.b
moritur. 645.e
S. Anno Archiepiſcopus Colonienſis, ſceleribus Henrici Regis offenſus, publicatum rerum adminiſtrationem ſibi adimi poſcit. 191.c
Annonæ caritas maxima in Gallia & Germania. 237.c
alia Europam affligit. 305.a
quam anno ſequēn mira vilitas inſecuta. ibid. b
Ano Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ in[illegible]fuit. 56 b
Ansbaldus quænā S. VVillibrordo obtulerit. 26.a
Ansbertus auus S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi. 2.b
Anſegiſus filius S. Arnulfi Beggam Grimoaldi ſororem vxorem duxit. 55.e
tertius fuit Brabantiæ Princeps. ibid. b, e
eius effigies. 57
à Gunduino, quem inuentum de ſacro Fonte ſuſceperat, trucidatur. 16.a. 18 b
Ansfridus ex Comite Bratuſpantium Epiſcopus Vltraiectinus quando claruerit. 160 e
Anrharius Francus cum vxore & filiis Carlomanni iam defuncti, ad Deſiderium Longobardorum Regem fugit. 46.b
Antiochia à Saracenis Heraclio eripitur. 10.a
in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 200.c
Antonius Burgundus, Philippi Audacis filius, à patre Ordinibus Brabantiæ pro futuro Duce offertur. 370.a
ducit Ioannam filiam Valerani Comitis ſancti Pauli. ibid.
Brabantiæ Rector conſtituitur. 372.e
titulum Ducis Limburgi aſſumit. ibid.
Bochou[illegible]n obſidet. 372.c
copias, Bruxellēſes c[illegible]tutus, colligit. 373.b
Louanij Brabantię Principatum ſuſcipit. 374.b
pòſt & in aliis ciuitatibus, inauguratur. ibid.
bellum Reynaldo Geldro inferre parat. ibid. c
eius effigies. 375
parat item in Traiectenſes. 376.a
vt expeditionem differat, à Traiectenſibus rogatur. ibid.
tamen [illegible] eos proficiſcitur. ibid.
eos terret, & ad obſequium ſibi præſtandum adigit. ibid. b
Geldrum etiam coërcet. ibid.
ſecundam vxorem Eliſabetham Lutzenburgenſem ducit. 377.b
Bruxellis nuptias celebrat. ibid. c
cum Guilielmo Hollandiæ & Hannoniæ Comite de dote, quæ Ioannæ debebatur, tranſigit. ibid.
ei filius naſcitur. 378.a
cum exercitu in Galliam mouet. ibid.
rebelles in Lutzenburgo caſtigat. ibid. c
& alias poſteà ciuitates obtinet. 379.a
Legatos Leuienſium & Thenēſium capit. ibid.
auxilia à Brabantis ei denegantur. 379.a
qui vrbium ſingularum iura malè ab eo defendi queruntur. ibid. b
Leuienſium & Thenenſium Legatos iterùm dimittit. ibid. c
Thomam Dieſtæ Dominum vrbe pellit. 380.b
cui, quòd generosè fratri ſuo Epiſcopo Argentoratenſi reſpondiſſet, veniam concedit. ibid. c
pacem inter Carolum Regem Galliæ & Ioannem Burgundum conciliat. 381.a
ex Ioanna duos habuit filios. ibid. b
Anglis Franciam inuadentibus, ipſe Regi Galliarum opem laturus in Galliam abit. ibid. b, c
in cruento contra Anglos prope Aſincuriam prælio occumbit. ibid. c
eius corpus tertio pòſt die inuentum, Furæ ſepelitur. 382.a
Antonius Crotiacus, Reuſſij Dominus, à Carolo V. Comes creatur. 583.b, c
Antonius Daecugna contra Belgas coniurat. 546.e. vide Hiſpani.
Antonius Fonſeca ab Adriano Prorege Hiſpanię rebelles quoſdam Hiſpanos comprimere iubetur. 548.c
Medinam de Campo incendit. 549.a
Antonij Gueuarę ad rebelles Carolo V. Hiſpanos Oratio. 549 b, e. & ſeq.
Antonius Halvvini in pugna Blangiaca ceditur. 455.e
Antonius Lalanus obit. 618.a

Antonius Lalaignius à Philippo II. Mechlinienſis ciuitatis curam accipit. 707.c
Antonius Leua Papiam vi expugnat. 574.a
de Francis inſignem victoriam reportat. 578.c
multos Nobiles capit. ibid.
moritur. 603.b
Antonius Perrenottus, Epiſcopus Atrebatenſis, obſes apud Regem Galliæ pro Carolo V. Imperatore. 636.b
Antonius Vaudemontij Comes Ducatum Lotharingiæ vi capit. 416.a
Antonius Vendomæ Dux pro Rege Francię Arteſiam inuadit. 625.c
Antuerpia, ſiue Antuerpum caſtellũ vbi ſitũ. 25.c
eius Eccleſia cum villis & tertia parte telonij S. VVillibrordo traditur. ibid.
Antuerpia à Nortmannis exuſta. 67.b,c
à Balduino Flandriæ Comite Henrico Imp. reſtituitur. 179.a
à Balduino Flandro & Godefrido obſidetur. 182.b
ſed Lotharingis omnibus eò concurrentibus, ab obſidione liberatur. ibid.
vna eſt ex quatuor primariis Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
dira fame & peſte laborat. 305.a
Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatur. 335.a
incendio affligitur. 365.c
eius pomœrium prolatum ab Henrico IV. Brabantiæ Duce. 249.b
iterùm à Ioanne II. 302.a
ei Noua ciuitas additur, & propugnaculis ipſa ciuitas munitur. 631.c. 632.a
Antuerpiæ morbus, Sudor Anglicus dictus, triduo vno quadringētos homines ſuſtulit. 581.c
Antuerpienſes à S. Eligio ad fidem conuerſi. 6.a
Argentinā Dominicanos euocant. 255.a
cum Mechlinienſibus de iure Stapulæ auenæ, ſalis, & piſcium contendunt. 294.a
Mechlinienſes ob rebellionem obſeſſos ſtrenuè erumpentes repellunt. 295.c
de Lyranis cum Louaniēſibus contendũt. ibid.
Stapulam auenæ, ſalis, & piſcium ab Henrico Imp. iterùm recuperant. 299.c
ijs ius Stapulæ confirmatur. 330.c
de Stapularum iure iterùm cum Mechlinienſibus contendunt. 356.c. 378.b
ad Rumſtam munitionem extruunt. ibid.
cum Ioanne Bergarum Principe lites agunt, & quare. 400.c
Mechlinienſibus operā Ducis Philippi Burgundi reconciliantur. 416.c
Maximiliano, Duciſſæ Mariæ marito, quas ſuppetias contra Gallos miſerint. 452.c
eorum nundinis & immunitatibus inſidiantur Flandri. 463.c
Gandenſium munitionem ad Saftingen & Calloo extructam, ſibique infeſtam, expugnant. 464.a
Fredericum Cæſarem, iniuriam filio Maximiliano à Brugenſibus illatam vlturum, cum exercitu in Belgium venire ægrè ferſit. 477.a
à Bruxellenſibus & Louanienſibus agitantur. 479.b
copias contra Martinum Roſſemium conſcribunt. 622.b
eidem, ciuitatem ſuam dedi ſibi poſtulanti, egregiè reſpondent. 623.b
in eumdem tormenta maiora exonerant, & multos occidunt. ibid.c
Antuerpienſes Canonici cedunt templum S. Michaëlis S. Norberto & ſociis. 210.a
Antuerpienſis Marchia, Godefrido Gibboſo trucidato, Godefrido Euſtachij Comitis Bononiæ ex Ida filio confertur. 193.a
à Ioanne IV. Duce, inſciis Ordinibus, Ioanni Bauaro committitur. 391.b
Antuerpienſis Markgrauius Maximiliano, bellum Leodienſibus inſerenti, centum equites auxiliares adducit. 460.a
Aoum Hemmingi Dańorum Regis ad Carolum Magnum Imp. Legatus. 57.a
Aper quidam in venatione Carlomanno letale vulnus infligit. 107.c
Apri, diuerſarum ciuitatum exſules ſic dicti, Brabantiam vaſtant. 355.c
Aphrodiſium. vide, Leptis.
Aqua benedicta in dedicatione nouæ ciuitatis iam olim etiam adhibita. 77.c
Aqua exercitui Caroli Magni in expeditione Saxonica miraculosè ſuppeditata. 46.b
Aquæ inopia laborat exercitus Chriſtianorum in Ieroſolymitana obſidione. 202.a
Aquę Sextię à Carolo V. Imp. obſidentur. 603.a
Aquilonarium & Orientalium Anglorum Reges quo modo primùm facti Chriſtiani. 8.c 9.a
Aquiria Virginum Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium. 257.b
ab Aquis, vna è ſeptē Patriciorum Bruxellenſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Aquiſgranum à Guilielmo Hollandiæ Comite Imperatore electo obſidetur. 260.c
per ſex menſes inediā fatigatum ſe dedit. 261.a
Aquiſgranenſes Guilielmum Comitem Iuliacenſem cum ſuis crudeliſſimè trucidant. 281.a
Aquiſgranenſis Conuentus à Ludouico Pio celebratus, quæque in eo ſtatuta. 62.a
Aquitani rebellantes à Pipino & Carlomanno ſuperantur. 36.c
quidam reiecto Carolo Ludouici Pij Imp. filio Pipinum eiuſdem ex Pipino filio nepotem ſibi Regem ſtatuunt, ſed non impunè. 69.a
contra tyrannidem Caroli Ludouicum Germanicum inuitant. 78.a
Aquitania ſine armis à Carolo Martello occupata. 32.a
ab Hungaris vaſtata. 139.c
Arabes Compoſtellam vaſtantes diuinitus puniti. 156.c
Chriſtianis deuotionis ergô Ieroſolymam petentibus maximam cladem inferunt. 186.c
Araldus Rex Anglorum Harvvich Regem Northanymbrorum Angliæ Regnum inuadentem inter-

interimit. 187.a
à Guilielmo Comite Northmannorum Angliam occupanre occiditur. ibid.
Arbo Arebiepiſcopus Moguntinus Cononi Duci ad Imperium aſpiranti ſe opponis. 172.e
Arbor ſuccisa, precibus S. Gummari inregra reſtituisur. 43.a
Arbor quædam ad tranſlationem Reliquiarum B. Gudilę miraculosè tranſplantata. 59.a
Arcantella arx à Leodienſibus obſeſſa & diruta. 324.e 325.a
circa eam Leodienſes inſigni clade affecti. 325.a
Archenbaldus Fluſſas Ioannem Burguodum à cæde defendere volens, interficitur. 390.b
Ardenburgius in pugna Blangiaca cęditur. 455.c
Arduenna à S. Huberto ab idolorum cultu conuerſa. 33.b
venationibus Caroli Magni Imp. celebris. 53.b
necnon Ludouici Pij Imp. 68.e
Arelatem vrbem, in fugam actis Saracenis, recuperat Carolus Martellus. 32.b
Arendonga Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Argentellius in pugna Blangiaca occiſus. 455.b
Argenti fodina in valle Ioachimica reperitur. 540.a
Argensinenſes Zuingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibens. 586.a
Argentoratenſes, qui Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxerans, Carolo Imp. reconciliantur. 645.b
Argentinium Aquitaniæ caſtrum, à VVaifario deſtructum, à Pipino reſtaurasur, præſidioque Francico munitur. 41.e
Aria à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſa. 238.e
Aribertus Aquitaniæ Rex, filium Dagoberti Regis, quem ex Ragnetrude procreauis, de ſacro Fonte ſuſcipit. 4.a
Arlonium à Guiſio diruitur. 697.e
Armenia à Saracenis vaſtata. 14.b
Armeniaci, Aurelianæ factionis nomen. 378.b
Ioanni Burgundo bellum indicunt. ibid.
eorum ductor Clunetus Brabantus. 379.a
Arnaldus de Brixia hæreſiarcha quid docuerit. 218.e
Arnhemium à Philippo Auſtriaco obſidetur. 510.b
eidem deditur. ibid.
iterùm ab eodem obſidetur. 503.b
Arnoldus pater S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi. 2.b
Arnoldus de Baioaria, rebellionis in Conradum Regem conſcius, cum ſuis ad Hungaros fugis. 125.a
Arnoldus Bauius Mechliniæ trucidatur. 369.b
Arnoldus Beylingus viuus defoditur. 397.b
Arnoldus de Craenbeymio Eques Godefridum III. in cunis ad caſtra contra Grimbergaoos adducit. 220.b
Arnoldus Diſthæ Dominus reconciliationi Louanieſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
item Ioannis I. inaugurationi. 276.b
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 278.c
Franciſcanorum Monaſterium Diſthæ condidit. ibid.
Arnoldus Gelder Ducatum Carolo Audaci vendit. 437.e
Adolphum filium moriens exheredat. ibid.
Arnoldus Grimbergenſis ſe Godefrido Barbato Lotharingiæ Duci ſubmittere detrectat. 205.a
eidem maximam cladem infert. ibid.b
à Brabantinis in prælio captus moritur. 220.c 222.a
Arnoldus de Hory, ſiue ab Horna, ad Epiſcopatum Leodienſem ab Vrbano VI. promotus recipitur. 350.b
eo agente pax inter VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Louanienſes ſancitur. 354.c
bellum Geldricum componit. 360.e
moritur. 361.a
Arnoldus Loſſenſis Comes, Auerbodienſis Monaſterij Fundator. 213.e
Arnoldus à Peda à Ioanne à Calſtris ad certamen prouocatur. 467.b
Arnoldus à Roda Scabinus Louanienſis à Ioanne I. creatur. 376.b
Arnoldus Seuenbergæ Dominus, in exilium pellitur. 402.a
Arnoldus Treuirenſis Archiepiſcopus Guilielmi Imperatoris coronationi interfuis. 258.c
Arnoldus VVeſemaliæ Baro contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
ſe Aleidi Henrici VI. viduę Ioãnem ſecũdo genitũ Ducatui pręficere conãti, opponit. 268.c
Ioannis I. apud Louanienſes inaugurationi interfuit. 276.b
Arnoldus à Zellem Eques in prælio ad VVoringam caſtrum commiſſo cæditur. 286.c. 287.b
Arnolphus in Bauariæ Ducatu patri ab Hungaris interempto ſuccedit. 122.b
Arnolphus, ſiue Arnulphus, Caroli Craſſi ex fratre Carlomanno nepos, eidem in Imperio ſubrogatur. 112.e
Zuendebaldo Duci Maharenſium Ducatum Boëmiæ concedit. 113.e
Hungarorum auxilio Zuendebaldum rebellionem mouentem ſibi reddit tributarium. ibid.
infeliciter cum Normannis confligit. 114.b
ſed mox eoſdem iuxta Louanium ad internecionem delet. ibid.c
filium ſuum Zuendebaldum Berengario ſuppetias laturum in Italiam mittit. 117.e
ipſe eò profectus, Longobardiam ad obſequium ſuum adducit. ibid.
Opomatum conſenſu filium ſuum Zuendebaldum Lotharingiæ præficit. 118.a
Pontifice annuente Romam armis capit. ibid.
ante Confeſſionem S. Petri à Pontifice coronatur. ibid.b
iniurias Papæ illatas vlciſcitur. ibid.
paralyſi laborat. ibid.
pediculari morbo conſumptus moritur. 120.b
vbi ſepultus ſit. ibid.

S. Arnul-

S. Arnulphus Epiſcopus Metenſis quibus parentibus ortus. 2.b
Pipino in adminiſtrandis Regiis negotiis cooperatur. ibid.b,c.7.b
Arnulfus Epiſcopus Rhemenſis falsò proditiois accuſatus degradatur. 157.b,c
ab Hugone Capeto in carcerem detruditur. 158.a
à Ioanne Papa Sedi reſtituitur. ibid.a,b
Arnulfus, qui & Arnoldus, Flandriæ Comes, filiam Heriberti vxorem ducit. 133.a
VVilhelmum Nortmanorum Principem dolo interficit. 136.a
Monaſteriolum caſtrum fruſtrà tentat. 138.a
Rhemis Eccleſiam B. Mariæ magnis muneribus cumulat. 145.b
omnem terram ſuam dat Regi Lothario. 146.b
eo decedente Rex Lotharius terram eius ingreditur. 147.c
Arnulphus Balduini Montenſis filius Flandriam teſtamento à patre accipit. 190.c
in prælio occiſus. 191.a
Arnulphus Toparcha Scornacenſis Aldenardam Gandenſibus eripit. 356.c
Arſchotanum Beginagium quando & à quibus extructum. 268.a
Arſchotanum dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Arſchotum à Capitiatis Louanienſibus fruſtrà tentatum. 348.c
ab Alberto Saxone capitur & diripitur. 479.c
Arſenius Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, honorificè à Ludouico Germanico excipitur. 85.a
Theutbergam repudiatam marito reſtituens, VValdradam pellicem in Italiam abduci præcipit. ibid.
Artaldus Archiepiſcopus Lauduni Ludouicum Quartum Regem vngit. 133.c
ab eo Sedi reſtituitur. 137.c
cum Hugone Heriberti filio de Sede Rhemenſi contendit. 138.a,b,c
moritur. 146.b
Arteſiæ Comitatus quando & à quo primùm erectus. 250.c
quamdiu in Francorum Regum poteſtate fuerit. ibid.
Articuli quidam à Carolo V. in Receſſu publico Auguſtę Lutheranis dati. 586.a
Lutherani eos recipere detrectant. ibid.
eis tamen ſubſcribunt quamplurimi. ibid.b
in Asbanio Comitatus quatuor Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre ſuo Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
Aſchola locus iuxta Moſam à Nortmannis inſeſſus. 104.c
Aſpera ciuitas, à Nigra legione, è prædonibus conſtante, ditè oppugnatur. 540.c
cruenta ibidem cædes ab eis patratur. 541.a
Aſtrolabium quando & quo auctore primùm explorãdæ locorũ diſtantiæ accommodatũ. 458.c
Aſtures ſe ſtrenuè Saracenis Hiſpanias vaſtantibus obijciunt, nixi ſimul ope Deiparæ. 34.b,c
Athirua Saracenorum Rex Narbone à Carolo Martello obſidetur. 32.b
Atrebateſium Comitatus quando & à quo primùm erectus. 250.a
quamdiu in Francorum Regum poteſtate fuerit. ibid.
Atrebatum à Northmannis vaſtatur. 105.a
item ab Anglis. 343.c
à Flandro, Regi Franciæ conceditur. 238.c
Regi Galliæ à Creuccœurio proditur. 450.b
inſigni ſtratagemate Romanorum Regi vendicatur. 488.c.& ſeq.
Atrebaticum bellum feliciter à Flandris geſtum. 296.c
Auares pacem ab Imperatore Conſtantino Pogonato poſtulant. 19.c
in Catholicos ſæuientes à Carolo Magno domiti. 50.c
Audenardij ab Imperatore priuilegiis ſpoliantur. 617.b
Auditorium publicum Louanienſe quando extrui cœptum. 305.c
Audoënus, qui & Dado, quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium extruit. ibid.
Audomaropolis à Balduino Flandro Regi Franciæ conceſſa. 338.c
Auenæ Stapula à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Auenio à Carolo Martello obſidetur & expugnatur. 32.a
Albiorum hæreſi infecta, à Ludouico Francorum Rege capitur. 247.a
à quo & quando Sedes Pontificia eò tranſlata. 298.a
Auerbodienſe Ordinis Præmonſtratenſis Monaſterium quando extructum. 213.c
ex Abbatia S. Michaëlis Antuerpienſi primos Fratres accepit. 214.a
Auerne caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Auguſta Vindelicorum, quòd Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxerat, à Cæſare Carolo mulctata, in gratiam recipitur. 644.b
Auguſtana Confeſſio. vide Confeſſio Auguſtana.
Auguſtinianorum Monaſterium Louanij quando extructum. 256.c
Mechliniæ quando extrui cœptum. 268 a
Auguſtinus primus Anglorum Apoſtolus. 9.a
Auguſtodunum ab hæretico quodam tranſmarino infici cœptum. 14 a
Aurei velleris Ordo à Philippo Burgundo inſtituitur. 408.b
Aureliani, procurante S. Eligio, Synodus Epiſcoporum aduerſus hæreticum quemdam tranſmarinum celebratur. 14.a
Auri nomine Imperatoris ſignandi poteſtas Eduardo Angliæ Regi collata. 318.c
Auringa Simana Baro, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſti-

conſtituitur. 494.c

Ansbericus Cancellarius Caroli Simplicis. 517.b

Auſtraſia olim Regibus Francorum parebat. 1.c. 2.b

Auſtrij à Turca cæduntur. 556.b

Aurbertus Epiſcopus Vincentium Hannoniæ Comitem eiuſque coniugem VValdetrudem ad vitam Monaſticam perducit. 15.a

Aurbertus, ſiue Albertus, frater Comitis de Reiteſta, contra Albertum Godefridi III. filium eligitur Epiſcopus Leodienſis. 235.a

Aurbertus filius Godefridi III. *vide* Albertus.

de Avvans Nobiles Leodienſes complures de VVarfeſees & de VVarous itidem Nobiles ſternunt. 308.c

Auxentianum Monaſterium à Conſtantino Copronymo euerſum. 44.b

Aymundus, Eduardi Angli frater, in Vaſſates cõtra Francos exercitum ducẽs fugatur. 290.c.

B.

BAiazetes Turcarum Imperator Sigiſmundum Hungariæ Regem ad Nicopolim prę̨lio ſuperat. 365.a,b

Baioarij à Carolo Martello ſubacti. 31.b

Baiorzuna à Normannis exuſta. 103.c

Baldericus Leodienſis Epiſcopus Lamberto Louaniẽſium Comiti bellum infert. 166.b. 168.b

ab eodem fugatur. ibid.

ratione huius pugnæ S. Iacobi Monaſterium Leodij extruit. 169 a

Baldricus donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b

Baldricus Traiectenſis Epiſcopus Synodo Engelheimenſi in cauſa Artaldi & Hugonis de Rhemenſi Epiſcopatu contendentium congregatæ interfuit. 138.c

Balduinus Iudithæ filiæ Caroli Calui raptor à Galliæ Epiſcopis excommunicatur. 83.c

agente Papa nuptias eius aſſequitur, maximiſq; honoribus à ſocero afficitur. 84 b

dictus Ferreus. ibid.c

primus fuit Flandriæ Comes. ibid.

Balduinus Flandriæ Comes primò Imperatoris Henrici hoſtis, poſteà accipit ab eo VValacbras inſulas. 167.b

Balduinus Flandriæ Comes, dictus Pius ſeu Bonus, cum Theodorico Phladirtingæ Marchione aduerſus Imperatorem conſpirat. 176.b

Cameracum & Antuerpiam Imperatori reſtituens, eidem reconciliatur. 179.a

Hannoniam ſubigit. ibid.b

Lotharingiam infeſtans, varias vrbes incendit. ibid.c. & 180.a

Antuerpiam obſidet, ſed Lotharingis concurrentibus eam mox deſerit. 182.b

Colonię. Victore Papa mediante, ad Regis gratiam reducitur ibid.c

liberorum Henrici Franciæ Regis tutor conſtituitur. 184. c

pulchro ſtratagemate Vaſcones ſubigit. 184.c. 185.a

quando & vbi obierit. 187.a

Balduinus Montenſis dictus, Balduini Pij filius, Richildem Hermanni Montenſis Comitis viduam ducit vxorem. 179 b

Hoyum incendit. 180.a

patri in Flandriæ Comitatu ſuccedit. 187.b

moriens Arnulpho Flandriam, Balduino verò Hannoniam teſtamento aſſignat. 190.c

ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b

quando obierit & vbi ſepultus ſit. 208.b

Balduinus Balduini Montẽſis filius Hannoniam teſtamento à patre accipit. 190.c

Namureenſem & Bouinienſem arces expugnat. 234 b

Henricum IV. Ducem Louanienſem bello petit. 236 a,b

cum eodem Hallis pacem init. ibid.c

moritur. 237.b

Balduinus Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ filius matri in Flandrię Comitatum ſuccedit. 237.a.b

patri verò in Hannonienſem. ibid.b

inter ipſam & Philippum Francorum Regem oritur bellum. ibid c

Franciam vaſtat. 238.c

magnam Arteſiæ partem Regi Franciæ, pace cum eo inita, concedit. ibid.

capta Conſtantinopoli Imperator conſtituitur. 240.b

Balduinus Godefridi Bullonij frater ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b

fratri defuncto in Regnum ſufficitur. 203.a

viduã Rogerij Ducis Siciliæ ducit vxorẽ. 206.c

moritur. 207.b

Balduinus filius Comitis de Reiteſta Balduino Bullonij fratri in Regno Ieroſolymitano ſufficitur. 207.b

à Saracenis capitur. 210.a

Balduinus filius Fulconis patri in Ieroſolymitanum Regnum ſuccedit. 222.b

Balduinus Lanoius ad Carolum VIII. in Galliam mittitur, vt Ducatum Burgundiæ, &c. ab eo repetat. 497.c

ſpecioſis verbis ducitur. ibid.

pſeudo-Balduinus Conſtantinopolitanus ſtrangulatur. 246.c

Balliſtariorum ludus inſignis Toroaci. 364.a

qui ex Belgis ad illum conuenerint. ibid.

Balliuatus an à Principibus vendi poſſint. 271.c. 272.a,b.

Balliuus Brabantiæ Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, alam equitum & 1200. pedites auxiliares adducit. 460.a

Bamberga ab Henrico Imperatore Sede Epiſcopali plurimiſque Monaſteriis illuſtrata. 172.c

Bancum Leproſarium iuxta Louanium quando & à quo extructum. 245.b

ibi Capitiati VVenceſlao reconciliãtur. 351.a,b

Bapalma à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſa. 238.c

Baptiſmi irriſor Radbodus malè perit. 30.b

Barones Brabantiæ, ſolo reluctante Grimbergano,

no,beneficia ſua à Godefrido Barbato recognoſcunt. 205.a
Barra in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 202.a
Bartholomæus, Barenſium Archiepiſcopus, Papa creatus, appellatur Vrbanus VI. 349.c
Bartoldus Domicellus de Grimbergen, pater Gocellini ſubmerſi, & miraculosè ad vitam reuocati. 53 e
eumdem cum certis prædiis S. Suitberto offert. 54.c
Baſilea Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Baſilius Græcorum Imperator partem ſalutiferæ Crucis Ludouico Germanico tranſmittit. 90.e
Ludouicum Regem in Imperatorem commouere conatur. ibid.
Andelgiſum Ducem Beneuentanum ad defectionem ſollicitat. ibid.
Batua inſula Rheni & VValæ fluentis cingitur. 110.c
Nortmanni in ea reperti vnà cum Duce eorum Godefrido trucidati. 112.a
Bauari infeliciter cũ Hungaris confligunt. 122.b
Bauari duo Proteſtantibus Germanis quare ſe adiunxerint. 589.c
Bauaria ſuperior à Philippo Comite Palatino occupatur. 511.a
Bauencbien Duci Brabantiæ ab Epiſcopo Leodienſi pro ſtipendiis obligatur. 264 b
Bauia Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Baumontium à Maximiliano Francis eripitur, ſpoliatur, & incenditur. 456.c
S. Bauo coæuus & conſanguineus Pipini de Landis. 8.a
Gandaui quieſcit. ibid.b
Baureuorium à Belgis capitur. 459.b
à Francis recuperatur. ibid.
Bauuoſius in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Beatrix filia Henrici V. Brabantiæ Ducis Hermanno Thuringiæ Lantgrauio nupſit. 250.b
Beatrix Guidònis à Dampetra filia Florentio Guilielmi Regis filio nubit. 265.b
Beca Brabantiæ pagus à Geldro exuſtus. 360.b
ven. Beda quando floruerit. 22.b
Bedonfriſum pagus Diœceſis Colonienſis, ibique tres Cruces in aëre viſæ. 261.a
Begga Pipini de Landis & Ittæ filia. 7.b
Grimoaldo fratri in Brabantiæ Principatu ſuccedit., Anſegiſoque S. Arnulphi filio nubit. 15.b, c
eius eximia pietas. ibid.c
eius effigies. 17
marito trucidato Deo ſe mancipat, & Andanenſe Monaſterium fundat. 18.b
Romam Religionis ergò proficiſcitur. ibid.c
ex Monaſterio Niuellenſi S. Gertrudis Reliquias, libros ſanctos, & Sorores aliquot Religioſas obtinet. ibid.
quando obierit. ibid.
Beginagium Arſchotanum quando & à quibus extructum. 268.a
Mechlinienſe quando extrui cœptum. ibid.
à Nouatoribus dirutum. ibid.
Niuellenſe quando fundatum. 249.c
Siluæducenſe ab Eccleſia de Orduno quando ſeparatum. 289.c
Belgæ Francos mari pellunt. 454.a
à Francis pelluntur. 457.a
annuas cum iiſdem inducias paciſcũtur. ibid.b
cum Burgundis Fanum D. Audomari, eiectis Francis, recipiunt. 478.c
ſericis aut laneis, niſi in Belgio textis, veſtiri prohibentur. 497.c
Philippo Auſtriaco mortuo, opem Maximiliani Imp. implorant. 520.b
eorumdem ad eum oratio. ibid.
eorum genium proprijſſimè deſcribit Hauthemius. ibid.
Picardiam vaſtant. 556.a
Terovvanam à ſe obſeſſam, peſte & dyſenteria vexati, relinquunt. 557.a
Picardiam iterùm depopulantur. ibid.c
Pariſios vſque excurrunt. ibid.
ad hiberna diſcedunt. 558.a
Terovvanam obſident. 605.a
Fanum D. Pauli ſubigunt. 606.b,c
Francos inſigniter vincunt. 607.a,b
inducias cum ijſdem ſanciunt. ibid.
item cum Danis. 609.b
nauigationem Sondæ recipiunt. ibid.
ex Nortmannia ingentem prædam auehunt. 631 e
à Francis mari cæduntur. 680.c.681.a
Belgæ & Angli nauibus Britanniam minorem inuadunt, ſed inglorij. 700.b
Bellum, niſi cum Ordinibus deliberato, Brabantiq Duces haud ſuſcepturos ſe iurant. 330.a
Bellum Flandricum inter Richildem Balduini Montenſis viduam & Robertum, euiſque origo. 190.c
Saxonicum ab Henrico III. Imperatore illatũm. 192.c
Belli Flandrici longiſſimi cauſæ. 210.c
Bellum inter Brabantiam & Hannoniam tempore Godefridi III. Comitis Louanienſis vnde ortum. 229.c
recrudeſcit. 230.c
aliud inter Flandrum & Hannonem. 231.a
aliud grauiſſimum inter Flandros & Regem Guilielmum Hollandiæ Comitem vnde originem duxerit. 262.c
aliud cruentum admodum inter Flandros & Francos vnde ortum. 290.b
quomodo ſopitum. 292.a
aliud cruentiſſimum & longiſſimum inter Eduardum III. Angliæ & Philippum Valeſium Franciæ Reges, vnde ortum. 317.b
Belli inter Ludouicum Flandriæ Comitem & Venceſlaum Brabantiæ Ducem initia. 338.a

Bellum Geldrus Brabantis indicit. 357.c
quod agentibus Colooienſi & Leodienſi Epiſcopis componitur. 360.c
Bellum Iuliacenſe infeliciter à VVenceſlao Brabanoæ Duce geſtum. 344.b,c.& ſeqq.
Leodienſium, contra Epiſcopum ſuum Henricum Ottoois Geldriç Comitis fratrẽ. 264.a,b
Mechlinienſe Ioannis II. BrabantiçDucis temporis exortum, eiuſque cauſa. 295.b
Bellum ſacrum primum, ad recuperandam Terram ſanctam ſuſceptum, quibus præcipuè Ducibus geſtum. 200.b
ſecundum à Conrado Imp. & Ludouico Rege Franciæ ſuſceptum. 222.c
ſed nullo ſucceſſu. 223.a
tertium ad recuperãda ſacra loca paratur. 232.c
quartum ab Henrico Imp. Friderici filio adornatur. 237.c
quintum à S.Ludouico Francorum Rege ad Terram ſanctam recuperãdam paratur. 261.a
ſextum item à S.Ludouico ad Terram ſanctam recuperandam ſuſcipitur. 278.a
Beluacenſis pagus à Nortmannis vaſtatur. 128.c
S.Benedictus Mauris poſt Eccleſiam S.Petri aliaque Italiæ loca vaſtata in Africam remeantibus terribilis apparet. 74.c
Benedictus Leuita Capitularium Legum collector. 62.c
Benedictus III. Leoni IV. io Pontificatu ſuccedit. 79.c
Benedictus quidam Eccleſiæ Romanæ Scriniarius contra Ioanoem Pontifex eligitur. 147.b
à Synodo depoſitus; ab Imperatore in Saxoniam ablegatur. ibid.
Benedictus Boniſacium Sedis Apoſtolicæ inuaſorem Romã cedere cogit. 150.a
pulſo Bonifacio, legitimus ipſe Papa VII. iſtius oominis creatur. ibid.
Benedictus Papa VIII. Henricum Bauariæ Ducem vnà cum coniuge Romæ Imperatorem coronat. 169.b
Benedictus VIII. aliis IX. Pontifex eligitur. 180.c
Benedictus XII Papa quãdo obierit. 311.c. 322.a
Benedictus io Antipapatu Clementi VII. ſoccedit. 364.c
vt Galliarum Regem ſibi habeat fauentem, ei per vniuerſum Regnum Eccleſiatum decimas aſſignat. 365.a
Beneuentani Duces ciuilibus bellis inter ſe decertantes, vtrimque Saracenos ſibi in auxilium euocant. 72.b
Beneuentum à Saraceois occupatum. 72.a
Benno Cardinalis Silueſtrum II. Necromantiæ inſimulat. 161.c
Berchemum Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatum. 335.a
item Berendracum. ibid.
Berengaria Caſtellæ Regis filia Ioaoni Ieroſolymitano oubit. 246.b
Berengarius Italicus aduerſus VVidonem ab Arnolpho Rege ſupperias accipit. 117.c
à Ludouico Boſonis filio Italiâ pellitur. 121.c
eumdem capit & oculis priuat. ibid.
à ſuis pulſus Italiam depopulatur. 128.b
à ſoit interimitur. ibid.c
Berengarius Longobardiæ Rex ab Ottone Imp. fugatur. 139.c
agente Conrado Duce, quædam iterũm ab Imperatore in Italia obtinet. 140.a
Ottonem Italiæ Imperatorem creatum indignatur. 146.b
mortuus exul, Bambergæ ſepelitur. 148.a
Berengarius Turonenſis Sacramentarius primùm innoteſcit. 181.b
tam à Romana quàm Vercellenſi Synodo excõmunicationis ſententia in eum lata ibid.b,c
in Turonenſi & Romano Concilijs hæreſeos ſuç condemnationẽ propria manu ſubſignat, ſed mox ad vomitum reuertitur. 187.b,c
Bergæ incendio afflictæ. 365.c
Beroardinus Mendoſa à Cæſare Carolo V. Guletæ præficitur. 601.c
S.Bernardi Abbatia Ordinis Ciſtercienſis ex pago Vremde io Hemichem transfertur. 256.c
S.Bernardus Abbas Claræuallenſis Conradum Imp. & Ludouicum Regem Francorum ad ſecundum bellum ſacrum excitat. 222.c
Laurentium cum ſociis ad Villarienſe Monaſterium in Brabantia erigendum mittit. 223.a
quando obierit, quotque animas moriens in Claraualle reliquerit. 223.c
Bernardus Aruernicus Comes tutor filij Ludouici Balbi conſtituitur. 99.c
Bernardus Barcenonenſis Dux incautus à Carolo Ludouici Pij filio occiditur. 72.b
Bernardus Borneuallis Eques Louanienſium ductor creatur. 327.a
cum ſuis Ludouico Flandriæ Comiti obuiàm proficiſcitur. 332.a
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 348.a
Bernardus Cnipperdollius, Conſul ab Anabaptiſtis Monaſterij cooſtituitur. 595.a
durum ſupplicium luit. 598.b
Bernardus Eberſtainius Comes Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Bernardus Caroli Magni auunculus io expeditione aduerſus Longobardos partem exercitus ducit. 46.c
Bernardus, Caroli Magni ex Pipino nepos, Italiæ Rex conſtituitur. 57.a
in Ludouicum Pium Imp. conſpirat. 62.b
viribus ſe imparem cernens, ſopplex veoiam petit. ibid.
oculis orbatur, & triduo pòſt moritur. 64.a
Bernardus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Bernardus quidam Cameræ Ludouici Pij Imp. præfectus ab Aula dimittitur. 65.c
Bernardus Dominus de Oiſtremala Ottoni Imp. cootra Francum auxiliatur. 244.a
eiuſdem Signifer. ibid.b
in pugna iuxta Tornacũ cõmiſſa capitur. 245.a

Bernenſes,

Bernenſes, Heluetij hæretici, Catholicos Heluetios diuexant. 587.c. *vide* Heluetij hæretici.
Bertha, aliàs Bertrada, ſiue Bertruda, mater Caroli Magni & Carlomanni. 45.c
Bertha, Othonis & Adelheidæ filia, Henrico Regi nubit. 187 a
quando obierit, & vbi ſepulta. 195 b
Bertharius gener VVarathonis fit Maior domus Regis Theodorici. 20.c
Bertholdus Carinthiæ Dux ab Henrico Germaniȩ Rege iniquè Ducatu ſpoliatur. 191.c
Bertoldus omnia ſibi a Godefrido Barbato ablata recuperat. 217 b. 218.a. *vide* Grimbergani.
Bertoaldus Saxonum Dux aduerſus Dagobertum Auſtraſiæ Regem rebellionem mouet. 4.c
Clotario Regi filio ſuppetias ferenti ſtultè inſultat. 5.a
eumdem dominum ſuum eſſe, ſed fruſtrà, ingeminat. ibid.b
ab eodem victus capite truncatur. ibid.
Bertrandus Geſquinates, Franciæ Comeſtabuli, Ribeboiſam arcem à Valtero ab Hoochſtrata inſeſſam redimit. 342.a
Bertrandus de Raijs Campanus, diu apud Valentianas Eremita, Balduinum Conſtantinopolitanum ſe fingit. 246.c
fraude detecta ſtrangulatur. ibid.
Berytus à Chriſtianis occupata. 238.a
Berzeum Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Beuecum villam deſerere, & in Meldricem inſulam recedere, diuinitus ab Angelo monetur S. Hermelendis. 7.c
Bieſium vrbs Francis deditur. 453.a
Bigardenſe Monaſterium à Godefrido Barbato extructum. 212.c
Birbachenſe dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Biturica ciuitas Aquitaniæ à Pipino expugnata. 41.b
Blanca Maria, filia Sfortiæ Ducis Mediolanenſis, Cæſari Maximiliano nubit. 492.a
moritur ſine prole. ibid.b
Blangiaca pugna quando contigerit. 455.c
Blithildis auia S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi. 2 b
Blithildis vxor Childerici Regis prægnans in venatione vnà cum marito interimitur. ibid.c
Boamundus, Apuliæ Dux, ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a,b
Bockenbergius & Douſa antagoniſtæ de initio Comitatus Hollandici. 123.c.124.a
Bochainum per Belgas Francis eripitur. 454.b
fruſtrà iterùm à Francis tentatur. ibid.
negligétiâ vigilum à Francis occupatur. 459.b
à ciuibus recuperatur. ibid.
Bodgis nobilis Francus pater S. Odulphi. 70.a
Bodilo Francus, Childericum Regem vnà cum coniuge in venatione interficit. 16.c
Boëmi à Carolo Caroli Magni filio domiti. 55.a
illorum Duces quatuordecim cum ſuis baptizantur. 74.a
tempore Lotharij Imp. rebellionem meditantes, Francorum contra ſe venientium exercitum cædunt. 76.b
in Regnum Germanici irruptionem fruſtrà tentant. 90 b
in Sacerdotes & Monachos debacchantur. 395.b
cõtra Regem Romanorũ arma capiunt. 645.b
ea iterùm ponunt. 646.b
à Rege Rom. veniam petunt, & egregiè mulctantur. 648.a
Boëmiæ Rex eſt Pincerna Imperij. 160.c
Boëmiæ Regnum Ioanni filio Henrici Imp. nuptiis obtingit. 300.c
Bolandius Brabantiam vaſtat. 369.a
Bolecus à Baldeſteto Stadingorum perduellium belli Dux. 248.b
Boliſlaus Boëmorum Dux ab Ottone Imperatore ſubiugatur. 539.c
Bombardæ Louanienſibus quandò primùm in vſu. 333.c
Bomelia à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
Bommelȩ VVerda à VVenceſlao Brabantiæ Duce occupata, ab Eduardo Geldro recuperatur. 341.b
Bona, VVenceſlai Brabantiȩ Ducis ſoror, Ioanni Francorum Regi nupſit. 341.c
S. Bonifacius Ethbaldum Anglorum Regem ad pœnitentiam excitare laborat. 32.c
Germanorum Apoſtolus, & Archiepiſcopus Moguntinus liberalitate Carlomanni Fuldenſe Monaſterium fundat. 36.c. 38.a
Pipinum Regem Franciæ vngit. 39.a
eiuſdem aurea epiſtola ad Fulradum Cappellanum Pipini. 40.a
martyrio coronatur. ibid.c
Bonifacius Sedis Apoſtolicæ poſt Formoſum inuaſor qualis fuerit. 118.c
Bonifacius Apoſtolicæ Sedis inuaſor, Benedicto Papa vrgente, ſpoliata Eccleſia Vaticana Conſtantinopolim fugit. 150.a
Bonifacius IX. Vrbano VI. in Pontificatum ſuccedit. 361.b
Bonna à Normannis vaſtata. 505 a
Bopardia ab Ottone Imp. fruſtrà tentata. 239.a
Borbonius. *vide* Carolus Borbonius.
Borlutius, Penſionarius Gandauenſis, Ordinum Belgij nomine à Philippo II. in Hiſpaniam abituriente peregrinæ militiæ diſceſſum petit. 706.c. 707.a,b
Borſelia Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
Boſchum (ſiue Boſcumducis) iam olim vna ex quatuor primariis Brabantiȩ ciuitatibus. 301.c
Boſcumducis. *vide* Siluaducis.
Boſo Comes Arelatenſis de ſubleuanda Roma cum Ioanne VIII. conſultat. 96.c
eumdem Romam reducit. 98.c. 99.a
ei Ludouicus Balbi filius à patre iam moribundo commendatur. 99.c
Regno filiorum Balbi inhians, ijſdem redditur

tur exoſus. 102.b
Boſſurum ſiue Boſſuum exuritur. 370 c
Francis deditur. 453.a
à Maximiliano recuperatur. ibid.b
Boſſuus à Francis capitur. 471.b
Bouinienſis arx à Balduino Hannoniæ Comite expugnata. 234.b
Bouinienſes pulchro ſtratagemate Dionantenſes cædunt. 307.b,c
ſed turri ab his exſtructa fatigantur. ibid.c
ab Epiſcopo Leodienſi obſidentur. 308.a
Brabanti à S. VVillibrordo ad fidem cõuerſi. 22.a
cum Grimberganis concurrentes nunc vincuntur, nunc vincunt. 219.b,c
Grimbergæ arcem vnà cum Monaſterio exurunt. ibid.c
Grimberganos ad pacem inuitantes non audiuntur. 220.a
biduo cum iiſdem dubio Marte pugnant, tandemque, etſi non ſine magna ſuorum clade, vincunt. ibid.b,c
quidam à Radulpho de Fulgeriis capti, ſed mox eumdem profligant & capiunt. 228.b
variis expeditionibus clarent. ibid.c
Flandris auxiliatores Hannoniam populantur. 231.a
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 234.a
Hollando prædam excuriunt. 239.b
Leodienſes vaſtant. 241.b
inter illos & Leodienſes cruentum prælium, in quo ad 2000. cæduntur. 242.b,c
VVoringam caſtrum obſidentes, inſignem victoriam, quamuis non incruentam, de hoſtibus reportant. 286.b,c. 287.b
vigeſimam omnium ſuorum bonorum liberaliter Duci ſuo Ioanni I. concedunt, ſed ea tantùm vice. 288.b
ſub initium Principatus Ioannis III. vbique à creditoribus Reipublicæ detinentur. 302.c
quo modo huic malo remedium inuenerint. 302.c. 304.a
Falcoburgenſi agro vaſtato Sitterienſes ſimul & Harlenſes ad deditionem cogunt. 306.b,c
in Brabantia ſoli ad arcana Reipublicæ conſilia admittendi. 330.a
extra Brabantiam, niſi in tribus cauſis, in ius non vocandi. ibid.b
à Flandris ad Scotam pagum iuxta Bruxellam cæduntur. 331.b,c. 332.a
item ad Santfletum. 333.c
Grauiam obſident. 358.b
agente Alberto Bauaro Geldris conciliantur. ibid.c
iis Grauia reddita, ſed mox perfidè erepta ibid.
reſumpto bello iterùm Grauiam obſidione cingunt. 359.c
ſed ad prædas effuſi cæduntur. ibid.
& obſidionem ſoluunt. 360.a
pacem cum Geldris initam firmant. 361.c
iis à Colonienſibus & Geldro bellum indictum. 366.a
Geldris turpiter fugientibus, Geldriam & Iuliam flamma ferroque vaſtant. ibid.b
confœderantur Leodienſibus contra Geldrum. ibid.c
Ruremondam ſimul cum Leodienſibus obſident, ſed nullo effectu, bis fallentibus. 367.a
Lennicam oppidum diruunt. ibid.
Iuliacum obtinent, & ne flammis abſumant, tria aureorum millia accipiunt. ibid.
contra Geldros ſuppetias à Philippo Burgundo expoſcunt. 368.a
pacem cum Geldris ſanciunt. ibid.b
eorum lanæ in Hollandia detinentur, & quare. 368.b
Clunetum, ductorem Armeniacorum, clade afficiunt. 379.a
Antonio Burgundo auxilia denegant, ſingularum vrbium iura malè ab eo defendi querentes. ibid.b
Venlonam obſident. 526.a
obſidionem ſoluunt. ibid.
Geldriam deprædantur. 527.b
à Geldri Duce, Comite Serberæ, præda eis excutitur. ibid.
inducias cum Geldro faciunt. ibid.c
Brabanti Equites militantes Anglo contra Scotos. 310.b
Brabantia à S. Huberto ab idolorũ cultu purgata. 33.b,c
ab Hungaris vaſtata. 141.a
in ea Comitatus tres Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre ſuo Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
à Theodorico Hollandiæ Comite quo ſucceſſu inuaſa. 239.b
tota ſubijcitur à Papa Eccleſiaſtico interdicto. 241.c
à Francis vaſtatur. 312.c
item à Flandris. 314.c
peſte affligitur. 342.c. 343.a
à VVenceſlao Duce nouis vectigalibus grauatur. 346.b
ab exſulum colluuie, qui ſe Apros nominabant, mirè vaſtata. 355.c
Brabantiæ Balliuus Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, alam equitum & 1200. pedites auxiliares adducit. 460.a
Brabantiæ Clerus de vigeſima omnium redituum Leodienſi Epiſcopo pendenda ad Sedem Apoſtolicam prouocat. 265.c
Brabantiæ Dux quandoque fuit inter Electores. 160.b. 256.a
cur & quando iuri ſuo renuntiarit. 160.b
Brabantiæ Ducum progenies ab antiquo Regali ſemine. 260.b
Brabantiæ Priuilegia, à VVenceſlao & Ioanna iurata. 328.c. 330.a,b
Brabantiam tamquam feudum maſculum ſibi vendicant Imperatores, ſed non rectè. 566.a
Brachatenſes à Nortmannis vaſtati. 105.a
Brandeburgenſis Marggrauius Elector, Camerarius eſt Imperij. 160.c
Brauius. *vide*, Padiglia.

Brechta à Ioanne Gunderio incenditur. 366.c
Brecquius in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Bremenſis Antiſtes VVeſtfriſiam vaſtat & depopulatur. 560.c
item alia vicina loca. ibid.
Brennaburch Sclauotum oppidum, ab Heinrico Germaniæ Rege expugnatur. 129 a
Briacus, locus Galliæ, in quo Carolus Caluus tyrannidis accuſatus Ludouico Germanico occurrit. 80.c
S. Brigidæ Ordo quando confirmatus. 344.a
Briſolium vrbs Francis deditur. 453.a
Britannia à Ludouico Pio Imp. vaſtata. 64.c
Britones Carolum Lotharij Imp. fratrem prælio vincunt. 74.a
Britones ducenti cruento duello contra ducentos Francos concurrunt. 321.c
Brixia ab Henrico Imp. expugnatur & muris nudatur. 300.c.301.a
Bronckhorſtia Geldro eripitur. 605.a
Bronchorſtij Eduardo Geldro cum fratre Reinaldo dimicanti adhærent. 341.b
Bronienſe Monaſterium Reliquiis B. Eugenij ornatur. 125.a
Brugenſes Iacobi Comitis S. Pauli inſolentiam non ferentes, primis Francorum cæſis, eum pellunt. 294.b
conſtanter in obedientia Vrbani Papæ perſiſtunt. 362.c
in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Sculterum ſuum, in ſeditionem verſi, trucidant. 418.c
à Philippo Burgundo domantur. ibid.
ad arma contra Maximilianum conuolant. 472.c
ædes Magiſtri Curię Romanæ diripiunt. 473.a
inde ad alias ſe conuertunt. ibid.
rogati, in Maximilianum non ſe inſurgere reſpondent, ſed eos qui malè rem adminiſtrent, dedi ſibi velle. ibid.
Maximilianum in domo quadam incluſum detinent. ibid.b
eius domeſticos carceri mancipant. ibid.b,c.& 474. a
ei cuſtodes addunt. 473.b, c
eius hoſpitium diripiunt. ibid.
multaque alia indigna perpetrant. 474.b
Coppenollium cum præſidio Gallico admittunt. ibid.b
aliquos Regis domeſticos extremo ſupplicio è medio tollunt. ibid.c
Petrum Lanckhalſium capite plectunt. 475.b
tandem ſuas quiſque domos repetunt. ibid.
vim Cæſaris Frederici, iniuriam Maximiliano filio ab eis illatam vlturi, metuunt. 476.c
pacem cum Maximiliano ſanciunt. 481.a
Gubernatori Flandrię, à Maximiliano dato, rebellant. 483.a
Blanckenbergam muniunt. ibid.
cæduntur. ibid.
ingenti annonæ caritate laborant. ibid.
pacem denuò petunt & obtinent. ibid.
Brunichildis proauia filiorum Theodorici Burgundiæ Regis, quo ſupplicio & quare affecta. 2. b
Brunisberg Saxoniæ locus ſuper VViſeram, Saxonum clade à Carolo Magno illata celebris. 48.c
B. Bruno Colonienſis quando & qua de cauſa Carthuſianorum Ordinem inſtituerit. 197. a. 198.a
Bruno Dux Angrariorum Carolo Magno ſe ſubdit. 48.c
Bruno Othonis Regis frater VVicfredo in Epiſcopatu Colonienſi ſufficitur. 140.c
à fratre Lotharienſe Regnum obtinet. ibid.
Raginerium Comitem Montenſem capit, & in exilium mittit. 144 c
moribundus ſua Sanctorum Eccleſijs legat. 147.c
mortuus Coloniam refertur. ibid.
Bruno Ottoni Imp. aduerſus Philippum fauens, à Pontifice Romano Adolpho in Colonienſi Archiepiſcopatu ſubſtituitur. 240.c
à Philippo ad VVaſſenbergam in prælio capitur. ibid.
Bruxella Brabantiæ ciuitas, olim Broſella dicta. 26.a
S. Gudilæ Reliquijs ditatur. 155.c
Canonicorum Collegio à Lamberto Baldrico decoratur. 175.b
ibidem in Eccleſia S. Nicolai innumera fiunt miracula. 223.c
vna eſt ex quatuor primarijs Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
à Ludouico Flandriæ Comite occupata diripitur. 331.c.332.b
agente Sherenclaſio recuperatur. 333.a,b
ibidem venerabile Corpus Chriſti à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur. 343.c
nec non ibidem Curia ſuprema à Philippo Bono inſtituitur. 423.b
tumultu inter ciues & Germanos milites orto concutitur. 469.c
à Philippo Clinio occupatur. 477.c
dira peſte affligitur. 481.b
Bruxellenſes variis ab Henrico IV. Duce Brabantiæ priuilegiis donantur. 247.b
plebeij in Nobiles inſurgunt. 298.b
à Ioanne II. Brabantiæ Duce victi, eumdem trepidi recipiunt. ibid.c
eis ſeptem Patriciorum famil[illegible] ex quibus Scabini deligendi, aſſignatæ. ibid.
quæ leges eis à Duce præſcriptæ. ibid.
Louanienſibus ſe mutuo fœdere deuinciunt. 304. a
quæ priuilegia à Ioanne III. Brabantiæ Duce obtinuerint. 309.c
Sherenclaſio agente Flandros vrbe pellunt. 333.a,b
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a

in Patricios inſurgentes fœdè tumultuantur. 338 b
in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364 c
eorum lanę in Hollandia detinentur, & quare. 368 b
Antonio Brabantiæ Rectori auxilia ad obſidendũ Bochoudam denegãt, & quare. 372.c
Simonem Tremillium in vincula coniiciunt. 373.b
cum Antonio Rectore paciſcuntur. ibid.
Antonio Burgundo, in Traiectenſes bellum mouenti, auxilia denegant. 376.a,b
Prætorem ſuum exilio mulctant. 380.a
ob captum Ioannem ab Arcla ciuem ſuum commouentur. 384.c
à tutoribus Ioannis I V. ſedantur. 386.a
Prætorem ſuum Guilielmum ab Aſcha carceri includunt. 388.c
ideò Duci inuiſi. 390.a
Ioannem I V. Ducem cum milite in vrbem recipere recuſant. 393.b
contra milites ab eo adductos inſurgũt. ibid.c
multos eorum carceribus includunt. 394.a
iterùm ſeditionem commouent. ibid.c
cum Louanienſibus & Mechlinienſibus reconciliantur. 419.a
cõmeatu laborantes à Flandris iuuantur. 479.b
Buchonia ſilua Monaſterio Fuldenſi clara. 38.a
Bucki pagus Angrariorum, vbi Dux eorum Bruno Carolo Magno occurrit. 48.c
Bulgari Pannoniam vaſtant. 65.b
Bullonienſis Ducatus quomodo ad Epiſcopum Leodienſem deuenerit. 203.a
Bullonium caſtrum ab Adelberone Leodienſi Epiſcopo meritis S. Lamberti recipitur. 217.a
Buſcoduceuſes Bommelam inuadunt. 527. b. vide Siluæducenſes.
Burchardus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56 b
Burchardus de Sueuia contra Conradum Regem rebellans, eius prudentia pacatur. 125.a
Burchardus Epiſcopus Loſancuſis in prælio inter Henricum Imp. & Egbertum Marchionem in Thuringia commiſſo occiſus. 195.c
Burdellum caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Burdigala, locaque ei vicina, à Saracenis vaſtata. 31.b
Burgfletum Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignatum. 335.a
Burgundi cum Belgis Fanum D. Audomari, eiectis Francis, recipiunt. 478.c
Burgundiæ Ducatus à Cæſare Maximiliano pro Carolo Auſtriaco inuaditur. 528.c
Buxudis caſtellum ab Ottone II. Imperatore capitur & diruitur. 150.a

C.

CAbellianorum & Hanckiorum ſeditio per Ioannem Bauarum, olim Epiſcopum Leodienſem, iterùm reſuſcitatur. 387.c
Cabelliauij Amſtelodami ab Hanckijs pelluntur. 420.a,b
à Philippi Boni partibus ſteterunt. ibid.
Leidæ Hauckios pellunt. ibid.
contra Hauckios Maximiliano Brabantiæ Duci ſe iungunt. 463.b
Roterodamo à Franciſco Bredenrodio eijciuntur. 478.b,c
à parte Maximiliani Rom. Regis ſtantes, Sciedamum & Roterodamum obſident. 479.a
Hauckijs cladem inferunt. 480.b
Cadauera Saracenorum fœtentia Chriſtiani in expeditione ſacra præ fame comedunt. 202.a
Caditha, ſiue Tadicha vidua, Mahometi nubit. 9 b
Cadſandia inſula ab Anglis exuſta. 318.a
Cæci viſum meritis D. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Cæcilia Clementis I V. Papæ filia à Nobilibus plurimis expetita, à patre in Monaſterio quodam Monialium tenuiter ſuſtentatur. 275.b
S. Cæciliæ virginis & martyris corpus à Paſchale Papa inuentum, in Vrbem in Eccleſiam eiuſdem nomini dicatam transfertur. 70.a,b
idem à Paulo Sfondrato Cardinale anno 1599. ita inuentum, vt fuerat à Paſchale reconditum. ibid.b
Cæleſtinus III. Papa Alberti fratris Henrici IV. Ducis Louanienſis electionem ad Epiſcopatum Leodienſem confirmat. 235.b
Alberti interfectores excommunicans, Lotharium intruſum deponit. 236.a
vnà cum Henrico Imp. quartam expeditionem in Terram ſanctam parat. 238.a
moritur. ibid.b
Cæleſtinus IV. Papa Gregorio IX. in Pontificatu ſuccedens, breui moritur. 254.c
Cæleſtinus V. miraculis clarus, ſponte Pontificatum abdicat. 288.c
Caga Princeps Hunnorum à ſuis interemptus. 31.c
Cairus Aegypti vrbs à Chriſtianis quidem obſeſſa, ſed mox ſoluta. 246.b
Calcearius Gandauenſis. vide Reiuerus calcearius.
Caletum ab Eduardo III. Angliæ Rege obſeſſum. 323.b
deditur, coloniq́ue ex Anglia, pulſis Francis, illuc traducuntur. ibid.c
Calſmont mons, S. Bauonis Monaſterio olim celebris. 8.a
Calliſtus Patricius Conſtantini Copronymi, Stephanum Monachum Iconomachis reſiſtentem variè aggreditur. 44.a,b
Calliſtus in Pontificatu Gelaſio ſuccedit. 207.b
Calumniatricis S. Stephani horrendus interitus. 44.b
Camera Imperialis à Maximiliano Imp. Francofurti inſtituitur. 494.b
Camera Monaſterium iuxta Bruxellam quando extructum. 249.b
Cambreſiacum à Francis occupatur. 458.a

eius

eius arx ab Henrico Galliæ Rege capitur. 672.b
Cameracenſes ab Eduardo Angliæ Rege obſeſſi ſtrenuè ſe defendunt. 319.b
Cameracum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
à Nortmannis vaſtatum. 105.a
à Balduino Flandriæ Comite Henrico Imp. reſtituitur. 179.a
ab Henrico Rege Galliæ obſidetur, & ad deditionem poſtulatur. 672.b
non tamen capitur. ibid.
Campanæ per ſe ſonant in ſepulturam hominis fame mortui. 185.c
Campania à Saracenis vaſtatur. 85.b
Campinia Brabantię à Roſſemio diripitur. 622.b
Campulus presbyter quàm fœdè Leonem III. Papam tractauerit. 52.a
Canes aduerſus ferarum vaſtationem Brabantis alere conceſſum. 330.b
Canonici Antuerpienſes cedunt templum S. Michaëlis S. Norberto & ſocijs. 210.a
Canonici Bruxellenſes à Lamberto Baldrico quando inſtituti. 175.b
Canſoſte Rhemenſis Eccleſiæ caſtrum ab Heriberto Comite expugnatum. 134.a
Cantella, aliàs Camtela, caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Cantones Heluetiorum Catholicorum, arma contra Heluetios hæreticos ſumunt. 587.c
Capitia alba à Louanienſibus tumultuantibus quando aſſumpta. 348.c
Capitiati Louanienſes Patricios Arſcoto Louanium vi reducere parantes viriliter repelluntur. 348.c.349.a
Parcenſe monaſterium effringunt. 350.c
Patricios feneſtris eiectos infeſtis haſtis fœdè diſcerpunt. 351.a
reſponſo VVenceſlai Ducis territi, interceſſores ad eum mittunt. ibid.c
quibus conditionibus ei reconcilientur. 352.b, c.
Capræmons locus, ad quem S. Gudilæ corpus ob Nortmannorum vaſtationes ex Cœnobio Mortzellenſi tranſlatum. 108.c
Capua à Saracenis exuſta. 72.a
Capuſſenantius transfuga capite plectitur. 607.b
Carbonaria ſilua territorij Leodienſis, martyrio S. Follani clara. 14.b
Carbonaria Franciæ ſilua, Nortmannorum memorabili clade celebris. 103.a
Cardinales Sede vacante à morte Cæleſtini IV. tam inter ſe quàm ab alijs multas inſolentias ſuſtinent. 254.c
Cardinales pileo rubro ab Innocentio IV. cur decorati. 255.a
Cardinales octo electionem Vrbani IV. coactam fuiſſe clamant. 350.a
ijdemque Antipapam Clementem VII. dictum eligunt. ibid.
Caritas annonæ maxima in Gallia & Germania. 237.c
alia Europam affligit. 305.a
Carolomannus pater Pipini de Landis primi Brabantiæ Principis qualis fuerit. 1.b,c.
Carolomannus, filius Caroli Martelli, donationem eiuſdem S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
quos Principatus obtinuerit. 36.b
cum fratre Pipino Griphonem fratrem ſuperat, & captum cuſtodiæ tradit. ibid.c
Aquitanos & Alamannos rebellantes comprimit. ibid.
agente S. Bonifacio Fuldenſe Cœnobium erigit. 38.a
Theodoricum Saxonem & Odilonem Baioariæ Ducem bello vincit. ibid.
caſtrum Oſcoburgh expugnat. ibid.
relicto Principatu Monaſticen profitetur. ibid.a,b
ignotus Caſſinum venit. ibid.b
ſtipendia eius, manſuetudo, & pietas. ibid.
moritur. 39.c
Carlomannus & Carolus filij Pipini à Stephano Papa vnguntur in Reges. 39.a
Carlomannus filius Pipini cum fratre in Regnum eleuatus Hunaldum Aquitanum ſubiugat. 45.a,b
vbi & quando obierit. 46.a
Carlomannus, ſiue Carolomannus, filius Ludouici Germanici quædam aduerſus patrem moliri viſus, eidem reconciliatur. 83.a
Carolo Caluo Italiam inuadenti cum exercitu obuiàm mittitur. 92.c
muneribus ab eodem corrumpitur. ibid.
in partitione Regni paterni quas Prouincias ſortitus ſit. 93.b
paralyſi percuſſus moritur. 102.a
Carlomannus Ludouici Balbi filius Boſonem ſeditionem molientem compeſcit. 104.b
fratri Ludouico ſuccedit. 106 b.107.b
Nortmannos fugat. 106.c.107.a
tandem nimias Nortmannorum excurſiones non ferens, pacem ab iiſdem redimit. 107.b
ab apro in venatione vulneratus, moritur. ibid.
obitus eius tempus incertum. 108.a
Carnis ſuillæ abſtinentiam cum Iudæis docuit Mahometes. 9.c
Carolomons, oppidum nouum, ad Moſam extruitur. 680.b
Carolus, Adolphi Geldri filius, Gandaui à Carolo Audace enutritur. 438.c
Carolus Andegauenſis Comes ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 261.b
capitur. 262.a
interuentu Regis Ludouici, quibus conditionibus Hannoniâ ceſſerit. 265.c
quo titulo Siciliæ Regnum ab Vrbano IV. obtinuerit. 274.c.275.a
cum Manfredo dimicans, eumdem vita ſimul & Regno priuat. 275.a
Conradinum Siciliæ Regnum recuperare tentantem prælio ſuperat & capit. 276.c.278.a

ad bellum ſacrum profectus, Tuneti Regem ſibi reddit tributarium. 578.b,c
cur & quando Siculi ab ipſo defecerint. 283.a
quando obierit. 284 a
Carolus d'Arellius cum d'Auala contra Belgas conſpirat. 547.a vide Hiſpani.
Carolus Aureliæ Dux moritur. 637.a
Carolus IV. Imperator VVenceſlaum fratrem creat Præfectum Alſatiæ. 342 b
eumdem à Iuliacenſibus captum libertati reſtitui curat. 346.a
cum filio VVenceſlao magno honore Louanij excipitur. 348.b
cum fratre VVenceſlao Brabantiæ Duce in Franciam proficiſcitur. ibid.
Carolus Auſtriacus, dictus poſteà V. Imp. Gandaui naſcitur. 503 b,c
qua pompa ad Baptiſmum delatus. ibid.
ei Claudia, filia Ludouici Regis Galliæ, deſpondetur. 505.c
Belgij Princeps inauguratur. 535.a
Legatos Franciſco Valeſio Regnum gratulaturos mittit. ibid.
eidem Renata, defuncti Regis Ludouici filia, deſpondetur. ibid.
ei Georgius Saxo Friſiam donat. 536.a
ibique eius nomine Florentius Buranus inauguratur. ibid.
Annam, filiã Vladiſlai Hungariæ Regis, Maximiliano Imp. deſponſatam, fratri Ferdinando deſponſari curat. 537.b
à Ferdinando Hiſp. Rege moriente in ſolidum heres ſcribitur. 538.a
pacem cum Rege Galliæ Franciſco renouat. 539 a
dimiſſã Renatã, eiuſdem Franciſci filia Ludouica ei deſpondetur. ibid.
in Hiſpaniam profecturus cum Marcanis Proceribus tranſigit. 539.a,b
alia etiam fœdera, vt tutiùs in Hiſpaniam ei abire liceat, ſancit. ibid.c
Geldriam ſuo exercitu mirè adfligit. 541.b
cum Carolo Geldro inducias facit. ibid.c
Ezardum Comitem ſibi conciliat. 541.b,c
in Hiſpaniam nauigat. 543.a
ſplendidè ibi excipitur. ibid.
in Hiſpaniarum Regem inauguratur. ibid c
ludos equeſtres exercet. ibid.
à Maximiliano moriente tamquam futurus Imperator commendatur. 545.a
mortuo Maximiliano Imp. cum Franciſco Gallorum Rege Imperium ambit. ibid.b
à Moguntino & Saxone Electoribus enixè commendatur. ibid.c
Cæſar ab Electoribus renuntiatur. 546.a
ex Hiſpania in Germaniam iter adornat. 547.a
Hiſpanos ſibi experitur rebelles. ibid.b
Adrianum Florentij Cardinalem Proregem conſtituit. ibid.
Brugas Flandriæ venit. ibid.c
honorificentiſſimè ibi à diuerſis excipitur. ibid.
Aquiſgrani in Cæſarem coronatur. 548.a
conſtituit miſſo Diplomate belli Duces, qui rebelles Hiſpanos edoment. 550,b
qui aliquoties ipſos cædunt. 551.a,b.c
Aimerio contra Robertum Marcanum ſuppetias mittit. 553.b
cum Pontifice cõtra Francum fœdus init. 554.a
Francos Parmâ & Placentiâ eijcit. ibid.
memorabili prælio Heluetios & Francos vincit. ibid.
Mediolanum recuperat. ibidem.
Sfortiam reſtituit. ibid.
iter in Hiſpaniam parat. 554.c
nauigat cum inſigni claſſe. 555.a
in Angliam venit, & cum Henrico VIII. agit. ibid.
in Hiſpaniam appellit. ibid.b
nobilem contra Francos victoriam in Biſcaia per ſuos obtinet. ibid.
matrem inuiſit.
pro patre Philippo Anniuerſarium celebrat. ibid.
ex Auſtria & Francia varia nũtia accipit. 556.b
in haſtiludio cum præſtantiſſimis ignotus concurrit. ibid.c
Hiſpanis rebellibus gratiam facit. ibid.
per VVaſſenarium in Friſia plurima loca Geldro & Groninganis eripit. 558.a,b,c
fœdus cum Papa & Venetis contra Francos renouat. 559.b
Franciſcum Galliæ Regem ad Ticinum inſigni prælio ſuperat. 561.c
ipſum Franciſcum capit. ibid.
de victoria certior factus, modeſtiſſimè reſpondet. 562.a
pro matrimonio cum Eliſabetha filia Emanuelis Portugaliæ Regis obtinendo Romam ad Pontificem mittit. ibid.c
Franciſcum Sfortiam Mediolanenſem Ducem renuntiat. 563.a
cum Iſabella Luſitana nuptias celebrat. 564.c
conditiones, quibus Franciſcus libertati reſtituendus erat, approbat. 565.a,b,c
& re ipſa eumdem reſtituit. 562.b
iterùm in Franciſcum, conditiones reſtitutionis adimplere tergiuerſantem, arma mouet. ibid.c
Borbonium Ducatus Mediolanenſis Gubernatorem deſignat. ibid. qui Romam vrbem & ibidẽ Pontificem Clementẽ capit. 570.a,b
ei naſcitur filius Philippus. ibid.c
Pontificem reſtituit. 571.b
ditionem Vltraiectinam emit. 572.b
ei bellum à Franco & Anglo indicitur. ibid.c
eius claſſis à Confœderatis cæditur & profligatur. 573.c
per Leuam Papiam vi expugnat. 574.a
Genuæ libertatem concedit. ibid.c
Capuam & alia oppida obtinet. 575.a
pacem Carolo Geldro concedit. 577.a
cum Pontifice fœdus pangit. 579.a
cum Franciſco Franciæ Rege pacem init, & quibus conditionibus. ibid.b

ex Hi-

ex Hiſpania in Germaniam profieiſcitut. 580.c
cum Pontifice præſens agit. 581.b
cum Venetis & Sfortia pacem iungit. ibid.
Bononiæ à Pontifice coronatur. 583.b
Franciſco Galliæ Regi liberos, ab eo obſides acceptos, reſtituit. 584.a
Alexandrum Medicæum, Hetruriæ Ducem renuntiat. 585.a
Auguſtam Vindelicorum, Comitia Imperij celebraturus, venit. ibid,
Confeſſio Auguſtana ei exhibetut. ibid.b
aliam item Confeſſionem ei quatuor ciuitates Zvvinglianæ exhibent. 586 a
Articulos quoſdam Lutheranis preſcribit. ibid.
in Belgium venit. ibid.e
in Auſtriam contra Solymannū Turcam proficiſcitut. 590.b
ſolâ ſui aduentus famâ eumdem fugat. ibid.
17000. Turcarum cædit. ibid.c
in Italiam iter inſtituit. ibid.
cum Pontifice collocutus, cum eo, Rom. Rege, & aliis Italiæ Principibus, præter Venetos, fœdus ſancit. 59.1.a,b
in Hiſpaniam abiturus, Italos beneficiis ſibi deuincit. ibid.
Vlricum VVirtenbergenſem Ducem reſtituit. 593.a
ad Monaſterium VVeſtfaliæ ciuitatem, ab Anabaptiſtis inſeſſam, copias mittit. ibid.b
Tunetanum iter inſtituit. 599.a
cum Barbaris congreditur. ibid.e
Guletam expugnat. 600.a,b
Barbaroſſam prælio vincit. ibid.e
Tunetum occupat ope captiuorum Chriſtianorum. 601.a
pluſquam 20000. mācipia Chriſtiana ibi liberat. ibid.
Muleaſſem reſtituit, & in Italiam reuertitur. ibid.b,c
Galliam ex Italia inuadit. 603.a
Aquas Sextias obſidet. ibid.
pet Henricum Naſſauium Picardiam inuadit. ibid.b
in Italiam teuertitur. ibid.
in Hiſpaniam abit. ibid.c
Terovvanam per ſuos obſidet. 605.a,b
cruenta pugna Fanum D. Pauli ſibi vendicat. 606.a,b
Ftancos inſigni prælio vincit. 607.a,b
cum Danis inducias facit. 609.b
fœdus cum Venetis & Pontifice ſancit. ibid.c
cum iiſdē Solymanno Turcæ bellū infert. ibid.
cum Franciſco Galliæ Rege inducias facit. 610.a,b
in Hiſpaniam proficiſcitur. ibid.b
in itinere conuenit Franciſcum Galliæ Regem. ibid.e
eius vxor Eliſabetha moritur. 612.e
rebellantibus contra ſe Gandauenſibus, in Belgium proficiſcitur. 614.b,c
de eo capiendo, cùm per Franciam iter faceret, aliqui conſultant. 615.a
Gandauum intrat. ibid.b
iis ad ſingula priuilegia prætenſa per Fiſcalem ſuum reſpondet. ibid.
Proteſtantium Germanorum Legatos excipit. 617.c
Hollandiam adit, & ibi pto tribunali ſedet. 618.a,b
Ratisbonam ad Comitia Imperialia proficiſcitur. ibid.b
in Italiam iterùm abit. 619.c
Ad Algeriū Africę cum claſſe contendit. 620,a
ingentem cladem ibi patitur. ibid.b,c
in Hiſpaniam redit. 621.a
à piſcibus deuoratus tunc ſpatgitur. ibid.
contra eum Franciſcus Galliæ Rex Turcam in auxilium vocat. 627.b
conſcenſa claſſe Bononiam venit. 628.b
Spiræ Proteſtantium Legatos audit. ibid.
Bonnæ ad Rhenum, Cliuio bellum illaturus, exercitum luſtrat. ibid.
deinde Duram Iuliæ obſidet. ibid.c
quam armata manu expugnat. 629.b
Cliuium in gratiam recipit. 630.a,b
denuò in Zutphania & Geldria inauguratur. ibid.c
in Franeum exercitum ducit. 631.a,b
Cameracum venit, ibíque arcem exſtruit. ibid.c
Spiræ Comitia Imperij celebrat. 632.a
pacem ibi facit cum Chriſtierno III. Daniæ Rege. ibid.
Lutzenburgum, à Gallo paulò antè ſibi ereptum, recuperat. 633.a,b
Fanum Deſiderij obſidet. ibid.
& deditione accipit. 634.a,b
Eſpernaium & alia munitiſſima loca Franco eripit. ibid.c
pacem eum Franeo ſancit, dictam Creſpianam. ibid.e. & 635.a
pacis iſtius quæ conditiones. 635.a,b,c
inde de Germania pacanda anxius. 636.c
Vltraiecti Comitia Velleris aurei celebrat. 637.b
in Geldrię Ducem & Comitem Zutphaniæ inauguratur. ibid.
iterùm in Germaniam abit. ibid.c
inducias cum Turca paciſcitur. 638.b
generosè Proteſtantibus Germaniæ reſpondet. ibid.c
fœdus cum Mauritio Saxone ſancit. ibid.
ad eum copiæ vndique confluunt, & quantæ. 639.c. 640.a
à Proteſtantibus Germaniæ ei bellum indicitur. 640,a
Niburgum deditione capit. 642.b
item Donavvertum. ibid.c.
alia plura itidem oppida. ibid. & 643.a,b
Fredericum Palatinum, Vlmenſes, & VVirtenbergenſem Ducem in gratiam recipit. ibid.b,c
Saxoniam cum exercitu inuadit. 646.a
Saxonem in pugna capit. ibid.e
Heſſum etiam in poteſtatem accipit. 647. c. 648.a,b

Magdenburgenſes proſcribit. 649.c
infinitam à Germanis pecuniæ ſummam acceptam ſecum defert. 649.b
Comitia Auguſtæ celebrat. ibid.c
Mauritio Saxoni Electuratum confert. 650.c
in Belgium proficiſcitur, Saxonem & Heſſum ſecum ducens. 652.a
filium ſuum Philippum per totum Belgium inaugurari facit. 653.654.655.656
articulari morbo laborat. 656.b,c
Comitia Auguſtæ indicit. ibid.c
Edictum in Belgio contra hæreticos promulgat. 657.a,b,c
cum filio Philippo Auguſtam Vindelicorum contendit. 658.a
Edictum contra hæreticos mitigat. ibid.c
Magdeburgum obſidet. 659.a
Solymanno de ruptis inducijs, occupatâ nimirum Lepti ciuitate Numidiæ, conquerenti, feſtiuè reſpondet. 660.c
à Mauritio Saxone inſigniter deluditur. 664.a,b
eidem cedere cogitur. 665.a
Saxonem captiuum reſtituit. ibid.
pacem cum Mauritio Saxone conſtituit, & quibus legibus. 666.b,c
Auguſtæ Proteſtantem Magiſtratum, à Mauritio Saxone conſtitutum, mouet, & alia reformat. 667.b
Metenſem vrbem obſidet. ibid.c
Albertum Brandeburgicum in gratiam recipit. 668.a
Metenſi obſidione ſolutâ, in Belgium venit. ibid.c
Terovvanam obſidet. 669.a
& poſt cruentam oppugnationem capit. ibid.b
item per Sabaudum Heſdinum recipit. 670.a
vt filium Philippum II. cum Maria Angliæ Regina deſponſaret, ex Hiſpania eum euocat. 673.b
copias contra Henricum Regem Franciæ, qui Hannoniam & Arteſiam vaſtauerat, mittit, & eumdem recedere cogit. 675.c
per Sabaudum multa Franco oppida adimit & incendit. 676.c.677.a
nobiliſſimâ per ſuos in Italia de Strozza victoriâ potitur. 677.c
Senas capit. 679.a
& Portum Herculis Strozzæ eripit. ibid.b
Regna & ditiones Belgicas in Philippum II. filium ſuum transfert. 681.c.683.b
res omnes à ſe geſtas à capite repetit. 682.a
egregium eius dictum. ibid.
Belgas, vt ab hæreſi ſibi caueant, monet. ibid.
Ferdinando fratri Imperium Romanum per litteras reſignat. 687.b,c
è Belgio diſcedens, filio Philippo Religionem Catholicam & ſalutem Belgicam commendat. 688.b
eius in Hiſpaniam appulſi oratio. ibid.
in Monaſterium diui Hieronymi ſecedit. ibidem. c
placidiſſimè in Domino moritur. 689.a.700.b
Carolus, nepos Caroli V. Imp. naſcitur. 637.b
Carolus Barlaymontius à Philippo II. Namurcenſibus præficitur. 707.b
Carolus Burbonius à Franciſco Francorum Rege ſupremus belli Dux contra Carolum V. Imp. decernitur. 553.b
aliquot oppida, à Cæſarianis priùs occupata, recuperat. ibid.c
à Franco ad Carolum Cæſarem deficit, & quare. 559.b
pro Cæſare Galliam Narbonenſem inuadit. 561.c
Ducatui Mediolanenſi à Carolo V. præficitur. 566.c
arx ei Mediolanenſis à Franciſco Sfortia deditur. 567.a
Pontificis ditiones, non obſtantibus inducijs cum Lanoio conſtitutis, inuadit. 569.b
Ipſam ad Romam caſtra locat. ibid.c
ibi occiditur. ibid.
Carolus Brimeus à Philippo II. Geldriæ & Zutphaniæ præficitur. 707.b
Carolus Caluus, filius Ludouici Pij Imp. Alemanniam, Rhætiam, & partem Burgundiæ à patre obtinet. 65.c.66.a
item optimam partem Regni Francorum. 68.a
coniunctis cum Ludouico fratre viribus Lotharium fratrem Monarchiam ambientem fugat. 71.b,c
tandem partitione Regni facta, Occidentalis ei pars aſſignatur. 72.a
Pipinum nepotem ſuum variis excurſionibus infeſtat. ibid.b
Bernardum Barcinonenſem Ducem incautum & nihil mali ab eo ſuſpicantem occidit. ibid.
cum Britonibus infeliciter confligit. 74.a
Gudefrido Normanno partem Galliæ concedit. 77.a
Pipinum Aquitaniæ Regem vnà cum fratre eius Carolo in Monaſterium retrudit. 77.b
de fratre Ludouico apud Pontificem & Imperatorem per Legatos conqueritur. 82.a
cum fratre & nepote in quadam Rheni inſula colloquium habet. ibid.b
tandē Confluentiæ inter eos pax ſancita. ibid.c
pactis conuentis non ſtetiſſe apud Nicolaum Papam accuſatur. ibid.
fratri Ludouico reconciliatur. 84.c
ne Prouinciæ Regnum nepoti debitum inuadat, à Nicolao Papa monetur. 85.a
XI. Brabantiæ Princeps. 87.b
Lotharingiam occupat, fruſtrà nitente Pontifice pro fratre Lotharij. ibid.c.& 88.a
Hincmaro Rhemenſi agente, Metis coronatur. 87.c
Pontificem placare nititur. ibid.
cum fratre ſuo Ludouico Germanico Lotharingiam partitur. ibid.b
hinc patet ei Brabantiam obtigiſſe. ibid.b,c
Nortmannos Andegauo eijcit. 92.a
mortuo Ludouico Italiæ Imp. cum Germanico

co de ea contendit. ibid.b
à Ioaone Papa Imperator creatur. ibid.c
Regnum Germanici defuncti inuadens à Ludouico eiuſdem Germanici filio fugatur. 93.a, b. 94.a
quando obierit. 93.c.94.a
vbi ſepultus, & quò poſteà tranſlatus. 94.a
quibus coloribus à Sigeberto & Aimoïno depingatur. ibid.b,c
inſignis fuit doctorum hominum patronus. ibid.c
Carolus Caraffa Cardinalis à Pio IV. Pont. capitur & ſtrangulatur. 705.a
Carolo Charloo, dicto Audaci, filio Philippi Boni, Catharina, filia Caroli VII. Galliæ Regis, deſpondetur, ſed quæ paulò pòſt moritur. 419.a
Iſabellam Borboniam ducit. 423.a,b
naſcitur ei filia Maria. 424.a
orto inter eum & patrem diſſidio, veniam à patre petit & obtinet. ibid.
denuò à patre diſſentit. 425.a
fœdus cum Carolo Biturigum Duce contra Ludouicum Galliæ Regem ſancit. ibid.
omnium ditionum heres à patre renuntiatur. ibid.c
Crouiacum & alios proſcribit. ibid.
à patre, reſciſſo priore teſtamento, quæſitus, Gorichemi ſe continet. 426.a
Franco bellum infert. ibid.b
eumdem vincit, & pacem cum eo ſancit. ibid.c
eius vxor moritur. 427.a
Dionantenſes ſeueriſſimè caſtigat. ibid.c
ab aliis Audax, ab aliis Pugnans cognominatus. 428.c
vbi natus fuerit, & quando. ibid.
Hiſtoriarum veterum auidiſſimus. 430.a
eius primæ expeditiones bellicæ quæ. ibid.
Flandriæ Comes inauguratur. ibid.b
Gandauenſes rebelles pacat. ibid.& 432.a
Leodienſes habet ſibi infenſos. 430.b
S. Trudonis vrbem obſidet. ibid.c
Leodienſes cruenta pugna vincit. 431.a
S. Trudonis vrbem deditione accipit, & alia oppida plura. ibid.b
item Leodium ipſum. ibid.b,c
Comes Hannoniæ inauguratur. 432.a,b
Brugis nuptias cum Margareta Eboracenſi celebrat. ibid.b
à Ludouico Francorum Rege, iniuriam paſſus, ægrè placatur. ibid.c
eumdem, quòd contra eum Leodienſes denuò concitaſſet, capit & detinet. 433.b
eum ſecum in Leodienſes arma ferre cogit. ibid.
Leodienſes & eorum ciuitatem capit, & atrociſſimè ponit. 434.a,b
item Francimontanos. ibid.
inter Conſiliarios reſidens, ius dicit, eoque ſubditorum animos ad ſe pertrahit. ibid.c
Præfectum Zelandiæ capite plectit, & quare. 434.c.435.a,b
claſſem contra Richardum VVaruuici Comitem mittit. ibid.c
& per Borſelium vincit. ibid.
Eduardo ſororio, Angliæ Regno pulſo, auxilia præbet. 436.a
Ludouico Galliæ Rege bellum ei inferente, Picquenium ad deditionem cogit, & Ambianum obſidet. ibid.b
inducias cum eo facit. ibid.c
à Belgarum Ordinibus equites auxiliarios impetrat. ibid.c
à Ludouico deluditur. 437.a
cum exercitu in Galliam abit. ibid.b
iterùm inducias facit. ibid.
Ducatum Geldriæ & Comitatum Zutphaniæ ab Arnoldo Duce coëmit. ibid.
eius Ducatus ciuitates occupat. 438.a
Neomagum obſidet, & capit. ibid.b
Geldriæ Dux inauguratur. ibid.
aliquot ciuitates mulctat. ibid.
ad Fredericum Imp. proficiſcitur. ibid.c
filiam Mariam eius filio Maximiliano deſpondet. ibid.
ab Imperatore Ludouici Galliæ Regis aſtu deluditur. 439.a
ei Sigiſmundus Auſtriacus ditiones quaſdam oppignorat. ibid.b
iiſdemque Petrum Hagenbachium præficit. ibid.
Rhenanis, & aliis Principibus Germaniæ contra ſe conſpirantibus, ingentem exercitum conſcribit. 440.a
Nuſſiam obſidet. ibid.
vndequaque eius ditiones inuaduntur. ibid c
obſidionem Nuſſiæ ſoluit. 441.a
pacem cum Imperatore ſancit. ibid.b
inter eum & Eduardum Angliæ Regem oriūtur ſimultates. ibid.c. & 442.a
cum Ludouico Galliæ Rege inducias paciſcitur. 442.a,b
pòſt in Lotharingiam mouet, & aliquot oppida ibi capit. ibid.
inde Granſam Heluetiorum obſidet. 443.a
eamdem deditione accipit; at fidem datam violat. ibid.
ab Heluetiis ſuperatur, & fugere compellitur. ibid. b,c
militem recolligit, & in Heluetios denuò ducit. 444.a
cladem ab iis maximè inſignem accipit, cæſis ex ſuis 16000. ipſe vix cum 3000. fugâ euadit. ibid.b,c
Nancium obſidet. 445.b,c
adueniente cum exercitu Reinero Lotharingico, ſuaſu proditoris Campobachij infeliciter cum eo pugnam committit. 446.c.447.a,b
ignotus ibi occiditur. 447.b,c
Nanceï ſepelitur. ibid c
eius oſſa transferuntur. 448.a
Carolus Craſſus, Ludouici Germanici filius, in partitione Regni paterni quas Prouincias ſortitus ſit. 93.b
Longobardiæ Regnum obtinet. 103.a

Impe-

Imperator creatur. 104.c
Ludouico fratre defuncto, Nortmannos aggreditur, ſed nullo ſucceſſu. 105.b,c
ob frequentes Nortmannorum excurſiones in Franciam vocatur. 107.c
primus fuit Caroli Simplicis tutor. 110.b
cur regiones vltra Sequanam Nortmanois deprædandas reliquerit. 112.c
Luiduardum Vercellenſem Epiſcopum, obiecto adulterij crimine, à ſe repellit. 112.c
item Richardem coniugem. ibid.
corpore & animo deficiens, Imperio priuatur. ibid.
à Luidperto Epiſcopo ſuſtentatur. 113.a
moritur, & in Augea ſepelitur. ibid.
Carolus Danorum Regis filius à Balduino Flandriæ Comite heres inſtitutus, Clemenciam Burgundam aduerſariam patitur. 208.b
Brugis in templo iugulatur. 210 c
Carolus Egmondius. vide Carolus Geldriæ Dux.
Carolus Franciæ Rex Ludouici Comitis Ebroicenſis filiam ducit vxorem. 308.c
Carolus Ioannis Franciæ Regis filius patri in Regnum ſucced r. 341.c
Brabantis ingentia auxilia in Geldriam mittit. 360.c
Antipapam Auenione inuiſit. 361.b
filiam ſuam Richardo Angliæ Regi deſpondet. 364.c
Dei flagellis monitus de tollendo Antipapa Conuentum indicit. ibid.
Ludouicum Aurelianum vicarium ſibi conſtituit. 371.a
inſtinctu Armeniacorum ditionem Ioannis Burgundi inuadit. 380.c
Atrebatum obſidet. ibid.
pacem cum Ioanne ſancit. 381.a
ei Angliæ Rex bellum infert. ibid.b
Carolus Franciæ Delfinus (poſteà Rex iſtius nominis VII.) Ioannem Burgundum fœdè interficit. 390.a,b,c
eumdem ſibi mortem inten taſſe ſpargit. ibid.c
à Philippo Burgundo, ob necem patri eius illatam ſibi infenſo, pacem impetrat. 418.a,b
moritur. 424.b,c
Carolus VIII. Francorum Rex pro Flandris ad Ordines Brabantiæ & Hannoniæ literas ſcribit. 465.b
Reneſium capit. 483.c
Annam Britonum Duciſſam ibi captam, at Maximiliano Rom. Regi deſponſatam, in vxorem ſibi ducit. 484.a
Italiam inuadit. 493.c
Mortangam Hannoniæ oppidum à Philippo Auſtriaco ſibi reſtitui petit. 494.c
eius inſignia Genuæ & Piſis à Maximiliano Imp. deiiciuntur. 495.c
moritur ſine prole. 497.c
vnde morbum letalem contraxerit. ibid.
ei ſuccedit Ludouicus XII. 498.a
Carolus Geldriç Dux à Francis capitur. 471.b
in Franciam abducitur. ibid.
è Francico carcere rediens, Geldriam contra Rom. Regem Maximilianum rebellare facit. 483.c
Cæſari Maximiliano, in Belgium venienti, occurrit, ab eodem Ducatum obtinere ſperans. 492.c
pacta conuenta tranſilit. ibid.
Belgis, hortatu Gallorum, bellum infert. 498.a
ei Maximilianus Imp. bellum indicit. 500.a
à Philippo Auſtriaco, Hiſpaniam Principe, bellum ei paratur. 509 c
aliquot ei oppida auferuntur. 510.a,b
in ruſticos ſæuit, ne commeatus inde ad caſtra Philippi aduehatur. ibid.c
eius ditiones ab eodem inuaduntur. 512.a
à Germanis reiectus, cum Franco æternum fœdus pangit. ibid.
fictas inducias cum Auſtriaco ſancit. ibid.b
ne cum Philippo, quod ſacroſanctè iurarat, in Hiſpaniam cogatur ire, morbum ſimulat. 514.b
rupta pace, Brabantiam inuadit. 520.a
Turnholtum ſpoliat, & ex Campinia prædas agit. ibid.
Brabantiam iterùm inuadit. 521.b
Thenas capit & ſpoliat. ibid.
Egmondij Dominum à Poroia arce fugat. ibid.
denuò rupta pace Brabantiam populatur. 526.a
oppida antè ei erepta recuperat. ibid.b
Hollandiam & Brabantiam deprædationibus vexat. 527.b
Amſtelodami ſuburbia exurit. ibid.
VVaſſenarium capit. ibid.c
inducias cum Brabantis facit. ibid.
contra Vltraiectinos bellum gerit. 528.c
cum ijs tranſigit. ibid.
ab Imperio deficit, & Franciæ ſe clientem profitetur. 533 a,b
eidem Groningani nomine Regis Franciæ ſacramentum dicunt. ibid.b
in VVeſtfriſia aliquot oppida capit. ibid.
Saxonem in Batauico ſinu nauali prælio vincit. 535.c
Leuvvardiam obſidet. 538.b
à VVaſſenario & alijs fugatur. ibid.
cum Carolo Auſtriaco inducias facit. 541.c
ſecundam ducit vxorem. 546.b
Tranſiſulanos inuadit. 554.c
Steenvvikam obſidet. ibid.
Couvordam occupat. ibid.
Tuickelium in carcerem trudit. ibid.
Steenvvikam aſtu occupat. 558.c
eamdem ſpoliatam deſerit. 559.a
Tranſiſulaniam tentat. 560.a
Vltraiecto præſidium imponit. 572.c
per ſuos aliquot oppida & munitiones capit. 576.a
pacem cum Cæſare ſancit. 577.a
Danos contra Cæſarem concitat. 604.a
ijs auxiliantibus Friſiam inuadit, & Dammum occu-

occupat. ibid.b
iterùm pacem cum Cæſare facit. 605.a
ſine prole moritur. 611.a
Arnhemi ſepelitur. ibid b
eius Epitaphium. ibid.
Carolus Lanoius inducias cum Pontifice ſancit. 569 a
eas à Borbonio non curari, ægrè fert. ibid.b
moritur. 571.b
Carolus Lotharij Imp. filius Prouinciæ Regno à patre præficitur. 79.a
moritur. 82 a
Carolus Lotharij III. Regis frater Lotharingiæ Ducatum obtinet. 150.b
XVII. Brabantiæ Princeps. 151.a
Franciæ Regnum armis repetit. 155.a
multas vrbes occupat. ibid.
diuinarum rerum ſtudioſus, corpus S. Gudilæ recuperat, & Bruxellam transfert. ibid.b,c
ex curioſitate illud intueri deſiderans, oborta diuinitus caligine impeditur. 155.c.156.a
Molenbeccam & alia D. Gudilæ legat. 156.a
Aureliæ in captiuitate moritur. ibid.b
Carolus Lotharingus Claudiam Francicam vxorem ducit. 701.c
Carolus & Ludouicus, filij Ludouici Germanici, contra patrem rebellionem mouentes pacantur. 90.b
Carolus Magnus, filius Pipini, VII. Brabantiæ Princeps. 41.a,b
cum fratre in Regnum eleuatus, Hunaldum Aquitanum ſubiugat. ibid.b,c
filiam Regis Longobardorum ducit vxorem, & anno ſequenti repudiat. ibid.c
eius prima expeditio cótra Saxones cum Deo inita, miraculoque probata. 46.b
eiuſdem expeditio contra Longobardos pro iuſtitia S. Petri. ibid.c
capta Papia, ſeu Ticino, Deſiderium Regem Longobardorum cum vxore & filia captos abducit. 48.a
eiuſdem ſecunda contra Saxones expeditio. ibid.b
item tertia valdè cruenta. ibid.c
Rotgandum Longobardum rebellare tentantem opprimit. 49 a
eiuſdem expeditiones in Hiſpaniam contra Saracenos. 50.a, b
Thaſſilonem Bauarum à ſubditis accuſatum & conuictum in Monaſterium retrudit. ibid. b,c
præmiſſo triduano ieiunio & Litanijs exercitum in Auaros ſeu Hungaros ducit. ibid.c
Turonis S. Martinum orationis cauſa inuiſit, ibique coniux eius moritur. 52.a
acclamatur Imperator. ibid.b
hoſtes Leonis Papæ relegat. ibid.
elephantem aliaque munera ab Aarone Perſarum Rege accipit. ibid.c
cum Nicephoro Græcorum Imp. paciſcitur. 53.a
ab eo Dani, Græci, & Hiſpani pacem expetunt. 56 b
tres exercitus in tres Regni ſui partes mittit. ibid.c.
claſſem ad Scaldim, in loco qui Gant dicitur, inſtruit. ibid.
ſuper Eccleſiarum ſtatu corrigendo Concilia varia celebrari curat. 57.b
quando obierit, & vbi ſepultus. 57.b.58.c
eximiæ eius virtutes ab Eginharto recenſitæ. 57.c.& ſeqq.
ebrietatem abominatur. ibid c
S. Auguſtini libris delectatur. 58.a
Latinæ linguæ peritiſſimus, à Græca non alienus. ibid.
quos in literis præceptores habuerit. ibid.
filios & filias quomodo educari curauerit. ibid.a,b
orationi mirè deditus. ibid.b
in pauperes & peregrinos liberalis. ibid.
in honorem S. Mariæ Virginis Eccleſiam ſtupendi operis Aquiſgrani erigit. 57.b.58.b
miraculis in tranſlatione D. Gudilæ editis excitus, duas villas eidem tranſſcribit. 59.b
Sanctimonialiumq; ceteruam adiungit. ibid.
in agro Brabantico familiariter venatur. ibid.
Carolus filius Caroli Magni Imp. in Boëmanos & Sclauos exercitum ducit. 55.a
Danis Abroditos populantibus ſe fortiter opponit. ibid.c
moritur. 57.a
Carolus Menneuillius iuſſu Maximiliani Raſſinghemium capit. 471.c
Carolus filius Pipini Herſtalli ex Alpaide, cur dictus Tutides ſeu Martellus. 26.b
paternorum Principatuum heres ſcribitur. 26.b,c.27.a
Coloniç à nouerca cuſtodiæ mancipatur. 28.c.30.a
iam liberatus infeliciter cum Radbodo confligit. ibid.
Pariſios vſque hoſtes cædendo fugat. 30.a
Chilperico profligato Lotharium ſibi Regem conſtituit. ibid.b
Lothario defuncto Chilpericum ad Regnum reuocat, eique decedenti Theodoricum ſubſtituit. ibid.c
Raginfredum Andegauis capit. ibid.
Saxones vaſtat. ibid.
eius donatio facta S. VVillibrordo. ibid. & ſeqq.
Alamannos & Baioarios ſubiugat. 31.b
Saracenos ex Hiſpania contra eum euocatos ad trecenta & ampliùs millia cædit. 31.c
Lugdunum & vicina loca ſibi ſubijcit. 32.a
Aquitaniæ prouinciam abſque bello recipit. ibid.
Friſiam Foppone Duce illorum interempto vaſtat. ibid.
Auennionem obſidet & expugnat. ibid.
item Narbonem; Saracenoſque cum Rege ſuo Athirua ad internecionem delet. ibid.b
Prouinciam occupat. ibid.

vt Saracenos Arelate expellat, Luitprandi Longobardorum Regis auxilium implorat. ibid.
quando obierit, & vbi ſepultus. ibid.c
de ſalute eius quid ſentiendum. 32.c.33.a
eius Epitaphium. 33.a
Leodium creditur ab eo S. Huberto & ſucceſſoribus traditum. ibid.
moriens tres filios heredes reliquit. 36 b
Carolus Pipini Aquitaniæ Regis frater à patruo ſuo Carolo in Monaſterium tetruditur. 77.b
Carolus Sabaudus Epiſcopum Geneuenſem à Caluino eiectū reſtituere fruſtrà nititur. 602.b
quo titulo ei à Franco bellum indictum. ibid.
ei à fœderaris Heluetiis hæreticis & à Chabotio Franco multa adimuntur. 602.b
ad Carolum Imp fugit. ibid.
cum eodem in Hiſpaniam proficiſcitur. 603.c
moritur. 674.a
Carolus Simplex Ludouici Balbi filius poſthumus. 102.c
XIV. Brabantiæ Princeps. 109 b
hunc Carlomanni nepotem fuiſſe aſſerentes refelluntur. ibid.c.110.a
vnde dictus fuerit Simplex. ibid.
reiecto Oddone, Francorum Rex conſecratur. 116 a
ab eodem fugatur. ibid.b
fruſtrà auxilium ab Arnulpho Imp. expectat. ibid. b,c
Oddoni nihilominùs ſtrenuè reſiſtit. ibid.c
eius Diplomata data Eccleſiæ Leodienſi. ibid. & 125.b
agente Fulcone pacem cum Oddone init. 119.a
Fulconi fœdus cum Northmannis grauiſſimè diſſuadenti acquieſcit. ibid.b,c
à Lotharingis Zuendebaldum deſerentibus euocatur. 120.a
illum Lotharingiæ noſtræ præfuiſſe oſtenditur. 125.b
cum Henrico Germaniæ Rege pacem firmat. 127.a
Roberti copiis indies creſcentibus cum Haganone Moſam traijcit. ibid.b
ab Heriberto Comite ſubdolè capitur. 128.a
Henrico Germaniæ Regi Lotharingiam reſtituit. ibid.b
è cuſtodia dimittitur. 129.b
iterùm captiuus, & mox iterùm honoratus. ibidem c
Peronæ moritur. ibid.
Carolus Valeſius ingenti exercitu Flandriam inuadit. 293.c
Carpualdus Orientalium Anglorum Rex, ab Eduino Nordanhumbrorum Rege ad fidem perducitur. 9.a
Carthago à S. Ludouico in ſecunda expeditione ſacra occupata. 278.b
Carthuſia eremus Brunoni cum ſociis pœnitentiæ ſe tradentibus conceſſa. 198.b
Carthuſia in vico Kiels iuxta Antuerpiam à quo & quando exſtructa. 328.a
quando Lyram migrarit. ibid.
Carthuſia Louanienſis quando primùm erecta 448.a
Carthuſiani iuxta Bruxellam quando primùm venerint, & quando intra ciuitatem. 428.b
Carthuſiani Clementi Antipapæ adhærere detrectantes Flandriam relinquunt. 361.b
Carthuſianorum Ordo à B. Brunone Colonienſi quandò & qua de cauſa inſtitutus. 197.a
Carondeletus Cancellarius Regis Rom. à Brugenſibus capitur. 473.c
Catenbrotij. vide Hollandi Aquilonares.
Caſſinenſe Monaſterium diuinitus ab inuaſione Maurorum ſeruatur. 74.c
Caſtellæ & Legionenſe Regna quando & quo modo iuncta. 174.c
Caſtellani. vide Hiſpani.
Caſtrilocus, Monaſterio Sanctimonialium à ſancta VValdetrude erecto celebris. 15.a
Reliquiis S. VValdetrudis claret. 58.c
Catalaunenſis vrbs ab Heriberto & Roberto fratribus vaſtatur. 146.c
Catena S. Petri dæmonem fugat. 148.c
eius pars in Galliam delata. 149.b
Catharina, filia Caroli VII. Galliæ Regis, Carolo Charloo, Philippi Boni filio deſponſata, moritur. 419.a
Catharina Caroli V. Cæſaris matertera ab Henrico VIII. Anglo repudiatur. 592.b,c
moritur. 602 b
Catharina Medicæa Henrico Aurelio, Francorum Regis filio, deſpondetur. 591.b
Cennacum villa funditus euerſa. 280 b
Cennacenſes quando locum ſuum mutis, foſſis & portis munire cœperint. 308.b
Cenſores & Inquiſitores in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt, à VVenceſlao Brabantiæ Duce conſtituuntur. 346.c
Centeſima bonorum Louanienſibus à Couterello indicta. 339 a
Chabotius cum Francis in Sabaudiam irruit. 602.b
aliquot ciuitates ibi occupat. ibid.
Cherium à Chabotio Duci Sabaudiæ eripitur. 603.b
Cheurius. vide Guilielmus Crouiacus.
Childericus, Clodouæi Regis Francorum filius iunior, Regno Auſtraſiorum à patre præficitur. 12.b
à Francis, fratre Theodorico in Monaſterium retruſo, ad regnandum euocatur. 16.c
tandem ſuis exoſus in venatione vnà cum coniuge interimitur. ibid.
Chilpericus à Francis Rex conſtituitur. 28.c
Prouincias Rheno adiacentes depopulatur. 30. a
à Carolo Martello Pariſios vſque profligatur. ibid.
Lothario defuncto ab eodem ad Regnum reuocatur. ibid.c
Chimaenſes ditionem Leodienſem depopulantur. 456.a
Chriſtiani in Aſia aliquantulùm reſpirant. 15.c

Chriſtia-

Chriſtiani deuotionis ergô Ieroſolymam pétentes ab Arabicis ad quinque millia cæſi. 186.c
in obſidione Ieroſolymitana aquæ penuria laborantes, eam quotidie nudis pedibus orando circumeunt. 202.b
mutuò diſſidentes, in Syria infeliciter pugnant. 230 a.232.b
Sepulchrum Domini vnà cum ſua Eccleſia à Saladino redimunt. 232.c
Cairum obſidione cingentes, cedere coguntur. 246.b
ĳs Tripolis à Saracenis eripitur. 287.b
mutuò iterum diſſidentes, tandem vniuerſa Terra ſancta depelluntur. 288.a
Chriſtiani Principes fruſtrà in Turcas à Rege Cypri concitantur. 342.a
Chriſtianus I. Rex Daniæ pacem inter Carolum Audacem & Imp. Fredericum conciliare allaborat. 440.c.441.a
Chriſtierna Dana à Carolo V. Franciſco Sforti in vxorem datur. 591 b
Sfortia defuncto, Franciſco Lotharingio nubit. 619.e
Chriſtiernus I. Daniç Rex exul, claſſe apud Belgas parata, Daniam aggreditur. 589.á
capitur, & in cuſtodiam mittitur, in qua & diem obit. ibid.B
Chriſtiernus II. Daniæ Rex Eliſabetham, ſororem Caroli Auſtriaci, vxorem ducit. 537.b
Stockholmiam obſidet. 543.b
Sueciæ Regno pellitur, 557.b
Chriſtiernus III. Daniæ Rex obſidet Coppenhauiam. 604.b
& capit. ibid.e
Carolo V. Cæſari bellum indicit. 621.b
cum eodem pacem facit. 631.a,b
moritur. 701.a
Chriſtophorus Columbus nouum orbem detegit. 490.a
Chriſtũ cũ Chriſtianis agnoſcit Mahometes. 9.e
ſed cum Arrianis creatum eſſe aſſerit. ibid.
& cum Neſtorianis purum eſſe hominem. ibid.
cum Manichæis verò, non eſſe crucifixum. ibid.
Chunegũdis Henrici Imperatoris vxor à Benedicto VIII. coronatur. 169.b
cum marito caſtimoniam ſeruauit. 172.e
Chunibertus Colonienſis Epiſcopus S. Arnulpho Epiſcopo Metenſi in adminiſtrandis Regiis negociis ſubſtituitur. 2.e.7.b
eius tutelæ committitur Sigebertus filius Dagoberti. 6.b
eodem cum Pipino agente, pax inter filios Dagoberti ſtabilita. ibid.e
Circumciſioné cũ Iudæis docuit Mahometes. 9.e
Ciuitates nouas Deo dicandi ritus antiquus. 77.e
Ciuitates Brabanticæ pro auxiliis Ioannæ contra Geldros præſtandis Legationem ad Philippum Ducem Burgundiæ mittunt. 368.a
Clarus-mons caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41 b
Claſſis Hiſpanica, Ioannam ſponſam Philipi II. aduehens, in Zelandiam appellit. 495.b
Claudi greſſum meritis B. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Claudia, filia Ludouici II. Regis Galliæ filia, Carolo Auſtriaco deſpondetur. 505.c
à Ioanna, ſponſi ſui matre, inſigni adamante donatur. 506.c
Comiti Engoleſmæ clàm deſpondetur. 515.a
Claudia Henrici Franciæ Regis filia nubit Carolo Lotharingiæ Duci. 701.c
Claudius Baumontius, Nobilis Lotharingus, Carolum Audacem in pugna ad Nancæum propria manu interficit. 447.B
Clauerus d'Alcantara contra Belgas coniurat. 546.c. *vide* Hiſpani.
Clemens. *vide* S. VVillibrordus.
Clemens III. Papa Principes Chriſtianos ad tertium bellum ſacrum hortatur. 232.c
Clemens IV. Papa Vrbano IV. in Pontificatu ſuccedit. 275.b
cuias, & qualis ante Pontificatum fuerit. ibid.
eius inſigne exemplum de conſanguineis non ditandis aut exaltandis. ibid.
Clemens V. Papa Sedem Pontificiam in Gallias transfert. 298.a
quando & quare Sedem Pontificiam Aueniouem tranſtulerit. 349.b
Clemens VI. Benedicto XII. in Pontificatu ſuccedit. 322.a
Flagellantium hæreſim extirpari curat. 326.b
Iubileum ſacrum ad annum quinquageſimum reducit. ibid.
Clemens VII. Antipapa quando & à quibus electus. 350.a
Perſandum Epiſcopum Leodienſem perperàm confirmat. ibid.b
Pontificatum debere deponere, Concilio Pariſienſi decernitur. 367.c
ſe Papam moriturum reſpondet. ibid.
Auenione obſidetur. 368.a
furtim inde educitur. ibid.
Clemens VII. Adriano VI. in Pontificatu ſuccedit. 559.c
fœdus cum Carolo V. ſancit. 562.a
propter abductionem Regis Franciæ in Hiſpaniam ab eo iterùm abalienatur. 563.a
& contra eum cum Venetis & aliis Italiç Principibus fœdus init. ibid.b
item cum Franciſco Galliç Rege, Venetis & Sfortia. 567.a
cum Lanoio inducias paciſcitur. 569.a
nihilominùs à Borbonio, iam exarmatus, hoſtiliter infeſtatur. ibid.b
Româ à Cæſariano milite occupatâ, in Arce S. Angeli obſidetur. 570.a
capitur, & cuſtoditur. ibid.
cum Carolo Imp. tranſigit. 571.b
cum eodem fœdus init. 579.a
cum Cæſare Carolo V. Rom. Rege & aliis fœdus percuſſit. 591.a,b
Concilium generale indicit. ibid.
moritur. 596.e
Clemens Papa VIII. corpora S. Cęciliæ, Valeriani,&

ni, & aliorum Martyrum à Paulo Sfondrato Cardinale inuenta, ſolemni ritu reponit. 70.b
Clementia Burgunda ſe Carolo Danorum Regis filio à Balduino decedente Flandriæ Comite conſtituto opponit. 208.b
Godefrido Barbato nubit. ibid.
Clementini Flandri dicti, Clementi Antipapæ contra Vrbanum Papam adhærentes. 362.a
Clerus Brabantię de Vigeſima omnium redituum Leodienſi Epiſcopo pendenda ad Sedem Apoſtolicam prouocat. 265.e
Clodonæus filius Dagoberti Regis patri in Franciæ Regno ſuccedit. 6.e
de Grimoaldi infidelitate fillum Sigeberti Regis in Monachum attonſum ableganris, & filium ſuum ad Regnum euehentis, pœnas ſumit. 12.b,e
filium ſuum iuniorem Childericum Regno Auſtraſiorum præficit. ibid.b
quando obierit. 16.a
Clodouæus quidam fictitius Lotharij filius, ab Ebroino in Regem Franciæ eligitur. 18.a
Clotarius, ſiue Lotharius, quomodo ad Monarchiam Francici Regni peruenerit. 2,b
Dagoberto filio in bello Saxonico vulnerato ſuppetias ferre properat. 2.b
Saxonum Ducem Bertoaldum ſtulè ſibi inſultantē armis aggreditur, & obtruncat. 5.a,b
contra Sclauos & VVaſcones victoriam obtinet. ibid.e
Clunetus Brabantus, ductor Armeniacorum. 379.a
à Brabantis clade afficitur. ibid.
Clyla. vide Dilia.
Cnutus Anglorum Rex Conradum à Papa Imperatorem coronatum comitatur. 173.b
Cœlibatus Sacerdotibus ſecundùm antiquos Canones à Gregorio VII. indictus. 192.b
Cœnobium S. Agnetis Dommelæ in Campinia quando extructum. 428 b
Coënredus Edilredo in Merciorum Regno ſuccedit. 27.e
vt peccatorum ſuorum indulgentiā aſſequatur, abdicato Regno Romam proficiſcitur. ibid.
Colonia Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.e
à Nortmannis vaſtata. 105.a
Colonienſes, Othone in Angliam profugo, Philippum ſibi conciliant. 240 e
relicto Othone, Frederici Imperatoris partes ſequuntur. 245.b
Colonienſium agri ab Henrico V. Brabantię Duce vaſtantur. 258.e
Colonienſes & Geldrus Brabantis bellum indicunt. 366.a
Coloſſus Rhodius, vnum ſeptem miraculorum, quantæ magnitudinis fuerit. 14.b
terræmotu diſiectus, à Mahuuia Saracenorum Principe confringitur. ibid.
nongentæ cameli eius ære onerantur. ibid.
Colubri plurimi iuxta Tornacum prodigioſo prælio inter ſe concurrere viſi. 184.e
Comam ponere, vnde primùm originem traxerit. 424 b
Comes quidam Othonis Imperatoris à diabolo arreptus virtute catenæ ſancti Petri liberatur. 148.e
Coneſtabilis olim vocabatur Maior domus Regæ. 8.a
Cometes ante obitum Ludouici Regis filij Germanici apparet. 105.b
alius tota Paſchali hebdomada cernitur. 187.a
alius anno 1106. apparet. 204.b
alter inſignis viſus tempore Vrbani IV. Papæ. 275 a
alter mortem Philippi Auſtriaci, Regis Caſtellæ, portendit. 518.a
Compendium, villa Regia, vbi pax inter filios Dagoberti agente Pipino ſtabilita. 6.e
Compoſtella ab Arabibus vaſtata, & mœnibus nudata. 156 e
ſepulchro S. Iacobi Apoſtoli clara. 174.e
Concilia varia ſuper Eccleſiarum ſtatu corrigendo à Carolo Magno Imp celebrata. 57.b
Concilium Moguntinum tempore Ludouici Lotharij Imp. fratris celebratum, quid pro Regis ſalute fieri decreuerit. 75.b
Pſeudoprophetiſſā flagellis cædi imperat. ibid.
Concilium Piſis à Cæſare Maximiliano & Ludouico XII. Galliæ Rege conuocatur. 525.e
Condæum, oppidum Hannoniæ, à Rege Galliæ Ludouico obſidetur. 452 e
deditionem facit. 453.a
à Maximiliano recuperatur. ibid.b
Confeſſio Auguſtana Carolo V. Imp. in Comitijs Auguſtanis exhibetur. 585.b
à quo cuſa. ibid.
à Catholicis refutatur. ibid.e
Confluentię Ludouicus, Carlus, & Lotharius conueniunt, pacemq́; inter ſe ſanciunt. 82.e
Conimbrica à Fernando Magno Mauris adempta. 174.e
Coniurationis Bernhardi Italiæ Regis in Ludouicum Imp. complices alij oculis priuantur, alij recluduntur. 62.b,e
Cono Dux Henrico Imp. defuncto ad Imperium aſpirans repudiatur. 172.e
Conradinus Ægypti Sultanus cur Ieroſolymam muris nudauerit. 246.a
Conradinus Frederici II. Imp. ex Conrado nepos, Siciliæ regnum recuperare tentat. 276.e. 278.a
cum Carolo Siciliæ Rege infeliciter confligens, capitur, & capite plectitur. ibid.
Conradus frater Iudith Imperatricis à Pipino in Monaſterium detruditur. 66.a
Conradus & Gozlinus Lotharingiam Ludouico Germanici filio tradere conantur. 102. a. 103.b
Conradus pater Conradi, poſteà Imperatoris, in bello perimitur. 151.e
Conradus filius Conradi Ludouico Arnolphi filio in Regno ſuccedit. 123.b

ab

ab Hattone Moguntino Archiepiſcopo conſecratur. ibid.
Principes complures rebellionem meditantes prudentia ſua pacat. 125.a
deſignato ſucceſſore Henrico Saxone moritur. 126.a,b
Conradus Dux ab Ottone Rege à Lotharienſi Ducatu remouetur. 140.b
eidem inſidiatur. ibid.
Maguntiam occupat. ibid.e
Metenſem vrbem vaſtat. ibid.
Hungaros in Lotharingiam inducit. 140.e. 141.a
facti pœnitens cum Ottone Imp. eoſdem inſigni clade afficiens interimitur. 142.e
Conradus ſubrogatur Henrico in Imperium. 175.
Romæ ſolemni pompa à Ioanne Papa coronatur. ibid.
Burgundiæ Regnum à Rudolfo Rege obtinet. ibid c
quando obierit,& vbi ſepultus ſit. 175.e
Conradus Henrici III. Imp. filius iuſtiſſima de cauſa contra patrem arma ſumit. 196.b
in Italia moritur. 203 b
Conradus Imperator ſe ad ſecundum bellum ſacrum accingit. 222.e
filium ſuum Henricum Regem creat. ibid.
mari cum ſuis tranſmiſſo, totum pænè exercitum amittit. 223 a
moritur. ibid.b
Conradus IV. Frederici II. Imp. filius ſe Germaniæ & Siciliæ Regem nominat. 262.b
Neapolim expugnat,& muris nudat. ibid.
veneno potatus moritur. ibid.
Conradus Colonienſis Archiepiſcopus Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.e
Conradus Dominus ab Elsboa trucidatur, & à quibus. 370.e
Conradus Hildeſemenſis Epiſcopus, Henrici Imp. Cancellarius, claſſi ad quartam expeditionem in Terram ſanctam paratæ præeſt. 238.a
Conradus VVarneburgius à Maria Auſtriaca Louanium contra Roſſemium defenſurus mittitur. 624.b
ſibi diffidens,inde diſcedit. ibid.
de Conſanguineis non exaltandis aut ditandis inſigne exemplum Clementis Papæ IV. 275.b
Conſiliarij Ducis Brabantiæ qui & quales eſſe debeant. 411.a
Conſtans Imp. Martinum Romanum Pontificem in exilium mittit. 14.a
Conſtantia Roberti Francorum Regis coniux tertiogenitum Robertum ſecundogenito Henrico in ſucceſſione Regni præferre nititur. 173.b
filios in patrem inſtigat. ibid.c
Conſtantienſes Zvvingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibent. 586.a
Conſtantienſes Cæſari conditiones pacis præſcribunt. 651.e
proſcribuntur. ibid.
Romanorum Regi ſe dedunt. ibid.
Conſtantinopolis præſidio Deiparæ ab hoſtibus liberata. 8.b
tempore Conſtantini Copronymi trienniali peſte dirè afflicta. 43.b
Chriſtianis, Principibus inteſtino bello laborantibus,eripitur. 267.b,e
iterùm à Mahomete Turca capitur. 422.e
Conſtantinus Imp. Pipino Francorum Regi organum mittit. 40.e
Conſtantinus Copronymus Imp. Iconomachus diuerſimodè à Deo flagellatur, ſed non emendatur. 43.b,e
Stephanum Monachum in ſuas partes fruſtrà pertrahere nititur. 44 a
Auxentianum Monaſterium fugatis Monachis incendi mandat. ibid.b
Stephanum in Proconneſo exulantem miraculis celebrem Conſtantinopolim reuocat, carcerique includit. ibid.e
non ſolùm in Monachos, ſed etiam in quoſcumque Orthodoxos crudelis. 44.e 45 a
variè perſequitur Monachos & Monachas. 60.b
tandem diuinitus percutitur, ſeriùs tunc proclamans Mariam ſanctam & verè Deiparam. ibid e
Conſtantinus Pogonatus pacem cum Saracenis componit,annuumque tributum ab iiſdem accipit. 19.e
Coppenhania à Chriſtierno III. obſidetur. 604.b
eidem ſe dedit. ibid.e
Coppenollius cum præſidio Gallico Brugis admittitur. 474 b
auream argenteamque monetam in vulgus ſpargit. ibid.
à Gandauenſibus rebellibus in Ducem cooptatur. 484.a
à plebe occiditur. ibid.
Corbeium Monaſterium à Nortmannis occupatum. 104.b
Corduba à Saracenis iam toti Hiſpaniæ imperantibus Regni ſedes conſtituitur. 34.b
Coronatio Caroli Magni Imp. ipſo nihil præſciente facta. 52.e
Coronatio Caroli V. Imp. deſcripta. 548.a
Corpus Chriſti Bruxellæ à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur. 343.e
Corporis Chriſti feſtum ab Vrbano IV. inſtitutum. 274 a
eius Officium à D. Thoma Aquinate compoſitum. ibid.
Cortenbergenſe Monaſterium quando extrui cœptum. 213.b
Coſmus Dux Florentiæ, ſibi à Pontifice & Albano metuens,copias conſcribit. 689.e
Cæſarianis auxiliatur. 690.e
Coſrhoës Perſarum Rex fruſtrà aduerſus Heraclium Chriſtianum Imp. diuerſis nationibus concitatis,ab eodé miraculosè profligatur. 8.b
iuniorem filium coronare ſtatuens, à ſeniore & Opti-

Optimatibus fœdè interficitur. ibid.c
Coſtus Reneſſus quo bello ceciderit. 327.a
Couordia Geldro eripitur. 605.a
Couterellus. *vide* Petrus Couterellus.
Craticulæ S. Laurentij pars in Galliam delata. 149.b
Creciacum Picardiæ vicus; Anglorum victoria de Francis reportata nobilis. 323.b
Creſcentius tyrannus Ioannem Placentinum in Sedem Apoſtolicam intrudit. 258.c
ab Othone Imp. capite plectitur. ibid.
Creuecceutius prodit Regi Galliæ ciuitatem Atrebatenſem. 450.b
à Maximiliano cæditur. 455.a,b,c
Terovvanam obſidet, & ad extremam inopiam redigit. 470.b,c.471.a
Fanum D. Audomari occupat. 471.a
Terovvanam aſtu recuperat. ibid.b
Belgas cædit. ibid.
Creuecceurium per Belgas Francis eripitur. 454.b
Croatia à Turcis inuaditur. 491.c
Croneburgicus vicus quando Antuerpienſi pomœrio incluſus. 302.a
Cruces variis locis in aëre viſuntur. 261.a,b
tempore Conſtantini Copronymi in veſtibus peſte inficiendorum Conſtantinopoli miraculosè conſpiciuntur. 43.b
aliæ anno 1501. in ditione Leodienſi in veſtibus hominum itidem apparent. 505.b
Crux prædicatur contra Petrum Aragonium velut patrimonij Eccleſiæ inuaſorem. 284.a
S. Crux à Barbaris capta. 232.b
S. Crucis lignum Syroës Perſa Heraclio reſtituit. 8.c
S. Crucis pars Ludouico Germanico à Baſilio Græcorum Imp. tranſmiſſa. 90.c
Crucis Dominicæ magna pars Conſtantinopoli Pariſios ad Ludouicum Regem tranſmiſſa. 261.b
Crucis ſigno dæmones ſibi in mortis articulo apparentes fugat Ludouicus Pius Imp. 70.a
Cuba à Chriſtophoro Columbo detegitur 490.a
Curiæ ſupremæ Mechliniæ & Bruxellæ à Philippo Bono inſtituuntur. 423.b
Cuſingius à Maximiliano, iam Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
item Curtius. ibid.
de Cuyck Dominorum familia ólim Comitum titulo decorata. 357.c
Cyclus Euangelicus an à Cyclo Dionyſij diuerſus. 151.c

D.

DAdo, qui & Audoënus, quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium extruit. ibid.
Dæmon virtute catenæ S. Petri fugatur. 148.c
Dæmones Ludouico Pio Imp. in mortis articulo apparentes, ſigno Crucis fugantur. 70.a
Dęmoniacos tartareis vocibus eiulantes curat S. Hubertus. 34.a
Dagobertus filius Clotharij Regis, Auſtraſiæ Regno præficitur. 2.b
S. Arnulphi & Pipini conſiliis acquieſcens, feliciter regnat. 5.c
ex puella quadam, Ragnetrude nomine, filium ſuſcipit. 4.a
in grauia ſcelera prolabitur. ibid.b
Pipino agente ad meliorem mentem reducitur. ibid.
Saxones rebellare tentantes armis aggreditur. ibid.c
in conflictu à Bertoaldo Saxonum Duce vulneratus, patris ſubſidium implorat & obtinet. ibid. & ſeq.
filium ſuum Sigebertum Pipino inſtruendum committit. 6.a
Saxonibus ſibi contra VVinidos ſuppetias ferentibus annuum quoddam tributum remittit. 6.b
VVaſcones ſubigit. ibid.
eius gratiam Rex Britonum ſibi redimit. ibid.
dyſenteria laborans, Egæ Conſiliario coniugem, filium Clodouæum, & Regnum diſponendum commendat. ibid b,c
moritur. ibid.c
Dagobertus filius Sigeberti Regis, Grimoaldo agente attonſus, in Scotiam ablegatur. 12.b
Dalhemum ab Henrico V. Brabantiæ Duce expugnatum. 252.c
Damaſus Legatus à Stephano Papa in Franciam miſſus. 135.c
Damiata Ægypti vrbs à Chriſtianis obſeſſa. 245.c
capitur. 246.a
ſed mox redditur. ibid.b
à Ludouico Francorũ Rege recuperatur. 261.c
Barbaris redditur. 262.a
Dancardus Carthuſiæ in vico Kiela iuxta Antuerpiam fundator. 328.a
Dani ingentes prædas de Friſonibus agunt. 55.c. 56.a
pacem Caroli Magni Imp. expetunt. 56.b
eorum claſſis Hiberniam aggreſſa, à Scotis profligatur. 57.a
pace cum Ludouico Pio Imp. confirmata, plurimi Moguntiæ baptizantur. 65.a
inſigni miraculo tandem penitùs idololatriam reſpuunt. 148.b.c
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 232.c
à Carolo Geldro contra Cæſarem Carolum V. concitantur. 604.a
cum eodem Friſiam inuadunt. ibid.
cum Belgis inducias faciunt. 609.b
eiſdem reſtituunt nauigationem Sundæ. ibid.
Daniel quidam Magiſter militum Gratianum quemdam item Magiſtrum militum accuſans, calumniæ conuincitur. 78.c
Dauid Amersfortius, Epiſcopus Vltraiectinus, à ſuis capitur & relegatur. 462.a
Dauid, filius nothus Philippi Boni, quomodo ad Epiſcopatum Vltraiectenſem promotus fuerit. 423.c
Dauid Roberti Scotorum Regis filius Ioannam

ſororē Eduardi Angliæ Regis docit vxorē. 210.b
Decimæ agri Louanienſis à Lamberto Baldrico Cannnicis B. Petri aſſignatæ. 175.b
Decimæ Saladinides quando & qua occaſione in Gallia impoſitæ. 232.c
Decretales à Raymundo Ordinis Prædicatorum Religioſo iuſſu Gregorij IX. in ordinem redactæ. 254.c
Dei vnius cultum cum Iudæis docuit Mahometes. 9.c.
Delphæ à Flandris occupatæ. 296.c
Denſa à Maximiliano ſubiugatur. 477.b
Deodericus Metenſis Epiſcopus corpus Brunonis Epiſcopi Coloniam refert. 147.c
Sanctorum plurimas Reliquias ex Italia Metim adfert. 149.a,b
Deodericus frater vxoris Henrici Imp. Metenſem Epiſcopatum inuadens rebellionem parat. 167.c
Deodericus Moſellanorum Dux ab Henrico Imperatore capitur. 167.c
Deodericus Moſellanorum Ducis filius patri in Ducatu ſuccedit. 190.b
Dertoſa Hiſpaniæ ciuitas à Ludouico Caroli Magni filio obſeſſa. 55.c
Deſiderius Longobardorum Rex filiam ſuam dat Carolo Magno vxorem. 45.c
Papia capta, à Carolo Magno cum vxore & filia captiuus abducitur. 48.a
Leodium in exilium mittitur. ibid.b
Deſuburg caſtrum Saxones occupare fruſtrà tentant. 49.a
Diana, filia Henrici Galliæ Regis, nubit Horatio Farneſio. 661.b
Dido Pictauenſis Epiſcopus Dagobertum Sigeberti Regis filium, agente Grimoaldo, in Monachum attondet. 12.b
Dieſtum, oppidum Brabantiæ, quomodo ad Naſſauios deuenerit. 497.b
eius forum quando lapidibus ſterni permiſſum. 249.c
Dieſtenſium lanæ in Hollandia detinentur, & quare. 368.b
Dila fluuius Louanium interſecans. 114.c
Diligemium Monaſterium quando fundatum. 218.b
Dionantenſes ſtratagemate à Bouinienſibus cæſi. 307.b,c
turri exſtructa Bouinienſes fatigant. ibid.c
Namurcum & Hannoniam inuadunt. 427.a
à Philippo Bono obſidentur. ibid.
ciuem Bouinienſem, ad ipſos pacis ſuadendæ cauſſa miſſum, cum comite puero barbarè in patibulum agunt. ibid.b
ab eodem expugnati, eidem ſine conditionibus ſe dedunt. ibid.c
ſeueriſſimè caſtigantur. ibid.
S. Dionyſij Areopagitæ libri à Michaele Græcorum Imperatore ad Ludouicum Pium Imp. tranſmiſſi, multis miraculis comprobátur. 64.c
Diploma Caroli Martelli, quo donationem ſuam S. VVillibrordo factam confirmat. 30.c.31.a,b
aliud Caroli Simplicis datum, Eccleſiæ Leodienſi. 116.c
aliud inſigne Ottonis II. eidem Eccleſiæ conceſſum. 152.b
Diſcordia in bellicis quàm ſit noxia, exemplo oſtenditur. 76.a,b
Diſena villa S. VVillibrordo oblata. 26.a
Ditio Leodienſis à Chimaënſibus inuaditur. 456.a
Ditio Lutzenburgenſis à Rege Galliæ inuaditur. 456.c
Ditmarus Germanus quando floruerit. 161.c
Diuæus quouſque Hiſtoriam ſuam perduxerit. 253.a
Diusburg oppidum à Nortmannis occupatum munitur. 107.c
Dixmudani in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.c
in Doccum, dum expeditio in Terram ſanctam prædicatur, Crux in aëre viſa. 261.b
Doctor quidam Pariſienſis, qui ab omnibus dum viueret ſanctus habebatur, iuſto Dei iudicio damnatum ſe proclamat. 197.a,b,c
Dodo frater pellicis Pipini Herſtalli, S. Lambertum adulteros liberè arguentem crudeliter obtruncat. 23.b.24.a
diuinitus punitur. 24.a
Dominicani Louanij quando recepti. 249.c
Argentina Antuerpiam euocati. 255.a
eorumdem Monaſterium Antuerpiæ quando extructum. 256.c
quando Bruxellæ admiſſi. 428.b
Dommelanum S. Agnetis in Campinia Cœnobium quando ortum. 428.b
Donatio Caroli Martelli S. VVillibrordo facta. 30.a. & ſeqq.
Doorna iuxta Antuerpiam S. Fredegandi Monaſterio clara, à Nortmannis vaſtatur. 67.c
Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignata. 335.a
Dordanus in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Dordracum à Ioanne II. Brabantiæ Duce fruſtrà obſeſſum. 296.c.297.a
ab Egmondio aſtu capitur. 457.a
Doreſtadum à Nortmannis vaſtatum. 67.b
Roruc Nortmanno à Lothario Imp. certis conditionibus conceditur. 77.a
Dorpius à Maximiliano, iam Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
Douſa & Bockenbergius antagoniſtæ de initio Comitatus Hollandici. 123.c.124.a
Duvvina ciuitas, vbi Raſtices à Ludouico Germanico obſeſſos vincitur. 84.c
Dragutus pirata Hiſpaniam & Siciliam infeſtat. 659.c
pellitur. 660.a.b
cum copiis Gallicis Leptim iterùm fraude occupat. 662.b
à Solymanno Turca in auxillium Gallis cum claſſe mittitur. 671.c
cum iiſdem Corſicam expugnat. ibid.
Drauus cum Bulgarorum exercitu Pannoniam vaſtat,

vaſtat. 65.b
Drogo filius Pipini Herſtalli quando obierit. 24.b
Drogo, filius naturalis Caroli Magni, coniurationis ſuſpicione aduerſus Ludouicum Imp. laborans, in Monaſterium detruditur. 62.c
pòſt eius Archicappellanus. 69.b.70.a
nec non Metenſis Epiſcopus. 70.a
cum exercitu ad Rheni littus Orientale tuendum mittitur. 69 b
fratrem ſuum Ludouicum Pium Imp. Metis ſepulturæ mandat. 70.a
cum Ludouico ſuo ex fratre Lothario nepote, Romam proficiſcitur. 72.c
Dromela à Ioanne Gunderio incenditur. 366.c
Duaceoſes in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Duagium à Lotharienſibus expugnatum. 132.a
Ducum Brabantiæ progenies ab antiquo Regali ſemine. 260.b
Dudzellæ Dominus Antuerpiæ occiditur. 457.c
capur fuit rebellionis Gandauenſis. ibid.
vide Iacobus Ghiſtellius.
Dumella, fluuius Taxandriæ. 26.a
Dura, ciuitas Iuliæ, à Cæſare Carolo V. obſidetur. 628.c
ei præeſt nomine Cliuij Gerardus Vlattemus. ibid.
pertinaciſſimè oppugnatur. 619.a
à Cæſare vi capitur. ibid. b
flammis abſumitur. ibid.
Durfos locus, in quem ſe Reginarius Dux à Zuendebaldo ab aula repulſus cum ſociis recepit. 519.e
Duria villa, Synodo à Pipino ibidem celebrata celebris. 41.b,c
Duſica villa, Conuentu Regum Ludouici Germanici & Caroli Calui clara. 84 c
Duynkercka à Francis capitur, ſpoliatur, & incenditur. 698.a

E.

EBerhardus Dux, filius Meginhardi, in venatione dolo trucidatur. 120.a
Eberhardus cum fratribus aduerſus Adalbertum eiuſque fratres dimicans, ex vulneribus in pugna acceptis moritur. 121.b
vxor eius & filij ab Adalberto ablegantur. ibid.
Ebrietatem Carolus Magnus Imp. ſummoperè deteſtatur. 57.e
Ebroinus Maior domus Lotharij Regis Franciæ filij Clodouæi. 16.a
item Theodorici fratris Lotharij. ibid. b
à Francis in Monaſterium retruditur. ibid. b,c
relicto Monaſterio vires reſumit, innumeraque ſcelera patrare pergit. 18.a
tandem à Theodorico Rege in gratiam recipitur, ex eiuſque ſententia complures Epiſcopi deponuntur & ablegantur. ibid. a,b
Martinum Ducem interimit. 20.c
ab Ermenfredo trucidatur. ibid.
Ebulo Abbas S. Dionyſij, Ottonis imperiis obtemperare detrectat. 115.c
Eccleſia D. Michaelis Louanij corruit. 446.c
Eccleſia S. Petri Romæ à Mauris expilata. 74.e
Eccleſia S. Rumoldi Mechliniæ à Nortmannorum expilatione diuinitus præſeruata. 108.b
Eccleſiæ Anglicanæ caput Eliſabetha conſtituitur. 701.b
Eccleſiarum Baſilicæ per totum mundum ferè innouatæ.. 163.b
Eccleſias violare quàm ſit periculoſum, Brabantinorum exemplo oſtenditur. 243.a
Eccleſiaſticæ immunitati inſidiatur Henricus Rex Angliæ. 225.e
Eccleſiaſticarum rerum inuaſores malè pereunt 155.b,c.156.b
Eclipſis Solis memorabilis. 69.c
alia Lunæ. 235.b
Edadhartus Abbas & Otto Comes ab Occidente ad Ludouicum Germanicum Legati, tyrannidem Caroli Calui incuſant. 80.c
Edelbertus Cantuariorum Rex quibus conditionibus Edelburgam filiam ſuam Eduino Aquilonarium Anglorum Regi in vxorem dederit. 8.c.9.a
Edelburga Regis Cantuariorum Edelberti filia, quibus conditionibus Eduino Aquilonarium Anglorum Regi nubat. 8.e.9.a
Edeſſa à Paganis capitur, omnibus Chriſtianis crudeliter trucidatis. 222.b
Edictum VVormatianum, quo Lutherus pertinax hæreticus declaratur, à calumniis liberatur. 553.a
quid contineat. ibid.
Edictum Margaretæ Auſtriacæ contra hæreticos in Belgio. 567.c
ab eadem renouatur. 582 c
Edictum Caroli V. Imp. in Belgio contra hæreticos. 657.a,b,c
aliquantum mitigatur. 658.c
Edilredus Merciorum Rex, Regnum Coënredo cedens, Monaſticam vitam amplectitur. 27.c
Edmondus Angliæ Rex, de reſtitutione Ludouici Regis apud Hugonem Principem intercedit. 137.b.
moritur. ibid.c
Eduardus Anglorum Regis filius Iſabellam Philippi Pulchri Francorum Regis filiam ducit vxorem. 299.b
Eduardus III. Angliæ Rex, indicto ſibi à Scotorum Rege bello, auxilia ex Brabantia euocat. 310.b
Angliâ pulſus à quibus ſit reſtitutus. 317.b
Roberto Atrebatenſi profugo agente, Philippo Valeſio Francorum Regi bellum mouet. ibid.c
ad illud Hannoniæ Comitem vicinoſq; Principes ſollicitat. ibid.
Antuerpiam venit. 318.b
Imperij Vicarius declaratur, ibid.c
Cameracum obſidet. 319.a
cur obſidionem ſoluerit. ibid.b
aſtu Arteuillæ Flandros ſibi iungit. 320.a

miliis

militi ſupplendo & auro colligendo in Angliam redit. ibid.b
in portu Sluſano Francicam claſſem profligat. ibid.c
Tornacum obſidione cingit. ibid.
plurimos lanæ ſaccos in Flandriam mittit. 321.c
ad Creciacum Picardiç vicum Francum profligat. 323.b
Caletum obſidet. ibid.
multis lenociniis Flandriam & Comitem eius ſibi deuincire ſtudet. ibid.c
Geldrum & Iuliacenſem ſibi obnoxios facere nititur. 324.b
Caleto potitur, pulſiſque Francis, colonos Anglos illuc traducit. ibid.c
Ordinem Garterij inſtituit. 326.c
cum auxilijs Brabanticis & aliis rurſus Franciam inuadit & vaſtat. 336.a,b
agente Innocentio Papa, Franciç Regem liberum dimittit, pacemque cum eodem init. ibid.c
Eduardus VVалliæ Princeps Petrum Caſtellæ Regem, pulſo Henrico notho, in Regnum reſtituit. 342.c
Eduardus IV. Angliæ Rex Regno pellitur à Ludouico Francorum Rege. 435.c
ad Carolum Audacem transfugit. ibid.
& auxilia ab eo accipit. 436.a
Henrico VI. bellum infert, & victor ſemper exiſtens eumdem interficit. ibid.
& Angliæ Regnum ſibi vendicat. ibid.
cum 20000. militum Caletum venit, Carolo Audaci opem laturus. 441.c
à Carolo alienatur, & cum Franco inducias ſancit. 442.a
in Angliam reuertitur. ibid.
moritur. 463.b
Eduardus VI. Angliæ Rex obit. 671.b
Eduardus Reinaldi Geldriæ Ducis filius fratrem ſuum Reinaldum in vincula conijcit. 341.b
à VVenceſlao Brabantiæ Duce bello petitur. ibid.
in bello Iuliacenſi occiditur. 345.a,c
Eduinus Aquilonarium Anglorum Rex adhuc paganus Catholicæ Religionis exercitium vxori & omnibus qui cum ea venerant permittit. 8.c.9.a
à Paulino ad fidem conuerſus, cum omnibus ſuis Nobilibus & plurima plebe baptizatur. 9.a
Ega Conſiliarius Dagoberti Regis. 6.b
eius tutelæ Rex moriturus coniugem ſuam, filium Clodoueum, Regnique adminiſtrationem committit. ibid.c
eodem procurante, theſauri Dagoberti & ſupellex inter coniugem Nantildem & filios ex æquo diuiduntur. 7.a
Egbertus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Egbertus Marchio in prælio cum Henrico Imp. commiſſo miſerè perit. 195.c
Eggihardus Comes VValehræ inſulæ à Nortmannis trucidatur. 67.b
Eginhartus Caroli Magni à ſecretis, Vitam eiuſdem conſcripſit. 49.c.52.c.57.c
Egmondius Hollãdos Aquilonares tumultuantes puniturus, militem parat. 485.a
inſigni eos clade afficit. ibid.b,c
moritur. 614.c
Ehericus Dux Foroiulienſis Hungaros domat. 51.c
Eittelfredericus Zollernenſis Comes, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Electiones Epiſcoporum & Abbatum quænam & qualiter Henrico IV. Imp. à Calliſto Papa conceſſæ. 209.b,c
Electores Imperij à Gregorio V. conſtituti. 160.a
quinam olim fuerint. ibid.b. & 256.a
quo modo in electione procedere debeant. 160.b
eorumdem in Imperio officia recenſita. ibid.
Elibaldus Anglorum Rex à S. Bonifacio ad pœnitentiam excitatur. 32.c
Elieutium à Belgis capitur. 459.b
à Francis recuperatur. ibid.
S. Eligius in aula Lotharij Regis clarus, Adonem cum fratribus ad pietatem inſtigat. 5.c
Solemniacum Monaſterium conſtruit. ibid.
Epiſcopus Nouiomenſis & Tornacenſis factus, Chriſtum Antuerpienſibus & vicinis prædicat. 6.a
ad refutandũ hæreticum quemdam, qui à partibus tranſmarinis in Gallias venerat Epiſcoporum Synodus vt celebretur procurat. 14.a
quando obierit. 16.b
Eliſabetha Anglica in cuſtodiam mittitur. 673.b
rogatu Philippi II. libertati reſtituitur. ibid.
ad Regnum Angliæ euehitur. 701.a
ne Pontifici Rom. obediatur, edicit. ibid.a, b
caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituitur. ibid.b
cum Franco de Caleto conuenit. 701.c
Eliſabetha Auſtriaca, ſoror Caroli Auſtriaci, Chriſtierno Daniæ Regi in vxorem datur. 537.b
Eliſabetha, filia Ferdinandi Aragoniæ Regis, à Maximiliano Rom. Rege in matrimonium petitur. 477.c
Eliſabetha Francica Philippo II. Hiſp. Regi ſolemniter deſponſatur. 704.a
Eliſabetha Hiſpaniæ Regina moritur. 511.b
eius ex teſtamento lites. ibid.
eius exequiæ Bruxellis celebrantur. 512.a
Eliſabetha Luſitana Caroli V. Imperatoris vxor ex partu moritur. 612.c
Eliſabetha Lutzenburgica Antonio Burgundo nubit. 377.b,c
eidem filium parit. 378.a
indignabunda iterùm, mortuo marito, Lutzenburgum abit. 386.a
nubit poſteà Ioanni Bauaro, Epiſcopo olim Leodienſi. 387.c

Elnoneuſe Monaſterium iuxta Tornacum, nunc S. Amandi vocatur. 16.a
Eloquius Hibernus qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Emanuel Philibertus Sabaudus Philippi II. Hiſpaniarum Regis copiis præficitur. 691.b,c
in Picardiam irrumpit, & Fanum S. Quintini obſidet. 692.a
oppidum illud fortiter oppugnat. ibid.b
Francicas copias, oppido ſuppetias laturas, cōmiſſo cum eis prælio, fugat. 692.c. 693.a,b
quamplurimos Nobiles ibi capit. 693.b,c
Fanum D. Quintini expugnat, & plurimos ibi capit. 694.a,b
inde alia plura Francis oppida eripit. ibid.c
Margaretam ſororem Regis Henrici Galliæ ducit vxorem. 704.c
Emblehem, ſiue Emblem, Brabantiæ vicus, natalibus S. Gummari clarus. 42.b
item fonte ab eodem S. Gummaro ſiti deficientibus miraculosè producto. 43.a
Emma Regina, Caroli Simplicis vidua. 132.c
moritur. 133.a
Emma filia Regis quondam Italici Lothario III. Regi nubit. 147.c
in Enchuſen Crux in aëre viſa. 261.a
Encuriæ incolæ ab Henrico Duce quibuſdam Louanienſium priuilegiis donantur. 246.c
Endouia à Roſſemio ſtratagemate capitur. 627.a
Engelbertus Bredæ Dominus per Guilielmum à Monte Ioanni IV. Brabantiæ Duci iuuiſus redditur, & quo prætextu. 388.c
eidem reconciliatur. 389.c
fœdus contra eumdem cum aliis ſancit. 391.c
Engelbertus Leodienſis Epiſcopus Ludouico Flandriæ Comiti aduerſus Brabantiæ Ducem auxiliatur. 334.a
Engelbertus à Marca Eques Iſcam pagum populatur & exurit. 361.c
Engelbertus Monteñſis Comitis filius, Epiſcopus Colonienſis eligitur. 245.b
Engelbertus Naſſauius filiam Ioannis Domini Leccæ & Bredæ vxorem ducit. 471.c
Gubernator Flandriæ conſtituitur. 481.c
vbique Magiſtratus renouat. ibid.
Legatione pro Philippo Auſtriaco ad Carolum Galliæ Regem fungitur. 484.c
Dieſtum Brabantiæ oppidum à Iuliæ Duce emit. 497.b
à Philippo Auſtriaco, in Hiſpaniam abeunte, Belgij Gubernator conſtituitur. 506.b,c
moritur. 511.b
Engelheimenſis Synodus in cauſa Artaldi & Hugonis de Epiſcopatu Rhemenſi contendentium congregata. 138.c
Engeltrudis Matfridi Comitis filia, ob impudicitiam à Nicolao Papa excommunicata. 83.c
Engerannus Cociaci Dominus auxilia ingentia Francorū pro Brabantis in Geldriā ducit. 360.
Engilbaldus donationem Caroli Martelli S. VVilibrordo factam ſubſignat. 31.b
Engilberga vxor Ludouici Imp. Ludouicum Germanicum inducit, vt partem Lotharingiæ, quæ ſibi obuenerat, reddat. 91.a
Caroli Calui colloquium fruſtrà expetit. ibid.
Eugilbertus quænam S. VVilibrordo obtulerit. 26.a
Enno, filius Etzardi Comitis, obſes Cæſari Maximiliano pro patre datus. 542.a,b
Ephternacum Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignatum. 88.c
Epiſcopalis auctoritas in Synodo Triburienſi aſſerta. 117.c
Epiſcopi coniurationis in Ludouicum Pium Imperatorem rei, deponuntur, & Monaſteriis mancipantur. 62.c
Epiſcopi complures in Francia, agente Ebroino, Epiſcopatibus ſuis priuantur & ablegantur. 18.a,b
Epiſcoporum electiones quænam & qualiter Henrico IV. Imp. à Calliſto Papa conceſſæ. 209.b,c
Epiſtola aurea S. Bonifacij ad Fulradum Cappellanum Pipini. 40.a,b
Epitaphium Caroli Martelli. 33.a
Gregorij V. Papæ. 161.b
Margaretæ Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſæ. 237.a
Equorum ſanguis coctus loco panis in biennali Namurcēſis caſtri obſidione comeditur. 266.c
Eraſmus Roterodamus moritur. 604.a
Erchanoaldus Maiordomus Lotharij Regis Franciæ filij Clodouæi. 16.a
Erenhardus & Cunradus Comites Euerhardum Epiſcopum Spirenſem excæcant. 123.b
Ereſburgum Saxoniæ caſtrum à Carolo Magno expugnatum. 46.b
Erluinus primus Abbas Monaſterij Gemblacenſis. 141.c
Ermenfredus Ebroino interempto ad Pipinum Herſtallum fugit. 20.c
Ermengardis, Henrici Limburgenſis filia, Reinaldi Geldriæ Comitis vxor, ſine liberis moritur. 84.2b
Erneſtus Brunſvvicanus cum Saxone Electore in pugna à Carolo V. Imp. capitur. 645.c
Ernuſtus infidelitatis conuictus in Conuentu Reganesburgenſi à Ludouico Germanico honoribus priuatur. 83.a
in Erpa pago prædia à Patriciis Louanienſibus exuſta. 354.a
Eſdain caſtrum Philippo deditionem facit. 494.b
Eſna per Belgas Francis eripitur. 454.b
à Francis recipitur. ibid.
Eſpangia à Maximiliano, iam Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
Eſtrambruga vrbs Francis deditur. 453.a
Etto Hibernus qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Etzardus Ouerendæ Comes à Sciringanis ad bellū Groninganis inferendū inſtigatur. 499.b
clàm cum Alberto Saxone conſpirat. ibid.
Groninganis bellum infert. ibid.

Oltam-

Oltampios egregiè mulctat. 500.b
Dammum, hoſte fugiente, occupat & munit. ibid.
aliquot loca incendit, & Vtvvartios debellat. 502.a
Groningenſes Dammum obſidentes cædit. 505.a
bello ſinità Brunſvvichio & Oldenburgico indicto inducias facit. ibid.
à Groninganis in odium Saxonis Princeps conſtituitur. 515.c
arcem Groningæ exſtruit. 516.b
Ommelandios à ſacramento ſibi dicto liberat. ibid.c
Gubernatorem ſe tantùm pro Saxone declarat. ibid.
ab Imp. Maximiliano vocatur, vt eius cauſa decidatur. 527.c
Maximilianum Imperatorem ridet. 531.b
eius ditiones à Georgio Saxone vaſtantur. ibid.c
à Cæſare proſcribitur. ibid.
Saxoni iuramentum præſtat. 531.a
Adevvartam tentat. ibid.
ad Carolum Geldrum, Saxoni reſiſtendo impar, ſe confert. 532.b,c
ab eoque auxilium impetrat. ibid.
cum Geldro Franciæ ſe clientem conſtituit. 533.a
Geldro magna pecuniæ ſumma promiſſa, & non ſoluta, Groningâ cedere cogitur. ibidem b
Saxonicis dilabentibus, Groninganos decipit. 535.b
Saxone Friſiam Carolo Auſtriaco reſignante, ſibi metuens, in Ooſtfriſiam abit. 536.c
cum Auſtriacis tranſigit. 538.c
à Maximiliano Imp. denuò citatur. 541.c
accepta fide publica, generosè ſe defendit. ibidem.
Ennonem filium obſidem Cæſari dat. 542.a,b
fœderi Geldrico renuntiat, & Carolo Auſtriaco ſe iungit. ibid.b
à Carolo remuneratur. ibid.
Brunſvvichios è Friſia eijcit. ibid.c
tota Friſia potitur. 544.c
S. Eucharistiæ veritas ſtupendis miraculis diuinitus Berengarij Sacramentarij tempore aſſerta. 188.a
S. Euchariſtiæ ſumptionem ad ſalutem non prodeſſe, docet Tanchelinus hæreſiarcha. 513.a
in Euchariſtiæ Sacramentum pietas Rudolfi Auſtriaci quanta, memorabili exemplo declaratur. 282.a,b
Euchariſtiæ Sacramentum Bruxellæ à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur. 343.c
Eudo Aquitanorum Dux Chilperico & Raginfredo aduerſus Carolum Martellum fert ſuppetias. 30.b
fugatur. 31.b
Saracenos ex Hiſpania ſibi in auxilium euocat. ibid.b,c
quorum reliquias, iam Carolo reconciliatus, internecione delet. ibid.c
Eudo Burgundiæ Dux Philippo Francorum Regi contra Ottonem Imp. auxiliatur. 244.b
Euerardus de Francia rebellionem contra Conradum Regem mouens, prudentia eius pacatur. 125.a
Euerardus à Marcka Cardinalis moritur. 611.c
Euerardus Sherenclaſius quo pacto Flandros Bruxellâ eiecerit. 333.a,b
à Brabantiæ Duce Eques creatur. ibid.b
à Domino Gaſebecano lingua & pede mutilatur. 359.a
moritur. ibid.
Euerardus Sherenclaes ab Ordinibus Brabantiæ in peregrinationē Cypriam damnatur. 391.c
à Philippo Comite S. Pauli capitur & carceri includitur. 394.b
capite plectitur. ibid.c
Euerardus Spirenſis Epiſcopus excæcatur. 123.b
Euerſteinius pro Maximiliano Rom. Rege Dunkerckam occupat. 478.a,b
item alia inſigniora Flandriæ oppida. ibid.c
B. Eugenij corpus ad Bronienſe Monaſterium tranſlatum. 125.a
Eugenius III. Papa quo anno obierit. 223.c
Euraclus Epiſcopus Leodienſis duo ibidem erigit monaſteria. 146.a
Euſtachius Godefridi Bullonij frater ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Evvaldi duo Angli, Albus & Niger, martyrio affecti, à Pipino Herſtallo Coloniæ ſepulturæ mandantur. 22.a,b,c
Excommunicatio Carolo Simplici à Fulcone Archiepiſcopo interminata, ſi fœdus cum Nortmannis inierit. 119.b
Excommunicatio Francis & Burgundis Ludouicum Regem non recipientibus à Stephano Papa intentatur. 135.c
Excommunicationis ſententia in Leodienſes Epiſcopo rebellantes lata. 164.a
Exercitus Chriſtianorum in expeditione ſacra primùm omnium rerum copia abundans, mox ad extremam penuriam redigitur. 200.c
in obſidione Ieroſolymitana aquæ inopiâ laborat. 202.a
ad ſecundum bellum ſacrum conſcriptus, varijs infortunijs atteritur. 223.a
Expeditio prima in Terram ſanctam à quibus Ducibus præcipuè ſuſcepta. 200.a,b
ſecunda à Conrado Imp. & Ludouico Franciæ Rege ſuſcipitur. 222.c
[illegible] nullo ſucceſſu. 223.a,b
tertia, hortante Clemente III. Pontifice, adornatur. 232.c
quarta ab Henrico Imp. paratur. 237.c
quinta ab Innocentio Papa indicitur. 245.a
ſexta à S. Ludouico Francorum Rege paratur. 261.a
altera ab eodem S. Ludouico ſuſcipitur. 278.a
Exſules Louanienſes Brabantinis & Leodienſibus iuncti Leuiam occupant. 355.a

ſed

ſed poſt triduum inde pelluntur. ibid.b
Gandenſibus tumultuātibus ſe iungunt 355.b
Louanio inſidiantur. 356 b
Exſulum colluuies, qui ſe Apros nominabant, Brabantiæ infeſta. 355.c

F.

FAbula de Ioanna Papiſſa contra auctoritatem omnium Scriptorum iſtius æui à quibuſdam conficta. 79.c
Facontinæ Virgines Regulares Antuerpiæ à quo originem ducant. 328.a
Falais caſtrum, feudum Ducis Brabantiæ. 280.a
Falco de Lampage iuxta Antuerpiam celebre admodum Hoſpitale erigit. 328.a
ibique paulò pòſt Regularium Virginum Monaſterium coaleſcit, quæ modò Facontinę appellantur. ibid.
Falcoburgenſis belli cum Brabantis origo. 306.a
Falcoburgum ab Imp. Henrico IV. deſtructum. 210. a
à Ioanne Epiſcopo Leodienſi fruſtrà tentatum. 283.b.284.a
à Ioanne III. Brabantiæ Duce obſeſſum 309.b
muris nudatur. ibid.c
denuò reparatum, Duci iterùm deditur. 311.a
Fames intolerabilis Flandriam vexat. 185.c
Chriſtianos in expeditione ſacra affligit. 200.c. 202.a
Galliam & Germaniam exagitat. 237.c
Europam premit. 305 a
Fanum D. Quintini à Sabaudo nomine Regis Philippi II. obſidetur. 692.a
Franci ibi ingentem cladem accipiunt. 693.b,c
à Sabaudo expugnatur & diripitur. 694.a,b
Farabertus Abbas Prumienſis conceſſu Regis ſe abdicat. 115.b
Faſtradus miles de VVtvvijck, Poſtellenſis Hoſpitalis in Campinia Brabantica Fundator. 231. c
Feliciana hæreſis in Concilio Francofordienſi damnata. 51.a
Ferdinandus Auſtriacus Annam, filiam Ludouici Hungariæ Regis, vxorem ducit. 553.b
auxilia ab hæreticis Germanis contra Turcas impetrare non poteſt, niſi libero ipſis conceſſo hæreſeos & publico exercitio. 582.a
Romanorum Rex eligitur & coronatur. 586.c
in Auſtriam redit. ibid.
ei frater Carolus V. Imperium reſignat. 687.b,c
Ferdinandus Corteſius Mexicum pro Carolo V. Imp. Hiſp. Rege occupat. 548.c
eius inde gloria immortalis. ibid.
Ferdinandus Daualus, primus coniurationis contra Belgas in Hiſpania auctor. 546.c
Ferdinandus Flandriæ Comes à Philippo Francorum Rege bello petitur. 242.a
in portu Dammenſi claſſem Regiam opprimit. 243.a
Dammum oppugnans profligatur. ibid.b
Flandriam ſibi à Philippo ademptam recuperat, Brabantiamque inuadens, Henricum eius Ducem ſecum fœdus aduerſus Francum inire compellit. ibid.b,c
Ottoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum inter Imp. & Francum commiſſa capitur. ibid.c. 245.a
poſt duodecim annos à captiuitate Francica liberatur. 247.a
Ferdinandus Gonzaga à Carolo V. Imp. Siciliæ Prorex conſtituitur. 601.c.602.a
exercitui Imperatorio præeſt. 609.c
ab æmulis calumniis oppreſſus, à Cæſare cum multo honore abſoluitur. 680.b
moritur. 696.a
Ferdinandus Rex Hiſpaniæ ęgrotantem generum Philippum Auſtriacum iuiſit. 507.b
eumdem cum vxore, filia ſua, herēdem Hiſpaniarum Regni declarat. ibid. c
mortua vxore Eliſabetha, ei cum Philippo Auſtriaco controuerſia oritur. 511.c
quæ mox componitur. ibid.
pacem cum Ludouico XII. ſuper Regno Neapolitano conſtituit. 514.a
contra eum gener eius Philippus ab Hiſpanis incitatur. 515.b
nouaſque conditiones cum eodem ſancit. ibid.
Neapolim proficiſcitur. ibid.
fœdus cum Pontifice Iulio & Ludouico XII. Gallo contra Venetos init. 522.b
in quas Venetorū ciuitates ius prętēderit. ibid.c
eædem ei ab ipſis reſtituuntur. 524.a
cum Maximiliano Cęſare ſuper Regno Caſtellæ tranſigit. ibid.b
eumdem propemodum ad fœdus cum Venetis ineundum inducit. 525.b
Iulio Pontifici auxiliares copias mittit. 525.c
cum eodem & Venetis nouum contra Francum fœdus ſancit. 526.b
Nauarræ Regnum occupat, & quare. 528.b
moritur. 538.a
quinque memoranda, quæ in vita ſua præſtitit. ibid.
Ferdinandus Toletanus, Albę Dux, Francos Perpiniano à ſe obſeſſo diſcedere cogit. 626.a
fit Prorex Neapolitanus. 685.a
pacem inter Pontificem Paulum IV. & M. Antonium Columnam procurare ſtudet. 685.c
copias ſuas contra Pontificem educit, & erepta Columnæ oppida recipit. ibid. & 686.a
ditionis Pontificiæ oppida inuadit & expugnat. ibid.b,c
prælio cum Francis decertare cautè abſtinet, vt eos & Pontificem eneruet. 691.b
Edicto aliquo publico Romana commercia ſiſtit. ibid.
pacē à Pōtifice prior petit & impetrat. 695.a,b
Romam cum populi applauſu intrat, & Pontificis pedes oſculatur. ibid.b
pro filio notho pinguem in Hiſpania Prioratum accipit. ibid.
Neapolim redit. ibid.c
vnam atque alteram ciuitatem Francis eripit. 696. a

obſi-

obſidem agit pro Philippo II. apud Regem Franciæ Henricum. 703.e
Ferdinandus Viloa cum Daualo contra Belgas conſpirat. 546 e. *vide* Hiſpani.
Fernandus Magnus Caſtellæ Rex, cæſo Veremundo, Legionenſe Regnum obtinet. 174.e
ope S. Iacobi Apoſtoli varias ciuitates Mauris adimit. ibid.
Compoſtellam ad eius ſepulchrum ſæpiùs proficiſcitur. ibid.
Ferrariæ Monaſterium, vbi Ludouicus & Carlomannus Balbi filij in Reges coronantur. 102.a
Ferri candentis miraculo Dani ab idololatria conuerſi. 148.b
Ferri candentis contrectatione femina quædam mariti ſui innocentiam Othoni III. Imp. probat. 161.a,b
Feſtum Corporis Chriſti ab Vrbano IV. inſtitutum. 274.a
eius Officium à B. Thoma Aquinate compoſitum. ibid.
Fethna villa in Inſtperlaco ſita S. VVillibrordo à Carolo Martello donatur. 31.a
Feuda in Germania vnde videantur habere originem. 129.a
Filia Lotharij Imp. rapta à Giſalberto quodam vaſallo Caroli. 74.b
Fladerheim locus, in quo Henricus & Rudolphus Imperatores bello inter ſe concurrunt. 193.e
Flagellantes quando primùm viſi. 325.e
quales fuerint. 326.a
vnde primò originem duxerint. ibid.
in hæreſi pertinaces à Clemente VI. ſæculari brachio traduntur plectendi. ibid.b
Flandri à S. Eligio ad Chriſtum conuerſi. 6.a
ad tertium bellum ſacrum proficiſcuntur. 232 e. 234.a
Hollandis bellum inferunt. 263.a
ab iiſdem cæduntur. ibid.b
iis etiam Gallica ſubſidia adueniunt, ſed nullo effectu. ibid e
Francicum iugum excutere incipiunt. 294.b
inſignem de Francis circa Cortracum victoriam referunt. ibid.e
Ioanne II. Brabantiæ Duce auxiliante, duplex ſimul ſuſcipiunt bellum: 296.e
Atrebaticum, quo Philippum Francorum Regem ad inducias pepulerunt: ibid.
& Zelandicum, quo etiam euaſere ſuperiores. ibid.
maiori etiam Hollandiæ parte potiuntur. ibidem.
ſed inde mox iterùm eiecti. 297.a
Brabantiam populantur. 314.e
compluribus trucidatis, nonnulli capiuntur. 315.a
Iacobo Arteuilla agente, Comitem ſuum pellunt. 318.b
eiuſdem aſtu Anglo ſe iungunt aduerſus Francum. 320 a
ad Scotam iuxta Bruxellam, inſignem de Brabantis victoriam referunt. 331.b,c. 332.a
item ad Sanctletum. 333.c
quo pacto Bruxellâ pulſi. 333 a,b
magno redimunt, ne cogantur obedire Antipapæ Clementi. 361.c
Sluſanam nouam arcem à ſuis non à Gallis cuſtodiri petunt & obtinent. ibid.
inter ipſos, aliis Vrbanum aliis Clementem Papam dicentibus, orta ſeditio. 362.a
multi aliò commigrant, ne cogantur eſſe ſchiſmatici. ibid.b
cur tam ſtrenuè Comiti ſuo Antipapiſtæ reſtiterint. ibid.c
contra Gallos in bellum prodeunt. 451.b
Geldrum è carcere Cortracenſi extractum ſibi præficiunt. ibid.
quid contra Maximilianum prætenderint. 453.b,c
inhoneſtè ad litteras eius reſpondent. ibid.
Antuerpienſium nundinis & immunitatibus inſidiantur. ibid.
pro iis ad Ordines Brabantiæ & Hannoniæ litteras dat Carolus VIII. Francorum Rex. 465.b
eorum maxima pars ad pacem inclinat. 466.a
à Guilielmo Rimio, vt pretioſiorem Philippi Ducis ſupellectilem vendant, inſtigantur. ibid.
nihilominùs pacem ambiunt, & pacis oſores capite plectunt. ibid.
pacem cum Maximiliano ſanciunt. ibid.e
Bruxellenſes commeatu laborantes iuuant. 479.b
turpiter ab oppugnatione Niporti diſcedere coguntur. 480. a
Tornacum diu à ſe obſeſſum, tandem recuperant. 553.c
Flandria ab Henrico Imperatore vaſtata. 180.a
intolerabili fame vexata. 185.e
Arnulpho Balduini Montenſis filio teſtamento à patre aſſignatur. 190.c
ſæuiſſima peſte laborat. 325.e. 342.c. 343 a
Flandria maritima à Francis deuaſtatur. 698.a
Flandriæ primus Comes fuit Balduinus Ferreus. 84.e
Flandriæ Ordines, inſtigantibus Gandauenſibus, Maximiliano filiorum ſuorum tutelam negant, 459.e
Flandrici belli admodum funeſti ſemina. 190.e
alterius longiſſimi cauſæ. 210.c
Flandrici & Gallici belli admodum cruenti origo. 290.b
Florentini à Philiberto Aurantio obſidentur. 581.a
Cæſari Carolo V. ſe tradunt. 584.e
Florentius Buræ Comes in Friſia, quam Saxo Carolo Auſtriaco ceſſerat, pro eodem inauguratur. 536.c
Friſios Hollandiam infeſtantes nauali prælio vincit. 538.b
Fanum D. Pauli oppugnat. 606.a

armata manu expugnat. ibid.
incendit & diruit. ibid.
Monſtreulium oppidũ deditionẽ accipit. ibid.c
Terovvanam egregiè oppugnat. ibid.
Francos ibidem inſigni prælio vincit. 607.a
inducias cum iis paciſcitur. ibid.b
Florentius Egmondius. *vide* Egmondius.
Florentius Hãſteda quo prælio occubuerit. 327.a
Florentius ex Friſia ad Hollandiæ Comitatum acceſſitur. 184.a
à Principibus bello impetitus, inſignem de ijs reportat victoriam. ibid.
in bello occiditur. ibid.b. & 185.a
Florentius Hollandiæ Comes Flandros infeſtans ab iiſdem capitur. 226.a,b
inter tertij belli ſacri Principes fuit. 234.a
contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Florentius Guilielmi Imp. frater Flandros ad VVeſtcappellam Zelandiæ atroci prælio vincit. 263.b,c
Florentius Guilielmi Regis filius, primus Zelandiæ Comes. 265.b
Beatricem Guidonis à Dampetra filiam ducit vxorem. ibid.
Florentij patrui tutelæ committitur. 267.a
quo in haſtiludio Antuerpiæ perempto, variè & cruentè de eius tutela certatur. ibid.a,b
Florentius Comitis Hollandiæ tutor Antuerpiæ in haſtiludio perimitur. 267.a
Florentius Kyſhoa pro Iacoba Hollãda Schoonhouiam obſidet. 397.b
capit, & Arnoldum Beylingum, vrbis Præfectum, viuum defodit. ibid.
Florentius Mommorantius à Philippo II. Tornaco præficitur. 707.b
Florentius Niger ab Hermanno Comite de Cuyck trucidatur. 212.a
Florentius Theodorici Hollandiæ Comitis filius Mathildam Henrici IV. Louanienſis filiam ducit vxorem. 239.c
Florennæ, ſiue Florinæ, locus vbi pugna admodum cruenta inter Baldericum Epiſcopum Leodienſem & Lambertum Comitem Louanienſem commiſſa. 166.c. 169.c
Floriberta filia Beggæ, vxor fuit S. Huberti. 34.a
Floribertus S. Huberti ex Floriberta filia Beggæ filius. 34.b
Fœdus cum Normannis non eſſe ineundum, pulcherrimè Fulco Carolo Simplici oſtendit. 119.b
S. Foillanus Hibernus à S. Gertrude hoſpitio exceptus. 13.c
à S. Martino Papa Euangelium gentibus vt prædicet mittitur. 14.b
cum tribus diſcipulis martyrio coronatur. ibid.
qua occaſione in Belgium venerit. ibid c. 15.a
Folcarios donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Folradus Cappellanus Carlomanno defuncto Caroli partes ſequitur. 46.a
Fons à S. Gummaro miraculosè producitur. 43.a
Fontanellæ Cœnobium Patenam ſacram & Altare portatile S. VVulfranni religiosè aſſeruat. 24.c
Fontarabia Cæſari Carolo V. deditur. 559.c
Forchem locus, in quo Rudolphus contra Henricum Rex conſtituitur. 193.c
Foreſtius à Francis capitur. 471.b
Foreſtius, Regis Galliæ Secretarios, Turcis expeditionem Tunetanam Caroli V. prodit. 599.b
Formoſus Portuenſis Epiſcopus à Ioanne VIII. captiuus in Gallias abducitur. 96.c
Formoſus Papa Arnolphum ante Confeſſionem S. Petri Imperatorem coronat. 118.b
de ordinatis ab eo Romæ turpis contentio. 122.a
in cadauer eius qualiter ſæuitum. ibid.
à piſcatoribus inuentum, & ad B. Petri Eccleſiam delatum, ab imaginibus Sanctorum ſalutatur. ibid.
Foruna Aquitaniæ caſtrum à Pipino expugnatum. 42.a
Foſſanum à Chabotio Duci Sabaudiæ eripitur. 602.b
ab Antonio Leua recuperatur. ibid.
in Foſtilandiæ inſula Radbodus Friſonum Dux à Pipino Herſtallo fugatus moratur. 22.c
Franci Hilderico in Monaſterium detruſo Pipinum filium Caroli Martelli ſibi Regem eligunt. 30.a
infeliciter contra Boëmanos rebellionem molientes pugnant. 76.a,b
reiecto Oddone, Carolum Simplicem Regem conſecrant. 116.a
ab Hungaris magna clade affecti. 123.a
circa Cortracum à Flandris cæſi. 294.c
Flandriam iterũm fruſtrà tentant. 295.a
Brabantiam vaſtant, ſed cum Brabantis confligere non audent. 312.c
ducenti cruento duello contra ducentos Britones concurrunt. 321.c
Anglos, ductu Ioannæ puellæ, mirè vincunt & pellunt. 407.b
Belgas profligant. 457.a
annuas cum iiſdem inducias ſanciunt. ibid. b
Cambreſiacum occupant. 458.a
vigilum negligentiã Bahaioum inuadũt. 459.b
exire coguntur, igne iniecto. ibid.
Fano D. Audomari à Belgis & Burgundis pelluntur. 478.c
turpiter ab oppugnatione Niporti diſcedunt. 480.a
miro ſtratagemate Atrebato pelluntur. 489.c
alio item ſtratagemate idem fruſtrà tentant. 490.b,c
ab Hiſpanis è Regno Neapolitano eijciuntur. 509.b,c
inde bellum inter Gallos & Hiſpanos recrudeſcit. ibid.
Carolo Geldro ſuppetias ferunt. 521.a
à Namurcenſibus cæduntur. ibid.b
à Belgis egregiè vincuntur. 607.a,b
inducias cum iiſdem ſanciunt. ibid.

Flan-

Flandriam maritimam inuadunt. 698.a
Duynkerkam vi capiunt, diripiunt, & incendunt. ibid.
item VVinoxbergas. ibid.
porrò Flandriam depopulantur. ibid.
ab Egmondio cæduntur. ibid.c. & 699.a
Francorum Reges ſub Lothario Clodouæi filio turpiter degenerant. 16.b
Franci Regni Monarchia quomodo ad Clotarium delata. 2.b
Francici & Flandrici belli admodum cruenti origo. 290.b
Franciſcani quando Bruxellæ recepti. 249.c
quando Mechliniæ & Louanij. ibid.
eorumdem Monaſterium Diſthæ à quo extructum. 278.c
Franciſcani mentito habitu Ioannes I. ad ſororem ſuam Mariam falsò homicidij accuſatam intromittitur. 280.c
Franciſcus Borbonius, Dux Anghiani, miſerabili caſu moritur. 645.c
Franciſcus Bredentodius, Haukianæ factionis, Roterodamum proditione occupat, & Cabelliauios ejicit. 478.b,c
cum Haukiis Goeream tẽtat, ſed fruſtrà. 482.a
prælio nauali vincitur. ibid.
capitur, & ex vulnere obit. ibid.
Franciſcus Lotharingius ducit Chriſtiernam viduam Sfortiæ. 619.c
Franciſcus, Maximiliani filius, naſcitur. 457.c
ſed mox obit. ibid & 458.a
Franciſcus Guiſius pro Pontifice Paulo IV. nomine Regis Henrici ex Gallia ingentes copias contra Albanum educit. 689.b,c
loca, quæ quidem per Albanum Pontifici erepta erant, recuperat. 690.a,b
ditionem Mediolanenſem vexat. ibid.
in Franciam redit. 695.a
nunc hanc, modò illam ciuitatem obſidere ſe velle ſimular. 696.b
tandem Caletum obſidet. ibid.
& deditione accipit. ibid.c
Franciſcus Sauuagerus Adolphum Geldrum in pugna ad Tornacum interficit. 451.c
Franciſcus Sfortia, Mediolano à Cæſare Carolo V. recuperato, reſtituitur. 554.a
ab eodem Dux Mediolani declaratur. 563.a
contra eumdem cum Venetis & Pontifice fœdus ſancit. ibid.a
à Piſcario obſidetur. ibid.b
fœdus cum Franciſco Franciæ Rege, Venetis & Pontifice, contra Carolum V. ſancit. 567.a
cum Borbonio tranſigit, & eidem pro Carolo V. arcem Mediolanenſem tradit. ibid.
Carolo V. Imp. reconciliatur. 581.b
ei Chriſtierna, Chriſtierni Daniæ Regis filia, deſpondetur. ibid.
eamdem in vxorem accipit. 591.b
ſine prole moritur. 602.a
Franciſcus Sickingius Treuirenſi, Palatino, & Haſſo bellum inſert. 556.b
tormenti ictu perit. ibid.
Franciſcus Valeſius, mortuo Ludouico XII. ad Regnum Franciæ euehitur. 534.c
ei gratulantur Legati Caroli Auſtriaci. 535.a
qui & eidem clientale ſacramentum de Arteſia dicunt. ibid.
Heluetios, Brianſonem ciuitatem inuadentes, bello laceſſit. 537.b.c
Mediolanum occupat. ibid.c
Brixiam & Veronam obſidet. ibid.
Imperium Germanicum cum Carolo Auſtriaco riuale ambit. 545.c
Nauarram recuperare nititur. 552.b
Pampelonam capit. ibid.
cum Hiſpanis prælio decertat non ſine ſanguine. ibid.b,c
Hannones & Atrebates depopulatur. 553.c
contra eum Cæſar & Pontifex fœdus ineunt. 554.a
Parmam & Placentiam amittit. 554.a
vincitur à Cæſareanis. ibid.
Mediolano priuatur. ibid.
vt Mediolanum recuperet, copias parat. 556.c
Mediolanum capit. 561.b,c
Ticinum obſidet. ibid.
ibi inſigni prælio à Cæſareanis vincitur & capitur. ibid.c
ad Carolum V. in Hiſpaniam captiuus abducitur. 562.b
libertati reſtituitur. 566.b
conditiones reſtitutionis eo adimplere tergiuerſante, iterùm à Carolo V. bellum in eum ſuſcipitur. ibid.c
nouum fœdus cum Pontifice, Venetis, & Sfortiâ contra Carolum init. 567.a
Regnum Neapolitanum inuadit, & aliquot ibi oppida capit. 568.c
ad portas vſque Neapolis excurrit. ibid.
cum Henrico VIII. Angliæ Rege contra Carolum V. fœdus init. 571.b
Ticinum recuperat. ibid.
Cæſari bellum denuntiat. 572.c
Regnum Neapolitanum iterùm inuadit. 573.a
Neapolim obſidet. 574.a
Papia ei vi eripitur. ibid.
in eius caſtris nouus quidam morbus graſſatur. ibid.c
Neapolim deſerit. 575.a,b
eius exercitus à Cæſareanis cæditur. ibid.
item Genuâ eijcitur. ibid.
Mediolanum premit. ibid.
eius exercitus ab Antonio Læua cæditur. 578.c
cum Carolo V. pacem init. 579.b
Proteſtantibus Germanis, qui Carolo V. ſe opponebant, operam addicit. 589.c
Smalcaldiam ad Proteſtantes, vt eos ſibi conciliet, mittit. 602.a
Sabaudiam inuadit. ibid.b
Carolum Ducem pellit. ibid.
Terovvanam à Belgis obſeſſam, victu recreat. 605.b
per ſuos Heſdinũ & alia oppida occupat. ibid.

DD Pica-

Piſcario cum exercitu occurrit. 608 b
eumdem retrocedere cogit. ibid.c
iterùm inducias cum Belgis ſancit. 609.a
inducias cum Carolo V. facit. 610.a,b
ab eodem in Hiſpaniam proficiſcente inuiſitur. ibid.c
ei Gandauenſes totam Flandriam, contra Cæſarem Carolum V. rebellantes, offerunt. 614.b
eas literas Gandauenſium Cæſari mittit. ibid.
pro Ducatu Mediolanenſi obtinendo apud Cæſarem inſtat. 619.b
inducias cum Carolo V. initas rumpit. 621 b
& quo prætextu. ibid.
Carolo bellum indicit. ibid.
Guilielmo Marcano copias mittit quibus Brabantia vaſtetur. ibid.c
Lutzeoburgum per ſuos Duces vexat. ibid. & 622.a
item Arteſiam. 625.c
aliam contra Belgas expeditionem adornat. 627.a
inde in Hannoniam & Arteſiam irrumpit. ibid. b
Turcam contra Cæſarem in auxilium vocat. ibid.c
vnà cum Turcica claſſe Nicæam Prouinciæ ciuitatem oppugnat. 627.c
ciuitatem capit, & arcem expugnare non valens, aduenientibus auxiliaribus Cæſarianis, eamdem contra fidem datam diripit & incendit. 628.a
in Sabaudia Cæſarianos vincit. 638.b
Strozzam exulem contra Cæſarem concitat. ibid.c
amiſſis aliquot munitiſſimis oppidis, de pace cum Cæſare ineunda agere incipit. 634 b,c
pacem tandem facit, dictam Creſpianam. ibidem, & 635.a
pacis iſtius quæ conditiones. 635.a,b,c
mortuo filio Carolo, conditiones iſtas à Cæſare mitigari petit. 637.a,b
moritur. 645.c
Franciſcus Delphinus Galliæ ducit Mariam Scotiæ Reginam. 697.a,b
Franco Borſelius, pro Burgundo, Hollandiæ, Zelandiæ & Friſiæ præficitur. 406.a
Franco ab Halis Brabantus variis bellis clarus, Eduardo III. Angliæ Regi Franciam inuadenti auxiliatur. 336.b
Franco Leodienſis Epiſcopus Eccleſiam ſuam Caroli. Simplicis diplomate muniri curat. 317.a
Franco de VVeſemale Baſtardus, caſtrum Namurcenſe biennio obſeſſum ſtrenuè defendit. 266.c
Francofordienſis Synodus ſub Carolo Magno celebrata Felicianam hæreſim damnat. 51.a
item pſeudoſynodum Græcorum Iconomachorum. ibid.
de ea fruſtrà gloriantur noſtri temporis Iconoclaſtæ. ibid.b
Francofurtum ad Mœnum Cæſari reconciliatur. 644.c
ibi Camera Imperialis à Maximiliano Imp. inſtituitur. 494.c
Francopanes, Maximiliani Imp Legatus, Forojulium occupat. 533.c
à Liuiano Venetorum Duce vincitur & vulneratur. ibid.
à Venetis capitur, & carceri includitur. 534.b
Fraugerus negligenter pro Galliæ Rege cuſtodit Fontarabiam, ideóque eam Cæſari Carolo V. tradere cogitur. 559.c
ignominiâ notatur, & plebeius efficitur. 560.a
S. Fredegandus in Doorne prope Antuerpiam quieſcens, diuinitus transferri iubetur. 67.c
Fredegerus presbyter Liræ ad aram à Nortmannis obtruncatur. 68.a
Fredericus Conradi Imperatoris conſobrinus ei defuncto ſubrogatur. 223.b
Italicam expeditionem parans, filium ſuum Henricum Regem coronat. 227.a
quomodo & vbi fuerit Papæ reconciliatus. 229.a
ad ſacrum bellum profectus, in Armenia miſerè perit. 232.c.234.a
Fredericus II. creatur Imperator, excommunicato Othone. 241 b
in Germaniam veniens, Hagenoam occupat. 242.a
coronatur. ibid.
ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.a
à Colonienſibus honorificè excipitur. ibid.b
Romæ Imperator coronatur. 246.a
Iolem Ieroſolymorum Regis filiam ducit vxorem. ibid.b
Ieroſolymam recuperat. 247.b
item Nazareth & Ioppen. ibid.c
Ottonem Brunſvvicenſem in gratiam recipit. 249.b
in Lugdunenſi Concilio Eccleſiæ rebellis declaratus, Imperio priuatur. 255 c
vbi & quando obierit. 262 a
Fredericus Auſtriacus à quibuſdam contra Ludouicum Bauarum Imperator ſalutatur. 304 c
à Bauaro capitur. 308.b,c
eidem reconciliatur. ibid.c
quando obierit. 311.b
Fredericus III. Imp. Philippo Burgundo cedit omni iure quod in Hollandiam, Zelandiam, Friſiam & Brabantiam habere poterat. 419.c
Carolo Audaci, ad ſe venienti, occurrit. 438.c
eius filiam Mariam filio ſuo Maximiliano petit. ibid.
à Ludouico Gallo perſuaſus, Carolum deludit. 439.a
Rhenanos in Burgundiam, eam depopulaturos, mittit. 440.b
pacem cum Audace ſancit. 441.b
iterum ad Ordines Belgarum, vt Mariam Ducem filio ſuo Maximiliano accipiat vxorem, Legationem mittit. 451.c
in Belgium Aquiſgranum vſque venit. 468.c

à filio

à filio Maximiliano Aquiſgrani excipitur ibid.
quem Regem Romanorum eligi curat. ibid.
Bruxellis à filio Maximiliano & nepote Philippo excipitur. 469.c
in Germaniam reuertitur. 470.b
iniuriam filij Maximiliani in Brugenſibus vlturus, in Belgium cum exercitu mouet 476.e
à Gandauenſibus, vt ſe ſupremum tranſ-Scaldanæ ditionis Dominum agnoſcant, exigit. 477. a
Antuerpiæ in Abbatia S. Michaëlis Philippum Cluuium proſcribit. ibid.b
in Germaniam redit. 478.a
moritur. 491.c
Fredericus Badenſis, Epiſcopus Vltraiectinus, à Groninganis contra Erzardum Comitem ſubſidia implorat. 499.b
fruſtrà pacem in Friſia conciliare annititur. ibid.
inducias impetrat. ibid.e
iuriſdictionem Montfortij vendit. 501.c
denuò pacem inter Friſios & Saxonem componere tentat. 502.c
inducias procurat. 505.a,b
Fredericus Comes à Brunone Lotharienſibus præficitur. 145 b
Fredericus Henricus à Carolo V. Imp. Hiſp. Rege, aduerſus rebelles Hiſpanos belli Dux conſtituitur. 550. b
Hiſpanos, niſi intra certum tempus è rebelliũ caſtris ad Regia ſe contulerint, proditores habendos pronuntiat. ibid.c
Tordeſillam vi capit. 551.a
Fredericus Holſatiæ Dux, eiecto Chriſtierno, in Regem Daniæ coronatur. 564.a
Fredericus Hugonis Principis gener munitionem in Ludouici Regno extruere prohibetur. 139.c
Fredericus Leodienſis Epiſcopus conſecratus, aduerſarium patitur Alexandrum Archidiaconum & Sacriſtam. 207.c.208 a
Fredericus Mantuæ Comes, dato Diplomate à Carolo V. Dux renuntiatur. 583.b,c
Fredericus Moguntinus Epiſcopus moritur. 144. b
Fredericus Palatinus contra Carolum Audacem cum Rhenanis conſpirat. 437.c
Fredericus Palatinus Carolo Auſtriaeo Imperium nomine Electorum Germaniæ offert. 546.a
à Cæſare bellum Danis inferre inſtigatur. 604. b
militem in Daniam mittit. ibid.
à Carolo Imp. veniam petit, & impetrat 643.c
Fredericus à Piequino Mechliniæ præficitur. 316. c
Fredericus Saxoniæ Dux, ab Electoribus Imperator deſignatus, onus renuit. 545.c
Carolum Auſtriacum commendat. ibid.
Fredericus Sueuiæ Dux, tertiæ ſacræ expeditionis Princeps. 234.a
Frigidimontis Monaſterium à Godefrido Barbato extructum. 212.c
à Frigido monte, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Friſia à Carolo Martello vaſtatur. 32.a
item à Nortmannis. 74.a
Friſones à S. Eligio ad fidem conuerſi. 6.a
necnon à S. VVillibrordo. 22.a
à Danis ſubacti. 55.c
Nortmannis tributum pendunt. 67.b
feliciter cum Godefrido Ardennate pugnantes eumdem capiunt. 170.c
quibus conditionibus liberum dimittant. ibid.
expugnatis ab Henrico Imp. quibuſdam caſtellis, à rebellione deſiſtunt. 182.c.184 b
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 232.c
ſinum Batauicum deprædantur, & Hollandiam infeſtant. 538.b
Friſones Occidentales Nortmannos bello ſuperant. 93.a
Friſij factiones excitant. *vide* Vercoperi, *&* Sciringani, *&* Groningani.
Frodoardus Chronographus, Presbyter Rhemenſis, quando claruerit. 80.a.95.b
vnde Chronicon ſuum auſpicetur. 116 b
deuotionis ergò S. Martini ſepulchrum viſitans, ab Heriberto Comite ſub cuſtodia detinetur. 135.a
Prælaturâ ſe abdicat. 146.c
quouſque Hiſtoriam ſuam perduxerit. 148.a
eius præclarum elogium. ibid.
Fulco Archiepiſcopus Rhemenſis, reiecto Oddone, Carolum Simplicem Francorum Regem inungit. 116.a
à VVinemaro Balduini Comitis ſatellite perimitur. 120.c
Fulco IV. Rex Ieroſolymitanus moritur. 222.b
Fuldenſe cœnobium à Carlomanno fundatũ. 38.a
id Ludouicus Germanicus orationis ergô petit. 92. b
Fulgentius primus Abbas Affligemenſis quando fuerit conſecratus. 195.b
Fulradus Cappellanus Pipini Rauennam cum Pentapoli Heiſtulpho ademptam Stephano Papæ offert. 40.a
Furta caſtrum vbi ſitum. 43.a
propria fuit S. Huberti domus, & vnde. ibid.a,b
eius deambulatorium à Margareta Ioannis II. Brabantiæ Ducis coniuge extructum. 290.b
à Ludouico Flandriæ Comite capta. 331.c. 335.b
Furſeus frater S. Foillani qua occaſione in Belgium venerit. 14.c.15.a
Furſtenfeldia Monaſterium in Baioaria quando & à quo extructum. 256.c
ob Furta in exilium miſſi, in Brabantia non recipiendi. 330.b

G.

GAbrielis Archangeli ad conſpectum ſe concidere mentitur Mahometes comitiali morbo laborans. 9.b

Gasbeca à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſa. 314.b
eius arx, ob immane facinus Domini Gasbecani in Sherclaeſium commiſſum, funditus euerſa. 359 b
Gasbecæ Dominus à Gandenſibus proſcribitur. 457.c
Galdolfus & Gerolfus Godefridi Nortmanni ad Carolum Craſſum Imp Legati. 110.b
Galli ab Anglis in pugna Pictauica inſigni clade affecti. 331.b
à Turcis ad Nicopolim turpiter cæſi. 365.a,b
Henrico Angliæ Regi bellum indicunt, & quare. 371.b vide Franci.
Galli Epiſcopi Romà monentur de Photio Spiritum ſanctum à Filio procedere negâte. 122.c
Gallia à Saracenis ſub Carolo Martello vaſtata. 31.c
item à Nortmannis. 74.a.85.c
necnon ab Hungaris. 121.a
flagrat inteſtinis bellis. 132.a
aliquanta pace gaudet. 133.a,b
iterùm variè diſciſſa. ibid.c
ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
à perditiſſimis quibuſdam hominibus mirè vaſtata. 341 c
Gallicana Eccleſia Concilium Pariſiis celebrat. 367.c
à quo aliqui Epiſcopi Regis iuſſu excluduntur, & quare. ibid.
Clementem Antipapam Pontificatum debere deponere decernit. ibid.
Galterius Epiſcopus Oddonem Ruperti Ducis filius à Francis Regem electum vngit. 113.b
Galterus Auenienſis Flandrorum & Hannonum ad expeditionem ſacram proficiſcentium Dux. 245.c
Ganaldane ciuitas Aquitaniæ à Pipino expugnata. 41.b
Gant locus ad Scaldim, vbi claſſis à Carolo Magno Imp. inſtruitur. 56.c
Gandauum S. Bauonis reliquiis clarum. 8.b
à Francorum Rege Philippo obſidetur & capitur. 243.a,b
Gandenſes Brugenſium exemplo Francos pellunt. 294.b
contra Comitem ſuum tumultuantur. 353.a
agente Ioanne Brabantiæ Duce inuicem conciliantur. 356.b.357.a,b
conſtanter in obedientia Vrbani Papæ perſiſtunt. 362.a.363.b
in ſeditionem vertuntur. 416.b
tres Senatores interficiunt. ibid.
veniam petunt, & impetrant. ibid.
in ſeditionem verſi, Philippum Burgundum deſerunt. 418.c
iterùm, ob impoſitum à Philippo Bono tributum, tumultuantur. 420.c
eorum Magiſtratus loco mouetur. ibid.
veniam petunt. 421.a
tres ciues, venia non impetrata, capite plectunt. ibid.b
pòſt, arcibus aliquot recuperatis, Philippo Bono bellum inferunt. ibid b,c
ab eodem cæduntur. ibid.
tandem, ſæpiùs & cruentè ab eodem cæſi, ſe ſubdunt. 422.b,c
contra Carolum Audacem tumultuantur. 430.b
eidem ſupplices veniam obtinet. ibid. & 432.a
iterùm rebellaturi, ſi Carolus contra Leodienſes infeliciter pugnaſſet, victoriâ ab eo obtentâ conquieſcunt. 434 b,c
contra Mariam, filiam Caroli Audacis, rebellant. 450 a,b
ab eâ, in poteſtatem ſuam redactâ, quiduis eî extorquent. ibid.
in præiudicium Mariæ Ducis literas ad Ludouicum Galliæ Regem mittunt. 451.a
contra Magiſtratum vrbis tumultuâtur. 454 b
Principi Maximiliano leges regendæ familiæ præſcribunt. 456.b
denuò tumultuantur. 457.c
Gasbecæ Dominum proſcribunt. ibid.
auctores ſunt, ne Maximilianus ab Ordinibus Flandriæ ad liberorum tutelam admitteretur. 459.c
Antuerpienſium nundinis & immunitatibus infi fiantur. 463 c
res ſuas peſſum ire videntes, à Francorum Rege auxilia petunt, & accipiunt. 464.c
Maximiliano filium Philippum, poſt pacem initam, reddunt. 467.a
coram Maximiliano in genua procumbunt. ibid.
iterùm ad arma conuolant, & quare. ibid.
ex iis aliquoi capite luunt. 468 a
priuilegia à Francis tempore rebellionis obtenta Maximiliano offerunt, quæ diſcinduntur. ibid.a,b
veniam delictorum petentes, Maximiliano tandem conciliantur. ibid.
à Raſſinghemio & Likerkio iterùm ad rebellionem inſtigantur. 472.a
Corttaeum occupant. 472.b
Martinum Palartium interficiunt. 475.a
in eumdem barbarè deſæuiunt. ibid.
iterùm contra Maximilianum rebellant. 484.a
indigna multa committunt. ibid.
Coppenollium Ducem ſibi eligunt. ibid.
tandem iterùm cum Maximiliano pacem faciunt. 487.a,b,c
contra Cæſarem Carolum rebellant. 612.c
Præfectos Cæſareos vrbe pellunt. ibid.
eius ſeditionis quæ cauſa. ibid.
eorum plures Antuerpiæ, Bruxellæ & Mechliniæ detinentur. 613.a
à ſe exactiones extraordinarias peti non poſſe, ob priuilegia, Reginæ Mariæ perſuadere conantur. ibid.
alias Flandriæ ciuitates ad fœdus ſecum ineundum concitant. ibid b
literis Cæſaris nihilo fiunt pacatiores. ibid. c
arma ſumunt, & Flandriam Regi Galliæ offerunt.

runt. 614 a,b
ijs per Cæſaris, tum ibi præſentis, Fiſcalem ad omnia præienſa priuilegia reſpondetur. 615.b
Maieſtaôs rei pronuntiantur. 616.a
veniam petunt. ibid.b
quæ mulcta ijs à Cæſare impoſita. ibid.e
aliquot capite plectuntur. 617.b
Garcias filius Adefonſi Magni, Gallæciæ Regis, non expectata patris morte Regnum inuadens, breui moritur. 130.a
Garcias Toletanus, Senenſes caſtigaturus, copias colligit. 671.b
aliquot ciuitates circumcircà occupat. ibid.
Garcilaſcus, Orator Hiſpanus, à Pontifice Paulo IV. in carcerem conijcitur. 685.c
Garino donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Garomna Galliæ fluuius. 31.b,c
Garterij Ordo in Anglia quando & à quo inſtitutus. 326.c
Gaſpar Contarenus, Card. Legatus Ponoficius, Raôsbonam ad Comitia venit. 618.b
Gebelhardus Comes cum Hungaris confligens interimitur. 123.a
Geelmudanus Dtoſſardus Anabaptiſtas ex Hollandia Monaſterium VVeſtphaliç verſus prôficiſcentes intercipit. 594.b
Geer-Vlitha à Northmannis igni tradita. 67.b
Gelaſius II. Paſchali Papæ ſubſtituitur. 207.b
moritur. ibid.
Geldoniæ Comitatus quomodo ad Brabantiæ Principem deuenerit. 25.b
Geldri trans Moſam Brabantiæ Ducis dlôones inuadunt. 285.b
inſigni elade ad VVoringam caſtrum afficiuntur. 286.b,c.287.b
Hollandis bellum inferunt. 453.e
Brabantinorum Hollandorumq; agros depopulantur. 457.b
à Maximiliano reprimuntur. ibid.
eiectis Maximiliani Rom. Regis præfectis, rebellant. 483.e
Geldria ab Othone Imp. vaſtata. 243.e
à Brabannis incendio fœdata. 366.b
iterùm Carolo V. ſubditur. 630.e
Geldriæ Ducatus Carolo Audaci venditur. 437.c
Geldricum bellum inter VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Eduardum Geldrum vnde ortum. 341.b
Geldrus Limburgenſi Comitatu cedere cogitur. 286.e
Brabantis bellum indicit. 357.e
Geldrus & Colonienſes Brabantis bellum indicunt. 366.a
Gemblacenſa, ſiue Gemmelacenſe Monaſterium à ſancto Guiberto exſtructum. 127.a.141.c
variis priuilegiis ab Othone Imp. munitum. 142.a
vaſtatum & incenſum. 231.b
Gempa Virginum Ordinis Præmonſtratenſis Monaſterium quando extructum. 249.e
Genaldus Nortmannus dudum inter Francos honorificè habitus, tandem ab eis occiditur. 77.b,e
Genapia Iudæis à Ioanne II. Brabanoæ Duce conceſſa. 300.a
Geneuenſes Antiſtitem ſuum eijciunt. 602.b
Sabaudo aliquot loca adimunt. ibid.
Genua libertate à Carolo V. donatur. 574.e
ab Andrea Auria Francis eripitur. 575.b
Genuenſes cum Venetis de Ptolemaidis imperio contendunt. 267.c
à Ludouico XII. Gallorum Rege ſubiguntur. 521.a
Georgius Amboſius Cardinalis Legatus Ludouici XII. Regis Galliç ad Imp. Maximilianum. 512.a,b
Georgius Auſtriacus à Franciſco Galliæ Rege in vincula conijcitur. 621.b
Georgius Heberſteinius Turcas inſigni elade afficit. 484 e
Georgius Meckelburgius pro Cæſare Magdeburgum obſidet. 659.a
à Magdenburgenſibus capitur. ibid.e
poſteà Proteſtanôbus militans, ictu ſcloperi perit. 666.b
Georgius Neidecenſis Baro Iudex in Cameça Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Georgius Picquauerus, Brugenſium rebellium Dux à Cliuio conſtituitur. 483.a
à Naſſauio, Flandriæ Gubernatore, captus, capite plectitur. ibid.b
Georgius Rollinus à Maria Auſtriaca mittitur, Louanium contra Roſſemium defenſurus. 624.b
ſibi diffidens, inde abit. ibid.
Georgius Saxo VVeſtfriſijs leges fert. 510.e
in Germaniam, Cæſari ſuppetias contra Palatinum laturus, proficiſci meditatur. 511.a
inducias propterea cum Friſijs pactas prolongari concedit. ibid.
eo rogante, Groningani à Cęſare Maximiliano proſcribuntur. 512.c
in eius odium Groningani Etzardum Principem ſibi conſtituunt. 515.e
mittit Legatos ſuos, in Germania agens, in Friſiam, militemque omnem inde deducit. 516 b
Etzardum Groninganis cum Ommelandijs præficit. ibid.c
& cum eodem certis quibuſdam conditionibus & legibus tranſigit. ibid.
eius Legati ab Etzardo Comite irridentur. 531.b
Groninganis maximum damnum infert. ibid.
vaſtat item dinones Etzardi. ibid.c
pagos contributiones ſoluere cogit. ibid.
Etzardo mulctam inſolentem imponit. 532.a
Ooſtfriſiam inuadit. ibid.
aliquot arces Nobilium capit. ibid.b
Delfzilam expugnat, & alia quædam oppida exurit. ibid.
Dammum obſidet. ibid.e

 pugnan-

pugnando obtinet, & quoſlibet ibi trucidat. ibid. 533.a
tandem fatigatus & ferè exhauſtus Cæſaris auxilia implorat. ibid.c
eius milites, traditis Groninganis oppidis & villis, dilabuntur. 535 a,b,c
milites dilapſos recolligit. ibid.c
in Friſiam redit. ibid.
Levvardiam, Franikeram & Harlingam præſidio firmat. ibid.
Carolo Auſtriaco, eaſdem ciuitates, ſic cum eo clàm pactus, tradere molitur. ibid.
naues armatas in Batauicum ſinum mittit. ibid.
cæditur ibi à Geldro. ibid.
terrâ damnum iſtud vtcumque reſarcit. 536.a
cedit Carolo Principi Auſtriaco Friſiam. ibid.
oppida eidem tradit. ibid.b
& in Germaniam redit. ibid.c
Georgius Sceinckius. *vide* Sceinckius.
Georius quidam Presbyter organum hydraulicum Aquiſgrani fecit. 65.a
Gerardus à Bercla à Boſcenſibus vrbe eijcitur. 369.a
Gerardus, Bronienſis Monaſterij Fundator & Abbas, corpus S. Eugenij ex Monaſterio ſancti Dionyſij in Francia eò defert. 125.a
Gerardus Epiſcopus Cameracenſis Eccleſiam S. Michaëlis Bruxellæ dedicat. 178 a
Gerardus Cuipenbrouck, Conſul ab Anabaptiſtis Monaſterij conſtituitur. 595.a
Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus, nomine totius Concilij Lateranenſis, Priuilegium de Inueſtituris Henrico IV. Imp. à Paſchali Papa conceſſum reuocat. 206.c
Gerardus Loſſenſis Comes inter tertij belli ſacri Principes fuit. 234.a
Gerardus Moſellanorum Dux Diodericum filium moriens habet ſucceſſorem. 190.b
Gerardus Niger ad fidem conuerſus, Affligemenſis Monaſterij primarius auctor. 194.b
Gerardus de Randeoroda Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa capitur. 245.a
Gerardus à Vorſelaria plebem Louaoij tumultuantem placare fruſtrà nititur. 337.b
Gerardus de Zipa Abbas in Boudeloo, Clementi Antipapæ obedire detrectans, Brabantiam petit. 363.b
occiditur. 396.c
Gerberga Henrici Germaniæ Regis filia Giſleberto Duci nubit. 130.c
Giſleberto extincto, à Ludouico Rege ducitur. 134.c
ei filium parit, Carolum nominatum. 136.c
eidem Lauduni geminos enititur. 140.b
Gerberga Caroli Lotharingiæ Ducis filia Lamberto Longicolli filio nubit. 150.b
Gerbertus Arnulfo Rhemenſi Epiſcopo falsò proditionis accuſato ſubſtituitur. 157.c
deiectus ad Othoonem ſe confert. ibid.b
vide Silueſter II.
S Gerinus martyrio afficitur. 18.a
Germani tres, Gandaui ancillam quamdam violare tentantes, ſeditioni cauſam præbent. 467.b
Germani milites Bruxellæ motus ĉõcitant. 469.c
iram ſuam in vaſa aliquot vini Rhenani coouertunt. 470.a
multi eorum ad Francum deficiunt. ibid.
Germani Proteſtantes. *vide* Proteſtantes Germani.
Germania ab Hungaris vaſtata. 121.a. 125.a
Gerolfus & Galdolfus Godefridi Normanni ad Carolum Craſſum Imp. Legati. 110 b
S. Gertrudis, Pipioi de Landis & Ittæ filia, Niuellis quieſcit. 7.a
Monaſterio Niuellenſi à matre fundato præficitur. 10.c. 13.c
ab ipſis pueritiæ annis qualis fuerit. 13.a
nuptias reſpuens, virginitatem ſuam Chriſto vouet. ibid.a
à matre, ne à pio inſtituto abſtrahatur, licet nondum conſecrata, tondetur. ibid.b
ampliſſimum patrimonium in vſus pios expendit. ibid.b,c
erga viros Apoſtolicos valdè hoſpitalis. ibid.c
ſacros libros & Reliquias Sanctorum diligenter conquirit. ibid.
ſphæra ignea ſuper eam radiare viſa. ibid.
nuntiis ſuis in mari periclitantibus inuocata ſubuenit. ibid.
quando obierit. 16.b
ad eius lectuli partem multa patrantur miracula. 18.c
Gertrudis vidua Florentij Hollandiæ Comitis, Roberto Balduini filio nubit. 186.b
Gertrudis Roberti Flandri filia Henrico III. Brabantiæ Principi nubit. 188.c
Henrico Comite Louanienſi defuncto, à Theodorico Elſatiæ Comite ducitur. 196.c
Gertrudis Comitiſſa de Mubal ſine liberis moritur. 246.c
D. Gertrudis Abbatia Louanij quando erecta. 249.b
Gertrudis-Berga à Flandris capta. 296.c
à Ioanne Bauaro occupatur. 393.a
arx ab eodem obſidetur. ibid.
Gerunda Hiſpaniæ à Saracenis occupatur. 65.b
à Francis expugnatur. 285.a
Geſtella Brabantię pagus à Geldro exuſtus. 360.b
Ghiſnenſes ab Anglis vaſtantur. 343.c
Gibuinus Epiſcopus Catalaunenſis. 146.c
Gierla Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Gilfredus Leodienſis Epiſcopus Deſiderium Longobardorum Regem cum vxore & filia à Carolo Magno relegatos excipit. 48.b
Giſalbertus quidam filiam Lotharij Imp. rapit, & in coniugem ducit. 74.b
Gisbertus Bredenrodius, ad Epiſcopatum Vltraiectenſem electus, quomodo eo ceſſerit Dauidi, notho Philippi Burgundi. 423.c
Giſelbertus quidam Godefridum Gibboſum Antuerpiæ trucidat. 193.b

Giſlbertus de Lotharingia rebellionem contra Conradum Regem mouens, prudentia eius pacatur 125.a
Giſla Lotharij filia Godefrido Nortmannorum Regi iam baptizato nubit. 105.e
Giſlebertus Dux Henrico Germaniæ Regi captiuus tranſmiſſus, ab eo in generum adſcitus, Lotharingiæ præficitur. 130.c
Ludouico Henrici filio rebellat. 134.a
in Rheno periiſſe fertur. ibid.
Giſlebertus quidam plebeius, Tongerloënſis Monaſterij Fundator. 213.e
ibidem Monaſticen profitetur. ibid.
Giſlemarus filius VVarathonis pugnam cum Pipino Herſtallo committit. 20.c
diuinitus punitur. ibid.
Gitro Danorum Rex ab Ælfredo Angliæ Rege victus Chriſtianiſmum ſuſcipit. 100.a
& Æthelſtanus nominatur. ibid.
Gizidus Saracenorũ Princeps, Serantapico quodam Iudæo malefico agente, in Imagines ſæuit. 34.c.35.a
Glaber quo tempore ſcripſerit. 163 b
Gocellinus, filius Bartoldi Domicelli de Grimbergen, ſubmergitur. 53.e.& ſeqq.
ante ſepulchrum S. Suitberti ad vitam reuocatur. ibid. & 54 b
ab Archiepiſcopo Colonienſi Clericus ordinatus Suitbertus appellatur, & à parentibus cum certis prædiis S. Suitberto offertur. 54 c
Godefridus Henrici II. filius, XXIV. Brabantiæ Princeps, fratri Henrico ſucceſſit. 199.a
vnde dictus fuerit Barbatus, & Magnus. ibid.b
ex captiuitate Syriaca redux, Sophiam filiam Henrici IV. Imp. ducit vxorem. ibid.
Limburgenſis Ducatus ei confertur. 204.c
Aquiſgranum armis ſibi aſſerit. 205.a
ab eo Barones Brabantiæ officia ſua recognoſcunt, Grimbergano excepto. ibid.
vnde ipſi ortum bellum Leodienſe. 207 e
Namurcenſem Comitatum vaſtat. 208.a
Clementiam Comitis Flandriæ viduam ducit vxorem. ibid.b
Nortmanno in Flandria contra Elſatium auxiliatur. 211.a
quo cæſo, Elſatio fauet. ibid.b
à Leodienſibus bello ſuperatur. ibid.c
Parcum Cœnobium iuxta Louanium extruit. 212.c
quando obierit. ibid.
Monaſteria ab ipſo conſtructa & aucta recenſentur. ibid.
Godefridus II. Godefridi Barbati filius, Brabantiæ XXV. Princeps, patri ſuccedit. 214.a,b
Exducem Limburgenſem ſibi infeſtum patitur. 216.b
Imperatricis ſororem vxorem habet. ibid.
Aquiſgranum occupat, & Limburgenſem profligat. ibid.c
naſcitur ei filius. ibid.
Grimbergam obſidere parat. 217.c
moritur, & Louanij ſepelitur. 218.a
Godefridus III. dictus In cunis, filius Godefridi II. Brabantiæ XXVI. Princeps, patri ſuccedit. 219.a
ei ab Imperatore Ducatus confirmatur. ibid.b
in cunis ad caſtra adducitur. 220.b
eidem feuda certa ab Imperatore confirmantur. 221.b
Margaritam filiam Henrici Limburgenſis ducit vxorem. 224.a
inter cetera obtinet etiam Aduocatiam S. Trudonis. ibid.
qua conditione cum VValtero Bertoldo pacem inierit. ibid.b,c
heroicum eius factum à Theodorico Flandriæ Comite ſacramenti à tutoribus extorti remiſſionem poſcentis. ibid.c
Flandro cõtra Hollandos fert ſuppetias. 226.a
cum Comite Namurcenſi infeliciter pugnat. 227.a,b
Herſtallium Epiſcopo Leodienſi oppignorat. ibid.c
Hannoniæ Comiti bellum infert. 229.c.230 c
ad bellum ſacrum profecturus in morbum incidit. 229.a
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 230.a. & ſeqq.
quas vxores habuerit, & quos ex illis liberos ſuſceperit. ibid.b
Siluamducis ciuitatem conſtruxit. 231.c
Godefridus Ardẽnas Lotharingiæ inuaſor Lamberto Brabantiæ Principi bellum infert. 166.c
infeliciter cum Friſonibus pugnans capitur. 170 e
quibus conditionibus fuerit dimiſſus. ibid.
Godefridus nepos Ardennatis rebellat Regi. 176.a,b
Regi ſe dedens, in cuſtodiam mittitur. ibid.
liber dimiſſus Ducatum obtinet. ibid.b
Virdunenſem ciuitatem euertit. ibid.c
Adelbertum Ducem ſe perſequentem interficit. 178.b
Phladirtingam occupans fugatur. ibid.c
Leone Papa agente, Imperatori reconciliatur. 179.a
cum Balduino Antuerpiam obſidet. 182.b
Coloniæ, Victore Papa mediante, in gratiam Regis recipitur. ibid.c
ſucceſſorem habet filium Godefridum Gibboſum. 190.b
Godefridus Bullonius Dux Lotharingiæ ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a
primos ſuos milites Antuerpiæ conſcripſit. 200 b.203 b
primus Ieroſolymam irrupit. 202.c
Ieroſolymorum Rex conſtitutus, ſacri Sepulchri Aduocatum ſe appellat. ibid.
quando obierit. 202.c.203.a
virtutes eius breuiter recenſitæ. 203.a
Godefridus Danorum Rex eut, vt promiſerat, ad Carolum Magnum Imp. non venerit. 53.a
Abroditis bellum infert. 55.b,c

ingentes prædas de Friſonibus agit. 55.c.56.a
tandem à ſatellite ſuo interficitur. 56.a
Godefridus Ghiſnenſis Comes ad VVeſtcappellam Zelandiæ ab Hollandis capitur. 263.b
Godefridus Gibboſus patri in Lotharingiæ Ducatu ſuccedit. 190.b
nomine Epiſcopi Vltraiectini armatus Hollandiam intrat. ibid.e
Robertum & Theodoricum eius priuignum fugat. 191.a
Hollandiamque de manu Epiſcopi in beneficium accipit. ibid.
Antuerpiæ per inſidias trucidatur. 193.a
quando obierit, & vbi ſepultus. ibid.a,b
Godefridus Imperatoris Legatus Louanium fruſtrà obſidet. 166.b
Godefridus Normannorum Dux partem Galliç à Carolo obtinet. 77.a
Godefridus Rex Normannorum, cum ingenti exercitu iuxta Moſam in Haſlou conſidens, finitima loca longè lateque depopulatur. 104.e. 105.a
ei Friſia conceditur, & Chriſtianus efficitur. 105.c
Hugoni Lotharij notho aduerſus Imperatorem rebellionem mouenti fauet. 110.b. 112.a
cum omnibus Normannis in Batua inſula trucidatur. 112.a
Godefridus Virdunenſis Comes à Lothario III. Rege captus reſtituitur. 154.a
Gones caſtrum ab Hoyenſibus dirutum. 280.a
Gonſuinus Notarius Diploma Caroli Simplicis Leodienſi Eccleſiæ datum ſubſignat. 125.e
Goſuinus, ſiue Goſceguinus, vir nobilis, in haſtiludio Henricum III. Comitem Louanienſem confodit. 188.c. 196.e
Goteſcalcus presbyter de prædeſtinatione erroneè ſentiens condemnatur. 75.c. 76.a
Gothelo, alijs Gozelo ſiue Gozzilo, frater Godefridi Ardennatis, ei in Ducatu ſuccedit. 170.e
itē Frederico in Moſellanorum Ducatu. 173.e
moriens filio ſuo Gozziloni Ducatum relinquit. 176.a
Gothfredus Bulionenſis, Richildi Balduini Montenſis viduæ aduerſus Robertum belligeranti fert ſuppetias. 191.b
Gothfredus ab Haricuria belli Anglicani inter Eduardum Angliæ & Philippum Valeſium Franciæ Reges fax altera. 322.b
Gothfredus Henrici VI. & Aleidis filius. 267.e
quæ dominia ei aſſignata. 274.a
Comitis Virſonij filiam ducit vxorem. ibid.
expeditioni Aragonicæ interfuit. 285.b
dum Franco in Flandros mouenti auxiliatur, in prælio occiditur. 294.e
Gothfredus Ioannis III. Brabantiæ Ducis filius Ducis Burbonij filiam ducit vxorem. 324.b
Gouda à Burgundo obſidetur. 404.e
eidem ſe tradit. ibid.
Goufferius Gallus Mediolanum tentans à Proſpero Columna repellitur. 559.e
Gozbertus Oddonis imperiis obtemperare detrectat. 115.e
Gozlinus & Conradus Lotharingiam Ludouico Germanici filio tradere conantur. 102.a. 103.b
Gozzomuil Rex Adobodritorum in prælio aduerſus Ludouicum Lotharij Imp. fratrem occiditur. 72.b
Græci pacem Caroli Magni Imp. expetunt. 56.b
partem exercitus Othonis Imp. ſternunt. 149.a
viciſſim plures occiduntur, & quidam illorum naribus truncantur. ibid.
Grçcorum pſeudoſynodus Imaginum cultum abrogans in Concilio Francofordienſi damnata. 51.a
Gratianus Pontifex factus, Gregorius VI. appellatur. 180.e
quantumuis ab Henrico Imperatore depoſitus, tamen magnis encomiis à veteribus celebratur. 181.a,b
Gratianus quidam Magiſter militum à Daniele quodam item militum Magiſtro proditionis inſimulatur. 78.c
Grauesanda Hollandiæ ciuitas, à Mathilde Florentij Comitis vidua Deiparæ Virginis imagine donatur. 254.a
Grauia à veteribus Dominis de Cuyck olim poſſeſſa. 357.e
quomodo eam Geldrus ad ſe traxerit. 358.a
obſeſſa à Brabantis & fortiter oppugnata, fortiùs defenditur. ibid.b
tandem pace facta Brabantis redditur. ibid.e
ſed mox iterùm eripitur. ibid.
iterùm obſidetur. 359.e
ab obſidione quomodo liberata. 360.a
Gregorius Papa IV. pacem inter Ludouicum Pium Imp. eiuſque filios componere nititur. 66.e
moritur. 72.c
Gregorius V. Saxo Ioanni XV. in Pontificatu ſuccedit. 158.b
Othonem III. Imperatorem coronat. 160.a
Germaniæ Principibus ius eligendi Imperatorem confert. ibid.
quando obierit. 161.b
eius Epitaphium. ibid.
eius in pauperes liberalitas. ibid.
trium linguarum peritus. ibid.
Gregorius VI. quomodo ad Pontificatum aſſumptus. 180.c
ab Henrico Imperatore quamuis depoſitus, tamen magnis encomiis à veteribus celebratur. 181.a,b
Gregorius VII. Alexandro in Pontificatu ſuccedit. 192.a
ſecundùm antiquos Canones cælibatum Sacerdotibus indicit. ibid.b
Henrico ob ſcelera Regnum adimit, & illud Rodolpho confert. 193.c
Henrico Romam obſidente, Salernum fugit, ibique dum vixit manſit. 194.a
quando obierit. ibid.e
Gregorius IX. quando ad Pontificatum aſſumptus. 247.a

quando

quando obierit. 254.c
Decretalium libros in ordinem redigi curauit. ibid.
Gregorius X. Lugduni Vniuerſale Concilium celebrat. 279.b
eius grauiſſima admonitio ad Henricum Leodienſem Epiſcopum diuerſorum criminum reum. ibid.b,c
Gregorius XI. Vrbano V. in Pontificatu ſuccedit. 344.b
Sedem Pontificiam Auenione Romam retulit. 349.b
quando obierit. ibid.
Gregorius XII. Pontifex in Concilio Conſtantienſi Pontificatui renuntiat. 382.c
Griſo, ſiue Grypho, filius Caroli Martelli, toti Regno inhians, bellum fratribus indicit. 36.b,c
à fratribus ſuperatus & captus, cuſtodiæ mancipatur. ibid.
illum fruſtrà placare nititur Pipinus. 38.c
Grimardus Abbas S. Victoris Maſſilienſis, Pontifex creatus, vocatur Vrbanus V. 340.c
Grimberga à Brabantis exuſta. 219.c
à Bertoldis reſtauratur. ibid.
iterùm à Brabantis euerſa. 222.a.224.b
Grimbergani Viluordiam & Netelariam euertunt. 219.b
cum Brabantis concurrentes nunc vincunt, nunc vincuntur. ibid.c
tertia pugna biduo dubio Marte pugnatur. 220.a,b
tandem ſuccumbunt. ibid.c
apud Grimberganos minor natu vnde gaudeat iure primogenituræ. 224.c
Grimberganum Monaſterium primò Canonicorum Regularium, Præmonſtratenſi Ordini aſſociatur. 213.c
Grimoaldus Pipini de Landis & Ittæ filius. 7.b
ſecundus fuit Brabantiæ Princeps. 10.b
Maior domus Sigeberti Regis, eumdem ad pietatem inſtigat. ibid.
attonſo filio Sigeberti Regis, ſuum filium nititur euehere ad Regnum. 12 b
à Clodouæo Franciæ Rege Pariſios euocatus, infidelitatis pœnas luit. ibid.b,c
ſepultus fuit Iopiliæ. ibid.c
Grimoaldus filius Pipini Heſtalli Maior domus Hildeberti Regis. 24.b
ei filia Radbodi deſpondetur. ibid.
ante Altare S. Lamberti orans interimitur. 25.b
Griſardus. vide, Ioannes Marius.
Groningana arx conſtruitur. 516.b
Groningani fauent factioni eorum quos Vercoperos appellabant. 498.b
mirum ius in Ommelandios prætendunt. ibid.
Alberto Saxoni ſe opponunt. 499.a
eis Etzardus Comes Ouerendæ bellum infert. ibid. b
elapſis induciis quas fecerant, bellum acriter reſumunt. 500.a,b
aliquot loca & ciuitates occupant, & aliquot incendunt. ibid.b
Dammum, Etzardo adueniente, relinquunt, & fugiunt. ibid.
arces quaſdam muniunt, & inde Dammum, & alia loca tentant. 501.c
propter pluuias ipſorũ conatus irritatur. ibid.
ab Alberto Saxone obſidentur. 502.c
pacem cum Saxone faciunt. 503.a
Dammum obſident. 504.c
ab Etzardo cæduntur. 505.a
aliquot pagos ſpoliant & exurunt. 512.c
à Cæſare Maximiliano proſcribuntur. ibidem.
ab Vltraiectinis auxilia poſcunt. ibid.
cum Comite Etzardo tranſigunt, eumque in odiũ Saxonis Principem ſibi cõſtituunt. 515.c
à Saxone maximum damnum patiũtur. 531.b
Carolo Geldro nomine Regis Franciæ ſacramentum dicunt. 533.b
Saxonicis dedentibus, multa oppida recuperant. 535.a
Dammum & Delfzilam occupant. ibid.
Dammũ eis fraude ab Etzardo eripitur. ibid.b
iterùm illud tentant. 537.a
iterùm ab Etzardo inde eijciuntur. ibid.
tandem iterùm ſibi vendicant. ibid.
ab Etzardi Comitis milite exauctorato affliguntur. 544.a
Carolo Geldro ſecundò nubenti egregia dona offerunt. 546.b
à Tuiekelio infeſtantur. 554.b
Couvvardam coniunctis cum Geldro viribus occupant. ibid.c
à VVaſſenario fugiunt. 558.b
alium Senatum pręter antiquum legunt. 560.a
inducias per Legatos à Margareta Auſtriaca petunt. ibid.
vnius ſaltem anni inducias impetrant. ibid.
Grousfelda à Leodienſibus cur obſeſſa. 348.b
Gualterus Dux ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a
Guardienſes milites, in Geldria & Vltraiectina ditione graſſantur. 491.b,c
Geldro, nomine Archiducis Philippi, licet exauctorati, bellum inferunt. ibid.c
ſtipendiis Groningenſium adſcribuntur. 504.c
Guarinus laicus S. Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocius. 198.a
B. Gudila miraculis crebris coruſcans, è ſepulchro leuatur. 58.c
circa tranſlationem eius quæ ſtupenda acciderint. ibid.& ſeq.
ſurdus auditum recipit. 59.a
arbor miraculosè tranſplantatur. ibid.
ad eius ſacras reliquias vrſus diuinitus manſueſcit. 60.a
ob Nortmannorum vaſtationes, ex Mortzelenſi Cœnobio ad Capræmontem transfertur. 108.c
iterùm ad idem Cœnobium, licet funditus euerſum, reducitur. 109.a
eius corpus recuperat Carolus Dux Lotharingiæ, & Bruxellam transfert. 155.c

quam-

quamdiu in tēplo S. Gaugeriei quieuerit. 156.a
à Lamberto Baldrico in S. Michaëlis transfertur. 175.b.178.a
ibiq́ue miraculis claret. 178.b
Guduym cum patruo ſuo Horue Danorum Rege bellum gerit. 78.b
S. Guibertus, ſiue Guiebertus, Gemblacenſis, ſiue Gemmelacenſis Monaſterij Fundator quando floruerit. 127.a
Hungaros quoſdam ad Chriſtum conuertit. 141.b
Monaſterium Gemblacenſe erigit. ibid.c
eius Eccleſia incendio perit. 231.b
Guicbertus Rauennas, eiecto Gregorio VII. in Sedem Apoſtolicam intruſus, Clemens nominatur. 194.c
Guido Aretinus, regularum Muſicarum inuentor, quando floruerit. 174.b
Guido à Dampetra cum exercitu in Hollandos proficiſcitur. 263.a
infeliciter cum iiſdem pugnans capitur. ibid.b
libertati reſtituitur. 265.a
Guido Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ filius Iſabellam Henrici Lutzenburgenſis filiam ducit vxorem. 274.c
Comes Namurcenſium ſalutatur. ibid.
item, jubente matre, Comes Flandriæ. 282.b,c
oritur ei diſſidium cum Imperatore, ſed id mox ſublatum. ibid.b
à Philippo Pulchro Francorum Rege cuſtodiæ mancipatur. 290.b
data filia obſide liberatur. 292.a
cum Imperatore, Rege Anglorum & aliis fœdus iniens, bellum Franco indicit. ibid.b
Philippo ſe dedens, in Franciam abducitur. 293.c.294.a
datis obſidibus in Flandriam redit. 296.c
Francorum carcerem, vti pactus fuerat, repetit. 297.b
in carcere moribundus de pace iam facta lætatur. ibid.b.c
Guido Ieroſolymorum Rex à Barbaris captus. 232.b
Guido Viennenſis Pontifex electus, Calliſtus appellatur. 207.b
Guilielmus Alberti Hollandiæ Comitis filius Margaretam Philippi Burgundi filiam ducit vxorem. 356.a.357.a
Aleidam patris cōcubinam occidi curat. 363.c
in Friſiam exercitum ducens, Friſios ſubiugat. 368.a
controuerſia inter ipſum & Antonium Burgundum de dote Ioannæ debita, quando & quo pacto compoſita. 377.c.378.a
moritur. 386.b
Guilielmus ab Aſcha à Bruxellenſibus carceri includitur. 388.c
perpetuo exilio mulctatur. 391.a
Conſiliarius Ioannis IV. renuntiatur. ibid.b
ab Ordinibus Brabantiæ in Cypriam peregrinationem damnatur. ibid.c
Guilielmus Bertoldus, Epiſcopus Vltraiectinus, à ſuis interemptus. 394.b
Guilielmus Brederodius pro Iacoba nauale contra Burgundioni fœderatos committit prælium. 404.b
vincitur & capitur. ibid.
Guilielmus Brunſvvicenſis Theodonis villam occupat. 421.c
à Philippo Bono ad pacem faciendam cogitur. 422.a
Guilielmus Clutingus, Patricius Bruxellenſis, capitur & carceri includitur. 394.a
Guilielmus Crouiacus, Cheurę Dominus, liberorum Philippi Auſtriaci & Belgarum Gubernator. 518.c
ad eum Henrici VII. Anglorum Regis literæ. ibid.
Belgis in Hiſpania fauet. 546.c
Sacerdotia Regij iuris ijs defert. ibid.
Hiſpanis contra eum conſpirantibus, in Belgium fugit. 547.a
moritur. 553.b
Guilielmus Crouiacus, Cardinalis, Archipræſul Toletanus, VVormatiæ moritur. 553.b
Guilielmus Dampetra Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ filius. 256.a
ei Flandrię Comitatus poſt matris mortem adeundus decernitur. ibid.b
cum plurimis Flandrię Nobilibus ad expeditionem ſacram ſe parat. ibid.
à Barbaris capitur. 262.a
Guilielmus Geldriæ Dux, diu Vuchtæ, Gangelæ & Millæ arcibus fruſtrà inhians, Brabantis bellum indicit. 357.b,c
agente Alberto Bauaro Grauiam Brabantis reddit. 358.c
ſed mox eam iterùm perfidè occupat. ibid.
Brabantos ad prædas effuſos circa Neomagum cædit. 359.c
captiuorum ſpolia D. Virgini dedicat. 360.a
Brabantiæ pagos vaſtat. ibid.b
pacem cum Brabantis init. 361.c
Campaniam vaſtat. 367.c
Hezeuicam & Dinteram incendit. ibid.
pro induciis ad Brabantos mittit & impetrat. ibid.
cum Ioanna Brabantiæ Duce pacem ſancit. 368.b
cum Ludouico Aureliano fœdus init. 369.b
ſine prole moritur. ibid.c
Guilielmus à Grimberga contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Guilielmus Heetveldius à Nicolao Sueuo ad duellum prouocatur. 371.c
Guilielmus Hollandiæ Comes, Ferdinandi Flandri Brabantiam inuadentis auxiliaris. 243.b
Imperator eligitur. 258.b
eius coronationi quinam interfuerint. ibid.c
Aquiſgranum obſidet. 260.c
poſt ſex menſes eo potitur. 261.a
fortitudine potior quàm opibus. ibid.c
grauiſſimum ei bellum cum Flandris oritur. 262.c

in Friſios Occidentales profectus cæditur. 264.c.265.a
Guilielmus Hollandiç & Hannoniæ Comes, Regem Franciæ Brabantiam inuadentem fruſtrà ad pacem inducere conatur. 312.c
quando obierit. 318.a
Guilielmus dicti Guilielmi filius, patri morienti ſuccedit. ibid.
cruento prælio matrem ſuperat. 327.a
pacis inter Brabantum & Flandrum conciliator. 334.c
ei Hoſdena à Brabantiæ Duce conceditur. 335.b
incidit in phreneſim, in eaque annis triginta ad finem vſque vitæ perſeuerat. 336.a
Guilielmus Iuliacenſis Comes cum ſuis crudeliſſimè ab Aquiſgranenſibus trucidatur. 281.a
Guilielmus Iuliacenſis Marchio, ob mercatores quoſdam ſpoliatos, à VVenceſlao Brabantiæ Duce bello petitur. 344.b,c
inſignem, ſed non incruentam, de Brabantis refert victoriam. 345 a,b,c
Guilielmus de Lyre, Officialis Ducis in Antuerpia, Diploma quoddam S. Michaëlis Monaſterio ibidem datum ſubſignat. 237.c
Guilielmus Marcanus Cliuiæ Dux Carolo Geldro ex teſtamento ſuccedit. 611.b,c
Geldriæ Dux inauguratur. ibid.
Bruxellas venit ad Carolum V. cum eo de Ducatu Geldriæ tranſacturus. 618.a
re infecta diſcedit. ibid.
ei Ioanna Nauarræa deſpondetur. 619.a
Roſſemium mittit qui Brabãtiam vaſtet. 621,c
ei Aurantius bellum infert, & varia oppida eripit. 626.b
omnia ea pòſt recipit. ibid.
Hensbergam, paulò antè ſibi ab Aurantio ereptam, obſidet. 626.c
Arſchotanum, à Maria Auſtriaca contra ſe cum exercitu miſſum, cædit & fugat. ibid.
inde depopulatur Limburgum, &c. ibid.
ab Hensberga per Aurantium fugatur. 627 a
ei à Carolo V. Cæſare bellum infertur. 628.c
Cæſari ſupplex in genua prouoluitur. 629 c
certis conditionibus in gratiam recipitur. 630.a,b
Cæſari poſteà & Auſtriacis fidiſſimus. ibid.b,c
Guilielmus Mercanus, Arenbergij Comes, per inſidias Ludouicum Borbonium Epiſc. Leodienſem trucidari curat. 459.c
à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore ei propterea bellum infertur. 460.a,b,c
Guilielmus à Meldert arma in Oliuerium à Binchemo capit. 369.a
Guilielmus à Monte Ioannem IV. Brabantiæ Ducem contra aliquos vaſallos concitat. 388.c
ab Ordinibus Brabantiâ expellitur. ibid.
à fratribus Iacobæ Ducis interficitur. 389.c
Guilielmus à Montenaca Brabantiæ Seneſcallus conſtituitur. 393.a
Guilielmus Naſſouius à Reinero cognato, conſenſu Cæſaris Caroli, heres ſcribitur. 633.c
in Belgium venit. 634.b
Annam Egmondiam vxorem ducit. 661.a
in Roſſemij locum ſurrogatur. 680.c
oppidum Philippovillam exſtruit. ibid.
obſidem agit pro Philippo II. apud Regem Franciæ Henricum. 703.c
à Philippo II. Hollandiæ & Zelandiæ præficitur. 707.b
Guilielmus Normannorum Comes, cæſo Anglorum Rege Arald, Angliæ regnum occupat. 587.a
Guilielmus Oſtrouandius. vide Guilielmus Alberti filius.
Guilielmus Othonis Regis filius, Frederico in Epiſcopatu Moguntino ſuccedit. 144.b
moritur. 148.b
Guilielmus primus Paruiſij Dominus Godefridi III. Comitis Louanienſis ex filia Comitis Loſſenſis filius. 230.b
à Theodorico Hollandiæ Comite capitur. 239.b
Guilielmus Repardus Louanienſium exſulum ductor interimitur. 362.a
Guilielmus Rimius Gandauenſibus & Brugenſibus pacem cum Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore diſſuadet. 466.a
à Gandauenſibus capite plectitur. ibid.b
Guilielmus Roberti Normanniæ Comitis filius Morinorum Comitatum obtinet. 210.c
ex vulnere iuxta Aloſtum in prælio accepto moritur. 211.a,b
Guilielmus Rochefortius fit Cancellarius Franciæ. 456.b
Guilielmus Sabaudienſis creatur Epiſcopus Leodienſis. 252.a
Valeranum Limburgenſem bellum ſibi inferentem fugat. ibid.
Romæ à Gregorio IX. confirmatur. ibid.
domum rediens, in Sabaudia moritur. ibid.
Guilielmus Sadelarius, è S. Gertrudis Monaſterio Religioſus, Louanienſes, ne à genuinis Ducibus deficerent, cohibuit. 332.c
Guilielmus Saleberiæ Comes Ferdinandi Flandri Brabantiam inuadentis auxiliaris. 243.b
nec non Othonis Imp. Francum inuadentis. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa capitur. 245.a
Guilielmus Scotorum Rex ab Henrico Angliæ Rege captus. 228.c
Guilielmus à Seyna Brabantiæ Seneſcallus conſtituitur. 403.b
Guina à Guiſio obſidetur, & vi expugnatur. 697.a
Guinigatæa pugna quando contigerit. 455.c
Guiſius Guinam obſidet. 697.a
oppidum vi capit. ibid.
Theonuillam pro Henrico Galliæ Rege deditione accipit. ibid.b
Arlonium ducit, & diruit. ibid.c
Guitmundus Auerſanus Epiſcopus Berẽgarium Sacramentarium doctiſſimè ſuis ſcriptis confutauit.

futauit. 187.e
Guleta Africæ à Carolo V. obſidetur. 599.e
expugnatur. 600.a,b
S. Gummarus quando & vbi claruerit. 42 b,e
Guuimariam vxorem ducit. ibid.c
Pipini Regis iuſſu ad bellum proficiſcitur. ibid.
arborem ſuccisam ſuis precibus integram reſtituit. 43.a
siti deficiẽtibus miraculosè fontẽ producit. ibid.
Oratorium ſibi conſtruere diuinitus monetur. ibid.
vbi obierit, & modò quieſcat. ibid.b
S. Gummari Monaſterium Nortmanni flammis abſumere fruſtrà tentant. 67.e
Gunderus Babenbergenſis Epiſcopus Ieroſolymam deuotionis ergô proficiſcitur. 186.e
Gunduinus expoſititius ab Anſegiſo inuentus, & de ſacro Fonte ſuſceptus, tandem ipſum trucidat. 16 a. 18.b
Guntharius Colonienſis Archiepiſcopus Lothario pellicem ſubintroducenti fauens, à Nicolao Papa Epiſcopatu priuatur, & excommunicatur. 84.a,b
Gutha, ſiue Iutta, Rudolphi Auſtriaci filia, VVẽceſlao Bohemiæ Regi nubit. 281.e
Guuimaria S. Gummari coniux. 42.e
à marito ab expeditione reuerſo crudelitatis in ſubditos arguitur. 43.a
Gymnaſium Louanienſe erigitur. 402.a
Gynſa ciuitas Auſtriæ à Turcis obſidetur. 590.b

H.

HAdrianus Abbas Afer, pietate, doctrina, monaſticiſque diſciplinis inſtructiſſimus, à Vitaliano Papa in Angliam mittitur. 19.b
Hadrianus Papa Caroli Magni auxilium aduerſus Longobardos implorat & obtinet. 46.e
Hadrianus II. Papa *vide* Adrianus.
Hadrianus Florentij Pontifex eligitur, dictus Adrianus VI. 554.e
in Italiam iter inſtituit. 555.e
cum eo Carolus V. fœdus contra Francos renouat. 559.b
moritur. ibid.e
Hæreſis Flagellantium quando & vnde orta. 326.a
à Clemente VI. extirpata. ibid.b
Hæreſis Poëtica orta & repreſſa. 162.a
Hæreſis Sacramentaria à diuerſis Conciliis damnata. 181.b,c. 187.e
ſtupendis miraculis diuinitus refutatur. 188.a
Hæreticus quidam negans illud Chriſti, *Pater, non quod ego volo, ſed quod tu*, Galliâ pellitur. 14.a
ad Hagam Caraitiam infeliciter à Godefrido Comite Louanienſi contra Namurcenſem pugnatur. 226.a,b
Hagano Comes Carolo Simplici præ ceteris charus. 126.b
Haigroldus Nortmannus Ludouicum IV. Regem fraude circumuentum capit. 137.a
obſidibus datis eumdem liberat. ibid.a,b
Haiſtulphus Rex Longobardorum Pipino Regi Franciæ de rebus S. Petri reddendis ſacramentum præſtitum violat. 39.e
ab eodem Papiæ obſidetur, promiſſiſque ſtare compellitur. 40.a
Hali Iſmaëlita pater Mahometis. 9 b
Hallæ Hannoniæ imagine Deiparæ Virginis à Mathilde Florentij Hollandiæ Comitis vidua donantur. 254.a
à Philippo Cliuio tentantur. 479 c. 480.b,e
Hallæ, ſeu Phalæ, nunc Auditorium publicum, Louanij quando exſtrui cœptæ. 305.e
Ham prædiolum, vnde arbor in tranſlatione Reliquiarum B. Gudilæ miraculosè tranſplantata. 50.a
à Carolo Magno Imp. D. Gudilæ offertur. ibidem b,e
Hammaburg Saxoniæ caſtellum Nortmanni expilant. 74.a
Hamersbachia arx, prædonum receptaculum, à VVenceſlao Brabantiæ Duce euertitur. 342.b
Hannones ad tertium bellum ſacrum proficiſcuntur. 234.a
Fredericum Cæſarem, iniuriam filio Maximiliano à Brugenſibus illatam vlturum, cum exercitu in Belgium venire ægrè ferunt. 477.a
Bellemontium, Hannoniam turbantem, occidunt. 482.b
Hannonia Balduino Balduini Montenſis filio teſtamento à patre aſſignatur. 190.e
à Francis deuaſtatur. 320.e
Hannuti arx à Leodienſibus expugnata. 242.c
Hanutum oppidum à Francis exuſtum 312.e. 313.a
item à Leodienſibus. 349 a
Hara, ſiue Harne, Falcoburgenſis agri caſtrum, ab Adolpho Leodienſi Epiſcopo euerſum. 306.e. 307.b
Hardervvica à Cęſareanis oppugnatur. 576 b
Hariadenus Barbaroſſa Tunetanum Regnum occupat. 599.a
à Carolo V. cæditur. 600.c
à captiuis, qui catenas ruperant, arce Tunetana excluditur. 601.a
à Solimanno Turca Regi Galliæ Franciſco in ſubſidium mittitur. 627.c
in portum Maſſiliæ cum claſſe venit. ibid.
Nicæam Prouinciæ ciuitatem Sibaudo parentem, cum Galliæ Rege oppugnat. ibid.
oras Hiſpaniç vaſtaturus, aliquot triremes mittit. 628.a
Haricurius belli Anglicani inter Eduardum III. & Philippum Valeſium Reges fax altera. 321.b 321 b
Harla Falcoburgenſis agri oppidum Brabantis ſe dedit. 206.e
Harlemij quorumdam Anabaptiſtarum ſtultitia. 597.e
Harlemum Hollandiæ ciuitas, à Mathilde Florentij Comitis vidua Deiparæ Virginis imagine donatur. 254 a
Harvvich Rex Northanymbrorum, Angliæ Regnum armis inuadere tentans, occiditur. 187.a

Haſbania olim Regibus Francorum parebat. 1.c
ab Henrico Brabantiæ Duce vaſtatur. 242.b
à Namurcenſium depopulatione ſeruata. 308.b
Haſlou locus iuxta Moſam à Nortmannis inſeſſus. 504.e
Haſſia Henrico Brabantino poſt longam concertationem aſſignata. 253.b
Haſſino Dux Orientalium Saxonum, Carolo Magno ſe ſubdit. 48.c
Hatto Archiepiſcopus Moguntinus moritur. 123.b
Hatuidis, Hugonis Capeti filia, Ragnerio Loogicolli filio nubit. 150.b
Hauckiorum & Cabelliauiorum factio per Ioannem Bauarum, olim Epiſcopum Leodienſem, reſuſcitatur. 389.e
Hauckij Amſtelodami Cabelliauios pellũt. 420.a
ab his Leidæ pelluntur. ibid.
ijs Maximilianus bellum infert. 456.e
per Ioannem Naeltvvijckium Gertrudebergam occupant. 480.b
Leidam vi tentant. ibid.
à Cabelliaoijs cladem accipiunt. ibid.
item ad Roterodamum cæduntur. ibid.
item Goeream tentant, ſed fruſtrà. 482.a
Haurechium vrbs Francis deditur. 453.a
à Maximiliano recuperatur ibid.b
Hauthemius, Cancellarius Brabantiæ, Belgarum genium graphicè depingit. 520.b
eius ad Imp. Maximilianum Oratio. ibid.
Heckerlingi, ſiue Heeckheri, Reinaldo Geldro cum fratre Eduardo præliãti adhærent. 341.b
S. Hedvvigis, Poloniæ Dux, Imaginum & Reliquiarum cultrix inſignis. 254.b
paruam qoamdam Deiparæ Virginis imaginem circumferens, eâ quandoque infirmos ſignat & curat. ibid.
Helgaldus Floriacenſis Scriptor quando floruerit. 161.e
Heliopolis à Ludouico Francorum Rege recepta. 261.e. *vide* Damiata.
Hellebeca à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſa. 334.b
Helleken locus Brabaotiæ, Flandrorum clade celebris. 315.a
Helmoldus Scriptor quando floruerit. 115.a
Helmonda à Roſſemio aſtu capitur. 627.a
Heluetij à Carolo Audace pacem petunt, at non impetrant. 442.e
exercitum producunt. ibid.
violatâ à Carolo Audace fide qoam Granſitis dederat, cum Rbenanis & Auſtriis aduerſus eum conſpirant. 443.b
inſigni prælio eum vincunt & fugere compellunt. ibid.b,e
ducentos captiuos iiſdem laqoeis, quibus Carolus antè Granſitis gulam fregerat, ſuffocant. 444.a
aliam cladem ei inferunt, cæſis ferè 16000. ibid.b,e
Nancio ab Audace obſeſſo ſuccurrunt. 446.b
auro corrupti, cum Franco pacẽ ineunt. 529.a
leuitate quadã animi Cæſarem deſerunt. ibid.
Brianſonem ciuitatem, Maximiliano Sfortia iubente, inuadunt. 537.b
à Franciſco Gallorum Rege bello impetuntur. ibid.
Heluetij Catholici ab hæreticis diuexãtur. 587.e
arma contra eos ſumunt. ibid.
primo prælio hæreticos vincunt, & Zvvinglius ipſe cum multis apoſtatis ibi cæſus. 588.a
ſecundo prælio iterùm victoriam obtinent, & hæreticos fugant. ibid.
tertio prælio, ioitio quidem cladem accipiunt, tandem tamen victoriam obtinent. ibid.b
quarto prælio denuò hæreticos ſuperãt. ibid.c
pacem tandem hæreticis concedunt. ibid.
Heluetij hęretici Catholicos dirè diuexant. 587.c
cootra eoſdem in bellum prodeuot. 588.a
quatuor præliis ab iis cæduntur. ibid.b,c
tandem pacem ab iis impetrant. ibid.e
Sabaudo aliquot oppida adimunt. 602.b
Hemert pagus inter Moſam & Vahalim, vbi Florentius Hollaodiæ Comes interemptus. 185.b
Hemgaudus Comes, Caroli Magni Imp. ad Herenam Gręcorum Imperatricem Legatus. 51.e
Hemichem Brabantiæ pagus, Abbatiâ S. Bernardi illuſtris. 256.c
Hemma, ſiue Emma, Ludouici Germanici vxor quando obierit. 92.c. & vbi. 93.a
Hemmingus Godefrido in Danorum Regno ſubſtituitur. 56.b
ab Imperatore pacem expetit. ibid.
eidem munera mittit. 57.a
moritur. ibid.
Hemmiogus Halp Dani filius à Nortmannis trucidatur. 67.b
Henricus Bauariæ Dux Othoni III. in Imperio ſuccedit. 163.a
Valentianas caſtrum à Balduino Flandriæ Comite inſeſſum fruſtrà aggreditur. 167.a
tandem dictum Balduinum ſubiugat. ibid.b
eidem nonſolùm Valentianas reſtituit, ſed etiam VValachras inſulas addit. ibid.
Metim obſidet. ibid.c
Godefridum Ducem ad Louaoij obſidionem mittit. 167.c. 168.a
Romæ à Papa vnà cum coniuge Chunegunde coroostur. 169.b
de Eccleſiæ, Regni & Imperij ſtatu tractaturus, Robertum Francorum Regem conuenit. 170.c. 172.a
eius in Francos liberalitas. 172.a
eiuſdem laudabilis modeſtia. ibid.
ex omoibus muneribus ſibi à Roberto oblatis, tantùm Librum Euangeliorum vnà cum dente S. Vincentij ſumit. ibid.b
deſignato ſucceſſore Cõrado moritur, & Bambergæ ſepelitur. ibid.e
cum Chunegunde coniuge caſtimoniam ſeruauit. ibid.
Henricus Conradi Imp. filius, patri morienti ſuccedit. 175.c
Godefridum Ardennatis nepotem rebellionem molientem cuſtodiæ tradit. 176.a

eidem humillimè veniam petenti Ducatum reddit. ibid.b
in Phladittinga Hollandiæ nunc feliciter pugnat. ibid.b,c
nunc infeliciter. ibid c
in Pannonias expeditionem parans ab Andrea in Petri Regnū ſuffecto pacatur. ibid.b,c
Godefridum & Balduinum excommunicatos bello perſequens, vtrique reconciliatur. 178.c. 179.a
Lambertum Comitem rebellare molientem ad deditionem compellit. 179.b
filium ſuum Henricum quinquennem Regem coronat. ibid.c
Balduinum fugientem inſequens omnia depopulatur. ibid.
Gregorio VI. conuicto Pontificatum adimit, eidemq́ue omnium conſenſu Clementem II. ſubſtituit. 181.a
ab eodem vnà cum coniuge Imperator coronatur. ibid.
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 182.c
Henricus Conradi Teutoniæ Regis filius à patre ad bellum ſacrum profecturo Rex creatur. 222.c
Henricus III Henrici Imp. II. Germaniæ Regis III. filius patri ſuccedit. 182.c
puer adhuc matri ſubtrahitur. 185.c
Adelberto Bremenſi Archiepiſcopo & VVerenhero Comiti nimiùm indulgendo, Imperij ſtatum variè turbat. 186.a.188.c.190.a
Bertham Othonis & Adelheidæ filiam ducit vxorem. 187.a
vxoris nullo crimine prolato, cum ea diuortium parat. 190.a
ſed conatibus eius Legatus Apoſtolicus reſiſtit. ibid.b
S. Annone ab aula dimiſſo, totum ſe vitiis laxat. 191.c
electionem Gregorij VII. approbat. 192.a
Saxones bello petit & ſubiugat. ibid.b,c
Lotharingię Ducatum filio ſuo Conrado confert: 193.a
Marchiam verò Antuerpienſem Godefrido ſuo ex ſorore Ida nepoti. ibid.
in Papam inſurgens, Regno priuatur. ibid.c
cum ſubſtituto ſibi Rege Rodolpho bellum gerit, eumdemq́ue ſuperat. 193.c.194.a
Romam obſidet. 194.a
Bertha defuncta, Ruſcorum Regis filiam ducit vxorem. 195.b
in Thuringia cum Egberto Marchione bellum gerit. ibid.c
eius ſcelera à Ludouico Comite recenſita. 195.c.196.a
magnam Italiæ partem ſibi ſubijcit. 196.a
in eum filius, ſed iuſtiſſima de cauſa, arma ſumit. 196.b
Limburgenſem debellat, & mox iterùm in gratiam recipit. 203.b
Robertum Flandrenſem Cameracum inquietantem aggreditur. ibid.c
eumdem in gratiam recipit. ibid.
moritur Leodij. 204.b
ſed quia anathemati innexus, diu manet inſepultus. ibid.b,c
tandem liberatur. 206.b
Henricus IV. Henrici III. Imp. filius, ſpecie reſtituendæ Reipublicæ cōtra patrē inſurgit. 204.a
morienti patri ſuccedit. ibid.b
Ducatum Limburgēſem, Henrico ademptum, Godefrido Barbato confert. ibid.c
cum exercitu in Italiam tendit. 205.b,c
eius cum Paſchali Papa altercatio. ibid.c
Pontificem cum multis Cardinalibus, donec Inueſtituræ Epiſcoporum & Abbatum ſibi permittantur, cuſtodiæ mandat. 206.a
tandem Imperator coronatur. ibid.
Henrici Anglorum Regis filiam ducit vxorem. ibid.c
ſibi omnia licere ratus, plures contra ſe concitat. 207.a
à multis quidem timetur, ſed ipſe viciſſim quoque multos timet. ibid.b
inter ipſum tandem & Pontificem pax ſancitur. 209.a,b,c
Falcoburgum deſtruit. 210.a
moritur. ibid. b
eius epitaphium. ibid.
Henricus Friderici Imp. filius à patre ad Italicam expeditionem profecturo Rex creatur. 227.a
Lotharium Bonnenſem Præpoſitum in Leodienſem Epiſcopatum intrudit. 235.a
tandem Henrico Duci Louanienſi concedit, vt cum conſilio Capituli Epiſcopum quem velit eligat. 236.a
ad recuperandam Terram ſanctam, quartam expeditionem parat. 237.c
quando obierit. 238.a
Henricus I. filius Lamberti & Gerbergæ, Brabantiæ XX. Princeps. 170.a
cur à Lipſio appelletur noſter Numa. ibid.b
ab Hermanno quodam nobili doloſe perimitur. ibid. & 174.a
Henricus II. Lāberti Balderici filius, XXII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 182.a
à Florentio Hollandię Comite in bello captus, duobus millibus marcarum argenti redimitur. 184.a
relictis duobus filiis moritur. 187.b
Henricus III. Henrici II. filius, XXIII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 188.b
vxorem ducit Gertrudem Roberti Flandri filiam. ibid.
à Goſuino in haſtiludio cōfoditur. 188.c. 196.c
Richildi Balduini Montenſis viduæ aduerſus Robertum belligeranti fert ſuppetias. 191.b
Affligem ad extruendum inibi Monaſterium libertate donat. 195.a
Henricus filius Godefridi III. Comitis Louanienſis Flandro de Comitatu Veromanduorum cum Franciæ Rege contendenti auxiliatur. 229.b
ad bellum ſacrum proficiſcitur. ibid.c

XXVII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 232 a
fratris ſui Alberti Epiſcopi Leodienſis necem vlciſci parans, omnia Lotharij inrruſi vaſtat. 235.c
ei ab Imp. conceditur, vt cum conſenſu Capituli quem velit Leodienſem Epiſcopum eligat. 236.a
Henrico Comiti Namurcenſi contra Hannonem fert ſuppetias. ibid.c
ad quartam expeditionem in Terram ſanctam proficiſcitur. 238.a
auxiliaris Epiſcopi Vltraiectini contra Geldrum. 239.a
Hollandis ab expilatione vrbis Siluæducenſis redeuntibus prædam excutit. ibid.b
relicto Othone, pro Philippo Imp. pugnat. 240 b
Philippo occiſo, Othoni iterùm nimiùm addictus mouet in Leodienſes. 241.b
ab Epiſcopo Leodienſi excommunicatur. ibid.c
Franco contra Flandrum auxiliatur, & quare. 242. a
Regis Francorum filiam ducit vxorem. ibid.b
ſecundò Leodienſes inuadit. ibid.
cum Rege Francorum Gandauum obſidet, & paulò pòſt capit. 243.a
ad fœdus cum Flandro ineundum armis adigitur. ibid.b,c
Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa, fuga ſibi conſulit. ibid.c
Othone relicto, partes Frederici Imp. ſequitur. 245. a
expeditioni ſacræ ſe accingit. ibid.
Bancum Leproſarium iuxta Louanium extruit. ibid. b
varia Bruxellenſibus priuilegia concedit. 247.b
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 249.b
Antuerpienſe pomœrium auxit. ibid.
Monaſteria varia & alia pia loca eius tempore inſtituta. ibid.c
duæ eius vxores, & ex iis proles recenſitæ. ibid.
Henricus V. Henrici IV. Brabantię Ducis ex Mathilde filius. 249 c
XXVIII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 250.a.
eius vxores & liberi. ibid.b
Vallis Ducis Monaſterium condidit. ibid.c
Coloniam fruſtrà obſidet. 252.c
Colonienſium agros vaſtat. ibid.
Randerodiam arcem demolitur. ibid.
Dalhemenſes ob commeatum interceptum obſidet & expugnat. ibid.
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 256.b
quæ Monaſteria eius tempore in Brabantia erecta. ibid.c
Henricus VI. Henrici V. Brabantiæ Ducis ex Sophia filius ad Thuringiæ & Haſſiæ Principatum aſpirans, tandem Haſſiam obtinet. 255.a,b
vxorem habuit Aleidem Hugonis Burgundiæ Ducis filiam. 256.c.258.a
XXIX. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. ibidem.
inſignia Imperij ſibi oblata ad Hollandiæ Comitem remittit. ibid.b
Guilielmi Imperatoris coronationi intereſt. ibid.c
Epiſcopo Leodienſi ſubditorum rebellionem patienti auxiliatur. 262.b
ab eoque dimidiam Mechliniam, & Hugardiæ pagorumque adiacentium iuriſdictionem obtinet. ibid. & 264.a,b
cum Colonienſibus fœdus ſancit. 262.c
Flandros & Hollandos fruſtrà conciliare nititur. 263.a
S. Trudonenſes obſidens, eoſdem ad deditionem cogit. 264.c
tandem inter Flandros & Hollandos pacem componit. 265.a
ne Clerus Henrico Leodienſi Epiſcopo vigeſimam à Sede Apoſtolica impetratam pendat, ſeuerè prohibet. ibid.c
nouus ipſi cùm Leodienſi oritur motus, ſed mox componitur. 266.a
tutela Hollandiæ Comitis ad ipſum deferrur. 267.a
ob Aulicorum ſuorum inſolentiam Hollandiâ pellitur. ibid.a,b
Cruce ſignatus, antequam ad Terram ſanctam proficiſceretur, obit. ibid.c
& apud Prædicatores Louanij ſepelitur. ibid.
quos filios reliquerit. ibid.
quæ loca pia eius tempore erecta. 268.a
Henricus Henrici VI. & Aleidis filius, Principatui ineptus. 268.b
eumdem cedit Ioanni fratri, ipſeque Monaſticen profitetur. 270.a.273.b
Henricus Andreas plebeius, à Couterello Louanienſium Conſul creatus. 339.a
Henricus Angliæ Rex immunitati Eccleſiaſticæ inſidiatur. 225.c
Thomam Cantuarienſem variè affligit. 227.a
ob cædem Thomę Cantuarienſis, à filiis & Rege Francorum bello petitur. 227.c
tandem in ſe reuerſus, Martyrem humilitate placat. 228.a
Guilielmo Scotorum Rege capto, pacem cum Franciæ Rege init. ibid.c
Henricus & Richardus, filij Henrici Regis Angliæ, ob cædem Thomæ Cantuarienſis in patrem inſurgunt. 227.c.228.a
Henricus Anglię Rex Gallos inſigni & cruento prælio vincit & profligat. 381.c
Henricus VI. Angliæ Regno pulſus, fœdus cum Ludouico Franco contra Carolum Audacem ſancit. 435.c
Eduardum IV. Anglię Regem Regno pellere nititur. ibid.
à Ludouico Galliæ Rege Regno reſtituitur. ibid.
Henricus VII. Angliæ Rex, Philippum Auſtriacum benignè excipit. 514.b
tabulas veteris amicitiæ cum eodē renouat. ibi.c

literas ad Guilielmum Crouiacum ſcribit. 518.c
à Carolo V. Imp. abalienatur. 562.a
Henricus VIII. Angliæ Rex pro Pontifice arma ſumit. 519.c
Terovvanam obſidet. ibid.
ſtrenuè eam oppugnat & deditione capit. 530.a
eamdem ſolo æquat. ibid.
Tornacum obſidet & capit. ibid.
arcem ibidem exſtruit. ibid.
in Angliam reuertitur. ibid.
cum Carolo V. Imp. ſecretò agit. 555.a
cum Belgis Picardiam vaſtat. 556.a
fœdus cum Franciſco Franciæ Rege contra Carolum V. Cæſarem ſancit. 571.a
Cæſari bellum denunciat. 572.c
Proteſtantibus Germaniæ, contra Cæſarem Carolū V. rebellantibus, operā ſuā addicit. 589.c
Catharinam, Caroli V. materteram, repudiat, & Annam Boulainam ducit. 592.b,c
Romæ coniugium illud cum Boulaina adulterium eſſe pronuntiatur. ibid.e
declarat ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ. ibid.
Ioannem Fiſcherum & Thomam Morum capite plecti iubet. 598.b
exercitum in Picardiam & in Boloniam contra Francos mittit. 632.a
Boloniā potitā, in Angliam redit. 636.b
moritur. 645.b
Henricus Antonieoſis à Turcis ad Nicopolim captus. 365.b
Henricus Ardennenſis Dux, Alberti Leodieoſis Epiſc. nepotis ſui necem vlciſci parat. 235.c
Henricus ab Aſca Eques, reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
Henricus Auguſtenſis Epiſcopus Agneti Imperatrici à conſiliis, inceſti amoris ſuſpicionem incurrit. 185.c
Henricus Aurelins Catharinam Medicæam ducit. 592.b
Henricus Barrenſis Comes Mariam Eduardi Regis Angliæ filiam ducit vxorem. 289.a,b
cum Guidone Flandro aduerſus Philippum Pulchrum Francorum Regem fœdus init. 292.b
Henricus Bauarus, Epiſcopus fit Vltraiectinus. 561.a
in eum Vltraiectini inſurgunt, & quare. ibid.
cum eis tranſigit, & in Germaniam abit. 564.c.
vide Vltraiectini, *&* Vltraiectum.
Henricus à Bautreshem obit. 379.c
Henricus à Bergis per Guilielmum à Monte Ioanni IV. Brabantiæ Duci inuiſus redditur, & quo prætextu. 388.c
eidem reconciliatur. 389.c
Henricus Brunſvvicanus contra Albertum Brandeburgicum cum aliis Principibus fœdus init. 670.b
eius duo filij Carolus & Philippus in prælio contra Albertum periere. 671.a
mortuo Mauritio Saxone, ſummus belli Imp. effectus, Brandeburgicum fugat. 672.a
Henricus Clutingus, Patricius Bruxellenſis, capitur, & carceri includitur. 394.a
Henricus Dominus de Cuyck, Godefridi III. Comitis Louanienſis ex filia Comitis Loſſenſis filius. 230.b
à Theodorico Hollādiæ Comite capitur. 239.b
Henricus Dicbier à Boſcenſibus vrbe eijcitur. 369.a
Henricus Diſthæ Dominus Reinaldo Sichenarum Domino, quòd ei deberet, vades dare cogitur. 368.c
Henricus Dux & VVillibertus Colonienſis Epiſcopus, Caroli Craſſi Imp. ad Godefridum Nortmannorum Hugoni rebellanti fauentem Legati. 110.c
Henricus Eueloga Conradum Dominum Elſboæ trucidat. 370.c
capite luit. ibid.
Henricus Francorum Rex moriens Balduinum Flandrum conſtituit liberorum ſuorum tutorem. 184.c
Henricus Rex Franciæ in Germania copias conſcribit. 649.a
cum Mauritio Saxone fœdus contra Cæſarem init. 662.a
claſſem ſuam cum Draguto pirata iungit. ibid.
apertum ſe Cæſari hoſtem demonſtrat. ibid.
Belgarum onerarias in Hiſpaniam tendentes capit. 662.b
Lotharingiam inuadit. 664.c
Metim aſtu capit, & Argentoratum vſque excurrit. 665.b,c
à Germanis rogatus in Galliam reuertitur. ibid.
Lutzenburgum inuadit. 666.a
item Hannoniam, & ibi ciuitates aliquot occupat. ibid.
in Galliam reuertitur. ibid.b
Ducem Aumalium contra Albertum Brandeburgicum, Cæſari reconciliatum, mittit. 668.a
cladem ab eodem accipit. ibid.b
per Ducem Vendomæ Heſdinum capit. ibid.c
Turcam contra Carolum V. aduocat. 671.b,c
cum eiuſdem claſſe Corſicam expugnat. ibid.c
Arteſiam per ſuos fœdè depopulatur. 672.b
Cameracum ſibi dedi poſtulat. ibid.
Cambreſio potitur. ibid.
Vercellas per ſuos fraude occupat. ibid.c
cum copiis Belgas adoritur. 674.c
per ſuos diuerſa oppida capit & incendit. ibid.
item alia plurima. 675.a,b,c
in Franciam, Cæſarem metuens, quaſi fugiens reuertitur. ibid.c. & 676.b
eius Dux Strozza inſigni clade à Cæſarianis in Italia afficitur. 677.c
per Briſſacum in Pedemonte aliquot arces occupat. 678.a
Atrebates item ex altera parte vexat. ibid.b
Caſalem in Italia per fraudem operā Briſſacci obtinet. ibid.
& alia item oppida. ibid.
Vulpianum à ſe obtentum ſolo æquat. 680.a
nauali prælio Belgas, licet magno ſuo detrimento, vincit. 680.c.681.a

induciaſ cum Philippo II. Hiſp. Rege ſancit. 684.c
Pontifici Paulo IV. contra Cæſarem Carolum copias mittit. 686.c.687.a
& quo prætextu. 686.c
Valentiam prope Mediolanum per ſuos obſidet. 687.a
Leonoræ Auſtriacæ iuſta perſoluit. 689.b
inducias cum Philippo II. Hiſp. Rege factas violat. 690.a
inſignem cladem, amiſſa Nobilitate, tormentis, &c. à Belgis accipit. 693.b,c
nihilominùs alias copias colligit. 694.c
quibus conditionibus pacem cum Philippo II. Hiſpaniarum Rege inierit. 702.a
in haſtiludio fortè fortuna vulneratur, vnde paulò pôſt obit. 704.b
ante obitum ſororem Margaretam Emanueli Philiberto Sabaudo in matrimonium iungi curat. ibid.c
Henricus Godefridi Barbati filios, facta inſigni donatione Monaſterio Affligemenſi, ibidem Monaſticen profitetur. 214.b,c.216.a
Henricus Heuerlæ Dominus fœdus cum aliis contra Ioannem IV. Ducem ſancit. 391.c
Henricus ab Hougardia Leodienſes, priuilegiis Academiæ Louanienſis oblatrantes, placat. 403.c
Henricus ab Immerzela Eques Antuerpienſis moritur. 394.c
Henricus Ioannis III. Brabantiæ Ducis filius Ioannis Normanniæ Ducis filiam ducit vxorem. 324.b
Henricus Lantgrauius, cognomento Raſpe, Frederico II. Imp. excommunicato ſubrogatur. 256.a
Henricus à Lecca per Guilielmum à Monte Ioanni IV. Brabantiæ Duci inuiſus redditur; & quare. 388.e
eidem reconciliatur. 389.c
exercitum in Boëmos ducit. 395.b
Henricus Leo Dux Saxoniæ ex Brabantia & vicinis locis nouas colonias in Vandaliam ac Vagriam ducit. 225.a
Henricus Leodienſis Epiſcopus, Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.e
vt quædam Brabantiæ Duci oppignorata redimat, à Sede Apoſtolica vigeſimam redituum Cleri impetrat. 265.e
ſed à Brabantiæ Clero non obtinet. ibid.
ſimulata pace Sancti-Trudonem veniens, ſibi minùs fauentes Magiſtratu mouet. ibidem, & 266.a
ditiores ab vrbe profugos ſub interminatione demolitionis ædium reuocat. 266.a
ne in poſterum rebellionem moliantur, turrim benè munitam ciuitati imponit. ibid.
Mechliniam obſidet, ſed mox eamdem deſerit. 270.a
turrim apud VVije funditus euertit. ibid.b
caſtrum Hirgia dictum expilat. ibid.
Simoniæ conuictus in Concilio Lugdunenſi depon itur. 279.b
quot annis ſuperuixerit. ibid.b,c
Henricus Limburgenſis ab Henrico III. Imp. ſubactus, mox iterùm in gratiam recipitur. 203.b
à filio Henrici Imp. cuſtodiæ mācipatur. 204.c
Ducatum ſibi ademptum repetere tētat. 205.a
Henricus Louanienſis contra Stadingos hęreticos bellum ſuſcipit. 248.a
Henricus Ludouici Thuringiæ Lantgrauij frater, ſibi Thuringiam & Haſſiam, excluſa Sophia, vindicat. 253.a
contrà Conradum Frederici Imp. filium, Rex Romanorum creator. ibid.b
ſine liberis moritur. ibid.
Henricus Lutzenburgenſis de Namurco cum Martha Balduini Auguſti vidua contendit. 274.b
in prælio ad VVoringam caſtrum commiſſo à Brabantis cæditur. 286.c
Margaretam Ioannis I. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 288.b
Alberto Imp. cæſo ſuccedit. 299.c
Stapulam auenæ, ſalis, & piſcium, pridem Mechlinienſibus conceſſam, Antuerpienſibus reſtituit. ibid.
vt coronetur, Romam proficiſcitur. 300.c
Mediolani corona ferrea ex more coronatur. ibid.
Brixiam rebellantem expugnat & muris nudat. 300.c.301.a
eius in vrbem introitum Rex Siciliæ & alij impedire conantur. 301.a
tandem tamen coronatur. ibid.
moritur. 301.a
Henricus à Mera ad Pontificem pro impetrandis Academiæ Louanienſis priuilegiis mittitur. 403.c
Henricus Namurcenſis Comes Godefridum Louanienſem ad Hagam Carniſiam bello ſuperat. 226.a,b
Henricus Naſſauius, Legatus Caroli Auſtriaci ad Franciſcum Valeſium Franciæ Regem. 535.a
à Carolo V. Imp. Aimeriæ Regulo cum exercitu in ſubſidium contra Gallos mittitur. 553.b
apud Lutzenburgios oppida aliquot, ſuſcepto cum Marcanis bello, occupat. ibid.
cum Marcano inducias facit. ibid.
Maſeriam ad Moſam obſidet. ibid.c
ſoluta obſidione, in Belgium redit. ibid.
nomine Caroli V. Tornaci inauguratur. ibid.
pro eodem Picardiam inuadit. 603.b
Peronam obſidet. ibid.c
iterùm eam relinquit. ibid.
Henricus nothus occupat Regnum Caſtellæ, Petro fratre ſecuri percuſſo. 342.c
Henricus Oldenborgenſis Comes in expeditione contra Stadingos hęreticos ſuſcepta occumbit. 249.a
Henricus Othonis Geldriæ Comitis frater, Leodienſis Epiſcopus eligitur. 260.b
ſacris Ordinibus initiari detrectans, ſubdito-rum

rum rebellionem patitur. 262.b
Henricus Othonis Saxonum Ducis filius à Conrado moriente Germaniæ Rex deſignatur. 126.b
vnde dictus ſit Auceps. ibid.
cum Carolo Simplice pacem firmat. 127.a
de Simonia extirpanda voto facto, Hungaros pænè ad internecionem delet. ibid.b
cum Rotberto Franciæ Rege pacem firmat. ibid.e
inter Rhenum & Moſellam omnia depopulatur. 128.a
Lotharingiæ Regnum ei à Carolo reſtituitur. ibid.b
cum Hungaris in nouem annos pacem componit. ibid
Tulpiacum oppidum vi expugnat. ibid.c
item Brennaburch, Sclauiſque tributum imponit. 129.a
Hungarorum triginta ſex millia ſternit. 131.c
ab Heriberto Theodorici caſtellum obtinet, eiſque Hammum & Peronam concedit. 133.a
Boſoni in gratiam recepto plurima ipſi ablata reſtituit. ibid.b
moritur. ibid.c
Henricus Henrici Germaniæ Regis filius Lothatienſe Regnum à fratre Othone Imp. obtinet. 135.a
Henricus Princeps Palatinus ad quartam expeditionem in Terram ſanctā proficiſcitur. 238.a
Othoni, iam excommunicato fauens, Moguntinam regionem vaſtat. 241.b
Henricus Papa, Patricius Louanienſis, à Coutenello Louanienſium Conſul creatus. 339.a
ciuium Diſthenſium defenſor, à Thoma eius loci Domino occiditur. 380.a,b
Henricus, Rotberti Frācorum Regis filius, Rhemis coronatur. 173.b
inſtigante matre, in patrem inſorgit. ibid.e
agente VVilhelmo S. Benigni Abbate, eidem reconciliatur. ibid.
Henricus Saxoniæ & Thuringiæ Dux rebellionem contra Conradum Regem mouens, prudentia eius pacatur. 125.a
Henricus Saxoniæ Dux ad quartam expeditionem in Terram ſanctam proficiſcitur. 238.a
Henricus Thoringiæ Lantgrauius, Henrici V. Brabantiæ filius. 250.c
Henricus VVittemannus Conradum Dominum ab Elsbos trucidat. 370.c
Hensberga à Cliuio obſidetur. 626.c
ei Arſchotanus commeatum infert. ibid.
per Aurantium ab obſidione liberatur. 627.a
Hensberganus de Brabantis prædas agit. 361.a
Bruxellis in carcerem conijcitor. 394.a
ſub fide data, ſe certo die reuerſurum, dimittitur. 395.a
ſed fallit. ibid.
Hephi Danorum Regis Hemmingi ad Carolum Magnum Imp. Legatus. 57.a
Heraclius Imperator Chriſtianus Coſrhoëm Perſarum Regem variis locis miraculosè profligat. 8.b
eumdem fugientem inſequitur, eidemque præter villas & arces plurimas trecenta ſigna militaria eripit. ibid.c
cum Syroë eius filio pacem componit, lignumque S. Crucis ab eodem intactum reſtitutum, Ieroſolymam refert. ibid.
factus Monothelita, à Saracenis turpiter ſuperatur. 10.a
Heraclius Patriarcha Ieroſolymitanus, Principes Chriſtianos ad tertium bellum ſacrum hortaturus, in Galliam & Angliam proficiſcitur. 232.c
Heregiſus Dux Beneuentanus Carolum Magnū contra ſe venientem muneribus & obſidibus placat. 50.b
Harena Imperatrix Græcorum, de pace confirmanda legationem ad Carolum Magnum Imp. mittit. 52.c
Heresburgh Saxoniæ caſtrum à Carolo Magno reſtauratum. 48.c.49.b
à Saxonū inuaſione miraculosè ſeruatū. 49.a
Herialdus Rex Daoorum, impetrata à Ludouico Pio Imp. pace, cum ſuis Moguntiæ baptizatur. 65.a
non indonatus ab Imp. remittitur. ibid.
Heribaldus offert S. VVillibrordo Eccleſiam in Marſum. 25.c.26.a
Heribertus Comes, reiecto Oddone, Carolum Simplicem in Francorū Regnum eleuat. 116.a
Rotberto deinde fratri Oddonis aduerſus Carolum fauet. 126.c
quo licet interempto ad Carolum tamen redire detrectat. 127.c
cum complicibus Rodulfum Burgundum eligens, Carolum ſubdolè in cuſtodiam conijcit. 128.a
inter ipſum & Rodulfum Regem ſimultas orta. 129.b
Carolum è cuſtodia dimittit, eaque de re literas ad Pontificem ſcribit. ibid.
eumdem iterùm cuſtodiæ mandat. ibid.c
inimicitiæ inter ipſum & Hugonem Comitem exortæ. ibid.
caſtellum Theodorici ſibi ereptum recipit. 132.c
Henrico Regi Theodorici caſtellum cedit, ab eoque Hammum & Peronam obtinet. 133.a
cum Hugone pacem init. ibid.b
recepto Theodorici Caſtello, VValonem in vincula conijcit. 133.c.134.a
Frodoardum Scriptorem ſub cuſtodia detinet. 135.a
cum filio ſuo æquiuoco, Ludouico IV. Regi ſe ſubmittit. 136.a
moritur. ibid.a,b
Heribertus & Rotbertus fratres Catalaunenſem vrbem vaſtant. 146.c
Heriduicus ſororios VVaifarij. 42.a
Heringerus Hattoni in Archiepiſcopatu Moguntino ſuccedit. 123.b
Herioldus & Regnifridus Hemmingo Danorum

rum Regi ſubſtituuntur. 57.a
Hermannus Lorbaringus contra Henricum Imperatorem à Papa depoſitum Rex conſtituitur. 194.b
Hermannus Comes de Cuyck Florentium Nigrum trucidat. 212.a
Hermannus Thuringię Lantgrauius ab Othone Imp. bello petitur. 241.c
S. Hermelendis virgo Brabanta quando & vbi claruerit. 7.c
duodennis virginitatem ſuam Deo vouet. ibid.
poſt mortem miraculis clara, à Pipino de Landis è tumulo leuatur, ibiq́ue ab eodem ſanctarum Virginum Monaſterium extruitur. 7.c.8 a
eius natalis dies quotannis Hugardiæ celebratur. 8.a
Hermenfridus Eccleſiaſticarum rerum inuaſor cum ſuis malè perit. 155.b,c.156.b
Hernuſtus Dux infeliciter contra Boëmanos rebellionem meditantes pugnat. 76.a
Herſtallum Godefridus III. Comes Louanienſis Epiſcopo Leodienſi oppignorat. 227.c
Herueus Archiepiſcopus Rhemenſis de correctione morum & Eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda Concilium celebrat. 122.c
inter Carolum Simplicem & Principes Francorum pacem componit. 126 b
quando obierit. 127.b
Heſdinum à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſum. 238.c
à Gallis obſidetur & capitur. 605.b
Heſdinum nouum munitur. 676.c.677.a
Heuſdena. vide Hoſdena.
Heuſdenſes Buſcoducenſibus infeſti, à Ioanne I. Brabantiæ Duce domantur. 278.c
Hiberni, fidei prædicatores, quibus occaſionibus in Belgium venerint. 14.c
Hieronymus Longus, proditor ciuitatis Louanienſis, capitur & ſuſpenditur. 625.b
Hieronymus Moronus è carcere dimittitur. 567.b
Hieronymus à Praga comburitur. 382.c
eius hiſtoria relata. 383.a,b
S. Hilarij baſilica à Saracenis exuſta. 31.c
Hildebaldus Colonienſis Archiepiſcopus quando vixerit. 53.c
Hildebertus filius Grimoaldi à Sigeberto Rege in Regnum adoptatur. 12.a
Dagoberto filio dicti Sigeberti fraudulenter attonſo, ad Regnum euehitur. ibid.b
in prælio interimitur. ibid c
Hildebrandus Pontifex creatus, Gregorius Septimus appellatur. 192.a
qualis fuerit. ibid.
Hildegardis coniux Caroli Magni, vbi & quando obierit. 52.a
Hildericus, nomine Rex Francorum, non re, in Monaſterium detruditur. 39.a
Hildericus. vide Childericus.
Hilduinus Archicappellanus in Ludouicum Pium Imp. inſurgit. 66.a
Hilduinus Colonienſem Epiſcopatum à Carolo Caluo obtinet. 88.a
Hilduinus Simoniacè Leodienſem Epiſcopatum inuadere tentat. 127.a
Hillinus Variniacenſis cum trecentis equitibus Comiti Louanienſi aduerſus Hannonem fert ſuppetias. 230.c
Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus Carolo Caluo Lotharingiam inuadenti fauet. 87.c
Synodo in Neuſtria celebratæ præeſt. 95.c
Hugonem Lotharij nothum à Lotharingiæ infeſtatione deſiſtere hortatur. ibid.
Hirgiæ caſtrum ab Henrico Leodienſi Epiſcopo expugnatum diripitur. 270.b
Hiſpani pacem Caroli Magni Imp. expetunt. 56.b
Gallos è Regno Neapolitano eijciunt. 509.b,c
inde bellum inter Gallos & Hiſpanos recrudeſcit. ibid.
contra Belgas coniurant, & qua occaſione. 546.c.547.a
contra Carolum Auſtriacum Regem ſuum rebellionem plurimi meditantur. 547.b
exercitum conſcribunt. ibid.
ciuitates aliquot expugnant. 548.c
quibus tredecim aliæ ciuitates ſe iungũt. 549.a
Proregem Card. Valledoleto fugant. ibid.
eundem carceri mancipant. ibid.
Reginam Ioannam licet mentis inopem, in ſuam ſententiam pertrahere fruſtrà nituntur. ibid.
eorum rebellium facinora recenſentur. ibid.c
Hiſpania tota à Saracenis ſubacta. 34.b
à Draguto pirata Turcico infeſtatur. 659.c
Hiſpaniola à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Hollandi Henrico III. Imperatori cum Balduino Flandro bellum gerenti ſuppetias ferunt. 175.c
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 232.c
iam pænè à Flandris ſubacti, eoſdem viciſſim expellunt. 296.c.297.a
cum Oſterlingis bellum gerunt. 419.b
Hollandi Aquilonares ſeditionem concitant, & quare. 484.c
apertè rebellant, & ſigna militaria erigunt, dicti Caſenbrotij. 485.a.
Harlemi aliquos è Magiſtratu occidunt. ibid.
Leidam oppugnant, ſed repelluntur. ibid.
alteram cladem accipiunt. ibid c
tertiò cæduntur. 486.a
pacem petunt, & impetrant. ibid.
Hollandiæ Comitatus quando cœperit. 84 c, 123.c.124.a,b
Holudſteyn locus ſuper Albam fluuium ſitus. 53.b
Homborch caſtrum à VVilzis deſtructum, à Carolo Magno Imp. reſtauratur. 56.c
Homicida, apud Bruxellenſes quo modo plectendus. 247.b
ſi ab exilio reuocetur, ei ex Lege Ioannis III. Brabantiæ Ducis bona reſtituenda. 326.b
niſi placatis cæſi conſanguineis, patriæ non reſtituendus. 330.b

ob Homicidia in exilium miſſi, à Brabantis non recipiendi. 330 b
Honecurtum per Belgas Frācis eripitur. 454.b
Honorius Papa moritur. 212.a
Horatius Farneſius Dianam, filiam Henrici Franciæ Regis, ducit vxorem. 661.b
ad Heſdini arcem, euniculis fortuito igne accenſis, in fruſta diſcerpitur 670.a
Horoheim locus Saxoniæ, vbi Saxones Griſonem cum Pipino pacificare tentant. 38 c
Horologium inſigne ab Aatone Perſarum Rege ad Carolum Magnum Imp. miſſum. 55.b
Hnrrentium villa Balderico Leodienſium Epiſcopo à Lamberto Comite Louanienſi cur aſſignata. 166 c
Horuc Danorum Rex cum Guduym fratris filio bellum gerit. 78.b
Hoſdena vicus victoria Brabantinorum de Hollandis relata celebris. 239.b
Hoſdena à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
de eius dominio inter Ioannem III. Brabantiæ Ducem & Comitem Saffebergenſem orta contentio. 316.c.317.a
quamuis Hollandiæ Comiti vendita, manet nihilominus Duci Brabantiæ. 317.a
Gulielmo Hollandiæ Comiti pacis inter Brabantum & Flandrum conciliatori conceditur. 335.b
Hoſpitalitas S.Gertrudis erga viros Apoſtolicos commendatur. 13.c
Hoſtia ſacra diuinitus media ex parte in carnem verſa conſpicitur. 188.a
Bruxellæ à Iudæis pugionibus confoſſa, cruore aſpergitur. 343.c
Houa Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignata. 355.a
Houloinga arx à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore capitur. 460.c
Hoyenſes VVaremiæ caſtrum exurunt. 264.a,b
Muhal caſtrum fruſtrà tentant. ibid.b
ab Epiſcopo Leodienſi iniuria affecti, Ducis Brabantiæ opem implorāt & obtinent. 325 a
inuicem Leuiæ reconciliantor. ibid.
Hoyum oppidum à Balduino iuniore exuſtum. 179.c.180.a
Hringum campus Hungaris à Caroli Magni Ducibus ademptus. 51.c
D.Huberti mons à Comite Hannonienſi Balduino vaſtatur. 231.b
S.Hubertus corpus S. Lamberti miraculis illuſtrē Leodium refert, vnáq; ſedē Epiſcopalem. 25.a
Leodium à Carolo Martello dono accipit. 33.a
in Taxandria & Brachbanto fidem prædicat. ibid.b
inde & ex Arduenna idololatriam profligat. ibid.
Hallis Eccleſiam conſecraſſe fertur. ibid.c
energumenos tartareis vocibus eiulantes curat. 34.a
Furæ in oratione exſpirat. ibid.
corpus eius Furâ Leodium transfertur. ibid.
Hubertus, faber lignarius, Monaſterij à Vatibus Anabaptiſticis, quòd in eos iocatus eſſet, interficitur. 595.c
Hugardia ciuitas vbi ſita. 8.a
Natalis S. Hermelendis virginis ibidem quotannis ſolemniter celebratur. ibid.
ibidem à Balderico Leodienſium Epiſcopo caſtrum exſtruitur, Lamberto Louanienſium Comite nequidquam reclamante. 168.b
quando cum vicinis pagis ad Brabantiæ Ducis iuriſdictionem deuenerit. 262 b
& qua de cauſa. 264.a,b
Hugardienſe collegium fundat Alpais. 25.b
Hugo Abbas à Ludouico Balbo iam moribundo filij eius Ludouici curam accipit. 99.c
eumdem & Carlomannum eius fratrem in Reges coronari procurat. 102.a
partem Regni filiorum Balbi Carlomanno reſtitui poſtulat. 106.c
Hugo Angiæ Dominus à Balduino Hannoniæ Comite ad Brabantum deficit. 226.b,c
Hugo Burggrauius Liſenachi, Legatus Alberti Saxonis. 505.a
Hugo Capetus Frāciæ regnū vſurpat. 150.c.154.c
an fuerit ex ſtirpe Carolina. 154.c
Rex Franciæ coronatur. ibid.
à Carolo Lotharij defuncti Regis fratre armis impetitur. 155.a
multis ſuorum cæſis turpiter fugit. ibid.
Arnulſum Rhemenſem Archiepiſcopum in carcerem retrudit. 158.a
Hugo Cappellanus B. Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocius. 198.a
Hugo, Caroli Magni filius naturalis, coniurationis ſuſpicione aduerſus Ludouicum Imp. laborans, in Monaſterium detruditur. 62.c
S.Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus, Brunoni cum ſociis pœnitentiæ ſe tradentibus Carthuſiam eremum concedit. 198.b
Hugo, Heriberti filius, cum Artaldo de Rhemēſi Archiepiſcopatu contendit. 138.a,b,c
Synodi ſententiæ obedire detrectans excommunicatur. ibid.b,c
Hugo Italiæ Rex Romam obſidet. 132.c
Hugo Leodienſis Epiſcopus Othonis excommunicationem & ab Imperio depoſitionem in Diœceſi ſua promulgat. 241.b
Henricum Brabantiæ Ducem Leodienſes variè vaſtantem excommunicat. ibid.c
eumdem armis inſequitur. ibid.
Thenenſium agros depopulatur. 242.c
Leuiam & Hannuti arcem expugnat. ibid.
expeditione ſacræ ſe accingit. 245.a
caſtella de Muha & de VValeue occupat. 246.c
ob venditam Brabantiæ Duci Mechliniam ſubmouetur. 294 a
Hugo Lotharij Regis ex VValdrada filios. 87.b
Ludouici Balbi Regnum infeſtat. 95.c
vt à cœptis deſiſtat ſub excommunicationis interminatione à Synodo in Neuſtria celebrata monetur. ibid.

mortuo Balbo, patris ſui Regnum iterùm occupare tenrat. 105.b
illum Balbı filıj bello aggrediuntur. 104.a
iterùm Lotharingiam infeſtat. 107.b
Godefridum Nortmanoum io partes ſuas trahit. 110.b.112.a
excæcatur, & in Mooaſteriũ retruditur. 112.a
Hugo Ludouiei Pij Imp. Aulicus, in ipſum conſpirat. 66.a
Hugo Philippi Francorum Regis frater ad recuperaodam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Hugo Princeps Ludouicum IV. Regem coſtodię tradit. 137.b
Rhemos fruſtrà cum Hugone Heriberti filio obſidet. 138.a
inter ipſum & Ludouicum Regem pactæ induciæ. ibid.b
vnà cum intruſo Hugone Epiſcopo Synodicè excommunicatur. ibid.c
eius excommunicationem Papa confirmat. 139.a,b
Regi reconciliatur. ibid.b
moritur. 144.b
Hugo filius Hugonis Principis Lothario ſe tradens ab eo Dux conſtituitur, Pictauenſemque pagum obtinet. 145.c
Hugo Rotberti Regis filius, patre cæſo, Carolum perſequi deſiſtit. 127.c
Eduardi Anglorum Regis filiam vxorem ducit. 129.a
inter ipſum & Heribertum Comitem ſimultas orta. ibid.c
pacantur. 133.b
cum Hugone filio Richardi Burgundiam pacificè partitur. ibid.c
Henrici Germaniæ Regis filiam vxorem ducit. 134.a
Ludouici Regis filiam è ſacro Fonte ſuſcipit. 136.b
ab eodem Dux Franciæ & Burgundiæ delegatur. ibid.
eundem à Nortmannis fraude circumuentum libertati reſtituere ſatagit. 137.a
reſtituto cum reliquis Regni Principibus fidelitatis iuramentum iterat. ibid.c
Hugolinus Oſtienſis Epiſcopus Fredericum II. Imperatorem Romæ coronat. 246.a
Hugonetus Cancellarius, Legatus Mariæ Ducis Brabantiæ ad Ludouicum Regem Galliæ. 450.c
à furibunda Gandauenſium plebe occiditur. 451.a
Humbertus Presbyter S. Verooi Confeſſoris Natalem diuioitus cognoſcit. 79.b
eius Reliquias cur Caſtrilocom tranſtulerit. ibid.
Hunaldus Aquitaniæ Dux rebellare tentans, à Pipino & Carlomanno fugatur. 36.c
à Carolo & Carlomanno Pipini filiis ſubiugatur. 45.b,c
Hunfredus Cloceſtrię Dux docit Iacobam Hollandam, viuente eius priore marito Ioanne IV. Brabantiæ Duce, io vxorem. 396.b
cum eadem in Hannoniam venit. ibid.
Ioanoem Bauarũ veneno extingui curat. ibid.c
Braniam in Haooonia munit. 397.a
à Brabaotis cæditur. ibid.
in Angliam abit, paraturus ea, quæ pro duello cum Philippo Burgundo committendo neceſſaria futura. 398.c
à Philippo Burgundo nauali prælio ſuperatur. 400.b.401.b
aliam vxorem ducit. 400.b,c
Hungari in Catholicos ſæuientes, à Carolo Magno domiti. 50.c
eorum Dux baptizatur. 51.c
ab Arnolpho Imperatore contra Zuendebaldum rebellionem mouentem euocati. 113.c
Longobardiam, Galliam, Germaniam & Italiam vaſtant. 121.a
Bauaros magna clade afficiont. 122.b
Saxoniam & Thuringiam depopulantur. ibid.c 123.b
Francos fugant. 133.a
iterùm Alemanniam vaſtant, ſed noo impuoè. 125.a
ab Henrico Rege pænè ad internecionem deleti. 127.b
cum eodem in nouem anoos pacem firmant. 128.b
Berengarij ductu Italiam depopulantur. ibid.
plurimi in Gallia ſterountur. ibid.c
ad triginta ſex millia ab Henrico Germaniæ Rege cæſi. 132.c
Aquitaniam depopulantur. 139.c
item Lotharingiam & Brabantiam. 140.c. 141.a
ad Lobienſe Cœnobium diuinitus ſiſtuntur. 141.b
à S. Guiberto nonnulli ad Chriſtum conuertuntur. ibid.
inſigni clade ab Othooe Imp. affecti. 143.c 144.a

I.

IAcoba, filia Guilielmi Hollandiæ & Hannoniæ Comitis defuncti filia, Ioanni IV. Brabantiæ Duci deſpondetur. 386.c
eius tutelam ſibi Ioaones Bauarus Epiſcopus Leodienſis arrogat. 387.b
Gorichemum à Bauaro ſibi ereptum recuperat. ibid.
in Brabantiam venit. 391.a
matronæ Hollandicæ ab ea remouentur. ibid.
à matre, quæ Ioannem eius maritum, vt matronæ Hollandicæ eidem reſtituerentur, rogarat, nec tamen impetrarat, io Haononiam abducitur. ibid.c
inuitam ſe ei iunctam fuiſſe dictitat. 391.c
à Philippo Comite S. Pauli Hoſdenam ducitur. 393.a
Arnoldi à Seuenbergen fidei committitur. ibid.
in Angliam naoigat. 396.a
ad Pontificem pro diuortio mittit. ibid.

pen-

ſendente licet adhuc lite, ipſa Hunfredo Cloceſtrio Duci nubit. ibid.
cum marito Hunfredo in Hannoniam redit. 396.b
per Florentium à Kyſhoa Schoonhotiam in Hollandia obſidet. 397.b
à Ioanne IV. Montibus Hannoniæ obſidetur. 399.b
vel inuita pacem cum eo init, & Philippo Burgundo cuſtodienda traditur. ibid.c. & 400.a
è cuſtodia Gandauenſi quorumdam ope elabitur. 400.a
& in Hollandiam venit. ibid.
Harlemum obſidet. 401.b
Ioannem VVikerkanum ad Alſen pagum vincit. ibid.
Equites creat. Ibidem.
Hornam Friſiæ tentat. ibid.
præter leges pacis initæ Borſelio nubit. 418.b
quem vt à Philippo Burgundo captum recipiat, patrias ditiones Burgundo reſignat. ibid.
S. Iacobi Apoſtoli ſepulchrum Arabibus Compoſtellam vaſtantibus miraculosè ſeruatur illæſum. 556.c
S. Iacobi Apoſtoli cultor Inſignis Fernandus Magnus, eiuſque ope ciuitates varias Mauris adimit. 174.c
Iacobus Arteuilla factioſus homo Comitem ſuum Flandriâ pellit. 318.b
eo agente, Flandri Anglo ſe iungunt aduerſus Francum. 320.a
tandem Gandaui in populari tumultu occiditur. 322.c
Iacobus Auenienſis primus ex Belgis ad tertium bellum ſacrum cum ſeptem millibus proficiſcitur. 232.c
Iacobus Cheualerius Ioanni IV. Brabantiæ Duci inſidias ſtruit. 402.c
captus, præter ſpem ſeruatur. ibid.
Iacobus Ghiſtellius, à Maximiliano, poſt pacem Flandris conceſſam, Gandaui Præfectus conſtituitur. 468.b
à Brugenſibus capitur. 473.c
ab ijſdem capite plectitur. 474.c
Iacobus Halvvini in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Iacobus de Leut Namurcenſibus Haſbaniam incurſantibus ſe egregiè opponit. 308.b
Iacobus Maſius Philippo II. Ditiones Belgicas à patre Cæſare ſibi traditas acceptanti, Oratione publica nomine Ordinum reſpondet. 682.b
item Mariæ Auſtriacæ, Gubernatione Belgij defungenti. 684.a
Iacobus Mindenus noui tumultus contra Epiſcopum Vltraiectenſem auctor. 568.b
Iacobus ab Oſtburgo, Presbyter Brugenſis, populum ne ab Vrbano ad Clementem Antipapam deficiat, hortatur. 362.b
Iacobus S. Pauli Comes, frater Philippi Pulchri, Flandriæ præficitur. 294.a
Iamaica à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Iaſpar Colignius, Franciæ Ammiralius, Duacum per fraudem occupare tentat. 690.a
Fanum D. Quintini a Sabaudo pro Philippo II. obſeſſum cum milite intrat. 692.b
capta vrbe & ipſe capitur. 694.b
Iconoclaſtæ noſtri temporis de Synodo Francofordienſi ſub Carolo Magno celebrata fruſtrà gloriantur. 51.a,b
Iconomachi primi innoteſcunt Iudæi & Saraceni. 34.c. & ſeqq.
Ida Godefridi Lotharingiæ Ducis filia, mater Godefridi Regis Ieroſolymorum. 190.c
Cliuiæ Comiti nubit. 214.b
Idololatria ex Arduenna, Taxandria & Brachbanto, à S. Huberto profligata. 33.b,c
Idolum Saxonum, Irminſul nuncupatum, à Carolo Magno deſtructum. 46.b
Ieiunium triduanum à Carolo Magno in Hungaros expeditionem mouente indictum. 50.c
Ieroſolyma à Saracenis Heraclio erepta. 10.a
in expeditione ſacra à Chriſtianis recepta. 202.b
ei Godefridus Bullonius præficitur. ibid.c
à Barbaris iterùm occupata. 232.b
cur à Conradino Sultano muris nudata. 246.a
à Frederico II. Imp. recuperata. 247.b
Ieroſolymam deuotionis ergò petentes Chriſtiani, ab Arabibus ad quinque millia cæduntur. 186.c
Ieſſe Epiſcopus Ambianenſis, Caroli Magni Imp. ad Herenam Græcorum Imperatricem Legatus. 52.c
in Ludouicum Pium Imp. inſurgit. 66.a
Ignicus Velaſcus à Carolo V. Imp. Hiſpaniarum Rege, aduerſus rebelles Hiſpanos ſummus belli dux conſtituitur. 550.b
Tordeſillam ciuitatem vi capit. 551.a
Ignis ſacer carnem ad oſſa vſque conſumens, plurimos inuadit. 326.a
Imagines omnes à Gizido Saracenorum Principe in Oriente aboleri iuſſæ. 35.a
Imagines Sanctorum honorandæ. 51.a
quænam iis adoratio impendenda, quæ non. ibid c
Imagines Sanctorum Eccleſiæ B. Petri, relatum Formoſi corpus ſalutant. 122.a
Imagines plures Deiparæ Virginis à Sophia S. Eliſabethæ filia locis religioſis relictæ: 253.c. 254.a
vna Viluordiæ in Monaſterio Virginum, Diuæ Conſolatricis nomine: 253.c
tres alias Mathildi mariti ſui ſorori dedit; quarum vna collocata Graueſandæ Hollandiæ: ibid.
altera Harlemi: 254.a
altera Hallis Hannoniæ. ibid.
Imaginum cultum abolere conatur Conſtantinus Copronymus. 44.c. 45.a
Imbercurtius, Legatus Mariæ Ducis Brabantiæ ad Ludouicum Regem Galliæ. 450.c
à furibunda Gandauenſium plebe occiditur. 451.a
Immo, Conſiliarius quondam Brunonis Ducis,

Lothatienſes ad defectionem inducit. 145.b
Imperatorem conſecrandi ritus pulchrè expreſſi. 169.b
Imperatores duo in ſchiſmate, Philippus & Otho. 238.b
Imperij ſtatus tempore Henrici filij Henrici II. Imp. variè concutitur. 186.a
Imperij Vicaria Eduardo Angliæ Regi cur conceſſa. 318.c
Impreſſoria ars quando primùm inuenta. 419.b
Incendiarius apud Bruxellenſes quo modo puniendus. 247.b
India ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
Induciæ decennales tempore Frederici II. Imp. inter Chriſtianos & Saracenos conſtitutæ. 247.c
Infans triginta dierum loquitur. 4.a
Infantaſiæ Dux, præſente Cæſare Carolo V. Regium Præfectum vulnerat. 612.a
feſtiuè à Cæſare punitur. ibid.b
Infirmi ſanitatem meritis B. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Innocentius Papa, Petri Leonis potentiam veritus, Leodium ad Imp. Henricum, quem ibidem coronauit, proficiſcitur. 212.a
Presbyteros coniugatos excommunicat. ibid.
ab Imperatore Romam deducitur. Ibid.b
Innocentius III. Cæleſtino III. in Pontificatu ſuccedit. 238.b
Othonem Imp. coronat. 241.a
eumdem Eccleſiæ bona inuadentem excommunicat, & Imperio priuat. ibid.
expeditionem ſacram indicit. 245.a
Innocentius IV. Papa creatur. 255.a
Cardinalibus rubrum pileum aſſignat, & quare. ibid.
Fredericum II. in Concilio Lugdunenſi Imperio priuat. ibid.c
Innocêtius VI. Papa pacem inter Eduardum III. Angliæ & Ioannem Franciæ Reges componit. 336.b,c
quando obierit. 340.b
Inquiſitio in Regnum Neapolitanum introducitur. 649.b
Inquiſitio à Paulo IV. inſtituta. 705.a
Inquiſitores & Cenſores à VVenceſlao Brabantię Duce conſtituuntur in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt. 346.c
INTERIM, qualis libellus. 650.b
qui eum conſcripſerint, & cuius iuſſu, & quare. ibid.
publicatur. 651.b
in pleriſque locis contemnitur. 657.a
Interregnum in Imperio Romano poſt mortem Maximiliani. 545.b
Inueſtiendi Epiſcopos & Abbates Priuilegium ab Henrico IV. Imp. Paſchali extortum, in Concilio Lateranenſi reuocatur. 206.b,c
Inuaſores Abbatiarum, cauſæ multorum malorum in Galliis. 74.c
Inundatio maris, qua ſeptuagintaduo pagi abſorpti ſunt, circa Dordracum. 395.b,c
Ioanna, vxor Antonij Burgundi, moritur. 374.b
eius encomium. ibid.
Ioanna, filia Ferdinandi Arragoniæ Regis, per Maximiliani Rom. Regis Legatos Philippo filio in vxorem petitur. 477.c
Philippo deſponſata, inſigni claſſe ex Hiſpania in Zelandiam aduehitur. 495.b
à Philippo Liræ in Brabantia excipitur. ibid.c
parit Leonoram. 498.b
cum marito Philippo Auſtriaco in Hiſpaniam proficiſcitur. 506.b,c
Claudiæ, filio ſuo Carolo deſponſatę, inſignem adamantem donat. ibid.c
cum marito in Hiſpania vbique magnificè excipitur. 507.a,b
Toletum cum maxima pompa ingreditur. ibid.
à Regina matre ſua excipitur. ibid.c
heres Regni Hiſpaniarum declaratur. Ibid.
Arragonijs iurat. 508.a
marito in Belgium redeunte, ipſa in Hiſpania, donec pepererit, manet. ibid.
Ferdinandum parit. ibid.c
Bruxellis, poſt celebratas matri Eliſabethę exequias, Regina Caſtellæ, &c. acclamatur. 512.a
Mariam filiam Bruxellis parit. 514.a
cum marito in Hiſpaniam nauigat. ibid.b
poſt mortem mariti, mente capitur. 549.b
à rebellibus Hiſpanis, vt fœderi contra Carolum V. inito ſubſcribat, induci nô poteſt. ibid.
ad obitum vſque inops mentis fuit. 678.c
moritur. ibid.
ei filij, Carolus Imp. Bruxellæ, Ferdinandus Rom. Rex Auguſtæ in Germania, exequias celebrant. ibid.
Ioanna Eduardi Angliæ Regis filia, Dauidi Scotorum Regis filio nubit. 310.b
Ioanna Ferdinandi Flandri vxor maritum à captiuitate liberare fruſtrà nititur. 245.c
Thomæ Comitis Sabaudiæ fratri nubit. 252.a
moritur, iuxtaque Ferdinandû ſepelitur. 255.b
Ioanna Ioannis III. Brabantiæ Ducis filia VVenceſlao Duci Lutzenburgenſi nubit. 324.b
ad tumultus Louanienſes ſedandos Legatos mittit. 338.a
pro marito apud Iuliacenſes captiuo ſatagit. 346.a
plebem Louanienſem in Patricios furentem pacare fruſtrà conatur. 351.a
marito defuncto ſola Rempublicam adminiſtrat. 356.a
ea agente, duplices nuptiæ inter Philippi Burgundi & Alberti Hollandi liberos coëunt. ibid.
eiuſdem induſtria tumultus Gandenſis extinctus. ibid.b
Gaſebecæ Domini immane facinus in Sherclaſium commiſſum fruſtrà excuſare nititur. 359.b
ei Viluordiæ, Oyæ, ac Traiecti monetâ ſignanti, primariæ vrbes ſe opponunt. ibid.c
Niuellenſes in gratiam recipit. 371.c
Antonium, filium Philippi Burgundi Audacis, adoptauit. ibid.

Ducatu

Ducatu Brabantiæ ſe abdicat. 372.c
moritur. 373.b
eius encomium. ibid.
Ioanna Papiſſa quo tempore vixiſſe fingatur. 79.b,c
Ioanna, militaris puella, ſuo ductu Anglos miro modo è Gallia pellit. 407.b
à Burgundionibus capitur. 409.c
Anglis traditur. ibid.
concrematur tamquam venefica, ſed iniuriâ. ibid. & 416.a
eius in honorem ſtatua ærea erecta. ibid.
Ioanna Suffolcia, in Coronam Angliæ ius prætendens, à Maria capitur, & capite plectitur. 673.a
Ioanna, Valerani Comitis S Pauli filia, Antonio, filio Philippi Burgundi Audacis, nubit. 370.a
Ioannes VIII. Papa Carolum Caluum Imperatorem creat. 92.c
cum Saracenis de annuo tributo paciſci cogitur. 95.c
à Ducibus partium Carolomanni dira patitur. 96.a,b
templum S.Petri occluſit, eiuſdemque altare cilicio operuit. ibid.b
per mare in Galliam fugiens, Formoſum Portuenſem captiuum ſecum ducit. ibid.c
de ſubleuanda Roma cum Boſone Comite Arelatenſi conſultat. ibid.
Trecis Synodum celebrat, ab eaque excommunicationem in Eccleſiæ Romanæ hoſtes latam confirmari petit. 98.a
ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ defenſionem non tantùm Epiſcopos, ſed ipſum etiam Regem ſeriò hortatur. ibid.b,c
à Boſone Imperatoris iuſſu Romam reducitur. ibid.c.& 99.a
Ioannes Papa XII quando obierit. 147.a
Ioannes XIII. Papa eligitur. 147.b
à Romanis cuſtodiæ traditus, metu Imperatoris Sedi reſtituitur. 148.a
Othonem II. Othonis Imp. filium Imperatorem conſecrat. ibid.c
Ioannes XV. Arnulphum Rhemenſem Archiepiſcopum proditionis falsò accuſatum & depoſitum Sedi reſtituit. 185.a,b
quando obierit. ibid.b
Ioannes XIX Papa moritur. 180.c
Ioannes Papa XXII. à Pontificatu deponitur. 382.b
in depoſitionem ſuam ipſemet conſentit. ibid.c
Ioannes, Henrici VI. Brabantiæ Ducis & Aleidis filius, Henrico fratre Monaſticum habitum aſſumente, Ducatui præficitur. 268.c. 270. 273.b
cum fratre Gothfredo dominia partitur. 274.a
XXXI. Brabantiæ Princeps, matri ſuccedit. 276.a
Louanienſium priuilegia rata habet. ibid.b
quotannis ſe vrbi nouos Scabinos creaturum promittit. ibid. & 283.b
textorum ſeditionis conuictorum exilio ſubſcribit. 276.c
Heuſdenſes Buſcoducenſibus infeſtos domat. 278.c
ampla Louanienſibus concedit priuilegia. 279.a
Margaretam Guidonis Flandriæ Comitis filiam ducit vxorem. ibid.
Falais caſtrum ſibi reddit feudatarium. 280.a
Meeſſiam ſpoliat & diruit. ibid.b
Mariam ſororem ſuam Franciæ Reginam homicidij falsò inſimulatam liberat. ibid.c
mortem Guilielmi Iuliacenſis ab Aquiſgranenſibus trucidati vlciſci parat. 281.b
Louanij edicit, vt Scabini æquè ac ceteri tributa pendant. 283.b
Limburgenſem Comitatum occupaturus, cum exercitu Moſam tranſit. 284.c
Limalam arcem demolitur. ibid.
Aquenſibus præſidium & commeatum infert. ibid.
Valeranū Falcoburgi Dominum ſuperat. ibid.
à Francorum Rege auocatus, inducias ſancit. 285.a
cum Philippo Francorum Rege aduerſus Petrum Aragoniæ Regem Siciliam occupantem proficiſcitur. ibid.
laceſſente Geldro, Bomeliam & Tylam, aliaſq; ciuitates & arces capit. ibid.b
Siphridum Colonienſem Comitatum Montenſem vaſtantem pellit. ibid.c
vt eum è Tranſmoſanis pellant, plures conſpirant. ibid.
Bonnam vſque omnia vaſtat. 286.a
VVoringam caſtrum prædonum receptaculum obſidet. ibid.
hoſtem obſidionem ſoluere parantem fortiter vincit, ſed non ſine clade. ibid.b,c
VVoringam captam funditus diruit. ibid.c
Geldrum captum non antè dimittit quàm Limburgenſi Comitatu cedat. ibid.
Sanctiones Land-Keuren dictas quando ediderit. 287.c
quod ſupplicium ſtupratoribus & pacis violatoribus inferendum decreuerit. ibid.
in haſtiludio vulneratus, paulò pòſt moritur. 289.a
Bruxellæ ſepelitur. Ibid.b
qualis fuerit. ibid.
Ioannes II. Ioannis I. Brabantiæ Ducis filius, XXXII. Brabantiæ Princeps, patri ſuccedit. 290.a
Margaretam Eduardi Anglorum Regis filiam habuit vxorem. ibid.
VVaſſebergam arcem Tranſmoſanam euertit. ibid.b
cum Guidone Flandriæ Comite aduerſus Philippum Pulchrum Francorum Regem fœdus init. 292.b
Alberto Auſtriaco contra Adolphum Naſſauium Imp. auxiliatur. 293.b
naſcitur ei filius cognominis. ibid.c
ab Epiſcopo Leodienſi Mechliniam emit, Stapulamque auenæ, ſalis & piſcium ei concedit. 294.a

ob ſontes

ob ſontes quoſdam ibi latitantes eamdem obſidet. 295.b
ne Louanienſes extra vrbem ſuam iudicentur aut in vinculis detineantur, priuilegio cauet. 296.a
Flandri in bello Zelandico & Hollandico auxiliaris, fruſtrà Dordracum obſidet. 296.c. 297.a
Patricios Bruxellenſes à plebe pulſos priſtinis honoribus reſtituit. 298 b,c
quas Bruxellenſibus Leges pręſcripſerit. ibid.c
Louanienſi Magiſtratui concedit omnem Reipublicæ motum per ſe coërcere. 299.b
quænam Brabantis priuilegia cōceſſerit. 301.b
moritur, & ad D. Gudilæ Bruxellis ſepelitur. 302.a
opera publica quænam eius æuo conſtructa. ibid.
Ioannes III. Ioannis II. Brabantiæ Ducis filius XXXIII. Brabantiæ Princeps, patri ſuccedit. 302.b
à Rectoribus eius miſerè Brabanti affliguntur. ibid.c
Louanij Princeps inauguratus non ſolùm ingentis priuilegia iurat, ſed noua prætereà adijcit. 304.b
filiam Comitis Ebroicenſis ducit vxorē. ibid.e
Reinaldum Falcoburgenſem Traiectenſes infeſtantem bello petit & ſuperat. 306 a,b
in eumdem pactis conuentis non ſtantem ſecundò arma ſomit. ibid.c
tandem ſponte ſe captiuum tradentem Louanij liberæ cuſtodiæ mandat. ibid.
fugam meditantem, Genappiam arctiùs cuſtodiendum tranſmittit. 307.a
eumdem datis vadibus è carcere dimittit. ibid.
tertiò Traiectenſes incurſantem, Falcoburgi obſidet. 309.b
quibus conditionibus pacem cum eo inierit. ibid. b,c
quæ priuilegia Bruxellēſibus conceſſerit. ibid.c
quæ Louanienſibus. 310.a
Eduardo Angliæ Regi aduerſus Robertum Scotorum Regem auxiliatur. ibid b
Falcoburgenſe bellum iterùm reſumit. ibid.c
iterumque ei Falcoburgum deditur. 311.a
ei Rex Franciæ ob receptum Robertum Atrebatem è Francia profugum bellum indicit. 312.a
Francos Brabantiam vaſtantes ad conflictum fruſtrà prouocat. ibid. c
tandem pax ſancitur, Philppi Regis filia filio eius deſponſata. 313.b
cum aliis expeditionem in Syriam ſuſcipit. ibid.
Mechlinienſes contra Ludouicum Flandriæ Comitem in tutelam accipit. 314.c
hinc varij in eum conſpitant. ibid.
Rodæ obſeſſæ ſubuenire properat, ſed tardiùs. 315.b,c
Rodam occupantes nequidquam ad prælium prouocat. ibid.c
Loſſenſem Comitatum vaſtat. 316.a
Louanienſibus in Dylia piſcationem, & ad Orientalem Dyliæ partem venationem concedit. ibid.b
quo pacto hoſtes ſuos vtcumque pacarit. ibid.c
cum Flandriæ Comite Mechliniam pari iure obtinet. 318.a
de Angliæ Rege à ſe recepto apud Franciæ Regem ſe excuſat. ibid.b
Franco bellum indicit. 319.a,b
cum Ludouico Flandriæ Comite fœdus init. 320.a,b
Hoyenſibus contra Epiſcopum Leodienſem auxiliatur. 322.a
Teneramundanos Tripolitanis conciliat. ibid.c
Mechliniæ reliquum à Flandriæ Comite emit. 323.a
Flandriæ Comitem generum habere laborat. 323.c.324.a
magnis affinitatibus liberos ſuos elocat. 324 b
Leodienſibus ad Arcantellam victus, Epiſcopum Sedi reſtituit. 325.a
demandata Republica VVenceſlao Ioannæ filiæ marito, moritur in habitu Benedictino, & in Villatienſi Monaſterio ſepelitur. 327.c
quæ eius tempore Antuerpiæ extructa Monaſteria. 328.a
Ioannes IV. ab Ordinibus, patre defuncto, in Principem Brabantiæ recipitur. 382.b
inauguratur Louanij, & tutores accipit. 384.b,c
Bruxellæ, Antuerpiæ, & Siluæducis à ciuibus ſacramenta accipit. ibid.
Imperatori Sigiſmundo de Antuerpia & Traiecto clientelam offert. 386.b
Traiectum abit, & iuramentum à ciuibus exigit. ibid.
ei Iacoba, filia Guilielmi Hollandiæ & Hanoniæ Comitis, deſpondetur. ibid.c
id matrimonium Ioannes Bauarus Epiſcopus Leodienſis, & Sigiſmundus Imp. impedire conantur. ibid.& 387.a
illud tamen à Martino V. Pontifice approbatur. 387.b
nuptias celebrat cum Iacoba. 388.b
per Guilielmum à Monte contra aliquos ſibi ſubditos inflammatur. ibid.c
pacem cum Ioanne Bauaro conſtituit. 389.b,c
Guilielmum à fratribus vxoris ſuæ Iacobæ occiſum triduo luget. ibid.
quorumdam inſtinctu matronas Hollandicas à coniuge Iacoba remouet. 391.a
nouos ſibi Conſiliarios legit, & quos. ibid.b
Bauaro Hollandiæ, Zelandiæ & Friſiæ gubernationem in ſeptennium concedit. ibid.
à ſocru, vt Iacobæ matronas Hollandicas reſtitueret, monitus, abnuit. ibid.
Nobiles & Ordines Brabantiæ fœdus contra eum ſanciunt. ibid.c
eoſdem contemnit. 392.a
arbitris ſe committere nolens, arma capit. ibid.b,c
per Ioannem Bauarum Gertrudenbergenſem

 arcem

arcem obſidet. 393 a
Bruxellam cum milite irrumpit. ibid.c
pacem eum Ordinibus ſe facturum promittit. ibid.
plebe in ipſius milites inſurgente, Louanium abit. 394.b
cum fratre Philippo tranſigit. 395.c
eidemque tranſactioni quàm plurimi viri Nobiles ſubſcripſerunt. 396.a
in Hunfredum Anglum, Clocestriæ Ducem, Hannoniam ſibi ob nuptias cum Iacoba initas vſurpantem, arma parat. ibid.b,c
in Hollandiam proficiſcitur. 397.a
ibi ab omnibus recipitur. ibid.
Iacobã Montibus Hannoniæ obſidet. 399.b,c
à Philippo Burgundo Duacum, ad pacem cum Iacoba componendam vocatur. ibid.c
rem cum ea tranſigit. ibid.
Louanienſe Gymnaſium erigit. 402.a,b
ei inſidiæ à Margareta Iacobæ matre ſtruuntur. ibid.c
piè obit. ibid.
Ioannes Albus, Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis diſcerpitur. 351.b
Ioannes, Alberti Hannoniæ & Hollandiæ Comitis filius, Epiſcopus Leodienſis creatur. 361.c
Ioannes Angelus Medelinus fit Pontifex, dictus Pius IV. 705 a
Ioannes Angianus, Tornacenſis Epiſcopus, Henrico Simoniaco depoſito in Leodienſi Epiſcopatu ſurrogatus. 279.b
miſerè perit. 283.b,c
Ioannes Angianus, Ludouici Flandriæ Comitis cognatus, capite plexus, multorum latrociniorum cauſa. 342.c
Ioannes Anglorum Rex Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
Ioannes ab Arkel Epiſcopus Leodienſis VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Ordines diſſidentes inuicem conciliat. 347.b
Ioannes ab Arcla, Hollandus Eques, capitur, & quare. 384.c
decennium captiuus detinetur. 386.a
Ioannes Atrebas, ab Henrico Imp. in Balduinum Flandrum cum exercitus parte immittitur. 180.a
Ioannes Auenienſis cur Margaretæ matri ſuæ bellum indixerit. 256.a
Rege Franciæ & Legato Pontificio agentibus contentio deciditur, adiudicato ei Hannoniæ Comitatu. ibid a,b
inde pulſus, quędam à Flãdrię Comitibus poſſideri ſolita quo titulo occuparit. 263.a
ei Hannonia Imperatoris ope reſtituitur. ibid.
Ioannes Baptiſta, Italus, Vrbi Romæ imminere exitium vaticinando prædicit. 570.c
Ioannes Bauarus, Epiſcopus Leodienſis, à Leodienſibus eijcitur. 376.a
à Traiectenſibus in ciuitatem recipitur. ibid.c
à Leodienſibus ibidem obſidetur. ibid.
matrimonium Ioannis IV. cum Iacoba impedire conatur. 386.c.387.a
Dordracum occupat. 387.a,c
inde, negata ipſi Hollandiæ gubernatione, Gorichemum occupat. ibid.b
Epiſcopatum & Diaconatum deponit. ibid.c
vxorem ducit Eliſabetham Lutzenburgicam. ibid.
Hauckiorum & Cabelliauiorum factionem iterùm reſuſcitat. ibid.
Hollandiæ, Zelandiæ & Hannoniæ regiones ad ſe eſſe deuolutas prætendit. 389 a
pacem cum Ioanne IV. Brabantiæ Duce conſtituit. ibid.b,c
Leidam expugnat. 390.a
pro Ioanne IV. Duce Gertrudebergam obſidet. 393.a
veneno ſublatus moritur. 396.c
Ioannes Bergarum Dominus ab Antuerpienſibus diſſidet, & quare. 400.c
Ioannes à Bergis, Marchio Bergopſomæ, à Philippo II. Hannoniæ, Valencenę, & Cameraceſio præficitur. 707.b
Ioannes Beukelarius, ſartor, Hollandus, vates Anabaptiſticus. 593.b.595.a
in locum Ioannis Matthæi ſuccedit. 595.b
clamitat ſe Regem Sion. ibid.
multa alia delira committit. ibid.c
Rex à reliquis pronunciatur. ibid.& 596.a
Conſiliarios ſibi eligit, & militares præfectos conſtituit. 596.a
Cœnam adminiſtrat. ibid.a,b
tredecim concubinas alit. ibid.c
capitur, & grauiter punitur. 598.a,b
Ioannes Biturix Ludouicum Flandriæ Comitem pugione traijcit. 356.c
Ioannes Blondellus Gerardum à Zipa occidit. 396.c.397.a
Ioannes Henrici Imp. filius ad Regnum Boëmiæ quomodo peruenerit. 300 c
minabundus petit in Brabantia velut hereditatem maternam. 307.a
pace cum Ioanne III. Brabantiæ Duce firmata, eius filium ex ſacro Fonte ſuſcipit. 309.c
fruſtrà nititur Regem Franciæ aduerſus Ioannem Brabantiæ Ducem commouere. 311.a
poſteà à Rege Franciæ in eumdem concitatur. 312.a
cum aliis ad expeditionem in Syriam proficiſcitur. 313.b
vbi & quando occiſus. 323 b
Ioannes Bontius, Brabantię Cancellarius conſtituitur. 403.b
ei Cancellariatum abdicanti Ioannes Giſlenus ſubſtituitur. 406.b
Ioannes Borgenallis, Bernardi Louanienſium Doctoris filius, patri ſuccedit. 384.a
Ioannes Borſelius, cui Iacoba nupſerat, à Philippo Burgundo capitur. 416.b
Ioannes Branius cum Daualo contra Belgas conſpirat. 547.a *vide* Hiſpani.
Ioannes Eques Brugenſis, Clementi Antipapæ adhæ-

adherere detrectans, in carcerem detruditur. 362.e
Ioannes Bryna, Dnminus Lyntræ, reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.e
Ioannes Burgundio ad Nicopolim à Turcis captus. 365.b
bellum in Ludouicum Aurelianum mnuet. 372.c.373.a
pacem, quamuis haud diu duraturã, facit. 373.a
Ludouicum Anrelianum occidi curat. 374.e
pro Ioanne Bauaro, à Leodienſibus Traiecti nbſeſſo, liberando, copias vndequaque colligit. 377.a
Leodienſes ad internecionem cædit, & in Galliam reuertitur. ibid.
ei bellum ab Aurelianis indicitur. 378.b,c
apud Veromanduos aliquot oppida capit. ibid.c
Armeniacos à Pnntifice excommunicari procurat. ibid.
eoſdem variis ciuitatibus expellit. ibid.
ei aliquot oppida à Caroln Gallorum Rege, qui Armeniacis fauebat, eripiuntur. 38n.e
pacem cum eodem facit. 381.a
mittit Legatos, qui inaugurationi Ioannis IV. fratris ſui Antonij filij intereſſent. 384.e
tutelam Ioannis IV. Brabantię Ducis ſibi cnmmitti poſtulat. 386.a
ea denegata, Ioannis fratre Philippo abducto, Comitatum S. Pauli ſibi vendicat. ibid.
à Delphino Franciæ interficitur. 390.a,b,e
Ioannes Caietanus Pnntifex electus, Gelaſius appellatur. 207.b
Ioannes à Calſtris Arnoldum à Peda ad certamen prouocat. 367.b
Ioannes Campenſis, vates Anabaptiſticus. 595.a
Ioannes Carnndnletus fit Cancellarius Burgundiæ. 456.a
dignitate priuatur. 497.b
Ioannes Cuſtenius capite plectitur, & quare. 424.e
Ioannes Cayus, Patricius Bruxellenſis, in exſilium mittitur. 394.b
Ioannes Cbalnnius, Aurantiæ Princeps, deficit à Maria filia Caroli Audacis ad Ludouicum Regem Galliæ. 45n.a
Ioannes Clutingus, Prætor Bruxellenſis, Magiſtratu mouetur. 393.a
Ioanni IV. Duci Bruxellas venienti, cum virga Prætoria occurrit. ibid.b
à Philippo Comite S. Pauli carceri includitur. 394.b
capite plectitur. ibid.
Ioannes à Cumptich, plebeius Louanienſis, à Couterello Louanienſiũ Cnnſul creatus. 337.c
Inannes Damaſcenus quando claruerit. 35.a
pro Imaginum cultu tres inſignes Orationes edit. ibid.b
Leone Iſautico agente, manus ipſi à Saracenorum Principe abſcinditur. ibid.c
eidem ante imaginem Deiparæ oranti manus abſciſſa reſtituitur. ibid.
Ioannes à Dampetra cum exercitu in Hnllandos proficiſcitur. 263.a
infeliciter cum iiſdem pugnans capitur. ibid.b
libertati reſtituitur. 265.a
Ioannes à Digemo Prætnr Bruxellenſium conſtituitur. 393.a.394.b
Ioannes Duſentſchuir vates Anabaptiſticus. 595.e
Beukelarium à Deo Regem eſſe conſtitutnm vaticinatur. ibid.
Ioannes à Dyntra, chartulis quibuſdam valuis ædium affixis, Louanio bellum indicit. 356.b
Ioannes Edelherus à Inanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Ioannes Fiſcherus, Epiſcopus Rnffenſis, martyrio in Anglia afficitur. 598.b
Ioannes Franciæ Rex in pugna Pictauica ab Anglis captus. 334.b
datis obſidibus ab Angln dimittitur. 336.b
agente Innocentio Papa, cum eodem pacem init. ibid.e
mnritur. 341.c
Ioannes Fridericus, Elector Saxoniæ, ab Electoribus Imperatnr deſignatus, onus renuit, & Carnlum Auſtriacum commendat. 545.e
Carolũ V. Imp. in Proceſſione Venerabilis Samenti comitari recuſat. 585.a
Articulos, quos Cæſar Carolus conceperat, ſubſcribere recuſans, domum abit. 586.a
electioni Ferdinandi, fratris Caroli V. in Regem Rnmanum, contradicit. ibid.e
copias ſuas contra Carolum V. producit. 639.a
ab endem proſcribitur. 640.a,b
eumdem ſaltem Regem Hiſpaniæ vocat. 641.a
eius ditiones à Mauritio Saxone occupantur & vaſtantur. 642.a
Albertum Brandeburgenſem, pro Cæſare facientem, vaſtata eius ditione, capit. 645.a
in pugna à Carnlo Cæſare capitur. 646.c
capitis reus ab eo pronuntiatur. 647.a
tandem vita ipſi dnnatur. ibid.b
Electnratu priuatur, eumque Mauritio conferri aſpicit. 650.c
continuè cum Cæſare deducitur. 652.a
libertati reſtituitur. 665.a
Cæſarem verò deſerere recuſat. ibid.
dnmum proficiſcitur. 667.b
dignitatem Electntalem fruſtrà repetit. 671.b
Inannes à Frigidnmnnte Eques, capitur & carceri includitur. 394.a
Ioannes Friſiæ Orientalis Cnmes Tranſmnſanis à Philippo II. præficitur. 707.b
Ioannes Ghelanus, vates Anabaptiſticus. 545.a
ſimulata pœnitentia Bruxellis Diplnma remiſſionis impetrat. 597.b
Amſtelodami tumultum excitat. ibid.
occiditur. ibid.
Ioannes, Græcorum Imperatore Nicephnto ſublato, imperat. 149.b
Ioannes à Grousfelda, agente Geldro, trucidatur. 357.e
Ioannes, Guidnnis Flandriæ Comitis filius, Ioanni

ni Angiano in Leodienſem Epiſcopatum ſuccedit. 283.b.284.a
Falcoburgum fruſtrà tentat. ibid.
Ioannes Gunderius Dromelam & Brechtam incendit. 366.c
Ioannes Hannemannus, factionis Couterelli ſocius, perpetuo exilio mulctatur. 348.c
Ioannes Heetveldius à Nicolao Sueuo ad ſingulare certamen prouocatur. 378.c
Ioannes ab Hereat à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Ioannes Huius fœdè Lutzenburgum Gallo tradit. 631.a
Ioannes Hus igni adiudicatur. 382.c
eius hiſtoria relata. 383.a.b
Ioannes Ieroſolymorum Rex vndequaque ſibi auxilia contra Orientales conquirit. 246.b
filiã ſuam Iolẽ Frederico Imp. deſpondet. ibid.
Berengariam Caſtellæ Regis ſororem ducit vxorem. ibid.
Ioannes Ingieus capite plectitur, & quare 424 c
Ioannes Iſtebius iubente Cæſare conſcribit libellum famoſum. 650.b
Ioannes Lanoius à Brugenſibus capitur. 472.c
Ioannes Lancaſtrius, Eduardi Angliæ Regis filius, Atrebates & Giſnenſes vaſtat. 343.c
Ioannes Leodiẽſis Epiſcopus Geldrum Schoonuorſtam obſidentem pellit. 365.c
Iacobæ Guilielmi Hollandiæ Comitis filiæ tutelam ſibi arrogat. 387.b
Ioannes à Ligne, à Philippo II. Friſiæ & Tranſiſulaniæ præficitur. 707.b
Ioannes S. Ludouici Galliæ Regis filius cum patre ad expeditionẽ ſacram proficiſcitur. 278. b
ibidem peſte extinguitur. ibid.
Ioannes II. Luſitaniæ Rex à peritiſſimis Mathematicis Aſtrolabium etiam explorandæ locorum diſtantiæ aptari curat. 458.b,c
Ioannes Lyranus doctrina & ſanctitate clarus quando floruerit. 257.b
Ioannes Marius inſigni ſtratagemate Atrebatum Romanorum Regi Maximiliano vendicat. 488.c.& ſeq.
Ioannes Mandeuilius qualis fuerit, quando & vbi obierit. 343 a
Ioannes Matthei, piſtor Harlemenſis, Vates Anabaptiſticus. 595.a
in caſtra Antiſtitis Monaſterienſem vrbem obſidentis erumpit. ibid.b
interficitur. ibid.
Ioannes Medices ad Pontificatũ euehitur. 529.b
Ioannes Mommorantius Inſulis, Duaco & Orchinio à Philippo II. præficitur. 707.b
Ioannes Naeltvvijckius, Hauckiorum fautor, Gertrudebergam occupat. 480.b
capitur. ibid.
fruſtrà item Goeream tentat. 482.a
Ioannes Nortmanniæ Dux Hannoniam depopulatur. 320.c
Thynum obſidet. ibid.
Ioannes à Noua platea fit Prætor Louanienſium. 373.a
Ioannes Palatinus Comes in pugna iuxta Tornacum inter Othonem Imp. & Francum commiſſa capitur. 245.a
Ioannes Planipes, Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis laceratur. 351.b
Ioannes Philippi Burgundi Audacis dicti filius naſcitur. 344.b
Margaretam Alberti Hollandię Comitis filiam ducit vxorem. 356.a.357.a
Ioannes Philippi Valeſij Regis Francorum filius patri ſuccedens coronatur. 326.b
Ordinẽ Stellæ quando & vbi inſtituerit. ibid.c
Ioannes Pinnoccus cũ Philippo Comite S. Pauli Ieroſolymam ire inſtituit. 403.a
Ioannes Placentinus à Creſcentio tyranno contra Gregorium V. in Sedem Apoſtolicam intruſus. 158.b,c
Ioannes Rotſelarius à Seneſcalli Brabantiæ Magiſtratu amouetur. 391.b
fœdus cum aliis contra Ducem Ioannem IV. ſancit. ibid.
Hallam Hannonię contra Gloceſtrium defenſurus mittitur. 397.a
fœdam ſibi maculam contrahit. 398.b
Ioannes metten Schachte, Patricius Bruxellenſis, in exilium mittitur. 394.b
Ioannes Sclauvvart Scultetus Antuerpienſis. 270.c
Ioannes Scoccardus, Patricius Bruxellenſis, capitur, & carceri includitur. 394.a
Ioannes Spanheimenſis Comes ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.b
Ioannes Tureuillius. vide Villabonius.
Ioannes Venetus Patriarcha reuocationi Priuilegij Henrico IV. de Inueſtituris conceſſi ſubſcribit. 208.c
Ioannes de Vlyet Ioannem Bauarum veneno è viuis tollit. 396 c
Hagæ Comitis capite luit. ibid.
Ioannes van VVaes, Brugis Paſtor S. VValburgis, populum in obedientia Vrbani contra Clementem Antipapam continet. 362.b
Ioannes VViclefus. vide VViclefus.
Ioannes de VVilde Poëta & Orator inſignis, ſeditionem Gandenſium Clementi Antipapæ adhærere renuentium ſedat. 363.b
Ioannes à VVithemo, Boutreshemius, fœdus cum aliis contra Ducem Ioannem IV. ſancit. 391.c
Ioannes VVtkerckanus à Iacoba Hollanda prope pagum Alfen cæditur. 401.c
Iole Ioannis Ieroſolymorum Regis Filia Frederico Imperatori nubit. 246.b
Iolentis, Siciliæ Regis filia, Philippo Brabantiæ Duci deſpondetur. 406.a
Ionas Fontanellenſis quando floruerit. 24.c
Iopiliæ ſepultus eſt Grimoaldus, ſecundus Brabantiæ Princeps. 82.c
Ioppe à Chriſtianis occupata. 238.a.247.c
Ioſephus, Medicus Ioannis II. Luſitaniæ Regis, Mathematicus inſignis, Aſtrolabium, eo iubente,

dente, explorandæ locorum diſtantiæ accommodat. 458.b,c
Iprenſes obedientiæ Vrbani renuntiare compelluntur, & Clementi Antipapæ adhærere. 363.b
in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Irmgardis, vxor Bartoldi Domicelli de Grimbergen, VVerdam ad Canonizationem S. Suitberti proficiſcitur. 53.c
filium ſuum Gocellinum in Rhenum prolapſum S. Suitberto vouet, ſi eum viuum recipiat. 54.a
iam rediuiuum cum certis prędiis dicto S. Suitberto offert. ibid.c
Irmingardis Imperatrix vxor Ludouici Pij moritur. 64.a
Irminſul idolum Saxonum à Carolo Magno destructum. 46.b
Iſaac Aaronis Perſarum Regis ad Carolum Magnum Imp cum muneribus Legatus. 52.c
Iſabella Borbonia nubit Carolo Audaci. 423.a,b
moritur. 427.a
Iſabella Caroli Francorum Regis filia Richardo Angliæ Regi deſpondetur. 364.c
Iſabella Henrici Lutzenburgenſis filia Goidoni Margaretæ Flādrię Comitiſſæ filio nubit. 274.c
Iſabella Luſitana Carolo V. Imp. nubit. 564.c
Iſabella vxor Philippi Boni Brabantiæ Ducis ad Hauckios & Cabelliauios conciliandos in Hollandiam abit. 419.c
Iſabella Philippi Pulchri Francorum Regis filia Eduardo Angliæ Regis filio nubit. 299.b
eius ſcelera tandem iuſtè punita. 310.c
Iſca pagus ab Engelberto à Marka Equite vaſtatur. 361.c
Itali à Carolo V. Imp. propter abductionem Regis Galliæ in Hiſpaniam alienantur. 563.a
contra eumdem conſpirant. ibid.b
in Hungaria in ſeditionem vertuntur. 590.c
Italia à Carolo Magno ſubacta. 48.a,b
à Saracenis vaſtata. 74.c
item ab Hungaris. 121.a
Itta coniux Pipini de Landis Niuellis quieſcit. 7.a
ex qua ſtirpe fuerit, quóſve viro liberos genuerit. ibid.b
quo anno obierit. 13.a
marito defuncto à S. Amando velatur, domumque ſuam in Sanctimonialium Monaſterium commutat. ibid.b
Iubileum ſacrum à Clemente VI. ad annum quinquageſimum reducitur. 326.b
Iudacail Rex Britonum gratiam Dagoberti ſibi redimit. 6.b
Iudæi olim plurimi fuere in Brabantia. 271.c
à furore plebis, interuentu Ioannis II. Ducis Brabantiæ, liberantur. 300.a
in Francia omnes vno die capti. 308.b
quòd fontes & aërem veneno infeciſſent, in diuerſis mundi partibus variis ſuppliciis affecti. 325.c
venerabile Corpus Christi pugionibus confodientes, viui flammis traduntur. 343.c
Iudæus quidam Emeſenus Coloſſum Rhodium à Mahuuia Saracenorum Principe emit, nongentiſque camelis æs eius auehit. 14.b
Iudicium Vniuerſale iam tum futurum aſſerentes, ab Abbone Floriacenſi Abbate confutantur. 162.a,b
Iudith filia Caroli Calui à Balduino patris ſui vaſſallo rapitur. 83.c
Iudith filia Huelphi Comitis Ludouico Pio Imperatori nubit. 64.a
à Pipino adulterij inſimulata, in Monaſterium detruditur. 66.a
in Longobardiam ablegatur. ibid.c
à coniuge reuocatur. ibid.
Iudocus Lalanus ad Vltraiectū vulneratur. 462.c
ex vulnere obit. 463.a
Denſæ in Flandria ſepelitur. ibid.
Iugurrhus Princeps Hunnorum, à ſuis interemptus. 51.c
Iulia à Brabantis incendio vaſtata. 366.b
Iuliæ Dux oppidum Dieſtum Engelberto Naſſauio vendit. 497.b
Iuliacenſe bellum inter Guilielmum Marchionem & VVenceſlaum Brabantiæ Ducem vnde ortum. 344.b
Iulius II. Pontifex fœdus cum Cęſare Maximiliano, Ludouico Galliæ, & Ferdinando Hiſpaniarum Rege, contra Venetos ſancit. 522.b
quo prætextu. ibid.c
eo fœdere relicto Venetis ſe adiungit. 524.c
Cæſarem quoque ab eo fœdere abducere nititur. 525.b
Francorum Regi Ludouico XII. aqua & igni interdicit. ibid.c
à Cæſare Maximiliano & Ludouico Gallo Piſas ad Concilium ab iis conuocatum citatur. 525.c
auxilia ex Hiſpania accipit. ibid.
nouum fœdus cum Venetis & Ferdinando Hiſp. Rege contra Francum init. 526.b
Ferrariæ Ducem oppugnat. ibid.c
Francum excommunicat. ibid.
à Franco vincitur. ibid.
cum eo pacem facit, & ab excommunicatione eum abſoluit. 527.a
moritur. 529.b
Iulius III. in Pontificem eligitur. 656.c
moritur. 678.c
Iulius Pflugius iubente Cæſare conſcribit libellum *Interim*. 650.b
Iuoſium à Rege Galliæ capitur. 456.c
Iuſtinianus II. Imperator pacem cum Saracenis initam cur reſciderit. 27.a
omnibus inuiſus Imperio priuatur. ibid.
præciſis naribus in exilium relegatur. ibid.b
Iutta, ſiue Gutha, Rudolfi Auſtriaci filia, VVenceſlao Boëmiæ Regi nubit. 281.c

K.

KEmerlandij ſeditionem mouent. 484.c
vide Hollandi Aquilonares.
Kiela vicus iuxta Antuerpiam à quodam Dan-

cardò Carthuſianorum Cœnobio ornatur. 328.a
Kipdorpenſis victis quando Antuerpienſi pomœrio incluſus. 302.a

L.

LAlanus à Brugenſibus ſeditioſis capitur, & carceri Includitur. 473.c
S. Lambertus Traiectenſi ſeu Tungrenſi Epiſcopatu priuatus, in Cœnobio Stabulaus Monaſticen profitetur. 18.b
à Pipino Herſtallo Sedi reſtituitur. 22.a
cuius adulterium liberè reprehendens, à pellicis fratre in Legia villà crudeliter necatur. 23.b. & ſeqq.
corpus eius Traiectum auehitur. 24.a
eiuſdem corpus miraculis illuſtre Leodium refertur. 25.a
miraculis claret. 217.b
S. Lamberti victoria ad Bullonium caſtrum obtenta. 217.a
Lambertus, qui & Lantbertus, filius Raginerij Longicolli, Gerbergam Caroli Ducis filiam ducit vxorem. 150.b
dote vxoris Brabantiæ XIX. Princeps. 164.a,b
illum proprio iure Louanienſem Comitem eſſe aſſerentes refutantur. ibid.c
Lotharingiæ inhiat. 166.b
à Godefrido Imperatoris Legato Louanij fruſtrà obſidetur. ibid.
eidem à Balderico Leodienſi Epiſcopo bellum infertur. ibid.c, & 168.b
Raginerio ex fratre nepoti ſuppetias ferens in prælio cadit, phylacterio Sanctorum reliquiis à ſe circumferri ſolito priùs caſu excuſſo. 166.c. 169.c
obitus eius tempus, & locus ſepulturæ. 170.a
Lambertus Baldricus, aliis Lambertus II. frater Henrici I. XXI Brabantiæ Princeps. 175.a
decimas agri Louanienſis Canonicis D. Petri adſignat. ibid.b
S. Gudilæ corpus in ſancti Michaëlis templum transfert, ibidemq; Canonicos inſtituit. 175.b. 178.a
Balduino Flandro aduerſus Imperatorem ſuppetias ferens perimitur. 175.c. 179.c. 180.b
rebellionem moliens, ab Imperatore ad deditionem compellitur. 179.b
cur ſe Balduino Flandro iunxerit. ibid.
vbi ſepultus ſit. 180.b
Lambertus Doſel Embricenſis, Gocellinum filiũ Domicelli de Grimbergen in Rheno ſubmerſum inuenit. 54.b
Lambertus & Raginerius filij Raginerij Comitis Montenſis, patre relegato, ad Lotharium Francorum Regem confugiunt. 145.a
armis ſua repetunt. 149.c. 150.b
Lambertus Spoletinus Comes Romam inuadens, Ioannem VIII. Pontificem cuſtodiæ mandat. 96.a,b
Optimates Romanorum Carolomanno fidelitatem iurare cogit. ibid.b
Lamoralius Egmondius ad Fanum D. Quintini fortiter & feliciter contra Francos dimicat 693.a
à Philippo II. Hiſpan. Rege contra Francos mittitur. 698.a,b
eoſdem mirè inſequitur. ibid.c
dubio cum ijs Marte dimicat, & tandem vincit. ibid. & 699.a
à Philippo II. Flandriæ & Arteſiæ præficitur. 707.b
Lancea ſacra à tempore Apoſtolorum quando primùm inuenta. 200.c
ea prælata, Chriſtiani de Paganis victoriam referunt. ibid.
Landæ, Brabantiæ oppidulum, vbi ſitum. 1.b
à Leodienſibus & Namurcenſibus vaſtatum. 334.a
à Leodienſibus exuſtum. 349.a
Land-Keuren dictæ Sanctiones à Ioanne I. Brabantiæ Duce in delinquentes editæ. 287.c
Landolfeſdorp villa à Nortmãnis occupata. 115.a
Landuinus poſt B. Brunonem primus Carthuſiæ Prior. 198.a
Lanæ plurimos ſaccos Eduardus Angliæ Rex in Flandriam mittit. 321.c
Lanæ Louanienſium, Bruxellenſium, & Diſtenſium, in Zelandia cur detentæ. 368.b
Lanfrancus Scriptor quando floruerit. 181.b
vnde in ſuſpicionem Sacramentariæ hæreſis venerit. ibid.c
eamdem doctiſſimè confutauit. 187.c
Laodicea in expeditione ſacra a Chriſtianis capta. 200.c
Lateranenſe Concilium reuocat Priuilegium Henrico IV. ſuper Epiſcoporum & Abbatum ſui regni inueſtituris à Paſchali Papa conceſſum. 206.b,c
Laudunum ſpe totius Regni paterni potiundi occupat Griſo filius Caroli Martelli. 36.c
S. Laurentij craticulæ pars in Galliam defertur. 149.b
Laurentius primus Abbas Monaſterij Villarienſis. 223.a
Lecho Boëmanorum Rex à Carolo Caroli Magni filio interemptus. 55.a
Lectuli S. Gertrudis pars à Begga ad Monaſterium Andanenſe tranſlata, miraculis claret. 18.c
Ledi Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigerũt. 88.c
Ledo Brabantiæ locus, nunc Lira dictus. 43.b
Legati Sedis Apoſtolicæ in Concilio Metenſi à Lothario Rege pecunia corrupti. 84.a
Legatorum Gandenſium Duci procumbere detrectantium ſuperbia perſtringitur. 357.a
Legia villa, in qua S. Lambertus obtruncatur. 24.a vide Leodium.
Legio ciuitas Hiſpaniæ à Saracenis capitur & euertitur. 34.b
Legionenſe & Caſtellæ Regna quando & quomodo iuncta. 174.c
Leida à Flandris occupata. 296.c

ob Haue-

ob Hauckios receptos à Maximiliano mulctatur. 456.c
à Caſenbrotiis oppugnatur. 485.b
ab Anabaptiſtis tentatur. 597.a
Lembeca Brabantiæ villa vbi ſita. 79.a
ab Angiæ Comite Balduino Hannoni oppignorata, cauſa belli inter Godefridū III. Louanienſem & dictū Balduinum exorti. 229.c
flammis abſumpta. 230.c
à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſa. 334.b
Lennica à Brabantis diruitur. 367.a
Lenſium à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſum. 238 c
Francis eripitur. 470.a
Leo III. Pontifex à Romanis fœdè habitus fugit ad Carolum Magnum. 51.c.52.a
eumdem Imperatorem coronat. 52.b
rurſum ad Carolum venit. 53.b
S. Suitbertum Catalogo Sanctorum adſcribit. ibid.
moritur. 61.c
Leo Papa IV. Saracenorum incurſionem metuens, Vrbem munit, plurimorumque Sanctorum corpora in eamdem inuehit. 76.b
partem vrbis Romæ, in qua Baſilica S. Petri, muris à ſe circumdatam, Deo conſecrat. 77.c
Leo X. ad Pontificatum aſſumitur. 529.b
Cæſari auxiliares equites mittit. ibid.
moritur. 554.a,b
Leo Abbas S. Bonifacij, Ioannis XV. ad Hugonem Capetum Legatus. 158.a
Leo Iſauricus, impoſtore quodam Iudæo agente, in cultores Imaginum ſæuit. 35.b
Ioanni Damaſceno Imaginum propugnatori emētitis literis dextram abſcindi curat. ibid.c
Leo Spatharius, Herenæ Imperatricis ad Carolum Magnum Imp. de pace confirmanda Legatus. 52.c
S. Leodegarius Auguſtodunēſis Epiſcopus cur ad tempus Luxouium Monaſterium petierit. 16.c
ab Ebroino captus, martyrio afficitur. 18.a
Leodienſes à Brabantis variè afflicti. 241.b
ſecundò ab iiſdem infeſtantur. 242.b
cruentum inter illos & Brabantos prælium. ibid.b,c
in Epiſcopum ſuum Ordinibus ſacris initiari nolentem inſurgentes, ab eodem domantur. 262.b. 264.a,b
agente Epiſcopo, excommunicationis & interdicti in eos prolata ſententia. 264.a
molitore quodam ductore Nobilium domos demolientes, à Ioanne III. Brabantiæ Duce ad Arcantellam inſigni clade affecti. 324.c. 325.a
Flandrorum auxiliares Brabantiam populantur. 334.a
cur Grousfeldam obſederint. 348.b
Landinum ac Hannutum exurunt. 349.a
cum Brabantis fœdus contra Geldros ſanciunt. 366.c
cum iiſdem Ruremondam obſident. ibid.
clàm cum Geldro conſpirant, & ſuos milites deducunt. 367.a
Brabantiam infeſtant. 369.a
Epiſcopum ſuum Ioannem Bauarum vrbe pellunt. 376.a
alium ſibi eligunt. ibid.
eumdem inauguraturi, maximâ frequentiâ Traiectum confluunt. ibid.b
Bauarum Traiecti obſident. ibid.c
à Ioanne Burgundo ad internecionem cæduntur. 377.a,b
Academiæ Louanienſis priuilegiis obnituntur. 403 c
excommunicantur. ibid.
Comitatum Namurci vaſtant. 406.c
aliquot in eo oppida occupant. ibid.
[illegible]tatu Ludouici Galliæ Regis Philippo Bono bellum indicunt. 426.b
ab eo pacem petunt. ibid.c
iterùm in eum arma gerunt. 427.a,b
Dionantenſium exemplo edocti, ſupplices denuò pacem petunt & impetrant. 428.a
contra Carolum Audacem arma parant. 430.b
ditiones eius vaſtant. ibid.
S. Trudonis oppidum à Carolo Audace obſeſſum, fruſtrà liberare tentant. 431.a
cruento ibi prælio cæduntur. ibid.
Leodium Carolo dedunt, & pacem cum eo faciunt. ibid b,c
à Ludouico Gallorum Rege perſuaſi, pacem cum Carolo factam violant. 433.a
pacem petunt, nec impetrant. ibid.b
à Ludouico clàm edocti, Carolo inſidias ſtruunt. ibid.c
inuaduntur, & vrbs eorum à Carolo capitur. 434.a
atrociſſimè puniuntur. ibid.a,b
ob cædē Epiſcopi ſui, à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore, bello impetuntur. 460.a,b,c
ab eo vincuntur. 462.a
pacem petunt, & quibuſdam conditionibus impetrant. ibid.
Leodienſis belli contra Godefridum Barbatum cauſæ. 211.c
Leodienſis ditio à Chimaenſibus inuaditur. 456.a
Leodienſis Epiſcopus à quo tempore dictus ſit Dux Bullonienſis. 203.a
de Leodienſi Epiſcopatu contentio. 207.c.208.a
Leodium corpore S. Lamberti miraculis claro, necnon ſede Epiſcopali à S. Huberto ornatur. 25.a
à Carolo Martello S. Huberto & ſucceſſoribus eius traditum creditur. 33.a
à Nortmannis vaſtatum. 105.a
à Brabantis occupatum, variè diripitur & vaſtatur. 241.b
quo pacto ab incendio præſeruatum fuerit. ibidem c
ſecundò ab iiſdem inuaditur. 242.b
Leones, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellēſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 278.c

Leonina dicta pars vrbis Romæ à quo muris ſepta. 77.c
Leonius Caſtellanus Bruxellenſis reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
Leonora, filia Philippi Auſtriaci, naſcitur. 498.b
Mariam Auſtriacam Cameraci inuiſit. 611.c
moritur. 689.b.700.c
ei Henricus Rex Franciæ exequias celebrat. 689.b
Leontius ſeditionem in Iuſtinianum II. Imp. mouens, à populo Imperator acclamatur. 27.b
Leproſarium in Banco iuxta Louanium quando & à quo extructum. 245.b
Lepris in Numidia à Draguto Turca dolo capitur. 659.c
à Caroli V. Imp. claſſe vi recuperatur. 660.b
dolo iterùm à Draguto recipitur. 662 b
Leſdaignum per Belgas Francis eripitur. 454.b
id Franci recipiunt. ibid.
Leudeſius filius Erchonoaldi Maior domus Theodorici Regis Franciæ conſtituitur. 18.a
ab Ebroino interficitur. ibid.
Leueacum à Ludouico Flandriæ Comite captum. 331.c
Leuia à Leodienſibus expugnata. 242.c
ab exſulibus Louanienſibus Brabantinis & Leodienſibus occupata. 355.a
ijſdem poſt triduum eripitur. ibid.b
Leuthericus Senonenſis Archiepiſcopus de Chriſto minùs benè ſentiens, à Roberto Francorum Rege redarguitur. 163.c
Leuvvardij Albertum Saxonem recipere detrectant. 499.a
tandem, à Scaubergio coacti, eū recipiunt. ibid.
in ipſorum vrbe inauguratur. 500.c
Libertus filius Adonis à S. Rumoldo baptizatur. 39.c
ſubmerſus ab eodem ad vitam reuocatur. ibid.
Liburnum, portus Florentinorum, obſidetur à Pontifice & Fœderatis, ſed fruſtrà. 496.a
Ligeris Galliæ fluuius. 31.b
Lignum S. Crucis Syroës Perſa Heraclio reſtituit. 8.c
Lilerſium à Comite Romontij incenditur. 455.c
Lilla Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Lilloum pagus à vi fluminis vendicatur. 325.b
Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignatum. 335.a
Limala arx à Ioanne I. Brabantiæ Duce euerſa. 284.c
Limburgenſis Ducatus Godefrido Barbato ab Henrico Henrici III. Imp. filio confertur. 204.c
Limburgenſis diutini belli origo. 284.b
Limburgum à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnatum. 285.c
Limina SS. Apoſtolorum deuotionis ergò adire antiquis etiam in vſu fuiſſe, exemplo declaratur. 27.c
Lindauienſes Zvvingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibent. 586 a
Linfari Alſatiæ itinera infeſtantes à VVenceſlao Caroli Imp. fratre oppreſſi. 342.b
Lintrenſe Monaſterium Virginum Ordinis Ciſtercienſis à quo & quando fundatum. 256.c
Lippa Saxoniæ fluuius. 49.c
Lippeloum à Flandris exuſtum. 314.c
Litaniæ à Carolo Magno in Hungaros expeditionem mouente indictæ. 50.c
Litra à Geldro inceditur. 366.c
Liuianus, Venetorum Dux. vide Veneti.
Liuones à Carolo Caroli Magni filio vaſtantur. 55.c
Longobardi à Carolo Magno ſubacti. 48 a,b
Longobardia ab Hungaris vaſtata. 121.a
Longolaria Franciæ ſilua. 4.c
Loo nemus haud procul à Louanio ſitū, ab Henrico Brabantiæ Duce Louanienſium vſui conceditur. 247.c
Lotasheim locus ſepulturæ Ludouici Germanici. 93.a
Loſdunenſe Virginum Ciſtercienſium Monaſterium à Mathilde extructum. 254.a
Loſſenſis Comitatus ab Henrico Brabantiæ Duce vaſtatur. 242.b
item à Ioanne III. Brabantiæ Duce. 316.a
Lotharingi deſerto Zuendebaldo Carolum Simplicem ad ſe auocant. 120.a
à Brunone deſciſcunt. 145 b
Lotharingia poſt mortem Lotharij Regis à Carolo Caluo occupatur. 87.c.88.a
Lotharingiæ Ducatus à quo & quare Carolo fratri Lotharij III. Regis datus. 150.b
fruſtrà à Gallis repetitur. 151.b
Godefrido Gibboſo trucidato, Conrado Henrici III. Imperatoris filio confertur. 193.a
Lotharius, ſiue Clotarius, quomodo ad Monarchiam Francici Regni peruenerit. 2.6
vide Clotarius.
Lotharius Bonnenſis Præpoſitus ab Henrico Imp. contra Albertum Godefridi III. filium in Leodienſem Epiſcopatum intruditur. 235.a
à Cæleſtino Papa deponitur. 236.a
Lotharius Clodouæi filius, patri in Franciæ Regno ſuccedit. 16.a
qualiter & quamdiu regnauerit. ibid.a,b
quo anno obierit. ibid.b
Lotharius Diaconus Cardinalis Papa electus, Innocentius III. appellatur. 238.b
Lotharius filius Ludouici Pij in Conuentu Aquenſi Imperator coronatur. 62.b
vxorem ducit. 64.b
à patre in Italiam mittitur. ibid.c
in patrem inſurgit. 66.a
Imperium ſibi ſoli vendicare ſtudens, fratres in ſe concitat. 67.a
IX. Brabantiæ Princeps. 71.a
Monarchiam ambiens, infeliciter cum fratribus confligit. ibid.b
ab ijſdem fugatur. ibid.c
tandem cum fratribus Regnum partitur. 72.a
Ludouicum filium ſuum Romam mittit, vt

nomen Imperatoris ſortiatur. ibid.c
Solcratum Ducem Arelatenſem alioſque Comites rebellare molientes in deditionem accipit. 74.b
Ludonicum fratrem vt ſibi, poſthabita Caroli amicitia, ſocietur, fruſtrà tentat. 75.c
Roruc Nortmanno Doreſtadum concedit. 77.a
Imperio inter filios diuiſo, Monaſtieen in Prumienſi Monaſterio profitetur. 79.a
Lotharius Lotharij Imp. filius Lotharingiæ Regno à patre præficitur. 79.a
X. Brabantiæ Princeps. 80.b
Thietbergam ſiue Theutbergam vxorem ducit. ibid.b
eamdem repudiare & VValdradam in vxorem ducere conatur. 83.b
Engeltrudem Matfridi Comitis filiam & Balduinum ob ſcelera excommunicatos in Regno ſuo fouet. ibid.e
Synodo obedire ſe velle ſimulat. 84.a
corruptis Apoſtolicæ Sedis Legatis, adulteræ adhæret. ibid.
VValdradæ excommnnicationem reſciſcens, Aduentij literis Nicolaum Papam placare nititur. 85.e
iterùm VValdradam cum conſenſu Pontificis ſibi matrimonio iungere fruſtrà tentat. 86.a
Pontifici qnoad pellicem mentitur. ibid.b
ſub conteſtatione ad ſacram Communionem ab Adriano Papa inuitatur. ibid.c
ad illam impura mente accedens, Româ diſcedens ægrotat, & Placentiæ moritur. 87.a
eius ſepultura. ibid.
Lotharius III. Rex filius Ludouici Tranſmarini XVI. Brabantiæ Princeps, patri in Regnum ſuccedit. 142.a,b
Arnulfo Flandriæ Comite decedente, eius terram ingreditur. 147.c
Emmam filiam Regis quondam Italici vxorem ducit. ibid.
contra volnntatem Principum Lotharingiam Othoni Imp. cedit. 152.a
Lotharingiam iterùm inuadere tentat. 154.a
Virdunnm eiuſqne Comitem Godefridum capit, ſed mox reſtituit. ibid.
moribundus filium & Regnum ſuum Hugoni Capeto committit. ibid.
locus obitus eius & ſepulturæ. ibid.b
Lotharius poſt mortem Henrici IV. Imperator eligitur. 210.b
Pontificem Innocentium Leodij honorificè excipit. 212.a
ab eodem ibidem Rex coronatur. ibid.
Innocentium Papam Romam deducit, ibidemque ab eodem Imperator benedicitur. ibid.b
quando obierit. ibid.c
Louanienſes plurimi in prælio cum Leodienſibus commiſſo cædnntur. 242.c
Louanienſes ſe Aleidi Henrici VI. viduæ, Ioannem ſecundogenitum Ducatui præficere conanti, opponunt. 268.c
ijſdem vrbis portas præcludunt. ibid.
ex agro Mechlinienſi prædas agunt. ibid.
tandem bello inferiores Mechlinienſibus reconciliantur. ibid. & 273.b,c
eorum priuilégia Ioannes I. Dux rata habet. 276.b
textores plurimos ſeditionis conuictos vrbe pellunt. ibid.c
vectigalia ſuo arbitrio imponere, augere, & minuere ipſis à Ioanne I. conceſſum. 279.a
cum Antuerpienſibus de Lyranis in obſidione Mechlinienſi contendunt. 295.c
ex priuilegio ipſis à Ioanne II. Brabantiæ Duce conceſſo, extra vrbem ſuam nec iudicandi, nec vinculis adſtringendi. 296.a
eorum Senatui permittitur omnem Reip. morum per ſe coërcere. 299.b
Bruxellenſes mutuo ſibi fœdere deuinciunt. 304.a
quæ Priuilegia à Ioanne III. Brabantiæ Duce obtinuerint. 310.a
iis à Ioanne III. Brabantiæ Duce piſcatio in Dylia, & ad Orientalem Dyliæ partem venatio conceditur. 316.b
etiam inconſulto Duce vrbem ſuam munire poſſunt. 320.b
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a
quando mœnia vrbis exteriora fodere inceperint. 335.e
eorum prinilegium: Qui Scabinus fuit, Prætor non ſit. 348.a
VVenceſlao Duce cum fratre Imperatore in Franciam profecto, iterùm tumultuantur, aſſumptis albis capitiis. 348.c
inter Patricios & plebeios cædibus agi cœptum. 349.a
plebs, ſi vmquam anteà, cæſo Valtero à Leyda Exconſule plebeio, in Patricios furit. 350.c. 351.a
varia iterùm inter Patricios & plebeios latrocinia & vaſtationes. 352.e. 353.c
plebeij pagum Lyndam, Patricij vice verſa prędia in Erpa exurunt. 354.a
ad obſidionem tolerandam ſe parant. ibid.c
tandem interceſſore Epiſcopo Leodienſi pacem cum Duce ineunt. ibid.
ducentos florenos in ſingula exſulum capita conſtitunnt. 361.a
eorum lanæ in Zelandia detinentur, & quare. 368.b
Antonio Burgundo, in Traiectenſes bellum mouenti, auxilia denegant. 376.a,b. 379.a
Bruxellenſibus & Mechlinienſibus reconciliantur. 409.a
Louanienſe Gymnaſium erigitur. 402.a
Louanienſes tumultus orti inter Patricios & plebem ex re quaſi nihili. 336.e

ad bre-

ad breue tempus ſedati. 338 b
Louanienſis ciuis conciui iniotiis affecto ſuppetias non fereos qoomodo puoiendus. 247.c
Louanieoſis Comitatus qiiouſq; ſe extēdat. 164.b
quando, quare, & à quo à cetera Brabantia auulſus. 168.a
Louaoienſis Maierus Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, octingentos haſtatos pedites adducit. 460.a
Louanienſis Reſpublica tota ferè ad Patricios traosfertur. 346.b
Louanienſis Senatus partim ex Patriciis partim ex plebe eligendus. 339.a,b
Louanienſis Supplicationis quotānis prima Dominica Septembris eelebrari ſolitę origo 115.a
Louaoiolum Odenceæ patriæ S. Hermelendis vicinum. 8.a
Louanium quando muris circumdari cœptum. 225.b
incendio ferè abſumptum. 228 c
vna eſt ex quatuor primarijs Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
dira fame & peſte laborat. 305.a
Hallæ ſeu Phalæ, nuoe Auditorium publicum, ibi quando exſtrui cœptæ. 305.c
à Ludouico Flandriæ Comite captum. 331.c 332.b
plebe contra Patricios tumultuante anoo integro ſine Seabinis fuit. 339 b
à Roſſemio ad deditiooem ſollicitatur. 624.b
per ſtudioſos à deditione miro & egregio ſtrategemate liberatur. ibid.c
in Louen oppido ſe muoiunt Nortmanni. 107.c. 112.b
Lucernenſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos, hæretieos Heluetios, arma ſumunt. 587.c. *vide* Heluetij Catholici.
S. Lucij Papæ corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
S. Ludgerus Seriptor quando floruerit. 53.b,c
Ludouicus Arnulphi Imp. filius à Lotharingis Zuendebaldum deſerentibus euocatur. 120.c
moritur. 123.a,b
Ludouicus Aurelianus à Rege Bohemię Lotzenburgenſis ditioois admioiſtratiooem impetrat. 369.b
fœdus cum Guilielmo Geldro facit. ibid.
à Carolo Rege Vicarius Regoi cooſtituitur. 371.a
tributum nouum, etiam Eccleſiaſticis, imponit, vnde aliquæ turbæ. ibid.
à procuratione Regni Gallię remouetur. ibid.b
in eum Ioaones Dux Burgundiæ arma mouet. 372.c
ab eodem occiditur. 374.c
Ludouicus Baioariæ Dux vxorem ſuam adulterij falsò ioſimulatam necari iubet. 256.c
in facti huius expiationem, Furſtenfeldiam Monaſterium erigit. ibid.
Guilielmi Imperatoris coronationi iotereſt. 258.c
Ludouicus Caroli Calui filius patris in Imp. ſucceſſor. 95 a
XII. Brabantiæ Princeps. ibid.
vode dictus Balbus. ibid.
qualis fuerit. ibid.
duabus vxoribus implicitus ab Epiſcopis ante conſecratiooem ad meliorem mentem reuocatur. ibid.b
de Hugone Lotbarij notho Regoum ſuum infeſtante conqueritur. ibid.c
in Synodo Trecenſi à Ioanne Papa Romanorum Imperator coronatur. 98.c
inter ipſum & Ludouicum Ludouici Germanici filium pax firmatur. 99.b
morbo ingraueſcente de Regno diſponit. ibid.c
Regiis inſignibus ad filium miſſis moritur. ibid.
quando & vbi fuerit ſepultus. ibid.
naſcitur ei filius poſthumus Carolus Simplex. 102.c
Lodouicus & Carlomannus Ludouici Balbi filij, XIII. Brabantiæ Principes. 100.b
ageote eum ceteris Regni Primoribus Hugone Abbate, in Reges coronantur. 102.a
cum Ludouico Germanici filio pacem ineunt. ibid.c
Francorum Regoum inter ſe partiuotur. ibid.
Nortmaonos ioſigni clade afficiuot. 103.a
cum filiis Germaoici paciſcuntur. 104.a
Hugonem Lotharij Regis nothum bello petunt. ibid.
Theobaldum eius ſororium fugant. ibid.
Ludouicus filius Balbi fioes filij Germanici iouadere recuſat. 106.a
in Monaſterio S. Dionyſij moritur & ſepelitur. ibid. & 107.b
Ludouicus Bauarus Rudolfi I. Imp. ex filia nepos, à quibuſdam contra Fredericum Auſtriacum Imperator deſignatur. 304.c
Fredericum Auſtriacū bello ſoperat & capit. 308.b,c
eidem pacificè reconciliatur. ibid.c
Ludouicus Borbonius, Epiſc. Leodienſis, à ſicariis occiditur, & quo auctore. 459.c
Ludouicus Boſonis filius Berengarium Italiâ pellit. 121.c
ab eodem capitur, & oculis orbatur. ibid. & 125.a
Ludouicus Caroli Magni Imp. filius, à parente ad Imperium aſſumitur. 57.a. *vide*, Ludouicus Pius.
Ludouicus IV. Rex, filius Caroli Simplicis, XV. Brabantiæ Prioceps. 130.b
vnde dictus Tranſmarinus. ibid.c
Rudolfo defuncto in Franciæ Regnum ſurrogatur. 133.b
Lauduni coronatur. ibid.c
ei Lotharienſes rebellaot. 134.a
iterùm ſe ei tradere paratos recipere cur diſtulerit. ibid.b
relictam Giſleberti Gerbergam ducit vxorem. ibid.c
VVilhelmo Nortmannorum Duci terram, quam Nortmanni à patre eius obtinuerant, conce-

concedit. 135 a
armatus Lotharingiam repetit. ibid.b
Hugonem & Heribertum ſibi aduerſarios patitur. ibid.c
agente Othone Imp. pacem cum Principibus init. 136.a
Hugoni Roberti filio Franciæ & Burgundiæ Ducatum delegat. ibid.b
inter ipſum & dictum Hugonem nouæ iterùm ſimultas exorta. ibid.c
fraude Normannorum circumuentus capitur. 137.a
datis obſidibus ab ijs dimiſſus, ab Hugone Principe cuſtodiæ mancipatur. ibid.a,b
tandem in Regnum reſtituitur. ibid.b
acceptis ex Germania auxilijs, de hoſtibus vlciſci ſe parat. ibid.c
Rhemenſem ciuitatem capit. ibid.
Monaſteriolum caſtrum fruſtrà tentat. 138.a
inter ipſum & Hugonem Principem pactæ induciæ. ibid.b
naſcitur ei filius cognominis. 139.a
quo modo obierit, & vbi ſepultus ſit. 141 b
Ludouicus filius Ludouici IV. Regis naſcitur. 139.a
moritur. 141.b
Ludouicus Caynoga, Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis diſcerpitur. 351.b
Ludouicus Flandriæ Comes emit Mechliniam, indeque nouum bellum oritur. 313.c. & ſeqq.
Brabantiam populatur. 314.c
pari iure cum Ioanne XIII. Brabantiæ Duce Mechliniam tenet. 318 a
à Iacobo Arreuilla factinſo homine Flandriâ pellitur. 318.b
cum Ioanne III. Brabantiæ Duce fœdus init. 320.a,b
Mechliniæ reliquum eidem Brabantiæ Duci vendit. 323.a
vbi & quando occiſus. ibid.b
Ludouicus Ludouici Flandriæ Comitis filius patri ſuccedit. 323.c
eum generum habere tam Angliæ Rex quàm Dux Brabantiæ laborat. 323.c.324 a
Margaretam Ioannis III. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 324.b
totam Mechliniam ſocero cedit. ibid.c
naſcitur ei filia Margareta. 326.c
libido eius perſtringitur. 327.a,b
Mechliniâ variis promiſſis occupatâ, bellum Brabantiæ Duci indicit. 331.a
ad Scotam iuxta Bruxellam, inſignem de Brabantis refert victoriam. 331.b,c.332.a
varias ciuitates occupat. ibid.
Sigirum ab Heitfelda creat Amptmannum Bruxellenſem: 332.b
Valterum verò Caynogam Prætorem Louanienſem. ibid.c
tandem, agente Guilielmo Hollandiæ Comite, pax inter ipſum & Brabantiæ Ducem ſancitur. 334.c
ei Brabantiæ Ducis titulus conceditur. 335.a
item Mechlinia pro expenſis bellicis. ibid.
eius vxori quæ dos aſſignata. ibid.
vi & fraude ius Stapulæ Antuerpiâ Mechliniam transfert. ibid.c
à Ioanne Biturige pugione traijcitur. 356 c
Ludouicus Franciæ Rex ſe ad ſecundum bellum ſacrum accingit. 222.c
Henricum Angliæ Regem bello petit. 227.c
moritur. 229.b
Ludouicus Philippi filius, patri in Francorum Regnum ſuccedit. 246.b
Auenionem vrbem Albiorum hæreſi infectam expugnat, & muro nudat. 247.a
moritur. ibid.
Ludouicus, qui poſteà Sanctus dictus, patri in Francorum Regnum ſuccedit. 247.a
Ferdinandum Flandrum duodecim annis in carcere detentum libertati reſtituit. ibid.
Atrebateſium Comitatum erigit, illumque Roberto fratri confert. 250.c
contentionem inter Flandros fratres ortam decidit. 256.a,b
expeditionem in Terram ſanctã adornat. 261.a
ad eamdem proficiſcitur. ibid.b
Damiatam recuperat. ibid.c
peſte exercitum abſumente, in poteſtatem Barbarorum venit. 262.a
quibus conditionibus ab ijs ſit dimiſſus. ibid.
Flandris contra Hollandos ſubſidia mittit, ſed nullo effectu. 263.c
iterùm ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 278.a
Carthaginem occupat. ibid.b
Tuneto expugnato, cum pluribus alijs peſte moritur. ibid.c
Ludouicus Galliæ Delphinus ad Philippum Bonum confugit. 423.c
Rex Galliæ XI. iſtius nominis proclamatur. 424.b,c
Carolo Audaci bellum infert. 432.c
pacem ab Audace auro redimit. ibid.
Leodienſes iterùm contra Audacem concitat. 433.a
properea à Carolo capitur, & detinetur. ibid.b
cum eodem in Leodienſes proficiſci cogitur. ibid.
clàm tamen Leodienſes conſilio iuuat. ibid.
fœdus cum Richardo VVaruvicio Anglo contra Audacem ſancit. 435.c
Eduardum IV. Angliæ Regno pellit, & Henricum VI. reſtituit. ibid.
Carolo Audaci iratus, quòd Eduardo Anglo ſuppetias tuliſſet, eidem bellum infert. 436.b
Ambianum & Fanum D. Quintini occupat. ibid.
cum Carolo Audace inducias facit. ibid.c
fratrem Carolum veneno tollit. 437.a
Audacem egregiè deludit. ibid.
iterùm cum eodem inducias facit. ibid.
Fredericum Imp. Carolo hoſtem facit. 439.a
item alios eidem hoſtes excitat. ibid.b,c

Arre-

Atrebates vaſtat. 440.c
Burgundiam infeſtat, & Audacem cruento prælio ſuperat. 441.c
cum Eduardo Anglo inducias facit. 442.a
item cum Audace. ibid.
cæſo ab Heluetijs Audace, Reinerum Lotharingum in eumdem concitat. 445.a
Mariam, Caroli Audacis filiam, filio ſuo octenni matrimonio iungere nititur. 448.c
eam in rem ſcribit epiſtolam ad Comitem Lignij. ibid.
Burgundiam inuadit. 450.a
in Atrebates, vt Arteſiâ & Hannoniâ potiatur, exercitum ducit. ibid.b
Tornacum aſtu occupat. ibid.
item Atrebatum proditione Creuecœurij. ibid.
iniquiſſimas Mariæ Ducis Legatis proponit conditiones. 450.c, & ſeq.
obſidet Condæum, oppidum Hannoniæ. 452.c
cum Maximiliano inducias ſancit. 453.c
induciarum conditiones non ſeruat, vnde denuò bella. 454.b
Lutzenburgenſem ditionem inuadit. 456.b,c
Vettonium & Iuoſium capit. ibid.
inducias cum Belgis paciſcitur. 457.b
iniquam pacem Maximiliano, eò quòd Flandri rebellarent, extorquet. 460 b
moritur. 463.a
Ludouicus XII. fit Rex Galliæ. 498.a
cum Maximiliano Imp. inducias facit. ibid.b
Alexandriam, & poſt Mediolanum occupat. 504.b
Philippum Auſtriacum, in Hiſpaniam profecturum, vt terreſtri itinere Franciam tranſeat, inuitat. 506.a
eum honeſtè excipit. ibid.c
Hiſpaniam, ob eiectos ab Hiſpanis è Regno Neapolitano Francos, duobus exercitibus inuadit. 509.c
pacem cum Cæſare Maximiliano ſancit. 511 a
Georgium Amboſium Card. ad Cæſarem mittit, ſuo nomine clientale ei ſacramentum de Ducatu Mediolanenſi ac Comitatu Ticinenſi Angeleriæque dicturum. 512.a,b
pacem ſuper Regno Neapolitano cum Rege Hiſpaniæ facit. 514.a
filiam ſuam Claudiam, Carolo Auſtriaco deſponſatam, Comiti Engulemæ deſpondet. 515.a
de quo apud Philippum Regem & ciuitates Belgij ſe excuſat. 517.b
Genuenſes ſubigit. 521.a
cum Cæſare Maximiliano fœdus contra Venetos init. 522.b
Venetos vincit. 523.b
à Iulio Pont. aqua & igni ei interdicitur. 525.b
Cæſarem Maximilianum in fœdere ſecum inito confirmat. ibid.c
Iulio Pontifici bellum infert. 525.c
& Bononiam eripit. ibid.
Piſis cum Cæſare Concilium conuocat. ibid.
Pontificem eò citat. ibid.
à Pôtifice proſcribitur & excômunicatur. 526.c
Pontificis exercitum vincit. ibid.
pacem cum eo facit, & ab eo abſoluitur. 527.a
ei à Ferdinando Hiſpaniæ Rege Nauarræ Regnum eripitur. 528. b
fruſtrà idem recuperare tentat. ibid.
pacem cum Henrico VIII. Angliæ Rege ſancit. 534.b
ſororem Angli Mariam vxorem ducit. ibid.
ab eo Terovvanam ac Turnacum accipit. ibid.
cum Venetis fœdus init. ibid.c
moritur. ibid.
Ludouicus Hamer capite plectitur. 421.b
Ludouicus Hungariæ Rex Mariam Caroli V. ſororem vxorem ducit. 553.b
Ludouicus Huttinus Philippo Pulchro in Franciæ Regnum ſuccedit. 304.c
Ludouicus Loſſenſis Comes Adam Theodorici Hollandiæ Comitis filiam ducit vxorem. 240.b
expeditioni ſacræ ſe accingit. 241.a
Ludouicus Lotharij Imp. filius Romam proficiſcitur, vt Imperatoris nomen ſortiatur. 72.c
Beneuentanam Prouinciam à Saracenorum iugo liberat. 77.b
turbas Romæ inter militum Magiſtros exortas componit. 78.b,c
à patre Italiæ Regno præficitur, Imperatorque appellatur. 79.a
Saracenos Campaniam & Samnium infeſtantes profligat. 85.b
proditione ſuorum capitur, & incarceratur. 90.c
moritur, Mediolanumque transfertur. 92.b
Ludouicus Pinnoccus Eques, Prætor Louanienſium conſtituitur. 384.c
cum Philippo Comite S. Pauli Ieroſolymam proficiſci inſtituit. 403.a
Ludouicus Pius Imperator filius Caroli Magni, VIII. Brabantiæ Princeps. 61.a
aſſignata ſororibus parte legali, reliqua dat pro anima patris. ibid.b
per vniuerſum Regnum curat diligenter iuſtitiam adminiſtrari. ibid.c
honorificentiſſimè Stephanum Papam ad Eccleſiæ pacem ſtabiliendam in Gallias venientem excipit. ibid.
Aquiſgrani generalem Epiſcoporum & Abbatum Conuentum celebrat. 62.a
primogenitum ſuum Lotharium Imperatorem coronat. ibid.b
Pipino filio Aquitaniam, Ludouico verò Baioariam aſſignat. ibid.
mortua Irmingarde, ducit vxorem Iuditham. 64.a
omnes à ſe relegatos ab exilio reuocat. ibid.b
publicam pœnitentiam agit. ibid.
Britanniam vaſtat. ibid.c
à Michaele Græcorum Imp. libros S. Dionyſij Areopagitæ accipit. ibid.
petitam pacem Danis confirmat. 65.a
vt Francorum Proceres placet, Bernardum quemdam, quem Cameræ ſuæ præfecerat, à ſe

à ſe dimittit. ibid.e
filio ſuo Carolo ex Iudith Alemanniam, Rhetiam, & partẽ Burgundiæ aſſignat. 65.c.66.a
eius ex priori coniuge filij in ipſum inſurgunt. 66.a
ſe de aduerſarijs vlciſcitur. ibid.b
Pipinum filium Aquitaniæ Regno priuat. ibid.e
à ſuis deſertus, in filiorum poteſtatem venit. ibid.
ad agendam pœnitentiam includitur, vxore in Italiam ductâ. 67.a
relaxatus arma reſumit, & vxorẽ reuocat. ibid.
in Arduenna venationibus ſe oblectanti ex Aquitania triſtia ountiantur. 68.e.69.a
pulſo filio Ludouico io morbum incidit, & poſt paucos dies piè moritur. 69.b,e.70.a
apparentes ſibi dæmones ſigno Crucis fugat. 70.a
Metis ſepelitur. ibid.
Ludouicus, filius Ludouici Pij Imp. in Coouentu Aquenſi Baioariæ præficitur. 62.b
fratribus in parcotem inſurgentibus ſe opponit. 66.a
Regnum Orientalium Francorum ei à patre adimitur. 68.a
patri ad tempus reconciliatur. ibid.b,d
partem Regni trans Rhenum ſibi vendicare parans, à patre Regno pellitur. 69.b
ei licet abſenti delictorum venia à parente moribundo conceſſa. 70.a
coniunctis cum Carolo fratre viribus Lotharium fratrem Monarchiam ambientem fugat. 71.b,c
tandem partitione Regni facta, Orieotalem ipſe partem accipit. 72.a
Adobodritos defectiooem molientes domat. ibid.b
item Sclauos Marcenſes. 74.b
Lotharium & Carolum fratres inuicem reconciliare fruſtrà nititur. 75.a
Sorabos Francorum fines crebris incurſionibus infeſtantes domat. 77.a,b
cootra tyraonidem Caroli ab Aquitanis inuitatur. 78.a. & venit. 80.e
iterùm in Regnum ſuum regreditur. 82.a
à fratre apud Pootificem & Imperatorem accuſatus, Legatione ſe purgat. ibid.b
cum fratre & nepote Alternaci publicum conuentum celebrat. ibid.
tandem Cooflueotiæ cum iiſdem pacem init. ibid.e
de pactis conuentis noo ſeruatis fratrem Carolum Calunm apud Pontificem accuſat. ibid.
in Conuentu Reganeſburgenſi Ernuſtum perduellionis reum hooorihus priuat. 83.a
Obodrictos rebellantes ſubiugat. ibid.
Raſticen in ciuitate Dovvina obſidet. 84.c
fratri Carolo reconciliatur. ibid.
ne Prouinciæ Regnum nepoti debitum inuadat, à Nicolao Papa monetur. 85.a
Lotharingiam cum fratre ſuo Carolo Caluo partitur. 88.b
ſtrenuè agit contra Bohemos. 90.b
reddit Ludouico nepoti clàm ſuam partem Lotharingiæ. 91.a
orationis ergô Fuldenſe Monaſterium petit. 92.b
eum Ludouico nepote & Ioanne Papa colloquium habet. ibid.
Legatos Zuentibaldi pacem petentis excipit. ibid.
pro patre, quem per viſionem didicerat in Purgatorio detineri, orationes per totum Regnum indicit. ibid.b
ſe Carolo Caluo Italiam inuadere conanti opponit. ibid.c
quando obierit, & vbi ſepultus fuerit. 93.a
Ludooicus, Ludouici Germanici filius, ad Aquitaniæ Regnum euocatus, oon recipitur. 78.b
cum Carolo fratre contra patrem rebellionem mouens pacatur. 90.b
Carolum Caluum patris ſui Regnom inuadentem fugat. 93.a,b
in partitione Regni paterni quas prouincias ſortitus ſit. ibid.b
inter ipſum & Balbum pax firmatur. 99.b
mortuo Ludouico Balbo, Regnum eius inuadere diſponit. 102.c.103.b
cum filijs Ludouici Balbi pacem firmat. ibid.
Nortmannorum exercitum ſternit. 103.b,c.104.b
moritur. 105.b
Ludouicus Sfortia à Cæſare Maximiliano Dux Mediolanenſis renunciatur. 492.a.494.b
Cæſarem ad bellum Francis in Italia inferendum iocitat. 495.b
Mediolano eijcitur. 504.b
reuocatur. ibid.
à Francis captus, & in Galliam ductus, miſerè obit. ibid.
Ludouicus à Tranegena Ioannis III. Brabaotiæ Ducis ad Regem Franciæ Legatus. 318.b
Ludouicus Trimolus in Epiſcopatum Tornacenſem Petro ab Auxeio à Clemente Antipapa ſurrogatur. 361.b
Ludus balliſtariorum inſignis Tornaci. 364.b
qui ex Belgis ad illum conuenerint. ibid.
Lugdunenſe Coocilium, XIII. Vniuerſale, quaodo celebratum. 255.c
in eo Fredericus II. Imp. Eccleſiæ rebellis declaratus, Imperio priuatur. ibid.
Lugdunum & vicina loca expugnat Carolus Martellus. 32.a
Lugdunum Carolo Caluo Lotharij Regnom cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
à Zueodebaldo Lotharingiæ Rega expilatum. 118.a
Luidpertus Epiſcopus Carolum Craſſum Imperio priuatum ſuſtentat. 113.a
Luiduardus Vercellenſis Epiſcopus adulterij inſimulatus, à Carolo Craſſo repellitur. 112.e
Luidulfus filius Othonis Imp. orta inter ipſum

& patrem ſimultate, Baioariam vaſtat. 140.b,c
tota pęnè Italia ſubacta, ibidem moritur. 144.c
Luitbaldus Dux Bauarorum cum Hungaris confligens interimitur. 122.b
Luitgarda coniux Caroli Magni vbi & quando obierit. 52.a
Luitprandus Rex Longobardorum Carolo Martello aduerſus Saracenos fert ſuppetias. 32.b
Luitprandus Scriptor quando claruerit. 114.a
Lunæ Ecclipſis die ante crudelem Alberti Leodienſis Epiſcopi necem conſpicitur. 255.b
Lunam cum Gentilibus adorat Mahometes. 10 a
Lupus Cliuianus Flandros ad VVeſtcappellam Zelandiæ atroci prælio vincit. 263.b,c
S. Lutgardis Virgo quando obierit. 256.c
cuias fuerit, & quibus parentibus orta. 257.a
duodecim annos nata, Monaſterium S. Catharinæ Ordinis S. Benedicti ingreditur. ibid.
communi omnium conſenſu eiuſdem Monaſterij Priorißa eligitur. ibid.
Ioanne Lyrano hortante Priorißę officium abdicat, & ad Aquirianum Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium ſe transfert. ibid.b
ei B. Virgo Maria cur vultu lugubri apparuerit. ibid.
ſeptennio ieiunat, pane ſolùm & cereuiſia contenta. ibid.c
Lutherani in Belgio moderatiſſimè habiti. 553 a
ad Concilium Generale à Pontifice inuitantur. 609.b
contra Conciliorum auctoritatem Articulos edunt. ibid.
Lutherani Principes Carolo V. Imp. in Comitijs Auguſtanis Confeſſionem exhibent. 585.b
Articulis à Cæſare conceptis conſentire nolunt. 586.a
Lutherus. *vide*, Martinus Lutherus.
Lutzenburgenſis ditio à Rege Galliæ inuaditur. 456.c
Lutzenburgum cum Eliſabetha Lutzenburgica in dotem Antonio Burgundo datur. 377.b
à Franciſco Rege Franciæ inuaditur. 622.a
Lux ſphæræ igneæ ſuper S. Gertrudem radiare viſa. 13.c
Luxouium Burgundiæ Monaſterium, in quod Ebroinus Franciæ Regum Maior domus retruditur. 16.c
in illud etiam S. Leodegarius ſe abdit. ibid.
Luxuria Dagoberti Regis perſtringitur. 4 b
Lynda pagus à Louanienſibus plebeijs exuſtus. 354.a
Lyra S. Gummari Reliquijs clara. 43.b
quomodo olim dicta. ibid.
à Nortmannis quælibet vaſtantibus etiam inuaditur. 67.c
vnum Senatorem ad Comitia Brabantica mittit, Antuerpiâ Flandro parente. 347.a
Lyrani plurimi in prelio cum Leodienſibus commiſſo cæduntur. 242 c
ſub Louanienſium ſignis militare ſoliti, ad Antuerpienſium caſtra in obſidione Mechlinienſi tranſierunt. 295.c

M.

MAdalgarius, poſteà dictus Vincentius, Comes Hannoniæ. 14.c. *vide* Vincentius Comes Hannoniæ.
Magdenburgenſes, quòd Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxiſſent, à Cæſare Carolo proſcribuntur. 649 c
ab eodem obſidentur. 659.a
eruptionem faciunt, & in vrbem repelluntur. ibid.
in caſtris Electoris Mauritij ſtragem edunt. ibid.c
Mauritiô Saxoni ſe dedunt. 662.c
Maghelmus Ludouici Pij Imp. ad Omortag Bulgarorum Regem Legatus. 65 a
SS. Magorum trium corpora Coloniam transferuntur. 225.c
Mahometes quo anno obierit. 9.a
à Ioanne Damaſceno ſceleſtiſſimus Antichriſti præcurſor habetur. ibid.b
ſordidi eius natales. ibid.
prædiuitis cuiuſdam viduæ camelos paſcit, eamdemque vxorem ducit. ibid.
impoſturis ſibi auctoritatem parat. ibid.
eiuſdem fœda deliramenta. ibid.c
armis Religionem ſuam propagandam, non de ea diſputandum eſſe cur docuerit. ibid.
quo aſtu omnium nationum homines ad ſuam ſectam amplectendam induxerit. ibid.
eius ſepulchrum vbi, & quale. 10.a
eiuſdem ſecta armis propagata. ibid.
Mahumadia. *vide*, Leptis.
Mahumetes Turca Conſtantinopolim capit. 412 c
Mahuuias Saracenorum Princeps Rhodum vaſtat. 14 a
Solis Coloſſum confringit. ibid.b
Maierus Louanienſis Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, octingentos haſtatos pedites adducit. 460.a
Mainius à Brugenſibus ſeditioſis capitur, & carceri includitur. 474.a
Maior domus Regiæ olim vocabatur, qui nunc Comeſtabilis. 2.a
Malbodium Reliquijs B. Aldegundis clarum. 58.c
Maldonatus ob rebellionem in Carolum V. excitatam capite plectitur. 556.c
Maledi arx, à Leodienſibus aduerſus Brabantos exſtructa, diruitur. 325.a
Malga à Flandris vaſtatur. 314.c
Malinæ Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
Malmundarium Monaſterium à Sigeberto Rege Dagoberti filio & Grimoaldo fundatum. 50.c. 12.a
Mal-repas arx à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
Manfredus, nothus Friderici Imp. patre ſtrangulato, fratreque Conrado veneno ſublato, Siciliam occupat. 174 c

Romanæ Eccleſiæ ditiones vaſtans, ab Vrbano IV. Regno priuatur. 174.c.175.a,b
Mantua ab Henrico III. Imp. expugnatur. 196.a
Mantuæ Comitatus à Carolo V. Imp. in Ducatum mutatur. 583.b,c
Manus abſciſſa Ioanni Damaſceno ante imaginem Deiparæ oranti reſtituitur. 35.c
Marcani Proceres cum Carolo Auſtriaco pacem faciunt. 539.a,b,c
Maroenſes Sclaui defectionem molientes, à Ludouico Lotharij Imp. fratre domantur. 74.b
Maregrauius Antuerpienſis Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, centum equites auxiliares adducit. 460.a
Marchia Antuerpienſis à Ioanne IV. Duce, inſciia Ordinibus, Ioanni Bauaro committitur. 391.b
vide Antuerpienſis Marchia.
Marchiæ nomen quando primùm videatur innotuiſſe. 193.b
Marcus Antonius Columna à Paulo IV. Pontifice Romani citatur. 685.b
per Legatum Pontifici iuramentũ pręſtat. ibid.
ad Cæſarem, ereptis ſibi à Pontifice ſuis ditionibus, confugit. ibid.c
quas armis recuperat, copiis à Duce Albano ſubmiſſis adiutus. 690 c.691.a
cum Iulio Vrſino Pontifici militante pugnat, eumque vincit & capit. ibid. & 691.a
Marcus Antonius Contarenus pro Venetis cum Cæſare Carolo V. fœdus ſancit. 609.c
Marcus Grimannus, Præfectus claſſis Pontificiæ contra Turcas. 609.c
Marcuuart Saxoniæ Epiſcopus, à Nortmannis interfectus. 103.c
Mardaitæ Saracenos infeſtant. 19.b
Mardeſa Coſrbois Perſarum Regis & Syræ filius, à fratre Syroë patre ſpectante interimitur. 8.c
Margareta Alberti Hollandię Comitis filia Ioanni Philippi Burgundi filio nubit. 356.a.357.a
quæ ei dos aſſignata. 357.a
Margareta Auſtriaca, ſoror Archiducis Philippi, è Francia reducitur. 491.b
Hiſpaniæ Principi deſponſata, Ioannæ Aragonæ, ex Hiſpania in Belgium venienti, occurrit. 495.b,c
in Hiſpaniam nauigat. 496.b
naufragium metuens, epitaphium ſibi ipſa ſcribit. ibid.c
in Angliam appellit, & à Rege Angliæ honeſtè excipitur. ibid.
ad portum Galliciæ D. Andreæ appellit. 497.a
nuptias cum Ioanne Principe Hiſpaniæ celebrat. ibid.
mortuo marito, immaturum fetum edit, ibidem b
Philiberto Duci Sabaudiæ deſpondetur. 505.c
è Belgio in Sabaudiam proficiſcitur. ibid.
à patre Maximiliano Imp. Belgij Gubernatrix deſignatur. 520.c
intereſt coronationi Caroli Auſtriaci in Imperatorem Romanum. 548.b
in Belgio Edictum contra hæreticos promulgat. 567.c
idem renouat. 582.c
moritur. 586.b
Margareta Eboracenſis Carolo Audaci nubit. 452.b
moritur. 509.c
Margareta Eduardi Anglorum Regis filia, Ioannis II. vxor, Furanæ arcis deambulatorium exſtruxit. 290.b
Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa quando obierit. 237.a
eius epitaphium. ibid.
Margareta Ioannæ ſorori in Flandriæ Comitatum ſuccedit. 255.c
Marthæ Balduini Auguſti viduæ de Namurco cum Henrico Luttenburgenſi contendenti fert ſuppetias. 247.b
filium ſuum Guidonem Flandriæ Comitem ſalutari iubet, & non multò pòſt moritur. 282.b,c
Margareta, Guidonis Flandriæ Comitis filia, Ioanni I. Brabantiæ Duci nubit. 279.a
Margareta Flandrica deſpondetur Philippo Audaci fratri Regis Francorum. 343.b
nuptiæ eius Gandaui celebrantur. ibid.
Ioannem Burgundiæ Ducem & Flandriæ Comitem futurum parit. 344.b
Margareta Francica, ſoror Henrici Regis, nubit Emanueli Philiberto Sabaudiæ Duci. 704.c
Margareta Henrici Limburgenſis filia Godefrido III. In cunis dicto nubit. 224 a
Margareta, Henrici V. Brabantię Ducis filia, Vallis Ducis Monaſterij prima Abbatiſſa. 250.c
Margareta, Ioannis I. Brabantię Ducis filia, Henrico Lutzenburgenſi nubit. 288.b
Genuæ moritur. 300.b
Margareta, Ioannis III. Brabantiæ Ducis filia, Ludouico Flandriæ Comiti nubit. 324.b
à Francis excipitur. 325.c
puellæ cuidam ex marito grauidæ nares detruncat. 327.b
quid ei à Venceſlao pro dote aſſignatum. 335.a
moritur. 343.a
Margareta, Ludouici Imp. vidua, cruento prælio cum filio concurrens, victa in Angliam fugit. 327.a
Margareta, Maximiliani & Mariæ filia, Bruxellis naſcitur. 456.a
eius ſponſores in Baptiſmo qui. ibid.
Margareta, Philippi Audacis filia, Philippum Burgundum ſollicitat, vt filiæ ſuæ Iacobæ maritum ipſum Ioannem IV. Brabantiæ Ducem conciliet. 399.b,c
eidem Philippo Burgundo quò minùs Ducatum Brabantiæ adipiſcatur, negotium faceſſit. 410.a,b
eumdem omnia ad ſe iniuſtè rapere conqueritur. 416 b
imò & necem ei intentaſſe creditur. ibid.
Margareta, Philippi Burgundi filia, Guilielmo Alberti Hollandi filio nubit. 356.a.357.a
quæ ei dos aſſignata. 357.a

B. Maria Virgo Conſtantinopolim ab hoſtibus liberat. 8.b
eius ope & intercesſione Aſtures Saracenos vincunt. 34.c
eiuſdẽ intercesſione Bruxellæ in Eccleſia S. Nicolai plurima fiunt miracula. 223.b,c
vultu lugubri S. Lutgardi Virgini apparet, eiq́ue ſeptennij ieiunium iniungit. 257.b,c
B. Mariæ Virginis imagines. vide Imagines.
Maria Auguſta, Othonis III. Imp. vxor, à Comite quodam caſto repulſam paſſa, eumdem de pertentata pudicitia inſimulat. 161.a
innocentis quam procurauerat mortem, flammis luit. ibid.b
Maria Auſtriaca, ſoror Caroli Auſtriaci, deſpondetur Ladiſlao, filio Vladiſlai Hungariæ Regis. 537.b
Ludouico Regi Hungariæ nubit. 553.b
nomine Caroli V. cum Danis inducias facit. 609.b
Leonoram Reginam Cameraci inuiſit. 611.b
Cæſaris nomine Francis bellum inferendum decernit. 662.b
Belgij gubernacula reſignat. 682.c
cum fratre Cęſare in Hiſpaniam abit. ibid.
moritur. 689.b
Maria Balduini Flandriæ Comitis vxor pacem inter ipſum & Franciæ Regem cõponit. 238.c
Maria Caroli Audacis filia naſcitur. 424.a
patri ſuccedit. 448.b,c
eos qui ſolatio eſſe debebant, hoſtes experitur. ibid. c
Ludouicus Rex Franciæ eam ad filij ſui octennis nuptias compellere annititur. ibid.
à Gandauenſibus capitur. 450. a,b
ei à Rege Ludouico aliquot oppida eripiuntur. ibid.b,c
pro pace ad Regem mittit Legatos. ibid.c
paſſis crinibus pro Hugoneto & Imbercurtio apud Gandauenſes deprecans, non auditur. 451.a
venationi & aucupio dedita. 458.a
grauida, equo delapſa, inſigniterq́ue læſa, breui pòſt moritur. ibid.
cor eius Antuerpiæ ad S. Michaëlis ſepultum. ibid.b
corpus verò Brugis. ibid.
Maria Henrici VI. & Alcidis filia, Phillppo III. Franciæ Regi nubit. 279.a
à Petro Rhemenſi Archiepiſcopo coronatur. ibid.
homicidij falsò accuſata, à fratre Brabantiæ Duce liberatur. 280.c
Maria, filia Henrici VIII. Angliæ Regis, Regina proclamatur. 673.a
Catholicam Religionem reſtituit. ibid.
Philippo II. Hiſp. Principi deſpondetur. ibidem b
Eliſabetham ſororẽ in cuſtodiam mittit. ibid.
Philippo II. ſolemniter nubit. 674.c
à Rege marito perſuaſa, Henrico Galliæ Regi bellum indicit. 691.c
moritur. 700.c
Maria Ioannis III. Brabantię Ducis filia, Reinaldo Geldriæ Duci nubit. 324.b
quid ei à VVenceſlao Brabantiæ Duce dotis loco aſſignatum. 335.b
moritur. 368.a
Maria Ludouici Bauariæ Ducis vxor, fuit Henrici V. Brabantiæ Ducis filia. 250.c
falsò adulterij accuſata, capite plectitur. 256.c
Maria Luſitana Philippo II. Auſtriaco deſpondetur. 628.c
eidem nubit. 632.b
Maria Philippi quondam Imperatoris filia Henrico V. Brabantiæ Duci nubit. 250.b
quos ei liberos pepererit. ibid.b,c
Maria Philippi Regis Francorũ filia Ioannis III. Brabantiæ Ducis filio deſponſata, ante nuptias moritur. 313.b,c
Maria Scotiæ Regina nubit Franciſco Galliarum Delphino. 697.a,b
Marianus Scotus fabulæ de Ioanna Papiſſa primus auctor. 79.b,c
Marina mulier in Hollandia capitur, & mira de ea. 372.b
Marinus Agapiti Papæ Legatus, ad decidendam Artaldi & Hugonis de Rhemenſi Epiſcopatu contendentiũ cauſam, in Galliam miſſus. 138.c
Maris inundatione tres Comitatus euerſi. 212.b
Maronitæ Saracenos infeſtant. 19.b
Marra in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 202.a
Marſana locus iuxta Moſam, quò Carolus Caluus eiuſque frater Germanicus Lotharij Regnum partituri conuenerunt. 88.b
Marſina locus, vbi pax inter Ludouicum Balbum & Ludouicum Germanici filium firmata. 99.b
Marſum pagus vbi ſitus. 26.a
S. Martini Eccleſia Turonis à Nortmannis ſuccenſa. 77.c.78.a
eiuſdem Monaſterium ibidem ab ijſdem euerſum. 78.a
eius corpus Dei prouidentia ante euerſionem ciuitatis Turonenſis aliò tranſlatum. ibid.
eius ſepulchrum deuotionis ergò adit Frodoardus Hiſtoricus. 135.a
Martinus Papa Romanus à Conſtante Imp. in exilium mittitur. 14.a
Martinus V. Papa eligitur. 382.c
Martinus Bohemus, cum aliis duobus, Rege Luſitaniæ Ioanne II. ſuadente, Aſtrolabium explorandæ locorum diſtantiæ accommodat. 458.b,c
Martinus Dux ab Ebroino in prælio interimitur. 20.c
Martinus Lutherus, Archihæreticus, inſanire incipit. 543.b
à Legato Apoſtolicò auditur & inſtruitur, ſed non corrigitur. 545.a
VVormatiam ad Comitia Imperij venit. 552.c
à Leone X. excommunicatur. ibid. & 553 a
publico Edicto pertinax hæreticus declaratur. ibid.

inſames & blaſphemos emittit libellos. 582.a,b
alios libellos edit, quibus Cæſarem Germanis, & plebi Epiſcopos odioſos reddere conatur. 583.e.587.a
Euangeliſtam ſe vocat. 587.b
Papiſtas Turcis eſſe deteriores aſſerit. ibid.
ſubitò moritur. 637.e
de eius morte verba Cochlæi. ibid.
inepta morientis oratio. ibid.
Martinus Paiartius à Gandauenſibus occiditur, & quare. 475.a
Martinus Roſſemius Hagam-Comitis ſpoliat. 576.a
pro Guilielmo Marcano Brabantiam inuaſurus, à Leodienſibus tranſire prohibetur. 622.a,b
Campiniam Brabantiæ vaſtat. ibid.b
Reinerum Naſſauium inſigni ſtratagemate vincit. ibid.e.623.a
caſtra ad Dammum prope Antuerpiam locat, & Antuerpiam dedi ſibi & Regi Franciæ poſtulat. 623.b,e
inſigne fert reſponſum. ibid.
abit, & aliquot molas & prædia circumcircà exurit. ibid.e
alibi furioſè omnia depopulatur. 624.a,b
Louanium dedi ſibi poſtulat. ibid.
egregio ſtratagemate à Studioſis, vrbem iam iam occupaturus, repellitur. ibid.e
inde in Gallo-Brabantiam irruptionem facit. 625.a,b
Namurcenſem Comitatum vaſtat. ibid.
à Cæſarianis, eius veſtigia prementibus, in Galliam fugatur. ibid.
à Carolo Aureliano in Geldriam remittitur. ibid.e
ſtratagemate Amersfortium, Helmondam ac Endouiam occupat. 627.a
Cliuio à Carolo V. deuicto, Cæſari ſacramentum præſtat. 630.b
pro Cæſare arcem & ciuitatem Heſdinienſem occupat. 666.a
peſte extinguitur. 680.e
Martinus Suauræus, exercitu conſcripto, Aloſtanos & Niniuenſes impetit. 464.b
Aloſtum expugnat. ibid.
Martinus VValderodenſis Baro, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.e
Martyrium S. Bonifacij & ſociorum eiuſdem. 40.e
S. Leodegarij & Gerini. 18.a
Marx plas Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Maſeria ab Henrico Naſſauio pro Carolo V. Imperatore obſidetur. 553.b
Maſtaingius à Francis capitur. 471.b
Mathfridus in Ludouicum Pium Imp. inſurgit. 66.a
Mathilda, Henrici IV. Louanienſis Ducis filia, Florentio Theodorici Hollandiæ Comitis filio nubit. 239.e
Mathilda Henrici V. Brabantiæ Ducis filia primùm Roberto Atrebatenſi Comiti nupſit. 250.b,e
deinde Florentio IV. Hollandiæ & Zelandiæ Comiti. 253.e
Deiparæ Virginis imagines ſibi à Sophia traditas diuerſis locis aſſignat. ibid. & 254.a
in Loſdunenſi Virginum Ciſtercienſium Monaſterio à ſe extructo vitam piè tranſigit. 254.a
quando obierit. ibid.
B. Mathildis Othonis I. mater moritur. 149.b,e
Matronam violans, ex lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.e
Maubonium caſtrum à Maximiliano obſidetur. 455.e
deditur. ibid.
Mauri ad Pipini cum claſſe in Corſicam aduentum fugiunt. 55.a
Eccleſiam S. Petri & alia Italiæ loca vaſtant. 74.b,e
Caſſinenſe Monaſterium fruſtrà tentant. ibidem e
cum præda in Africam remeantes, naufragium patiuntur. ibid.
ab Adefonſo Magno in Hiſpania victi. 130.a
Maurorum Dux à Carolo Martello è Prouincia fugatur. 32.b
Mauritius Saxo fœdus cum Cæſare ſancit. 638.e
pro Cæſare Friderici ditiones vaſtat. 642.a
inſpectante Friderico captiuo, Electoratu Saxoniæ donatur. 650.e
ſe decretis Concilij Tridentini ſtare non poſſe, Cæſari denuntiat. 657.a
pro Cæſare ad obſidionem Magdenburgenſem abit. 659.b
toti exercitui Cæſareo ad Magdenburgum ſupremus præficitur Imperator. 659.b
cladem à Magdenburgenſibus accipit. ibidem e
ad Proteſtantium partes deficit. 662.a
cum Francis contra Cæſarem fœdus percutit. ibid. & 663.b
pro liberatione Heſſi multùm laborat. ibid e
magno aſtu Cæſarem, de fœdere quod cum Franco inierat certiorem factum, decipit. 664.a
in Sueuiam cum exercitu irrumpit, &, motis Catholicis, Lutheranos Magiſtratus reponit, & alia multa perpetrat. ibid.b
ad Alpes vſque contendit. ibid.
Ereburgo occupato, Oenipontem verſus tendit. ibid.e.665.a
Francofurtum obſidet. 666.b
pacem cum Cæſare facit. ibid.e
Francofurtum deſerit, & domum abit. 667.a
contra Albertum Brandeburgicum cum aliis Principibus fœdus init. 670.b
à ſociis belli Dux denominatur. ibid.
in prælio contra Albertum vulneratus, altero die obit. 671.a

S. Maximi martyris corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
Maximilianus, Friderici III. Imp. filius, ſponſus Duciſſę Marię, in Belgium proficiſcitur. 452.b
Mariam vxorem ducię. ibid.
Francis reſiſtendum decernit. ibid.c
Belgij Princeps inauguratur. ibid.
Eques Aurei velleris creatur, & poſteà alios creat. ibid.
Leodienſes ſibi reconciliat. 453.c
ei filius Philippus naſcitur. ibid.
cum Rege Franciæ inducias ſancit. ibid.
conditionibus induciarum à Francis non obſeruatis, copias cogit. 454.c
Terovvanam obſidet. ibid.
à Terovvanenſibus irridetur. ibid.
Creueceurium proditorem cædit. ibid. & 455.a,b,c
Maubonium caſtrum per Romontium obſidet & capit. ibid.c
Fanum D. Pauli obſidet. ibid.
in morbum periculoſum incidit. 456.b
VVolfardum Borſelium, Hauckianæ factionis fautorem exauctorat. ibid.c
Hauekijs bellum infert. ibid.
Leidanam vrbem mulctat. ibid.
Baumontium Francis eripit, diripit, & incendit. ibid.
iterùm contra Hauckios in Hollandiam ire cogitur. 457.a
Leidæ Theodoricum Potterum capite plectit. ibid.
numerum Equitum Velleris aurei ſupplet. ibid.
& Philippum filium Equitem creat. ibid.
Geldros, & præcipuè Neomagenſes, Brabantinorum Hollandorumque agros depopulantes compeſcit. ibid.
Geldriæ Dux cum vxore inauguratur. ibid.c
item Zutfaniæ. ibid.
Venlonam obſidet, & deditione accipit. ibid.
ei Bruxellæ naſcitur filius Franciſcus. ibid.
obitum vxoris Mariæ amariſſimè dolet. 458.b
ab Ordinibus Brabantiæ filiorum tutor conſtituitur. 459.b
item ab Hollandis. 460.a
copias cogit, vt Leodienſibus ob cædem ſui Epiſcopi bellum inferat. ibid.
oppidum S. Trudonis deditione capit. ibid.
item Burchlonium & Haſſeltum. ibid.b
item Tungros. ibid.
cum Franco pacem, ob Flandrorum rebellionem, iniquis licet conditionibus, conſtituit. ibid.
Huloingam arcem prope Leodium capit. ibid.c
Leodienſes vincit & in fugam agit. 462.a
eis pacem petentibus, certis conditionibus eam concedit. ibid.
Vltraiectenſibus, ob relegatum Epiſcopum, bellum infert. ibid.b
Vltraiectum obſidet, & tormentis quatit. ibid.c
ipſam ciuitatem certis legibus capit. 463.a
item Amersfortium. ibid.b
ab Hannonibus tutor filij ſui Philippi recipitur. ibid.
qui ipſi adhæſerint, qui repugnarint. ibid.
Flandris rebellibus ſcribit. ibid.c
inhoneſtum ab eis fert reſponſum. ibid.
inſigni ſtratagemate Teneramondam occupat. ibid.
& Audenardam. 464.a
munitionem Gandenſium ad Saftingen, Antuerpienſibus infeſtam, expugnat. ibid.
deprædationes Sluſanorum è Zelandia impediturus, VValachriam præſidio munit. 464.b
ſtratagemate Gandauenſes cædit. 465.a
ad literas pro Flandris ad Ordines Brabantiæ & Hannoniæ ſcriptas reſpondet. ibid.
pacem cum Flandris ſancit. 466.c
ei filius Philippus à Gandauenſibus redditur. 467.a
iterùm plebs Gandauenſis ei negotium faceſſit. ibid.b
quam poſteà caſtigat. ibid.
Gandauenſes tandem in gratiam recipit. 468.b
Aquiſgranum vſque patri Cæſari occurrit. 468.c
in Regem Romanorum eligitur. ibid.
in Belgium reuertitur. 469.a
vbique ſplendidè excipitur. ibid.a,b,c
Hollandorum Legati ei panegyricum recitant. ibid.b
patrem ſuum Bruxellæ cum filio Philippo excipit. ibid.c
cladem à Francis accipit. 471.b
à Brugenſibus ſeditioſis in domo quadam incluſus detinetur. 473.b.c.474.a,b
multa alia nefanda ab ijſdem pati cogitur. ibid.
è carcere Brugenſi tandem liberatur. 475.c
terribili iuramento ſe pacis conditiones obſeruaturum promittit. 476.a
Legatos in Hiſpaniam, tria petituros, mittit. 477.c
Mechliniam occupat, & filio ſuo Philippo inibi præſidium addit. ibid.
ei à Brabantis ac Flandris, ſi in Germaniam, in Belgium numquam reuerſurus, abire velit, pecunia offertur. 478.a,b
per Euerſteinium & Morbecanum Dunkerkam aliaque loca ſui iuris facit. ibid.
item alia Flandriæ inſigniora oppida. ibid.c
fœdus ſolemne cum Henrico VII. Anglorum Rege ſancit. 479.a
cum Cabelliauijs Schiedamum & Roterodamum obſidet. ibid.
pacem cum Belgis eorumque auxiliari Francorum Rege init. 481.a
cum Anna Britonum Duciſſa ſponſalia celebrat. 483.c
eius Legati Sluſæ Magiſtratum, conſenſu Philippi Cliuij, mutant. 484.b
mortuo patre Cæſar creatus, in Auſtriam reuertitur. 492.a
vxorem ducit Blancam Mariam, filiam Sfortiæ Du-

tiæ Ducis Mediolanenſis, & quare. ibid.
in Belgium venit. ibid.
à filio & filia excipitur. ibid.c
ei Carolus Egmondius, ſiue Gelder, obuiàm fit, ſperans ſe Ducatum obtenturum. ibid.
filium ſuum Philippum Ducem Brabantię inaugurari facit. 493.a,b,c
in Germaniam redit. ibid.c
cum Pontifice Alexandro VI. & Hiſp. Regibus & Venetis fœdus contra Carolum VIII. Galliæ Regem ſancit. ibid.
VVormatiæ Conuentu Imperij habito, auxilia contra Francum petit. 494.a
Comitem VVirtembergij Ducis titulo condecorat. ibid.b
Francofurti Cameram Imperialem inſtituit. ibid.e
à Ludouico Sfortia ad bellum Francis in Italia inferendum incitatur. 495.b
Genuæ & Piſis Francica Lilia & inſignia deijcit, & Aquilam Romanam ſubſtituit. ibid.c
Liburnum, portum Florentinorum, obſidet. 498.a
obſidionem ſoluit, & in Germaniam reuertitur. ibid.b
cum Ludouico XII. Galliæ Rege inducias paciſcitur. 498.a,b
Carolo Geldro bellum infert. 500.a
bellũ gerit contra Sueuos & Heluetios. 504.b
pacem cum Ludouico XII. Francorum Rege ſancit. 511.a
qui ei per Legatum de Ducatu Mediolanenſi ac Comitatu Ticinenſi Angleriæque clientale ſacramentum dicit. 512.a
ab eodem promiſſam pecuniam & auxilia depoſcit. 517.a
eo tergiuerſante, filium Philippum contra eumdem inſtigat. ibid.
de obitu filij Philippi grauiter dolet. 518.c
à Belgis pro tuendo Belgio imploratur. 520.b
Margaretam filiam Gubernatricem Belgij deſignat. ibid.e
& ſe in Belgium venturum promittit. ibid.
Conſtantiæ Comitia celebrat. ibid.
eius ditiones à Venetis inuaduntur. 521.e
eius exercitus & Duces ab ijſdem cæduntur & profligantur. ibid.
cum ijſdem inducias ſancit. 522.b
intereà rationem de Venetis ſe vlciſcendi circumſpicit. ibid.
fœdus contra eoſdem cum Iulio Pontifice & Ludouico Gallo ſancit. ibid.
Patauium ei à Venetis eripitur. 524.a
illud iterùm obſidet, licet fruſtrà. ibid.b
cum Ferdinando Hiſp. Rege ſuper Caſtellæ Regno tranſigit. ibid.
Vicentiam capit & diripit. 525.a
Iulius Pontifex, vt à Gallorum fœdere abducatur, allaborat. ibid.a,b
à Ferdinando Hiſp. Rege propè, vt id deſerat, perſuadetur. ibid.b
à Ludouico Galliæ in fœdere cõfirmatur. ibid.
Concilium Piſis cum Gallo conuocat. 525.e
Pontificem Iulium eò citat. ibid.
aliquot oppida Venetorum occupat. 526.b
inducias ſex menſium cũ Venetis ſancit. ibid.e
Francorum in Italia vires creſcere dolens, à Ludouici fœdere ſe ſeiungit. 527.a,b
Coloniã ob motus Belgicos proficiſcitur. ibid.
Georgium Saxonem & Etzardum Comitem ad ſe vocat. ibid.e
Burgundiæ Ducatum pro Carolo Auſtriaco inuadit. 528.e
à Leone X. auxiliares equites petit & impetrat. 529.b
cum copijs ſe Henrico VIII. Anglorum Regi iungit. ibid.e
ab eo Pater ſalutatur. ibid.
cum eo Inſulas Flandriæ venit. 530.b
in Germaniam redit. ibid.
ab Etzardo Comite irridetur. 531.b
eumdem proſcribit. ibid.c
cum Pontifice Leone X. reddita ei Mutina, fœdus ſancit. 534.c
in Belgium venit. 541.e
Etzardum ad ſe citat. ibid.
rem proſperè componit. 542.b,e
in Germaniam redit. ibid.
pacem cum Venetis ſtatuit. 544.e
Comitia celebrat. 545.a
Carolum Auſtriacum Hiſp. Regem pro futuro ſucceſſore Ordinibus Imperij commendat. ibid.
febre corripitur. ibid.
piè moritur. ibid.b
Maximilianus Auſtrius, Ferdinandi Rom. Regis filius, in Hiſpaniam proficiſcitur. 651.b
in Germaniã cum vxore ibi ducta redit. 663.c
in Belgium venit. 687.b
magno cum honore excipitur. ibid.
de dote cum Cæſare & Rege Philippo tranſigit. ibid.
in Auſtriam abit. ibid.
Maximilianus Buraous ab Imp. Carolo V. Friſiæ & Groningæ Gubernator deſignatur. 618.a
moritur. 652.b
Maximilianus Sfortia Brianſonem ciuitatem inuadit. 537.b
Mecha ſepulchro Mahometis famoſa. 10.a
Mechlinia Adoni à Pipino Rege donata. 39.a
vbi ſita, & vnde ſic dicta. ibid.
à Normannis vaſtata. 67.e
eius pars dimidia Henrico VI. Brabantiæ Duci quando obuenerit. 262.b
& qua de cauſa. 264.a,b
ab Henrico Epiſcopo Leodienſi obſeſſa, ſed citò iterùm deſerta. 270.a,b
quando ab Epiſcopo Leodienſi Brabantiæ Duci vendita. 294.a
Stapulã auenæ, ſalis & piſcium donatur. ibid.
quando à Leodienſibus ſecundùm quoſdam recuperata. 300.a
Ludouico Flandriæ Comiti vendita, noui belli origo. 313.c. & ſeqq.

 pari

pari iure à Ioanne III. Brabantiæ Duce & Ludouico Flandriæ Comite poſſeſſa. 318.a
igne fortuito conflagrat. 323.a
tota à Brabantiæ Duce obtinetur. 323.a
iterùm incendio mirè fœdatur. 347.c
à Philippo Auſtriaco ſuprema Curia ibi inſtituta. 423.b
ad hanc Curiam qui prouocare poſſint. ibid.
puluere tormentario à fulmine incenſo, tertiò conflagrat. 640.b,c
Mechlinienſe Beginagium quando extrui cœptum. 268.a
à Nouatoribus dirutum. ibid.
Mechlinienſes cum Antuerpienſibus de iure Stapulæ auenę, ſalis, & piſcium contendunt. 294.a
Ioanni II. Brabantiæ Duci rebellantes obſidentur. 295.b
in caſtra Antuerpienſium & Lyranorum ſtrenuè erumpentes, fortiter repelluntur. ibidem c
nauibus quibuſdam bellicis extructis aliquam diu obſidionem tolerant, ſed tandem naual prælio victi ſe dedunt. 296.a,b
Ludouico Flandriæ Comiti ſacramenta pręſtare abnuunt. 313.c
cum Ioanne verò Brabantiæ Duce fœdus ineunt. 314.b,c
nouis priuilegijs à Ludouico Flandriæ Comite ſollicitati, à VVenceſlao Brabantiæ Duce deficiunt. 331.a
de Stapularum iure iterùm cum Antuerpienſibus contendunt. 356.c.378.b
ab Antuerpienſibus graui damno afficiuntur. 378.b
Antuerpienſibus operâ Ducis Philippi Boni reconciliantur. 416.c
item Louanienſibus & Bruxellenſibus. 419.a
contra Carolum Audacem tumultuátur. 430.b
pacem obtinent. ibid.
Fredericum Cæſarem, iniuriam filio Maximiliano à Brugenſibus illatam vlturum, cum exercitu in Belgium venire ęgrè ferunt. 477.a
à Bruxellenſibus & Louanienſibus infeſtantur. 479.b
Mediolanenſis Ducatus à Gallis inuaditur. 504.b
recuperatur à Cæſarianis. ibid.
iterùm à Gallis occupatur. ibid.
Meeſſia à Ioanne I. Brabantiæ Duce ſpoliata. 280.a
Megingandus Comes nepos Oddonis Regis dolo interficitur. 115.c
Mel tempore Godefridi II. Louanij pluit. 217.a. 218.b
Meldricis inſula olim habitatione S. Hermelendis virginis clara. 7.c
nunc continens eſt, & vbi ſita. 8.a
Meleſates Ægyptiorum Regis filius Ptolemaidem capit & euertit. 288.c
Melexala filius Melidini Sultani, Saracenorum & Turcarum Imperator conſtituitur. 262.a
Memmingenſes Zvvingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibent. 586.a
Carolo Imp. reconciliantur. 644.a
Menapij à Nortmannis vaſtari. 105.a
Mercatores ſpoliati, belli Iuliacenſis inter VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Guilielmum Marchionem origo. 344.b
Mervveſij Dominus, Flandriæ à Maximiliano poſt pacẽ Flandris conceſſam præficitur. 468.b
Meſelinus Paruus, perditiſſimorum quorumdam Gallias vaſtantiũ Dux, ſupplicio afficitur. 342.a
Meſopotamia Chriſtianis, Principibus inteſtinis odijs diſſidentibus, à Saladino adempta. 230.a
Metenſis ciuitas, Ludouici Pij Imp. ſepulturâ illuſtratur. 70.a
ibi ab Hincmaro Rhemenſi & aliis Lotharingis Epiſcopis Carolus Caluus Lotharingiæ Rex coronatur. 87.c
Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Metenſis Synodus Theutbergæ repudium & VValdradæ pellicis introductionem à Lothario Rege factam confirmans quando celebrata. 84.a
eius Acta Romæ reſciſſa. ibid.b
Mexicum à Ferdinando Corteſio pro Regibus Hiſpaniæ ſubiugatur. 548.c
Michaël Abſalonis cum Philippo Comite S. Pauli Ieroſolymam ire inſtituit. 403.a
Michaël Crouiacus, Legatus Caroli Auſtriaci ad Franciſcum Valeſium Franciæ Regem. 535.a
Michaël Græcorum Imperator libros S. Dionyſij Areopagitæ Ludouico Pio Imp. tranſmittit. 64.c
Michaël à Ligniaco Hannonius Brabantiam infeſtat. 363.c.364.a
Michaël Sidonius iubente Cæſare conſcribit libellum *Interim*. 650.b
S. Michaëlis templum Bruxellæ quando & à quo dedicatum. 178.a
eò à Lamberto Balderico S. Gudilæ corpus tranſlatum. ibid.
in eoque Canonici ab eodem inſtituti. ibid.b
S. Michaëlis Eccleſia Antuerpiæ à Godefrido Bullonio multis donariis aucta. 203.b
illam cedunt Canonici Antuerpienſes S. Norberto & ſocijs. 210.a
S. Michaëlis Monaſterij apud Antuerpienſes initia. 213.a
S. Michaëlis Baſilica Louanij corruit. 246.c
Middelburgum à Flandris captum. 296.c
Miliduoch Sclauorum Dux à Carolo Caroli Magni filio interemptus. 55.a
Mingouallius Brugẽſes ſeditioſos pacare à Maximiliano iubetur. 473.a
ab iiſdem carceri mancipatur. ibid.c
Minoritę quando primùm Siluamducis venerint. 268.a. *vide* Franciſcani.
Miracula in tranſmiſſione librorum S. Dionyſij Areopagitæ ex Græcia ad Ludouicum Pium Imp. patrata. 64.c.65.a
Miracula plurima eduntur Bruxellæ in Eccleſia S. Nicolai. 223.c

Miſſæ

Miſſæ Sacrificium ab anno 693. apud Belgas in vſu. 22.b
Miſſarum tria millia, & alia pro ſalute Regis à Patribus Concilij Moguntini ſub Ludouico Lotharij Imp. fratre celebrari decreta. 75.b
Modoaldus Treuirenſis Epiſcopus, frater Ittæ coniugis Pipini de Landis. 7.b
Moguntinus Antiſtes contra Albertum Brandeburgicum cum alijs Principibus fœdus init. 670.b
Molenbecca villa D. Gudilæ à Carolo Lotharingiæ Duce oblata. 156.a
Monachi & Monachæ à Conſtantino Copronymo variè exagitati. 44.c.45.a.60.b,c
Monachi plurimi Turonis à Nortmannis trucidati. 78.a
Monaſterium, VVeſtphaliæ Metropolis, ab Anabaptiſtis occupatur. 593.b
ab Antiſtite recuperatur. 598.a,b
Monaſterium exſtruit Ado. 5.c
item Rado. ibid.
nec non Dado, qui & Audoënus. ibid.
item Eligius quod Solemniacum appellatur. ibid.
aliud ſanctarum Virginum Pipinus de Landis. 8.a
aliud Niuellis Itta coniux dicti Pipini. 10.c
alia duodecim Sigebertus Dagoberti Regis filius. 10.c
duo Grimoaldus. 12.a
aliud Vincentius Comes Hannoniæ. 15.a
aliud S. VValdetrudis eiuſdem coniux. ibid.
aliud Andanæ Begga. 18.c
alia in Friſia S. VVillibrordus. 23.a
aliud in quadā inſula Rheni S. Suitbertus. 24.c
aliud Orpij Alpais. 25.b
aliud Fuldæ Carlomannus. 38.b
idem aliud in monte Soracte. ibid.b
Gemblacenſe S. Guibertus. 141.c
item duo in ciuitate Leodienſi Euraclus eiuſdem vrbis Epiſcopus. 146.a
aliud Baldericus Epiſcopus Leodij, & qua occaſione. 169.a
aliud in Affligem Gerardus Niger. 194.b
Monaſterium S. Fredegandi in Doorne prope Antvverpiam à Nortmannis igni abſumitur. 67.c
S. Martini Turonis à Nortmannis euerſum. 78.a
Moneta Brabantica niſi in primarijs vrbibus cudenda. 365.c
Monetam Imperatoris nomine cudere Eduardo Angliæ Regi conceſſum. 318.c
Mons-altus municipium, Monaſterio à Vincentio Comite Hannoniæ exſtructo clarum. 15.a
Mons-falconis caſtrum ab Henrico IV. Imperatore deſtructum. 210.a
Montenaken caſtrum, iuxta quod cruentum admodum prælium inter Leodienſes & Brabantos commiſſum. 243.a
Montfortium vrbs ab Alberto Saxone capitur. 482.c
Montfortij iuriſdictio ab Epiſcopo Vltraiectino Ioanni Rouero venditur. 501.c
Montfortius Vltraiectinos & Hollandos infeſtat. 482.c
ab Alberto Saxone compeſcitur. ibid.
Morantus Flander, inſignis pirata. 333.a
Morbecanus pro Maximiliano Rom. Rege Dunkerkam occupat. 478.a,b
item alia Flandriæ oppida inſigniora. ibid.c
Morbus, vulgò S. Huberti dictus, vnde ſic appelletur. 34.a
Morini à Nortmannis vaſtati. 105.a
Moronus, Conſiliarius Sfortiæ, Piſcarium, Caroli V. in Italia belli Ducem, ad partes Confœderatorum pellicere conatur. 563 b
à Piſcario capitur, & carceri includitur. ibid.
Mortimerius Iſabellæ Angliæ Reginæ amaſius quæ ſcelera patrarit, & quo modo ea luerit. 310.c
Mortzelle villa, quò Reliquiæ B. Gudilæ miraculosè tranſlatæ. 59.a
ab Imperatore Carolo Magno D. Gudilæ tranſſcribitur. ibid.b
& Sanctimonialium Collegio ornatur. ibid.c
Mortzellenſe Cœnobium à Nortmannis expilatum, & funditus euerſum. 108 c
Motezuma Rex Mexici à Corteſio capitur. 548.c
Mouyus, Fani D. Quintini Præfectus, oppida Elicurtum & Baureuorium, à Belgis paulò antè capta, recuperat. 459.b,c
Mubal caſtrum ab Hoyenſibus fruſtrà tentatum. 264.b
Muleaſſes Regno Tunetano ab Hariadeno Barbaroſſa exuitur. 599.a
à Carolo V. Imp. auxilia petit & impetrat. ibid.
ab eodem reſtituitur. 601.b
Mulier marina in Hollandia capitur, & mira de ea. 372.b
Mullem arx à Ioanne I. Brabantiæ Duce exuſta. 285.b
de Mundo tunc interituro & Iudicio Vniuerſali mox futuro errores Abbo Floriacenſis Abbas confutat. 162.b
Murtij Comes Bruxellæ in carcerem conijcitur. 394.a
è carcere liber dimittitur. 395.a
Muſicarum regularum inuentor Guido Aretinus. 174.b
Mutilans aliquem, apud Bruxellenſes qua pœna plectendus. 247.b

N.

NAmurcenſe caſtrum à Balduino Hannoniæ Comite expugnatum. 234.b
biennio toto obſeſſum, & quare. 266.c
Namurcenſes exactionibus oppreſſi, Lutzenburgenſem Comitem ad ſe euocant. 266.c
Haſbaniam incurſantes, malè excipiuntur. 308.b
Flandrorum auxiliares Brabantiam populantur. 334 a

Francos cædunt. 521.b
de Namurco Lutzenburgenſes & Martha Auguſta Balduini vidua contendunt. 274.b
Nannetes à Nortmannis vaſtari. 77.c.85.c
Nantildis ennıux Dagoberti Regis. 6.c
Naſſauius à Francis capitur. 471.b
item à Brugenſibus. 471.c
Naufragium horribile Maurorum poſt Eccleſiam S. Petri & alia Italiæ loca vaſtata in Africam remeantium. 74.c
Nazareth tempore Frederici II. Imp. Chriſtianis reſtituta. 247.c
Neapolis à Conrado Frederici II. Imp. filio expugnata, & muris nudata. 262.b
Neapolitani contra Inquiſitionem ſe opponunt. 640.b
à Cæſare Carolo propterea egregiè mulctantur. ibid.
Neomagenſes Brabantinorum Hollandorumque agros depopulantur. 457.b
à Maximiliano reprimuntur. ibid.
Neomagum à Carolo Audace obſidetur & capitur. 438.a,b
Netelaria à Grimbergano euerſa. 219.b
Netha Brabantiæ fluuius. 43.a
Neuſtria à Pipino Herſtallo ſubiugatur. 22.a
Nicæa in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 100.c
Nicæa Prouinciæ ciuitas à duabus claſſibus, Turcica & Francica, oppugnatur. 627.c
capitur, & contra fidem datam à Franco diripitur & inceditur. 628.a
Nicephorus Imperator Conſtantinopolitanus Herenæ ſubſtituitur. 52.c
Nicephorus Græcorum Imperator fraude vxoris cæditur. 149.b
Nicolaus Papa Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum diſſidentes conciliare conatur. 82.a,b
item Lotharium ad ſanam mentem reuocare. 83.c
cur pro Balduino primo Flandriæ Comite apud Carolum Caluum intercedat. 84.b,c
VValdradam pellicem Lotharij excommunicat. 85.b,c
quando obierit. 86.a
Nicolaus IV. Papa quando obierit. 288.c
Nicolaus Antipapa Ludouici Bauari Imp. Papatum abdicat. 311.b,c
Nicolaus Campobachius pro Carolo Audace Loſannam Heluetiæ occupat. 443.a
eumdem in pugna cum Heluetijs fœdè deſerit. 443.c
qualis fuerit. 445.b,c
Nancium pro Audace obſidet. ibid.c
quò minùs ex Belgio Audaci auxiliares aduenıant copiæ, perfidè procurat. 446.a,b
Nicolaus Hieurenus Baro, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Nicolaus Perenotus, Granuellæ Dominus, Auguſtæ in Comitiis moritur. 658.b
Nicolaus Prumius Leodienſes priuilegiis Academiæ Louanienſis obnitentes placat. 403.c
Nicolaus Puteanus Ioannem II. Brabantiæ Ducem Dordracenam obſidionem ſoluere compellit. 296.c.297.a
Nicolaus Pynſius, Quæſtor Hollandiæ Aquilonaris, tributa ſeueriùs exigens, pænè occiditur. 484.c
Hagæ-Comitis ſe ſaluat. ibid.
Nicolaus à Stelandia, Antuerpienſis, Ioanni IV. Brabantiæ Priocipi minorenni Rector datur. 384.c
ad Nicopolim Galli à Turcis turpiter cęſi. 365.a,b
Niderga arx, in qua Reinaldus Falcoburgenſis à Iuliacenſi Comite captiuus detinetur. 306.a
Nigra legio, Georgio Saxoni militans, ruptis vexillis dilabitur. 535.b
ab eodem recolligitur. ibid.c
multas ciuitates & alia loca, Geldro militans, Auſtriacis eripit. 540.c
Aſperam ciuitatem pertinaciter oppugnat. ibidem.
eâ expugnatâ diram ibi cędem facit. 541.a
dignas crudelitatis ſuæ dat pœnas. ibid.
Nithardus Scriptor quando floruerit. 66.c
Niuella à Ludouico Flādriæ Comite capta. 331.c
Niuellenſes à Balduino Flandro grauiter afflicti. 236.b
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a
Duci Ioannæ reconciliantur. 571.c
Niuellenſe Beginagium quādo fundatum. 249 c
Niuellenſe Monaſterium ab Itta coniuge Pipini de Landis fundatur, eidemque S. Gertrudis præficitur. 10.c
Niueſdunt, Brabantiæ locus, nunc Lyra dictus. 43.b
Nobiles Bruxellæ à plebe expulſi. 298.b
à Ioanne II. Brabantiæ Duce priſtinis honoribus reſtituti. ibid.c. vide Patricij.
Noortbeuera Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
S. Norbertus cum ſocijs templum S. Michaëlis à Canonicis Antuerpienſibus obtinet. 210.a
Nordanhumbri quo modo ad Chriſti fidem conuerſi. 8.c, & ſeq.
Norimbergenſes ab Alberto Brandeburgico impugnantur. 670.b
contra eumdem fœdus cum alijs Principibus ineunt. ibid.
Nortmanni Doreſtadum vaſtant. 67.b
Antuerpiam incendunt. ibid.b,c
item VVilitham, nunc Geer-Vlitham. ibid.b
à Friſonibus tributum accipiunt. ibid.
in VValchram inſulam excurrunt. ibid.
Turnini, nunc Doorne, Monaſterium S. Fredegandi exurunt. ibid.c
item Mechliniæ S. Rumoldi Eccleſiam. ibid.
S. Gummari Eccleſię vim ſimilem parātes, miraculosè prohibentur. ibid.

Fredege-

Fredegerum Presbyterum Lyræ ad aram obtruncant. 68.a
Duces eorum diuinitus puniuntur. ibid.
tum Galliam tum Friſiam variè populantur. 74.a
Gallias iterùm inuadunt. 76 c.77.a
Turonum expilant, & Eccleſiam S. Martini ſuccendunt. 77.c.78.a
Nannetes vaſtant. 77.e
item Andegauum. 78.a
Monaſterio S. Martini euerſo Monachos trucidant. ibid.
tandem in patriam reuerſi, mutuis gladiis concidunt. ibid.b
iteratò Galliam vaſtant. 85.e
Duce Rudolpho Germanici Regnum inuadentes, partim cæduntur, partim magna pecunia ſe redimunt. 91.b,e
à Friſonibus Occidentalibus bello victi. 93.a
in Carbonaria ſilua à Francis ingenti clade affecti. 103.a
item à Ludouico Ludouici Germanici filio. ibidem b,e
Saxoniæ maximas clades inferunt. ibid.e
Nouiomagi hibernant. ibid.
in Ganto reſident. 104 b
varia loca vaſtant & flammis abſumunt. 104.c. 105.a.108.a
à Rhemenſis ciuitatis vaſtatione diuinitus cohibentur. 106.c
in Diusburgh oppido ſe muniunt. 107.c
item in Louen. ibid & 112.b
Pariſios obſidione cingentes, regiones vltra Sequanam deprædandas obtinent. 112.b,e
iterùm Gallias incurſant, & variè deprædantur. 113.b
in Britannia attriti, Lotharij Regnum repetunt. 114.a
ibique primo conflictu Chriſtianos vincunt. ibid.b
ſed mox iuxta Louanium ad internecionem delentur. ibid.e
Landelſes dorp villam occupant. 115.a
Prumienſe Monaſterium vaſtant. ibid.b
item Arduennam. ibid.
Britanniam in cornu Galliæ depopulantur. 126.b
à Roberto Comite obſidentur. ibid.e
quidam ad Chriſtianiſmum conuertuntur. 127.a
à VVillelmo Aquitaniæ Duce & Ragemondo ingenti clade afficiuntur. ibid.e
pagum Beluacenſem & Ambianenſem depopulantur. 128 e
qua occaſione primùm in Italiam venerint. 163.a
Nortmannus quidam diu inter Francos honorificè habitus, ab ijs tandem trucidatur. 77.b,e
Nortvvickius à Maximiliano, iam Romanorum Rege Eques creatur. 469.b
Noſocomium Siluæducenſe quando erigi cœptum. 289.c
Notgerus quando claruerit. 11.a
Nothi in Brabantia ad Magiſtratum non admittendi. 330.a
Notkerus Epiſcopus Leodienſis ab Othone II. Imp. Eccleſiæ ſuæ inſigne Diploma obtinet, 152.b
Nouiomagum à Nortmannis vallo & muris circumdatum. 103.e
ab iiſdem exuſtum. 104.c
Nouus orbis à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Nuis caſtellum à Nortmannis vaſtatum. 105.c
Nuntij S. Gertrudis in mari periclitantes eamdem inuocant & liberantur. 13.c
Nynderke caſtrum, in quo VVenceſlaus Brabantiæ Dux Iuliacenſi bello captus cuſtodiæ traditur. 345.c

O.

OBaera Saxoniæ fluuius. 38.e.48.c
Obertus Epiſcopus Leodienſis S. Odæ corpus è terra leuatum Eccleſiæ Rhodenſi infert. 204.a
Obodricti rebellantes à Ludouico Germanico ſubiugati. 83.a
Obſides, à Rege Franciæ Heluetijs dati, clàm fugiunt. 529.a
Octauius Farneſius à ſocero Carolo V. Imp. alienatur, & qua ratione. 661.b
Henrico Regi Galliæ ſe iungit. ibid.
ab eo copias auxiliares accipit. ibid.
Romam, cauſam dicturus, vocatur. ibid.e
à Pontifice Maieſtatis reus pronuntiatur. ibidem.
à Carolo Imp. Parmæ oppugnatur. ibid.
Oda, Gozelonis Lotharingiæ Ducis filia, cum Lamberto Baldrico pietatis operibus incumbit. 175.b.178.a
S. Oda, filia Regis Scotiæ, ad S. Lamberti ſepulchrum viſum recipit. 204.a
eius corpus è terra leuatum in Rhodenſi Eccleſia quieſcit. ibid.
Odacer Comes Reginario à Zuendebaldo Lotharingiæ Rege repulſo adhæret. 119.c
Odalricus, defuncto Artaldo, Rhemenſis Archiepiſcopus eligitur. 146.c
Tetbaldum excommunicat. 147.a
item Ragenoldum Comitem. ibid.c
Oddo, ſiue Otto, filius Ruperti, creatus Rex Francorum, viriliter ſe Nortmannis opponit. 113.a
ſe de hoſtibus vlciſcitur. 115.e
Francos à ſe deficientes, & Carolum Simplicem eligentes, perſequitur. 116.a,b
cum magnis muneribus ad Arnolphum Imp. profectus, honorificè excipitur. 118.a
agente Fulcone, pacem cum Carolo Simplice init. 119.a
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. ibid.c
moriens Carolum ſibi ſubrogari mandat. ibid.
Odenca villa, natiuitate S. Hermelendis virginis clara. 7.e
vbi ſita. 8.a

Odilo Dux Baioariæ, à Carlomanno & Pipino bello petitur & ſuperatur. 38.a
Odo donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſigno ſuo confirmat. 31.b
Odo Bellouacenſis Epiſcopus & Albinus Comes à Ludouico Balbo iam moribundo cum inſignibus Regijs ad filiũ eius ablegantur. 99.c
Odo Campanenſis, Burgundiæ Regno inhians, bellũ Conrado Imperatori infert. 173.c.174.a
apud Barum cum Lotharingis dimicans perimitur. 174.a
Odo Epiſcopus Tuſculanus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, vnà cum Rege Franciæ contentionẽ inter fratres Flandros ortam decidit. 256.a,b
cum Ludouico Francorum Rege ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 261.b
Odoacer Bohemiæ Rex à Rudolfo Auſtriaco in prælio vincitur & cæditur. 281.c
S. Odulphus Brabantus, Frederici Epiſcopi Vltraiectini ſtrenuus cooperator, quando vixerit. 70.a
Officia num à Principibus vendi poſſint. 271.c. 272.a,b
Officia ne Brabanti auro redimant, à Ioanne III. Brabantiæ Duce vetatur. 320.b
Olbertus Abbas, S. Veroni Confeſſoris inuentionem & miracula Raginerio Comiti transcribit. 79.b
Oliſipona Saracenis adempta. 222.c.223.a
Oliuerius Leefdalius ad redimendum Godefridum Barbarum in Syria captiuũ miſſus. 199.b
Oltampij ab Etzardo mulctantur. 500.b
ab Antiſtite Bremenſi vaſtantur. 560.c
Ommelandij Groninganis in multis ſubiecti. 498.b
à Bremenſi Antiſtite vaſtantur. 560.c
Omortag Bulgarorum Rex, amicitiam Imperatoris Ludouici Pij ambit. 65.a
Ooſtergoij contra Saxonem rebellant. 502.a
Ooſtervvica Brabantiæ pagus à Geldro exuſtus. 460.b
Ooſtervvicani ab Henrico Brabantiæ Duce priuilegijs donantur. 249.c
Oppa Toletanus Archiepiſcopus, VVitizæ Regis filius, Saracenorum ad Pelagium Aſturum Principem Legatus. 34.c
profligatis Saracenis capitur. ibid.
de Ordinatis à Formoſo Papa Romæ turpis contentio. 122.a
Ordinis ſacri miniſtros nihil eſſe docet Tanchelinus hæreſiarcha. 213.a
Ordines Belgij de matrimonio Mariæ Ducissæ agunt. 451.c
Philippo II. abitum in Hiſpaniam meditante, multa ab eo petunt. 706.c.707.a
à quo leniter per Ducem Sabaudiæ increpantur. 707.a,b
Ordines Brabantiæ Guilielmum à Monte in exilium eijciunt. 388.c
cum Nobilitate Brabantica contra Ioannẽ IV. Ducem fœdus ineunt, & quare. 391.c
Duce nondum ad mentem redeunte, Philippum eius fratrem ad Ducatum ſuſcipiendum è Gallia euocant. 392.a
Dieſtenſes mulctant, quòd Ioannem Ducem, ipſis inconſultis, recepiſſent. 394.a
mittunt qui limites verſus Hannoniam defendant. 397.a
Clocestrium ad Branium cædunt. ibid.
Branium oppidum obſident. ibid.c
idem deditione capiunt. 398.a
ibidem aliquantùm ſæuiunt. ibid.
plures ciuitates in Hannonia ſubigunt, aliquas etiã vltrò ſe dedentes accipiunt. 399.a,b
Ordines Brabantiæ ac Hannoniæ Gandauum & Brugas Legatum Caſtrenſem pro liberando Maximiliano, Brugis detento, mittunt. 474.c
Ordines Flandriæ, inſtigantibus Gandauenſibus, Maximiliano filiorum ſuorum tutelam negant. 459.c
Ordo S. Brigidæ, virorum & mulierum, quando confirmatus. 344.a
Ordo Garterij in Anglia, &
Ordo Stellæ in Francia, quando & à quo instituti. 326.c
Ordo Velleris aurei à Philippo Burgundo inſtituitur. 408.b
Ordræ Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatæ. 335.a
Organum Pipino Francorum Regi à Conſtantino Imp. tranſmiſſum. 40.c
Organum hydraulicum Aquiſgrani conficit quidam Georius Presbyter. 65.a
Oriens turbatur ineptiã Iuſtiniani II. Imperatoris. 27.a
tempore Conſtantini Copronymi à quarto Auguſti ad Kal. Octobr. denſiſſimis tenebris affligitur. 43.b
Orientalium & Aquilonarium Anglorum Reges quo modo primùm facti Chriſtiani. 8.c.9.a
Orpij Monaſterium extruit Alpais. 25.b
Orſchot Brabantiæ municipium, patria S. Odulphi. 70.a
Oſeoburgh, ſiue Ohsburgh, Saxoniæ caſtrum à Carlomanno & Pipino expugnatur. 38.a
Oſdach Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Oſinum per Belgas Francis eripitur. 454.b
à Francis recipitur. ibid.
Oſterlingi cum Hollandis bellum gerunt. 419 b
Oſuui Rex Anglorum opinionem Scotorum de Paſchate celebrando relinquens, Catholicis inhæret. 19.a,b
Otbertus Straſburgenſis Epiſcopus occiditur. 123.b
Otgarius Epiſcopus Moguntinus moritur. 75.b
Otho Brunſvvicenſis Dux ab Imp. Frederico in gratiam recipitur. 249.b
Otho Burenus Comes Tylam occupat & expilat. 305.c
in captiuitatem Brabanticam ſeſe dans, mox dimittitur. ibid.
Otho Burgundiæ Dux cum alijs ſe ad expeditionem in Syriam parat. 313.b

Otho Comes & Edadhartus Abbas ab Occidente ad Ludouicum Germanicum Legati, tyrannidem Caroli Calui accuſant. 80.e
Otho Dux Caroli filius patri in Lotharingię Ducatu ſuccedit. 157.a,b
XVIII. Brabantiæ Princeps. ibid.
moritur. 163 e
de eius ſepulrura variant Scriptores. 157.b
Otho Fuldenſis Abbas Legatus Ludouici Germaniæ Regis ad Pontificem & Imperatorem. 82.b
Otho Geldriæ Comes ſe tertij belli ſacri Principem præbuit. 234.a
cum Theodotico Epiſcopo Vltraiectino pacem iniit. 239.a
capitur poſteà, Imperatorique ſiſtitur. ibid.
libertati reſtitutus, filiam Henrici IV. ducit vxorem. ibid.e
Otho filius Henrici, Eadmundi Anglorum Regis filiam vxorem ducit. 133.a
patri in Germaniæ Regnum ſurrogatur. ibid.c
fratri ſuo Henrico Lothariensi Regnum committit. 135.a
quoſdam fratris ſui Ludouici fideles ſibi inſidiantes cuſtodiæ mandat. 136.b
Pragam expugnat, & Boliſlaum Boëmorum Ducem ſubiugat. 139.b,c
Italiam ingreditor, & Berēgariom fugat. ibid.e
Conrado Duce agente, quædam Berengario iterùm in Italia permittit. 140.a
inter ipſum & filium eius Liudulfum ſimultas orta. ibid.b
inſignem victoriam de Hungaris reportat. 142 e.144.a
Italiæ Imperator creatur. 146.b
iterùm in Italiam proficiſcitur eamdem pacaturus. 148.a
tredecim Romani Proceres ab ipſo ſuſpendio adiudicati. ibid.b
in Apulia & Calabria ſe de Græcis vindicat. 149.a
vbi & quando obierit. ibid.e
Otho II. filius Othonis Imp. à Ioãne Papa XIII. Imperator conſecratur. 148.c
Theophaniam Imperatoris Conſtantinopolitani neptem vxorem ducit. 149.b
parenti in Imperio ſuccedit. ibid.e
Buxudis caſtellum capit & diruit. 150.a
Boëmiam vaſtat. ibid.
item Franciam. 151.b
à Lothario III. Rege Lotharingiam obtinet. 152.a
eius Diploma Eccleſiæ Leodienſi conceſſum. ibid.b
copiis eius in Græcia cæſis, ipſe vix natando euaſit. ibid.e
Romæ moritur, ibidemque ſepelitur. 154.a
Otho III. Othonis II. filius patri in Imperio ſuccedit. 154.a
Brunonem nepotem ſuum Papam conſtituit Gregorium V. nominatum. 158 e
Creſcentium tyrannum capite plectit. ibid.
à Gregorio V. Imperator coronatur. 160.a
à Comitiſſ cuiuſdam inſontis condemnari vxore iniuſtitiæ arguitur. 161.a
culpam fatetur, & Imperatricem ſceleris iſtius auctricem flammis adiudicat. ibid b
à Creſcentis vxore veneno necatur. 162.e
Otho Henrici Louanienſis Comitis filius patri ſuccedens, immatura morte obit. 174.a.175.a
Otho Hugonis Principis filius Lothario ſe tradit. 145.c
ab eo Burgundiam obtinet. ibid.
moritur. 147.c
Otho Pictauienſis Comes à Saxonibus & Lotharingis Imperator eligitur. 238.b
Godefridi Comitis Louanienſis filiam vxorem ducit. ibid.
fuit Richardi Anglorum Regis filius. ibid.
Bopardiam fruſtrà tentat. 239.a
pacem init Theodoricum Epiſcopum Vltraiectinum & Comites Hollandiæ & Geldriæ componit. 239.a
Mariam vxorem repudiat. 240.b
pluribus ab ipſo deficientibus, à Philippo profligatur, & in Angliam fugit. ibid.e
Romæ coronatur. 241.a
Eccleſiæ bona inuadens excommunicatur, & Imperio priuatur. ibid.a,b
Hermannum Thuringiæ Langrauium bello petit. ibid.e
Geldriam vaſtat. 243.e
Francorum Regi bellum parat. ibid.
cruenta inter ipſum & Regem Francorum iuxta Tornacum pugna committitur. 244.b
qua ſuperatus, fuga ſibi conſulit. ibid c
moritur. 245.e 246 a
Otho Raiſponenſis Epiſcopus deuotionis ergò Ieroſolymam proficiſcitur. 186.e
Otho Saxonum Dux moritur. 123.b
Oyæ monetam ſignanó Ioannæ Brabantiæ Duci primariæ vrbes obſtitere. 365.e

P.

Padiglia ac Brauiua Villapandam oppugnare ſtaruunt. 550 e
eorum exercitus quantus. 551.b
inſigni prælio cæduntur. ibid.c
aſinis impoſiti, populo deridendi exhibentur. ibid.
carnificis manu pereunt. 552.a
Palæologus Venetis Genuenſibuſq; inuicem diffidentibus Conſtantinopolim occupat. 267.b,c
Palæologus Imperator Græcorum Pariſios & in Angliam venit pro diſſidiis Regum componendis. 369.b
Palæſtina tempore Conſtantini Copronymi terræmotibus concuſſa. 43.b
Palatinus Elector, Dapifer eſt Imperij. 560.b
Palatium Bruxellenſe quando extrui cœptum. 328.a
Pampilona Saracenis à Carolo Magno eripitur. 50 b
Pandocheium Siluęducenſe quando erectū. 276.a

Pannonia à Carolo Magno vaſtata. 50.c
item à Bulgaris. 65.b
Papia à Carolo Magno expugnata. 46 c.48.a
ab Hungaris exuſta. 128.b
Parcum Cœnobium iuxta Louanium à Godefrido Barbato extruitur. 212 c.213.b
ex Abbatia Antuerpienſi S.Michaelis primos Fratres accepit. 214.a
à Capitiatis effractum. 350.c
Parcum Dominarum Ordinis Ciſtercienſis Monaſterium quando erectum. 249.e
Pariſienſe Gymnaſium à Carolo Magno Imp. agente Alcuino eius præceptore, erectum. 18.a
Pariſienſes in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Pariſiorum ciuitas à Normannis obſeſſa. 112.b
Parma ab Arnolpho Rege expugnata. 117.c
Parvveſius in pugna Blangiaca cæditur. 455.e
Paſcha ad normam Romanæ Eccleſiæ celebrandum eſſe in Concilio Anglicano definitur. 19.b
Paſchalis Papa Stephano defuncto ſubſtituitur. 62.a
doctrina, ſanctitate, & miraculis clarus. ibid.
Legationem ad Ludouicum Imp. ſtabiliendæ pacis Eccleſiæ cauſa mittit. ibid.
corpus S. Cæciliæ virginis & martyris eadem reuelante inuenit, & in Vrbem in Eccleſiam eiuſdem nomini dedicatam transfert. 70.a,b
Paſchalis II. Papa Inueſtituras Epiſcoporum & Abbatum Henrico IV. Imp. priùs denegatas, tandem vi adactus concedit. 205.c.206.a
eumdem Imperatorem coronat. 206.a
ob Priuilegium Imperatori conceſſum multa à Romanis patitur. ibid.b
moritur. 207 b
Paſchalis Primicerius quàm fœdè Leonẽ III. Papam tractauerit. 52 a
Patauium à Cardonio obſidetur. 529.b
obſidione liberatur. ibid.
Patricij Louanienſes à Couterello Senatu moti. 337.c
tumultu ſedato Louanium redeunt. 340.b
à plebe tumultuante iterùm pulſi. 348.c
ſub exilij pœna ad vrbem reuocantur. ibid.
dem
feneſtris eiecti, infeſtis haſtis fœdè à plebe diſcerpuntur. 351.a
Paulinus Auguſtino primo Anglorum Apoſtolo in ſubſidium miſſus, Eduinum Regem Nordanhumbrorum cum omnibus Nobilibus, & ex plebe plurimos ad fidem perduxit. 9.a
Paulus III. ad Pontificatum euehitur magno Romanorum applauſu & gaudio. 596.c
Generale Concilium indicit. 609.b
Lutheranos ad id inuitat. ibid.
fœdus cum Carolo V. ſancit. ibid.c
pacem inter Carolum V. & Franciſcum Galliæ Regem conciliare ſtudet. 610.a
moritur. 656.c
Paulus IV. Pontificatum adit. 678.c
alienus à Cæſare Carolo. 685.b
Antonium Columnam (nam & Columnis, quòd Cæſaris partes ſequerentur, infenſus erat) ad ſe vocat. ibid.
is cùm fugiſſet, eius ditionem alteri donat. ibid.
Cardinales item Cæſarianos in carceres conijcit. ibid.c
Romanos ciues exarmat. ibid.
copias contra Cæſarem producit. 686 a
Pyrrhum Lofredum, quem Albanus pro pace ad eum miſerat, in carcerem includit. ibid.
ab Henrico Galliæ Rege auxiliares accipit copias. ibid.c
pro eo Franciſcus Guiſius ingentes copias in Albanum educit. 689.b.c
per Guiſium, Strozzam, & alios adempta ſibi loca recuperat. 690.a,b
ſed viciſſim alia amittit, Antonio Columna ſe vindicante. ibid.e
res eius peſſum eunt. 691.c
ſibi diffidens, pacem impetrare conatur. 695.a
pacem cum Albano conſtituit. ibid.
Philippum II. & Galliæ Regem reconciliare conatur. ibid.c
moritur. 704 c
Inquiſitionem ſatis acerbam inſtituit. 705.a
Paulus Diaconus quando vixerit. 19.c
Paulus Iuſtinianus, præfectus claſſis Pontificiæ contra Turcas. 609.c
Paulus de Nouis Genuæ capite plectitur. 521.a
Paulus Sfondratus tit. S.Cæciliæ Presbyter Cardinalis, Baſilicam eiuſdem reſtaurans, corpus S. Cæciliæ ita integrum inuenit vt fuerat à Paſchale reconditum 70.b
Pax inter Conſtantinum Pogonatum & Saracenos quibus conditionibus compoſita. 19.c
inter Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum quandoque fruſtrà tentata, tandem ſancitur. 82.b,c
inter Ludouicum Balbum & Ludouicum Ludouici Germanici filium firmatur. 99.b
item inter eumdem Germanici filium & filios Balbi. 102.c
item inter Ludouicum IV. Regem eiuſq; Principes, agente Othone Imperatore. 136.a
inter Henricum IV. Imp. & Calliſtum Papam initur & mutuis Diplomatibus firmatur. 209.a,b,e
inter Hollandos & Flandros Bruxellæ conciliatur. 265.a
eadem à Rege Ludouico confirmatur. ibid.b
inter, Geldrum & Brabantum fruſtrà tentatur. 285.c
inter Philippum Pulchrum Franciæ Regem & Guidonem Flandriæ Comitem ſancitur. 297.b
ſed Guidone defuncto iniquis conditionibus grauatur. ibid c.298.a
Pax inter Venceſlaum Brabantiæ Ducem & Ludouicum Flandriæ Comitem quibus conditionibus ſancita. 334.e.& ſeqq.
quibus item inter Eduardum III. Angliæ & Ioannem Franciæ Reges. 336.b,e

Pax inter Brabantos & Geldros quando firmata. 361.c
Pax Senliaca inter Francorum & Romanorum Reges conſtituitur. 491.a
Pacis infractor, ex Lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
Pazaites Turcarum Imperator Sigiſmundum Hungariæ Regem ad Nicopolim prælio ſuperat. 365.a,b
Pecuniam Imperatoris nomine eudere Eduardo Angliæ Regi conceſſum. 318.c
Pediculari morbo Arnulphus Imperator conſumptus moritur. 120.b
Pelagius, Regis Theodorici Spatharius, Aſturum Princeps conſtitutus, Saracenos Hiſpaniam vaſtantes profligat. 34 b,c
Pelleberga, Monialium Ordinis Præmonſtratenſis iuxta Louanium Moneſterium. 246.a
Perona à Giſleberto Duce obſidetur. 132.b
item ab Henrico Naſſouio. 603.b
obſidione liberatur. ibid.c
Perſandus à Clemente VII. Antipapa perperàm Leodienſis Epiſcopus confirmatus, Epiſcopetum fruſtrà occupare tentat. 350.b
Peſtis ingens Romam nonnullaſque alias Italiæ vrbes vaſtat. 19.a
ſuffragante S. Sebaſtiano mitigatur. 20.a
Conſtantinopoli triennio graſſatur. 43.b
Chriſtianorum exercitum Ptolemaidem obſidione cingentem abſumit. 234.c
ſimiliter in prima expeditione in Terram ſanctam à S. Ludouico ſuſcepta. 262.a
necnon in ſecunda expeditione ſecra ab eodem ſuſcepta. 278.b
Europam affligit. 305.a
Peſtis ſæuiſſima pænè per totum orbem graſſetur. 325.c
Flandriam & Brabantiam vaſtat. 342.c.343.a
Petræpons caſtrum à Giſleberto expugnatum. 134.a
Petrocia Aquitaniæ caſtrum à Pipino expugnatum. 42.a
S. Petrus Mauris poſt Eccleſiam eius & alia Italię loca vaſtata in Africam cum præda remeantibus terribilis apparet. 74.c
S. Petri Eccleſia Romæ à Mauris expilata. ibid.
S. Petri catena dæmonem fugat. 148.c
S. Petri catenæ & capillorum pars in Galliam defertur. 149.b
Petrus Aragoniæ Rex à Siculis in Regem eligitur. 283.a
à Martino IV. Papa ea de cauſa excommunicatur. 284.a
contra eum, veluti patrimonij Eccleſiæ inuaſorem, Crux prædicatur. ibid.a,b
à Gerundæ obſeſſoribus interficitur. 285.a
Petrus ab Auxeio Epiſcopus Tornacenſis Antipapæ Clementi fauens moritur. 361.b
Petrus Breſehius, Aulicorum Philippi III. Franciæ Regis potentiſſimus, Mariam Reginam homicidij inſimulat. 280.c
falſitatis conuictus in crucem agitur. 281.a
Petrus à Calſtris, à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Petrus Capuanus Archiepiſcopus Guilielmi Imp. coronationi interfuit. 258.c
Petrus Capucius, S. Georgij ad velum aureum Presbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, electioni Guilielmi Imperatoris præfuit. 258.c.260.b
Petrus Caſtellæ Rex ab Eduardo VValliæ Principe in Regnum reſtituitur. 342.c
ab Henrico fratre iterùm pellitur & ſecuri percutitur. ibid.
Petrus de Corbario à Ludouico Bauaro & Cardinalibus quibuſdam Pepa creatus, Papatu cedit. 311.b,c
Petrus Couterellus, Prætor Louanienſis, quo pacto pænè diſcordiam inter Louanienſes & Ducem excitarit. 325.a,b
in Senatum Louanienſem conſpirat. 326.b
Patricijs infeſtus, ex re quaſi nihili, ijs nocendi materiam captat. 336.c
plebem contra Patricids concitat. 337.b
Curiam inuadit. ibid.c
totam Reipublicæ faciem immutat. ibid.
VVenceſlao Duci cum exercitu Louanium petenti reconciliatur. 339.a,b
plebeijs innixus, iterùm ſibi omnia arrogat. ibid.c
Conſulem ſe creari curat. ibid.
iterùm ſe Duci ſubmittit. 340.a
collectis forturiis cum multis ſeditioſis Louanio diſcedit. ibid.b
in eius caput conſtituuntur à Duce quadringenti aurei. 341.c
Louanium per inſidias occupare tentat. 342.a
ſpondet ſe vrbi Louanienſi numquam controuerſiam moturum literis, quas ſibi vrbis ſigillo munitas confecerat. 343.b
Petrus Cypri Rex Principes Chriſtianos fruſtrà in Turcas concitare nititur. 342.a
obtenta de Saracenis inſigni victoria, cum Sultano Ægypti inducias facit. ibid.c
Petrus Damianus, Sedis Apoſtolicæ Legetus, Henrico Germaniæ Regi vxorem ſuam repudiare paranti reſiſtit. 190.b
Petrus Eremita ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a
Petrus Erneſtus Mansfeldius à Philippo II. Lutzenburgenſibus præficitur. 707.b
Petrus Gironius contra Belgas coniurat. 546.c
ad mentem redit. 550.c
Petrus Guaſca, S. T. D. ex Peruano tractu cum ingenti auri pondere ad Carolum V. Imp. Auguſtam venit. 658.c
Petrus Hagenbachius à Carolo Audace ditionibus Sigiſmundi Auſtriaci, Carolo oppignoretis, præficitur. 439.b
crudelis eſt & auarus. ibid.
à Rhenanis capite plectitur. ibid.c
Petrus Lanckhalſius à Brugenſibus multa iniuria afficitur. 473.a
deliteſcit. 475.b

capite punitur. ibid.
Petrus Laſſus contra Belgas coniurat. 546.c
ad mensem relit. 550.c
Petrus S. Ludouici Francorum Regis filius, cum patre ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 278.b
Petrus Luna Antipapa electus, Benedictus appellatur. 364.c
Petrus de Murjona ex Eremita Pontifex creatur, dictus Cæleſtinus V. 288.c
miraculis clarus ſpõte Pontificatũ abdicat. ibid.
Petrus Pimentellus ob rebellionem in Carolum V. excitatam capite plectitur. 556.c
Petrus Piſanus Carolum Magnum Imp. Grammaticam docuit. 58.a
Petrus Rauennenſis Archiepiſcopus hæreſim Poëticam reprimit. 162.a
Petrus Rollarienſis, ciuis Brugenſis, Clementi Antipapæ obedire detrectans, capite plectitur. 362.b
Petrus Strozza ad Theonuillam tormenti ictu perit. 697.b,c
Petrus Toletanus Inquiſitionem aduerſus Catholicę fidei hostes in Regnum Neapolitanum intro ducere conatur. 649.b
hinc Neapolitani in eum inſurgunt. ibid.
Petrus Tinctius ſeditionis Gandauenſis auctor capite plectitur. 421.b
Petrus Triſtanus Philippum Francorum Regem Germanis eripit. 244.c
Peureuſij Comes à Belgis in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Phalæ ſeu Hallæ, nunc Auditorium publicum, Louanij quando extrui cœptæ. 305.c
Pharus à Carolo Magno Bononiæ in nauigantium vſus reſtauratur. 56.c
Philibertus Bruxellius conſiliarius Caroli V. Imp. 681.c
eius in tranſlatione Ditionum Belgicarum in Philippum II. Oratio. ibid.
Philibertus Challonius Aurantius Prorex Neapolitanus à Carolo V. Imp. conſtituitur. 571.b
Florentium verſus mouens, Spoletum capit. 580.c
Peruſiam obtinet, & Pontifici reddit. 581.a
Florentium obſidet. ibid.
in pugna occumbit. 584.b
Philibertus Sabaudiæ Dux moritur. 513.c
Philippa Guidonis Flandrię Comitis filia, Eduardo Eduardi Angliæ Regis filio deſpondetur. 290.b
Philippo Pulchro pro patre obſes datur. 292.a
Philippus Auria prælio nauali Cæſarianos vincit & profligat. 573.b,c
Philippus Auſtriacus Maximiliani & Mariæ filius naſcitur. 453.c
mortua matre, heres Prouinciarum Belgicarum. 459.b
ei tutor ab Ordinibus datur pater ipſius Maximilianus. ibid.
Gandauo Mechliniam mittitur. 468.a
patre à Brugenſibus ſeditioſis captiuo detento, Ordines conuocat, & de patre liberando deliberat. 474.c
eius Legati, conſenſu Philippi Cliuij, Sluſæ Magiſtratum loco mouent. 484.b
ſororem Margaritam à Carolo Galliæ Rege repetit. ibid.c
Sluſam obſidet. 486.c
Louanij in Ducem Brabantiæ inauguratur. 493.b
Equites ibidem creat. ibid.
item Antuerpiæ, ſed maiore quàm Louanij pompa. ibid.
Gertrudenbergæ nomine Hollandiæ inauguratur. ibid.c
& Romerſvvalij nomine Zelandiæ. ibid.
Ordines Mechliniæ conuocat, & cum eis ibidem de ſtatu Reipubl. deliberat. ibid.
controuerſias cum Rege Angliæ ſuper mercatura exortas componit. 494.a
Edictum Philippi Boni renouat, & quale illud. ibid
cum Geldro inducias menſium ſex constituit. ibid.
caſtrum Eſdain deditione occupat. ibid.b
Legatis ad Francum miſſis, pacem Senliacam inuiolatè ſeruari petit. ibid.
in Germaniam, à patre Cæſare vocatus, proficiſcitur. ibid.
Traiecti ad Moſam auem ligneam arcu ab haſta deijcit. ibid. & 495.a
in ditione Ferretana in Principem inauguratur. 495.a
Viennam ad patrem venit. ibid.
in Belgium redit. ibid.b
Lyræ in Brabantia ſponſam Ioannam, claſſi inſigni, ex Hiſpania aduectam, excipit. ibid.c
Bruxellæ nuptias celebrat. ibid.
Duaci inauguratur. 499.c
Francię Cancellario pro Flandria & Arteſia clientale ſacramentum dicit. ibid.
Paci Senliacæ ſatisfacit. ibid.
in Comitem Arteſiæ inauguratur. ibid.
eius forma & decor qualis. 500.a
naſcitur ei filius Carolus. 503.b,c
Bethuniæ & ad Fanum D. Audomari inauguratur. ibid.c
Greuelingæ Legatos Regis Angliæ audit. 504.a
in Ducẽ Lutzenburgenſem inauguratur. ibid.
Bruxellæ numerum Equitum Velleris aurei ſupplet. ibid.c
ei naſcitur filia Eliſabetha. 505.b
filio ſuo Carolo Claudiam, Regis Francorum filiam, vxorem petit. ibid.c
eius ſoror Margarita Sabaudo nubit. ibid.
cum vxore in Hiſpaniam abit. ibid.
à Rege Galliæ Ludouico honeſtè, inuitatus priùs vt Franciam tranſiret, excipitur. ibid.
à Rege Nauarræ excipitur. 507.a
in Hiſpania vbiq; magnificè excipitur. ibid.a,b
variolorum morbo corripitur. ibid.
à ſocero inuiſitur. ibid.

tandem Toletum cum maxima pompa ingreditur. ibid.
à Regina ſocru excipitur. ibid.e
heres Regni Hiſpaniarum declaratur. ibid.
Arragonus iurat. 508.a
in Belgium iterùm redit. ibid.a,b
ei Lugduni Rex & Regina Franciæ occurrunt. ibid.c
febre corripitur. ibid.
ei naſcitur filius Ferdinandus. ibid.
in febrim recidit, vulgo ei venenum datum exiſtimante. ibid.
patrem Cæſarem Oenipon te inuiſit. 509.a
Mechliniæ, ex Hiſpania redux, maxima gratulatione excipitur. ibid.b
Carolum Geldrum oppugnare parat. ibid.c
aliquot oppida & caſtella in Geldria capit. 510.a
Arnhemum obſidet. ibid.
illud cum aliquot aliis capit. ibid.
Arnhemi Geldriæ Dux inauguratur. ibid.b
Zutfaniam obſidet. ibid.
mortua ſocru Eliſabetha Hiſp. Regina, ei cum Ferdinando Rege diſſidium oritur. 511.c
interuentu quorumdam Hiſpaniæ Procerum res componitur. ibid.
Eliſabethæ Hiſp. Reginæ Bruxellis exequias celebrat. 512.a
& Caſtellæ, Legionis, &c. Rex acclamatur. ibid
ad patrem Imperatorem Haganauam venit, & pacem cum Franco approbat. ibid.b
eidem clientale ſacramentum dicit de Geldria, Zutfania, & de Lutzenburgo nomine filij Caroli. ibid.
in Belgium reuerſus, iterùm contra Carolum Geldrum mouet. 513.a
Arnhemum obſidet. ibid.
iterùm, Carolo Geldro ſupplicante, inducias ad biennium ſancit. ibid.b,c
ei Bruxellæ naſcitur filia Maria. 514.a
Middelburgi in Zelandia numerum Equitum Velleris aurei ſupplet. ibid.b
cum vxore in Hiſpaniam nauigat. ibid.
in Angliam, varijs incommodis iactatus, appellit. ibid.
ab Henrico VII. ſumma cum humanitate excipitur. ibid.c
cum eodem antiquas amicitiæ tabulas renouat. ibid.
agit cum eodem de filia ipſius filio ſuo Carolo deſponſanda. 515.a
in Hiſpaniam appellit. ibid.
ab Hiſpanis contra ſocerum Ferdinandum iuſtigatur. ibid.
nouas cum eo leges facit. ibid.b
loca pia inuiſit. 517.c
ægrotare incipit. ibid.
moritur. 518.a
eius mortem Cometes portenderat. ibid.
Philippus II. Auſtriacus, Caroli V. filius naſcitur. 570.c
ei Maria Luſitana deſpondetur. 628.b
eam in vxorem ducit. 632.b
ex Hiſpania in Italiam proficiſcitur. 652.a
ibique ſplendidiſſimè excipitur. ibid b
in Brabantiam ad patrem Cæſarem venit. ibid.
& ibi à diuerſis honorificentiſſimè exceptus, Bruxellas deducitur. 653.a
ei varia exhibita ibi ſpectacula. ibid.b
Louanij in Ducem Brabantiæ, &c. inauguratur. ibid.b,c
quale iuramentũ ibidẽ prǽſtiterit. ibid. 654.a,b
item Bruxellis. 654.c
item in Arteſia. ibid.
item in Hannonia. 655.a
Item Mechliniæ, Lyræ, & Antuerpiæ. ibid.b
item in Zelandia. ibid.b,c
item in Hollandia, Vltraiecto, & Tranſiſulania. ibid.c
item in Groninga & Friſia. 656 a
item in Zutfania. ibid.
item in Geldria. ibid.
item Traiecti ad Moſam, &c. 658.a
Maria Angliæ Regina ei deſponſatur. 673.b
eius rogatu Eliſabetha ex cuſtodia dimittitur. ibid.
cum inſigni claſſe in Angliam venit. 674.a
pretioſiſſima ſponſæ monilia donat. ibid.
matrimonium cum Maria celebrat. ibid.
à patre Cæſare ditiones Belgicas accipit. 681.c
Ordinibus Belgij iuramentum prǽſtat, & ab iiſdem viciſſim accipit. 684.a
à patre quoque Regna omnia hereditaria obtinet. ibid.b
inducias cum Henrico Galliarum Rege ſancit. ibid.c
Ordinem Velleris aurei ſupplet. 685.a
ad eum patris Caroli, Belgio excedentis, vltima verba. 688.b
patri ſuo Bruxellæ exequias celebrat. 689.a
ruptis à Franco induciis, militem conſcribit. 690.a
copiis ſuis Sabaudum præficit. 691.b,c. vide Emanuel Philibertus Sabaudus.
in Italia quoque victor exiſtit. vide Ferdinandus Toletanus.
cum maximis copiis Dorlanum obſeſſurum ſe ſimulat. 699.c
per Sueſſæ Ducem Centallium oppidum obſidet & deditione occupat. ibid. 700.a
& alijs quibuſdam locis potitur. 700.a
pacem cum Franco facit. 702.a
ei Eliſabetha Francica ſolemniter deſponſatur. 704.a
ſocero Henrico in haſtiludio vulnerato medicum Andream Veſalium mittit. ibid.c
Hiſpaniam cogitat, & quare. 705.a
in eam rem Gandaui Comitia Ordinum, & Equitum Aurei velleris indicit. ibid.
nouos Equites creat. ibid.c
Parmenſem, Belgam natam, Gubernatricem conſtituit. 706.a
vt hæreſes coërceant, Ordines & Gubernatricem monet. ibid.b
ſi neceſſe fuerit, rediturum ſe in Belgium ali-

quando ſpondet. ibid.
ſe ſingulis ſeptenniis reuerſurum ſpopondiſſe, nec ipſe Metrius aſſerit. ibid.
vulgi in eum mystificationes. ibid.b,c
Ordines Belgij multa ab eo petunt, quos ipſe leniter increpat. 707.a
Prouinciarum Belgicarum Gubernatores conſtituit. ibid.b
ex Belgio diſcedit. ibid.c
Philippus Balduini Hannoniæ Comitis filius teſtamento patris Comes Namurcenſis conſtituitur. 237.b
captiuus ad Francorum Regem mittitur. 238.c
Philippus Burgundus Ioannis, Franciæ Regis filius, in pugna Pictauica ab Anglis capitur. 334.b
vnde dictus ſit Audax. ibid.c
Margaretam Flandriæ Comitis filiam ducit vxorem. 343.b
Ioanni Lancaſtrio Flandriam depopulanti obuiàm proficiſcitur. ibid.c
naſcitur ei Ioannes filius. 344.b
Ludouico defuncto Flandriæ Comes inauguratur. 356.c
Antipapam Auenione inuiſit. 361.b
terrore ſui nominis multa agit quæ Flandri nolint. 362.a
omnes ad obedientiam Clementis Antipapæ perducere conatur. ibid.b
ad illam Sluſanos & Ipenſes compellit. 363.b
apud Francos eſt inſtar Regis. 365.a
filium ſuum Ioannem ijs præficit. ibid.
per Valeranum Comitem S. Pauli Ordines Brabantiæ Mechliniam inuitat, & quare. 366.b
Antonium filium Ordinibus Brabantiæ, vt in Ducem eum recipiant, offert. 370.a
remoto Ludouico Aureliano, ei procuratio Regni Galliæ committitur. 371.b
tributum ab Aureliano impoſitum, & ipſe exigit. ibid.
iterùm plurimùm laborat vt filius eius Antonius in Ducem Brabantiæ ab Ordinibus recipiatur. 372.a
moritur. ibid.b
Philippus Burgundus, dictus Bonus, ex Burgundia in Flandriam venit, & Ioanni IV. Brabantiæ Duci ſe adiungit. 398.b
duellum cum Glóceſtriæ Duce ſe commiſſurum Brabantis nunciat. ibid.c
acerrimus antehac Anglorum defenſor. ibid.
à matre Iacobæ, contra quam Ioannes IV. Brabantiæ Dux bellum gerebat, pro pace componenda ſollicitatur. 399.b,c
Ioannem IV. vt pacem componat inducit, & Iacobam Gandaui cuſtodiédam accipit. 399.c 400.a
Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæque Gubernator conſtituitur. 400.a
Gloceſtrium nauali prælio ſuperat. ibidem, & 401.b
Seuenbergam deditione accipit. 401.a
cum exercitu in Hollandiam, rebelles caſtigaturus, aduenit. 404.a
Amersfortium obſidet. ibid.
obſidionem ſoluere cogitur. ibid.
Amſtelodami magnam nauem, Catum appellatam, exſtruit, & contra Traiectenſes flumini imponit. ibid.b
Delfis & Roterodami quoſdam extremo ſupplicio afficit. ibid.
Goudam, atque ibi Iacobam, obſidet. 404.c
pacem cum Iacoba facit. ibid.
atque item cum Epiſcopo Traiectenſi. 406.a
Comitatum Namurcenſem occupat. ibid.c
contra Leodienſes, eumdem Comitatum infeſtantes, exercitum mittit. 407.a
tandem cum ijs pacem facit. ibid.c
Pariſios proficiſcitur, & ſplendidè ibi excipitur. ibid.
cum Carolo Galliæ Rege inducias paciſcitur. ibid.
Brugis cum magnificentiſſima & Regia planè pompa ducit Eliſabetham Luſitanicam. 407.c 408.a
Ordinem Aurei velleris inſtituit. 408.b
Choſiacum capit, & ſolo æquat. 409.a,b
Compendium obſidet. ibid.b
audita morte Philippi Ducis Brabantini, in Flandriam redit, vt Ducatum eumdem adipiſcatur. 410.a
ei, quò minùs pro voto ſtatim res ſuccedat, Margareta filia Philippi Audacis negotium faceſſit. ibid.a,b
præualet, Ducatum adipiſcitur, & iuramentum præſtat. ibid.b,c
ad Compendium à Gallis vincitur, & omnia tormenta amittit. 415.c
naſcitur ei filius Antonius. 416.a
prima Comitia Ordinis Velleris aurei celebrat. ibid.b
Borſelium, maritum Iacobæ, capit. ibid.
in Sabaudiam proficiſcitur. ibid.c
ciuitates Brabanticas inuicem reconciliat. ibid.
allaborante tota ferè Europa, pacem eum Carolo Rege Franciæ, condonata ei nece paterna, facit. 418.a,b
Anglos è Fano S. Dionyſij & Pariſijs pellit. ibid.c
Caletum obſidet. ibid.
Brugenſes domat. ibid.
denuò ciuitates Brabanticas conciliat. 419.a
Carolum Aurelianenſem proprio ære è carcere liberat. ibid.b
Lutzenburgum vi occupat. ibid.c
triremes in ſubſidium Rhodi, à Turca oppugnatæ, mittit. 420.a
in Hollandia ſeditioſos punit. ibid.b
vt de Gandauenſibus vindictam ſumeret, nouum eis vectigal imponit. ibid.
ijs ſoluere id negantibus, varium & diuturnum bellum infert. ibid. & 421.422.
tandem eoſdem vincit & ſubiugat. 422.b,c

Guiliel-

Guilielmum Brunſvvicenſem, Lutzenburgum tentantem, ad pacem ineundam cogit. 422.a
capta Conſtantinopoli, ad Fredericum Imp. proficiſcitur, cum eo de expeditione in Turcam acturus. ibid.c
Mechliniæ Curiam ſummam inſtituit. 423.b
itemque Bruxellæ. ibid.
Dauidem, filium ſuum nothum, ad Epiſcopatum Vltraiectenſem promouet, & quomodo. ibid c
filio ſuo Carolo veniam indulget, relegatis diſſidij inter ipſos orti auctoribus. 424.a
Gandauum ſe confert. ibid.
ob morbum comam ponit, & cauſam præbuit quòd iſte mos vndiquaque ſit receptus ibid.b
eius magnificentia & liberalitas. ibid.c
triremes duodecim, vt bellum Turcis inferat, inſtruit. 425.b
in itinere Septam à Mauris obſeſſam liberat. ibid.c
filium Carolum hæredem omnium ſuarum ditionum ſcribit. ibid.
poſteà ſententiam mutat, & filium Carolum perſequitur. 426.a
vix tandem in gratiam eum recipit. ibid.
Leodienſes, ſibi bellum inferentes, pacem expetere cogit. 426.c
Dionantenſes expugnat, & ſeueriſſimè per filium Carolum caſtigat. 427.b,c
Leodienſes iterùm ad arma prolapſos, in gratiam recipit. 428.a
moritur. ibid.
Philippus Cliuius, belli Imperator à Maximiliano conſtituitur. 460.a
varia in ditione Leodienſi oppida occupat. ibid.b,c
pro Rom. Rege Maximiliano, Brugis captiuo, Sluſam obtinet. 474.c
pro eodem è carcere Brugenſi liberando obſes datur. 475.c
eius rei cauſa iuramentum emittit. 476.b
vt pacem Brugenſem violet, adduci non poteſt. 477.b
à Frederico Imp. Antuerpiæ proſcribitur. ibid.
Bruxellam occupat. ibid.e
Philippum Maximiliani filium ſuam in poteſtatem redigere nititur. ibid.
Brabantos & Leodienſes à Rom. Rege Maximiliano in ſuas partes attrahit. 478.a
Niuellam & Louanium occupat. ibid.
Niportum dedi ſibi petit, at repellitur. ibid.b
vires ſuas Creueceurio iungit, & cum eo aliquot Flandriæ loca inuadit. ibid.
Hallam Hannoniæ tentat. 479.c
repellitur. ibid.
iterùm eamdem tentat. 480.b,c
cum dedecore abigitur. ibid.
à Saxone accepta fide publica, Bruxellâ diſcedit. 481.b,c
Sluſæ obſidetur. 486.c
in obſeſſores tormentis agit. 487.a
patrem Adolfum Cliuium Sluſam intrare non permittit. ibid.c
cum Saxone pacem nomine Rom. Regis paciſcitur. 488.a,b
Antuerpiæ à proſcriptione Cæſarea liber proclamatur. 492.b
vt ad Cæſaris Maximiliani præſentiam admittatur rogat. 493.a
eius ad Cæſarem oratio. ibid.
Cæſaris ad eum reſponſio. ibid.
ad Franciæ Regem transfugit. ibid.b
ab eodem Genuæ præficitur. ibid.
Francis Genuâ pulſis in Franciam redit, atque inglorius obit. ibid.
Philippus Crouiacus à Maria Auſtriaca exercitui à ſe contra Cliuium conſcripto cum ſummo imperio præficitur. 626.c
Hensbergæ, à Cliuio obſeſſæ, commeatum infert. ibid.
à Cliuio cæditur & fugatur. ibid.
Philippus Dorlainus à Maria Auſtriaca, Louanium contra Roſſemium defenſurus, mittitur. 624.b
ſibi diffidens, inde diſcedit. ibid.
Philippus Flandriæ Comes à Florentio Hollandiæ Comite variè infeſtatus, eumdem capit. 226.a,b
Ludouico Francorum Regi Henricum Angliæ Regem bello petenti adhæret. 227.c
de Veromanduorum Comitatu cum Franciæ Rege contendit. 229.b
tertij belli ſacri Princeps. 234.a
in obſidione Ptolemaïdis peſte extinguitur. ibid.e
Philippus II. Ludouici VII. filius, patri in Franciæ Regnum ſuccedit. 229.b
de Veromanduorum Comitatu cum Philippo Flandriæ Comite contendit. ibid.
ad bellum ſacrum proficiſcitur. 234.c
capta Ptolemaide domum reuertitur. 235.a
cum Balduino Flandriæ Comite bellum ipſi oritur. 237.c
item cum Ferdinando Flandriæ Comite. 242.a
totam Flandriam ſibi ſubiugat. 243.b
inter ipſum & Othonem Imp. cruenta iuxta Tornacum pugna. 244.b
ab hoſtibus circumuentus & equo deiectus, ope Petri Triſtani & Victoris San-Paulini liberatur. ibid.c
moriens ingentem auri ſummam ad expeditionem ſacram relinquit. 246.b
Philippus III. Franciæ Rex Mariam ſororem Ioannis I. Brabantiæ Ducis vxorẽ ducit. 279.a
Cor leonis dictus. 284.a
contra Petrum Aragonium Siciliæ & Apuliæ inuaſorem in Aragoniam proficiſcitur. ibid.
victualium penuriâ reuerti cogitur. ibid b
quando & vbi obierit. 285.a,b
Philippus Franciæ Rex, dictus Pulcher, Guidonem Flandriæ Comitem cur cuſtodiæ manciparit. 290.b
quibus conditionibus eum liberum dimiſerit. 292.a

ab eodem ei bellum indicitur. ibid b
Flandriæ ciuitates pænè omnes expugnat. 293.a
Adolphum Imp. & Albertum Auſtriæ Ducem à ſuppetijs Guidoni Flandro ferendis immenſo auri pondere ſubmiſſo auertit. ibid.
Guidonem Flandrum ſe dedentem in Franciam abducit. 293.c.294.a
Iacobum fratrem Comitem S. Pauli Flandriæ præficit. 294.a
poſt huius eiectionem & ſuorum miſerabilem cladem iterùm Flandriam tentans retrocedere cogitur. 295.a
maioribus iterùm copijs Flandriam inuadens Inſulas obſidet. 297.b
tandem pacem cum Flandro init. ibid.b,c
moritur. 304.c
Philippus Franciæ Rex Ioanni III. Brabantiæ Duci bellum infert. 312.a
cum eo pacem init. 313.b
cum alijs expeditioni in Syriam ſe accingit. ibi.
Philippus Haſſiæ Lantgrauius Auſtriacorum æmulus. 592.c
à Galliæ Rege ad inferendum Cæſari bellum concitatur. ibid.
& ab eo pecunias accipit. 593.a
exercitum conſcribit. ibid.
Ferdinandi Duces cædit & fugat. ibid.
literas ad Granuellanum ſcribit. 638.a
ad Cæſarem Carolum venit. ibid.a,b
copias ſuas Proteſtantibus iungit. 639.a
à Cæſare proſcribitur. 640.a,b
quem tantùm Carolum Gandenſem vocandum cenſet. ibid.
Cæſari ſe, capto Saxone, permittit. 647.c
captiuus detinetur. 648.b
Mechliniam Brabantiæ abducitur. 652.a
è captiuitate domum redit. 667.b
Philippus, frater Ioannis IV. Brabantiæ Ducis, à Ioanne Burgundo in Galliā abducitur. 386.a
ab Ordinibus Brabantiæ ad ſuſcipiendam Brabantiæ gubernationem euocatur. 392.a
Bruxellas venit, & Ordinum cauſam tuendam ſuſcipit. ibid.b
ei Brabantiæ gubernacula deferuntur. ibid c
Gertrudenbergicæ arci à Ioanne Bauaro obſeſſæ commeatum infert. 393.a
Bruxellam reuerſus Ioannem Clutingum Prętorem magiſtratu mouet. ibid.
Abbates, qui Ioanni reditum perſuadeant, Traiectum mittit. ibid.
Ioanne Bruxellas veniente, diſcedit. ibid.b
eodē ob plebis tumultum abeunte, redit. 394.a
Patricios & Nobiles Bruxellenſes, Ioanni fauentes capit, & diuerſis carceribus includit. ibid.
fratri Ioanni, partem ditionis ſibi competere prętendens, litem mouet. 395.a,b
cum fratre tranſigit. ibid.c
Braniam pro fratre & Ordinibus Brabantię obſidet. 397.c
eamdem deditione accipit. 398.a
Ieroſolymam proficiſci inſtituit. 405.a
diſſuadente id Pontifice domum reuertitur. ibid.
fratre mortuo, Brabantiæ Principatum adipiſcitur. ibid b
à Baronibus ſuis alienatur. ibid.c
ei Iolentis, Siciliæ Regis filia, deſpondetur. 406.a,b
moritur. ibid.b
Philippus S Ludouici Francorum Regis filius, cum patre ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 278.b
Philippus Melanchthon Confeſſionis Auguſtanæ architectus. 585.a
Philippus Nauarræ Rex cum aliis expeditionem in Syriam aggreditur. 313.b.
Ioanni Brabantiæ Duci variis bellis diſtento fert ſuppetias. 315.b
Haricuriæ Comitem, alioſque Nortmanniæ Nobiles proditionis inſimulatos necat. 322 b
quando obierit. 326.b
Philippus Palatinus Comes ſuperiorem Bauariam ſibi vendicare nititur. 511.a
Philippus Sueuiæ Dux à Sueuis, Baioariis, Alamannis & Apulienſibus Imperator eligitur. 238.b
Othonianæ factionis Principes plurimos ſibi conciliat. 240.b
Aquiſgrani ab Adolpho Colonienſi Archiepiſcopo coronatur. ibid.
ad VVaſſenbergam Othonem profligat & fugat. ibid.c
occiditur. 241.a
Philippus à VVedergrota Eques ad Santfletum à Flandris captus. 333.c
Phladirtingæ Marchio Theodoricus aduerſus Imperatorem conſpirat. 176.b,c
Phladirtinga Hollandię, Marchione Theodorico aduerſus Imperatorem rebellare occiſo, Imperatori ſubijcitur. 178.b
eadem Godefrido illam inuadenti eripitur. ibid.c
Photius Spiritum ſanctum à Filio procedere negat. 122.c
Phylacterium Sanctorum Reliquiis refertum circumferendi ritus antiquus. 166.c.169.c.172.b
Pictauica pugna inter Gallos & Anglos quando & quo ſucceſſu pugnata. 334.b
Pictauiēſis Prouincia à Nortmannis vaſtata. 85.c
Picturæ omnes à Gizido Saracenorum Principe in Oriente aboleri iuſſæ. 35.a
Pileus rubeus Cardinalibus ab Innocentio IV. cur aſſignetur. 255.a
Pipinus de Landis, vnde & qua ſtirpe oriundus. 1.b.2.a,b
cur is potiùs conſtituatur primus Brabantiæ Princeps quàm pater eius vel auus. 1.c.2.a
vnde dicatur Beatus. ibid.
iam Maior domus Franciæ tam fortitudine belli quàm iuſtitia pacis claret. 2.a.& ſeqq.
multa pro iuſtitia ſuſtinens, Regem Dagobertum

tum in grauia ſcelera prolapſum ad ſaniorem mentem reducit. 4.b
eius induſtria bellum Saxonicum aduerſus Bertoaldum geſtum. ibid.c
ei Dagobertus filium ſuum Sigebertum inſtruendum committit. 6.a
eodem agente pax inter filios Dagoberti ſtabilita. ibid.c
Laodis moritur. 7.a
Niuellas tranſlatus, ibidem nunc cum Gertrude filia & Itta coniuge quieſcit. ibid.
pulcherrimum eiuſdem elogium ex rebus geſtis S. Modoaldi. ibid.b
corpus S. Hermeleodis miraculis clareſcens è tumulo leuauit, & locum illum plurimis prędijs ditans, Monaſterium illic ſanctarum Virginum inſtituit. 8.a
Pipinus II. filius Anſegiſi & Beggæ, IV. Brabantiæ Princeps. 20.b
vnde dictus Herſtallus. ibid.
cum Giſlemaro VVarathonis filio pugnam committit. ibid.c
S. VVilibrordum cum ſocijs ex Anglia in Belgium venientes excipit. ibid & 22.e
cæſo Berthario, & capto Rege Theodorico, Neuſtriam ſibi ſubiugat, Rempublicamq; reſtituit. 22.a
SS. Evvaldos pro fide martyrio affectos colit. ibid.b,c
Radbodum Friſonum Ducem debellat. ibid.e
eiuſdem erga S. VVillibrordum & ſocios pietas eximia prædicatur. 23.a
legitimę coniugi Plectrudi Alpaidem pellicem ſuperinducit. ibid b
poculum ſibi à S. Lamberto porrigi, benedictionis loco habet. ibid.e
medietatem Fiſci Eſternacenſis S. VVillibrordo tradit. 24.b
eius variæ expeditiones contra hoſtes Francorum. 24.e.25.a
de eius pœnitentia diſputatur. 25.b
moriens Carolum Martellum Principatus ſui heredem ſcribit. 26.b.27.a
Pipinus filius Caroli Martelli, VI. Brabantiæ Princeps. 36.b
cum fratre Carlomanno Gryphonem fratrem ſuperat, & captum cuſtodiæ tradit. ibid.c
Aquitanos & Alamannos rebellantes comprimit. ibid.
Theodoricum Saxonem & Odilonem Baioariæ Ducem ſuperat. 38.a
caſtrum Oſeoburgh expugnat. ibid.
Taſſilonem nepotem ſuum Baioariæ Ducem conſtituit. ibid.c
fratrem Gryphonem fruſtrà placare nititur. ibid.
eligitur & vngitur Rex Francorum primus ſuę ſtirpis. 39.a
Stephanum Papam in Franciam venientem honorificè excipit. ibid.
Adoni affini ſuo Mechliniam donat. ibid.
Haiſtulphum Regem Longobardorum res ſancti Petri reddere ſacramento conſtringit. ibidem e
eumdem promiſſis non ſtantem armis cogit. 40.a
Saxonibus deuictis annuum trecentorũ equorum tributum imponit. ibid.e
à Conſtantino Imp. organum accipit. ibid.
Eccleſiarum iniurias vlturus, Aquitaniam ingreditur. 41.a,b,c.42.a
in villa Duria Synodum celebrat. 41.b,e
de VVaifario interempto triumphans Pariſios venit, & paulò pòſt moritur. 42.b
Pipinus filius Caroli Magni Imp. cum claſſe in Corſicam contra Mauros mittitur. 55.a
Venetijs bello ſubactis, Mediolani moritur. ibid.c
Pipinus Ludouici Pij Imp. filius in Conuentu Aquenſi Aquitaniæ præficitur. 62.b.64.e
in patrem inſurgit. 66.a
nouercam ſuam in Monaſterium detrudit. ibid.
à patre Aquitaniæ Regno priuatur. ibid.e
moritur. 68.b
Pipinus Ludouici Pij ex Pipino filio nepos, crebris incurſionibus à Carolo patruo vexatus, eumdem ſæpiùs ſuperat. 72.b
tandem à ſuis captus, Carolo traditur. 77.b
& ab eodem in Monaſterium retruditur. ibid.
Pipinus Comes, reiecto Oddone, Carolum Simplicem in Francorum Regnum eleuat. 116.a
Piſæ à Florentinis oppugnantur. 495.c
ibi inſignia Gallica deijciuntur. ibid.b
à Pontifice, Venetis & Sfortia defenduntur contra Florentinos. 496.a
Concilium ibi à Cæſare Maximiliano & Ludouico XII. Galliæ Rege conuocatur. 525.e
Piſcarios, vnus è Ducibus Caroli V. Imp. in Italia, à Morono, Sfortię Conſiliario, ad defectionem ſollicitatur. 563.b
eumdem Moronum capit & carceri includit. ibid.
Sfortiam Mediolani obſidet. ibid.e
à Cæſare Inſubribus præficitur. 607.e
in Sabaudia multas ciuitates recuperat. ibidem, & 608.a, b
Piſcatio in Dylia à quo & quando Louanienſibus conceſſa. 316.b
Piſcium Stapula à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.e
Pius II. Pontifex Mantuæ cum Principibus de bello Turcis inferendo agit. 424.b
Pius IV. Pontifex creatur. 705.a
Carolum Caraffam Card. capi & ſtrangulari curat. ibid.
Platina fabulæ de Ioanna Papiſſa fautor perſtringitur. 79.e
Plebeij Brabanti in Magiſtratus inſurgunt. 350.b,e
Plebs Louanienſis, ſi vnquam anteà, cæſo Valtero à Leyda Exconſule plebeio, in Patricios furit. 350.c.351.a
illos feneſtris eiectos infeſtis haſtis fœdè diſcerpit.

cerpit. 351.a
Plectrudis coniux Pipini Herſtalli. 23.b
ne legitimi ſui exheredentur, fruſtrà moribundum maritum interpellat. 26.c
marito defuncto priuignum ſuum Carolum cuſtodię mancipat, & Regni Principatum cum nepote vſurpat. 28.c
Pluuia prodigioſa decem menſium tempore continuata maximam annonæ caritatem orbi inuexit. 305.a
Poculum à conſecrata manu accipere, benedictionis loco iam olim habitum fuiſſe, exemplis demonſtratur. 23.c
Pœnitentiam non eſſe procraſtinandam, inſigni exemplo docetur. 28.a
Pœnitentium Sororum Cœnobium Antuerpiæ, quæ Albæ vocantur, à quo & quando erigi cœptum. 328.a
Poëtica hæreſis orta, & repreſſa. 162.a
Polinus, Legatus Regis Galliæ ad Turcam, pro obtinendo ſubſidio contra Cæſarem Carolum. 627.c
Pollainius à Brugenſibus capitur. 473.c
Pondormius à Belgis cæditur. 557.c
Pons apud Moguntiacum exuſtus. 57.b
pro Pontificibus Romanis ſe tres ſimul vno tempore gerunt. 180.c
Poppela Mariæ Brabantę Geldro auptę doti aſſignata. 335.b
Poppo, Dux Friſonum à Carolo Martello interemptus. 32.a
Poppo, candentis ferri miraculo Danos ab idolorum cultura penitùs auocat. 48.b
creatur Epiſcopus. ibid.e
Poroia arx ab Egmondio obſidetur. 521.b
ab Anholrij Domino expugnatur. ibid.
Portus Herculis per Cæſarianos Strozzæ adimitur. 679.b
Poſtellenſe Hoſpitale in Campinia Brabantica à quo & quando extructum. 321.c
à Fundatore Abbatis Floreffienſis curæ commiſſum. ibid.
Prædeſtinatio per cauſas liberas effectus ſuos ſortitur. 76.a
de Prædeſtinatione error Goteſcalci ab Epiſcoporum Conuentu Moguntię habito reprobatur. ibid.
Prætor apud Louanienſes non creandus, qui antè Scabinus fuit. 348.a
Praga ab Othone Imp. occupata. 139.b
Prædicatores Argentinâ Antuerpiam euocantur. 255.a
Prædicatorum Monaſterium Louanij à quibus extructum. 171.b *vide* Dominicani.
Presbyteri ſecundùm antiquos Canones à Gregorio VII. cælibes permanere iubentur. 192.b
coniugati ab Innocentio Papa excommunicantur. 212.a
Principes an Baliuatus & alia huiuſmodi Officia vendere poſſint. 271.c 272.a,b
an & quouſque ſubditis exactiones imponere. 272.b,c
Principes Imperij Legatos mittunt in Belgium pro liberando Maximiliano Rom. Rege, apud Brugenſes ſeditioſos detento. 475.a
Principum ſæcularium fides data non præiudicat iuri Eccleſiaſtico. 383.b,c
Priuilegium Epiſcopos & Abbates Regni ſui inueſtiendi, quod Henricus IV. Imp. à Paſchali Papa extorſerat, in Concilio Lateranenſi reuocatur. 206 b,c
Priuilegia Bruxellenſibus ab Henrico IV. Brabantiæ Duce conceſſa. 247.b
alia à Ioanne III. Brabantiæ Duce. 309.c
Priuilegia ampla Louanienſibus à Ioanna I. Brabantiæ Duce conceſſa. 279.a
alia à Ioanne III. 310.a
Priuilegia Brabantis à Ioanne II. Duce conceſſa. 301.b
Proconneſus inſula exilio S. Stephani à Copronymo relegari elara. 44.c
Prodigium iuxta Tornacum colubrorum alrrinſecus pugnanrium. 184.c
Proteſtantes Germani fœdus contra Carolum V. ſanciunt. 589.c
Svveinfortdiæ conuentum agunt. 590.a
ad eos Cæſar Legatos mittit, promiſſa contra Turcam auxilia expoſcens. ibid.
fœdus ſanciunt, Smalcaldicum dictum. 602.a
Franciſci Regis Galliæ Legatis, vt & ipſe admittatur in fœdus petentibus, conſentiunt. ibid.
Anglum quoque Henricum VIII. recipiunt. ibid.
Legatos ad Carolum Imp. mittunt. 617.c
eorum in Comitiis Ratiſbonenſibus profana ſacra tempore exercitia. ibid.e
Concilia Generalia errare poſſe dicunt. ibid.
Cæſarem adeunt, & quare militem conſcriberet rogant. 638.b,c
copias ſuas contra Cæſarem producūt. 639.a,b
Alpes, ne Hiſpani & Itali tranſire queant, occupant. ibid.
bellum Cæſari indicunt. 641.a
Cæſarem, Carolum qui ſe pro Cęſare gerit, appellandum eſſe decernunt. ibid.
leue prælium, pari cum damno, committunt. ibid.b
numero plures licet eſſent, Cęſarem tamen aggredi non audent. ibid.c
pecuniarum inopia laborantes, fruſtrà eam à Venetis, Gallo & Anglo petunt. 642.c
pacem à Cęſare petunt, ſed pro lubitu ſuo non obtinent. 643.a
à Catholicis pecuniam prędando extorquent. Ibid.b
egregio prœlio à Cæſare vincuntur, & in nihilum eorum fœdus redigitur. 646.c.647.648
Prouincia regio à Carolo Martello inuaditur. 32.b
in Prumia Monaſticen profitetur Lotharius Imperator. 79.a
Prumienſe Monaſterium à Nortmannis vaſtatum. 105.a.115.b

Pſeudo-

Pſeudo-Balduious Conſtaotinopolitanus ſtrangulatur. 246.c
Pſeudomonachus quidam Arrianus ob hęreſim relegatus, Mahometis doctrinam propagat. 9. b
Pſeudopropheriſſa falſis ſuis prædictiooibus tam Clericos quàm laicos decipiens, Moguotiæ fraudibus detectis publicè flagellatur. 75.e
Ptolemais à Chriſtianis expugnata. 234 e
à Meleſate Cbriſtianis erepta euertitur. 288.a
Puella quædam ex Ludouico Flandriæ Çomite grauida, ab vxore eius naribus truncatur. 327.b
inde præpropero partu gemellos enixa moritur. ibid.
Pugna admodum ſanguinolenta ioter Maximilianum & Creueceurium non procul à Blangiaco commiſſa. 455.a.b
Purgatorij pœnis addictus Ludouicus Pius à filio Ludouico Germanico eripi flagitat. 92.b

Q.

QVatuor Officia Roberto Flandro aſſignata. 186.b
Quatuor Officia feudum Imperij. 245.c

R.

RAba Paononiæ fluuius. 50.e
Rabanus, ſiue Hrabanus, Epiſcopus Moguntinus ereatur. 75.b
Radbodus, ſeu Rabbaudus, Friſonum Dux, à Pipino Herſtallo Traiecto pellitur. 22.e
irriſor Baptiſmi malè perit. 30.b
Rado quando & vbi floruerit. 5.e
Mooaſterium extruit. ibid.
Radnlphus à Dorna cum Philippo Comite ſaocti Pauli Ieroſolymam ire inſtituit. 403.a
Radulphus Epiſcopus Leodienſis in tertia expeditione ſacra moritur. 235.a
Radulphus de Riuo Scriptor quando floruerit. 340. b
Radulphus Thuringorum Dux cum Auſtraſiorum Rege bellum gerit. 10.e
Ragemundus & VVillelmus Dux Aquitaniæ ingenti elade Nortmannos afficiunt. 127.e
Ragenoldus Comes Rhemenſis Eccleſiæ villas occupaos, ab Odalrico Epiſcopo excommunicatur. 147.c.148.a
Raginerius Comes ab Olberto Abbate inuentionem & miracula S. Veroni cognoſcit. 70.b
Raginerius Comes Montenſis, dictus Longicollus, à Brunone Othonis Imp. fratre capitur, & io exilium ablegatur. 144 e
Raginerius, filius Raginerij Longicolli, Haruidem Hugonis Capeti filiam ducit vxorem. 150.b
patre relegato, vnà cum Lamberto fratre ad Lotharium Francorum Regem confugit. 145.a
iunctis ſimul armis ſua repetunt. 149.e.150.b
Raginfredus mortuo Pipioo Herſtallo à Francis Maior domus conſtituitur. 28.e
cum Chilperico Rege Colonienſium fines depopulatur. 30.a
à Carolo Martello Pariſios vſque fugatur. ibid.
ab eodem Andegauis capitur. ibid e
Ragnetrudis puella Pipino de Landis filium parit, iſque vix triginta dierum infans iam baptizandus loquitur. 4.a
Raimundus Cardonius Prorex Neapolitanus Patauium obſidet. 529 b
obſidionem ſoluit. ibid.
in Venetos ducit, eoſque magna elade afficit. 530.e
Raimundus Comes S. Ægidij ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Raimundus Ordinis Prędicatorum iuſſu Gregorij IX. Decretalium libros io ordinem redegit. 254 e
Rainaldus Colonienſis Electus corpora SS. trium Magorum Coloniam transfert. 225.e
Reinoldus IV. Iuliacum, Geldriam & Zurphaniam adipiſcitur. 369.c
Ramirus III. Rex Legionenſis, ob fœdus cum Arabum Rege initum malè andit. 156.c
Ramirus Nuguenſis cum Daualo cootra Belgas conſpirat. 546.c. vide Hiſpani.
Ramnolphus Oddonis imperijs obtemperare detrectat. 115.e
Rampo, defuncto Carolo Magno, ad Ludouicum filium eius Legatus mittitur. 61.b
Raoderodia arx ab Henrico V. Brabantiæ Duce euertitur. 247.a.252.e
Ranigarius, ſatelles Radbodi, Grimoaldum ante Altare S. Lamberti orantem interficit. 25.b
Ranulſus apud Ligerim fluuium cum Nortmannis fortiter dimicans occiditur. 86.a
Rapina apud Bruxellenſes quo modo punienda. 247.b
Raſo, Gauriæ Domious, cootra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.e
Raſo à Grauia Eques, bellis clarus, quando obierit. 326.b
Raſo à Grauia, Louanienſis, Ioanni IV. Brabaotiæ Principi adhuc minorenni Rector datur. 384.e
Raſſinghemius, belli Gandauenſis auctor. 471.c
pace ſacta Tornaeum inhabitat. ibid.
iuſſu Maximiliani capitur. ibid.
eius occaſione bellum ciuile in Flandria. ibid.
per patruelem Liekerkium aſtu è captiuitate Viluordiana liberatur. 472 a
Gandauenſes ad rebelliooem incitat. ibid.
multa mendacia in Rom. Regem Maximiliannm ſpargit. ibid.
deſerto Cliuio, Maximiliano reconciliatus, à Cliuij equitibus per inſidias cōfoditur 482.b
Raſtices à Ludouico Lotharij Imp. fratre Sclanorum Marcenſium Dux conſtituitur. 74.b
à Ludouico Germanico ſubiugatur. 84.c
Raubertus Notarius Diploma Caroli Simplicis Eccleſiæ Leodienſi datum recognouit. 117.b
Rauelſia Mariæ Brabantę Geldro ouptæ doti aſſignata. 335.b
Raueſtenom à VVenceſlao Brabantiæ Duce fruſtrà tentatum. 341.c

Rega-

Reganesburgi Conuentum celebrat Ludouicus Germanicus, in eoque Ernuſtum perduellionis reum honoribus priuat. 83.a
Reges Francorum ſub Lothario Clodouæi filio turpiter degenerant. 16 b
Reginarius, aliàs Raginerius, Dux à Zuendebaldo Lotharingiæ Rege ab aula pellitur. 119.c
cum Odacro Comite ſe in Durfos munit. ibid.
donationem Monaſterio S. Mathiæ Treuirenſi factam Diplomate confirmat. 123.c
Regioarius Dux Nortmannorum obuia quæque vaſtantium diuinitus punitur. 68.a
Reginhartus Schonevorſta, VVenceſlai Brabantiæ Ducis Conſiliarius, Patricijs infeſtus. 337.a
Regino Chronologus quando claruerit. 32. b. 114.a
à Sigeberto in annis diſſidet. 114.a
Abbas Prumienſis electus ab æmulis pellitur. 115 b. 120.b
quatenus Hiſtoriam ſuam produxerit. 121.c
Reginoldus Godefridi Danorum Regis ex fratre nepos in bello Abroditis illato cadit. 55.c
Regnifridus & Herioldus Hemmingo in Danorum Regno ſuccedunt. 57.a
de Regularium recta vitæ inſtitutione octoginta Capitula in Aquenſi Conuentu ſub Ludouico Pio Imp. ſancita. 62.a
Reinaldus Bononiæ Comes Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa capitur. ibid.c
Reinaldus Falcoburgenſis Traiectenſes infeſtans, à Brabantiæ Duce bello petitur. 306.a,b
ſuperatus ab eodem in gratiam recipitur. ibidem c
fidem fallens, iterùm bello petitur, ac tandem ſponte ſe captiuum tradit. ibid.
fugam adornans, Genappiam ad arctiorem cuſtodiam mittitur. 307.a
vadibus datis è carcere dimittitur. ibid.
Traiectenſium fines iterùm incurſans, Falcoburgi à Ioanne Duce obſidetur. 209.b
Gerardo Iuliacenſi Comite agente, eidem reconciliatur. ibid.
Reinaldus Geldriæ Dux Limburgenſi Comitatui inhiat. 284.b
VVoringæ obſidionem ſoluere tentans, à Brabantis capitur. 286 c
nec antè liberatur quàm Limburgenſi Comitatu cedat. ibid.
Reinaldus Geldriæ Dux dicti Reinaldi filius, Mariam Ioannis III. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 324 b
à fratre Eduardo bello ſuperatus, in vincula conijcitur. 341.b
ab Antonio Burgundo ad obſequium cogitur. 379.b,c
Reinaldus Schonvorſtæ Dominus, Ioannem à Grousfelda trucidari curat. 357.c
Reinaldus Sichenarum Dominus ab Henrico Diſthæ Domino vades pro debito exigit. 368.c
arma in Diſthenſem parat. 370.b
Reinerus à Bergis Seneſcallus Brabantiæ efficitur. 391.b
cogitur ab Ordinibus iurare contra Ioannē IV. Ducem. ibid c
Reinerus Bredenrodius à Carolo V. Imp. capitis damnatur. 617.c
poſteà vitā donatur. ibid.
Reinerus calcearius, Gandauenſium præfectus, horrendum facinus committit. 475.a,b
aliud facinus deſignat, ſed à Cliuio prohibetur. 477.a
Gandauenſes iterùm ad rebellionem concitat. 484.a,b
à plebe occiditur. ibid.
Reinerus Lotharingiæ Dux contra Carolum Audacem cum Rhenanis conſpirat. 437.c
Lutzenburgum inuadit & deuaſtat. 440.c
Audace eius Ducatum inuadente, cum pretioſiore ſupellectile in Franciam fugit. 442.b
à Franco, pecuniā acceptā, inſtigatus, iterùm Lotharingiam inuadit, & aliquot ciuitates recuperat. 445.a
Nancium obſidet, & capit. ibid.b
Audace aduentente, cum pecunia ad Heluetios fugit. ibid.
eius œconomus, Suffron, ab Audace capitur, & ſtrangulatur. ibid.c
in Heluetia copias colligit, vt Nancio ſubueniat. 446.b
Audacem, in pugna occiſum, honorificè Nancæi ſepelit. 447.c
Reinerus Morſius, Bruxellenſis, Ioanni IV. Brabantiæ Principi minorenni Rector datur. 384.c
Reinerus Naſſauius à Roſſemio ſtratagemate vincitur. 622.c 623.a
Lutzenburgicas ciuitates, à Francis ſubactas, recuperat. 625.c
Cliuium Hensbergam obſidentem retrocedere cogit. 627.a
ad Fanum ſancti Deſiderij tormento læditur. 633.b,c
eum decumbētem Cæſar Carolus inuiſit. ibid.
Cæſare conſentiente Guilielmum Naſſauium, patruelem ſuum, ex aſſe heredem ſcribit. ibidem.
moritur. ibid.
Reinerus de Vdechem octo filias Pellebergę iuxta Louanium ſacro velo texit. 246.a
Reliquiæ Sanctorum diligenter à S. Gertrude conquiſitæ. 13.c
à Conſtantino Copronymo igni traditæ. 60.c
Reliquiæ S. Fredegandi in Doorne prope Antuerpiam quieſcentes, diuinitus transferri iuſſę. 67.c
de Reliquijs S Cæciliæ ſtupenda. 79.b
Reliquijs Sanctorum Phylacterium refertum circumferendi ritus antiquus. 166.c. 169.c. 172.b
Remaclus Traiectenſium Epiſcopus Sigeberto Regi in erigendis duodecim Monaſteriis cooperatur. 10.c
in Sta-

in Stabuleto Monaſticen profitetur. ibid.
Ronara, filia Ludouici XII. Franciæ Regis, Carolo Auſtriaco deſpondetur. 535.a
poſteà Herculi Eſtenſi traditur. ibid.
Reneſium à Carolo Francorum Rege capitur. 483.c
Reolfus Dux Nortmannorum obuia quæque vaſtantium diuinitus punitur. 68.a
Replemonda à Theoderico Beuernę & Dixmudæ domino occupata. 236.b
Reprobatio per cauſas liberas effectus ſuos ſortitur. 76.a
Rhemenſis ciuitas diuina ope contra Nortmannos defenſa. 106.c
Rhemiſtagnum in Aquitania à Pipino expugnatum. 41.a
Rhenani contra Carolum Audacem conſpirant. 437.b.c
Burgundiam inuadunt, & aliquot ciuitates ibi occupant. 440.b.c
Rhodus à Saracenis vaſtatur, & Coloſſo ſpoliatur. 14.b
à Turcis oppugnatur. 420.a
ab ijſdem ſubiugatur. 557.b
Ribeboiſa arx à Valtero ab Hoochſtrata occupatur. 336.b
quamdiu ab eodem inſeſſa. 341.a
Richardis Caroli Craſſi vxor adulterij inſimulata, in Monaſterium quoddam ſe recepit. 112.c
Richardus & Henricus, filij Henrici Regis Angliæ, ob cædem Thomæ Cantuarienſis in patrem inſurgunt. 227.c.228.a
Richardus Rex Angliæ ad bellum ſacrum proficiſcitur. 234.c
cum Iſabella Caroli Francorum Regis filia ſponſalia celebrat. 364.c
Richardus Cornubiæ Comes, Angliæ Regis frater, à quibuſdam Rex Romanorum creatur. 266.b
quamdiu nomen illud geſſerit. ibid.
quando obierit. 279.a
Richardus Neccardienſis Comes Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Richardus Archiep. Elector Treuirenſis Franciſcum Franciæ Regem ad Imperium Romanum commendat. 545.c
Carolum Auſtriacum dicit eſſe externum. ibid.
Richardus VVaruvici Comes mercatores Belgas mari deprædatur. 435.c
facto cum Galliæ Rege fœdere Carolum Audacem opprimere proponit. ibid.
ab eodem vincitur. ibid.
cæditur. 436.a
Richardus VVilhelmi Nortmannorum Principis filius Hugonis Principis filiam ducit vxorem. 145.c
ad Sueſſionenſem Conuentum accedens fugatur. 146.a
Richarius Reginoni in Abbatia Prumienſi ſubſtituitur. 115.b.120.b
Richarius in Epiſcopatu Leodienſi Stephano ſucceſſit. 127.a
Richildis, Hermanni Montenſis Comitis vidua, Balduino Balduini Flandri filio nubit. 179.b
Flandrici belli valdè funeſti cauſa. 190.c
à Philippo Francorum Rege ſuppetias poſcit. 191.a
cæſo Arnulfo alterum filium Balduinum in Flandriæ Comitatum perducere tentans, bellum aduerſus Robertum reſumit. ibid.b
Rigaldus de Falais ſe Ducis Brabantiæ feudatarium reddit. 280.a
Ritus conſecrandi Imperatoris. 169.b
Robertus, ſiue Rotbertus, frater Oddonis Regis, clàm contra Carolum Simplicem conſpirat. 126.c
in Nortmannos exercitum ducit. ibid.
à Francis, reiecto Simplice, Rex creatur. 127.b
cum Henrico Germaniæ Rege pacem firmat. ibid.c
in prælio lanceis perfoſſus occumbit. ibid.
Robertus Atrebatenſis Comes ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 261.b
Robertus II. Atrebatenſis Comes à Philippo Francorum Rege in Flandros Francicum iugum detrectantes mittitur. 294.b
in prælio occiditur. ibid.c
Robertus Atrebas, Roberti II. Comitis Atrebatenſis filius, Franciâ profugit. 311.c
à Brabantiæ Duce ſumma cum gratulatione exceptus, Louanij moratur. 312.a
eius cauſa Brabantię Duci à Franciæ Rege bellum infertur. ibid.
Angliæ Regem in Francum concitat. 326.c
Robertus Balduini Flandri filius Hollandiam & Zelandiam ab Imp. Henrico occupatas recuperat. 180.a
Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducit. 186.b
quid pro hereditaria portione ei fuerit aſſignatum. ibid.
vnde dictus fuerit Friſio. ibid.
tutela Arnulphi nepotis ei à fratre moribundo commiſſa. 190.c
à Godefrido Gibboſo victus, Gandauum fugit. 191.a
poſt varia prælia tandem victor, Flandriæ Comes ſalutatur. ibid.b
Robertus Bauarus in Imperatorem conſecratur. 369.b
Antonium Burgundum Brabantiâ excedere iubet. 376.b
Robertus Bauarus, Epiſcopus Colonienſis, à Colonienſibus pellitur. 437.a
à Papa excommunicatur. ibid.
Robertus Bethuniæ Dominus contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Robertus Cardinalis Gebennenſis contra Vrbanum VI Antipapa electus, appellatur Clemens VII. 350.a
Robertus Flandriæ Comes ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b

Cameracum inquietans ab Henrico Imp. bello petitur. 203.c
ab eodem in gratiam recipitur. ibid.
Robertus Francorum Rex ſuppedaneum propriis manibus Lamberti Lingonienſis Epiſcopi pedibus ſupponit. 163.c
Leuthericum Senonenſem Archiepiſcopum de Chriſto minùs benè ſentientem redarguit. 163.c
de Eccleſiæ, Regni & Imperij ſtatu tractaturus Henricum Imp. conuenit. 170.c.172.a
eius modeſta cum Imperatore contentio. 172.a
munera plurima & pretioſiſſima Imperatori offert. ibid.b
eidemque viciſſim ab Imperatore offeruntur. ibid.
inter ipſum & Reginam de ſucceſſione diſſenſiones obortæ. 173.b
Rhemis Henricum filium ſecundogenitum coronat. ibid.
Robertus, Roberti Francorum Regis filius, inſtigante matre in patrem inſurgit. 173.c
agente VVilhelmo S. Benigni Abbate, eidem reconciliatur. ibid.
Robertus, Ludouici Francorum Regis frater, ab ipſo primus Arteſiæ Comes creatur. 250.c
Mathildam Henrici V. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. ibid.
Robertus Marcanus à Cæſare deficit, & ad Gallum ſe confert. 553.b
Aimeriæ Regulo bellum infert. ibid.
à Rege Franciæ accipit copias. ibid.
à Geldro adiutus, Brabantiam & Namurcum diuexat. 553.c
Robertus Scotorum Rex Eduardo Angliæ Regi bellum indicit. 310.a
ſe inferiorem animaduertens, eidem reconciliatur. ibid.b
Robertus Siciliæ Rex & alij ſe Henrico Imp. Romam ad coronationem properanti opponunt. 301.a
Roda arx Tranſmoſana Ioanni III. Brabantiæ Duci eripitur. 325.a,c
à Rodebeca, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familijs, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Rodericus, Medicus Ioannis II. Luſitaniæ Regis, Mathematicus inſignis, Aſtrolabium, eo ſuadente, explorandæ locorum diſtantiæ accommodat. 458.b,c
Rodiæ S. Agathæ domicium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Rodolphus à Gregorio VII. contra Henricum Rex conſtituitur. 193.c
à Sigefrido Moguntino Archiepiſcopo vngitur. ibid.
cum Henrico bellum gerens, in prælio cadit. 193.c.194.a
Merſeburgi ſepultus. 194.a
Rodulphus Auſtriæ Dux Rex Alamaniæ coronatur. 270.a *vide* Rudolphus Auſtriacus.
Rodulphus Burgundus ab Heriberto Comite eiuſque ſocijs Francorum Rex eligitur. 128.a
Rodulphus Burgundionum Rex Conradum à Papa Imperatorem coronatum comitatur. 173.b
ſubditis in ſe inſurgentibus, Regnum Conrado Imperatori tradit. ibid.c
Rodulphus filius Rodulphi de Gaugiaco ab Heriberti filijs interemptus. 136.b
Rogerius à Leſdalia, tempore Ioannis III. Brabantiæ Cancellarius. 307.a
Rohaiz à Paganis capitur, omnibus Chriſtianis crudeliter trucidatis. 222.b
Roma peſte tribus menſibus dirè vaſtatur. 19.c
S. Sebaſtiano ſuffragante liberatur. 20.a
à Leone Papa aucta. 77.c
ab Hugone Italiæ Rege obſeſſa. 122.c
ab Arnolpho Imp. cum conſenſu Pontificis armis capta. 118.a
à Caroli V. milite vi occupatur. 570.a
& fœdè tractatur. ibid.
octo continuis menſibus à furioſo milite diripitur. ibid.b
eius excidium anteà prædictum. ibid.c
Romam proficiſcitur Begga religionis cauſa. 18.c
Romani antiquam Reipublicæ formam reſtituere conantur. 218.c
cur Tiburtinis bellum inferre parent. ibid.
Romontij Comes in pugna Blangiaca vulneratur. 455.b
Maubonium caſtrum obſidet & capit. ibidem c
Lilerſium incendit. ibid.
Rorico Epiſcopus Laudunenſis Faram obſidere parat. 145.a
Roruc, qui & Rooruc, Nortmannus, apud Lotharium Imp. proditionis inſimulatus, in carcerem conijcitur. 76.c
inde fuga lapſus, cum Danis piraticam exercet. ibid.
tandem Doreſtadum occupat, illudque ei certis conditionibus à Lothario Imp. conceditur. 77.a
partem Regni Danici conſentiente Rege occupat. 80.b
Rotbertus cum Heriberto fratre Catalannenſem vrbem vaſtat. 146.c
Diuionem dolo occupans, eam mox relinquere cogitur. 145.c
Rotbertus Nortmanniæ Comes ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Rotenburga Thuringiæ arx ab Othone Imp. destructa. 141.c
Roterodamum à Maximiliano Romanorum Rege obſidetur. 479.a
eidem deditur. 480.b
Rotgaudus Longobardus rebellans à Carolo Magno mox opprimitur. 49.a
Rotgarius Comes Ludouici IV. Regis ad VVilhelmum Nortmannorum Principem Legatus, moritur. 135.c
Rothingus S. VVillibrordo tradit Eccleſiam in Antuerpo cum villis & tertia parte telonij. 25.c

Roiſela-

Rotſelarius in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Robertus, ſiue Ruodbertus, cum Nortmannis apud Ligerim fluuium viriliter confligens interimitur. 86.a
Rudlederus in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Rudolphus Auſtriacus I. Imp. vincit Regem Bohemiæ, Auſtriamque ſibi ſubjcit. 281.c
pietatis eius in venerabile Euchariſtiæ Sacramentum memorabile exemplum. 282.a,b
Aloſtanos, VVaſiam, Quatuor Officia & Zelandicas inſulas Guidoni Flandriæ Comiti adimit, & Ioanni Aueniensi attribuit. 282.c
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 288.a
Rudolphus Rudolphi Imp. filius, Auſtriæ Dux à patre conſtituitur. 281.c
ſororem VVenceſlai Bohemiæ Regis vxorem ducit. ibid.
vbi obierit & ſepultus ſit. ibid.
Rudolphus, frater Iudith Imperatricis, à Pipino in Monaſterium detruditur. 66.a
Rudolphus ex Limingis Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis laceratur. 351.b
Rudolphus, Lotharingiæ Ducis filius, creatur Epiſcopus Leodienſis. 227,b
Rudolphus Lotharingię Dux vbi & quando occiſus. 323.b
Rudolphus VVirtzburgenſis Epiſcopus ab Adalberto fugatur. 121.b
S. Rumoldus Mechliniam appellit. 39.b
ab Adone perhumanè hoſpitio exceptus, illi filium impetrat, eumdemque ſubmerſum ad vitam reuocat. ibid.b,c
S. Rumoldi Eccleſia à Nortmannis exuſta. 67.c
aliàs à Nortmanorum vaſtatione diuinitus præſeruata. 108.b
Ruodulfus Nortmanorum Dux Regnum Germanici inuadens cum octingentis cæditur 91.b
Ruthlantus Britannici littoris Præfectus vbi & quando interemptus. 50.a

S.

SAblonaria villa Franciæ. 84.a
Sacerdotibus cœlibatus ſecundùm antiquos Canones à Gregorio VII. indictus. 192.b
in coniugatos ab Innocentio Papa excommunicationis ſententia profertur. 212.a
Sacramentaria hæreſis à Berengario excogitata damnatur. 181.b.c. 187.c
ſtupendis miraculis diuinitus refutatur. 188.a
Sacrificium Miſſæ à quo tempore apud Belgas in vſu fuerit. 22.b
Saladinides decimæ quando & qua occaſione in Gallia impoſitæ. 232.a
Saladinus Ægypti Sultanus, Chriſtianis Principibus mutuò diſſidentibus, Meſopotamiam recuperat. 230.a.231.a
item Alapiam Cœleſyriæ vrbem. ibid.
necnon ipſam Ieroſolymam. 232.b
Saleco donationem Caroli Martelli ſancto VVilibrordo factam ſobſignat. 31.b
Salernitanus Princeps à Carolo V. Imp. ad Franciam deficit. 664.c
Turcam Solymannum contra Cæſarem aduocat. 671.c
Salernum à Saracenis obſeſſum, à Nortmannis liberatur. 163.a
Salezarus, Præfectus Duacenſium, Terovvanam occupat. 469.a
Salis Stapula à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Salmontiacum villa in qua Carlomannus Pipini filius obijt. 46.a
Salſunga Thuringiæ arx ab Othone Imp. deſtructa. 241.c
Saluius Epiſcopus hæreticum quemdam illud Chriſti, *Pater, non quod ego volo, ſed quod tu*, negantem conuincit. 14.a
Salz locus ſuper fluuium Sala, vbi Carolus Magnus Imp. Legatos Nicephori Imperatoris audiuit. 53.a
Samnium à Saracenis vaſtatur. 85.b
Sanctorum inuocationem abolere nititur Conſtantinus Copronymus. 45.a
Sanctorum Reliquiæ plurimæ ex Italia Metim allatæ. 149.a,b. *vide* Reliquiæ.
Sanguis ſacer à Theodorico Flandriæ Comite Brugas delatus. 226.c
Sanguis equorum coctus, panis loco in biennali Namurcenſis caſtri obſidione comeditur. 266.c
Sanguinis profluuio plurimi enecantur. 326.a
Sandifletum Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignatum. 335.a
Brabanti ibi à Flandris prælio victi. 333.c
Santhouianæ iuriſdictionis vici ſeptemdecim ſub Louanienſium ſignis militare tenẽtur. 317.a,b
Santones Aquitaniæ ciuitas à Pipino expugnata. 42.a
Saraceni Rhodum vaſtant, & Coloſſum vnum ſeptem miraculorum confringunt. 14.b
Armeniam item depopulantur. ibid.
pace cum Imperatore Conſtantino Pogonato compoſita annuum ei tributum pẽdunt. 19.c
Africam ſæpè tentatam quando & quo modo totam occuparint. 27.b,c
Gallias vaſtant. 31.c
à Carolo Martello cæduntur. ibid.
alij Narbonenſem obſidionem ſoluere tentantes ab eodem ad internecionem delentur. 32.b
Toletum & Legionem ciuitates Hiſpaniæ capiunt & euertunt. 34.b
ab Aſturibus ope Deiparę profligãtur. ibid.b,c
Pampilonâ à Carolo Magno eijciuntur. 50.b
Gerundam Hiſpaniæ inuadunt. 65.b
in Italia Beneuentum occupant, Capuam incendunt, aliaque mala inferunt. 72.a
Eccleſiam S. Petri & alia Italiæ loca vaſtant. 74.b,c
Caſſinenſe Monaſterium fruſtrà tentant ibid.c
cum præda Africam petentes naufragium patiuntur. ibid.
iterùm Italiam inuadentes inſignem cladem accipiunt. 76.b,c

ex Beneuentana Prouincia à Ludouico Lotharij Imp. filio pelluntur. 77.b
Campaniam & Samnium infeſtantes, à Ludouico Imperatore profligantur. 85.b
Ioanni Papæ annuum tributum imponunt. 95 c
ab Adefonſo Magno in Hiſpania victi. 130.a
in Italia verò tam à Græcis quàm à Latinis ad internecionem deleti. ibid.
Alpium meatus obſidentes, vicina loca deprædantur.. 132.c
Salernum obſidentes à Nortmannis partim cæſi, partim fugati. 163.a
Chriſtianis Tripolim eripiunt. 287.b
Saueuſius Hulſtæ Gubernator, pro Maximiliano Romanorum Rege Gandauenſes valdè infeſtat. 474.c
pro eodem aliquot Flandriæ oppida & caſtella occupat. 478.c
Saulifek locus, in quo filij Ludouici Germanici paternum Regnum partiuntur. 93.b
Saxo. *vide*, Albertus Saxo *&* Georgius Saxo.
Saxones rebellare tentantes à Clotario domantur. 4 c.5.a,b
virilis ſexus omnes gladio Clotarij longiores internecione delentur. 5.c
ijs Dagoberto Regi aduerſus VVinidos ſuppetias ferentibus tributum quoddam annuũ remittitur. 6.b
annuum tributum trecentorum equorum Pipino promittunt. 40.c
à Carolo Magno varijs expeditionibus domiti. 46.b.48.b,c
Heresburgh caſtrum inuadere parantes miraculosè fugantur. 49.a
ſimiliter Deſuburg tentantes, à Francis repelluntur. ibid.
iterùm a Carolo Magno ſubacti, plurimi baptizantur. ibid.b
vndecies victi, toties iterùm rebellarunt. ibid.c
tandem decem millibus ex ijs aliò tranſlatis, plenè ſubiugantur. ibid.
ab Henrico III. Imperatore bello ſubacti. 192.b,c
Saxonia à Clotario ob rebellionem depopulata. 5.b,c
à Carlomanno & Pipino vaſtata. 38.a
item à Norrmannis. 103.c
necnon ab Hungaris. 122.c.122.b
Saxoniæ Dux Elector, Mareſcalcus eſt Imperij. 160.b
Saxonici belli ab Henrico III. Imperatore geſti origo. 192.c
Scabini quotannis Louanij noui creandi, ex pacto cum Ioanne I. inito. 276 b
Scabini Bruxellenſes ex quibus familijs eligendi. 298.c
Scadebrouca Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignata. 335.a
Scaldia Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
Scalta fluuius à Nortmannis inſeſſus, à Ludouico Germanici filio ijs eripitur. 103.c
Sceinckius cum VVaſſenario pro Carolo V. Imperatore in Friſia aliquot inſigniora oppida capit. 558.a,b,c
Dammum obſidet. 604.c
& deditione capit. ibid.
arcem VVeddanam obſidet. ibid.
Couordiam capit. 605.a
item Bronckhorſtiam. ibid.
moritur. 618.a
Schiedamum à Maximiliano Rom. Rege obſidetur. 479.a
Schiſma tempore Frederici Imp. Eccleſiam turbat. 225.b,c
aliud nouum Romæ ortum in electione Vrbani VI. 349.c
Sciringani, factioſi in Friſia. 498 b
duce Gotſcalco Iongema Groninganos Friſiã expellunt. ibid.c
ſibi à Groningenſibus metuentes, Albertum Saxonem Principem eligunt. ibid.
eumdem inaugurant. 499 a
Etzardum Ouerendæ Comitem ad bellum Groninganis inferendum inſtigant. ibid.b
quid Alberto Saxoni promiſerint. 501 a,b
Schoonvorſta à Geldro obſeſſa, à Ioanne Leodienſi Epiſcopo liberatur. 365.c
Sclaui à Clotario victi. 5.c
à Carolo Caroli Magni filio vaſtantur. 55.a
ab Henrico Rege ſubacti eidem tributum pendunt. 129.a
Sclaui Marcenſes defectionem molientes à Ludouico Lotharij Imp. fratre domantur. 74 b
Scoralianum Aquitaniæ caſtrum à Pipino expugnatum. 42 a
ad Scotam iuxta Bruxellam Brabanti à Flandris cæduntur. 331.b,c.332.a
Scoti fidei prædicatores quibus occaſionibus in Belgium venerint. 14.c
Danorum claſſem Hiberniæ inſidiantem profligant. 57.a
à Francis inducti & conducti Angliam vaſtant. 694.c
ab Anglis vincuntur, in Scotiam repelluntur, & arma ponere compelluntur. ibid.
Scotorum error de Paſchate celebrando in Concilio Anglicano damnatur. 19.a
S. Sebaſtiano ſuffragante peſtis Romæ mitigatur. 20.a
hinc pia illa conſuetudo imaginem eius peſtis tempore depingendi, eidemque eccleſias aut ſacella erigendi originem ducit. ibid.
Sebaſtianus Scartlæus, vnus ex Germaniæ Proteſtantibus, in Carolum V. copias ducit. 639.b
Cluſam ad Alpes, quò tranſitum Hiſpanis & Italis precludat, occupat. ibid.
Oenipontem fruſtà tentat. 640.a
à Cæſare proſcribitur. 651.b
Sebaſtianus Vogelsbergius capite plectitur, & quare. 650.c
Sedechias Medicus Hebræus Carolum Caluum

vene-

veneno tollit. 93.e.94.a
Sedes Romana Pontificia varios patitur inuaſores. 118.e
de eadem variæ & turpes contentiones. 147.b. 150.a.180.e.212.a.225.c
à morte Cæleſtini vacat annum vnum & menſes octo. 254 c
quando, quare, & à quo Romã Auenionem tranſlata. 298.a.349.b
Auenione Romam à quo & quando reducta. 340.c.341 a
quot annis Auenione ſubſtiterit. 341.a.349.b
Sedis Apoſtolicæ inuaſores nonnulli poſteà vt legitimi quomodo & quare recepti. 118.e
Seditio ciuilis, peſtis eſt Reipublicæ. 353.a
Seditio quædam apud Hollandos occaſione tributi duriùs exacti mota, cautè ſedatur. 485.a
ob Seditionem in exilium miſſi, à Brabantis non recipiendi. 330.b
Segerus ab Apeouda Gasbecæ Dominus Sherclaſium Bruxellenſium liberatorem lingua & pede mutilari curat. 359.a
Seguinus Archiepiſcopus Senonenſis depoſitioni Arnulfi Rhemenſis Epiſcopi ſe opponit. 157.c
Seilla Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignata. 335.a
Selimus Turca Ieroſolymam ſubiugat. 540.a,b
Ægyptum & Syriam occupat. 543.b
Senenſes ad extremam famem à Cæſarianis adiguntur. 678.a,c
Cæſari ſe dedunt. 679.a
Senliaca pax inter Francorum & Romanorum Reges conſtituitur. 491.a
Sennes Epiſcopus Capuanus reuocationi Priuilegij Henrico IV. de Inueſtituris conceſſi ſubſcribit. 206.c
Septa, à Mauris obſeſſa, à triremibus Philippi Boni liberatur. 425 c
Sepulchrum Domini vnà cum ſua Eccleſia à Saladino redimunt Chriſtiani. 232.c
Sepulchrum Mahometis quale, & vbi. 10.a
Sequana Franciæ fluuius. 6.b
Serantapicus Iudæus primarius Iconoclaſtiæ auctor. 34.e
Sergius Pontifex S. VVillibrordum Friſonum primum Archiepiſcopum ordinat. 23.a
Sergius II. Papa, eiecto Antipapa Ioane, Gregorio IV. ſuccedit. 72.c
Sergius III. qualiter in Formoſi cadauer ſæuierit. 122.a
Sergius ſancti Stephani diſcipulus & calumniator. 44.a
Sericis aut laneis, niſi in Belgio textis, Belgæ veſtiri prohibentur. 497.c
Seuenberga à Flandris capta. 296.c
Sherenclaſius. vide, Euerardus Sherenclaſius.
Sherhuychs, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 298.e
item Sherroeloffs. ibid.
Sibylla Cliuia, Ioannis Frederici Saxonis vxor, moritur. 673.a
Sichena oppidum anno 1301. muniri cœptum. 302.a
Sichenienſe dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Sicilia datur Carolo S. Ludouici Regis fratri, & quo titulo. 274 c 275.a,c
eſt feudum Eccleſiæ Romanæ ſub onere quadraginta millium aureorum annuorũ. 275.c
quomodo ad Petrum Aragoniæ Regem tranſlata. 283.a
in ea omnes Galli ab incolis ex condicto vna hora trucidantur. 283.a
à pirata Draguto infeſtatur. 659.c
Siculæ Veſperæ vnde in prouerbium abierint. 283.a
Siculi trucidatis ex condicto Gallis ad Petrum Aragoniæ Regem deficiunt. 283.a
Cæſarem Carolum V. è Tunetana expeditione redeuntem, munere excipiunt. 601.e
Sigebertus Gemblacenſis Chronologus quando floruerit, & Chronicon ſuum ſcripſerit. 2.b. 157.a
Henrico à Gregorio VII. depoſito nimiùm fauens arguitur. 194.c.195.a
à Reginone in annis diſſidet. 114.a
Sigebertus, filius Dagoberti Regis ex Ragnetrude, triginta dierum infans loquitur. 4 a
illum parens Pipino inſtruendum committit. 6. a
Auſtraſiæ Regno præficitur. ibid.b
patre defuncto debitam ſibi partem ex paternis theſauris à Clodouæo fratre expoſcit. ibid.e
cum Radulpho Thuringorum Duce bellum gerit. 10.e
de prole deſperans, duodecim Monaſteria extruit. ibid.
filiumque Grimoaldi in Regnum adoptat. 12.a
tandem naſcitur ipſi filius Dagobertus. ibid.
moriens Dagobertum filium ſuum fidei Grimoaldi committit. ibid.b
Sigeburgh Saxoniæ caſtrum à Carolo Magno expugnatum. 48.c
Sigefridus cum Anilone de Danorum Regno contendens in prælio interficitur. 57. a
Sigefridus Moguntinus Epiſcopus Ieroſolymam deuotionis ergô proficiſcitur. 186.e
Sigefridus Rex Normanorum cum ingenti exercitu iuxta Moſam in Haſlou conſidens, finitima loca longè lateq; depopulatur. 104.c 105.a
tandem immenſo auri pondere pacatus Regno excedit. 105.c
Sigirus ab Heitfelda, Eques, à Ludouico Flandriæ Comite creatur Amptmannus Bruxellenſis. 332.b
Sigiſmondus Hungariæ Rex infeliciter cum Baiazete Turcarum Imperatore ad Nicopolim confligit. 365.a,b
Sigiſmundus Imp. auctor eſt Pontifici Concilium Conſtantienſe conuocandi. 382.b
matrimonium Ioannis IV. Brabantiæ Ducis

cum Iacoba Hollandica impedire conatur. 386.c.387.a
poſteà eidem Ioanni Comitatuum Iacobæ gubernationem interdicit. 389.a
proſcriptionem Imperialem Brabantis, niſi ea prius Germanos dimiſerint, minatur. 395.a
Sigiſmundus Auſtriacus Tirolis Comes ditiones ſuas Carolo Audaci oppignorat. 439.b
ob pecuniæ commodatæ ſolutionem inſtinctu Ludouici Galliæ Regis bellum contra Carolum ſuſcipit. ibid.c
Siluaducis ciuitas quādo & à quo extructa. 231.c
à Theodorico Hollandiæ Comite intercepta expilatur. 239.b
vna eſt ex quatuor primarijs Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
Ludouico Flandriæ Comite Brabantiam inuadente, VVenceſlai Brabantiæ Ducis eſt receptaculum. 334.a
Siluæducenſe Pandocheium quando erectum. 276.a
Siluæducenſes ſeditionem excitant. 368.b
Dominum Veræ carceri includunt. ibid.
pacem admittere nolunt. ibid.a
Patricios aliquot vrbe eijciunt. 369.a
ciuitates alias Oſtreuicani conuocatas, vt pro pace inter eos & Ioannam componenda laborent, rogant. ibid.c
veniam tamen petere nolunt. ibid.& 370.a
Silueſter II. Papa Gregorio V. in Pontificatu ſuccedit. 161.b
temerè Necromantiæ inſimulatur. ibid.c
Simeldingi à Carolo Caroli Magni filio vaſtantur. 55.c
Simon Henrici Ducis Ardenoenſis filius Leodienſis Epiſcopus eligitur. 236.a
Simon Tremullius à Bruxellenſibus in carcerem conijcitur. 373.b
Sindigerus Epiſcopus Bambergenſis Pontifex creatus, Clemens II. appellatur. 181.a
Henricum Regem vnà cum coniuge Agnete Imperatorem coronat. ibid.
Sinibaldus Fliſcus Genuenſis Pontifex creatus, Innocentius IV. appellatur. 255.a
Siphridus Colnoienſis Archiepiſcopus Iuliacenſem Comitatum depopulatur, ſibíque ſubiugat. 281.b
eumdem Martino IV. Papa agente reſtituit. ibid.
Comitatum Montenſem vaſtans à Ioanne I. Brabantiæ Duce pellitur. 285.b,c
à Brabantis VVorrogam obſidentibus capitur. 286.c.287.b
Siphridus Moguntinus Archiepiſcopus ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.a
Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.c
Sirioa Saxoniæ locus multis ſtragibus à Pipino factis illuſtris. 40.e
Sitterium Falcoburgenſis agri oppidum à Brabantis obſeſſum ſe dedit. 306.b
abſentibus Brabantiæ Ducis præſidiarijs, Falcoburgio iterùm ſe tradit. 316.a
Slechſtat Elſatiæ villa. 49.a
Sles Aquitaniæ caſtrum. 42.a
Sleſvvijck locus in terminis Daniæ & Saxoniæ ſitus. 53.a
Sluſa ab Archiduce Philippo obſidetur. 486.c
fortiter ſe defendit. 487.& 488.
deditur. 488.b
Sluſani obedientiæ Vrbani renuntiare & Clementi Antipapæ adhærere compelluntur. 363.b
è Zelandia & Hollandia prædas agunt. 464.a
Vliſſingiam diripiunt. ibid.
VValterum Domburgium in templo occidunt. ibid.b
Smaragdus caſtrum non procul à Moſa ſitum, cauſa belli inter Leodienſes & Limburgenſes. 252.b
Solcratus Dux Arelatenſis rebellare tentans, Lothario Imperatori ſe ſubmittit. 74.b
Solemniacum, Monaſterium ab Eligio artifice extructum. 5.c
Solis ſimulachrum in portu inſulæ Rhodi collocatum quantæ magnitudinis fuerit. 14.b
terræmotu diſiectum, à Saracenis confringitur. ibid.
nongenti cameli eius ære onerantur. ibid.
Solimanus Turcarum Imp. Rhodum inſulam ſubiugat. 557.b
Viennam obſeſſurus, in Auſtriam venit. 590.b
aduentante Carolo V. fugit. ibid.
eius de fortuna Caroli V. inſigne dictum. ibid.c
à Rege Galliæ contra Imp. Carolum in ſubſidium vocatur. 627.c
claſſem ei mittit. ibid.
conqueritur de ruptis inducijs à Carolo V. Imperatore, & quid reſponſi retulerit. 660.c
ab Henrico Rege Galliæ exoratus, contra Carolum V. claſſem mittit. 671.c
Sophia, Ludouici Lantgrauij & S. Eliſabethæ filia, Henrico V. Brabantiæ duci nubit. 250.c. 253.a
xenodochium Louanienſe erigit. 253.c
plures Deiparæ Virginis imagines locis ſacris relinquit. ibid.& 254.a
vnde tot eiuſdem prototypi imagines habuerit examinatur. 254.a,b
Sorabi Francorum fines crebris incurſionibus infeſtantes à Ludouico domiti. 77.a,b
Sororum Pœnitentium Cœnobium Antuerpiæ, quæ Albæ vocantur, à quo & quando erigi cœptum. 328.a
Sororum Tertiariarum apud Antuerpienſes origo. 328.a,b
Sotila Monaſterium, in quo Megingandus Comes nepos Oddonis dolo interfectus. 131.a
Spectaculum horrendum Doctoris cuiuſdam Pariſienſis, ſe iuſto Dei iudicio damnatum proclamantis, Brunoni cum ſocijs conuerſionis cauſa. 197.a,b,c.198.a
Spectra tempore Conſtantini Copronymi Conſtantinopolitanos exagitant. 43.b
Sphæra ignea ſuper S. Gertrudē radiare viſa. 13.c

Spino-

Spinogilum villa, vbi Rex Dagobertus dyſenteria, ex qua & mortuus eſt, laborare cœpit. 6.b
Spiræ Conuentus Principum Germaniæ. 581.c
Spurij in Brabantia ad Magiſtratum non admittendi. 330.a
Stabulaus, ſeu Stabuletum, Monaſterium à Sigeberto Rege Dagoberti filio & Grimoaldo fundatum. 10.c.12.a
à Nortmannis exuſtum. 105.a
Stadingi hæretici ferociter ſæuiunt. 248.a
in eos, agente Pontifice, ſacra expeditio paratur. ibid.
vincuntur, & ad nouem millia trucidantur. ibid.c. & 249.a
errores eorũ & ſcelera breuiter recenſita. 248.c
Stagnum Marci, Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Stapula auenæ, ſalis, & piſcium, à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Antuerpienſibus confirmatur à VVenceſlao & Ioanna. 330.c
vi & fraude à Ludouico Flandriæ Comite Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 335.c
de Stapularum iure iterùm inter Antuerpienſes & Mechlinienſes orta controuerſia. 356.c
Statuæ omnes à Gizido Saracenorum Principe in Oriente aboleri iuſſæ. 35.a
Statuta, dicta *Land-Keures*, à Ioanne I. Brabantiæ Duce quando edita. 287.c
Stellæ Ordo in Francia quando & à quo inſtitutus. 326.c
Steno Sture, Interrex Sueciæ. 543.b
de S. Stephani Protomartyris ſanguine in Galliam à Deoderico Metenſi defertur. 149.b
Stephanus Papa à Pipino Franciæ Rege auxilium contra Longobardorum Regem petit. 39.a,c
Stephanus V. Papa Leoni III. defuncto ſubrogatur. 61.c
Romanos Ludouico Imp. fidelitatis iuramentum præſtare cogit. ibid.
ad Eccleſiæ pacem ſtabiliendam in Gallias proficiſcitur. ibid.
moritur. 62.a
Stephanus, pulſo Bonifacio Sedis Apoſtolicæ inuaſore, eamdem occupat. 118.c
Formoſi Ordinationes irritas eſſe decernit. 122.a
Stephanus VIII. Papa omnes Franciæ & Burgundiæ habitatores hortatur vt Ludouicum Caroli Simplicis filium Regem recipiant. 135.c
Stephanus Abbas Leodienſis quando ſcripſerit. 15.c
Stephanus Bleſenſis Comes ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Stephanus Burgenſis, &
Stephanus Dienſis, S. Rufi Canonici, S. Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocij. 198.a
Stephanus Leodienſis Epiſcopus ex Regia ſtirpe oriundus. 125.b
Stephanus Monachus, pietate, doctrina & miraculis clarus. 43.c
variè à Conſtantino Copronymo ad Iconomachiam comprobandam, ſed fruſtrà, ſollicitatur. 44.a,b
diuerſis calumniis impetitur. ibid.
tandem ad inſulam Proconneſum in exilium pellitur. ibid.c
quin gliſcentibus miraculis, Conſtantinopolim reuocatus carceri includitur. ibid.c
cũ aliis Monachis martyrio afficitur. 44.c.45.a
Steps locus cruenti admodum prælij inter Leodienſes & Brabantos commiſſi. 243.a
Stockholmia à Chriſtierno II. obſidetur. 543.b
Straburgh Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignatur. 88.c
Strala oppidulum Geldris ademptum. 360.a
Stratagema inſigne Maximiliani, Philippi Auſtriaci tutoris, Teneramondã occupantis. 463.c
aliud, quo Atrebatum Francis eripitur, & Romanorum Regi vendicatur. 488.489
Strozza Farneſio copias auxiliares contra Cæſarem mittit. 662.c
à Gallo contra Cæſarem concitatur. 632.c
à Cæſarianis profligatur. ibid.
ingenti clade à Cæſarianis afficitur. 677.c
Senenſes, à Cæſarianis obſeſſos, commeatu reficere conatur. 678.c
cæditur, & omnis ei commeatus eripitur. 679.a
ei Portus Herculis adimitur. ibid.b
Stuprator, ex Lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
apud Bruxellenſes quomodo puniendus. 247.b
ob Stupra in exilium miſſi, in Brabantia non recipiendi. 330.b
Suanahildis mater Grifonis filij Caroli Martelli. 36.b
Submerſus quidam ante ſepulchrum S. Suitberti ad vitam reuocatur. 53.c. & ſeqq.
Subſiluani, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide, Heluetij Catholici.
Sudermannius quidam Tertiariarum Sororum Antuerpiæ Fundator. 328.b
Sudor Anglicus, nouum morbi genus, Antuerpiæ triduo quingentos homines tollit. 581.c
ſolemni Supplicatione inſtituta ſubitò ceſſat. ibid.
Sueui à S. Eligio ad fidem conuerſi. 6.a
Sueſtra villa S. VVillibrordo à Pipino Herſtallo offertur. 25.c
Suffolciæ Dux à Philippo Auſtriaco captus Henrico VII. Angliæ Regi traditur. 514.c
ab Henrico VIII. ſecuri percutitur. ibid.
S. Suitbertus in quadam inſula Rheni Monaſterium extruit. 24.c
ſocius fuit & Coëpiſcopus S. VVilibrordi. ibid.
Pipinum Herſtallum ægrotantem inuiſens, proque legitimis ex Plectrude filiis ſuſceptis intercedens, repulſam patitur. 26.c
à Leone Papa in Sanctorum Catalogum refertur. 53.b

ante ſepulchrum eius ſubmerſus quidam ad vitam reuocatur. ibid.c.& ſeqq.
Suitenſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide, Heluetij Catholici.
Superbia Legatorum Gandenſium Duci procumbere detrectantium perſtringitur. 357.a
Supplicatio Louanienſis prima Dominica Septembris quotannis celebrari ſolita vnde originem ducat. 115.a
vnde Antuerpienſis, ipſo S. Michaelis feſto annis ſingulis iterari conſueta. 581.c
Surdus in tranſlatione Reliquiarum B. Gudilæ auditum recipit. 59.a
Surdi auditum meritis B. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Svvevvindius Præfectus arcis Poroiæ ſtrangulatur. 521.b
Svvollani à reliquis Tranſiſulanis ſe ſeiungunt. 554.b
Synodus à Pipino in villa Duria celebrata. 41.b,c
Syra vxor Coſrhois Perſarum Regis, & Mardeſæ mater. 8.c
Syria à Saracenis Heraclio eripitur. 10.a
tempore Conſtantini Copronymi terræmotibus concuſſa. 43.b
Syroës filius maior natu Coſrhois Parſarum Regis, cur fratres ſuos ipſumque parentem interemerit. 8.a
cum Romanis pacem init. ibid.
iiſdemq; præter captiuos & Prouincias ereptas ipſum etiam lignum S.Crucis intactum reſtituit. ibid.

T.

TAbamuzil Obodrictorum Dux rebellionem aduerſus Ludouicum Germanicum mouens, ab eodem ſubiugatur. 83.a
Tadicha, ſiue Cadicha, vidua Mahometi nubit. 9.b
Tanchelinus hæreſiarcha Antuerpiæ quas hæreſes ſeminarit. 213.a
ei ſe opponit S.Nortbertus. ibid.
Tanno ab Hundorpa perduellium Stadingorum belli Dux. 248.b
Taxandria à S. Huberto ab idolorum cultu reuocata. 33.b,c
Taxaodriæ Comitatus Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre ſuo Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
Teduarius ab Aggere perduellium Stadingorum belli Dux. 248.b
Temporalia omnia laicorum eſſe docet Arnaldus de Brixia. 218.c
Tenebræ bimeſtres in Oriente tempore Conſtantini Copronymi. 43.b
Teneramonda à Flandris exoſta. 314.c
inſigni ſtratagemate à Maximiliano Duce occupatur. 463.c
Teneramondani ob rebellionem contra Tripolim moram obſeſſi, Ioannis Brabantiæ Ducis interceſſione liberantur. 322.b,c
Terovvana à Maximiliano Duce Brabantię obſidetur. 454.c
à Salezaro Duacenſium Præfecto aſtu occupatur. 469.c
ab Henrico VIII. Angliæ Rege obſidetur. 529.c
eidem deditur. 530.a
ſolo æquatur. ibid.
Regi Galliæ redditur. 534.b.
à Belgis obſidetur. 605.a
à Rege Franciſco commeatum accipit. ibidem, & 606.c
à Carolo V. Imp. obſidetur. 669.a
vi armata capitur. ibid.b
Terovvanenſes annonæ inopia laborant. 470.b,c
propterea à Maximiliano Rom. Rege ſubſidia petunt. ibid.
à Francis ad extremam famem compelluntur. ibid.
diſſidentibus Francis, à Roman. Rege annonam accipiunt. 471.a
à Creueceurio iterùm obſidentur. ibid.
denuò commeatum accipiunt. ibid.
aſtu à Creueceurio capiuntur. ibid.b
Terręmotus prodigioſus in Palęſtina & tota Syria tempore Conſtantini Coprónymi. 43.b
alius tempore Henrici IV. Imperatoris vrbium partes & templa euertit. 207.b
Tertiariæ Sorores Antuerpiæ quando & à quo domum obtinuerint. 328.a,b
Teſterbant Comitatus Ludouico Germanico cũ fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum partienti aſſignatus. 88.c
Tetbaldus Comes Ludouicum Regem Tranſmarinum anno integro ſub cuſtodia ſeruat. 137.b
ab Odalrico Rhemenſi Epiſcopo excommunicatur. 147.b
Textores, complures ſeditionis conuicti, Louanio pelluntur. 276.c. 319.a
Thamnus propter periurium ſuaſu S. Romualdi Monaſticen profitetur. 160.a
Thaſſilo filius Hiltrudis ſororis Pipini, Baioariæ Dux conſtituitur. 38.c
Pipino auunculo ſuo reconciliatur. 40.c
quòd Auaris ſeu Hungaris Chriſtianorum hoſtibus ſuppetias tulerit conuictus, cum filio in Monaſterium detruditur. 59.b,c
Theganus Scriptor quando floruerit. 61.a
Theitgaudus Treuirenſis Archiepiſcopus Lothario pellicem ſubintroducenti ſtudens, à Nicolao Papa Epiſcopatu priuatur, & excommunicatur. 84.a,b
Thenenſes à Leodienſibus vaſtantur. 242.c
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a
Theobaldus cum Alamannis rebellare tentans à Pipino & Carlomanno comprimitur. 36.c
Theobaldus Barrenſis Comes ad VVeſtcappellã Zelandiæ ab Hollandis capitur. 263.b

Theo.

Theobaldus Hugonis, Lotharij Regis nothi ſorotius, quamplurimis ex ſuis cæſis, à Balbi filiis in fugam actus. 104.a
Theobaldus Leodienſis Epiſcopus num Mechliniam recuperarit. 300.a
quomodo obierit. 301.a
Theobaldus S. Ludouici Francorum Regis gener cum ſocero ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 278.b
Theodericus Beuernæ & Dixmudæ Dominus Replemondâ occupatâ VVaſiam & Aloſtanos continuis excurſionibus vexat. 236.b
contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.c
Theodericus Cliuiæ Comes ſe tertij belli ſacri Principem præbuit. 234 a
contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.
Theodericus Rouerus, Eques Buſcoducenſis, Ioanni IV. Brabantiæ Principi minorenni Rector datur. 384.c
Theodo Abbas S. Martini Turonenſis in prælio cadit. 67.a
Theodoaldus filius Drogonis ab auo ſuo Maior domus Regni Francorum conſtituitur. 25.c
cum auia ſua Plectrude Regni Principatum vſurpans, à Francis ſuperatur. ibid.
Theodonis villa à Guilielmo Brunſvvicenſi capitur. 421.c
item à Guiſio. 697.b
Theodorici Burgundiæ Regis filiis bello deletis, Francici Regni Monarchia ad Clotarium deuoluitur. 2.b
Theodorici caſtellum Heriberto Comiti ereptum, quomodo eidem reſtituatur. 132.c
Theodoricus de Are Epiſcopus Vltraiectinus cum Geldro pacem init. 239.a
Theodoricus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Theodoricus Lothario fratri in Franciæ Regno ab Ebroino ſufficitur. 16.b
à Francis repudiatur, & in Monaſterium retruditur. ibid.b,c
fratre Childerico interempto, Regno reſtituitur. ibid.c
Ebroino agente complures Epiſcopos Epiſcopatibus priuat, multos etiam perpetuùm ablegat. 18.a,b
à Pipino Herſtallo capitur. 22.a
à Carolo Martello Francorum Rex conſtituitur. 30.c
Theodoricus Caroli Magni filius naturalis, coniurationis ſuſpicione aduerſus Ludouicum Imp. laborans, in Monaſterium detruditur. 62.c
Theodoricus Elſatiæ Comes Gertrudem Henrici Louanienſis viduam ducit vxorem. 196.c
ad Flandriæ Comitatum contra Guilielmum Normannum euocatur. 211.a
eumdem à Ludouico Francorum Rege obtinet. ibid.b
quando obierit. 226.c
eius epitaphium. ibid.
Theodoricus ab Heetvelt Bruxellæ trucidatur. 369.b
Theodoricus Hollandiæ Comes Brabantiam inuadens Boſcumducis occupat, Primoreſque nonnullos captos abducit. 239.b. 240.a
à Brabantis ſuperuenientibus viciſſim capitur. ibid.
moritur. 240.a
Theodoricus ab Horna à Leodienſibus Epiſcopus eligitur. 376 a
à Traiectenſibus repellitur. ibid.c
in pugna cum Leodienſibus contra Ioannem Burgundum inita cæditur. 377.a,b
Theodoricus Philadirtingæ Marchio cum Balduino Flandro aduerſus Imperatorem conſpirat. 176.b,c
tertiò bello petitur, & occiditur. 178.b
Theodoricus Porterus Leidæ capite plectitur, & quare. 457.a
Theodoricus Saxo apud Carlomannum obſes. 38.a
Theodotus Pleiminganus Baro Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Theodorus Studita quo tempore vixerit. 43.c
Theodotus Tarſenſis Cilix, pietate & doctrina clarus, à Vitaliano Papa in Angliam fidem prędicaturus mittitur, Dorouernenſiſque Epiſcopus ordinatur. 19 b
Theoduinus Leodienſis Epiſcopus quibus conditionibus Richildi aduerſus Robertum belligeranti ſuppetias tulerit. 191.b
Theofridus Abbas Epternacenſis quando floruerit. 24.b. 25.c
Theophania neptis Imperatoris Conſtantinopolitani nubit Othonis Imp. filio. 149.b
Theutberga, ſiue Thierberga, Lothario II. Regi nubit. 80.b
inceſtus cum fratre inſimulata repudiatur. 83.b
ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato marito reſtituitur. 85.a
Thilia. vide Dylia.
Thiorith Saxoniæ Epiſcopus à Nortmannis interfectus. 103.c
D. Thomas Aquinas varijs quæſtionibus ſibi ab Aleide Brabantiæ Duciſſa propoſitis reſpondet. 271.c. & ſeqq.
Officium Feſti Corporis Chriſti cõponit. 274.a
Thomas Cantipratenſis Dominicanus quando floruerit. 257.a
Thomas Cantuarienſis martyrio coronatus inſignibus fulget miraculis. 227.a
Thomas Diſthenſis Dominus ſuos vectigalibus grauat. 380.a
à Duce Antonio Burgundo ei hoc prohibetur. ibid.
Henricum Papam, qui ciues defendebat, occidit. ibid.b
Diſthâ pellitur. ibid.
generoſa quadam fratri ſuo data reſponſione veniam obtinet. ibid.c

Thomas Morus in Anglia martyrio afficitur. 598.b
Thomas Muncerus fax & tuba ſediǒonis ruſticorum in Germania. 563.c.564.a
eius oeſaodi eonatus. 564.a
Thomas Plainius Cancellarius Burgundiæ conſtituitur. 497.e
legem fert, ne quis Belga ſericis aut laneis, niſi in Belgio textis, veſtiretur. ibid.
Thomas Sabaudię Comiǒs frater, Ioanoam Flandriæ Comitiſſam ducit vxorem. 252.a
fratri ſuo Guilielmo Epiſcopo Leodienſi contra Valeranum Limburgéſem auxiliatur. ibid.
caſtellum quoddam Namurcenſis diǒonis occupat. 255.b
Ioanna defuncta, amplis muneribus donatus in Sabaudiam reuertitur. ibid.b,e
Thomas Vius Card. Lutherum hęreſiarcham audit & inſtruit. 545.a
Thuringia ab Hungaris vaſtata. 122.e.153.b
de ea variè certatur. 253.a,b
poſt longam concertaǒoem Henrico Miſniæ Marchioni aſſignata. ibid.b
Thyna à Ioanne Nortmanniæ Duce obſeſſa. 320.e
S. Tiburtij martyris corpus à Paſchali Papa inuentum, & in vrbem tranſlatum. 70.b
Tiburtini Innocentio Papæ rebellaot. 218.b
eidem ſe poſteà dedunt. ibid.b,e
Ticinum à Carolo Magno expugnatum. 48.a
à Rege Francię obſidetur. 561.e
Tigurini, Heluetij hæretici, Catholicos Heluetios diuexant. 587.e. vide Helueǒj hæretici.
Tilia Geldro à Brabantiæ Duce conceſſa. 316.e
Tilmontium à Ludouico Flandriæ Comite captum. 331.c
Toletum proditione Iudæorum à Saracenis capitur. 34.b
Toloſa ciuitas Aquitaniæ à Pipino expugnata. 41.b
Tongerloënſe Præmonſtratenſis Ordinis Mooaſterium quando & à quo extructum. 213.e
ex Abbatia Antuerpienſi S. Michaëlis primos Fratres accepit. 214.a
Tornacenſes à Flandro ad Francum deficiuot. 244.a
educto præſidio Gallico, Maximilianum recipiunt. 454.a
Tornacum ab Henrico Imp. expugnatum. 180.a
ab Eduardo Angliæ Rege eiuſq; confœderatis obſeſſum. 320.e
inſignis ibi balliſtariorum ludus ioſtitutus. 364.a
qui ex Belgis eò conuenerint. ibid.
à Rege Galliæ Ludouico aſtu capitur. 450.a
iode præſidium Gallicum educitur. 454.a
ab Henrico VIII. Aogliæ Rege obſidetur. 530.b
capitur, & arx ab eo ibidem extruitur. ibid.
Regi Galliæ redditur. 534.b
Traiecteoſes à Reinaldo Falcoburgenſi infeſtantur. 306.a
Antonio Burguodo obedire recuſant. 376.a
adueniente Duce cum exercitu, aduentum differri rogant. ibid.
Epiſcopo Leodienſi, repudiato Burguodo, fidem dederant. ibid.
Burgundo iterùm ſe ſubdunt. ibid.b
Ioannem Bauarum ad ſe recipiunt. ibid.e
à Leodienſibus obſidentur. ibid.
Traiectum à Nortmannis vaſtatum. 105.a
de Traiecto ad Moſam controuerſia iotor Epiſcopum Leodienſem & Brabantiæ Ducem quo modo ſedata. 292.e
Traiecti monetam cudere Ioannæ Brabantię Duciſſæ interdicitur. 365.e
Tramulius, Fraocorum oomine Burgundorum Præfectus. 498.a.504.b
Tranſiſulaoi inteſtinis bellis laborant. 554.b
à Carolo Geldro inuaduntur. ibid.e
Tranſlatio B. Gudilæ miraculis elara. 58.c. & ſeq.
Trecæ à Nortmannis exuſtæ. 113.b
Treſlonga vrbs Francis deditur. 453.a
à Maximiliano recuperatur. ibid.b
Treuirenſis Antiſtes contra Albertum Braodeburgicum cum aliis Principibus fœdus init. 670.b
Treuiri Ludouico Germaoico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum partienti obtigerunt 88.e
à Nortmannis vaſtati & incenſi. 105.b
Triburienſis Synodus aduerſus ſæculares Epiſcopalem auctoritatem minuentes quando celebrata. 117.e
Tributum nouum Brabantis à VVenceſlao Duce impoſitum. 346.b
ſuper eo colligendo oritur inter Ducem & Ordines diſſidium. 347.b
Tridenti Patres Coocilium Generale celebraturi conueniunt. 638.e
Tripolis Chriſtianis à Saracenis erepta. 287.b
Trudonenſe Monaſterium à Godefrido Barbato beneficiis auctum. 212.e
Trudonenſes à Duce Brabantiæ Leodienſis Epiſcopi auxiliatore obſeſſi, ſe dedunt. 264.e
Epiſcopo minùs fauentes, variè mulctantur. 266.a
ne in poſterum rebellionem moliantur, ciuitati eorum à dicto Epiſcopo turris benè admodum munita imponitur. ibid.
Tuduin Dux Auarorum, ſeu Hunnorum, cum ſuis baptizatur. 51.e
Tuickelius Grooingânos diuexat. 554.b
Dammum occupat. ibid.
Oltampijs & Ommelandijs tributum imponit. ibidem.
à Geldro capitur, & carceri ioeluditur. ibid.
Tullum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti aſſignatum. 88.e
Tulpiacum caſtellum à Nortmannis vaſtatum. 105.a
ab Henrico Germanico Rege occupatum. 118.e

Tuneti Rex fit Caroli Siciliæ Regis tributarius. 278.b,c
Tunetum, excluſo à captiuis Barbaroſſa, Carolo V. traditur. 601.a
à milite diripitur. ibid.
Tungri olim Regibus Francorum parebant. 1.e
Carolo Caluó Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88 c
à Nortmannis vaſtati. 105.a
ab Henrico Brabantiæ Duce capti & direpti. 242.b
Turcæ Rhodum oppugnant. 420.a
Carinthiam, & alia loca inuadunt. 484.e
à Georgio Heberſtainio profligantur. ibid.
Croatiam inuadunt. 491.e
fugiunt. 492.a
Hungariam occupant. 568.a
Viennam Auſtriæ obſident. 582.b
eamque cuniculis mire deformant. ibid.
recedere tamen inglorij coguntur. ibid.e
maximis eum copiis, Viennam iterum obſeſſuri, in Auſtriam veniunt. 590.a
Turnhoutum à Comite Saffebergenſi exuſtum. 317.a
Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Turninum, nunc Doorne, iuxta Antuerpiam S. Fredegandi Monaſterio clarum, à Nortmannis vaſtatur. 67.c
Turonenſis Prouincia à Nortmannis vaſtata. 85.c
Turonum à Nortmannis expilatum. 77.e
Turrinum à Chabotio occupatur. 602.b
Tyla à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
à Comite Bureno occupata & vaſtata. 305.c

V.

VAcca vnica ex Ialain villa abducta maximiarum diſcordiarum cauſa. 280.a
Valentianæ caſtrum à Balduino Flandriæ Comite inſeſſum, fruſtrà ab Henrico Imp. obſidetur. 167.a
Imperatori traditum, Balduino vnà cum VValachris eue reddatur. ibid.b
Valentiani Carolo V. cui rebellarant, reconciliantur. 557.a
Valeranus Comes Limburgenſis ad quartam expeditionem in Terram ſanctam proficiſcitur. 238.a
Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 243.e.244.a
expeditioni ſacræ ſe accingit. 245.a
Valeranus Comes Luceburgenſis, Henrici Namurcenſis ex Iſabella ſorore nepos, Comitatus Namurcenſis ſucceſſor denominatur. 236.e
S. Valeriani martyris ſponſi S. Cæciliæ corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
Valeſius Francus Angiam fruſtrà tentatam deſerens, in Franciam regreditur. 263.c
Vallis S. Catharinę dicta Carthuſia, in Kiela vico iuxta Antuerpiam extructa. 328.a
Vallis Ducis Monaſterium Virginum Ordines Ciſtercienſis à quo extructum. 250.c
Vallis Ioachimica argentifodinis diues. 540.a
Valo de Montiniaco Philippi Francorum Regis in Othonem Imperatorem mouentis Signifer. 244.b
Valterus Angiæ Dominus reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.e
Valterus Bertoldus Mechliniæ Dominus contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
item Ioannis I. inaugurationi. 276 b
in prælio ad VVoringam caſtrum commiſſo interimitur. 286.c.287.b
Valterus Blancardus, & Valterus Crieckenſteen à Ioanne I. Scabini Louanienſes creatur. 276 b
Valterus à Bochouda contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248 b
Valterus Caynoga à Ludouico Flandriæ Comite Prætor Louanienſis conſtituitur. 332.e
Valterus Herenmaſius Eques, Angliam petens à piratis capitur. 333.a
Valterus ab Hoochſtrata, Patricius Bruxellenſis, Eduardo Angliæ Regi Franciam vaſtanti militans Ribeboiſam arcem occupat. 336 b
auro emptus eam deſerit. 342.a
Valterus à Leida plebeius, Louanienſium Conſul creatur. 348.e
ex Conſul Bruxellæ per inſidias trucidatur. 350.e
Valterus à Maloponte, Eques Louanienſis, bello clarus. 325.a
quando obierit. 327.a
in Vandaliam & Vagriam ex Brabantia & vicinis locis nouæ coloniæ ductæ. 225.a
Vaſcones pulchro ſtratagemate à Balduino Flandro ſubacti. 184.c.185.a
Vaſtius, vide Piſcarius.
S. Vdalricus Auguſtenſis Epiſcopus quando obierit. 149.c
Vectigalia ſuo arbitrio indicere, augere, vel minuere Scabinis Louanienſibus à Ioanne I. conceſſum. 279.a
Vectigalia noua Brabantis à VVenceſlao Duce impoſita. 346.b
ſuper ijs colligendis oritur inter Ducem & Ordines diſſidium. 347.b
Velleris aurei Ordo à Philippo Burgundo inſtituitur. 408.b
Venatio ad Orientalem Dylię partem Louanienſibus à quo & quando conceſſa. 316.b
Venatio ferarum extra viuaria ſolis Nobilibus in Brabantia conceſſa. 330.c
Veneti cum Genuenſibus de imperio Ptolemaidis contendunt. 267.c
Cæſaris Maximiliani ditiones inuadunt. 521.c
feliciter contra eum pugnant. ibid.
aliquot oppida obtinent. 522.a
inducias cum Cæſare faciunt. ibid.

contra

contra eos Cæſar, Pontifex, Hiſpanus & Gallus fœdus ſanciunt. 523.a,b
à Francis vincuntur. ibid.b
pacem à Cæſare variis artibus, licet fruſtrà, ambiunt. ibid.c
laudandi tamen, quòd Turcarum auxilia hiſce temporibus repudiarint. ibid.
Ferdinando Hiſp. Regi ciuitates, in quas ius ipſe prætendebat, reſtituunt. 524.a
Patauium recuperant. ibid.
ægrè à Iulio Pontifice pacem impetrant. 525.a
nouum fœdus cum eodẽ & Ferdinando Hiſp. Rege contra Francum ſanciunt. 526 b
aliquot oppida à Cæſare eis eripiuntur. ibid.
eadem tamen paulò pòſt recuperant. ibid.
ſex menſiũ inducias cum Cęſare faciunt. ibid.c
à Raimundo Cardonio magna clade afficiuntur. 530.c
eidem obuiàm cum exercitu, Duce Liuiano, procedunt. ibid.
ſecundò cladem ingentem accipiunt. 531.a
duce Liuiano Franenpanem, Cæſaris Legatum, vincunt & vulnerant. 533.c
adeoq́ue plurima oppida recuperant. 534.a
pacem cum Cæſare Maximiliano faciũt. 544.c
fœdus cum Carolo V. contra Francos renouant. 559.b
propter abductionem Francię Regis in Hiſpaniam, à Carolo V. Imp. abalienantur. 563.a
& contra eum cum Pontifice & aliis Italiæ Ducibus conſpirant. ibid.b
pacem cum Carolo V. Imp. faciunt. 581.b,c
cum eodem & Pontifice fœdus contra Turcas ſanciunt. 609.c
à Turca pacem petunt. 610,a
Venetiæ à Pipino Caroli Magni Imp. filio bello ſubactæ. 55.c
pace firmata Nicephoro à Carolo Imp. reſtitutæ. 56.b
Venlona à Maximiliano obſidetur & capitur. 457.c
Ventus horribilis orbem concutit. 342.c
Veræ Dominus, Siluæducis carceri includitur. 368.b
Vercellæ à Francis dolo occupantur. 672.c
à Cæſarianis recuperantur. 673.a
Vercoperi, factioſi in Friſia. 498.b
à Groninganis fouentur. ibid. vide Groningani.
Veremundus Rex Legionenſis cum Fernando Magno Caſtellæ Rege dimicans interimitur. 174.c
de Veromanduorum Comitatu inter Philippum Francorum Regem & Flandrum contentio. 229.b
Veronus & ſoror eius Verona quando floruerint, & vbi quieſcant. 79 a,b
illius Natalis Humberto Presbytero diuinitus innotuit. ibid.b
Caſtrilocum transfertur. ibid.
Vertonium à Rege Galliæ capitur. 456.c
Veſperę Siculæ vnde in prouerbiũ abierint. 283.a
Veſuntium Carolo Caluo Lotharij Regnum cũ fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88 c
Vetturius, Venetorum Dux, à Cæſarianis capitur. 534 b
à Via ſtrata, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familijs, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Vitalianus Papa quos fidei præcones in Angliam miſerit. 19.b
Vicaria Imperij Eduardo Angliæ Regi cur collata. 318.c
Vicentia à Cæſare Maximiliano capitur & diripitur. 525.a
Victoria inſignis Chriſtianorum à Ludouico Ludouici Balbi filio de Nortmannis reportata. 104.b
alia tempore Arnulphi Imp. de ijſdem obtenta. 114 c.115.a
Victoria S. Lamberti ad Bullonium caſtrũ. 217.a
Vieſuilla pugna quando contigerit. 455.c
Vienna Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
Vienna Auſtriæ à Turcis obſidetur. 582.b
cuniculis actis & incenſis mirè deformatur. ibid.
ab obſidione liberatur. ibid.
Vigeſima omnium redituum Cleri Henrico Leodienſi à Sede Apoſtolica quo fine cõceſſa. 265.c
Vigeſima omnium bonorum à Brabantis liberaliter Ioanni I. Duci conceſſa, ſed ea tantùm vice. 288.b
Viglenna fluuius, in quo Nortmanni plurimi ſubmerſi. 103.a
Vilgardus Grammaticus à dæmonibus illuſus dictis Poëtarum per omnia eſſe credendum aſſerit. 162.a
à Petro Rauennenſi Archiepiſcopo refutatur. ibid.
Vilipiacum caſtellum à Nortmannis vaſtatum. 105.a
Villarienſe Monaſterium à quibus & quando extructum. 223.a
Villabonius in Fano D. Pauli à Cæſarianis capitur. 606.b
graui lytro redimitur. ibid.
Vilmerdonga Margaretæ Ludouici Flandrię Comitis vxoris doti aſſignata. 335 a
Viluordia à Grimbergano euerſa. 219.b
ibi monetam cudere Ioannæ Brabantiæ Duciſſæ interdicitur. 365.c
Viluordiæ apud Brabantos Imago Deiparæ Virginis miraculis clara. 253.c
cur Diuæ Conſolatricis nomine nuncupata. ibid.
Viluordiæ arx à VVenceſlao Brabantiæ Duce quando extrui cœpta. 347.c
Vincentius Cappella, præfectus claſſis Venetorum contra Turcas. 609 c
Vincentius Comes Hannoniæ, anteà dictus Madalgarius, à Francorum Rege in Hiberniam gubernator miſſus. 14.c.15.a

inſignes

inſignes aliquot fidei Prædicatores inde ſecum adducit. ibid.
Autberto Epiſcopo agente, vnà cum vxore Deo ſe conſecrat, atque in Monaſterio à ſe exſtructo mooaſticum habitum aſſumit. 15.a
Vineiacum pagus victoria Caroli Martelli de hoſtibus ſuis obtenta illuſtris. 30.b
S. Viodicianus Epiſcopus Cameracenſis, ſeu Atrebatenſis, Bruxellæ moritur. 26.a
Vindo Sueſſionenſis Epiſcopus ſeſe Haigroldo Nortmanoo pro Ludouico Traoſmarino obſidem tradit. 137.a,b
Virginem violans, ex Lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
B. Virginis Deiparæ ope Saraceni ab Aſturibus profligantur. 34.c
item Ioanni Damaſceno manus abſciſſa reſtituitur. 35.c
Virgioitatem ſuã Deo vooet S. Hermelendis 7.c
item S. Gertrudis. 13.a
Viridis vallis Eremitagium quando erectum. 302.a
Virdunum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88 c
à Lothario III. Rege expugnatum redditur. 154.a
à Godefrido Ardennatis nepote euerſum. 176.c
Viſio tremenda S. Lutgardi oſtenſa. 257.b,c
Viſitationis B. Mariæ Virginis feſtum quando & à quo inſtitutum. 361.a
Viſurgus Saxoniæ fluuius. 46.b
Vitalianus Papa an primus organorum vſum adinuenerit. 41.a
Vladiſlaus VII. Rex Hungariæ moritur. 540.a
Vlfradus Maior domus Regis Franciæ quando obierit. 20.c
Vlierbecum, Ordinis S. Benedicti Monaſterium, quando erigi ceptum. 213.b
Vliſſinga à Sluſanis diripitur. 464.b
Vlitinga à Brabantis capitur. 366.b
Vlmenſes, qui Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxerant, Carolo Imp. reconciliantur. 643.c
Vlricus Dux VVirtenbergenſis à Sueuico fœdere repellitur. 593.a
eius cauſam Philippus Haſſus ſuſcipit. ibid.
certis legibus reſtituitur. ibid.
Vltanus Hibernus à S. Gertrude hoſpitio excipitur. 13.c
qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Vltio diuina in Dodonem S. Lamberti percuſſorem. 24.a
alia in duos Duces Nortmannorum Reolfum & Reginarium. 68.a
alia io Lotharium Regem eiuſque ſequaces indignè ad ſacram Communionem accedentes. 86.c.87.a
alia in rerum Eccleſiaſticarum occupatores. 155.b,c.156.b,c
Vltraiectenſes à S. VVillibrordo ad fidem conuerſi. 22.a
Hauekiorum partes fouent. 462.a
Epiſcopum ſuum capiunt & relegant. ibid.
à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore ob id bellum eis infertur. ibid.b
acriter oppugnantur. ibid.c
mittunt qui cum Maximiliano de compoſitione agant. ibid.
ſed iniuſſus miles ad oppugnationem proſilit. ibid.
dedunt ſe, & quibus legibus. 463.a
grauiter inter ſe tumultuari incipiunt, & quare. 561.a
tumultuari pergunt. 564.b
nouos Conſules creant. ibid.
Plebiſcitum de tributis æqualibus imponendis, primùm à Senatu, deinde ab Antiſtite & Clero firmari curant. ibid.
iterùm ſeditiones mouent. ibid.c
iterumque nouos Conſules creant. ibid.
Knifio præter morem Conſulatum prorogant. 568 b
denuò tumultuantur. ibid.
Epiſcopum vrbe excludunt. 572.a
cum Carolo Geldro tranſigunt. ibid.b
apertum contra Epiſcopum bellum gerunt. ibid.
Geldri præſidiarios admittunt. ibid.
à Cæſarianis vincuntur. 576.b.c
toto triduo ſpoliantur. ibid.
Epiſcopo nouo ſe iuramento obſtringunt. ibidem c
aliquot capite plectuntur. ibid.
alij alijs modis puniuntur. 577.a
Epiſcopo ſuo facultatem concedunt, ditionem Vltraiectinam in Cæſarem transferendi. ibidem c
Cæſari Carolo iuramentum præſtant. 578.b
Magiſtratus eis à Carolo Imp. datur. ibid.
Vltraiectina ditio ab Antiſtite Bremenſi vaſtatur. 560.c
Carolo V. ab Epiſcopo venditur. 572.b,c
Vltraiectum S. VVillibrordus cum ſocijs ex Anglia appulit. 20.c
ſede Epiſcopali à Pipino Herſtallo ornatur. 23.a
à Maximiliano Brabantiæ Duce obſidetur, & quare. 462.b
à Cæſarianis vi occupatur. 576.b
Vodo Comes Anrelianenſium in prælio cadit. 67.a
Volcarius Cappellanus, Carlomanno defuncto, Caroli partes ſequitur. 46.a
Volleobouius Droſſardus, Anabaptiſtas ex Hollandia Monaſterium VVeſtphaliæ verſus proficiſcentes intercipit. 594.b
Volquenſtainius à Brugenſibus capitur. 473.c
pro liberando Maximiliano Rom. Rege è carcere Brugenſi obſes datur. 475.c
in Vooruerzee cruentum admodum prælium, commiſſum inter Hollandos & Zelandos, de tutela Florentij Comitis adhuc infantis contendentes. 267.b

Vorſelaria Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Vrbaniſtæ dicti Flandri Vrbano Papæ contra Clementem Antipapam adhærentes. 362.a
S. Vrbani Papæ corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatnm. 70.b
Vrbanus IV. Papa Feſtum Corporis Chriſti inſtituit. 274.a
Siciliæ Regnum à Manfredo occupatum Carolo S. Ludouici fratri confert. 274.c.275.a
eo moriente Cometes, qualis numquam anteà, apparet. 275.a
Vrbanus V. Innocentio VI. in Pontificatu ſuccedit. 340.c
qualis fuerit. ibid.
Sedem Pontificiam Auenione Romam reducere parat. 340.c.341.a
Eccleſias Lateranenſem & ſancti Benedicti in monte Caſſino collapſas reſtaurat. 340.c
quando obierit. 344.a
Auenione ſepultus miraculis claret. ibid.
Marſiliam ad S. Victoris Monaſterium transfertur. ibid.
Vrbanus VI. Gregorio XI. in Pontificatu ſuccedit. 349.c
conſecratur, & quinque menſibus Integris nullus ei contradicit. ibid. & 350 a
tandem contra ipſum Antipapa Clemens VII. dictus eligitur. ibid.
Dominum Arnoldnm de Hory Epiſcopum Leodienſem conſecrat. ibid. b
Viſitationis B Mariæ Virginis feſtnm quando & quare inſtituerit. 361.a
quando obierit. ibid.
Vremde Brabantiæ pagus, in quo primùm Abbatia S. Bernardi erecta fuit. 256.c
Vrienſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide Heluetij Catholici.
Vrſus in villa Mortzelle ad Reliquias D. Gudilæ confugiens, diuinitus manſueſcit. 60.a
Vrina, à Cæſare Maximiliano capitur. 526.b
Vtrech Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum partienti aſſignatur. 88.c
S. Vulfrannus Senonenſis Epiſcopus auſpiciis Pipini Herſtalli in Belgio prædicat, & Miſſas celebrat. 24.b,c
Vultramus Magdeburgenſis Epiſcopus ad Ludonicum Comitem pro Henrico Imp. excommunicato ſcribit. 195.c

VV.

VVAderlo villa Taxandriæ S. VVillibrordo oblata. 26.a
VVaiſarius Aquitaniæ Dux in Eccleſias iniurius à Pipino bello petitur. 41.a,b,c.42.a
falſis promiſſis Pipino imponens, Cabilonem vſque omnia vaſtat. 41.b
eius mater, ſoror & neptes Santonis à Pipino capiuntur. 42.a
interimitur. ibid.
VVala apud Carolum Magnum Imp. maximæ auctoritatis, humillimè ſe Ludouico eius filio ſubdit. 61.a
VValach Comes pacis inter Francos & Danos initæ contractui interfuit. 56.b
VValachria Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
S. VValburgis S. VVillibrordi coætanea. 25.c
templum ei Antuerpiæ dicatum, creditur Rothingi eſſe donum. ibid.
VValdetrudis vxor Vincentij Comitis Hannoniæ. 14.c
vnà cum mariro Deo ſe conſecrat. 15.a
in Caſtriloco Sanctimonialium Monaſterium erigit. ibid.
ibidem quieſcit. 58.c
S. VValdetrudis Monaſterium Caſtriloci S. Veroni Reliquijs ornatur. 79.b
VValdrada pellex à Lothario adamatur. 83.b
ab Aduentio Metenſi Epiſcopo probatur legitima Lotharij vxor. ibid.b,c
Arſenij Sedis Apoſtolicæ Legati operâ à Lothario dimiſſa, in Italiam abduci iubetur. 85.a
Nicolaum Papam ſæpiùs eludens excommunicatur. ibid.b
VValechtæ inſulæ à Nortmannis vaſtatæ. 67.b
maris inundatione pereunt. 212.b
VVales Comitatus maris inundatione perit. 212.b
VValgharius Comes aduerſus Oddonem Regem rebellionem mouens capite plectitur. 115.c
VValo Metenſium Epiſcopus à Nortmannis interemptus. 107.b
VValo munitionem Heriberti, Caſtellum Theodorici dictam, Rodulſo Burgundo dedit. 132.c
ab Heriberto in vincula conijcitur. 134.a
VValterus filius Arnoldi Grimbergenſis à Brabantis in prælio captus. 220.c
agente S. Bernardo liberatur. 222.c
tandem cum Godefrido III. pacē init. 224.b,c
VValterus Domburgius à Sluſanis in templo occiditur. 464.b
VValterus Eueloga, & VValterus VVittemannus, Conradum Dominum Elsboæ trucidant. 370.c
VValterus Heetueldius à Nicolao Sueuo ad duellum prouocatur. 371.c
VVaratho pro Ebroino Maior domus ſtatuitur. 20.c
VVaremiæ caſtrum ab Hoyenſibus exuſtum. 264.a,b
de VVarfeſees & de VVarous Nobiles Leodienſes infauſtè cum familia de Avvans dimicant. 308:c
VVaſcones à Clotario victi. 5.c
nec non à Dagoberto ſubacti. 6.b
ex inſidijs exercitum Caroli Magni aggrediuntur. 50.a
ab eodem penitùs ſubacti. ibid.b
VVaſia à Theodorico Beuernę & Dixmudę Domino vaſtatur. 236.b

est feu-

eſt feudum Imperij. 245.c
ab Antuerpienſibus & Bruxellenſibus vaſtatur. 331.a
VVaſſenarius Regulus, Amſtelodami ſuburbijs à Geldro exuſtis, Geldros inſequitur & cædit. 587.b,c
à Geldro capitur. ibid.c
è carcere dimittitur. ibid.
Geldrum obſidionem Leuvvardiæ ſoluere cogit. 538.b
Doccomium pro Carolo Auſtriaco occupat. ibid.
& alia in Friſia loca capit. ibid.
copias in Geldriam ducit. 540.b
Nigram legionem ibi latrocinantem fugat & diſſipat. 541 a,b
VVorcomium expugnat. 558.a
item alia Friſiæ loca. ibid.a,b,c
Steenvvijkium obſidet & obtinet. 559.a
Geldros fugat. ibid.
ex vulnere moritur, nobiliſſimæ VVaſſenariorium familiæ vltimus. ibid.b
ad VVaſſenbergam Otho à Philippo Imperatore profligatur & fugatur. 240.c
VVaſſeberga arx Tranſmoſana à Ioanne II. Brabantiæ Duce euerſa. 290.b
VVargarius Friſo Eberhardum Ducem dolo in venatione trucidat. 120.a
VVechela Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
item VVelda. ibid.
VVenceſlaus Dux Lutzenburgenſis Ioannam Ioannis III. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 324.b
XXXIV. Brabantiæ Princeps, ſocero ſuccedit. 328.b
Louanij inauguratur. ibid.c
ſe priuilegia ſeruaturum cum coniuge iurat. ibid.& ſeqq.
Antuerpienſibus ius Stapulæ confirmat. 330.a
à Ludouico Flandriæ Comite bello petitur, & ad Scotam iuxta Bruxellam fœdè cæditur. 331.b,& ſeqq.
quibus conditionibus Lotharingię, Brabantię, & Lemburgi Ducatus à Carolo Imp. obtinuerit. ibid c
reliquis ciuitatibus à Flandro occupatis, Buſcum ducis ſe recepit. 334.a
tandem agente Gulielmo Hollandiæ Comite, pacem cum Flandro init. ibid.c
cui Ducis Brabantiæ titulum concedit. 315.a
item Mechliniam pro expenſis bellicis. ibid.
quid Margaretæ Flandriæ Comitis vxori pro dote aſſignarit. ibid.
quidq́ue Mariæ Reinaldi Geldrię Ducis vxori. ibid.b
coacto exercitu mouet in Louanienſes tumultuantes. 339.a
quibus conditionibus pacem ſeditioſis conceſſerit. ibid.a,b
iterùm in Louanienſes tendit, initæq́ue pacis conditiones ſeruare compellit. 340.a
Eduardum Geldrum, qui fratrem ſuum Reinaldum in vinculis habebat, bello aggreditur. 341.b
Caroli Regis Franciæ coronationi interfuit. ibid.
Raueſtenum fruſtrà obſidet. ibid.
à Carolo Imp. Præfectus Alſatiæ creatur. 342.b
Hamersbachiam arcem prædonum receptaculum euertit. ibid.
ob mercatores ſpoliatos Iuliacenſibus bellum infert, ſed infelici ſucceſſu. 344.b,c,& ſeqq.
victus & captus, caſtro Nyaderke includitur. 345.a,c
agente Imperatore & alijs, liber dimittitur. 346.a,b
nouis vectigalibus Brabantiam grauat. ibid.b
Inquiſitores & Cenſores in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt conſtituit. ibidem c
ſuper tributo indicto colligendo oritur ei cum Ordinibus controuerſia. 347.b
agente ab Arkel Epiſcopo Leodienſi, ijſdem conciliatur. ibid.
Viluordiæ arcem extruit. ibid.c
eo cum fratre Imperatore in Franciam profecto, iterùm Louanienſes tumultuantur. 348.c
de Magiſtratibus gerendis nouum Edictum proponit. ibid.
Capitiatis fœdè in patricios ſæuientibus Pariſijs euocatur. 351.b
Louanienſibus domandis copias cogit. 354 b
tandem interceſſore Epiſcopo Leodienſi pacem cum ijs init. ibid.c
quando obierit. 355.c
VVenceſlaus II. Odoacri filius patri in Bohemiæ Regnum ſuccedit. 581.c
Iuttam Rudolphi Imp. filiam ducit vxorem. ibid.
VVenceſlaus ab Imperio deponitur. 369.b
pro Ducatu Brabantiæ inſtat. 372.a
VVenceſlaus Sherenclaes exercitum in Bohemos ducit. 395.
VVenemarus villam Mortzelle à Carolo Magno Imp. D. Gudilæ oblatam iniuſtè vſurpat. 59.c
in VVerda Cæſaris S. Suitbertus à Leone Papa Catalogo Sanctorum adſcribitur. 53.b
VVerenher Comes multum apud Henricum Regem adhue puerum poteſt. 586.a
VVerinus Comes Carlomanno defuncto Caroli partes ſequitur. 46 a
VVertæus à Brugenſibus ſeditioſis capitur, & carceri includitur. 474.a
ad VVeſtcappellam Zelandiæ Flandri atroci prælio ab Hollandis vincuntur. 263.b,c
VVeſtergoij, ſiue VVeſtfriſij contra Saxonem rebellant. 505.a
Frankeram obſident. ibid.
vincuntur. ibid.
tributa pendere coguntur. ibid b
à Georgio Saxone legibus coërcentur. 510.c
Staueram Geldro eripiunt. 554.c

Leidanos graui damno afficiunt. ibid.
VVeterichus Brabantis prædicans, Gerardom Nigrum Affligemenſis Monaſterij primum Fundatorem ad Chriſtum conuertit. 194.b
VVicfredus Colonienſis Epiſcopus moritur. 140.c
VVichman Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
VVicleſus, ob non adeptum Epiſcopatum Vigornienſem, fit hæreſiarcha. 340.c
VVido Berengarij exercitus duces donis corrumpit. 117.c
VVifenſe oppidum Thuringiæ ab Othone Imp. deſtructum. 241.c
VVihmodi Incolæ ob frequentes rebelliones à Carolo Magno in Franciam tráſlati. 49.c.53.a
VVillelmus Aquitaniæ Dux ingenti clade Nortmannos afficit. 127.c
VVilhelmus S. Benigni Abbas, miraculis illuſtris, quando claruerit. 173.c
filios Roberti Francorum Regis patri reconciliat. ibid.
VVilhelmus Berthoutius Grimbergani Monaſterij Fundator. 213.c
VVilhelmus Nortmannorum Princeps, terram Nortmanois à Carolo Simplice conceſſam à Ludouico eius filio obtinet. 134.c.135 a
ab Arnulfo Comite dolo interimitur. 136.a
VVilhelmus Rhemenſis Archiepiſcopus, Albertum Heorici IV. Louanienſis fratrem Epiſcopum Leodienſem conſecrat. 235.b
VVilhelmus Traiectenſis Epiſcopus, deuotionis ergò Ieroſolymam proficiſcitur. 186.c
VVilibertus à Ludouico Germanico Colonienſi Epiſcopatui præficitur. 88.a
Caroli Craſſi Imp. ad Godefridum Nortmanoum Hugoni rebellanti fauentem Legatus. 110.c
VVilitha à Nortmannis exuſta. 67.b
VVilla Berengarij Italiæ quondam Regis vxor Sanctimonialium velum aſſumit. 148.b
S. VVilibrordus, cognomento Clemens, cum ſocijs quando in Belgium venerit. 20.c
Pipini auctoritate fultus, plurimos ad Chriſti fidem perducit. 22.a,c
poſtulante Pipino, Friſoorum Archiepiſcopus ordinatur. 23.a
medietatem Fiſci Eſternacenſis à Pipino eiuſq; coniuge Plectrude accipit. 24.b
item villam Sueſtram in pago Moſariorum. 25.c
ei à Rothingo traditur Eccleſia in Antuerpo, cum villis, & tertia parte telonij. ibid.
complura item alia ab alijs offeruntur. 26.a
nec pauciora à Carolo Martello. 30 c.31.a
VVilrica Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignata. 335.a
VViltaburg, ſiue VViltenburgum. vide Vltraiectum.
VVineghemum Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatum. 335.a
VVinegiſus Dux Spoletanus Leonem Pontificem, fœdè à Romanis habitum, ad Carolum Magnum tranſmittit. 51 c 52.a
VViomarus Balduini Flandriæ Comitis ſatelles, Fulconem Archiepiſcopum Rhemenſem trucidat. 120.c
VVinidi à Dagoberto Rege victi. 6.b
VVinoxberga à Francis ſpoliatur & incenditur. 698 a
VVirtenbergenſis Comes Ducis titulo à Maximiliano Imp. condecoratur. 494.b
VVirtenbergenſis Dux Carolo Imp. reconciliatur. 643.b,c
VViruiodus Abbas Leonem Pontificem, fœdè à Romanis habitum, ad Carolum Magnum tranſmittit. 51.c.52.a
VViſera Saxoniæ fluuius. 4 c
VVittenberga à Cæſare Carolo obſidetur. 647.b
eidem ſe dedit. ibid.
VVolfgangus Pruſſiæ Magiſter contra Albertum Brandeburgicum cum alijs Principibus fœdus init. 670.b
S. VVolphelmus Abbas Bruvvilerenſis, Berengarium Sacramentarium doctiſſimè ſuis ſcriptis confutauit. 187.c
VVoltelmus Diligemij Monaſterij primus Abbas. 218.b
VVoringa caſtrum, receptaculum prædonum, à Ioanne I. Brabantiæ Duce obſidetur. 286 a,b. 287.a
ab eodem capitur & funditus euertitur. ibid. c
VVoutvucht oppidulum Tranſmoſanum à Ioanne Domino Grousfeldæ emptum indignantur Leodienſes. 348.b

X.

XEnodochium Louanienſe à Sophia S. Eliſabethæ filia extructum. 253.c

Z.

ZAcharias Patriarcha Ieroſolymitanus à Syroë liber dimittitur. 8 c
Zanzelſius cum Rege Carolo Auſtriaco, ludo equeſtri congreditur. 543.c
Zelandi Henrico III. Imperatori cum Balduino Flandro belligeranti ferunt ſuppetias. 175.c
Zelandia quomodo & quando Flandris ceſſerit. 186.b.265.a
dos futura Flandræ Hollando nupturæ. 265.b
ex parte à Flandris occupata. 296.c
eſt feudum Imperij. 245.c
Zeuenvvoldij contra Saxonem rebellant. 502.a
Franikeram obſident. ibid.
cæduntur. ibid.
tributa pendere coguntur. ibid b
Ziticzea ab Alberto Saxone mulctatur. 482.c. 483.a
Zoutius à Maximiliano, iam Romanorum Rege creato, Eques dicitur. 469.b
Zuendebaldus Dux Maharenſium, Boëmiæ Ducatum ab Arnolpho Imp. obtinet. 113.c
eiuſque filium nothum ex ſacro Fonte ſuſcipiens, ei nomen ſuum imponit. ibid.

rebel-

rebellionem mouens ſubiugatur. ibid.
Zuendebaldus nothus Arnolphi Imperatoris à Zueodebaldo Maharenſium Duce ex ſacro Fonte ſuſcipitur. 113.c
à patre in Italiam Berengario ſuppetias laturus mittitur. 117.c
Optimatum conſenſu à patre Lotharingiæ Regno præficitur. 118.a
Lugdunum deprædatur. ibid.
Reginarium Ducem ſibi fidiſſimum ab aula ablegat. 119.c
à ſuis reijcitur. 120.a
fruſtrà armis rem agit. ibid.b
in prælio occiditur. ibid.c
Zuentibaldus nepos Raſtizi infidelitatis inſimulatus, carceri mancipatur. 90.b
pacem petens, Legationem ad Ludouicum Germanicum mittit. 92.b
Zugenſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide Heluetij Catholici.
Zutphaniæ Comitatus Carolo Audaci venditur. 437.c
eo Cliuius Carolo V. Imp. in perpetuum cedit. 630.c
Zvvingliana hæreſis in quibuſdam Germaniæ vrbibus Lutheranæ præualet. 582.a
Zuytbeuera Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b

APPROBATIO.

CVM *Annales hi Brabantiæ & Uniti Belgij Principum res geſtas duobus Tomis ex fide enarrent, gentiſque noſtræ, quam omnium Gallorum fortiſſimam iam olim dixit & verè dixit Cæſar, primordia, Principes, & euentus varios, diſtinctè & ſolidè complectantur, nihilque quod aut Religioni aut Politico ſtatui aduerſetur, contineant, dignos iudicaui, qui typis concepti in lucem prodeant. Datum Antuerpiæ, in Seminario Epiſcopali, die* XXXI. *Maij, anni* M. DC. XVII.

Laurentius Beyerlinck, Archipresbyter & Canonicus Eccleſ. Cathed. Antuerpienſis.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA *Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimi Belgarum Principes, Diplomate ſuo ſanxerunt; nequis*, Franciſci Haræi Annales Ducum ſeu Principum Brabantiæ totiuſque Belgij, *præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur; vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ* VII. *Iulij*, M. DC. XVII.

Signat. De Witte.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. XXIII.

A01 1676130

